

Handwritten notes:
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800

PHILOSOPHIA
CURSUS

INTRODUCTIO

Handwritten:
1781
1782

Cent 44
And 1st
of 15

SCHOLA PIA
ARISTOTELICO-THOMISTICA,

Este SEU *Tomo*
BREVIS PHILOSOPHIÆ

Et CURSUS *de*
JUXTA MENTEM ANGELICI DOCTORIS,

AD PIARUM SCHOLARUM USUM,
CONGINNATUS.

Antonio TOMVS I. *Gonzalez*

CONTINENS DIALECTICAM, ET LOGICAM.

Collegial AUTHORE *de* *Sac*

PATRE ANTONIO A SANCTIS IUSTO, ET PASTORE
& Clericis Regularibus Scholarum Piarum, iterum
Philosophia, ac Sacrae Theologiae Lectore.

Escuela

de

ANNO

1744.

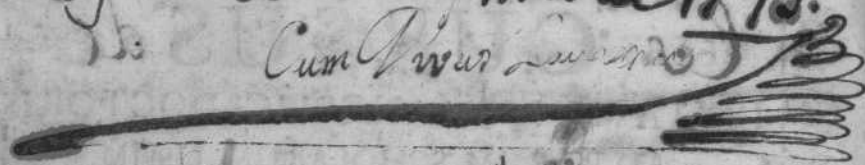

MP OY

del 75

Cesar-Auguste: Apud Franciscum Moreno, Typograph.

Este Tomo es de D.^o Antonio Tomatez
de Foxo natural del Burgo de Osma
Colegial y Discipulo de la Cueva
de las Pias de Daxoca. Año de 1745.
Cum Vivis Quibusdam

Este Tomo es de ~~Antonio Tomatez~~ vale
Antonio de la Torre natural
del Burgo de Osma Colegial
de las Pias de la
Ciudad de Daxoca año de 45
Manuel Corrallo
de Souza pariente
del Duque de Montebano

CLARISSIMO,
ET MVNIFICENTISSIMO DOMINO
D. JOANNI DE COTERO,

Antonio. ET VALLE, *Gonzales*

IN METROPOLITANA SALVATORIS ECCLE-
sia Archi-Presbytero Belchitensi, Cæsar. Augustanæ Dicc-
ceseos olim Generali Visitatori, Piarum Caufarum

Año de Judici, atque Vicario Generali, &c. 1745

ON deessent abs dubio, qui Librum
hunc increparent (Clarissime Do-
mine,) si alterius, quàm Tuo aus-
picatissimo ductus Patrocinio, in
publicam auderet prodire lucē. Li-
cet enim multi occurrerent, quibus
hoc non immeritò deberetur obse-

quium; sed nemo, qui tam claro, debitoque jure illud si-
bi vendicaret. Verebar tamen, & adeo verebar tanti Pro-
tectoris Magnitudinem, ut, quamvis te observationis meæ
multis titulis Creditorem, qua par est, recognoscerem
gratitudine; acceptorum ex Te maxima, ac innumera pe-
ne beneficiorum copia, majoris valde condigna muneris,
retardaret. Ajaciendis enim in Cæsar. Augustana Vrbe
Scholarum Piarum fundamentis sub perpetuæ memoriæ

Antonio Gonzalez

for

Illustrissimo D.D. *THOMÆ* de *AGVERO* Fundatore
Piissimo, atque amantissimo Protectore nostro, illius in-
ter Magnificentiam, Beneficentiamque tuam summa con-
tentione ita certatum est, ut quò majora ille generoso
suo, ac Illustri animo impendere vellet munera, eò Tu
promptiora, amæno, perennique rivulo effunderes bene-
ficia. Fidelis quidem Dispensator, & Prudens, quem Do-
minus ille non sine Divino *Augurio* cordare elegit, sa-
pienterque constituit super bona sua; ut, nedum Schola-
rum Piarum Professoribus, sed egenis etiam omnibus,
omni tempore distribueres amplissimam, cùm rerum om-
nium, tùm tritici mensuram. Sed quid tanti Domini Te
Dispensatorem dicam; cum ejusdem munificentissimæ
Pietatis æmulatorem Te, & videam, & experiar? Alte-
rum Te videt *THOMÆM*, alterum Te experitur
AGVERO Schola nostra, alterum denique Te egeno-
rum Patrem omnes intuentur, exclamant, admirantur.
Prævaluit olim e mentita Pythagoræorum opinio, qua
humanorum corporum migrantes animas, ad alia, quæ
similis, aut ejusdem indolis, atque virtutis forent, trans-
meare, penitus arbitrabantur. Verùm, etsi Tuam ac Il-
lustrissimi *THOMÆ* animam eandem credere, nefas ef-
fet; tuum, ac illius animum adeo similes, & indole, &
virtute conspicimus, ut nulla prorsus diversitas interve-
nire videatur. Inde fit, ut Scholarum Piarum Ordo, post
Auguralis Solis occasum, micantia sydera luce plena, in-
fluxu potentissima sub Tuo firmamento consequatur. Ea
quidem sunt illustria Majorum Tuorum monumenta: Tua

itaque inclyta , ac nobilissima Tuorum facta Coeli prædicant ; quippe Tuis Majoribus , in perpetuæ memoriæ pignus , symbola dediderunt : Ea Tui sanguinis claritas , quam Coelorum ornamenta insigniunt. Enim verò , sicut Tuam Stirpem stellæ nobilitant , ita SS. Crucis signum , quod Majoris Tui in Christianissimæ Religionis indicium asportare meruerunt , Fidei Catholicæ zelum , ardentissimumque Virtutis amorem , & Tuum , & Tuorum omnium indicat. Accederent hùc Tua singularia merita , tum publica , tum privata , ni Tua ipsius modestia contineret calamum , quem mea ingenuitas , & debita in Te observantia à primo Dedicationis limine , ne injuriosius forem humilitati Tuæ , cohibuit. Extollant alii præclarissima illa , summaque Animi ornamenta , quibus in Aula Archi Episcopali per multos annos enituisi. Commemorent alii integerrimam illam , inviolabilemque æquitatem , qua omnia , dum Clementissimi Judicis fungereris officio , in numero , ordine , & mensura disposuisti. Concelebrent Populi flexanimam illam , ac pene incredibilem Prudentiam , qua Generalis Visitatoris partes agens , improbos profligasti mores , eliminaisti abusus ; pios , & egregios usus erexisti. Pervulgent alii , qua dignatione , dum Archi-Presbiter Dignissimus meritorum pondere renuntiaris , omnes excipias , qua pietate foveas , qua mansuetudine , qua clementia. Sunt etiam alia magis peculiaria , quæque magis præcipuè meam voluntatem devinciunt. Innata illa erga Litteras , ac bonas Artes propensio , & amor , quibus publicum Schola-

rum Piarum Magisterium, jamdudum in hac Vrbe publica utilitati erectum, tutari obniteris, nec cessas amplificare. Nam reverà fatendum est, quod sine turpi ingrati animi vitio præterire non possum, Tutorem Te suum ac Amplificatorem recognoscere Scholas Pias, quas Illustrissimus Archi Præsul mirà pietate plantaverat. Vtrumque autem & Tuum, & illius amplissimum est, ac præstantissimum erga Litteras, & Rempublicam beneficium: quum Scholæ Piæ solemnè id instituto profiteantur, atque agant, ut cum Christianà pietate, morumque honestate, & sanctimonià bonas etiam Artes à primis elementis ad Rhetoricam usque in Juventutis animos infundant, atque instillent: imò verò majores Scientias tradere Adolescentibus, ubi comodè fieri potest, non reculent. Redeo jam ad ipsum, quod initio dixi; nulli alteri devoveri posse, quod tot, tantisque nominibus Tuum est. Accipe ergò, Piissime Domine, qua soles, benignitate Librum istum, measque Philosophicas lucubrations in gratissimi animi pignus obvio sinu complectere. Verumtamen officia hæc mea sic accipi abs Te, velim, tamquam publicum, ut reverà sunt, universæ Scholarum Piarum Religionis munusculum, memorisque animi testimonium; quasi non magis meo, quàm communi omnium nostrum nomine, Tibi dedificentur. Nunc Deum optimum Maximum summis exoro precibus, ut salvum Te, atque incolumem ad Scholarum Piarum foelicitatem quàm diutissimè servet: his præsertim temporibus, quibus earum salus à salute Tua, vel omni,
vel

vel maxima ex parte pendere, nemo non videt, fatemur omnes.

In hoc D. Thomæ Scholarum Piarum Collegio Idibus Octobris anni 1744.

Tibi devotissimus, & obsequentissimus
Servus

Antonius à SS. Justo, & Pastore.

CENSURAR. P. AVGVSTINI A S. JOANNE
Baptista, Scholarum Piarum per Hispaniam quondam
Provincialis, nunc per Aragoniam Provincialis Assi-
stens, & Delegatus, &c. Et P. Petri à S. Maria Mag-
dalena olim Philosophia, ac Sacrae Theologiae Lectoris,
nunc iterum Rhetorices in Caesar-Augustano Collegio Pro-
fessoris publici, ac V. Rectoris.

EX commissiōe A. R. P. Thomæ à Sancto Joseph,
Religionis Clericorum Regularium Pauperum Ma-
tris Dei Scholarum Piarum per Provinciam Aragoniæ
Præpositi Provincialis nos infra nominati Librum, cui ti-
tulus: *Schola Pia Aristotelico Thomistica, seu brevis Phi-*
losophiæ Cursus, &c. à P. Antonio à Sanctis Justo, & Pasto-
re Religionis ejusdem Sacerdote Professo, & Sac. Theo-
logiæ Professore concinnatum perlegimus; nihilque in
eo deprehendimus Fidei Orthodoxæ, aut morum puri-
tati contrarium: imo verò totum reperimus ad incon-
cussa Doctoris Angelici Sancti Thomæ Aquinatis Ma-
giltri Nostri fundamenta exactum. Dignum proinde lu-
ce publicà censemus. Datum Cæsar-Augustæ die 24.
Maii, anni 1744.

Augustinus à S. Joanne Baptista.

Petrus à S. Maria Magdalena.

CENSUR.

THOMAS ASANCTO JOSEPH CLERICOR.

Regular. Pauper. Matris Dei Scholarum Piarum per Aragoniam Præpositus Provincialis.

CUM integrum Philosophiæ Cursum, cui titulus: *Schola Pia Aristotelico-Thomistica, seu brevis Philosophiæ Cursus juxta mentem Angelici Doctoris, ad Piarum Scholarum usum, concinnatus*, cujus Author Pater Antonius à SS. Justo, & Pastore Religionis nostræ Sacerdos Professor, ac Sacræ Theologiæ Lector, duo ejusdem Religionis eruditi Patres, quibus id commissimus, legerint, & approbaverint: Tenore præsentium pro nostra in hac parte autoritate facultatem concedimus, ut, servatis servandis, in publicam lucem proferri valeat. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, officii nostri Sigillo munitas, & per infra scriptum Secretarium referendas dedimus Cæsar-Augustæ die 25. Maij anno 1744.

Thomas à Sancto Joseph Provincialis.

Thomas à Virgine de Carmelo Secretarius.

CENSURÆ A. R. P. M. FR. BRUNONIS BRYS AV REGII, AC MILI-
 taris Ordinis B. Virginis de Mercede, Redemptionis Captivorum, Col-
 legii S. Petri Nolasci olim Rectoris, in Cæsar-Augustana Universi-
 tate Lib. Artium Magistri, Sacræ Theologiæ Doctoris, ejusdemque
 primum Scoti, deinde Durandi, ac nunc Vespertinæ Cathedræ Mode-
 ratoris, Episcopatus Illerdensis Synodalis Examinatoris, & in Regio
 S. Lazari Conventu Studiorum Regentis, &c.

UNIVERSÆ Philosophiæ Cursum à R. P. Antonio à SS. Justo, &
 Pastore Scholarum Piarum Sacerdote Professo, ac Sacræ Theo-
 logiæ Lectore subtrili Minervâ elaboratum perlegi seriò, non sine
 ingentis voluptatis lucro; & opus Censuræ meæ commissum à Perillu-
 stri D. D. Antonio Fernandez, & Arcaya in Majori Hispalensi S.
 Crucis Collegio Laureato, Cæsar-Augustanæ Diœceseos Provissore,
 ac Vicario Generali, laudes à me, veluti extorquet, dum rapit.
 Argumentam, si quod aliud, sanè difficile, & periculosa plenum
 opus alet: Plerisque enim, Philosophiam scribentibus, magno li-
 cet ingenio, & doctrina viris, labor incasum cecidit, dum inter
 præruptos undique scopulos, cupientes vitare Caribdim, in Scil-
 lam impingunt. Vel enim plus justo pervehuntur, & ad nauseam
 provocant, dum indigestâ molle mentem onerant; vel, dum jeju-
 né, & summis (ut ajunt) labiis, atrectant omnia, fit, ut nihil om-
 nino pertractent; & quòd animus Philosophiam sitiens, velut alter
 Tantalus, in ipso rivo sitim augeat, & fugientia capret poma. Utrum-
 que extremum bellè declinavit Author noster; quippe in assertio-
 num saarum elucidantis momentis, & in difficultatum dissolvendis
 nodis medium observat, religiosè hic tenendum, non minùs, quàm
 in dirigendo alarum remigio ex Nasonis præscripto:

Inter utrumque vola, medio tutissimus ibis.

Nescio enim, quo fato infælici multis abhinc retrò diebus grass-
 fatur hoc ulcus, & literaria pèstis; quòd scilicet Philosophi, qui
 opera sua typis mandant, tam multa de re eadem edunt volumina,
 ut sthomachum, ne dicam risum, Doctis moveant; & ansam præ-
 beant Criticis, ut totam Hispaniæ gentem amarulentis salibus fri-
 cent. Ausus est Author Jconis animorum de Hispaniâ dicere: *Præ-
 cipua ad Germaniæ morem, ibi eruditionis species prolixis voluminibus
 pauca complecti, sed & illa plerumque ex aliis Authoribus supervacuo
 labore descripta. Quis poterit ferre Authores, qui, ut ajebat Senec-*

ea de Albucio, cupiunt in omni controversia dicere, non quidquid debet dici, sed quidquid potest? Qui argumentantur moleste magis, quam subtiliter; argumenta enim argumentis colligunt, quasi nihil esset firmum satis, omnes probationes probationibus aliis confirmant? Quis pariter patiens illorum, qui, dum brevitati consulunt, tenebras offundunt, ut facilius colligas Sybillæ folia, quam bene firmatam ex ipsorum placitis doctrinam.

Nostri Authoris Opus utrumque vitat: breve sine obscuritate; nervosum, quin tedium generet; undequaque solidum, concisum, & clarum. Oratio ubique latinæ candorem, & quasi pudicitiam præferret; non calamistris compta, non falerata, non turgida: est talis, qualis Philosophum decet: *Quis enim accuratè loquitur* (dicebat Seneca Epist. 76.) *nisi, qui vult putidè loqui* Author noster, (ut de Fabiano Papirio dixit idem) *animis scripsit ista, non auribus.* Unde totum opus animatum est; est Anima Philosophiæ, ut sit Philosophia animæ. Philosophiæ honos erit hoc opus. Causam cum Adriano Brucchio:

*Nec mirum, totum docto cum corpore clausum,
Patronum Sophia præstet Aristotelem.*

Unde meum iudicium est, quod hoc opus, undique lucernam olens, dignissimum est, ut publicam aspiciat lucem. In hoc Divi Lazari Regio Conventu die 30. Mensis Junij anni 1744.

F. Bruno Brusau.

IMPRIMATUR:

Fernandez. V. Gils.

JUDICIUM R. A. P. M. F. Emmanuelis Gallinero Ordinis
Prædicatorum, in Academia Cesar-Augustana Sacra Theo-
logiæ Doctoris, & Examinatoris, D. Thomæ primum, mo-
dò Durandi Cathedræ Moderatoris, & Albariatinensis
Diæceseos Examinatoris Synodalis.

REgii, Supremique Senatûs Jusvi libentissimè obtem-
perans, legi Cursum Philosophicum, cui titulu inf-
cribitur: *Schola Pia Aristotelico-Thomistica*, &c. Authore
R. A. P. Antonio à Sanctis Justo, & Pastore, Sacerdote
Professo, ac Sacræ Theologiæ Lectore. Nec dumtaxat legi,
sed relegi. Quidni replicarem operis lectionem, unde
totus replebatur animus dulcedine? Nihil in ipso, non
summopere mentem alliciens, hausi: doctrina ipsa, quâ su-
blimis, quâ præclara, quâ firma, quâ ineluctabilis, quâ
demum Angelica, gratissimum undequaque voluptati in-
stillabat saporem; si namque Poëtæ, dicere licuit: *Trahit*
sua quemque voluptas, quâ fieri poterat, ut in opus mihi
jucunditate plenum, non me meâ traheret voluptas? Tra-
xit planè, & actutum gaudio sum perfusus, quòd Scho-
la, & re, & nomine *Pia*, suos Alumnos ad Pietatem, &
Sapientiam efformatura, Angelum Ductorem, & Dôcto-
rè, cujus vocem audiant, eisdem præficere sedulò incu-
berit. Rem sanè confecit Author in hoc Philosophico
Cursu, in quo tota, & sola Angelica vox insonare vide-
tur. Vel Conclusiones audias, Angelus loquitur; vel ra-
tiones ponderes, non nisi Angelus affatur; vel solutio-
nes perpendas, & ex sunt Angelicæ; nec aliam linguam
umquam in Piis Scholis audire est, quippe omnium ore lo-
quitur unus Thomas, cujus, & in primis Egregius Au-
thor, quasi hæres, factus est linguæ; ita, ut de illis, deque
ipso videatur præcinuisse Vatem:

*Vivit enim in vobis facundi lingua Parentis,
Et res hæredem reperit illa suum.*

Hic primus in nostro Aragonum Regno Piarum Schola-
rum Philosophicus fœtus prodit in lucem, ita omnibus
suis numeris absolutus, ut nihil in ipso desiderandum: non
doctrinæ ubertas, quæ hic sine tædio magna; non rationum
efficacitas, quæ vix ulla major; non difficultatum eodua-
tio,

EL REY.

POR quanto par parte de Vos el P. Antonio de San Justo, y Pastor, de la Escuela Pia de la Ciudad de Zaragoza, se me ha representado, teniais compuesto, y deseabais imprimir un Libro, dividido en quatro tomos, cuyo titulo era: *Schola Pia Aristotelico-Thomistica, seu brevis Philosophiæ Cursus, juxta mentem Angelici Doctoris, ad Piarum Scholarum usum, concinnatus*; y para poderlo executar sin incurrir en pena alguna, me suplicasteis, fuesse servido concederos licencia, y privilegio por tiempo de diez años para su impresion: Y visto por los del mi Consejo, se acordo dàr esta mi Carta; por la qual os doy licencia, y facultad, para que sin perjuicio de tercero, y no de otra manera, por tiempo de diez años, que han de correr, y contarse desde el dia de la fecha de ella, Vos, ò la persona, que vuestro poder tuviere, y no otra alguna, podais imprimir, y vender el referido Libro, que haveis escrito, con que antes, que se venda, se trayga ante los del mi Consejo, juntamente con el Original, para que se vea si la impresion està conforme à èl; trayendo assimismo fee en publica forma, como por Corrector por mi nombrado se viò, y corrigiò la dicha impresion por el Original, para que se tasse al precio, à que se ha de vender: Y mando al Impressor, que imprimiere dicho Libro, no imprima el principio, y primer pliego, ni entregue mas, que un solo Libro con el Original à el Autor, ò persona, à cuya costa se imprimiere, para efecto de dicha correccion, hasta que primero estè corregido el dicho Libro, y tassado por los del mi Consejo; y estandolo assi, y no de otra manera, pueda imprimir el dicho principio, y primer pliego, en el qual seguidamente se ponga esta Licencia, y la Aprobacion, Tassa, y Erratas, pena de caer, è incurrir en las penas contenidas en las Pragmaticas, y Leyes de los mis Reynos, que sobre ello disponen: Y mando, que ninguna persona sin vnestra licencia pueda imprimir dicho Libro, pena de que el que lo imprimiere

re haya perdido, y pierda todos, y qualesquier Libros, moldes, y aparejos, que dicho Libro tuviere; y mas, incurra en la pena de cinquenta mil maravedis, y sea la tercia parte de ellos para la mi Camara, la otra tercia parte para el Juez, que lo sentenciare, y la otra parte para el Denunciador. Y ordeno à los del mi Consejo, Presidente, y Oidores de las mis Audiencias, Alcaldes, Alguaciles de la mi Casa, Corte, y Chancillerias, y à todos, y qualesquiere Juezes, Justicias, Ministros, y Personas, vean, y guarden, cumplan, y executen, y hagan guardar, cumplir, y executar esta mi Cedula, y lo en ella contenido, sin contravenir, ni permitir se contravenga en manera alguna, que asì es mi voluntad. Dada en Buen-Retiro à 28. de Junio de 1744.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro Señor,
D. Francisco Campo de Arce.

V. M. concede Licencia, y Privilegio al P. Antonio de San Justo, y Pastor, de la Escuela Pia de la Ciudad de Zaragoza, para imprimir, y vender el Libro, que aqui se refiere por tiempo de diez años.

Don Pedro Manuel de Contreras,
Secretario de Camara.

ERRA-

ERRATA SIC CORRIGE.

Página 18. lin. 20. Indicium, lege *Judicium*. Pag. 40. lin. 20. dēdet, lege *debet*. Pag. 41. lin. 19. varitatis, lege *veritatis*. Pag. 42. lin. 16. compositiōem, lege *compositionem*. P. 61. lin. 24. significativam, lege *significativam*. Pag. 70. lin. 20. artfici, lege *artificii*. Pag. 108. lin. 23. in-
teiligantur, lege *intelligentur*. Pag. 114. lin. 28. quolibet, lege *quodli-
bet*. Pag. 117. lin. 15. in indefinita, lege *indefinita*. Pag. 118. lin. 1. im-
possibili, lege *impossibile*. Pag. 134. lin. 26. qua, lege *quia*. Pag. 145. lin.
2. posible, lege *possibile*. Pag. 147. lin. 8. quorum, lege *quarum*. Pag.
150. lin. 3. proter, lege *propter*. Pag. 159. lin. 2. partis, lege *puris*. Pag.
180. lin. 33. genetratio, lege *penetratio*. Pag. 217. lin. 14. actu, lege
actus. Pag. 217. lin. 15. speculastio, lege *speculatio*. Pag. 232. lin. 9. pte-
scindamus, lege *præscindamus*. Pag. 260. lin. 20. intellectu, lege *intelle-
ctus*. Pag. 318. lin. 26. ipsos, lege *ipsos*. Pag. 321. lin. 31. finitus, lege *fini-
tus*. A pag. 328. exclusivè corrige numeros pag. Pag. 326. lin. 16. ob-
jectivorum, lege *objectivorum*. Pag. 377. lin. 11. cognoscendi, lege *co-
gnoscendi*. Pag. 384. lin. 23. divestitas, lege *diversitas*. Pag. 422. lin. 16.
quo, lege *qua*. Pag. 455. lin. 15. ingenerabilis, lege *ingenerabiles*. Pag.
457. lin. 3. at, lege *ut*. Pag. 459. lin. 14. deintificatur, lege *identificatur*.
Pag. 463. lin. 9. formali, lege *formali*. Pag. 485. lin. 8. univearsle, lege
universale.

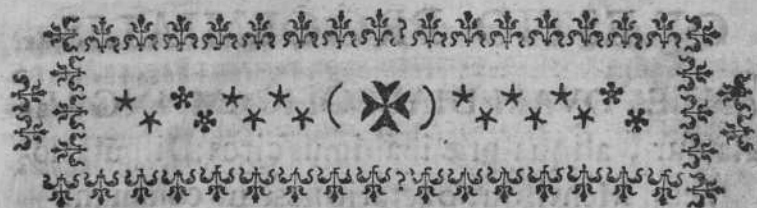
Este Libro, intitulado *Schola Pia Aristotelico-Thomistica, seu bre-
vis Philosophia Cursus juxta mentem Angelici Doctoris concinnatus*; su
Autor el P. Antonio de San Juan, y Pastor Religioso de las Escue-
las Pias en su Colegio de la Ciudad de Zaragoza, con estas Erra-
tas viene conforme á su original. Madrid 15. de Octubre de 1744.

Licenciado Juan Licardo de Rivera,
Correñor General por su Magestad.

SUMA DE LA TASSA.

TAsaron los Señores del Real Consejo de Castilla este Libro á
seis maravedís cada Pliego, como consta por Certificacion de
Don Pedro Manuel de Contreras, Secretario de Camara del Rey,
nuestro Señor, Dada en Madrid á 16. de Octubre de 1744.

TRAC-

TRACTATUS I. DE DIALECTICIS INSTITVTIONIBVS.

PROOEMIUM.

PROPOSITVM nostræ intentionis in hoc Tractatu, sicut in toto Philosophiæ Cursu, illud est, quod cuiuslibet veritatis Doctoris esse debere, monuit Doctor Angelicus, (1) cuius Angel. sequi: Doctrinam (id, quod in animo libentissimum est) & proponimus, & præcipimus: (2) ea videlicet, quæ ad Dialecticam pertinent, eo modo tradere, secundum quod congruit ad eruditionem incipientium. Consideravimus namque, cum N. Ang. Duce, hujus Doctrinæ novitios, quibus consulendi munus insumimus, lacte nutriendos esse, non escâ, ut facile, quæ ipsis propinantur, valeant diggerere. Propterea brevi stilo, facilique methodo ea trademus, quæ Tyronum mentes non confundant; sed instruant: non offuscant; sed expediant, quibusque valeant ad majores scientias aditum invenire.

(1) *In Prolog.
ad 1. par.*

(2) *In Synop.
Constitut.
Scholarũ
Piarum.*

*p. 2. c. 10.
à n. 251.
B.*

QVÆSTIO PROOEMIALIS.

ANTE, QVAM DIALECTICAM INGRE-
diamur, aliqua prælibabimus circa Disputatio-
nem, Mentisque operationes, ut communi
Scholarum methodo adhæreamus.

ARTICVLVS I.

Præparantur arma ad Scholasticam pugnam:

1 **P**hilosophiam ita describit optimè N. P.
Joannes à S. Antonio: (1) *Scientia rerum*
naturalium per causas sublimiores naturali lumine inve-
stigabiles. Partitur autem Philosophia in *Rationalem*,
seu *Logicam*; in *Naturalem*, seu *Physicam*; *Transnatu-*
ralem, seu *Metaphysicam*; & *Moralem*, sive *Ethicam*.
Philosophia Rationalis duplicem habet partem, *Dia-*
lecticam nempe, & *Logicam*. Dialectica est juxta S.
Augustinum: (2) *ars bene disputandi.* Disputatio verò
ita ab Ang. Doctore (3) definitur: *Actus syllogisticus*
unius ad alterum ad aliquod propositum ostendendum.

2 Arma, ad Scholasticam pugnam præparanda,
sunt argumentationes, quibus ea exerceri debeat. Cum
autem in disputandi exercitio frequenter occurrant
Definitiones, & Divisiones; *Notandum est* 1. Defini-
tionem ita rectè explicari: *Oratio explicans rem per*
essentiam; v. g. hæc hominis Definitio: *Animal ratio-*
nale. Est autem duplex Definitio; altera *Physica*, al-
tera *Metaphysica*. Prima est, quæ explicat rem defi-
nitam per partes essentielles physicas, nempe mate-
riam, & formam. Secunda est, quæ illam explicat
per

(1)
In Libr.
Exã. Phi-
los. tom. 1
in princ.

(2)
Aug. lib.
de Princ.
Dialect.

(3)
D. Thom.
opusc. 39.
cap. 1.

per partes essentielles metaphysicas, genus scilicet, & differentiam.

3 Genus, quoad præsens, est illud prædicatum essenziale, per quod res definita cum alijs convenit, à se ipsa distinctis, ut prædicatum *animal* in hominis definitione; per illud enim convenit homo cum brutis. Differentia verò est illud essenziale prædicatum, per quod res definita ab alijs differt: ideo prædicatum *rationale* est differentia in hominis definitione; cum per illud differat homo ab omni eo, quod non est homo. Prædicata essentialia ea sunt, quæ rerum essentias componunt, quibusque deficientibus, res constituta inevitabiliter deficit.

4 Ut Definitio sit bona, aliquas debet observare condiciones. Primò: *Definitio debet esse clarior definito*; frustranea enim esset explicatio, quæ clarior non esset re explicata. Secundò: *Definitio debet rem explicare per prædicata essentialia; & non per accidentalia, aut per proprietates*; nisi futura sit definitio descriptiva. Tertiò: *Debet esse brevis, quoad fieri possit*; quare nullam debet habere particulam redundantem, aut superfluam. Quartò: *Debet non esse diminuta*; adeoque totam rei essentiam exprimere debet. Quintò: *Debet omni, & soli convenire definito*; ita ut valeat consequentia à Definitione ad definitum, & è contrà; v. g. *Est homo: ergo est animal rationale*; & è contrà.

5 Debet denique recto genere, rectaque constare differentia. Ut Genus sit rectum debet esse proximum & non remotum. Genus proximum illud est, inter quod, & definitum non mediat aliud genus; ad quod requiritur, genus ad plura se extendere, quàm definitum; ad pauciora verò quàm quodlibet aliud genus: ita, ut quò paucioribus conveniat genus, dummodo pluribus, quàm definito, adaptetur, eò erit

proximius: & è contrà, quo pluribus accommodetur; eò remotius; ideo *vivens* esset genus remotum in definitione hominis.

6 Secundò: Debet esse genus ratio univoca, & non analogà. Ratio univoca ea dicitur, quæ multis convenit cum æqualitate; ut ratio hominis ad Petrum, & Paulum. Ratio analogà illa est, quæ multis cum inæqualitate convenit; ut ratio hominis ad hominem vivum, & pictum comparata. *Sed incipe* observare, inæqualitatem habendâ esse ex parte rationis communis, ut hæc sit analogà; non autem sufficere, si se habeat ex parte differentiarum: Ideo, licet homo sit perfectior bruto, in quantum rationalis, & non in quantum animal; *animal* est ratio univoca ad hominem, & brutum.

7 Tertiò: Genus, ut sit rectum, debet esse simplex, & non complexum. Ratio est: quia est pars, per se componens definitionem; est autem de ratione partis, esse incompletam. Potest autem genus esse complexum solum quoad voces, vel etiam, quoad rem, per voces significatam. Primo modo est, quando duabus constat vocibus, unam rem significantibus; v. g. *intellectio humana*. Secundo modo est, quando duabus constat vocibus, diversas res, etsi in unum copulatas, significantibus; qualis est terminus iste *Petrus albus*. Primo genere uti licet, dum non adest genus omninò simplex; secundo autem nusquam licebit uti.

8 *Notandum est* 2. Propositionem esse *orationem*, quæ *subjecto*, *copula*, & *prædicato* constat. Subjectum est illud, de quo aliquid dicitur: Prædicatum est illud, quod dicitur de subjecto: & Copula est verbum uniens subjectum cum prædicato; v. gr. in hac propositione: *Petrus est homo*; in qua *Petrus* est subjectum, quia

quia de eo dicitur, esse hominem: *homo* est prædicatum, quia de Petro dicitur: Particula *est* dicitur copula, quia copulat, seu unit Petrum cum homine. Tam subjectum, quàm prædicatum, alterum est formale, seu in supponendo; alterum objectivum, seu in esse. Primum est dictiones, seu conceptus, significantes rem, de qua aliquid dicitur, & quæ dicitur de alio: Secundum verò est res ipsæ significatæ.

9 Dividitur primò Propositio in veram, falsam, & dubiam. Prima est, quæ rem enuntiat, prout est in se; v. gr. *Petrus est homo*: Secunda est, quæ rem dicit aliter, ac est in se; v. gr. *Petrus est lapis*: Dubia est, quæ in uno sensu vera est, est autem falsa in alio; v. gr. *Canis latrat*; quæ vera est, intellecta de cane terrestri; secùs autem, si de cœlesti intelligatur. Dividitur secundò in affirmativam, & negativam. Prima est, quæ non habet particulam, *nullus*, vel *non* ante copulam; ut *Petrus est homo*: secunda est, quæ habet aliquam ex illis particulis; v. gr. *Nullus homo est lapis*: *Petrus non est lapis*.

10 Notandum est 3. Argumentationem esse *orationem*, in qua unum ex alio infertur; v. gr. *Petrus currit: ergò movetur*. In argumentatione tria reperiuntur, nempe antecedens, consequens, & consequentia. Antecedens est illa propositio, ex quà alia infertur; v. gr. *Petrus currit* in dicta argumentatione: Consequens est propositio illata ex antecedenti; v. gr. *Petrus movetur*: Consequentia autem, est quædam illatio intentionalis, quam intellectus format ab antecedenti ad consequens, vi dependentiæ consequentis ab antecedenti, & utriusque connexionis, indicatam per particulam *ergò*, vel *igitur*.

11 Argumentatio, altera est syllogismus, altera enthymema. Syllogismus est Argumentatio tribus con-

stans propositionibus, quarum prima, quæ est ante particulam *sed*, vel *atqui*, dicitur *major*; secunda, quæ datur post dictas particulas, & ante particulas *ergò*, vel *igitur*, appellatur *minor*; & tertia, quæ ponitur post particulam *ergò*, *consequens* nuncupatur: patent omnia in hoc syllogismo: *Omnis homo est animal; sed Petrus est homo: ergò Petrus est animal.* Major, & minor sæpè appellantur præmissæ, quia conclusioni præmittuntur; interdum dicuntur antecedens compositum, quia ab utraque per modum unius, inferitur consequens, quod etiam dici solet *conclusio*.

12 Enthymema est: Argumentatio, è duabus coalescens propositionibus; quarum prima dicitur *antecedens*; secunda appellatur *consequens*; v. gr. *Sol lucet: ergò dies est.* De alijs argumentationis speciebus agemus Libro tertio. De Divisione, nihil in præsentia attingimus; nunc enim solam necessariam incipientium instructionem attendimus; reliqua suis unaquæque locis relinquentes.

ARTICVLVS II.

Praxis Disputationis regulatur.

¶ **C**VM finis Disputationis sit optatæ veritatis inquisitio, cavenda est, inter disputandum, manifestæ veritatis oppugnatio; observanda itidem Modestia; nec popularibus verbis, aut inconditis vocibus, risive illusorio suggillandum: nec inurbanè à quoquam incedendum, quòd ex alienà Scholà alter advenerit. Memores sint litterarij Concertatores, in publicis disputationibus plus frequenter elucere prudentiam, quàm genium, & multoties, quàm ingenium.

Regule Arguentis.

2 **R**egula I. Arguens nunquam ad Palæstram imparatus accedat, ne unde foret speranda gloria, inde rubor accrescat: imò Oppugnans prævidere debet argumenta, contra Thesim impugnandam, militantiæ; & responsiones, quas Respondens fortassè dabit, præmeditari. Argumentum selectum, & excogitatum in determinata puncta distribuat; ita, ut servata brevitate, & claritate, potior vis argumenti sit ad initium; deinde minus gravis; sed pro fine potissima reservetur.

3 **Regula II.** Dum Arguens pervenerit ad Circum, omnem metum propulset, & animosus expectet occasionem præliandi. Conclusionem à Rectore, seu Præside accipiens, aliquantulum assurgat, illique caput inclinet, & signum urbanitatis adhibebit. Devoluta conclusione, Thesim notet, quam impugnandam paravit. Quo peractò; veniam petat prius à Rectore, seu Præside Actus; deinde à Præside Actuantis, & denique à circumstantibus, servato ordine dignitatis; unicuique, convenientes titulos tribuendo. At verò, si Pro-Rex, aut Episcopus, aliufve Princeps præsideat, solus iste salutari debet.

4 **Regula III.** Completa salutatione, argumentum proponat hæc, vel simili methodo: *Militabit igitur argumentum contra talem conclusionem, ubi hæc doctissime scribis: & lecta conclusione; prosequitur: contra quam en leve medium.* Argumento proposito, paulisper surgat, & discooperto capite, dicat: *Hæc facillima sunt; pro tui ingenii acumine, ac respondendi dexteritate difficiliora solves, vel, si jam respondit, difficiliora solvisti.* Caveat autem, ne pro ante-

cedenti assumat contradictoriam conclusionis impugnantæ; v. gr. *Copula non est terminus : ergò falsa est conclusio* : sed medium assumat , ex quo illa contradictoria inferatur ; v. gr. *Copula non est pars propositionis : ergò non est terminus.*

5 *Regula IV.* Proposito argumento , advertat , si Respondens id repetit , quod proposuit , saltem quoad substantiam ; & , si secùs fecerit , potest ei dicere : *Non repetis fideliter.* Sed urbanum aget virum , si argumentum iterum proponat , ut à Respondente memorià retineatur . Advertat propositionem negatam , illamque probet ; ita , ut ipsam pro conclusione statuât in probatione ; v. gr. si negatur hæc propositio : *Copula non est pars propositionis* , sic probabit : *Copula non componit propositionem : ergò copula non est pars propositionis.*

6 *Regula V.* Si Respondens aliquam propositionem distinguat , duplicem Arguenti apperit viam : unam , quâ ex concessâ propositione , intentum inferat arguenti , dicendo nervosè : *Bene sic* , & intentum inferendo ; alteram , quâ partem negatam , si id faciat ad intentum , animosè probet , dicens : *Contra : Sic argumentor.* Nunquam mutet medium ; sed , quod semel assumpsit , pro viribus urgeat usque ad summam difficultatis.

7 *Regula VI.* Si proposita difficultas à Defendente plenè soluta est , ingenuè acquiescat Oppugnans cum quadam commendatione Defendentis : & si nova occurrat ; simulata transitione , illam attingat . Si verò solutio vim difficultatis non enervat ; fortiter , sed humaniter , argumento insistat : nec patiatur , per longas , easque parùm conducentes , explicationes , argumentationem interrumpi ; sed directè petat responsum in formâ , ut propositiones , vel negentur , vel concedantur , vel distinguantur .

8 *Regula VII.* Fugiat Oppugnans syllogismorum agglomerationem ; nec , quod sub terminis positivis valet exprimi , sub carentiarum confusione velit explicare. Caveat ab argumentis transcendentibus , seu quæ cuilibet solent inservire materiæ ; ea enim , sicut communia sunt , communem habent solutionem , & ingenioso Respondenti nihil inferunt difficultatis. Nec nimis scrupulosè se gerat cum Respondente , dum substantiam , etsi non verba eadem , repetit ; nisi fortè argumentum sistat in terminis , quod non decorosum semper existimavimus.

Regulæ Respondentis.

9 **R** *Regula I.* Respondens , audito attentè argumento , tantisper assurgens , & discooperto capite , salutet arguentem hæc , vel simili methodo : *Illustrat meas Philosophicas Theses Religiosissimus Pater , vel Sapientissimus Doctor , &c.* & illum suis honoret titulis ; quo factò , pergat , dicens : *Præcipuè illustrat Thesim positam in N. ubi hæc scribo : nunc legitur Conclusio defendenda ; & postea subdit : Contra quam hoc ingeniosissimo utitur ratiocinio.* Deinde totum , & idem , saltè quoad substantiam , & , si fieri potest , quoad verba , repetat argumentum , nihil negando , aut concedendo : Postea secundò repetat , concedens verum , negans falsum , & dubium distinguens.

10 *Regula II.* In secunda argumenti repetitione , si majorem neget ; ibi sistat expectando probationem : si illam concedat ; repetat minorem , quæ , si negetur , consequens non attingitur ; si verò concedatur , neganda , vel concedenda est consequentia , vel consequens distinguendum. Si aliquam præmissam distinguat ; pariter progrediendum , quousque consequens

distinguat, vel absolutè minor, aut consequentia negetur. Non est dicendum: *Nego, vel concedo consequens*; sed *nego, vel concedo consequentiam*. Dicendum est autem: *Distingo consequens*; non *distingo consequentiam*; quia consequentia, nec est vera, nec falsa; sed bona, vel mala.

II *Regula III.* Si major, vel minor nihil faciat ad intentum, sive sit vera, sive falsa, dicendum est: *Permitto, vel omitto majorem, vel minorem, vel transeat major, aut minor*. Si Arguens intendat, sequi ex Assertione aliquid falsum, vel absurdum, dicendum est: *Nego sequellam*. Si propositio plures habeat partes, quarum alia sit vera, alia falsa; distinguenda est propositio, vel absolutè concedenda, quoad veram, & neganda, quoad falsam partem. Si Arguens non inferat pro consequenti propositionem negatam, potest ei dici: *Non probas intentum*; sed quia id ægrè ferri solet, melius erit, de hoc defectu Argumentem admonere.

12 *Regula IV.* Si propositio falsum supponat, dici potest Arguenti: *Supponis falsum, vel nego suppositum*. At verò (advertenter nota) non est idem, propositionem esse falsam, ac falsum supponere: quia falsitas propositionis stat in falsa affirmatione, vel negatione prædicati de subjecto; falsitas autem suppositionis consistit in eo, quòd subjecto, vel prædicato falso adjungatur aliquod prædicatum, illi non conveniens, sine expressa affirmatione, aut negatione; vel, si negetur implicite aliquid ei conveniens: ideo suppositio, vel se habet ex parte subjecti; v. gr. *Homo, antiquior Adamo, currit*; vel ex parte prædicati; v. gr. *Petrus est Æthiops albus*. Si termini suppositionis sint repugantes, est *implicantia in terminis*.

13 *Regula V.* Licitum est novumquam argumentum retorquere in Arguentem: quod fit, inferendo

do consequens apud Arguentem, vel apud omnes falsum, servata eadem forma in eadem, vel in diversa materia, dicendo prius: *Insto*, vel *retorqueo argumentum*: Id tamen non frequenter faciendum; quia *Arguere in contrarium non est solvere argumentum*: Sed tunc solum, cum Adversarius pertinaciter disputat, genuinæ solutioni non acquiescens. Caveat, ne ipsam conclusionem, de qua lis est, pro ratione argumenti assignet; id enim erit *petere principium*.

14 *Regula VI.* Si Arguens plus clamoribus, quam rationibus argumentetur, sinat tantisper ejus clamores, & imperturbatus, ac paccato sermone, more Sapientum, respondeat; neque ad reciproce vociferandum incitetur: Vnde pauca potius, quam multa, & extra formam nihil, loquendum, nisi ab Arguente disparitas, aut Doctrinæ ratio exigatur. Si propter defectum syllogismi, neget consequentiam; poterit defectum ostendere; sed non tenetur, cum Arguentis sit probare bonitatem consequentiæ.

15 *Regula VII.* Si Oppugnans in levitatibus, lusionibus, aut sophismatis vim ponit argumenti, non tenetur Respondens seriam dare responsionem; sed satis erit, si sophisma sophismati sciat opponere. Si solidis utatur argumentis, seriò sunt ejus ratiocinia ponderanda, ac dilucidanda; & ita dissolvenda, ut Adversarium non lateat solutionis veritas, saltem probabilis, & in opinione Respondentis benè fundata. Nunquam neget Sanctorum Patrum auctoritates; sed eas reverenter explicet, & pro posse conciliet cum suis assertis.

16 *Regula ultima:* Sciant, tam Arguens, quam Respondens, se optimam, ac lucidam contexturos disputationem, si ingenium, & discursus subtilitatem suavitas linguæ, moderata acrimonia, animi serenitas

ras, gestus compositio inter arguendum, & respondendum comittentur. In hoc denique monitos volumus Studentes nostros : ut, dum privatim disputant, omnes supradictas regulas fervent; quia, experientia magistrâ, didicimus, tales fore in publico Certamine, quales in privato Circo esse consueverint,

ARTICVLVS III.

De Operationibus Intellectus.

CVM Intellectus humanus, cujus operationes examinandas assumimus, valde limitatus sit, & in materiali corporis carcere immerfus; nequit unico simplici intuitu, adinstar Angeli, perfectè, & clarè obiectum, ejusque proprietates attingere; sed paulatim, & successivè ad perfectam obiecti pertingit cognitionem; ita, ut prius rei quidditatem confusè attingat; deinde clarè essentiam, seu prædicatorum essentialium identitatem cognoscat; & denique ex essentiâ clarè cognita ejusdem inferat proprietates. (1) Primus cognoscendi modus est *Apprehensio*, secundus *Judicium*, & tertius *Discursus*.

(1)
Doctrina
D. Thom.
I. p. q. 85.
artic. 5. in
corp.

2 Apprehensio, prima nostri Intellectus operatio, est quædam Intellectus cognitio, rem attingens, nihil affirmando, aut negando, quæ sic rectè definitur: *Intellectio humana merè perceptiva*. Explicatur definitio: *Intellectio humana* est genus, quia particula illa facit convenire Apprehensionem cum Judicio, & Discursu: & licet sit terminus complexus, est tantum, quoad voces, non verò quoad rem; & hoc genere utimur, quia *Intellectio* sola esset ratio analogâ, utpotè inæqualiter participata ab intellectione Divina, & humana. Reliquæ particule sunt differentia; quia per
illas

illas diffet Apprehensio ab omnibus aliis.

3 Observa tamen, quòd in dicta differentia particula *perceptiva*, quæ omninò positivum actum intellectus significat, se habet principaliter; & particula *merè*, quæ exclusionem indicat affirmationis, & negationis, se habet secundariò; ut inde inferas nostram definitionem non tradi per prædicata negativa primariò, & principaliter. Duplex est Apprehensio: una simplicissima; & ea est, quæ unicum attingit terminum; v. g. cognitio attingens *Petrum*; altera simplex, quæ & complexa dici solet; & est illa, quæ duos, aut plures attingit terminos; v. gr. intellectio dicens: *Animal rationale*.

4 Judicium, secunda mentis operatio, est cognitio attingens rem, aliquid de ipsa affirmando, aut negando; & sic aptè definitur: *Intellectio humana enuntiativa*. Defectuosam habuerunt hanc definitionem Thomistæ aliqui, quia non habet particlam *formaliter* ante ly *enuntiativa*, ut differat Judicium à propositione. Sed re verà superflua esset; quia per ly *enuntiativa*, supponens Intellectionem humanam, quo modo est Judicii differentia, cum quælibet Differentia supponat Genus, satis differt Judicium à Propositione, quæ licet sit enuntiativa, non supponit intellectionem humanam. Data definitio intelligitur sicut Apprehensionis definitio.

5 Discursus, tertia nostri Intellectus operatio, est quædam cognitio, quæ unum ex alio infert; v. gr. cognitio inferens: *Petrus currit: ergò movetur*. Sic ergò est Discursus definiendus: *Intellectio humana illativa*. *Intellectio humana* est genus; quia per illam particlam convenit cum Apprehensione, & Judicio. *Illativa* est differentia; quia per illam ab illis differt. *Nota*: In Deo, & in Angelis non dari Apprehensionem; quia

quia est cognitio confusa, Deo, & Angelis repugnans: Neque dari Discursum formalem, quia hic petit pluralitatem conceptuum ad rem exprimendam Deus autem, & Angelus unico indibibili conceptu cognoscunt perfectissimè. Quia deficit ipsis intellectus, Neque in brutis datur Apprehensio.

6 Pariter observandum est, aliud esse operationes, seu actiones Intellectus, aliud opera, seu artefacta Intellectus. Intellectus enim noster est veluti quidam Artifex, cujus actiones, sunt Apprehensio, Judicium, & Discursus; cujus opera sunt Definitio, Divisio, Propositio, & Argumentatio. Medijs Apprehensionibus facit, terminos, & Definitiones; medio Judicio, assumens terminos ab Apprehensione oblatos, constituit Propositiones, & Divisiones; & Discursu denique, assumens Propositiones per Judicium fabricatas, constituit Argumentationes.

7—Hæc Doctrina, quæ aliquibus Adversarijs, referentibus nobis, nova visa est, fundatur in Ang. Doctore, (2) asserente: *Intellectus conceptionem rei in se format, ut rem intellectam cognoscat:: Differt autem ab actione intellectus, quia prædicta conceptio consideratur, ut terminus actionis, & quasi quoddam per ipsum constitutum; intellectus enim sua actione format rei Definitionem, vel etiam Propositionem.* Inquirimus jam, quot sint nostri Intellectus Operationes?

(3)

Nostra Conclusio.

D. Thom.

1. post. lect.

5. Item.

1. part. q.

85. art. 5.

in Corp.

8

DICO: Operationes Intellectus humani sunt tres, *Apprehensio, Judicium, & Discursus*, nec plures, nec pauciores.—Ita D. Thomas, (3) asserens: *Sunt autem rationis tres actus, quorum duo primi sunt rationis, secundum, quod est Intellectus; una enim actio*

Intel-

Intellectus est intelligentia indivisibilium, secundum quod concipit, quid sit res; secunda verò operatio Intellectus est compositio, seu divisio, in quâ est verum, vel falsum. Tertius verò actus rationis, secundum, quod est proprium rationis, est discurrere: Ergo nostra Conclusio est D. Thomæ. Hinc communiter dictum est: Intellectus, ut Intellectus, intelligit, & ut ratio, discurrit.

9 **PROBATVR** Conclusio ratione: Quoties Intellectus cognoscit, vel apprehendit, vel iudicat, vel discurrit: Ergò tantum sunt tres mentis operationes. Probatum antecedens: Quoties Intellectus cognoscit, vel tantum attingit in confusio entitatem rei, & sic apprehendit; vel attingit clarè, affirmando, aut negando, & sic iudicat; vel inferendo, & sic discurrit; sed non datur alius cognoscendi modus, qui ad dictos facilè non reducatur: Ergò quoties Intellectus cognoscit, apprehendit, iudicat, vel discurrit. *Confirmatur*: Intellectus humanus non in instanti, sed paulatim, acquirit perfectam objecti cognitionem, ut diximus numero 1.: Ergò indiget tribus operationibus.

SOLVUNTVR ARGUMENTA CONTRARIA.

10 **ARGVES** 1. contra conclusionem: Intellectus est unica potentia: Ergò unica debet esse ejus operatio. Antecedens est certum. Probatum consequentia: Potentiæ multiplicantur ad multiplicationem operationum: Ergò si Intellectus est unica potentia, & non multiplex; unica, & non multiplex, erit ejus operatio. *Respondeo*, distinguendo ultimum antecedens: Ad multiplicationem operationum subordinatarum, nego antecedens; non subordinatarum, concedo antecedens, & nego consequentiam. Apprehensio subordinatur Iudicio, & Iudicium Dif-

Discursui; ideo ad earum multiplicationem, non multiplicatur potentia intellectiva.

11 *Instabis*: Licet operationes Intellectus sint subordinatæ, multiplicant potentiam, si est multiplex operatio: Ergò nulla est solutio. Probatur antecedens: Volitio, & intellectio sunt operationes subordinatæ; quia *Nihil volitum, quin præcognitum*; sed diversificant, seu multiplicant potentiam, Intellectum nempe, & voluntatem: Ergò paritèr. *Respondeo*, concessis præmissis, negando consequentiam. Disparitas est: quia volitio, & intellectio solùm materialiter subordinantur, ideo multiplicant potentiam: Operationes verò Intellectus subordinantur formaliter; ideo potentiam intellectivam non multiplicant.

12 *Replicabis*: Volitio, & intellectio solùm materialiter, & non formaliter subordinantur: Ergò paritèr Intellectus operationes. Tenet consequentia; quia sicut Discursus præsupponit Judicium, & Judicium Apprehensionem; ita volitio intellectionem. *Respondeo*, negando consequentiam; quia illæ operationes subordinantur solùm materialiter, quarum una sequitur ad aliam, respiciendo diversos fines; illæ verò formaliter, quæ eundem finem respiciunt: Cum autem volitio, & intellectio diversos respiciant fines, quia prima bonum respicit, secunda verum; operationes verò Intellectus eundem, nempe verum; ideo volitio, & intellectio solùm materialiter, & operationes Intellectus formaliter subordinantur.

13 *Replicabis adhuc*: Operationes Intellectus respiciunt diversos fines: Ergò non subordinantur formaliter. Prob. antec.: Apprehensio respicit verum apprehensum, Judicium verum judicatum, & Discursus verum illatum: Ergò respiciunt diversos fines. *Respondeo*, distinguendo primum ant.: diversos fines par-

iculares, concedo antecedens; universales, seu communes, nego antecedens. Diversitas finium particularium non sufficit ad diversificandas potentias; licet diversificet earum actus, quia ratio formalis potentiae est magis universalis, quam ratio formalis actus: Ideo, licet ratio veri apprehensi, judicati, & illati sint fines particulares operationum; finis potentiae intellectivae est verum ut sic. Sicut, licet bonum praesens, & absens sint rationes gaudii, & desiderii; ratio voluntatis est bonum ut sic.

14 ARGVES 2. Intellectus acquirit in instanti perfectam objecti cognitionem: Ergo non indiget tribus operationibus. Prob. antec. : Intellectus in instanti intelligit objectum : Ergo in instanti acquirit, &c. *Respondeo*, negando antecedens; ad prob. dist. ant. : In instanti intelligit objectum confusè, & imperfectè, concedo ant. ; clarè, & perfectè, nego ant. & conseq. Intellectus enim humanus in instanti intelligit objectum, confusè tamen, & merè percipiendo illud; ut verò perfectè illud cognoscat, debet praedicata essentialia clarè cognoscere, & ex his proprietates inferre; ad quod tribus indiget operationibus.

15 *Dices*: Intellectus humanus in instanti intelligit objectum clarè, & perfectè: Ergo nulla est solutio. Prob. ant. : Intellectus Angelicus intelligit objectum in instanti clarè, & perfectè: Ergo pariter humanus; uterque enim est spiritualis. *Resp.*, negando ultimam consequentiam; quia Intellectus Angelicus non est ita limitatus, neque in materia immerfus, sicut humanus; ideo Intellectus Angelicus in instanti intelligit objectum clarè, & perfectè; humanus verò paulatim, & successivè.

16 *Instabis*: Potentia generativa Leonis est limitata, & in materia immerfa; sed in instanti producit

totam Leonis entitatem , cum generatio sit actio instantanea : Ergò licet Intellectus humanus sit in materia immersus , in instanti cognoscit perfectè obiectum. *Resp.* nego consequentiam. Disparitas est : quia potentia generativa leonis , cum sit physica , non est præcissiva in producendo , sed simul omnia rei prædicata producit : Intellectus verò est præcissivus in cognoscendo ; ideoque unum prædicatum post aliud cognoscit. *Nota* : Divinam Omnipotentiam non esse præcissivam , etsi materiale peccati producat , improducto formali ; quia materiale , & formale non identificantur.

17 *ARGVES* 3. Discursus non distinguitur à Judicio: Ergò non sunt tres mentis operationes. Prob. anteced. : Discursus includit Judicium: Ergò ab illo non distinguitur. *Respondeo*, dist. ultimum antec. : Includit Judicium formaliter, nego antec. ; præsuppositivè , & de materiali , concedo anteced. , & nego consequentiam. Cum Discursus sit actus , ex una aliam inferens propositionem , præcissè supponit Judicium , per quod factæ fuerint illæ propositiones ; actus autem formalis Discursus non est actus formalis Judicii. Eadem Doctrina applicanda est Judicio respectu Apprehensionis.

18 *Sed dices* : Discursus formaliter est Judicium: Ergò nulla est solutio. Prob. antecedens: Discursus est formaliter compositivus ; sed compositio pertinet ad Judicium : Ergò. *Respondeo*: Distinguo majorem : est formaliter compositivus illativè , seu inferendo , concedo majorem ; enuntiativè , seu enuntiando , nego majorem. Et distinguo minorem: Compositio enuntiativa , concedo minorem ; illativa , nego minorem , & consequentiam. Tam Discursus , quam Judicium sunt compositiva; Discursus autem inferendo , & Judicium
enun.

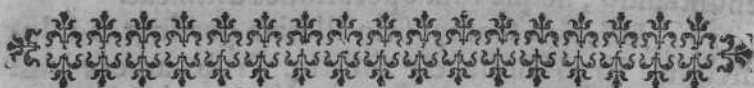
enuntiando, sicque sunt operationes distinctæ.

19 *Instabis*: Compositio illativa pertinet ad Judicium: Ergò nulla est solutio. Prob. antecedens: Construere propositionem hypoteticam; v. gr. *Sol lucet: Ergò dies est*, pertinet ad Judicium; sed in hac propositione datur compositio illativa: Ergò. *Respondeo*, distinguo majorem: Construere propositionem hypoteticam, ut enuntiativam, concedo majorem; ut illativam, nego majorem, & concessa minori, nego consequentiam. Propositio hypotetica rationalis, sub formalitate enuntiationis, fit per Judicium; sub formalitate verò illationis, per Discursum. (4)

20 In fine advertendum: Actum interrogativum, v. gr. *Quis est hic?* Et actum dubitativum; v. gr. *Vtrum Cæli sint undecim*, pertinere ad Apprehensionem; quia tales actus, licet videantur affirmativi, re tamen verà sunt actus merè apprehensivi existentia alicujus in hoc loco, & numeri undecim Cælorum; cum hac menti occurrant cum suspensione affirmationis, vel negationis. *Pariter* notandum; posse per Apprehensionem attingi simplicem extremorum adunationem in confusso; non tamen identitatem, aut distinctionem, quia hoc proprium est Judicii.

(4)
Pro aliis
solu. V. D.
Thom. 2.
2. q. 83.
art. 1. Et
1. 2. q. 17
art. 1. ad
1.

LIBER I. DE PERTINENTIBUS

AD PRIMAM

INTELLECTVS OPERATIONEM:

CVM OPERIS PARTITIO CLARITATIS
 luce Lectoris invitet animum; Dialecticam in
 tres libros offerimus divissam, juxta numerum
 trium mentis operationum; in quorum pri-
 mo de his agimus, quæ ad primam
 Operationem attinent.

QUÆSTIO I. DE SIGNO.

ARTICVLVS I.

Quid sit Signum?

Ignium ita dictum existimatur, quòd in
 aliquo significando versetur: est au-
 tem *significare* rem aliquam præsen-
 tem facere potentia cognoscitivæ, cu-
 jus nomine, non Intellectus solum indicatur, sed po-
 tentia

rentia pariter sensitiva: Brutis enim, quibus abest Intellectus, insunt plurima signa, ut dum equis sonitus tubæ est signum præliandi. Contingit autem, signum objici potentia cognoscitivæ, ut significatum repræsentet; ideo duplicem habet respectum: alterum ad potentiam, ratione cujus dicitur *objectum*; alterum ad significatum, ratione cujus appellatur *Signum*.

2 Est itaque objectum res illa, quæ objicitur, seu fit quodammodo præsens potentia; v. gr. coloratum, quod visivæ potentia objicitur, est illius objectum. Tripliciter dici solet objectum: *Motivum tantum; terminativum tantum; motivum, & terminativum simul*. Primum est, quod tantum movet potentiam ad cognoscendum, cognitionem tamen non terminat; v. gr. imago Regis; hæc enim movet ad cognoscendum, non se, sed Regem. Secundum est, quod tantum cognitionem terminat; sed non movet, v. gr. D. Thomas cognitus per suam imaginem. Tertium denique est, quod simul movet, simulque terminat cognitionem; v. gr. Rex dum cognoscitur in seipso, nulla media imagine. Hæc tripartitio objecti potius est triplicis muneris objecti explicatio quam ejus rigorosa divisio. (1)

3 —Sunt, qui definiant signum: *Eus ordinatum ad manifestandum*. (2) Sed irreveritudo hujusce definitionis, & cujuslibet, particulam *ens* pro genere importantis, constat: *Tum*, quia tale genus est remotissimum, utpote ad omnia se extendens; nullumque est genus excogitabile, eo non propinquius. *Deinde*: *Inter ens*, & signum mediant hæc genera *Objectum, Medium*: Ergò *ens* est genus remotum. Probo antecedens: Prædicta genera ad plura se extendunt, quàm signum, quia dantur objecta, & media, quæ non sunt signa; & ad.

(1)

V. Colleg.
Rip. hic
dub. 2, n.

33.

(2)

Multi Je-
suitæ in
man scrip

ad pauciora, quàm *ens*; quia ratio entis præcissivè ab alià consideratione, est *ens*, & non est objectum; Deus etiam est *ens*, at non est Medium, sed omnium finis: Ergò inter *ens*, & signum, &c.

Nostra Conclusio.

4 DICIMVS ergò, sic rectè signum propriè tale definiri: *Medium subordinatè manifestativum*. Ponitur *Medium* pro genere, per quod convenit signum cum aliis mediis, quæ signa non sunt; merita enim Christi Domini medium sunt ad nostram salutem, & non sunt nostræ salutis signum. Reliquæ particulæ sunt differentia, quia per eas differt signum ab omni eo, quod non est signum. Addunt aliqui particulam *alterius*, quæ nobis superflua videtur; implicat enim, medium subordinatè manifestare se ipsum: Ergo jam intelligitur, esse alterius manifestativum. Prob. antecedens: Subordinatè manifestare est manifestare cum subordinatione ad rem manifestatam; sed nihil est sibi met ipsi subordinatum, ut constabit articulo sequenti: Ergo, &c.

5 Ponitur in definitione *subordinatè manifestativum*; quia ad signum propriè tale non satis est quomodo-
documque manifestare, sed requiritur manifestare cum subordinatione ad significatum. Pro cujus intelligentia, notandum est, medium dupliciter posse in alterius ducere cognitionem: *connexivè*, vel *substitutivè*. Illud ducit *connexivè* in alterius cognitionem, quod cum altero connexum est, sicque omnis effectus ducit in cognitionem causæ, & quælibet causa in cognitionem effectus: id autem non sufficit ad rationem signi; aliàs, & Omnipotentia esset signum possibile, & unum correlativum alterius correlativi.

Illud

Illud ducit *substitutivè*, quod alteri est subordinatum ex primaria statuentis institutione, vicesque illius in cognoscendo, substituti ad instar, gerit; idque requiritur ad rationem signi.

6 — *Ex quibus inferre licet, omnia media, alia à se repræsentantia præcisè ratione connexionis, absque subordinatione, propriè signa non esse, sed impropriè solum, & abusivè, quia non sunt ex primaria intentione, ut repræsentent, instituta: Sicut vox ista Leo non est propriè signum Christi Domini, licet sit propriè signum leonis; quia non illum, sed istum ex primaria intentione significat. Quapropter, nec fumus est propriè signum ignis, nec ignis est propriè signum caloris; idemque intellige de animalis vestigio super pulverem impresso.*

7 — *Vt ultima definitionis particula plenè intelligatur, observandum est, tria hæc facere cognoscere, repræsentare, & significare valde inter se differre: Nam facere cognoscere quadrupliciter dicitur, effectivè videlicet, objectivè, formaliter, & instrumentaliter. Facere cognoscere effectivè est quomodocumque influere in cognitionem, sive efficiendo, sive movendo, &c. Facere cognoscere objectivè est, rem per se ipsam obijci potentia, ut paries præ oculis positus. Facere cognoscere formaliter est, notitiam intentionalem reddere præsens objectum potentia, ipsam informando, ut patet in specie impressa. Facere cognoscere instrumentaliter est, aliquid media sui cognitione reddere præsens aliquid à se distinctum, ut patet in imagine D. Thomæ.*

8 — *Repræsentare verò dicitur tripliciter, objectivè, formaliter, & instrumentaliter; ideoque dicitur de omni eo, quo aliquid potentia fit præsens. Significare denique tantum dicitur dupliciter, nempe, formaliter.*

maliter, & instrumentaliter; diciturque de eo, quod aliquid distinctum sit præsens potentia. Nunc jam animadvertendum, signum formaliter, ut tale, debere esse suo significato imperfectius. Ratio est: quia signum est subordinatum significato, estque medium, ad istud; atqui subordinatum, quatenus tale, est imperfectius eo, cui subordinatur; & medium, ut tale, est ignobilius sine: Ergò. Diximus *formaliter, ut tales* quia materialiter sumptum in ratione entitatis, potest signum esse perfectius, ut si ramus aureus ponatur ad manifestandum vinum.

(3) 9 — *Sed oppones contra hanc Doctrinam*: (3) Hæc nomina *peccatum, nihil, hirco-cervus* longè præcellunt suis significatis: Ergò signum formaliter, ut tale, non semper est suo significato imperfectius. *Respondeo, distinguo* antecedens: Hæc nomina materialiter, & entitative sumpta longè præcellunt suis significatis, concedo antecedens; formaliter, ut subordinata, nego antecedens, & consequentiam. *Dices*: Illa nomina formaliter sumpta adæquatè dicunt entitatem positivam, vel realem, vel rationis; sed significatum per has voces *peccatum, nihil* est ignobilius ente rationis: Ergò illa signa formaliter sunt perfectiora suis significatis. *Respondeo, distinguo* minorem: Est ignobilius materialiter sumptum, concedo minorem; formaliter acceptum, nego minorem, & consequentiam.

10 — Sicut enim signum formaliter, ut tale, præscindit ab eo, quod sit ramus, aut panis, &c. solumque importat esse medium cum subordinatione ad significatum; ita significatum formaliter, ut tale, præscindit ab entitate positiva, vel negativa, bona, vel mala, solumque dicit esse id, cui signum subordinatur causà manifestationis: Sicut ergò ramus aureus perfectior esset vino, sumptus entitative, & materialiter;

liter; imperfectior verò sumptus in ratione medii subordinati: ita malicia peccati, & carentia rei imperfectiores sunt vocibus illis, si entitative, & materialiter accipiantur; perfectiores tamen, si formaliter in ratione ejus, cui voces illæ subordinantur, quo solummodo sunt significata formaliter talia, considerentur.

11 — *Colligitur* ex dictis, Signum debere esse notius suo significato, non quidem secundum se, & absolute, sed quoad nos, & respectivè ad cognoscibilitatem significati per signum. *Ratio* primi est: quia Signum comparatur ad significatum, tanquam manifestativum ad manifestabile; quod autem alterum manifestat, altero notius debet esse. *Ratio* secundi est: quia lux notior est absolute, & secundum se, quàm hæc vox *lux*; per quam significatur. Ex quo ratio tertii derivatur; nam licet lux, v. gr., secundum se notior sit voce ista *lux*; ut tamen est cognoscibilis per vocem illam, est magis occulta, utpote per vocem illam manifestabilis; ideo Signum solum, debet esse notius quoad nos, & respectivè ad cognoscibilitatem significati per Signum.

12 — Sunt plurimi Thomistæ, (4) qui specificam requirant distinctionem inter Signum, & significatum. Eorum ratio est; quia Signum ordinatur ad significatum, tanquam medium ad finem, mensurabile ad mensuram, & specificabile ad specificativum; inter quæ extrèma essentialis, & specifica dari debet distinctio. Hæc Doctrina, ut nobis placeat, intelligi debet de Signo, & significato formaliter sumptis; non verò materialiter acceptis. Et ratio est; quia Signum non materialiter, & in esse entis ordinatur ad significatum, ut medium ad finem, mensurabile ad mensuram, vel ut specificabile ad specificativum; ut patet in ramo

(4)
Colleg.
Rip. hic
dub. 1.
Conf. 1. 2.
9.

respectu vini; sed solum formaliter in esse medii subordinati. Vnde possunt Signum, & significatum esse ejusdem speciei materialis, ut patet in pane, supra januam manifestante panes occultos.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

13 **A**RGVES I. contra Signi definitionem: Tradata Signi definitio non convenit omni Signo: Ergo non est recta. Prob. antecedens: Vox *homo* in libro clausa est signum; sed illi non convenit talis definitio: Ergo non convenit omni Signo. Prob. min.: illa vox in libro occlusa non manifestat: Ergo illi non convenit talis definitio. *Respon.* dist. ult. ant.; non manifestat actualiter, conc. ant.; non manifestat potentialiter proximè, neg. ant. & conseq.

14 Licet vox in libro clausa actu non manifestet; habet potentiam proximam ad manifestandum, quod sufficit ad rationem signi; quia verba in definitione posita non denotant actum, sed aptitudinem, ut fert commune proloquium. *Dices:* Si potentia ad manifestandum sufficeret ad rationem signi, voces non significativæ essent signum; sed hoc est falsum: Ergo & solutio nulla. *Resp.*, voces non significativas solam potentiam remotam habere, quæ non sufficit; vocem verò clausam habere potentiam proximam, quæ sufficiens est ad rationem signi.

15 *Instabis:* Non sufficit potentia proxima ad manifestandum ad rationem signi: Ergo nulla est solutio. Prob. ant.: Vox, quæ actu non manifestat, actu non est signum: Ergo non sufficit, &c. Prob. ant.: vox actu non manifestans, non habet actu formam signi; Ergo vox, quæ actu non manifestat, actu non est signum. Prob. ant.: Vox, actu non manifestans, actu ab

intellectu non cognoscitur, ut patet; sed si actu non cognoscitur, non habet actu formam signi: Ergò. Min. patet: quia forma Signi ad placitum, qualis est vox, cum sit forma rationis, à solo intellectu efficitur, dum Signum cognoscitur.

16 *Resp.*, neg. primum ant. : ad prob. neg. ant. : ad hujus prob., dist. consequens: actu non est signum, formaliter, conc. conseq.; fundamentaliter, nego conseq. Quando itaque Signum non cognoscitur, non datur ordo rationis ad significatum, quo Signum formaliter constituitur; datur autem fundamentum, ut per intellectus considerationem ordo ille fingatur; sicque datur Signum fundamentaliter: & hoc sufficit, ut actu dicatur Signum absolute; quia in his rebus, quarum denominatio est rationis, absoluta denominatio sumitur à fundamento: Sicut. Deus absolute ex se dicitur Dominus, licet ex se solum habeat fundamentum relationis dominii, per quam formaliter Dominus constituitur.

17 *Replie.*: Licet potentia proxima ad significandum sufficiat, ut vox denominetur fundamentaliter signum, non sufficit, ut absolute denominetur signum: Ergò nulla est solutio. Prob. ant. : potentia proxima, ut vox subjiciatur, vel prædicetur, non sufficit, ut actu sit subjectum, vel prædicatum: Ergo pariter. *Respon.* neg. conseq. Disparitas est: Quia esse subjectum, vel prædicatum est denominatio passiva, ab exercitio subjiciendi, vel prædicandi desumpta; ideo requiritur, ut actu subjiciatur, vel prædicetur: At verò denominatio Signi est denominatio activa, non quidem manifestantis, sed manifestativi, seu potentis manifestare; sicque sufficit potentia proxima ad manifestandum.

18 *ARGVES* 2. : Nostra definitio Signi non explicat

cat ordinem Signi ad potentiam cognoscitivam: Ergò est diminuta, & irrecta. Ant. patet ex definitione. Conseq. prob.: Sicut Signum dicit ordinem ad significatum; ita dicit ordinem ad potentiam cognoscitivam; sed, si ordo ad significatum in definitione non exprimeretur, esset diminuta definitio: Ergò, si ordo ad potentiam non exprimitur, erit diminuta pariter definitio. *Resp.* Nego ultimam conseq. Disparitas est: quia ordo ad significatum convenit Signo in ratione signi; ordo verò ad potentiam cognoscitivam convenit Signo, non in ratione signi, sed in ratione objecti: ideo primus, non secundus, explicari debet in Signi definitione.

(5)
Coll. Rip.
lib. 1. d. 16
3. Conser.
2. num. 2.

19 *Sed dices:* (5) Ordo ad potentiam cognoscitivam convenit Signo in ratione signi: Ergò nulla est solutio. Prob. ant.: Signum in ratione signi dicit ordinem ad significatum, ut solutio fatetur; sed significatum est connexum cum potentia: Ergò in ratione signi dicit ordinem ad potentiam. Min. patet; quia significatum, ut tale, est cognitum à potentia. Et conseq. liquet: quia dicens ordinem ad unum cum altero connexum, dicit ordinem ad alterum. *Resp.*, dist. min.: significatum in ratione objecti, conc. min.; in ratione significati, neg. min. & conseq. Significatum, ut tale, constituitur per relationem ad Signum; licet, ut objectum, per ordinem ad potentiam constituatur: sicut suo modo de Signo dictum est, *sup. n. 16.*

20 *Instabis:* Significatum in ratione significati dicit ordinem ad potentiam: Ergò est cum ea connexum. Prob. ant.: significatum in ratione significati est correlative Signi in ratione signi; sed Signum, in ratione signi, dicit ordinem ad potentiam: Ergò & significatum. Prob. min.: Signum in ratione signi est propter potentiam, ducendam in cognitionem significati:

ficati : Ergò dicit ordinem ad illam. Conseq. infertur, quia enim potentia est propter objectum, dicit ordinem ad objectum.

21 *Respon.*, dist. ult. ant. : Est propter potentiam principaliter, & in recto, nego ant. ; in obliquo, & minùs principaliter, conc. ant. ; & neg. conseq. Id, propter quod est Signum, ut tale, non est potentia, ut cognitura significatum ; sed est significatum, ut cognoscendum per potentiam : ideo principaliter, & in recto est propter significatum ; & licet secundariò sit propter potentiam, non est gratià potentix, sed gratià significati ; atque adeo solùm ad significatum debet importare respectum. Ex quibus jam infertur, perperam addi ab aliquibus Thomistis (6) Signi definitioni particula *potentiæ cognoscitivæ*.

22 *ARGVES* 3. : Vox nihil est signum ; sed non est subordinatè manifestativa : Ergò irrectè à nobis Signum est definitum. Prob. min. : Vox nihil non est significativa : Ergò neque manifestativa. Prob. ant. : Vox nihil nihil significat : Ergò non est significativa. *Resp.*, dist. ultim. ant. : Nihil significat ex parte rei significatæ, conc. antec. ; ex parte modi significandi, nego ant. ; & conseq. Licet res significata per illam vocem sit nihil, illam tamen significat, ac si esset aliquid ; quia eo modo, quo vox *Petrus* Petrum significat, vox nihil significat rei carentiam : per quod differt à voce non significativa, quæ, etiam ex parte modi, nihil significat.

(6)

Coll. Rip.

hic, dub. 1.

Confer. 1.

num. 1.

Palanc.

hic, quæst.

1. num. 1.

Bonav. 6.

1. num. 2.

Irrib. &

alii.

ARTICVLVS II.

Vtrum detur Signum sui ipsius?

Premittendum est, pro clariori hujusce dubii resolutione, Signum esse complexum, seu

seu accidentale concretum, constans entitate, & ordinatione, quarum prima est signi materia, secunda est ejus forma: hæc autem in signis naturalibus est ordinatio realis; in signis verò ad placitum est ordo rationis, ab intellectu confectus. Id commune est apud Thomistas. Jesuitæ autem nobiscum consentiunt, statuentes, Signum esse complexum; at in stabilienda ejus formâ, per aliam viam diverti solent. Docent enim, (1) formam Signi naturalis esse ordinem transcendentalis ad significatum, seu cum eo intrinsicam connexionem; Signi verò ad placitum extrinsecam institutionem, ex hominum beneplacito. (2)

(1)
Loffada
hic, dub. 1
cap. 3. n.
10.

(2)
Idem ubi
sup. cap. 4.
num. 8.

(3)
D. August
lib. 1. de
prin. Dia-
lect. cap. 5

(4)
D. Thom.
quest. 6.
de verit.
artic. 4.
ad 4.

Nostra Conclusio.

2 DICO: Non datur Signum sui ipsius. Ita D. Augustinus: (3) *Signum est, quod præter se, aliquid animo repræsentat*; sed quod animo repræsentat, est significatum: Ergò significatum est aliquid præter Signum: atque ideo non datur Signum sui ipsius. Idem docet Ang. Doct. (4) asserens: *Signum, propriè loquendo, non potest dici aliquid, nisi ex quo deveniatur in cognitionem alterius, quasi discurrendo*; atqui per Signum devenitur in cognitionem significati: Ergò Signum, propriè loquendo, debet distingui à significato.

3 PROBATVR conclusio ratione: Signum realiter distinguitur à significato: Ergò non datur Signum sui ipsius. Prob. ant.: Signum est complexum ex entitate, & ordinatione, vel saltem ex entitate, & extrinsecâ impositione; sed significatum non est hujusmodi complexum: Ergò Signum realiter distinguitur à significato. Major est certa, adhuc apud Contrarios. Prob. min.: Significatum est terminus ordinationis, quâ Signum constituitur; sed terminus alicujus ordinis realiter differt à subjecto, cui talis inest ordo: Ergò signi:

significatum non est complexum ex entitate, & ordinatione; imò à tali complexo realiter differt.

4 Major patet: quia terminus ordinationis est illud, ad quod res ordinatur; Signum autem ordinatur ad significatum. Min. prob.: Talis ordo, juxta Contrarios, vel est prædicamentalis realis, vel realis transcendentalis, cum non admittant, esse ordinem rationis; sed quocumque modo terminus differt à subjecto talis ordinis: Ergò terminus alicujus, &c. Min. patet; quia si ordo est prædicamentalis, iste petit realem distinctionem inter subjectum, & terminum, ut est commune apud omnes in Metaphysicà; & patet in relatione patris ad filium, unius albi ad alterum album, &c. Si autem est transcendentalis, debet esse inter causam, & effectum, specificabile, & specificativum, &c. inter quæ non potest non dari realis distinctio; ut patet inter scientiam, & scibile; potentiam, & objectum.

5 - *Confirm.*: Signum ad placitum est complexum ex entitate, & extrinseca impositione ad manifestandum significatum; sed significatum sub nulla consideratione importat extrinsecam impositionem ad manifestandum se ipsum: Ergò Signum ad placitum realiter differt à significato. Prob. min.: Frustranea esset impositio ad manifestandum, quod præsupponitur manifestum, & omnibus notum ante illius impositionis cognitionem, ut clarum est; sed cognitio impositionis significati ad significandum seipsum, jam præsupponeret significatum perfectè manifestum: Ergò significatum non importat, &c. Prob. min.: prius est, cognosci entitatem in seipsà, quàm cognosci, esse impositam ad significandum: Ergò cognitio impositionis, &c. Ant. patet: quia prima cognitio est primæ intentionis, & secunda secundæ.

6 - *Vrgetur.* Impositio Signi ad significandum fit ab
ho-

hominum beneplacito ex fine significati cognoscendū; sed, si Signum simul esset significatum, talis impositio non fieret gratiā significati cognoscendū: Ergo Signum differt realiter à significato. Prob. min.: Si signum esset significatum, repugnaret cognosci Signum quocumque modo, & subqualibet formalitate, non cognito significato, ut tali; sicut repugnat, cognosci animal, non cognito rationali, juxta Adversarios; sed si cognito Signo, cognosceretur significatum, illa impositio non fieret gratiā significati cognoscendū: Ergo. Prob. min.: Si cognito signo, cognosceretur significatum, significatum cognosceretur ante impositionis cognitionem, cum signum prius in se cognoscatur, quàm, ut illà indutum impositione; sed, si cognoscatur ante illam impositionem, hæc non fieret gratiā significati cognoscendū, ut evidens est: Ergo.

7 *PROBATVR 2. Cōclusio*: Signum dicit essentialiter subordinationem ad significatum, ut patet ex ejus definitione; sed implicat, idem esse sibi met ipsi subordinatum: Ergo implicat Signum sui ipsius. Prob. min.: Implicat, idem esse sibi met ipsi subjectum: Ergo à pari. *Conf.*: Implicat, idem esse notum, & ignotum; vel perfectè notum, & imperfectè notum respectu ejusdem cognitionis juxta Contrarios; sed de ratione Signi est esse notum perfectè, & de ratione significati est, esse ignotum, vel saltem imperfectè notum per cognitionem, quā Signum primò cognoscitur perfectè; Ergo implicat, esse Signum, & significatum.

SOLVUNTVR ARGUMENTA CONTRARIA.

(5)
D. August
lib. 1. de
Mag. cap.

8

ARGVES 1. D. August. ait: (5) *Sunt signa, quæ inter alia, quæ significant, & se ipsa significant*: Ergo datur signum sui ipsius. *Resp.*, explicando

tando S. Doctorem: Se ipsa significant improprie, & objective, conc. ant.: proprie, & instrumentaliter, neg. ant., & conseq. Significare, proprie loquendo, solum stat dupliciter, *formaliter* scilicet, & *instrumentaliter*, ut diximus artic. antecedenti, num. 8. cum autem repugnet se ipsum manifestare formaliter, vel instrumentaliter, ut ex ibi dictis num. 7. satis constat; ideo solum restat, ut D. August. de significatione impropria, intelligamus; quatenus omne signum prius se representat objective potentie, ut proprie representet significatum.

9 *Instabis*: Datur res se ipsam significans proprie, & instrumentaliter: Ergo corrui dicta Doctrina. Prob. antec.: Panis appensus ad januam significat proprie, & instrumentaliter panes vendibiles; sed ipse panis appensus est vendibilis: Ergo est res se ipsam significans. *Resp.* 1.: Nego ant.: ad prob., nego maj.: Panis enim appensus solum significat locum venditionis, aut voluntatem vendentis, quae distinctae sunt ab ipso pane appenso. *Dices*: Panis ille significat, quod a viatoribus, & aliis principaliter inquiritur; sed panis principaliter inquiritur, & non locus, nec vendentis voluntas: Ergo panes vendibiles panis ille significat.

10 Ad hanc impugnationem *resp.*, dist. maj.: Quod principaliter in executione inquiritur, conc. maj.; quod principaliter in intentione, neg. maj.; & contra distincta min., nego conseq. Licet intentio viatoris principaliter tendat ad panem emendum; in executione autem primo quaerit domum venditionis: Cum autem signum non imponatur, ut a viatoribus intendatur panem emere, sed, ut de facto ematur; ideo signum, non panes, sed venditionis domum significat. Idem intellige de ramo, qui juxta hanc sententiam, non vinum, sed domum venditionis significat.

11 *Resp.* 2. ad primam instantiam argumenti, dist. maj. : Significat panes vendibiles occultos, conc. maj. ; manifestos, neg. maj. ; & dist. min. : ipse est panis vendibilis occultus, neg. min. ; manifestus, conc. min. , & neg. conseq. Signum imponitur ad manifestandum, quod indiget manifestatione ; solum autem panis occultus manifestationis eget, non verò manifestus. *Dices* : Viso pane appenso , viatores cognoscunt , ut vendibiles, panes occultos, & ipsum appensum : Ergò panis appensus utrosque representat. *Resp.* , dist. consequens : utrosque eodem modo, neg. conseq. ; diverso modo ; occultos propriè , & instrumentaliter , appensum verò impropriè, & objectivè, conc. conseq. Ideo est signum panis occulti , licet ipse intellectui objiciatur. Si autem non detur panis occultus, non datur signum, utpotè non necessarium.

12 *ARGVES* 2. : Vox *ens* significat omnia entia ; sed ipsa est ens : Ergò significat se ipsam. Idem fit argumentum de his vocibus : *Signum, nomen, verbum* *Respond.* dist. maj. : Omnia entia in communi, conc. maj. ; in particulari, nego maj. ; & è contrà dist. min. , neg. conseq. Vox *ens* est quoddam ens in particulari ; significat verò rationem communem entis. *Sed dices* : Ens in communi , & ens in particulari non distinguuntur realiter, cum sint gradus superior , & inferior : Ergò si vox *ens* in particulari est signum, & ens in communi est significatum, Signum, & significatum non distinguuntur. *Conf.* : Ens in particulari includitur in ente in communi : Ergò si vox *ens* , significat ens commune, etiam se ipsam in particulari significat.

13 *Resp.* ad instantiam, dist. ant. : Ens in communi, & ens in particulari objectivè in intellectu sumptum, conc. ant. ; & ens in particulari physicè, & realiter sumptum ; neg. ant. Vox *ens* non est signum, nisi,

ut sensibilis, & physicè accepta, quomodò realiter negativè differt ab ente in communi. *Ad Conf.* : Respondeo, quod vox *ens* significat rationem communem pro explicito; non verò pro implicito, quo solùm modo includit ens particulare. Sicut ramus significat explicitam rationem vini vendibilis, non verò ejus saporem.

14 ARGVES 3. : Sanguis Christi in Sacramento Altaris existens, est signum Sanguinis effusi in Cruce; sed est idem Sanguis juxta fidem: Ergò. *Conf.* 1. : Rex in Theatro potest agere sui personam, propria repræsentans facinora: Ergò. *Conf.* 2. : Si Petrus nullam proferret locutionem præter istam: *Mea locutio*, hæc significaret Petri locutionem; sed non aliam, nisi se ipsam; cum aliam, supponamus, non dari: Ergò datur Signum sui ipsius. *Resp. ad Arg.* nego maj. Quia in Sacramento signum est species continentes Sanguinem, in quibus Sacramentum in recto consistit; signum enim est, quod frangitur; juxta illud D. Thomæ: (6) *Nulla rei fit scissura; signi tantum fit fractura.*

15 *Ad 1. Conf. resp.*, Regem in Theatro repræsentare propria facinora, quæ ab ipso Rege realiter sunt distincta. *Vel dicatur*: Regem, ut repræsentantem, significare seipsum, ut pugnantem in bello: Valde enim differt Rex, ut repræsentans, à se ipso, ut pugnante. *Ad 2. Conf. resp.*, illam determinatam locutionem Petri significare locutionem Petri in communi, à qua realiter negativè differt: Sicut de ente in solutione *ad 2. Argum.* asseruimus. *In fine* advertè, posse dari scientiam, seu cognitionem sui ipsius: quia licet scientia ordinetur ad objectum; non tamen subordinatur, sicut Signum ad significatum,

(6)
D. Thom;
in Ritb. de
SS. Sacra-
mento.

ARTICVLVS III.

Quotuplex sit Signum?

1 **S**ignum ex duplici capite dividi potest: Vel ratione habitudinis ad potentiam, quomodo dicitur *objectum*: Vel ratione ordinis ad significatum, quo sensu appellatur *signum*. Dividitur ergò ratione ordinis ad significatum, in *naturale*, & *ad placitum*. Primum est, quod ex natura sua significat; v. gr. suspiria, quæ suapte naturà sunt signa doloris. Secundum est, quod ex hominum beneplacito; ut ramus, vinum, aut domum venditionis ex hominum institutione significans. Signum *ad placitum* subdividitur in *humanum*, & *Divinum*. Primum est, quod ex hominum voluntate significat, ut *ramus*. Secundum est, quod ex Divino beneplacito repræsentat, ut *Arcus Iris*.

2 Inter signum *naturale*, & *ad placitum* constituent Adversarii tertium membrum, nempe signum *ex consuetudine*. Inepè tamen: quia signum ex consuetudine, vel reducitur ad *naturale*, vel reducitur ad signum *ad placitum*: Si enim consuetudo fundatur in aliquà naturà, sicut fundatur in fidelissimà canis naturà, canem præcedere Dominum; erit signum *naturale*, ideoque præcursor canis naturaliter significat adventum Domini: Si autem consuetudo in hominum beneplacito fundatur, ut consuetudo ponendi mapas, vel ramum; reducitur ad Signum *ad placitum*.

3 *Secundò*: Ratione habitudinis ad potentiam cognoscitivam dividitur Signum in *Formale*, & *Instrumentale*. Signum formale est mentalis conceptus, aliud *objectum* repræsentans per eandem cognitionem,

nem, quà formale Signum cognoscitur; v. gr. species impressa, Petrum representans. Signum instrumentale est, quod, præexistente sui cognitione, ducit in cognitionem significati. *Quare*: Signum instrumentale duas requirit cognitiones, alteram ad Signum, alteram terminatam ad significatum. *Formale* verò unicam petit cognitionem, quà intellectus Signum, & in eo significatum agnoscit. Propterea primum appellatur *medium per quod*: Secundum autem *medium in quo*.

4 Signum formale, prout connotat potentiam, appellatur *notitia*; & prout connotat objectum appellatur *conceptus*. Primo modo subdividitur in *notitiam intuitivam*, & *abstractivam*. Prima est cognitio rei præsentis. Secunda est cognitio rei absentis: Quòd, si res sit physicè absès, ut Adà, dicitur *notitia positivè abstractiva*; si verò sit intentionaliter absens, dicitur *præcisiivè abstractiva*; ut quando naturam cognoscimus, à suis singularibus abstractam.

5 Conceptus autem subdividitur in *ultimatum*, & *non ultimatum*. Conceptus ultimus est conceptus formalis significati; v. gr. conceptus formalis D. Thomæ. Conceptus non ultimus est conceptus alicujus Signi; v. gr. conceptus imaginis. *Deinde*: Conceptus ultimus, alter est *positivus*; ille scilicet, qui alterum præcedentem supponit conceptum; ut conceptus, quo cognoscitur Rex per suam imaginem: Alter *negativus*, qui talem præcedentem conceptum non supponit; ut conceptus Regis in se ipso. *Iterum* subdividitur in *directum*, & *reflexum*. Directus est conceptus rei; ut conceptus Pauli: Reflexus est conceptus alterius conceptus; ut conceptus, quem intellectus format de conceptu Petri.

6 Signum autem instrumentale subdividitur 1. :

in *practicum*, & *speculativum*. Primum est, quod causat suum significatum; v. gr. Sacramenta, quæ causant Gratiâ, quam significant: Secundum est, quod suum non causat significatum; v. gr. ramus. *Secundò* subdividitur in *manifestativum tantum*, & in *manifestativum*, & *suppositivum* simul. Primum est, quod suum significatum manifestat; at ejus loco nequit in propositione substitui; v. g. sonitus tubæ, prælium significans. Secundum est, quod potest in propositione loco ejus substitui, quod significat; v. gr. *vox homo.*

7 *Tertio* subdividitur in *rememorativum*, *demonstrativum*, & *prognosticum*. Primum est, quod rem præteritam significat: Secundum, quod significat rem præsentem: & tertium, quod significat rem futuram; v. gr. Sacramentum Eucharistiæ, quod est Signum rememorativum Passionis Christi Domini; demonstrativum Gratiæ, quam de præsentem causat; & prognosticum futuræ Gloriæ. *In fine* advertè, inter Signum naturale, & ad placitum hoc esse discrimen: quòd signum naturale idem apud omnes significat; neque valet à sua significatione deponi: Signum verò ad placitum non idem apud omnes significat; & valet à propria significatione deponi.

* * *

QUÆSTIO

QUÆSTIO II.

DE TERMINO

IN COMMUNI.

ARTICVLVS I.

Quid sit Terminus?

Terminus, à *terminatione* nomen habens; pro cuiuslibet rei extremo vulgò solet accipi: nonnumquam pro vocibus, quibus in disserendo utimur, usurpari solet. Sed his, & aliis ejusdem acceptionibus derelictis; impræsentiarum sumitur pro Termino Dialectico, prout scilicet est quid incompletum, per se connotans Dialecticum artefactum, vel ratione compositionis, vel resolutionis, juxta sententiarum diversitatem. *At verò* non est commune omnibus, Terminum per compositionem definiendis, eum uno modo constituere, ut ex infra dicendis constabit.

2 Observandum est autem, duplex in re, quæ est Terminus, exercitium distingui: componendi alterum; alterum resolvendi. (1) Primum est, quo partes toti esse communicant: Secundum est, quo totum definit esse. A primo exercitio sumitur denominatio partis; à secundo donominatio Termini. Resolutio est duplex, altera intrinseca, altera extrinseca. Prima est, quæ totum intrinsecè finitur, & clauditur. Secunda est totius desinitio. Illa dicitur intrinseca; quia, ea per-

(1)
Gilab. bic
§ 1. num.

3.

listea,

sistente, totum permanet. Dicitur hæc *extrinseca*, quia ea posita, deficit totum.

4 Adhuc est duplex extrinseca resolutio, una *physica*, seu *quasi physica*; altera *mentalis*. Prima fit, partes disjungendo, & separando. Secunda autem fit, partes seorsim considerando. Itaque hæc propositio *Petrus est homo*, physicè resolvitur, si copula *est* auferatur; mentaliter verò, si illius partes seorsim considerentur; v. gr. *Petrus est* subjectum, *est* copula, & *homo* prædicatum. Primò itaque examinandum, an Terminus per compositionem, an per resolutionem sit definiendus?

Prima Conclusio.

4 DICIMVS I.: Terminum definiendum esse per compositionem, non per resolutionem. Hæc conclusio est communis, paucis exceptis; (2) & expressa D. Thomæ (3) asserentis: *Terminum esse partem propositionis*; sed proprium partis exercitium est compositio: Ergò Terminus non est per resolutionem definiendus. Prob. ratione: Quælibet res definiri dedet per illud, quod est *primarium* in ipsa, sed in dictione, quæ est Terminus, prius est componere, quàm resolvere: Ergò Terminus definiri debet per compositionem. Prob. min.: Resolutio ex suo formali conceptu supponit compositionem: Ergò in dictione, quæ est Terminus, prius est componere, quàm resolvere. Ant. patet; quia resolutio (4) est, quæ totum definiat esse.

5 Respondent Contrarii Thomistæ; in dictione, quæ est terminus, sub formalitate partis prius dari compositionem, non verò sub formalitate termini; quia sub istà formalitate, primaria, & unica denominatio est resolutio, *Contra*: Licet Terminus à terminatio;

(2)

Gilab. & alii, quos citat hic, S. I. num. 13.

(3)

D. Thom. 2. perbi. lect. 12.

(4)

Gilab. ubi suprà.

ne, seu resolutione denominationem habeat, debet in præfenti definiri sub formalitate partis; sed sub ista formalitate primariò dicit compositionem, ut fatetur solutio: Ergò.

6 *Prob. mai.*: Terminus in præfenti definiri debet, prout conducit ad finem, & institutum Dialecticum; sed ad id conducit sub formalitate partis, neutiquam sub formalitate termini: Ergò debet sub partis formalitate definiri. *Prob. min.*: Terminus conducit ad finem, & institutum Dialecticum, prout conducit ad disputationem, veritatemque manifestandam; sed ad manifestandam veritatem, & ad disputationem conducit sub formalitate partis, & non sub termini formalitate: Ergò ad finem, & institutum Dialecticum solum conducit sub formalitate partis, neutiquam sub termini formalitate.

7 Major patet: quia, cum Dialectica sit Ars bene disputandi, præcipuus ejus scopus est Disputatio, ejusque finis, ostensio scilicet veritatis. Min., quoad primam partem, est ex se manifesta; quia pars ordinatur ad componendam enuntiationem, quæ est *oratio verum, vel falsum significans*. *Prob. ipsa min.* quoad secundam partem: Quod destruit artificium veri manifestativum, disputationisque materiam evertit, neque conducit ad disputationem, neque ad manifestandam veritatem: sed Terminus sub formalitate termini ita se habet: Ergo dictio, quæ est Terminus, non conducit sub formalitate termini, &c.

8 *Prob. min.*: Materia, quæ disputationis, & artificium veritatis manifestandæ est propositio; hæc enim est *oratio verum, vel falsum significans*, quæ fit argumentatio; sed Terminus sub formalitate termini destruit propositionem: Ergò. *Prob. min.*: Terminus sub formalitate termini resolvit, saltem mentaliter,

propositionem; sed per vos resolutio in communi (ut singulis in particulari suo modo adaptetur) est, quæ totum definit esse (5) ergò Terminus sub formalitate termini destruit propositionem.

(5)
 Gilab. q.
 1. §. 1. n.
 3. Gilab.
 hic, quæst.
 1. §. 2. n.
 30.

9 Ex quibus impugnatam relinquimus hanc Termini definitionem: *Dictio resolutiva orationis, ad Philosophiam rationalem pertinentis: Quia Terminus definit per resolutionem. Deinde: Differentia hujus definitionis convenit aliis à Termino: Ergò hinc deficit definitio. Prob. ant.: Differentia hujus definitionis convenit dictionibus, physicè resolutivis; sed physica resolutio, juxta Adversarios, non est de ratione Termini, sed mentalis: Ergo. Supposito igitur, Terminus esse definiendum per compositionem; restat non levis examinanda difficultas: Vtrum per compositionem cujuscumque artefacti Dialectici sit definiendus; an verò solùm per ordinem ad enuntiationem.*

Secunda Conclusio.

10 DICIMVS 2.: Terminus Dialecticum esse definiendum per ordinem ad propositionem, seu enuntiationem componendam. Hæc conclusio est Thomistarum communis, quibus è Societate arridet P. Lolla; colligiturque ex D. Thomà, (6) asserente: *Terminus esse partem enuntiationis. Prob. ratione: Quando quæstio versatur de usu vocis, plerisque Sapientum adhærendum est; quia, ut ait D. Thom. (7) Nominibus utendum est, ut plures utuntur; sed in præsentis quæstione, quæ de usu, & acceptione Termini procedit; communiter Sapientes Terminus coarctant ad rationem partis propositionis: Ergò Terminus est definiendus per ordinem ad compositionem propositionis.*

P. Lolla.
 da, cap. 1.
 num. 3.
 (6)
 D. Thom.
 2. perhi-
 er. cap. 12
 (7)
 D. Thom.
 quæst. 4.
 de verit.
 art. 2. c.
 (8)
 Aristot. 1.
 Prior. cap.
 1.

11—Min. patet. Arist. enim, (8) de Termino loquens, ait: *Terminus eum appello, in quem resolvitur.*
 propo

propositio, ut prædicatum, & id, de quo prædicatur. D. Thomàs plurimis in locis (9) Terminum statuit per ordinem ad propositionem, ejusque materiam terminos esse, propugnat; (10) imò nullibi locorum apud hos, aliamvè hujus classis Authorem Terminum in ordine ad alia artefacta definitum rēperimus; neque ab Adversariis facilè inventum iri, judicamus. Si quando verò Terminum explicant in ordine ad syllogismum, de Termino loquuntur syllogistico; is autem de materiali est pars enuntiationis.

12 **PROBATVR** 2. *Conclusio*: Terminus propriè talis constituendus est per esse partem propriè talem; sed solùm partes propositionis, non verò definitionis sunt propriè tales: Ergò Terminus est definiendus per ordinem ad componendam propositionem. Prob. minor. : Pars propriè talis debet esse per se ordinata ad compositionem; sed id partibus solùm convenit propositionis: Ergò. Prob. min: pars per se ordinata, est ordinata ad componendum totum perfectum; sed sola propositio, & non definitio, est totum perfectum: Ergò. Maj. patet; quia ordo partis est ad suam perfectionem; sicut quodlibet imperfectum ad perfectum ordinatur.

13 *Min. prob.*: Totum perfectum non debet ordinari ad aliud totum per se componendum; & aliunde ex partibus per se componentibus componi debet; sed definitio ordinatur ad propositionem, tanquàm oratio imperfecta ad perfectam; propositio verò ad aliud non ordinatur per se, sed ad summum per accidens, ut videbimus: (11) Ergò. *Ex quibus* nemo non videat, hanc Termini definitionem: *Conceptus, inadequate constituens modum sciendi, & quamlibet aliam, in ordine ad modum sciendi, seu logicum artefactum Terminum explicantem, irrectam esse.* Tum etiam,

F 2

quia

(9)

D. Thom.
ubi sup. &
Opus. 48.
cap. 1. &
2. perhi-
er. lec. 1.

(10)

D. Thom.
2. Physic.
lect. 5.
ver. fin.

(11)

In solutio-
ne, Arg.
3. n. 2.

quia hæc definitio terminis vocalibus, & scriptis non convenit.

14 *Sed impugnatur* aliter ad hominem: Juxta Authores dictæ definitionis adverbia, & casus obliqui sunt propriè termini; sed eis non convenit sua ipsorum definitio: Ergò est irrecta. Prob. min.: Adverbia, & casus obliqui non constituunt inadæquatè modum sciendi: Ergò. Prob. ant.: Illud constituit inadæquatè modum sciendi, quo deficiente, non manet modus sciendi, adæquatè constitutus; sed, deficientibus adverbiiis, casibusque obliquis, manet modus sciendi adæquatè constitutus: Ergò. Min. patet in hac propositione, quæ juxta ipsos est modus sciendi: *Petrus est valdè ignarus Logicæ; cui si demas valdè, & Logicæ, integer manet sciendi modus.*

Tertia Conclusio

15 *DICIMVS* 3.: Sic rectè Terminum definiunt *Pars dialectica simplicis propositionis constitutiva*. Expōnitur definitio: *Pars dialectica* est genus, per quod convenit Terminus cum partibus definitionis, quæ termini non sunt. Ponitur *dialectica*: *Tum*; quia pars solùm esset genus remotum; proximius enim esset *Dialectico*: *Tum etiam*; quia esset ratio analogica ad partes physicas, metaphysicas, & dialecticas. Licet autem videatur terminus complexus, solùm est quoad voces, non quoad rem. Reliquæ particulæ sunt differentia. *Dicimus constitutiva*, & non addimus *per se*; quia de ratione partis constituentis, jam est per se componere: Eam adderemus si per particulam *compositiva* definiremus.

SOLVUNTUR AGUMENTA CONTRARIA.

16 **A**RGVES 1. contra 1. conclusionem: Arist. (12) ait: *Terminus eum appello, in quem resolvitur propositio*: Ergò Terminus est definiendus per resolutionem. *Resp.*, dist. ant. Arist. ait, *terminum eum appello, &c.* verè definiendo Terminum, neg. ant.; tantùm explicando illum per ejus secundarium conceptum, conc. ant.; & neg. conseq. Conceptus primarius Termini, prout ad præsens attinet, est esse compositivum, ac per hunc conceptum definiri debet: Esse autem resolutivum est secundarius, per quem explicari, aut describi potest, ut Arist. describit; minimè verò definiri.

17 *Dices*: Terminus propriè definitur per resolutionem à Aristotele: Ergò nulla est solutio. Prob. ant.: Non est assignabilis locus, ubi ab ipso definiatur per compositionem: Ergò. *Resp.*: Permissò ant., ult., neg. conseq. Quia ex eo, quòd Arist. Terminum per compositionem non definierit, non infertur, quòd per resolutionem rigorosà definitione explicaverit; quia potuit quàm optimè eum non definivisse; sed tantùm per resolutionem explicasse. *At verò* D. Thom. Clarissimus Arist. interpres Terminum per compositionem definivit; (13) ut & nos cum ipso definimus.

18 *Instabis*: Explicatio Termini per resolutionem est ejus optima definitio: Ergò nulla est solutio. Prob. ant.: Resolutio est primarius Termini conceptus: Ergò. Prob. ant.: Terminus, & dicitur à *terminando*, & terminationem significat: Ergò. Prob. ant.: Pars dicitur à componendo, & compositionem significat: Ergò à pari. *Resp.*, neg. ant.; ad prob., neg. ant.; ad hujus prob., dist. ant.: Terminus sub formalita-

(12)
Arist. 1.
Prior. c. 1.

(13)
D. Thom.
ubi sup. n.
4. & 10.

te *termini*, conc. ant. ; sub formalitate *partis*, neg. ant. , & conseq. Constat autem ex probatione primæ conclusionis, Terminum in præfenti non esse sub formalitate *termini* definiendum ; sed sub formalitate *partis*; quia sic, & non aliter, conducit ad finem Dialecticæ.

19 *Replicabis* : Terminus debet definiiri, ut Terminus : Ergò nulla est solutio. Prob. ant. : Terminus, ut resolutivus, conducit ad veritatis manifestationem : Ergò. Ant. patet ex D. Thom. (14) asserente: *Tunc est scientia completa in actu, quando pervenitur per resolutionem ad distinctam cognitionem principiorum.* Conf. : Terminus, ut terminus, non est pars, cum sint diversæ formalitates ; sed hìc Terminus definitur, & non pars : Ergò debet, ut Terminus, definiiri; atque adeo in ordine ad resolutionem.

20 *Resp.* ad replic., neg. ant. ; ad cuius prob. explico sensum S. Doct. : Per *resolutionem* syllogisticam, conc. ant. ; enuntiativam, seu enuntiationis, neg. ant. ; & conseq. Quando itaque conclusio resolvitur in sua principia mentaliter, resplendet veritas conclusionis, quia cognoscitur causa ejus veritatis in præmissis ; & perfecta, ac completa scientia est cognitio rei per causam. At verò resolutio propositionis in terminos nullam affert veritatis manifestationem; quia Terminus, utpote per apprehensionem efformatus, incapax est, ut veritatem, vel falsitatem attingat : Imò, cum propositionem, in quà veritas emicat, talis destruat resolutionem; potiùs est inimica, quàm amica veritatis.

21 *Ad Conf.*, dist. min. : *Hic Terminus definitur; &c.*, secundum id præcisè, quod Terminus sonat, neg. min. ; prout à Sumulistis communiter accipitur, & ut ad Dialecticam refert, conc. min. ; & neg. conseq. Licet Terminus terminationem exprimat; ab eà
que

(14)
D. Thom.
I. Physic.
lect. I.

que nomen habeat ; communiter sumitur pro parte enunciationis compositiva: Sicut lapis à *lædendo pedem*, & homo ab *humo* sunt dicti ; sed quid valdè diversum denotant , & important. *Dices* : Resolutio non est secundarium exercitium Termini , sed primarium: Ergò Terminus essentialiter dicit resolutionem. *Prob. ant. 1.* : Secundarium non destruit primarium ; sed resolutio destruit compositionem: Ergò.

22 *Prob. 2. idem ant.* : Licet resolutio physica sit post compositionem ; non verò mentalis, ea scilicet, quæ fit , dum partes considerantur ante compositionem: Ergò est exercitium Termini primarium. *Resp.* , neg. ant. . *Ad 1. prob. dist. maj.* : Secundarium activum, conc. maj. ; passivum , qualis est resolutio , neg. maj. Terminus enim non est, quod resolvit , sed est in quem resolvitur propositio ; sicque est exercitium secundarium passivum resolutio , capax destruendi primarium. Sicut corruptibilitas est secundaria proprietatis substantiæ materialis, cujus tamen exercitium corrumptendi destruit primarium per se existendi. *Ad 2. prob. dicimus* , illud partium examen esse mentalem compositionem, & non resolutionem ullam.

23 *ARGVES 2. contra 2. Conclusionem* : Omnes partes cujuslibet artefacti dialectici sunt propriè termini : Ergò non est Terminus definiendus in ordine ad solam propositionem. *Prob. ant.* : Partes definitionis sunt propriè termini ; sed eadem militat ratio de cæteris artefactis : Ergò. *Maj. patet*; quia sunt propriè partes artefacti logici. *Resp. dist. maj.* : Partes definitionis, ut tales, neg. maj. ; partes definitionis, quatenus possunt propositionem componere, conc. maj. ; & neg. min. Istæ enim voces *animal rationale* , quæ hominis definitionem componunt , possunt aliundè ad propositionem componendam ordinari ; hoc secundum

do modo, non primo, sunt termini.

24 *Dices:* Partes propositionis, ut tales, sunt propriè termini: Ergo etiam partes definitionis, ut partes definitionis sunt. Conseq. tenet; quia æquè partes definitionis, ac propositionis sunt partes artefacti. *Resp.*; neg. conseq.: Disparitas est: quia partibus propositionis convenit essentia Terminì, cum eis convenient proprietates; partibus verò definitionis nequeunt proprietates Terminì adaptari; cum in eà non detur verbum, juxta cujus exigentiam debet Terminus supponere; ideo neque Terminì essentia valet convenire. *Vel aliter* redditur disparitas: Quia Terminì dantur ad veritatem exprimendam, falsitatemque vitandam: Id autem est solius propositionis, quæ est *oratio verum, vel falsum significans.*

25 *ARGVES* 3. cont. 3. conclusionem: Nostra Terminì definitio convenit propositioni cathegoricæ, seu simplici; sed hæc non est propriè terminus: Ergò convenit aliis à Terminò; atque adeò irrecta est. Prob. mai. *Propositio cathegorica componit aliam propositionē: Ergò illi convenit nostra definitio.* Ant. patet in hac *Propositione: Petrus studet*, quæ componit istam: *Petrus studet, & Paulus disputat.* *Resp.*, dist. ant. prob.: Componit aliam per se, neg. ant.; per accidens, conc. ant., & neg. conseq. Totum enim perfectum, qualis est propositio, solum per accidens ordinatur ad aliud totum componendum: Cum autem differentia nostræ definitionis sit, esse *constitutum*, in quo ratio per se componendi includitur; non convenit propositioni.

26 *Dices:* Illa simplex propositio est pars per se propositionis compositiva: Ergò. Prob. ant.: Illa propositio composita, seu hypotetica est totum per se; sed totum per se petit partes, per se cõponentes: Ergò. *Resp.*
dist.

dist. maj.: Est totum per se, perfeitate ordinis, conc. maj. ; perfeitate simplicitatis, seu ordinabilitatis, neg. maj. : Et è contra distinctà min., neg. conseq. Totum itaque est duplex : Totum per se, perfeitate ordinis, & totum per se, perfeitate simplicitatis, seu ordinabilitatis : Primum est, cujus partes sunt in toto cum ordine solùm postulato à toto : Secundum est, cujus partes sunt in toto cum ordine à partibus postulato.

27 Licet autem partes, quæ ordinem postulant in toto, sint partes per se componentes; non autem partes, quarum ordo in toto, à solo toto postulatur. Et ratio est: Quia dum partes ordinem exigunt in toto, sunt ex se incompletæ, suamque exigunt completionem in toto; ad quod proinde ordinantur: Dum autem illum ordinem non exposcunt in toto, suam ex se habent completionem; ac propterea non per se, sed per accidens, ordinantur ad totum. Patet exemplis doctrina ista : Miles, qui extra exercitum suam habet adequatam completionem, seu perfectionem, per accidens ad exercitum componendum ordinatur; at materia prima, quæ ex se est incompletissima, per se ordinatur ad totum, in quo sufficienti gaudet perfectione.

28 Dices iterum : Ergò saltem propositio categorica, aliam categoricam componens; v. gr. ista: *Petrus est homo*, quæ hanc componit: *Petrus est homo est vera propositio*, erit pars per se; ac terminus proinde. Sed neg. conseq. : Quia eam per accidens componit, ob rationem supra dictam. Vel dicitur; (15) eam solùm materialiter, & objective componere; non verò formaliter, & significativè; quia reddit hunc sensum: *Propositio, Petrus est homo, est vera*; cujus formale subiectum est terminus ille *propositio*: Materialiter autem componere non sufficit, ut de vocibus non significativis infra dicemus. (16)

(15)
Coll. Rip.
hic, dub. 4
conf. 5. n.
39.

(16)
In hac
quest. ar-
tic. 3. num
1.

29 ARGVES 4. : Carentia Termini non est terminus, sicut hominis carentia non est homo; sed carentia Termini est pars hujus propositionis: *Carentia Termini non est terminus*: Ergo nostra definitio aliis convenit à definito. *Resp.*, dist. maj.: Carentia Termini objectiva, seu significatum illarum vocum *carentia termini*, conc. maj.; carentia significativa, seu hæc vox *carentia*, neg. maj.; & sic distinc. min., neg. conseq. Solutio facilis est. *Nota*: Partes propositionis categoricæ, hypoteticam componentis, solùm mediâtè componere hypoteticam, respectu cujus non sunt termini. *Nota*: 2. (17) componere *per se*, in quo stat Termini essentia, nec per accidens alteri convenire.

(17)
Vide Irri-
barr. hic,
artic. I. in
inst. ad I.
arg.

ARTICVLVS II.

Verum Terminus per actû, an per posse componere constituatur?

I **A**ctu componere illud dicitur, quod de facto propositionem, seu aliud artefactum constituit: *Posse autem componere*, dicimus, illud, quod, etsi de facto non componat, potentiam tamen habet ad componendum. Est autem duplex potentia: Altera remota, qualis est, quam lapides, in monte existentes absque ordinatione ullâ, habent ad componendam domum; quæque gaudent voces, ad componendum non ordinatæ; altera proxima, quam habent partes ab Artifice ordinatæ. Primam non esse sufficientem ad rationem partis, & Termini, certum est: An secunda sufficiat, dubitatur.

Nostra Conclusio.

DICIMVS cum communi Thomistarum Sen-

tentia : Terminum constituendum esse , non per actu componere , sed per posse proximè componere. *Prob. ratione fundamentali : Verba in definitione posita non denotant actum , sed aptitudinem* , ut habet commune proloquium ; sed Terminus ab omnibus definitur per rationem compositionis , aut resolutionis : Ergò non est intelligenda definitio de actuali compositione , aut resolutione , sed de proximà potentià ad componendum , vel resolvendum ; atque aded non per actu , sed per posse componere Terminus est nobis constituendus.

3 Respondent Contrarii : (1) Proloquium illud intelligendū esse de definitione rei , de cujus essentià non sit actus ; minimè verò de eà , de cujus definiti-essentia sit actus ; ut patet in definitione existentie , relationis , visionis , &c. ; & hujus generis est Terminus. *Contrà : Actus componendi non est de essentia termini : Ergò nulla est solutio. Prob. ant. 1. : Actus significandi non est de essentia signi juxta plerosque ex Adversariis : Ergò pariter. Consequentia tenet à paritate : quia sicut signum est quid institutum ad significandum ; ita pars ad componendum.*

4 *Prob. 2. idem ant. : Terminus est propriè pars artificialis antequàm actu componat : Ergò actus componendi non est de essentia termini. Prob. ant. : Pars naturalis ; v.gr. Anima , & materia prima , est propriè pars antequàm actu componat totum naturale : Ergò pariter pars artificialis , qualis est Terminus , ante totum artificiale. Prob. conseq. : (& præocupatur evasio Contrariorum , sicut pars naturalis est intrinsecè ordinata à naturà ad componendum , ita pars artificialis potest esse ab arte ad componendum ordinata , antequàm actu componat ; sed propterea prima est propriè pars , antequàm componat : Ergò & secunda.*

(1)
Apud P.
N. Remi-
gium à S.
Erasmo in
Summ. dis-
put. pag.
10.

(2)
P. Loffada,
da, hic, disputa-
put. 4. cap.
3. nu. 10.
Co I I.

5— Ad arg. resp. P. Loffada: (2) Partem, sive naturalem, sive artificialem, esse partem tantum in actu primo, non verò in actu secundo. Sic arguo: Licet pars ante, quàm componat, non sit pars in actu secundo exercitii, est in actu secundo essentia, seu existentia: Ergò jam est propriè Terminus ante actualem compositionem. Prob. ant.: Actus secundus essentia, seu existentia est distinctus realiter in rebus entitativis ab actu secundo exercitii; & debet esse prior isto; sed Terminus, qui res entitativa est, etsi artificialis, dum jam componit, est in actu secundo exercitii: Ergò prius debet esse in actu secundo existendi per aptitudinem, seu proximam potentiam ad componendum.

(3)
Loffada,
hic, disputa-
tat. 1. cap.
3. nu. 9.
(4)
Idem, dis-
put. 1. cap.
1. num. 1.
Co 2.

6— Maj. patet in intellectu, qui, dum actu non intelligit, est in actu secundo existendi; licet non in actu secundo exercitii: Idem patet in voluntate, visu, &c. Et ratio est; quia in rebus, quarum denominatio est activa, prius est esse, quàm operari, ut patet in exemplis allatis; licet in his, quorum denominatio est passiva, sumpta ab aliquo exercitio, ipsum esse sit ipsa denominatio, ut patet in subjecto, & prædicato. Conf. hæc ratio: Sicut Terminus, ante, quàm componat, solum est Terminus in actu primo, juxta Authorem citatum, ita signum, antè, quàm actu manifestet, solum est signum in actu primo; sed hoc sufficit, ut signum absolutè, & propriè sit signum, (3) utque per posse, & non per actu manifestare constituatur: (4) Ergò pariter,

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

(5)
D. Thom.
Opusculo
4.2. cap.
10.

7 ARGVES I.: D. Thom. (5) ait: Pars, ut pars; sine toto esse non potest, cum relativa sint simul; atqui si Terminus per posse componere constitueretur, daretur pars sine toto; Ergò Terminus con-

Statuitur per actu, & non per posse componere. *Resp.*, explicando S. Doctorem: Pars, ut pars in exercitio, conc. maj.; pars, ut pars in essentia, neg. maj.; & è contrà distincta minori, neg. conseq. Verum quidem est, quòd pars, ut pars, nequit esse sine toto, si ly ut reduplicet exercitium partis; falsum verò, si reduplicet ejus essentiam. *Vel dici potest*: Partem esse non posse sine toto potentiali; benè verò sine actuali.

8 *Dices*: Nequit dari pars secundum actualem essentiam partis, quin detur actu totum; Ergò nulla est solutio. *Prob. ant.*: De ratione partis actualis est actu constituere totum: Ergò nequit dari, &c. *Resp.*, distin. secundum ant.: De ratione partis actualis, tam actualitate exercitii, quàm essentia, conc. ant.; de ratione partis actualis, præcisè actualitate essentia, nego ant.; & conseq. In Terminò enim datur duplex actus, essentia scilicet, seu existentia, & exercitii, seu compositionis. Primus consistit in actuali habitudine ad componendum, quæ verè datur ante totum: Secundus autem in actuali compositione, quæ sine toto esse non potest. Primus essentialis est terminò; secundus accidentalis.

9 *Instabis*: De ratione partis actualis actualitate essentia est actu componere: Ergò nulla est solutio. *Prob. ant.*: De ratione totius actualis actualitate essentia est actu componi ex partibus: Ergò pariter. Consequentia patet; quia pars, & totum sunt correlativa, quæ proinde simul debent esse natura, & cognitione, ut commune habetur apud Philosophos. *Respon. neg. conseq. prob.* Disparitas est: Quia totum essentialiter est partes simul sumptæ, & unitæ; ad quod requiritur actualis ex partibus compositio: At verò pars essentialiter est quid incompletum, per se ordinatum ad componendum, ad quod non requiritur compositio.

10 Ad consequentiæ prob. resp. : Partem, & totum esse correlativa transcendentalia, quæ non debent esse simul; non autem prædicamentalia, quæ simul debere esse, statuunt Metaphysici. *Replicab.* : Ad rationem partis essentialiter sumptæ non sufficit ordo, seu aptitudo ad componendum: Ergò nulla est solutio. Prob. ant. : Si mera aptitudo sufficeret ad rationem partis essentialiter sumptæ, materia prima esset pars infinitorum compositorum; quia apta est ad ea componenda; item lapis in monte positus, jam diceretur pars actualis infinitorum templorum, pontium, & pyramidum, respectu quorum componendorum est aptus; sed hoc est falsum evidenter: Ergò.

11 *Ad replicam* resp., neg. antec.; ad probationem facillè dicimus, materiam primam pro priori ad compositionem, esse partem solum illius compositi, ad quod est ab Agente naturali disposita: Pariter lapis illius artefacti pars dicitur, ad quod est ab Artifice ordinatus; quia respectu hujus dicit potentiam proximam; ad alia verò remotam: *Adverte* diligenter, requiri in vocibus, ut sint termini, non destinationem tantum ad significandum; sic enim fiunt signa, habentque tantum grammaticalem institutionem, sed requiri etiam ordinationem Dialecticam ad significandum per modum superioris, & inferioris; ut sic vox destinetur ad esse, vel subjectum respectu sui superioris, vel prædicatum respectu inferioris.

12 *ARGVES* 2. : Omnis terminus debet esse, aut subjectum, aut prædicatum, aut copula; sed vox ante compositionem, nec est subjectum, nec prædicatum, nec copula: Ergò non est terminus. *Resp.* dist. maj. : subjectum, aut prædicatum, aut copula in exercitio; neg. maj. ; in potentia proxima, conc. maj. ; & è contrà distinctà minori, nego conseq. De ratione enim

termini non est esse subjectum, aut prædicatum, sed esse subjicibile, vel prædicabile proximè; ad quod sufficit proxima potentia ad subjiciendum, vel prædicandum. Et ratio est: Quia Terminus fit per apprehensionem, per quam non fit subjectum, nec prædicatum, sed subjicibile, & prædicabile.

13 *Dices*: Non sufficit posse esse subjectum, vel prædicatum, ad rationem partis: Ergò neque ad esse terminum. Prob. ant.: Non sufficit potentia proxima ad subjiciendum, vel prædicandum ad rationem subjecti, vel prædicati: Ergò neque sufficit ad rationem partis. *Resp.* neg. ult. conseq. Disparitas est: Quia esse subjectum, & prædicatum, cum sit passiva denominatio, dicit usum, & exercitium subjiciendi, & prædicandi, vi cujus subjectum est id, de quo aliquid dicitur, & prædicatum est id, quod dicitur de subjecto: Denominatio autem partis est activa, sicut denominatio signi, intellectus, & voluntatis: Et Quemadmodum istorum denominationes non in exercitio, sed in aptitudine consistunt; ita partis denominatio.

14 *Instabis*: Sicut subjectum, & prædicatum essentialiter dicunt exercitium subjiciendi, & prædicandi; ita pars essentialiter dicit exercitium componendi: Ergò nulla est solutio. Prob. ant.: Actus, seu exercitium componendi nequit esse accidens respectu Terminum: Ergo sicut subjectum, &c. Prob. ant.: Aptitudo, seu potentia ad componendum non est accidens respectu termini: Ergò neque actus componendi. Conseq. tenet: Quia, juxta D. Thomam, (6) actus, & potentia debent esse in eodem genere.

15 *Resp.*, neg. ult. conseq.; ad prob. D. Thom., dist. illam. In eodem genere prædicamentali, conc. ant.; prædicabili, nego ant., & conseq. Litteralis sensus S. Doct. est, quòd si actus est substantialis, pariter poten;

(6)
D. Thom.
1. p. quest.
77. artic.
I.

potentia ; si verò accidentalis, idest *ens in alio*, accidentalis etiam debet esse potentia: Non autem asserit, actum debere esse de essentia ejus, de cujus essentia est potentia ad talem actum; potentia enim ad intelligendum est de essentia intellectus, non verò actus intelligendi.

16 *Replicabis*: Si actus componendi non est de essentia Termini, neque est ejus essentia aptitudo ad compositionem: Ergò nulla est solutio. Prob. ant.: Essentia Termini est esse partem materialem, vel formalem propositionis; sed per aptitudinem ad componendum non constituitur pars materialis, nec formalis propositionis: Ergò. Maj. est certa; quia non datur alia pars propositionis. Probat. min.: Pars materialis propositionis est subjectum, & pars formalis est prædicatum; sed esse subjectum, vel prædicatum non constituitur per aptitudinem ad componendum, ut supra (7) diximus: Ergò. *Resp.*: Subjectum esse materiam improprie, & respectu prædicati; & prædicatum esse formam respectu subjecti: At proprie, & respectu totius propositionis, nomen est materia, & verbum est forma.

(7)
In hoc ar-
tic. num.
13.

17 *ARGVES* 3.: Si Terminus constitueretur per posse proximè componere, valeret hæc consequentia: *Vox potest proximè componere: Ergò actu est terminus*; sed hæc consequentia non valet: Ergò. Prob. min.: De posse ad actum non valet consequentia; non enim valet: *Possum currere: Ergò actu curro*: Ergò non valet illa consequentia. *Resp.*; nego min.; ad prob. distin. ant.: De posse ad actum ejusdem denominationis, concedo ant.; diversæ denominationis, præsupponentis tale posse, nego ant.; & consequ. Licet non valeat: *Possum currere: Ergò curro*; valet: *Possum currere: Ergò actu sum substantia*; quia cursus, utpotè accidens,
sup-

supponit substantiam: ita licet non valeat: *Potest componere: Ergò componit; valet: Ergò est terminus.*

18 *Sed dices: Si dicta consequentia valeret, esset vera hæc propositio: Possibile est, Terminum extra propositionem componere; sed hæc propositio est falsa: Ergò illa consequentia nulla. Prob. min.: Hæc propositio: Terminus extra propositionem componit, est impossibilis: Ergò illa est falsa. Prob. conseq.: Propositio modalis, cujus de in esse est impossibilis, est falsa; sed prima est modalis, & secunda est ejus de in esse: Ergò si ista est impossibilis, illa erit falsa. Major est regula Dialecticæ; & patet: Eò enim, quòd hæc sit impossibilis: Brutum intelligit; etiam hæc est falsa: Brutum potest intelligere. Conf.: Terminus syllogisticus non est Terminus extra syllogismum: Ergò neque enuntiativus extra enuntiationem.*

19 *Resp. ad replic., nos ejusmodi regulam in generali usurpatam improbare; patet enim, hanc malam esse consequentiam: Hæc propositio: Petrus sedens, currit est impossibilis: Ergò hæc est falsa: Petrum sedentem, possibile est, currere: Cum hæc vera sit, etsi prima sit impossibilis. Quare: Solùm habet verum illa regula in sensu absoluto; non in sensu restricto ad determinatum sensum, aut modum. (8) Ad Conf., concesso antec., nego conseq.: Quia Terminus syllogisticus pendet à determinata positione in syllogismo, quæ salvari nequit extra compositionem: etenim terminus iste aut est major, aut minor extremitas, quæ tales dicuntur per hoc, quòd plùs, aut minùs prædicentur; adeoque pendent ab actuali prædicatione: (9) Ad enuntiativum verò, nec id, nec simile requiritur, ut constat,*

(8)

Vide Coll.
Rip. lib. 2.
dub. 6. cõ-
fer. 2. n.
10. & 12.

(9)

V. lib. 3. q.
unic. art.
4. n. 10.

ARTICVLVS III.

Virum Copula, vocesque non significantivæ sint propriè Termini?

A *Dverte 1.*: Copulam, quæ est verbum, uniens prædicatum cum subjecto, dupliciter sumi posse: *Primo*, prout est quædam dictio unitiva subjecti cum prædicato in supponendo, seu significando; & sic dicitur copula reduplicativè, ut unio: *Secundo* sumi potest, prout est quædam dictio significativa convenientiæ, aut disconvenientiæ prædicati objectivè cum subjecto objectivo, seu in essendo. Primo modo Copulam non esse terminum, ut certum supponimus; sicut de subjecto, & prædicato, reduplicativè sumptis, affirmémus, necesse est: quia denominatio subjecti, & prædicati fundatur supra denominationem termini. De Copulà secundo modo acceptà inquirimus.

2. Adverte 2.: Vocem esse sonum litteratum linguà articulatam; quæ, si ad aliquid significandum non sit imposta, *vox non significativa* appellatur; v. gr. *Blicteri, Syndapsus*, & quælibet alia, quam velis extingere. Si verò ad significandum sit imposta, *vox significativa* dicitur; quæ sic explicatur: *Sonus ab ore animalis prolatus cum intentione aliquid significandi*. Nunc advertite, inconnexionem aliquorum ex Adversariis, asserentium, terminum esse conceptum; terminumque vocalem negantium: nunc autem voces non significantivas Terminum esse, id quod significantivis negant alibi, propugnant.

Prima Conclusio.

3 DICIMVS 1. : Copula, specificativè sumpta pro dictio-

dictione significativa convenientiæ, aut disconvenientiæ inter subjectum, & prædicatum, est propriè terminus. Conclusio est Magni P. Aug. (1) dicentis: *Solas orationis partes, nomen, & verbum debemus accipere.* Ex quibus sic arguimus: Verbum est juxta S. August. propriè propositionis pars; sed non extra propositionem juxta Adversarios: Ergò intra illam. Sed intra propositionem est Copula: Ergò Copula est propriè terminus. Idem docet Angel. Doct.: (2) *Sola nomina, & verba sunt principales orationis partes;* sed pars principalis orationis enuntiativæ est propriè terminus: Ergò verbum in propositione, quod ejus est Copula, est propriè terminus.

(1)
S. August.
De Categ.
cap. 1.

(2)
D. Thom.
1. Perhi.
cap. 1.

4 **PROBAT.** Conclusio ratione fundamentali: Quod est pars per se propositionis, est propriè terminus; sed Copula modo dicto usurpata, est propriè pars propositionis: Ergò est propriè terminus. Prob. min.: Copula est propria propositionis forma; sed forma cujusvis compositi est propriè pars illius: Ergò Copula est propriè pars propositionis. Prob. maj.: Quod determinat adæquatam propositionis materiam, est forma illius; est enim de ratione formæ materiam determinare; sed Copula determinat subjectum, & prædicatum, quæ sunt materia propositionis: Ergò.

5—*Respon.* 1. Adversarii, Copulam esse partem propositionis, ut quò; non verò, ut quòd: Id autem requiri ad rationem Termini. Dicunt enim, Copulam non esse id, quod communicat esse propositioni, sed esse id, quo subjectum, & prædicatum propositioni esse communicant, cum sit utriusque nexus. *Secundò resp.* alii. (3) Formam in composito naturali esse propriè partem, non verò in artificiali: quia in primo composito est entitativa; in secundo verò est purè modalis.

(3)
P. Loffa-
da, dispu-
tat. 6. cap.
5. à num.
14.

6—*Impugnatur* prima solutio 1. : Licet Copula sub munere unientis sit solum pars, *ut quod*, est tamen pars, *ut quod* sub munere significantis convenientiam, vel disconvenientiam subjectum inter, & prædicatum: Ergò licet non primo, secundo saltem modo est propriè terminus. Prob. ant. : Licet Copula sub munere unientis sit id, *quo* subiectum, & prædicatum dant esse propositioni; sub munere autem significantis est id, *quod* significat, seu exprimit supradictam convenientiam, aut disconvenientiam; sed pars, quæ significat, *ut quod*, est pars propositionis, *ut quod*: Ergò licet Copula, &c. Prob. min. : Propositio est compositum significativum; sed partes propriæ compositi significativi sunt, quæ, *ut quod*, significant; sicut partes entitativi, quæ habent esse, *ut quod*: Ergò.

7—*Secundò* : Licet medium verbum syllogismi sit nexus extremitatum ejusdem, est propriè, *ut quod*, pars illius : Ergò licet Copula sit partium nexus in propositione, est propriè illius pars, *ut quod*. Conf. 1. : Propositio essentialiter est oratio veritatis, vel falsitatis significativa; sed veritas, aut falsitas præcipuè, &, *ut quod*, significatur per Copulam: Ergò Copula est pars, *ut quod*, propositionis. Conf. 2. Conjunctiones grammaticales sunt nexus cæterarum partium orationis; sed in frequentiori Grammaticorum sensu sunt propriè partes orationis grammaticalis: Ergò pariter.

8—*Impugnatur* jam secunda solutio 1. : Sicut repugnat naturale definiri compositum physicè, quin ejus forma principaliter definitionem ingrediatur, ita repugnat artefactum physicè definiri, quin ejus forma sit præcipua pars definitionis; sed forma compositi entitativi est propriè forma: Ergò pariter. *Secundò* : Copulam esse formam modalem propositionis est esse modum essentialem determinativum materiæ propositionis.

Artic. III. Vtr. Cop. vocesq; non signif. &c. Si-
tutionis, quæ est artificium inadæquatè modale; sed
hoc ipso est propriè forma propositionis: Ergò. Prob.
min.: Propterea Anima est forma hominis, qui est
compositum entitativum; quia est forma entitativè de-
terminans ejus materiam: Ergò à pari.

9—*Tertiò*: Implicat compositum propriè tale, non
constans materià, & formà propriè talibus in sua spe-
cie, & lineà; sed in propositione, quæ est compositum
artificiale significativum propriè tale, non est alia
forma propriè talis præter Copulam: Ergò Copula est
propriè forma propositionis. Prob. min.: Forma essen-
tialis, & propriè talis, est ea, à qua compositum acci-
pit suum esse specificum, & essentialem differentiam;
sed hæc habet à Copula propositio; per illam enim
redditur affirmativa, aut negativa, in quo stat essen-
tia specifica propositionis; imò per illam fit enuntiati-
va: Ergò.

10—*Respon.* aliqui, formam essentialem proposi-
tionis esse conformitatem cum regulis logicis. *Contra*
Propositio affirmativa eandem omninò habet confor-
mitatem, ac negativa, solùmque differunt ratione Co-
pulae affirmativæ, vel negativæ; sed differunt essen-
tialiter: Ergò formalis specifica differentia proposi-
tionis est Copula. *Vrgetur*: Sicut Copula est modus,
& affectio subjecti, & prædicati, ita termini Synca-
thegorematici; sed isti juxta Contrarios sunt propriè
termini: Ergò etiam Copula.

Secunda Conclusio.

11 *DICIMVS* 2.: Voces non significativas non
esse propriè Terminos. Patet Conclusio ex Ang. Mag.
asserente: (4) *Pars orationis est significativa, sicut di-
ctio significat; puta, ut nomen, & verbum; sed vox non
significativa non significat, eò enim est non significa-*

tiva:

(4)

*D. Thom. 1.
1. Perhier.
lect. 6.
Idem col.
lig. ibid.
lect. 5.*

tiva : Ergò non est pars orationis , neque terminus. *Si dicas* , vocem non significativam significare naturaliter se ipsam , conceptumque proferentis. *Contra* : Quia id non sufficit , teste D. Thomà ibidem dicente : *Ora- tio , & ejus partes non significant naturaliter , sed debent significare ad placitum.*

12 *PROBAT.* Conclusio ratione : Terminus debet esse pars per se simplicis propositionis , vel adminus artefacti Dialectici ; sed vox non significativa non est pars artefacti Dialectici : Ergò non est terminus. Prob. min. : Vox non significativa nequit subindui artificio Dialectico ; sed pars cujusvis artefacti ejus artificio subindui debet , ut patet in singulis artefactis : Ergò. Prob. maj. : Artificium Dialecticum debet esse significativum ; sed vox non significativa nequit subindui artificio significativo , aliàs jam non esset vox non significativa : Ergò. Maj. patet : *Tùm* ex D. Thomà ubi supra : *Tùm* etiam ; quia artificium Dialecticum est ad veritatem manifestandam : *Tùm* denique ; quia , ut ait Arist. , vocibus utimur loco rerum , quas ad Scholas adducere non possumus.

13 *Respon.* Contrarii 1. : Vocem non significativam non significare aliquid à se ipsa distinctum , idè- que dici vocem non significativam ; at significare se ipsam , non quidem ad placitum , sed naturaliter. *Secundò* respondent , (5) eam vocem significare naturaliter conceptum internum proferentis ; quia nobis audientibus quemlibet proferentem : *Bliceri non est terminus* , satis patet ejus internus conceptus ; atque adèd in utroque respondendi modo , jam gaudere artificio significativo.

14 *Sed contra* primam solutionem sic insurgimus : In primis significare se ipsum est valdè improprie significare ; solum enim stat dupliciter significare , *for-*

mail ;

(5)
P. Loffa-
da, dispu-
tat. 6. cap.
1. à num.
4. & ferè
per totum.

maliter scilicet, & instrumentaliter, ut dictum relinquimus. (6) Deinde: Non sufficit ad rationem termini propriè talis, quod vox *Bliciri* prolata se præsentet auditui, ut ita audientis intellectui se præbeat manifestam: Ergò vocem significare se ipsam (eorum verbis utimur) non sufficit ad propriam rationem termini. Prob. ant.: Multoties res naturalis; v. gr. Petrus, se præsentat visui, & tamen, neque significat se; ita saltem, ut possimus congruam facere propositionem, demonstrando Petrum digito, simulque dicentes: *Est homo*: Ergò pariter.

15 *Nec dicas*, (7) vocem *Bliciri* non ideò præcisè significare se ipsam, esseque propriè terminum, quia se præsentat auditui; sed ideò, & quia est vox, & ea articulata; ne forte suspiria etiam voces dicamus, se ipsas manifestantes. Id enim non obstat: *Primò*; quia auditui solùm se offert ut sonus, solùmque de materiali importatur, quòd sit vox; eodemque modo se offert suspirium, importato de materiali, quòd sit suspirium: Ergò si istud propterea non se repræsentat, quantum satis est ad orationem, neque illa. *Secundò*: Omnia verba, etiam significativa se offerunt auditui, seque manifestant; sed vi hujus manifestationis non sunt termini, sed vi manifestationis significati: Ergò pari.

16 *Tertio*: Verbum *est* se offert, seque repræsentat, & quidem, *ut quod*; non enim est id, quo aliud se repræsentat, cum omnes pateant voces propositionis ratione sui, ut ajunt; sed quia non manifestat aliud à se, *ut quod* formaliter, aut instrumentaliter, non est terminus: Ergò, quod vox *Bliciri* se repræsentet, si aliud non significat, non est terminus. *Quartò*: Sui ipsius manifestatio destruit finem Dialecticæ, qui est recta disputatio: Ergò non sufficit ad ra-

(6)

Quest. 1.
art. 1. nu.
mer. 8.

(7)

P. Loffa-
da, disputa-
tat. 6. cap.
1. n. 4.
Vide item
num. 2. &
3.

tionem Termini. Patet ant. in hoc syllogismo: *Omnis vox est sonus; sed Blic̄tiri est vox: Ergò Blic̄tiri est sonus*: In quo sunt quatuor termini; si pro se *Blic̄tiri* supponit; nam in minori supponit pro se; in consequenti pro se; *Blic̄tiri* autem majoris, & consequentis realiter distinguuntur: Ergò est duplex terminus: Aliunde est *vox*, & *sonus*: Ergò sunt quatuor.

(8)
P. Lossada, ubi
sup. n. 15.
& 16.

17 Resp. Adversarii, (8) in dicto syllogismo *Blic̄tiri* consequentis supponere, non pro se, sed pro *Blic̄tiri* minoris. Sed contra; quia supponimus ex solutione, utrumque *Blic̄tiri* pro se supponere: Ergò nulla est solutio. Deinde *Blic̄tiri* consequentis supponere pro *Blic̄tiri* minoris est illud significare, quòd extracatum est, cum supponamus utrumque *Blic̄tiri* esse non significativum.

(9)
P. Lossada, disputat. 6. cap. 2. n. 8.

18 *Iusurgimus* jam adversus secundam solutionem. Et primò: Quòd *Blic̄tiri* significet internum proferentis conceptum non sufficit ad rationem partis artificii Dialectici: Ergò neque ad rationem termini. Ant. patet ex D. Thomà, ubi supra, asserente: *Oratio, & ejus partes non significant naturaliter; sed debent significare ad placitum*. Nec dicas, (9) non omnes, sed aliquam orationis partem debere esse significativam, teste Aristotele: (10) *Cujus partium aliqua separata significat*. Nam hæc pars, quæ separata significat, non potest non intelligi de principaliori, ut subjecto, aut prædicato; sed *Blic̄tiri*, nec conjunctum, nec separatum significat: Ergò.

(10)
Arist. 1. Perhyer. cap. 4.

19 Deinde: Arist. loquitur (interprete D. Tho.) de termino categorematico, qui *aliquid* significat contrapositivè ad syncategorematicum, qui non *aliquid*, sed *aliqua*liter significat, ut auvit ipse solutionis Author: Ergò juxta mentem Arist., & D. Thomæ licet sufficiat, aliquam orationis partem significare *aliquid*.

contrapositivè ad *aliqua*liter, non tamen significare *aliquid* contrapositivè ad *non significare*: Ergò omnes orationis partes debent *aliquid*, vel *aliqua*liter significare; sed *Bliciri*, nec *aliquid*, nec *aliqua*liter ad placitum significat: Ergò nequit esse pars orationis.

20 *Secundò*: Naturalis significatio non est significatio dialectica: Ergò naturalis significatio interioris conceptus non sufficit ad rationem termini; hic enim, utpotè pars artificialis dialectica, debet dialecticè significare. Prob. ant.: Significatio naturalis non est artificialis; sed significatio dialectica artificialis debet esse: Ergò. *Conf.* Sicut Ars pictoria ordinatur ad manifestationē prototypi, ita Ars Dialectica ad manifestationē conformitatis actus cum objecto, in quā veritas consistit; sed si Pictor poneret in imagine partem, nihil de objecto significantem, solo fine interni conceptus manifestandi, illa pars non esset propria pars imaginis, sed defectuosa: Ergò pariter.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

21 **A**RGVES I contra I. Conclusionem: Copula nō est pars enūtiationis: Ergò non est terminus. Prob. ant. 1.: Copula est unio partium: Ergò non est pars. Consequentia tenet; quia idem nequit esse unio partium, & pars, aliàs esset unio sui. Prob. 2. idem ant.: Arist. propositionem distribuit in subiectum, & prædicatum, tanquam in suas partes: (11) Ergò Copula non est pars; aliàs etiam in illam propositionem resolvisset. Resp., negando ant.; ad primam ejus prob. neg. conseq.; ad ejus prob. dist. illam: Idem nequit esse simul pars, & unio partium, formalis scilicet cum materiali, conc. ant.; unio partium materialium inter se, nego ant. Unio itaque partis materialis

(11)
Aristot. 1.
Prior. cap.
1.

rials cum formali, nequit esse pars, cum non detur pars ultra materialem, & formalem; unio verò partium materialium, qualis est Copula, & quælibet forma artificialis, est propriè pars; ut patet in unione colorum imaginis.

22 Ad secundam ant. prob. neg. ant.; nam Arist. postquam asserit: *Terminum eum appello, in quem resolvitur propositio, tanquam in subjectum, & prædicatum*, subjungit: *Ipsò esse addito, vel diviso*; per quæ verba Copulam, sive affirmativam, sive negativam inter propositionis partes enumerat.

23 Dices: In composito artificiali ultra partes materiales non datur alia pars: Ergò si Copula non est pars materialis, sed unio partium materialium, non est propriè pars. Prob. ant. 1. Quod est in composito artificiali, præter partes materiales, est modus, & affectio earum, sed hoc ipso non est propriè pars, ut patet in termino syncategorematico: Ergò. Prob. ant.

(12)
D. Thom. Opusc. 39. cap. 5.
2. : D. Thomas (12) ait: *Oratio per constitutionem partium constituitur, & ipse partes se habent ad orationem sicut materia; compositio verò sicut forma; sed si partes se habent, ut materia, extra partes materiales non datur pars: Ergò.*

24 Resp., nego ant.; ad primam prob. dist. maj.: Est modus, & affectio, si purè modificet partes materiales, conc. maj.; si partes materiales essentialiter determinet ad speciem artificii, neg. maj. Datur itaque nota disparitas inter Copulam, & syncategorema: nam illa non est pura modificatio; sed ulterius est propositionis forma, essentialiter distinguens unam propositionem ab alia; istud verò est pura modificatio; ideo hoc non est Terminus; sed illa. Ad 2. prob. explicò S. Doctorem: se habent sicut materia partes materiales, conc.; omnes partes, nego. Ait enim Angel,

gel. Doct., orationem constitui, non per partes, sed per partium constitutionem, quam habent, medià Copulà; idè addit: *Compositio verò, sicut forma*; nomine compositionis intelligens Copulam, quæ est ratio formalis compositionis.

25 *Instabis*: Copula est pura modificatio, seu affectio partium: Ergò nulla est solutio. Prob. ant.: Unio physica, quæ est inter animam, & Corpus, est pura modificatio partium: Ergò pariter unio, seu Copula dialectica. *Resp.*, negando consequentiam. Disparitas est: Quia unio physica, præterquàm quòd unit partem materialem cum formali, non est entitativa, quod requiritur ad esse partem physici compositi, quippè entitativi; sed modalis: ideo est pura affectio partium, & non pars. Cæterùm: Copula non est unio partis materialis cum formali, & ulterius habet esse significativum, & quidem, *ut quod*; idque sufficit ad rationem partis totius Dialectici, utpote significavi.

26 *Replicabis*: Si Copula haberet esse significativum, significaret identitatem subjecti cum prædicato; sed hanc identitatem non significat: Ergò. Prob. min. In hac propositione *Homo est lapis* datur copula; sed nulla datur identitas inter hominem, & lapidem: Ergò. *Conf.*: Hæc est verè propositio: *Homo non est lapis*; sed ejus copula non significat identitatem aliquam: Ergò. *Respon.*, dist. maj: Significaret identitatem in propositione affirmativà, concedo maj.; in negativà, neg. maj.; & sic distinctà minori, neg. conseq.

27 Copula semper significat aliquid ex parte objecti: Si est propositio affirmativa; significat identitatem, seu convenientiam, veram quidem, & realem, si vera est propositio; fictam verò, & falsò ab intellectu applicatam, si propositio est falsa: Si autem propositio est negativa; Copula significat distinctionem,

seu disconvenientiam inter subjectum, & prædicatum; veram, si vera est propositio; falsam, si falsa. *Dices*: De ratione Copulæ est unire, seu copulare; sed si Copula negativa significat distinctionem, non unit, sed disjungit: Ergò nequit distinctionem significare. *Resp.* Copulam negativam unire extrema formalia, & enuntiativa, scilicet voces; disjungendo verò solùm objecta.

28 *ARGVES* 2.: Si Copula esset terminus, esset forma propositionis; sed Copula non est forma propositionis: Ergò. Prob. min.: Prædicatum est propositionis forma: Ergò. *Resp.* dist. ult. ant.: Prædicatum est forma improprie, & respectu subjecti, conc. ant.; proprie, & respectu totius propositionis, nego antec. & conseq. Solutio constat ex dictis *art. 2. num. 16. Dices*: Copula non est forma respectu totius propositionis: Ergò. Prob. ant.: Variatà Copulà, non variatur essentialiter propositio; sed variatà formà, variatur propositio essentialiter: Ergò. Prob. maj.: In his propositionibus: *Petrus est albus: Petrus fuit albus* variatur copula; sed non variatur propositio: Ergò.

29 *Respon.*, dist. maj. ultimæ prob.: Variatur Copula variatione essentiali dialecticà, nego maj.; accidentali, & purè grammaticali, conced. maj. Sola enim variatio propositionis de affirmativà in negativam est essentialis, quæ semper provenit à Copulæ variatione; cæteræ verò variationes, aliundè provenientes, sunt accidentales. *Nec dicas*, variationem propositionis de affirmativà in negativam à particula *non*, vel *nullus* provenire. *Provenit* enim ab illis minùs principaliter, & de connotato; principaliter verò, & in recto à Copulà derivatur. *Vel*, ut alii (13) dicunt, provenit ab illis inadæquatè; non adæquatè. *Nota*: Copulam non esse terminum syllogisticum; quia nequit esse

esse major extremitas, minor extremitas, aut medium verbum; bene verò enuntiativum ob allegatas rationes.

30 ARGVES 3. contra 2. Conclusionem: Quod est pars simplicis propositionis, est propriè terminus; sed vox non significativa, v. gr. *Blic̄tiri*, est pars hujus propositionis *Blic̄tiri non est terminus*: Ergò vox non significativa est propriè terminus. *Respon.*, dist. min.: Est pars formalis, nego min.; materialis, conced. minor. *Vel aliter*: Est pars per se, & ratione sui, nego min.; per accidens, & ratione vocis subintellectæ, conced. min., & nego conseq. Itaque illa propositio reddit hunc sensum: *Vox, seu dictio Blic̄tiri non est terminus*; in quà ly, *vox*, aut *dictio* est subjectum formale, & proprium: *Blic̄tiri* solum materiale, & improprium; idque ratione vocis, aut dictionis subintellectæ.

31 Dices: *Blic̄tiri* est pars formalis illius propositionis: Ergò nulla est solutio. Prob. ant.: Illa propositio est adæquatè formalis: Ergò *Blic̄tiri* debet esse pars formalis. *Respon.*, dist. ant. probationis: Est adæquatè formalis ratione *Blic̄tiri*, nego ant.; ratione vocis, aut dictionis subintellectæ, ut nuper diximus, conced. ant., & nego conseq. Solutio jam satis constat. *Instabis*: *Blic̄tiri* est subjectum formale: Ergò propositio est formalis ratione *Blic̄tiri*. Prob. antec.: Subjectum formale est id, de quo aliquid dicitur; sed de *Blic̄tiri* dicitur non esse terminum: Ergò est subjectum formale.

32 *Respon.* negando maj. probationis; ut enim diximus artic. 1. *Quæst. Proæmial. num. 8.* Subjectum formale est, quod supponit pro eo, de quo aliquid dicitur; id autem, de quo aliquid dicitur, est subjectum materiale, seu objectivum, quod propriè terminum

(14)
Quest. 2.
artic. 4.
num. 1.

minum non esse, constabit infrà. (14) *Inquies* : Bene sic : Atqui *Blic̄tiri* supponit pro alio : Ergo est subiectum formale. Prob. min. subsumpta : *Blic̄tiri* manifestat internum proferentis conceptum : Ergò. Ant. patet : Quia, prolata illà propositione ; intelligit audiens, quid proferens intentat asserere. *Respon.*, dist. ant. prob. : Manifestat internum conceptum naturaliter, conced. ant. ; artificiosè, nego. ant. Primum non sufficit ad rationem termini ; aliàs suspiria essent termini. Vide quæ diximus suprà v. 19. & 20.

33 *Instabis* : Non requiritur aliud à se manifestare artificiosè ad rationem termini : Ergò. Prob. antec. 1. : Non requiritur, lapidem habere artificium pyramidis, ut sit pars pyramidis : Ergò pariter. *Secundò* : Vox *Petrus* est propriè terminus ; sed in hac propositione *Petrus est nomen* non substituit artificiosè pro alio : Ergò. *Respon.*, negando ant. ; ad primam prob., dist. ant. : Habere artificium adæquatum, conc. ant. ; inadæquatum, nego ant., & consequentiam. Lapis enim pyramidis debet habere partem artificii, licet non totum artificium : pariter vox, cum sit pars compositi significativi, debet habere partem significationis propositionis ; quod non convenit *Blic̄tiri*. Ad 2. prob. dicimus, illam vocem *Petrus* in eà propositione non esse propriè partem, neque terminum ; sed quatenus alias potest componere formaliter ; ob eandem rationem.

(15)
Arist. ap.
Div. Tho.
mā, opusc.
 48. capi-
 te 2.

34 *ARGVES* 4. contra eandem : Quod est propriè terminus syllogisticus, est etiam terminus enuntiationis, super istum enim fundatur ille ; sed vox non significativa est propriè terminus syllogisticus : Ergò pariter enuntiationis. Prob. min. : Litteræ Alphabeti sunt non significativæ ; sed illis utitur *Arist.* (15) loco terminorum in suis demonstrationibus : Ergò. *Respon.*

pond.

pond., dist. maj. prob. : Sunt non significativæ absolute, conced. maj. ; prout ibi ponuntur ab Arist., exempli gratiâ, loco terminorum, nego maj. ; & è contrâ distinctâ minori, nego conseq. Ibi enim accipiuntur litteræ ab Arist. ut significativæ terminorum demonstrationis ; ut in hac : *Omne B est A ; sed C est B : Ergo C est A* ; ubi *B*, significat medium verbum, *A* majus extremum, & *C* minus extremum.

35 *Dices* : Licet vox non significativa pro alio non accipiatur, est propriè terminus : Ergò non requiritur, eas litteras pro alio sumi, ut sint termini demonstrationis. Prob. ant. : Quod fit ex necessitate ob alterius defectum, non requiritur, illo existente ; sed vocem sumi pro alio, de quo aliquid dicitur, fit ob necessitatem, ab ejus defectu, seu absentia proveniente : Ergò, dum vox *Blicteri*, de qua aliquid dicitur, in hac propositione : *Blicteri est vox*, est per se ipsam præsens, non requiritur *dictio*, seu *vox*, supponens pro *Blicteri* : Ergò *Blicteri* est propriè terminus, et si pro alio non accipiatur.

36 *Respon.*, negando ant. ; ad prob. dist. maj. : Si illo existente, fit eodem modo, ac per ejus substitutum, conced. maj. ; si secus, nego major. ; & distingo min. : Ob ejus defectum purè naturalem, & physicum, nego minor. ; ob ejus defectum artificiosum, conced. min., & nego conseq. Utimur in artefactis dialecticis vocibus loco rerum, quia res ad locutionem adducere non possumus : Non præcisè, quia eas adducere non possumus physicè, & naturaliter ; sed quia adducere non possumus artificialiter, seu ita, ut induantur dialectico artificio : Cum autem *Blicteri* solum naturaliter, sicut suspiria, & gemitus, ad locutionem veniat, non verò artificiosè ; idè non est terminus.

37 *Replie. Bliciri* venit in locutionem absque voce subintellecta: Ergò venit artificiosè. Prob. ant.: Ly vox, quod per nos subintelligitur, non supponit pro *Bliciri*: Ergò. Prob. ant.: Si proferatur vox, quin adjungatur *Bliciri*, non supponit pro *Bliciri*: Ergò etsi subintelligatur, vel non supponit pro *Bliciri*, vel supponit, non ratione sui, sed ratione *Bliciri*. *Resp.*, nego ant.; ad prob. nego ant.; ad alteram prob. concesso ant., nego conseq. Et insto argumentum: Si proferatur *Petrus*, quin entitas Petri mente concipiatur, non supponit pro Petro: Ergò si proferatur, Petro mente concepto, vel non supponit, vel erit ratione entitatis conceptæ?

38 *Respon. iterum*; negando ultimam consequent. Quia vox ex hominum institutione habet, quod ex se representet vocem in communi, & quamlibet in particulari, cui adjungatur; sicque ex se, propriaque institutione habet, quod adjuncta voci *Bliciri*, pro ista supponat: Inde fit, ut vox ex se non sit instituta ad significandam vocem in particulari, sed solum ex adjunctione illius.

ARTICVLVS IV.

Quotuplex sit Terminus?

Terminus primò dividitur in formalem, & objectivum. *Formalis* est, qui, pro alio supponens, simplicem conficit propositionem; v. gr. vox homo. *Objectivus* est objectum, seu significatum termini formalis; v. gr. homo significatus per illam

(1) *Quæst. 2. artic. 1. à gam*; nam objectivus non est propriè Terminus. Et *num. 10.* ratio est; quia, ut satis constat, (1) Terminus debet esse

se pars propositionis, vel saltem orationis; conceptus autem objectivus non est pars orationis, ea enim debet esse significativa, ut supra dedimus (2) ex D. Thoma; sed Terminus objectivus non significat, sed significatur: Ergò non est propriè terminus.

2 Subdividitur Terminus formalis in *mentalem, vocalem, & scriptum*. Primus est: Conceptus mentalis, simplicis propositionis mentalis constitutivus. Conceptus subdivisiones tradidimus *quest. 1. art. 3. num. 5.* Nòmine *conceptus* non intelligimus ipsum formalem actum intellectus, sed terminum per talem actum productum, qui verbum mentis dici solet. Secundus est *vox* compositiva simplicis propositionis vocalis. Et tertius caracter, simplicis propositionis scriptæ constitutivus.

3 *Secundò* dividitur Terminus in *categorematicum, & syncategorematicum*. Primus est, qui per se aliquid significat ad modum per se stantis, & ab alio non dependentis, ut *homo*. Secundus est, qui non aliquid significat, sed aliquàlter; id est, non ad modum per se stantis, sed per modum modi ab alio dependentis, ut *velociter*. *Adverte 1.* Significare per modum rei per se stantis, esse significare rem, quæ per se, & independentè ab alio possit esse subjectum, & prædicatum, sive res significata sit entitas, aut modus. Significare autem per modum modi, est significare rem, quæ sit modificatio subjecti, aut prædicati. *Adverte 2.*: Notas universalitatis, ut *omnis, nullus*, aut particularitatis, ut *aliquis*, adverbia, conjunctiones, & alia hujusmodi, esse terminos syncategorematicos: Idem intellige de casibus obliquis; contrarium verò de nominibus adjectivis. (3)

4 Terminus categorematicus subdividitur primò in *communem, & singularem*. Communis est, qui

(2)

Quest. 2.

art. 3. n.

11.

(3)

Vide D.

Thom. 1.

part. q. 31

art. 3. in

corpore.

significat rationem communem pluribus, de quibus divisim valet affirmari; v. gr. *homo*. Particularis est, qui de uno tantum valet affirmari, ut *Petrus*. Hic autem potest esse, vel determinatus, ut *Petrus*; vagus, qui singulare indeterminatè significet, ut *aliquis homo*; & ex suppositione, qui ex aliqua suppositione unum tantum significat, ut *Filius Virginis*, qui Christum Dominum significat; quia solus iste de Virgine Matre natus fuit.

5 Terminus autem communis triplicem habet subdivisionem. Prima est: *Intranscendentem, nontranscendentem, & supertranscendentem*. Primus est, qui de quolibet ente, & de qualibet ejus differentiâ verificatur: Sant autem sex *Res, Ens, Vnum, Bonum, Aliquid, & Verum*, qui juxta litteras initiales hæc barbarâ dictione *Reubau* continentur. Secundus est, qui non de omnibus, sed de aliquibus entibus affirmatur, ut *Animal*. Tertius est, qui etiam ad non-entia se extendit, ut *intelligibile, imaginabile*. Secunda divisio. Termini communis est in *collectivum*, qui plura significat copulatim; ut *Populus Matritum*: & *divisivum*; qui plura divisim significat; ut *homo*.

6 Tertia divisio Termini communis est in *Univocum, Æquivocum, & Analogum*. Primus est, qui rationem pluribus sine diversitate communem significat, ut *homo*. Secundus est, qui significat plura, ut *diversa*; v. gr. *Canis*, significans Canem, cœlestem, terrestrem, & marinum, quibus nihil, præter nomen, in ratione canis, adest commune. Tertius est, qui significat rationem communem pluribus cum diversitate, ut *sanum*, significans rationem sani, inæqualiter, & cum diversitate participabilem ab animali, pulsu, & Medicinâ: nam animal participat sanitatem per modum subjecti; pulsus per modum signi; & Medicina per modum causæ.

7 Pro Æquivocis tres assignantur regulæ. Prima est: *Propositio de Termino equivoco non est absolutè concedenda, neque absolutè neganda, sed tamquam dubia distinguitur.* Secunda est: *Si Termino equivoco adiungatur adjectivum, ad unum determinans, tollitur equivocatio;* ut si dica s: *Canis latrabilis.* Tertia est: *In equivocis non datur contradictio.* Ideoque, si dixeris: *Canis latrat, & non latrat;* utrumque est verum, si primum de Cane terrestri, & secundum de cœlesti intelligatur.

8 Pro Analogis duæ tantùm statuuntur regulæ. Prima est: *Analogum per se sumptum stat pro famosiori, seu nobiliori significato;* Idèd dum absolutè dicimus *homo,* stat pro homine vivo, & non pro picto. Secunda est: *In Analogis talia sunt subjecta, qualia denotantur à suis prædicatis;* ut si dicas: *homo est pictus,* ly *homo* intelligitur de picto; ad quod determinatur per prædicatum.

9 Secundò subdividitur terminus categorematicus in *in absolutum, & connotativum:* Primus est, qui significat rem per modum per se stantis, seu substantivè, sive significatū sit substantia, vel nō; ut *homo, albedo.* Secundus est, qui significat adjectivè, seu per modum alteri adherentis, sive in rei veritate inhæreat, ut *album;* sive tantum significetur, ut inhærens, v. g. *rationale.* Ex quibus intelliges, terminum connotativum unum significare, & pro alio supponere; nam principaliter significat formam, quæ est significatum formale; supponit autem pro subjecto illius formæ, quod est ejus significatum materiale: Ideo *album* significat albedinem, & supponit pro corpore, cui inest.

10 Tertiò subdividitur in *concretum, & abstractum.* Primus est, qui significat formam, prout in subjecto, ut *album.* Secundus est, qui significat formam, ut à subjecto separatam; v. g. *albedo.* Advertendum

est in presenti, omnem terminum abstractum esse absolutum; at non è contrà: quia *homo* est terminus absolutus; sed non abstractus. *Pariter*: Quamvis omnis terminus connotativus sit concretus; non verò è contrà: quia *homo* est concretus; sed non connotativus.

11 *Quartò*: Terminus categorematicus, alter est *prime intentionis*, alter *secundæ intentionis*. Primus est, qui rem significat secundum esse, quod habet à parte rei, seu independenter ab intellectu, v. g. *homo* significans hominis entitatem. Secundus est, qui rem significat secundum esse, quod habet ab intellectu, ut *species, genus, &c.* *Quintò*. Subdividitur in *finitum*, & *infinium*. Primus est, qui aliquid determinatè significat, ut *Petrus*. Secundus est, qui nihil determinatè significat; sed solùm denotat, quid res non sit, ut *non-homo*. Redditur itaque Terminus finitus infinitus, si particula *non* præponatur:

12 *Denique*: Terminus Categorematicus, alter est *complexus*, alter *incomplexus*. Primus est, qui plures habet partes per se significativas diversarum rerum, ut *homo albus*. Secundus est, qui tales partes non habet, ut *homo*. Ad Terminus complexum tres requiruntur conditiones. *Prima* est: quòd partes sint ordinatæ; idèò *homo lapis* non est terminus complexus. *Secunda* est; quòd ex parte rei significatæ habeat pluralitatem conceptuum: Idèò *Intellectio humana* non est terminus complexus; neque Synonima, ut *gladius ensis*; neque nomina compositæ figuræ, ut *Respublica*. *Tertia* est; quòd ejus partes idem separatæ significant, ac conjunctæ; propterea *Dominus* non est terminus complexus.

13 *Nunc inquirimus*: Vtrum Terminus syncategorematicus sit propriè Terminus? *Respon.* negativè cum

cum D. Thom. : (4) *Alia verò* (id est syncategoremata) *sunt magis colligationes partium orationis :: quàm orationis partes.* Et ratio est : quia Terminus debet esse pars per se compositiva ; Syncategoremata autem solum per accidens componunt propositionem , sicut albedo hominem ; quia , seclusis syncategorematibus , adhuc manet integra propositio , ut patet in istà : *Petrus est valdè ignarus Logicæ* , quæ remanet integra , ablatis valdè , & *Logicæ* . Sunt ergò affectiones partium ; non verò propositionis partes.

14 *Dices* : Hi termini syncategorematici : *Nullus* , non variant propositionem essentialiter , cum illam reddant de affirmativà negativam : Ergò sunt partes essentielles , atque adeo termini . *Resp.* , propositionem posse variari ratione termini syncategorematici ; non quidem per modum partis , sed per modum affectionis partium . *Nota* , terminum infinitum , & complexum esse propriè terminos ; quia valent esse subjectum , & prædicatum formaliter talia .

(4)
D. Thom?
In 1. Per-
hier. lect.
1.

QUÆSTIO III.

DE PROPRIETATIBVS TERMINI.

ARTICVLVS I.

De Suppositione.

Termini proprietates sunt *Suppositio* , *Ampliatio* , *Restrictio* , *Diminutio* , *Alienatio* , & *Appellatio* , quibus à nonnullis adduntur *Seatus* , & *Remotio* . Impræsentiarum de *Suppositione* , de reliquis articulo sequenti acturi , disserimus . Definitur itaque

Suppo-

Suppositio: *Acceptio termini pro alio*, de quo verificatur *juxta exigentiam copulæ*. Ponitur *acceptio loco generis*; per id enim convenit Suppositio cum purâ significatione, quæ est *acceptio termini pro aliquo*, sed non *juxta exigentiam copulæ*. Intelligitur autem, non de *acceptione activâ*, quæ est *actus intellectûs*, accipiens terminum; sed de *passivâ*, quæ est *ipsum accipi terminum pro aliquo*.

2 Ponimus in definitione *Pro alio*; id est pro re significatâ; perque id jam excluditur à propriâ ratione Suppositionis Suppositio materialis, quæ est *acceptio termini pro se ipso*. Per ly *De quo verificatur*, &c. exprimitur, vocem non supponere præcisè, quia pro alio accipitur; ideò enim tantùm significat: sed requiri significatum per terminum debere existere tempore denotato per copulam. Propterea *Petrus* in hac propositione: *Petrus est homo*, supponit: At verò *Antichristus* in istâ: *Antichristus loquitur*, non supponit; quia non existit de præsentî, prout denotatur per copulam.

3 Neque infringit nostram doctrinam, quod opponit P. Lossada, (1) nempe, quemlibet terminum, cum habeat termini essentiam, debere supponere; quia proprietas essentiam comittatur. *Dicimus enim*, proprietates termini non esse absolutas, eique convenientes in omni statu, sed tantùmmodò in statu compositionis; idque non semper, sed cum existit id, quod requiritur, ut ei convenient; ut clarè patet in singulis, quarum nulla convenit in omni statu compositionis. Cætera, quæ nobis ibidem opponit, nihil contra nos inferunt difficultatis: fatemur namque, terminos, sive in propositione verâ, sive falsâ, supponere; dummodò significatum existat tempore denotato per copulam, ut in istis: *Antichristus erit sanctus*: *Adamus fuit justus*.

Jam

(1)

P. Lossada, disput. 5. cap. 1. num. 5. & 6.

4 Jam intelliges; non esse idem propositionem esse veram, ac terminos ejus verificari: Primum consistit in eo, quòd res ita se habeat, sicut per propositionem enuntiatur: Secundum in eo, quòd significatum termini existat tempore denotato per verbum: Propterea, hæc propositio est falsa: *homo est lapis*; cujus tamen termini verificantur: Hæc autem est vera: *Antichristus non disputat*; ejusque termini non verificantur. Ex quibus manifestum est, dari propositionem de subjecto non supponente; quæ, si negativa est, est vera; si autem affirmativa, falsa. *Nec dicas*, (2) hanc esse de subjecto non supponente, & quidem affirmativam, *Adam est mortuus*; & tamen est vera. *Dicimus enim*, esse implicite negativam; quia reddit hunc sensum: *Adam non vivit*.

(2)
P. Lossa
da ubi su:
præ.

Suppositio quotuplex?

5 Cum Suppositio ad tria dicat ordinem; nempe ad objectum, pro quo supponit; ad copulam, juxta cujus exigentiam verificatur; & ad notam universalitatis, aut particularitatis, quæ terminus afficitur: ex triplici capite Suppositio dividi potest. Quæ igitur parte Suppositio respicit objectum, dividitur in *Materialem*, & *Formalem*. Prima est: *Acceptio termini pro se ipso*; ut in hac propositione: *Blicleri est vox*; in qua *Blicleri* pro se ipso accipitur. Secunda est: *Acceptio termini pro significato distincto*; ut *Petrus est homo*. Suppositio materialis non est proprie Suppositio; quia hæc debet esse artificialis significatio; illa autem est pura naturalis sui ostensio. (3)

6 *Agnosces*, subjectum materialiter supponere, primo, si sit vox non significativa; ut in exemplo supra posito: *Secundo*, si apponatur signa materialitatis, qua-

(3)
Vide, que
diximus,
quest. 2.
art. 3. con-
clus. 2. per
totam.

les sunt, *vox, dictio, terminus*, &c. v. gr. *vox homo*. *Tertio*, si prædicatum non rem, sed vocem significet; ut si dicas: *Homo est nomen*. Suppositio formalis duplici gaudet subdivisione. *Primò* subdividitur in *propriam*, & *metaphoricam*. *Propria* est: *Acceptio termini pro significato proprio*, ad quod est impositus; v. gr. *Leo rugit*; ubi *Leo* supponit propriè pro vero Leone. *Metaphorica* est: *Acceptio termini pro significato metaphorico*; v. gr. *Vicit Leo de tribu Juda*; ubi *Leo* metaphoricè supponit pro Christo Domino.

7 *Secundò* subdividitur Suppositio formalis in *simplicem*, & *personalem*. *Simplex* est: *Acceptio termini pro significato*, ut *secundà intentione superinduto*; v. gr. *Homo est species*; ubi *ly homo* supponit simpliciter, quia significat naturam humanam, ut superindutam secundà intentione speciei. *Personalis* est: *Acceptio termini pro significato*, ut *non induto secundà intentione superadditâ*; v. gr. *Homo est animal*; ubi *homo* supponit personaliter, quia significat naturam humanam secundum sua prædicata intrinseca tantum. *Adverte*, subjectum hujus propositionis: *Genus est prædicabile*, supponere personaliter, licet significet naturam indutam genericitate; quia genericitas est de intrinsecà ratione naturæ, ut genericæ; sicque genericitas non est secundà intentione superaddita generi; licet sit naturæ. (4)

8 *Adverte 2.* In termino, personaliter supponente, posse fieri descensum ad inferiora copulativè; itaque valet: *Homo est animal*: Ergò *Petrus est animal*, *Paulus est animal*, &c. Hic verò descensus non valet in termino, simpliciter supponente; quia non valet: *Homo est species*: Ergò *Petrus est species*. *Adverte 3.*: Terminum communem, personaliter supponentem, significare immediatè naturam communem præcisivè à secundà intentione, & mediatè ejus singularia; sic.

(4)
Vide *Lof-*
sada, dis-
put. 5. cap.
2. à num.
4. usque
ad 8.

licque homo immediatè naturam humanam; mediatè Petrum, & Paulum significat.

9 Ratione habitudinis ad copulam dividitur Suppositio in *naturalem*, & *accidentalem*. Naturalis, quæ & *neccessaria* dicitur, est: *Acceptio termini pro omnibus, pro quibus potest accipi*; v. gr. *Homo est animal*; ubi *ly homo* accipitur pro omnibus hominibus, sive præsentibus, sive futuris, sive possibilibus: cujus signum est, quòd ad omnes valeat descensus. Accidentalis, quæ *contingens* appellari solet, est: *Acceptio termini pro his tantum, quibus convenit prædicatum accidentale*; v. gr. *homo est albus*; ubi *homo* solùm supponit pro hominibus existentibus, quibus solùm convenire potest *esse albus*. In propositione itaque necessarià termini supponunt necessariò; contingenter in contingenti.

10 Ratione habitudinis ad signa, seu notas universalitatis, & particularitatis dividitur Suppositio in *communem*, & *singularem*. Communis est: *Acceptio termini pro significato pluribus communi*; v. gr. *Omnis homo est animal*; ubi *ly homo* significat immediatè naturam humanam pluribus communem. Singularis est: *Acceptio termini pro singulari, seu determinato significato*; ut *Petrus, hic homo*.

11 Suppositio communis subdividitur in *distributivam*, *collectivam*, *determinatam*, & *confusam*. Distributiva est: *Acceptio termini communis pro suis inferioribus seorsim sumptis*; ita, ut de singulis verificetur idem prædicatum; ut *homo* in hac propositione: *Omnis homo est animal*. Quòd si terminus communis accipiat pro omnibus inferioribus, tùm immediatis, tùm mediatis; id est, tam pro speciebus, quàm pro individuis; supponit distributivè completè: si verò pro solis immediatis; id est pro speciebus; supponit distributivè incompletè; Exemplum primi est: *Omne animal*

mal est sensitivum. Exemplum secundi: *Omne animal fuit in Arcà Noe*: Cujus sensus est, quòd omnes species animalium fuerunt in Arcà Noe; sed non omnia individua. Prima suppositio dicitur *pro singulis generum*: Secundà *pro generibus singulorum.*

12 Suppositio collectiva, quæ, & copulativa dici solet, est: *Acceptio termini pro suis inferioribus, non divisivè, sed collectivè sumptis*; ita, ut de singulis non verificetur idem prædicatum; v. gr. *Apostoli* in hac propositione: *Omnes Apostoli Christi sunt duodecim.* Nota; in suppositione distributiva valere descensum ad omnia singularia copulativè; v. gr. *Omnis homo est animal*: Ergò *Petrus, & Paulus, & Antonius sunt animal*: neutiquam verò in collectiva. Dignoscitur, terminum communem collectivè supponere, si ex parte subjecti sit particula *omnis*; & resolvi non possit in hanc particulam *quilibet*, aut *singuli*; vel ex parte prædicati dentur termini numerales, ut *duo*, *sex*, *duodecim*, &c.

13 Suppositio determinata, quæ disjunctiva à nonnullis appellatur, est: *Acceptio termini pro suis significatis disjunctivè, & seorsim sumptis*, seu: *Acceptio termini pro aliquo significato determinabili*; quæ de causâ ab aliquibus *Suppositio* dicitur *determinabilis*; v. g. *Aliquis homo est albus*; ubi *homo* determinatè supponit. *Adverte*, quòd sicut in suppositione personali, & in distributiva valet descensus ad inferiora copulativè; ita valet divisivè in suppositione determinatâ; v. gr. *Aliquis homo est albus*: Ergò *vel hic, vel ille, vel ille est albus.* Est itaque *Descensus* *Consequentia* à superiori ad inferius: sicut *consequentia* ab inferiori ad superius dicitur *Ascensus.*

14 Suppositio confusa est: *Acceptio termini communis pro aliquo significato vagè, & absque ullâ determinatione.*

natione ; v. gr. *Requiritur oculus ad videndum* ; ubi *oculus* supponit confusè , vel pro dextero , vel sinistro : quia neuter determinatè requiritur ad videndum ; cum possit cum altero , altero deficiente , videri. In hac suppositione solùm valet descensus ad inferiora sub disjunctione ex parte extremi , pro quo terminus confusè supponit ; v. gr. *Requiritur oculus ad videndum* : Ergò *requiritur vel dexter, vel sinister.*

Regulæ Suppositionis.

15 Diversimodè à diversis traduntur regulæ Suppositionis. Nos , quà majori poterimus claritate , eas trademus. Cum autem Suppositio in propositionibus indefinitis , illis nimirum , cujus subjectum nullà afficitur notà universalitatis , vel particularitatis , ex his notis , aut signis cognosci non possit ; pro his statuitur generalis regula : *Propositio indefinita in materia necessarià æquivalet universali ; in materia verò contingenti particulari respondet : Si autem sit propositio singularis ; in quavis materia æquivalet particulari, quoad præsens.*

16 Ex quà regula jam infertur , idem esse , quoad præsens intentum : *Homo est animal* , ac *Omnis homo est animal* : Idem pariter : *Homo est doctus* , ac *Aliquis homo est doctus* : Idem denique est dicere : *Petrus est rationalis* , aut *Petrus est doctus* , ac *Aliquis homo est doctus* , aut *Aliquis homo est rationalis* : Cùm solà differentia , quòd *Petrus* supponit determinatè , & quidem singulariter ; at verò *aliquis homo* solùm determinatè ; & quoad hoc tantùm primus terminus æquivalet secundo. Ex quibus jam agnosces , quomodo subjectum , & prædicatum supponunt in propositionibus indefinitis ; si qualiter supponant in his , quæ notis afficiuntur universalitatis , aut particularitatis , quibus

illæ æquivalent, perfectè caleas, ut faciliè poteris ex regulis infrà referendis.

17 Quia tamen ex signorum varietate variatur Suppositio; sciendum est, quatuor esse signorum species. Quædam signa sunt purè universalialia, sive affirmativa, ut *omnis, quilibet*; sive negativa, ut *nemo, nullus*. Quædam sunt purè particularia, sive affirmativa, ut *aliquis, quidam*; sive negativa, ut *aliquis non*. Alia sunt mixta ex universaliali, & particulari, ut *uterque*; id est, *duorum omnis: neuter*; id est, *duarum nullus: alter*; id est, *duorum aliquis, &c.* Alia denique sunt signa specialis confusionis, ut *requiritur, promitto, necesse est*.

18 *Regula 1.* pro signis universalibus: Signum universale affirmativum facit, subjectum supponere distributivè, prædicatum verò confusè; v. gr. *Omnis homo est animal*; ubi *homo* distributivè supponit: ideoque valet descensus copulativus ad singularia: *Ergò, & hic, & ille homo est animal*. Animal verò non supponit distributivè; quia non valet: *Ergò omnis homo est hoc, & illud, & illud animal*: Supponit quidem confusè. Signum autem universale negativum, tam subjectum, quàm prædicatum facit distributivè supponere; v. gr. *Nullus homo est lapis*: ideo valet descensus; tùm ex parte subjecti: *Ergò nec iste homo, nec ille, nec ille est lapis*: Tùm ex parte prædicati: *Ergò nullus homo est hic, nec ille, nec ille lapis*.

19 *Regula 2.* pro signis particularibus: Signum particulare affirmativum facit, tam subjectum, quàm prædicatum supponere determinatè; v. gr. *Aliquis homo est albus*: ideoque valet descensus divisivus, tam ex parte subjecti; v. gr. *Ergò vel hic, vel ille, vel ille homo est albus*; quàm ex parte prædicati; v. g. *Ergo aliquis homo est hoc, vel illud, vel illud album*. Signum verò particulare nega-

negativū facit, supponere subjectum determinatè; prædicatum verò distributivè; v. gr. *Aliquis homo non est albus*: ideoque ex parte subjecti valet descensus divisivus ad inferiora; ex parte autem prædicati copulativus in sensu negativo.

10 *Regula 3.* pro signis specialis confusionis: Signum specialis confusionis facit, supponere terminum confusè, ut *Requiritur oculus ad videndum. Promitto tibi equum*. Pro signis mixtis advertendum est, ea regulariter supponere juxta exigentiam signi, cui æquivalent; v. gr. *Alter eodem modo ac aliquis; neuter eodem modo, ac nullus; uterque eodem modo, ac omnis*. Nota tamen, signum *uterque* aliquando supponere collectivè, cum ita supponere, indicat prædicatum; v. gr. *Uterque equus agit currum*. Nota 2. Signa ista semper debere procedere de binario aliquo determinato; & nisi ita procedat arguens, debet respondens binarium inquirere, de quo loquantur. *Ex quibus fit inutilis distributio signorum pro singulis binariis.* (5)

21 Doctrina de signis mixtis applicanda est ad verbiis loci, & temporis; nam *ubique* idem valet, ac *omni loco*; *alicubi* idem, ac *aliquo loco*; *semper* idem ac *omni tempore*; *aliquando*, idem, ac *aliquo tempore*. Præter dictas regulas ad discernendas suppositiones, quæ à signis variari solent, deservientes, statui solet regula: Quod subjectum supponat juxta exigentiam prædicati. *Quare*: Termini secundæ intentionis faciunt, supponere subjectum *simpliciter*; termini verò primæ intentionis *personaliter*. *Item*: Prædicatum necessarium facit, supponere subjectum *naturaliter*; contingens vero facit, subjectum supponere *accidentaliter*; & sic de aliis.

(5)
Vide Los-
sada hic,
disput. 5.
capite 3.
num. 5.

ARTICVLVS II.

De reliquis Termini proprietatibus.

1 **A**mpliatio secunda termini proprietatis sic definitur: *Extensio termini à minori ad maiorem significationem*; v. gr. *Prædestinati saluantur*; ubi *prædestinati* ampliatur ad *prædestinatos*, qui sunt, fuerunt, vel erunt.—*Restrictio* Ampliationi opposita est: *Coarctatio termini à maiori ad minorem significationem*; v. gr. *Homo currens disputat*; ubi *homo* restringitur, ut solos homines, nunc currentes, significet. Hic solet addi *Status*, tanquam medius inter Ampliationem, & Restrictionem; qui est: *Acceptio termini secundum tempus per copulam expressum.*

2—Quemadmodum igitur de ratione Ampliationis est nedum ampliare terminum à significato de presenti ad significatum de præterito, aut futuro, ut patet in exemplo suprâ adducto, sed etiam ampliare eum à significato de præterito, aut futuro ad significatum de presenti, ut in hac propositione *Iustus fuit peccator*; & de ratione Restrictionis est restringere, sive de presenti, de præterito, aut futuro ad speciale significatum: ita de ratione, *Status* est relinquere terminum absque Ampliatione, & Restrictione in suo Statu importato per verbum, sive de presenti, sive de præterito, aut futuro. (1)

3—Ampliatio est duplex: Altera, quoad significata; altera, quoad tempora. Quoad significata contingit, quando terminus accipitur pro pluribus significatis, v. gr. *Peccatores punientur*; ubi *peccatores* ampliatur ad omnes peccatores. Quoad tempora evenit, quando terminus accipitur in ordine ad plures temporis

(1)
Vide *Lof-
sada hic,
disput. 9.
cap. 4. n.
2. & 3.*

poris differentias disjunctivè , ut in hac propositione: *Homo est animal* ; ubi *homo* accipitur pro eo homine, qui fuit , est , vel erit. *Adverte hic* , quinque distingu à Dialecticis temporis differentias , *præsens* , *præteritum* , *futurum* , *possibile* , & *imaginarium*.

4 — Circa Restrictionem advertendum est , eam varijs modis fieri posse. *Primò* per adjectivum , ut *Homo doctus disputat* : *Secundò* per appositionem inferioris , ut *Rex Philippus imperat* : *Tertiò* per relativum , ut *Homo , qui transit per plateam , currit* : Denique per quodvis additum , quo termini amplitudo limitetur.

Regule , & loci arguendi.

5 — *Regula 1.* Terminus communis , cujus prædicatum est necessarium , ampliatur ; tum quoad significatas ; tum quoad tempora ; v. gr. *Homo est animal* ; ubi *homo* significat omnes homines , sive præsentis , sive præteriti , sive futuri , aut possibiles. *Regula 2.* Terminus singularis , cujus prædicatum est necessarium , ampliatur , quoad tempora ; non verò , quoad significatas ; v. gr. *Petrus est animal rationale* ; ubi *Petrus* solum Petrù complectitur ; at non solum Petrum existentem , sed præteritum etiam , futurum , & possibilem. Idem intelligendum de propositionibus , cujus prædicatum est contingens (quod alioquin subjectum non ampliat) quando ingrediuntur hæ dictiones : *potest* , *possibile* ; v. gr. *Album potest esse nigrum*.

6 — *Regula 3.* In propositionibus , cujus subjectum est terminus connotativus , copula de præterito ampliat subjectum ad præsens , vel præteritum ; copula autem de futuro , ad præsens , vel futurum ; copula denique de præsentis relinquit subjectum pro statu de præsentis , absque ampliatione. Exemplum primæ partis : *Iustus fuit peccator* ; cujus sensus est , quòd Iustus ,
qui

qui nunc est, vel fuit, fuit peccator. Exemplum secundæ partis: *Iustus erit peccator*; id est: qui est, vel erit Iustus, erit peccator. Exemplum tertiæ partis: *Iustus est peccator*; quæ propositio est falsa, cum reddat hunc sensum: *Qui nunc est Iustus, est nunc peccator.*

7—Circa tertiam Regulam adverte 1. : Eam non valere, si subjectum non sit terminus connotativus, sed absolutus; ut patet in his: *Dies crastina erit dominica: Dies hesternæ fuit sabbatum.* Adverte 2. : (2) Præsentem regulam intelligendam esse de termino connotativo pro formali significato; quia de materiali semper debet importari tempore designato per verbum; licet aliunde in aliâ temporis differentiâ existat. Adverte 3. : (3) Aliquando præsentem regulam non esse veram, quoad tertiam partem, si terminus connotativus ex usu, & modo loquendi sit determinatus ad significandam formam de præterito convenientem; ut patet in his enuntiationibus evangelicis: *Cæci vident; claudi ambulant*; ubi *cæci*, & *claudi* sumuntur pro his, qui fuerunt cæci, & claudi.

8—Ut in locis arguendi claritate possibili procedamus; diligenter advertendum est, non esse idem terminum amplum, ac non restrictum; neque terminum restrictum, ac non amplum; quia hic terminus *homo*, neque est restrictus, neque amplus, sed est secundum statum. Quare: *Omnis homo* est terminus amplus; *homo doctus* est restrictus; & *homo*, neque est amplus, neque restrictus. In ampliacione itaque his sex modis argui potest: 1. A restricto ad non restrictum: 2. A non restricto ad restrictum: 3. Ab amplo ad non amplum: 4. A non amplo ad amplum: 5. Ab amplo ad restrictum: 6. A restricto ad amplum.

9—Primus locus: *A termino restricto ad non restrictum* valet affirmativè consequentia, siyè terminus se-

(2)
Gilab. hic,
quæst. 5. S.
5. n. 278.
Et Colleg.
D. Thom.
 (3)
Vide Gilabert.
ubi
sup. num.
 279.

habeat ex parte subjecti, sive ex parte prædicati; v. gr. *Homo doctus disputat*: Ergò *homo disputat*: *Petrus est homo doctus*: Ergò *est homo*. At non valet negativè: *Non est homo doctus*: Ergò *non est homo*: *Homo doctus non currit*: Ergò *homo non currit*. Secundus locus: *A non restricto ad restrictum*, ex parte prædicati valet negativè; v. gr. *Non est homo*: Ergò *non est homo doctus*: non verò affirmativè: *Est homo*: Ergò *est homo doctus*. At verò ex parte subjecti, si propositio sit in materià necessarià, aut impossibili, valet utroque modo; v. gr. *Homo est animal*: Ergò *homo doctus est animal*: *Homo non est lapis*: Ergò *homo doctus non est lapis*.

10—Et ratio hujus doctrinæ est; quia propositio indefinita in materià necessarià æquivalet universali, idemque est dicere: *Homo est animal*, ac *Omnis homo est animal*: *Homo non est lapis*, ac *Nullus homo est lapis*. Si autem propositio sit in materià contingenti, dictus locus, nec valet affirmativè, nec negativè, (4) sicque non valet: *Homo currit*: Ergò *homo doctus currit*; neque valet: *Homo non est albus*: Ergò *homo doctus non est albus*. Et hujus ratio est; quia propositio indefinita in materià contingenti æquivalet particulari, ac proinde idem est *Homo currit*, ac *Aliquis homo currit*; ex qua non infertur: *Ergò homo doctus currit*.

11—Tertius locus: *Ab amplo ad non amplum* valet tum affirmativè, tum negativè; v. gr. *Omnis homo est animal*: Ergò *homo est animal*: *Nullus homo est lapis*: Ergò *homo non est lapis*. Quartus: *A non amplo, ad amplum*, tam affirmativè, quàm negativè valet in materià necessarià; sed non in contingenti, ob discrimina suprà posita; valet itaque: *Homo est animal*: Ergò *omnis homo est animal*: *Homo non est lapis*: Ergò *nullus homo est lapis*. Hæc tamen consequentia solum tenet ratione materiæ; non ratione formæ,

(4)
P. Lessa-
da, disp.
5. cap. 4.
num. 9.

12—Quintus locus : *Ab amplo ad restrictum*, sive affirmativè, sive negativè valet; v. gr. *Omnis homo disputat : Ergò homo doctus disputat : Nullus homo currit : Ergò homo doctus non currit.* Sextus locus : *A restricto ad amplum* ratione formæ nullo modo valet; v. gr. non valet: *Homo doctus disputat : Ergò omnis homo disputat : Homo doctus non errat : Ergò nullus homo errat.* Cæterùm in materià necessarià, & impossibili potest admitti consequentia, ratione materiæ. Alias regulas, aliofque arguendi modos omittimus; quia obscuritate, & non rarò falsitate laborant. (5)

(5)
Vide Gi-
lab. hic, q.
5. S. 5. n.
275. &
281. Et P.
Loffada,
disp. 5. ca.
4. à num.
14. ad fi-
nem usq.
(6)
Gilabert.
quest. 5.
S. 6. num.
283.
(7)
Gilab. dis-
putat. 5. S.
4. à num.
184.
(8)
Palanc.
Bonavent.
Coll. Rip.
Irrib. Ser-
vera, Lof-
sada, &
alii.

DIMINVTIO, ALIENATIO, ET APPELLATIO.

13 **D**iminutio est *Reductio significationis totalis ad partialem significationem*; v. gr. *Ætiops est albus secundum dentes*; ubi tò albus, quod totalem ex se subjecti albedinem significat, est diminutum, ut dentium solummodò significet albedinem. A termino diminuto ad non diminutum valet cōsequentia solum in denominationibus, quæ dicuntur de toto ratione partis, cui ex suà naturà conveniunt; v. gr. *Petrus est crispus secundum capillos : Ergò Petrus est crispus.* Hæc solet reduci *Remotio*, quæ nihil est aliud, quam implicancia in terminis; (6) v. gr. *Homo irrationalis dis-*

14 *Alienatio est: Determinatio significationis termini ad differentiam temporis per copulam non expressam*; v. gr. *Antichristus est futurus*; ubi ly *Antichristus*, quod sumi deberet pro *Antichristo* existenti, ut denotat copula de præsentis, alienatur ratione prædicati ad *Antichristum*, qui erit. Quapropter inferre licet, (7) irrectè definiri Alienationem ab aliquibus: (8) *Distra-*
ctio termini à propria ad impropria significationem; v. gr.

gr.

gr. *Homo est pictus*; ubi homo alienatur, dum sumitur pro picto. Et ratio est: Quia hujusmodi acceptio termini pro significato improprio frequenter accipitur pro Suppositione metaphorica, ut vel ipsi Authores fatentur: Ergò irrectè definitur sic Alienatio, ut distincta ab aliis proprietatibus.

15 *Appellatio est: Applicatio significati formalis unius termini ad significatum alterius*; v. gr. *Petrus est magnus logicus*, ubi denotatur, magnitudinem convenire Petro, non ratione quantitatis, sed ratione Logicæ: Quare *ly magnus* cadit suprà *ly logicus*. Primus terminus dicitur *appellans*; secundus dicitur *appellatus*. Quod si terminus appellans cadat suprà materiale appellati, dicitur Appellatio materialis; si suprà formale, dicitur formalis: Exemplum primi est: *Petrus albus est musicus*; ubi *albus* non cadit suprà formam illius termini *musicus*, quæ est musica; sed suprà materiale, quod est subjectum. Exemplum secundi est suprà adductum.

16 Summà est advertendum diligentia, supra quid terminus appellet; nam ex variatione Appellationis, variæ oriuntur syllogismorum fallaciæ; ut si de Petro quantitate magno, parùm Logicæ sapiente, dicas: *Petrus est magnus; sed est logicus: Ergò est magnus logicus*. Ut id agnoscat, variæ solent à Dialecticis tradi regulæ: at confusionem potius, quàm claritatem parit incipientibus tanta regularum multitudo, quarum non pauca falsum tenent. (9) Vnica igitur, & quidem optima, observetur regula Mag. Gilaberte; (10) quæ erit distinguere propositionem, in quâ dicitur æquivocatio de Appellatione; v. gr. in dicto syllogismo concedes majorem, si tò *magnus* appellet supra corpus; negabis, si appellet supra Logicam, &c.

17. Notandum est ex D. Thomà (11) circa nomi-

(9)

P. Loffada
disput. 5.
cap. 5. n.
4.

(10)

Gilab. ubi
suprà, n.
191.

(11)

D. Thom.
1. p. q. 39.
artic. 3.
Et 3. p. q.
3. artic. 7.
ad 2.

na numeralia; quòd numeralia primitiva, ut *duo tres*, &c. substantivis addita, principaliter numerant, seu multiplicant formas, sicque formaliter appellare dicuntur; addita verò adjectivis, multiplicant subjecta, & quasi materialiter dicuntur appellare: idèò verum est, in SSma. Trinitate dari tres Sanctos, Justos, &c.; falsum verò, tres Dominos, Deos, &c. Numerales autem derivativum poterit convenire concreto, vel ratione formæ, vel suppositi; sicque dicitur Deus Trius, & Vnus.

QUÆSTIO IV.

DE NOMINE, ET VERBO.

ARTICULUS I.

Quid sit Nomen?

Nomen dialecticè usurpatum optimè definitur: *Vox significativa ad placitum sine tempore, cujus nulla pars separata significat finita, & recta.* (1) Ponitur in definitione: *Vox significativa ad placitum*, ut sit genus, quo Nomen Dialecticum cum verbo, nominibusque grammaticis conveniat; & inde à ratione Nominis excluduntur voces non significantes; & quæ tantum naturaliter representant, ut *gemitus*: Excluditur etiam mentis conceptus; quia, re concepta, si vocem, quæ nominari solet, ignoremus; ejus nomen, fatemur, ignorare: Tum etiam; quia non ad placitum, sed ex sua natura significat.

2 Ponitur in definitione *sine tempore*, ut differat Nomen à verbo, quod cum tempore significat. *Enim verò*

(1)
Colligitur
ex Arist.
1 Perhier.
apud Div.
Thom. ibi.
lect. 4.

Verò, aliud est *significare tempus*, aliud *connotare tempus*, est aliud *significare cum tempore*. Etenim *significare tempus* est *significare directè ipsam temporis fluentem entitatem*, seu aliquam ejus partem; sicque significant tempus hæc nomina *tempus*, *mensis*, *annus*, &c. *Connotare tempus* est *significare aliquid fieri solitum tempore determinato*; v. gr. hæc nomina, *prandium* *cæna* connotant tempus; primum quidem meridianum, secundum vespertinum. *Significare cum tempore* est *significare aliquid per modum actionis, vel passionis decurrentis in aliquà temporis differentià*, ut *amo*; *amaberis*. Et hoc ultimum Nomini denegatur.

3 Sequitur in definitione: *Cujus nulla pars separata significat*; quibus verbis excluditur à ratione Nominis nomen complexum, cujus partes significant separata. Et ratio hujus est; quia Nomen debet esse determinatum notamen rei certæ, & determinatæ, cui unicus internus correspondet conceptus: Si autem plures habeat partes per se, & ratione sui significantivas; duplex erit notamen, eique duplex ex parte intellectus correspondet conceptus. Fit inde, ut & nomina æquivoca propriè non sint nomina; quia licet plures non habeant partes formales, eas habent virtuales; cum plures habeant significationes, ut patet in his dictionibus: *Canis*, *Gallus*.

4 Additur in definitione *finita*, ut excludantur nomina infinita, ut *non homo*, *non lapis*; per ea enim nihil determinatè significamus, neque per ea denotatur quid res sit; propterea nullam rem his nominibus nominamus. Ponitur denique particula *recta*, ad excludendos casus obliquos; quia solus rectus est propriè Nomen, cum iste solus sit nominativus, quo rem directè, & absolutè significamus; per obliquos autem indirectè solùm, & per modum *cujus*, *cui*, vel *ad què*. (2)

(2)

Vide Dic:
Tbo. Quod
lib 4. art 3
17. ad 3.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

5 **A**RGVES 1. Nomina, quorum partes significant separatæ, sunt propriè talia: Ergò malè ponitur in definitione Nominis, *cujus nulla pars separata significat*. Prob. ant.: Hæc sunt propriè nomina *Respublica, Erasmus, Bonaventura*; sed eorum partes significant separatæ: Ergò. *Resp.*, dist. antec.: Quorum partes significant separatæ idem, ac unitæ, neg. ant.; diversum, ac unitæ; concedo ant., & neg. consequent. Non est contra rationem Nominis, quòd ejus partes significant separatæ quid diversum ab eo, quod unitæ significant; quia prout illud diversum significant, non sunt partes Nominis, sed solum sub ea significatione, quam habent inter se unitæ; sicque numquam verificatur, eas significare separatas, ut partes Nominis.

6 *Dices*: Hæc nomina *Jurisperitus, Legislator* habent partes, quæ idem significant separatæ, ac unitæ; sed sunt propriè nomina: Ergò non est de ratione, aut essentia Nominis, quòd ejus nulla pars separata significet idem, ac unita. *Conf. 1.*: Terminus complexus est propriè terminus: Ergò pariter nomen complexum est propriè nomen, etsi ejus partes significant separatæ. *Conf. 2.*: Sicut nomen complexum plura significat, ita nomen æquivocum; sed æquivocum juxta Arist. (3) est verè nomen: Ergò pariter.

(3)
Arist. in
Ante præ-
dicam.

7 *Ad instantiam resp.*, dist. maj.: Quæ idem materialiter significant, conc. maj.; idem formaliter, nego maj.; & concessa min., nego conseq. Licet enim res significata per partes illorum nominum, sive separatas, sive unitas eadem sit; at significatio formalis diversa est; quia separatæ significant vi duplicis institu-

tio-

tionis, ac duplicis conceptus; unitæ verò vi unius conceptus, ac unius tantum institutionis. Primum de materiali se habet, neque inconvenit, de partibus Nominis verificari; quod verò idem formaliter significant, tolerari nequit. *Ad 1. Conf.* nego consequ. ; quia terminus consistit in ratione partis, de cujus ratione est componere; quòd propriè de termino complexo verificatur. Nomen autem debet esse notamen certum, & determinatum; at nomen complexum est multiplex notamen, non unicum.

8 *Si dicas* : Implicat multiplicari speciem, non multiplicato genere; quia implicat dari plures homines, quin sint plura animalia; sed Nomen est species termini: Ergò si terminus complexus est unicus terminus, etiam erit unicum Nomen. *Respon.* enim, dist. min. : Est species termini complexi, neg. min.; simplicis, conc. min.; & nego consequ. In termino complexo datur duplex terminus simplex, sicut datur duplex nomen. *Ad 2. Conf.* argumenti resp., negando min. : nomen enim æquivocum virtualiter, & significativè est multiplex; quia plura diversa significat. Arist. autem solum voluit, æquivocum esse Nomen in latà, non in strictà acceptione.

9 *ARGVES 2.* : Nomen infinitum est propriè nomen: Ergò malè excluditur in definitione per particulam *finita*. Prob. ant. : Nomen infinitum significat aliquid determinatè: Ergò. Prob. ant. : *Non homo* significat determinatè negationem hominis: Ergò. *Resp. dist. ult.* ant. : determinatè significat negationem hominis, ex parte rei significatæ, conc. ant.; ex parte modi significandi, neg. ant., & consequ. Licet enim carentia hominis sit determinatum significatum hujus nominis *non homo*, illam tamen significat, non denotando, quid sit illa carentia, sed exprimendo, quid non sit

fit homo; & cū hoc indeterminatè verificetur de multis; ideo ex parte modi nihil determinatè significat.

10 Dices: Hæc nomina: *Cæcus, nihil, immateriale*, & id genus alia, denotant, quid res non sit; sed sunt propriè nomina: Ergò pariter *non-homo*. Prob. maj.: Idem est *cæcus*, ac *non-videns*: idem *nihil*, ac *non-aliquid*: idem pariter est *immateriale*, ac *non-materiale*; sed hæc nomina *non-videns, non-aliquid, non-materiale* denotant, quid res non sit: Ergò. Respon. dist. maj. probat.: Idem significant eodem modo, neg. maj.; diverso modo, conc. maj. Itaque *Nihil* (idem discurrere de aliis) positivè significat ipsum non esse, seu rei carentiam; at verò *non-aliquid* id significat negativè. Deinde: *nihil* denotat positivè ex parte modi significandi, quid sit nihilitas; *non-aliquid* præcise denotat quid non sit aliquiditas: ideo prima nomina sunt finita, & propria; secus secunda.

11 Instabis: Nomen infinitum, saltem ex parte modi significandi, denotat aliquid determinatè: Ergò nulla est solutio. Prob. ant.: Nomen infinitum est subiectum formale hujus enuntiationis: *Non homo currit*; sed subiectum formale debet aliquid determinatè significare: Ergò. Min. patet; quia, annuente D. Thomà, (4) oratio formalis constat Nomine, & verbo, quorum est determinatè significare. *Tum etiam*; quia ea propositio habet determinatam veritatem: Ergò ejus subiectum debet determinatè significare. Respon. neg. min.; ad probat. ex D. Thom. resp., orationem constare Nominis, & verbo, vel aliquo vice Nominis, & verbi, ut patet in hac oratione: *Currere est moveri*; ubi *currere*, & *moveri* gerunt vices Nominum. Ad 2. dicimus, habere determinatam veritatem ortam à prædicato, non à subiecto. Nota: quòd nomen *ens* determinate significat omnia, licet non significet aliquid determinatè.

(4)
D. Thom.
apud Irri-
barr. hic.

12 ARGVES 3. : Idem significat casus rectus, & obliquus, imò apud Grammaticos casus pro casu usurpari solet; sed rectus est propriè Nomen: Ergò etiam obliquus. *Conf.* Æquè est propriè linea recta, ac obliqua: Ergò à pari. *Respon.* ad arg., dist. maj.: Idem ex parte rei significatæ, conc. maj.; ex parte modi significandi, nego maj.; & concessà min., nego conseq. Rectus significat rem per modum *quid*, & directè; obliquus indirectè, & per modum *cujus*, *cui*, vel *ad quem*; idq; attenditur apud Dialecticos ad proprietatem Nominis. (5) Si quando verò obliquo utimur in propositione; intelligitur dependenter à recto subintellecto. *Ad conf.* neg. conseq.; quia tam linea recta, quàm obliqua est longa; quod est proprium lineæ: at casus obliquus non habet, quod requiritur ad proprietatem nominis, ut constat.

(5)
Vide Gi-
lab. hic, li-
bro 2. q. 1.
§. 1. à n.
25.

ARTICVLVS II.

Quid sit Verbum?

1 VERBUM Dialecticum ex Arist. (1) definitur à D. Thom.: (2) *Vox significativa ad placitum cum tempore, cujus nulla pars separata significat, finita, & recta; ac eorum, quæ prædicantur, semper est nota.* Illæ particulæ: *Vox significativa ad placitum*, quibus cum nomine Verbum convenit, intelliguntur, ut in nominis definitione. Additur *cum tempore*, ut Verbum à nomine differat; idque denotat, Verbum exprimere suum significatum per modum actionis, vel passionis in determinatà temporis differentià; licet autem *sedeo*, *maneo*, *existo*, *sum*, *es*, *sto*, & alia hujus generis, permanentiam, aut aliud, actionis carentiam importans, significant; id autem ipsum significant per

(1)
Aristo. 1.
Perhier.
cap. 4. in
antiq. trã-
slatione.

(2)
D. Thom.
sup. Arist.
ubi suprà,
lectiõne 5.

modum actionis defluentis de præfenti ad præteritum.

2 Particulæ illæ *finita*, & *recta* excludunt Verbum infinitum, & obliquum, quæ propriè non sunt Verba. Nomine verbi obliqui intelligitur præteritum, & futurum; solùmq; præfens, idq; indicativi modi, dicitur Verbum rectum. Excluditur à ratione Verbi complexum ex pluribus verbis, àc oratio per eas particulas: *cujus nulla pars separata significat*. Finitur definitio his verbis: *ac eorum, quæ prædicantur, &c.* quibus innuitur, Verbum se habere ex parte prædicati, ut *Petrus amat, Petrus currit*. Pariter in istà: *Petrus est albus*, ubi *est* denotat, album prædicari de Petro. His particulis excluditur participium à ratione Verbi, illud enim, etsi cum tempore significet, non est nota eorum, quæ prædicantur.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

3 **A**RGVES I. : In propositionibus æternæ veritatis, quales sunt istæ: *Deus est unus: Homo est animal*, Verbum non significat cum tempore: Ergò non est de ratione Verbi significare cum tempore. Prob. ant. : In his propositionibus Verbum absolvitur à tempore: Ergò. Conseq. tenet; est enim absolvi à tempore, Verbum verificari, non præcisè pro hac, vel illà temporis differentià, sed ab æterno, & usque in æternum; idèdque dicitur propositio æternæ veritatis. *Conf.* : Verbum, *curro* v. gr., nequit ullo modo significare per modum quietis: Ergò neque *se deo* per modum actionis decurrentis in tempore, sicque non significat cum tempore.

4 *Ad arg. resp. dist. ant. secundi entimematis:* Absolvitur à tempore ex parte rei significatæ, *concl. ant.;*

ant.; ex parte modi significandi, neg. ant., & conseq. Verbum enim in his propositionibus significat convenientiam, aut disconvenientiam subjecti cum prædicato, quæ semper est, fuit, & erit ab æterno, & usque in æternum: at nihilominus illam convenientiam significat, ut verificatam de præsentī; sicque ex parte modi significat cum tempore. *Vel dici potest*, (3) tales propositiones significare cum tempore, non quidem finito, sed infinito; quod est de præsentī æternitatis significare. *Ad conf.* neg. conseq.; quia cursus non fit per modum permanentiæ; at sessio, & permanentia per modum defluentis in tempore exercentur.

5 ARGVES 2.: Non datur Verbum infinitum: Ergò superfluit in definitione particula finita, ut Verbum infinitum excludat. Prob. ant.: Verbum infinitum repugnat intra propositionem; sed extrà ipsam non datur ullum verbum: Ergò. Maj. patet; quia particula non, addita verbo intra propositionem, non reddit ipsum infinitum, sed negativum. Tum etiam; quia id tenet expressè D. Thom. (4) cujus hæc sunt verba: *Extra enuntiationem potest accipi Verbum infinitum: Verbum infinitum in enuntiatione positum fit verbum negativum.* Min. autem prob.: Verbum semper est nota eorum, quæ prædicantur; sed hoc non habet extra propositionem, ut evidens est: Ergò.

6 Resp. nego ant.; ad prob. concessà maj. cum ingenioso Gilab. contra aliquos Thomistas, (5) nego min.; ad hujus prob. dist. maj.: Actualiter, nego maj. aptitudinaliter, seu in potentià proximà, conc. maj.; & sic dist. min., nego conseq. Verba in definitione non denotant actum, sed aptitudinem, ut non semel diximus: propterea sufficit, Verbum extra enuntiationem habere proximam potentià, ut sit nota eorum, quæ prædicantur in enuntiatione, quam valet

(3)

Gilab. libro 2. q. 2. §. 2. num. 64. Aliter Palanc. libro 1. q. 5. num. 5.

(4)

D. Thom. 2. Perhier. lect. 1. ap. Gilab. ubi supra, num. 78.

(5)

Aliqui Thomistæ apud Gilab. lib. 2. quæst. 2. §. 3. num. 76.

componere. *Nota*, negationem additam Verbo, non addere aliquid ejus significationi; sed significationem removere positivam, in oppositam; ideoque ex negatione illà, & Verbo non resultare Verbum complexum; sicut de nomine docet D. Thomas. (6)

(6)
D. Thom.
1. per hier.
actione 4.

7 ARGVES 3. Ex verbis obliquis veræ formantur enuntiationes, quales sunt istæ: *Adamus fuit*, *Anti-Chri-
stus erit*: Ergò Verbum obliquum est propriè Ver-
bum. *Resp.* dist. ant.: Formantur ratione obliqui, ne-
go antecedens; ratione recti inclusi, & subintellecti,
concedo antecedens, & nego conseq. Sunt enim ve-
ræ dictæ enuntiationes per respectum ad præsens, quo
mensurantur; est itaque vera hæc: *Adamus fuit*, quia
aliquando fuit vera: *Adamus est*. Idem dicito de se-
cundà suo modo, & de similibus. *Nota*, Verbum re-
ctum solummodò esse præsens indicativi modi in
omnibus personis utriusque numeri; quo, si careat

Verbum apud Grammaticos, ut *cæpi*; apud

Dialecticos (7) reducitur præteritum ad
præsens aliorum æquivalentium,

ut *cæpi* ad *incipio*, &c.

(7)
Gilab. lib.
2. quest. 2
§. 2. num.
71r

LIBER II.

DE

PERTINENTIBUS AD SECUNDAM

INTELLECTVS OPERATIONEM.

QUÆSTIO I.

DE ORATIONE DIALECTICA:

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit Oratio?

Ratio Dialectica sic definitur ex Arist. (1): *Vox significatiua ad placitum, cuius partes separate significant, saltem, ut dictio, non precise, ut affirmatio, & negatio. Dicitur vox; & intelligitur*

(1)
Aristot. 1.
perhierm.
cap. 4.

de voce complexa, ut statim innuitur illis particulis: *cujus partes, &c.* Ponitur autem in singulari ad indicandum, voces ex quibus confurgit Oratio, habituras esse quandam unitatem, medio ordine, & nexu grammaticali; ex vocibus enim dissociatis, ut *cœlum, homo, lux* non fit Oratio. Illæ particulae: *Cujus partes separate significant, denotant, partes Orationis debe-*

re idem, ac eodem modo significare separatas, ac unī-
tas; per quod Oratio à nomine compositæ figuræ, ut
Res-publica, differt.

2 Pro clariori intelligentiâ notandum est; per eas
particulas non convenire Orationem cum termino
complexo. Et ratio est: quia terminus complexus, li-
cet importet partes, quæ separatæ significant, eas di-
cit de materiali; quia formaliter, ut terminus, con-
stituitur per rationem partis, de cujus ratione forma-
li est esse compositivam; etsi de materiali possit habe-
re partes: Sicut brachium, etsi constitutum ex nervis,
& ossibus, id solùm de materiali importat in ratione
partis integralis: Enim verò Oratio est in genere to-
tius, de cujus ratione est partes importare; ideo defi-
nitur per habere partes, quæ separatæ significant, &
quæ importentur de formali in ejus constitutivo.

3 Reliquæ particulae: *saltem, ut dictio, &c.* prout
à nobis in definitione ponuntur, clarè denotant, par-
tes Orationis saltem, ut dictiones simplices, esse signi-
ficativas; etsi aliquando possint significare, ut affir-
mationes, & negationes, ut apparet in partibus argu-
mentationis: primum autem exigit Oratio, ut talis
secundum verò est præter ejus exigentiam, solùmque
convenit Orationi in esse talis. Jam Oratio dividitur
in *perfectam*, & *imperfectam*. Perfecta est, quæ sen-
sum habet perfectum; nec relinquit pendulum au-
dientis animum; v. gr. *Petrus est homo*. Imperfecta di-
citur, quæ sensum reddit imperfectum, & audien-
tem quasi suspensum relinquit; v. gr. *Si Petrus currit*.
Perfecta subdividitur in imperativam, interrogati-
vam, optativam, depræcativam, indicativam, seu
enuntiativam. *Enuntiativa verò presentis est propria
contemplationis.* (2)

(2)
Arist. ubi
suprà.

ARTICVLVS II.

Quid & quotuplex sit Modus sciendi?

Modus sciendi latissimè sumi solet pro omni eo, quod aliquo modo conducit ad scientias acquirendas: Vnde, & Logica ipsa, quia generale quoddam instrumentum est ad scientias comparandas, quandoque Modus sciendi nuncupatur. *Secundò* solet accipi strictissimè, prout sonat idem, à cognitione scientifica solà demonstratione comparabilis; consequenter solam demonstrationem, asserunt, esse Modum sciendi. *Tertiò* sumitur propriè pro oratione artificiosè manifestativa objecti. Hæc acceptio, nec tam laxa est, sicut prima, nec adeò rigida, ut secunda: & meritò; sonat enim *Modus sciendi* cognitio ad modum scientiæ; seu quà via patefiat ad scientiam. In ultimà acceptione usurpatur in præsentì.

2. Advertendum est ex Mag. Gilab. (1), non esse idem *manifestare*, ac *significare*, seu *ostendere*: Nam qualibet dictio simplicissima est significativa, aut ostensiva sui objecti; non tamen est manifestativa; quia manifestare ex suo conceptu exigit, ut objectum manifestatum sit antea confusè cognitum. Quare hæc vox *animal rationale* aliud significat, & aliud manifestat; significat enim animalitatem, & rationalitatem; manifestat autem hominem ante per apprehensionem *homo* confusè cognitum. Diversas Modi sciendi definitiones, quas asserunt Adversarii, haud facile est examinare; eorum enim quisque suo sensu abundat, pro suoque beneplacito Modum sciendi usurpat, àc definit.

(1)

Gilab. lib.
2. q. 3. §.
2. n. 143.

Prima Conclusio.

3 *DICIMVS* I. : Modum sciendi non esse definiendum per esse *ignoti significativum*, ut frequenter definiunt Contrarii; sed per esse *confusè cogniti manifestativum*. *Prob. Conclusio*: Modus sciendi nequit ignotum manifestare: Ergò nequit definiri per esse ignoti manifestativum. *Prob. ant.*: Solùm manifestari potest per Modum sciendi, quod antea erat confusè cognitum: Ergò. *Prob. ant.*: Cognitio rei per Modum sciendi acquisita, debet esse ad modum cognitionis scientificæ, eoque dicitur Modus sciendi; sed cognitio scientifica non est, nisi rei obscurè cognita: Ergò. *Prob. min.*: Cognitio scientifica est cognitio conclusionis ex præmissis illata; sed veritas conclusionis erat in præmissis antea confusè cognita, cum in illis, tamquam in causà, virtualiter contineatur: Ergò.

4 *Conf. hæc ratio*: Cognitio objecti omninò ignoti non est cognitio Modi sciendi: Ergò per Modum sciendi debet attingi objectum confusè cognitum. *Prob. ant.*: Cognitio objecti omninò ignoti est prima rei notitia; sed cognitio Modi sciendi jam supponit primam sui objecti notitiam: Ergò. *Prob. min.*: Cognitio Modi sciendi debet esse cognitio artificiosa, ut frequenter consentiant Adversarii; sed artificiosa cognitio supponit primam objecti notitiam: Ergò. *Mai. patet*; quia Modus sciendi est artificium ad scientiam comparandam; & nisi hoc ita esset, quælibet dictio absque secundâ intentione esset Modus sciendi; quippè, quæ ostenderet objectum ignotum.

5 *Prob. min.*: Cognitio artificiosa afficit objectum antea cognitum: Ergò supponit ejus primam cognitionem. *Prob. ant.*: Quodlibet artificium præsupponit suam materiam in esse naturali; sed cognitio artificiosa-

tificialis est artificium dialecticum in esse repræsentativo, & objectum, ut primò cognitum, est materia denominata talis artificii: Ergò. Maj. est evidens; artificium enim domùs præsupponit lapides, & ligna. Min. quoad primam partem est apud Contrarios innegabilis; admittunt enim, actus cognoscitivos, seu formales, esse formam Modi sciendi: Quoad secundam etiam patet; sicut enim ex parte actus repræsentantis prior est naturalis repræsentatio, quàm artificiosa; ita ex parte objecti priùs est esse naturaliter manifestum, quàm artificiosè manifestum.

6 Ex dictis facilè impugnandas accipies Adversariorum definitiones; hæ namque per *ignoti manifestativum* persæpe solent Modum sciendi manifestare. Jam igitur Modum sciendi sic definimus: *Oratio Dialectica confusè cogniti manifestativa. Oratio Dialectica*, est genus, per quod convenit Modus sciendi cum propositione, quæ, Oratio cum sit dialectica, Modus sciendi non est, ut citò videbimus. Reliquæ particule sunt differentia, ut jam ex dictis non obscurè intelligitur. Omittimus particulam *artificiosè*; quia per *ly dialectica* jam intelligitur; implicat enim esse orationem dialecticam, & non artificiosam.

Secunda Conclusio.

7 DICIMVS 2. : Modum sciendi triplicem tantum esse, nempe Definitionem, Divisionem, & Argumentationem; ac per consequens Propositio non est Modus sciendi. Ita contra Jesuitas Thomistæ omnes, quibus adhæret frequentior Scotistarum pars cum suo Subtili Doct. (2) asserente: *Omne instrumentum sciendi est definitio, vel divisio, vel argumentatio.* Prob. Conclusio: Ad rationem Modi sciendi requiritur confusè cognitum manifestare; sed propositio non manifestat

(2)
Scotus in
1. prior. q.
2. num. 8.
apud Gil-
laber. hic;
num. 142.

confusè cognitum: Ergò. Major satis probata est conclusione primà; exque ibi dictis facillè suadebitur.

8 *Prob. min.*: Propositio solùm significat, aut ostendit convenientiam, aut disconvenientiam prædicati cum subjecto; sed hæc non erat ante propositionem confusè cognita: Ergò. *Prob. min.*: Ante propositionem solùm præcedunt apprehensiones subjecti, & prædicati; sed per has apprehensiones non erat confusè cognita illa convenientia; aut disconvenientia prædicati cum subjecto: Ergò. *Prob. min.*: Convenientia, aut disconvenientia prædicati cum subjecto est affirmatio, vel negatio prædicati de subjecto; sed apprehensio incapax est affirmationis, vel negationis, sicut & veritatis, vel falsitatis: Ergò est incapax attingendi convenientiam, aut disconvenientiam, adhuc confusè.

9 *PROB. 2. Conclusio*: Triplex est tantùm modus manifestandi artificiosè: Ergo triplex est tantùm Modus sciendi. *Prob. ant.*: De eo, quod est manifestabile artificiosè solùm dubitari potest *quid sit*; & hoc manifestatur per definitionem, eratque confusè cognitum per apprehensionem: Vel *quotuplex sit*; & hoc manifestatur per divisionem: Vel *an verum sit*, seu *propter quid sit*; & hoc manifestatur per argumentationem, probando verum esse, & manifestando proprietates; sed non datur alius modus manifestandi artificiosè: cognitio enim, quoad *an est*, est prima rei cognitio non artificiosa: Ergò tantùm est triplex modus manifestandi artificiosè.

SOLVUNTVR ARGUMENTA CONTRARIA.

10 **A**RGVES 1. contra definitionem: Modus sciendi nequit definiri: Ergò malè definitur.

nitur. Prob. ant. : Si Modus sciendi posset defini,ri, es-
set per definitionem ; sed nequit defini,ri per definitio-
nem : Ergò. Prob. min. : Nequit Modus sciendi per
aliquid inferius ipso defini,ri ; sed definitio est inferior
Modo sciendi , cum sit species illius : Ergò. Mai. pa-
tet ; quia inter definitionem , & definitum debet da-
ri mutua conversio consequentiæ , quæ dari non po-
test inter superius , & inferius. Conf. : Definitum de-
bet esse ignotum ; sed Modus sciendi non est ignotus,
sed confusè cogniti manifestativus : Ergò nequit de-
finiri.

11 *Ad Arg. resp.* , dist. ultimam min. : Est infe-
rior sub hac expressi,one: *Modus sciendi rem per essen-*
tiam , con. min. ; sub hac expressi,one: *Oratio confusè*
cogniti manifestativa , nego min. , & conseq. Licet sub
primà expressi,one sit species Modi sciendi , eòque in-
ferior ; non verò sub secundà , sub quà definit Mo-
dum sciendi. Hæc solutio præ omnibus placet , quia
incipientibus est perceptibilis , præ aliis obscurissimis,
& quæ à logicis reflexionibus pendent. (3) *Ad Conf.* :
pari modo dist. min. : Non est ignotus , sed confusè
cogniti manifestativus sub expressi,one , quæ est defi-
nitum , neg. min. : Sub alia expressi,one , conc. min. ;
& neg. conseq. Sub hac expressi,one: *Modus sciendi*, est
confusè cognitus , licet sub ista: *Oratio dialectica con-*
fusè cogniti manifestativa, sit notus : primo modo est
definitum ; non secundo.

12 *ARGVES* 2. contra 2. conclusionem: Proposi-
tio est confusè cogniti manifestativa : Ergò est Modus
sciendi. Prob. ant. : Hæc propositio : *Homo est animal*
rationale , manifestat , quid sit homo ; sed hoc erat con-
fusè cognitum per hanc apprehensionem *Homo*: Ergò.
Resp. ; dist. maj. probationis : Manifestat ratione sui.
neg. maj. ; ratione definitionis in eà contentæ , conc.

(3)
Vide Irri-
barr. &
Villalb. in
præsenti.

maj. Licet enim per illas particulas *Animal rationale* dignoscatur quid sit homo; id autem contingit, prout illæ particulae sunt hominis definitio; non verò prout sunt prædicatum illius propositionis; sic enim solum dicit esse quid identificatum cum subjecto.

13 *Dices*: Talis propositio saltem significat, aut manifestat identitatem prædicati cum subjecto; sed hæc identitas erat confuse cognita per hanc apprehensionem *homo*: Ergò. Prob. min.: Identitas hominis cum animali rationali est indistincta ab hominis entitate; sed hæc erat confuse cognita per hanc apprehensionem *homo*: Ergò. *Deinde*: Quia nihil est judicatum, quin prius fuerit apprehensum, ut fert axioma commune. *Resp.* concessa maj. intellecta de impropria manifestatione, neg. min.; ad prob. dist. maj.: Est indistincta physicè; & in re, conc. maj.; dialecticè, neg. maj.: Primo modo erat confuse cognita; non verò secundo. Identitas physicè est ipsa rei entitas; per rationem autem distinguitur vi affirmationis, quæ sit distinctorum unio; adeoque dialecticè distinguuntur.

14 *Nec facit*, quòd nihil sit judicatum, quin prius fuerit apprehensum: id enim verum est, si judicatum, & apprehensum intelligantur de materiali, & pro abstracto; reddit enim hunc sensum proloquium illud: *De nullo judicatur, quin prius fuerit apprehensum*; non verò, si intelligantur de formali; identitas enim, quæ importatur de formali in judicato incapax est, ut attingatur per apprehensionem. *Repl.*: Ideo apprehensio, attingens *montem aureum*, facit ens rationis, non verò imaginativa; quia prima attingit illa extrema ut identificata, non autem secunda, ut docent Thomistæ in Logica: Ergò apprehensio est capax attingendi identitatem confuse.

15 *Ad repl. resp.* dist. ant.: Quia attingit, ut
iden-

identificata physicè, & negativè, conc. ant. ; positivè, & dialecticè, neg. ant. , & conseq. Apprehensio *Mons aureus* attingit montem aureum, ut unicam physicam entitatem , consequenter sine distinctione , in quo identitas physica negativa consistit ; quod autem non attingit imaginativa, ideoque ens rationis non efformat : At verò apprehensio non attingit positivè identitatem montis , & auri ; quia id fieri non potest, quin unum de altero affirmetur, quod est proprium iudicii.

16 *ARGEES* 3.: Hæc propositio: *Quia homo est rationalis, est risibilis*, manifestat risibilitatem per rationalitatem, tamquam per ejus causam ; sed risibilitas est confusè cognita in rationalitate, tamquam effectus in suâ causâ: Ergò est Modus sciendi. *Conf.* : Hæc Oratio: *Petrus est homo : Ergò est animal*, est Modus sciendi, cum sit argumentatio ; sed est etiam propositio rationalis: Ergò datur propositio, quæ est Modus sciendi. *Resp. ad arg.*, dist. maj. : Formaliter, ut propositio, neg. ; ut est virtualiter argumentatio ratione illationis, quam includit, conc. Eodem modo *resp. ad Conf.* Illæ enim propositiones solum enuntiant, ut tales, modo quasi historico ; ut autem dicunt illationem, manifestant ; sicque tantummodò sunt Modus sciendi, cum ita sint argumentationes.

ARTICVLVS III.

Quid, & quotuplex sit Definitio?

1 **D**efinitio definitur optimè: *Modus sciendi rem per essentiam. Modus sciendi est genus, per quod convenit Definitio cum divisione, & argumentatione, à quibus differt per alias particulas, quæ*

quæ sunt differentia. Omittimus particulam *explicans*, quæ ab aliis adhiberi solet, quippè superfluum omnino; nam hoc ipso, quòd sit Modus sciendi, jam est explicans, seu manifestans, ut ex Modi sciendi definitione constat.

2 *Dividitur* 1. Definitio in definitionem nominis, & definitionem rei. Prima est, quæ nominis ethymologiam exponit, ut si lapidem explices per *lesionem pedis*, à quâ nominis impositionem habet. Secunda est, quæ rem significatam manifestat, ut *Animal rationale*. Definitio rei alia est essentialis, seu quidditativa; alia accidentalis, seu descriptiva. Prima est, quæ rem explicat per ejus essentialia prædicata, ut cum hominem definimus per *Animal rationale*. Secunda est, quæ explicat rem per prædicata accidentalia, seu per ejus proprietates, ut si hominem describas: *Animal risibile, politicum, &c.*

3 Definitio tam essentialis, quàm descriptiva, altera est physica, altera metaphysica. Illa est, quæ explicat definitum per partes, seu proprietates physicas, ut materiam, & formam: hæc est, quæ definitum per partes, seu proprietates metaphysicas exprimit, ut per genus, & differentiam. Definitio essentialis dicitur *quidditativa simpliciter*, si per solam essentiã exprimat definitum; dicitur *quidditativa per additamentum*, si, præter partes essentielles, aliquid aliud importet ad expressionem definiti. Hæc definitione utimur, cum rem respectivam explicamus, ut ejus ordinem explicemus; v. gr. si patrem definias, ordinem ad filium definitionem ingredi, necesse est.

4 Definitio descriptiva subdividitur in *causalem*, *propriam*, & *accidentalem*. Prima est, quæ explicat rem per ejus causam efficientem, finalem, vel exemplarem; ut, si hominum esse, dicas: *Animal ad similitudi-*

Art. I. Quod, & quotup. sit Modus scien. III
nem Dei à Deo factus ad beatitudinem. Secunda est, quæ
explicat rem per proprietates; ut si hominem explices:
Animal risibile. Tertia est, quæ rem explicat per acci-
dentia; ut cum Saphirus definitur: *Gemma cerulea au-*
reis punctis collucens, instar cæli sereni. Regulæ bonæ
Definitionis explicatæ, sunt *Quest. Procem. artic. I. à*
num. 4.

5 *ARGVES* contra definitionem Definitionis: De-
finitio nostra definit se ipsam: Ergò non est recta.
Prob. ant.: Nostra definitio definit omnem Defini-
tionem, aliàs non conveniret omni definito; sed ipsa
est definitio; Ergò. *Conf.:* Definitio debet converti
cum suo definito; sed non ita se habet nostra defini-
tio: Ergò. Min. patet, quia non valet: *Est definitio:*
Ergò est hæc definitio omnis definitionis. *Ad arg.,* dist.
conseq., prob.: Ergò definit se ipsam sub hæc expres-
sione *Definitio*, conc. conseq., sub hæc expressione:
Modus sciendi rem per essentiam, neg. conseq. Defini-
tum per nostram definitionem est omnis definitio sub
hæc communi expressione *Definitio*; at verò nostra
definitio est talis sub hæc expressione: *Modus scien-*
di, &c. (1)

6 *Nec dicas*, quod non datur actio actionis: Ergò
neque definitio Definitionis. *Negamus* etenim conseq;
quia actio nequit esse agens, & non agens, adhuc sub
diversis expressionibus; at verò Definitio potest esse
clara, & obscura sub diversis expressionibus; ideo po-
test dari Definitionis definitio. *Ad conf.* dist. maj.: De-
finitio formalis, neg. maj.: objectiva, seu in essendo,
conc. maj.; & sic dist. min., neg. conseq. Illa regula
intelligi debet de definitione in essendo, quæ *objecti-*
va dicitur; sicque valet: *Est animal rationale: Ergò*
est homo; non autem de definitione in repræsentando,
quæ *formalis* appellatur; quia non valet: *Est homo:*
Ergò

(1)

*Vide Gil-
bert. in
presenti.*

Ergò est oratio, constans genere, & differentiâ. In primo sensu etiam valet in nostro casu: Est definitio: Ergò est Modus sciendi rem per essentiam; & è contrâ; quamvis non in secundo: Est Definitio: Ergò est hæc definitio.

ARTICVLVS IV.

Quid, & quotuplex sit Divisio?

I **D**ivisio ita rectè definitur: Modus sciendi rem per partes. Modus sciendi est genus; reliquæ particulæ sunt differentia. Adverte, Divisionem rem manifestare per partes; definitionem verò per essentiam ex partibus constitutam; seu (quod in idem reddit) Divisio per partes divisivè sumptas, & resolvendo totum, manifestat; definitio per essentiam ex partibus simul sumptis. At verò totum manifestatum appellatur *divisum*; partes autem dicuntur membra dividendia. Est itaque triplex totum: *Actuale*, quod actu partes includit; v. gr. *Homo*: *Potentiale*, quod solum in potentia partes continent; & est quælibet ratio communis ab inferioribus abstracta; v. gr. *ratio animalis*: & *Accidentale*, quod ex subiecto componitur, & accidente; ut *album*.

2 *Divisio* alia est *nominis*, & alia *rei*. Prima est distributio vocabuli æquivoci in sua significata; v. gr. *nominis canis* aliud significatum est *animal*, aliud *sydus*, & aliud *piscis*. Secunda est distributio rei significatæ in suas partes. Divisio rei est triplex, *actualis* scilicet, *potentialis*, & *accidentalis*. Actualis est distributio totius in suas partes actuales, quæ, si sunt metaphysicæ, erit divisio actualis metaphysica; ut divisio hominis in *animal*, & *rationale*; si verò sunt physicae, erit divisio actualis;

actualis physica; ut hominis divisio in *materiam*, & *formam*.

3 Divisio actualis, altera est *essentialis*, altera *integralis*. Prima est distributio totius in partes *essentiales*, sive *physicas*, sive *metaphysicas*, propterea divisio erit *essentialis physica*, vel *metaphysica*. Secunda est distributio totius in partes *integrales*, ut divisio hominis in *caput*, *pedes*, &c. Si autem partes *integrales* sint *eiusdem rationis*, ut partes *aquæ*, dicuntur *homogeneæ*; & quæ sit in ipsas Divisio, *homogenea* dicitur: Si verò partes *integrales* sint *diversæ rationis*, seu *dissimiles*, ut partes hominis, *etherogeneæ* appellantur; appellaturque *etherogenea*, quæ in ipsas sit totius distributio.

4 Secunda divisio est *potentialis*, quæ est distributio totius *potentialis*, seu alicujus rationis communis in suas partes *subjectivas*, quæ sunt *eiusdem inferiora*; & *subjectivæ partes* dicuntur, quia rationi communi *subjiciuntur*; v. gr. Divisio animalis in *hominem*, & *brutum*. Hæc autem divisio, vel est *Vnivoca*; ut cum inferiora *æqualiter* participant *rationem* divisi; v. gr. divisio animalis in *hominem*, & *brutum*: vel *Analogæ*, ut cum inferiora *rationem* divisi *inæqualiter* participant; v. gr. divisio hominis in *vivum*, & *pietum*. Iterum: Divisio *potentialis* potest esse 1. generis in *species subalternas*: 2. generis in *species infimas*:

3. *Speciei* in *individua*.

5 Tertia Divisio est *Accidentalis*, quæ est distributio totius in partes *accidentales*; ut divisio hominis in *album*, & *nigrum*. Hæc autem divisio potest esse, vel *subjecti* in *accidentia*, ut divisio hominis in *album*, & *nigrum*; vel *accidentis* in *subjecta*; ut divisio *lucidi* in *corpus cœleste*, & *sublunære*; vel *accidentis* in *accidentia*; ut divisio *albi* in *dulce*, & *amarum*;

6 Bona Divisio quatuor requirit conditiones. *Prima est*: Quòd membra dividenda mutuò se se excludant, sicque distinguantur realiter, vel adminus per rationem: Quare malè divideretur *animal* in hominem, & Petrum. *Secunda est*: Quòd totum divisum ad plura se extendat, quàm quodlibet membrum dividens, atque adedò istud sit inferius illo: Vnde malè divideretur *animal* in sensibile, & rationale; quia æquè se extendit *sensibile*, ac *animal*. *Tertia est*: Quòd omnia membra simul sumpta totum exhauriant divisum, ipsumque simul adæquent; ità, ut nihil contineatur sub diviso, nisi sub aliquo ex dividendis membris contineatur: idcirco malè divideretur *elementum* in ignem, & aquam. *Quarta est*: Quòd Divisio fiat in membra immediata; non itaque est *animal* dividendum in Petrum, & Paulum, sed in hominem, & brutum.

7 Tres sunt loci arguendi in Divisione potentia-
li. *Primus*: A toto diviso ad omnia membra disjunctivè, aut è contrà, valet consequentia, tam affirmativè, quàm negativè; v. gr. *Est animal*: Ergò, *vel est rationale, vel irrationale*: *Non est animal*: Ergò, *nec est rationale, nec irrationale*. Et è contrà: *Est rationale, vel irrationale*: Ergò *est animal*. *Secundus*: A quolibet membro determinato ad totum divisum, valet consequentia affirmativè; non verò negativè; v. gr. *Est rationale*: Ergò *est animal*; sed non valet: *Non est rationale*: Ergò *non est animal*: A diviso autem ad quolibet membrum valet negativè, sed non affirmativè; v. gr. valet: *Non est animal*: Ergò *non est rationale*: sed non valet: *Est animal*: Ergò *est rationale*. *Tertius*: A diviso ad determinatum membrum; posità negatione aliorum, valet afirmativè; v. gr. *Est animal, & non est rationale*: Ergò *est irrationale*.

QUÆSTIO II.

DE PROPOSITIONE.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex, sit Propositio?

Propositio definitur optimè: *Oratio dialectica enuntiativa*. Ejus definitionis genus, est *Oratio dialectica*, per quod convenit Propositio cum definitione, & divisione. Particula *enuntiativa* est differentia, cui non præponimus particulam *significativè*, aliorum more; quia superfluam judicamus, eà ratione, qua in definitione Judicii particulam *formaliter*, ut superfluam, alibi (1) rejecimus: repugnat siquidem, esse orationem dialecticam enuntiativam, & non esse *significativè* enuntiativam. Descriptivam Propositionis definitionem ex Arist. (2) sumpserunt Authores nostri: *Oratio verum, vel falsum significans*; quam ab adversariorum injuriis apud ipsos (3) vindicant invenies.

2 Dividitur Propositio universaliter sumpta in *categoricam*, & *hypotheticam*. Prima est, quæ subjecto, copulâ, & prædicato simplicibus constat, tamquam partibus principalibus, ut: *Petrus est homo*. Secunda est, quæ duabus constat categoricis copulâ adverbiali unitis, ut: *Petrus currit, & Paulus sedet*. Nunc autem de categoricæ divisionibus agimus, acturi postea de hypotheticæ. At verò ex quadruplici capite potest dividi Propositio; videlicet ex parte materiæ, quæ est subjectum, & prædicatum; ex parte formæ, quæ est

(1)

Quæst.

*Procem. ar
tic. 3. nu
mero 4.*

(2)

*Aristot. 1.
Perhier.
cap. 4.*

(3)

*Vide Coll.
D. Thom.
1. p. inst.
q. 5. art. 1.
Froylan.
in disput.
q. 5. à S. 1.
Irrib. lib.*

*2. q. 2. ar.
tic. 1.*

Palanc. lib

2. q. 6. Et

*P. N. Re-
mig. à S.*

*Erasm. di-
spu. 4. S. 1.*

*conclusio-
ne 1.*

copula ; ex parte quantitatis , quæ est extensio ad plura , vel pauciora ; & ratione qualitatis , quæ est ejus veritas , vel falsitas.

3 *Ratione materiæ* dividitur 1. *Propositio in necessariam , impossibilem , & contingentem.* *Necessaria* est , quæ enuntiat rem , quæ aliter se habere non potest , quàm per propositionem enuntiat ; ut *Homo est animal.* *Impossibilis* est , quæ rem enuntiat modo , quod se habere non potest ; v. gr. *Homo est lapis.* *Contingens* est , cujus significatum sic , vel aliter se habere potest , àc per illam enuntiat , ut *Homo est albus.* Advertendum tamen est , in materià necessarià omnem propositionem affirmativam esse necessariam ; negativam verò impossibilem : è contrà verò in materià impossibili.

4 *Secundò* dividitur , etiam ratione materiæ , in *identicam , & formalem.* *Prima* est , in quà idem omninò prædicatur de se ipso , ut *Homo est homo.* *Secunda* est , in quà prædicatum est aliquo modo à subjecto distinctum , ut *Homo est animal.* Igitur ad propositionem identicam requiritur , eundem esse terminum ex parte subjecti , & prædicati , vel saltem , quod sint synonyma , ut *Gladius est ensis.* *Tertiò* dividitur adhuc ratione materiæ in *directam , & indirectam.* *Prima* est , in quà forma de subjecto , aut superius de inferiori , vel æquale de æquali prædicatur , ut *Homo est albus ; homo est animal.* *Secunda* est , in quà subjectum de formà , aut inferius de superiori dicitur ; ut *Album est homo : animal est brutum.*

5 *Ratione formæ* dividitur propositio in *affirmativam , & negativam.* *Prima* est , in qua dicitur , prædicatum convenire subjecto ; ut *Petrus est homo ,* *secunda* est , in quà , prædicatum non convenire subjecto , enuntiat ; ut *Homo non est lapis.* Harum prima
appel-

appellari consuevit *compositio*; *secunda divisio*. Notandum est autem, propositionem esse affirmativam, vel negativam, desumendum esse à copulà principali: fit itaque, ut hæc sit affirmativa: *Petrus, qui non sedet, currit*; hæc verò negativa: *Homo, qui dormit, non studet*.

6 *Ratione quantitatis* dividitur in *universalem*, *particularem*, *indefinitam*, & *singularem*. Universalis est, cujus subjectum est terminus communis signo universalitatis affectus; v. gr. *Omnis homo est animal*: *Nullus homo est lapis*. Particularis est, cujus subjectum est terminus communis signo particularitatis affectus, ut *Aliquis homo est albus*. Indefinita est, cujus subjectum, est terminus communis nullo signo affectus, ut *Homo est animal*. Propositio in indefinita in materià necessarià æquivalet universali, nisi fuerit indirecta, ut *Animal est homo*; in materia verò contingenti æquivalet particulari. Singularis est, cujus subjectum est terminus singularis, vel terminus communis affectus pronomine demonstrativo, ut *Petrus est homo*; *hic homo currit*.

7 *Ratione qualitatis* dividitur in *veram*, & *falsam*. Vera est, cujus objectum ita se habet, sicut per ipsam enuntiatur, ut *Homo est animal*. Falsa est cujus objectum aliter se habet, ac per propositionem enuntiatur, ut: *Petrus est lapis*. Præter has divisiones aliæ duæ adduci solent. Prima est, in propositionem de *secundò adiacente*, & de *tertio adiacente*. Prima est, cujus prædicatum est imbibitum in copulà; v. gr. *Petrus currit*, cujus sensus est: *Petrus est currens*. Secunda est cujus prædicatum est expressum, ut *Petrus est homo*. Secunda divisio est in propositionem de *in esse*, & *modalem*. Prima est, in quâ prædicatum absolute dicitur de subjecto; secunda est, in quâ prædicatum dicitur aliquo

118 *Liber II. Quæst. II. de Propositione.*
ex his modis possibile, impossibili, &c. v. gr. *Possibile est, Petrum currere.*

ARTICVLVS II.

De Propositionibus hypotheticis.

I—**P**ROPOSITIO hypothetica ea est, quæ duabus constat categoricis copulâ adverbiali unitis; v. gr. *Petrus currit, & Paulus sedet.* Enim verò si particula adverbialis non afficiat propositiones, sed terminos ejusdem propositionis, non resultat hypothetica, sed categorica de extremo copulato, aut disjuncto, juxta particulæ conditionem, ut patet in his: *Petrus, & Paulus disputant: Petrus est sapiens, vel ignarus,* aliisque similibus. Si autem categoricæ nulla adverbiali copulâ copulentur, erunt plures categoricæ, sed non una hypothetica, ut *Petrus currit, Paulus sedet;* non enim sufficit æquivalentia pluribus categoricis ad essentiam hypotheticæ.

2—Propositio hypothetica dividitur in *Conditionalem, Rationalem, Causalem, Copulativam, & Disjunctivam.* Conditionalis est, cujus partes copulantur particulâ, *si;* ut: *Si Sol lucet, dies est;* cujus prima pars dicitur *conditio;* secunda vocatur *conditionatum.* Rationalis est, cujus partes copulantur particula *ergò;* ut *Petrus currit: Ergò movetur.* Causalis est, cujus partes copulantur particulâ *quia;* ut *Quia Petrus est homo, est risibilis.* Copulativa est, cujus partes copulantur particulâ *&, nec, vel atque;* ut *Petrus currit, & Paulus sedet: Nec Joannes studet, nec Paulus disputat.* Disjunctiva est, cujus partes uniuntur particulâ, *vel, sive aut;* ut *Petrus movetur, vel quiescit.*

3—Nunc examinanda est materia, forma, quan-

eitas, & qualitas hypotheticarum. Est itaque materia hypotheticâ duplex categorica, quâ constat per modum subjecti, & prædicati; est autem ejus forma copula adverbialis, non quidem unica, & omnimoda, sed principalis. (1) Est enim copula minùs principalis verbum utriusque categoricâ. Propositio hypothetica erit affirmativa, si ejus copula adverbialis non afficitur negatione; negativa verò, si negatione afficiatur, sive categoricâ, ex quibus componitur, negativæ sint, sive affirmativæ: (2) quare hæc est affirmativa: *Si homo non movetur, non currit*; hæc autem est negativa: *Non, si homo movetur, currit*. Excipitur rationalis, quæ propriè negativa, aut affirmativa esse non potest. (3)

4—Ratione materiæ potest esse propositio hypothetica in quâlibet specie assignatâ necessaria, impossibilis, vel contingens. Qua propter, conditionales, rationales; & causales dicuntur necessariæ, quando unum extremum non potest non sequi ex alio; v. gr. *Si Sol lucet, dies est; Est homo: Ergò est animal: Quia est rationalis, est discursivus*. Impossibiles sunt, quando unum extremum ex alio sequi non potest; v. gr. *Si est homo, est brutum; Est homo: Ergò est lapis*. Sunt denique contingentes, cum unum ita ex alio sequitur, ut possit sequi, vel non sequi; v. gr. *Si viceris inimicum, à Rege coronaberis*.

5—*Pari modo*: Copulativa est necessaria, quando ejus extrema sunt necessariò conjuncta; v. gr. *Homo est animal, & homo est vivens*. Est impossibilis, quando ejus extrema objectiva, repugnat, conjungi; v. gr. *Homo est animal, & homo non est vivens*. Est autem contingens, quando extrema possunt conjungi, vel non conjungi; v. gr. *Petrus currit, & Paulus sedent. Tandem*: Disjunctiva est necessaria, quando necessarium est, alterum ex extremis verificari; v. gr. *Vel creatu-*

(1)

Loffada,
disput. 7.
cap. 5. nu-
mer. 3

(2)

Gilab. lib.
2. quest.
5. n. 249.

(3)

Irrib. lib.
2. quest. 2
artic. 3.

ra existit, vel creatura non existit. Est impossibilis; quando utrumque extremum repugnat; v. gr. *Vel homo non est animal, vel animal non est vivens.* Est contingens, dum ejus extrema possunt esse, vel non esse ut *Petrus sedet, vel studet.*

6—*Circa quantitatem* hypotheticarum observandum est, eas specialem non habere quantitatem distinctam à quantitate categoricarum. Id autem speciale est in copulativis, & disjunctivis, quòd particula *&* est universalitas, & particula *vel* particularitas; (4) ita, ut contradictoria copulativæ sit disjunctiva ejusdem de eodem secundùm idem; mutata de negativà in affirmativam; vel è contrà. *Circa qualitatem* hypotheticæ, quæ est ejus veritas, vel falsitas, id observandum est: Ad veritatem conditionalis sufficit bonitas consequentiæ, ab uno ad alterum extremum; ad falsitatem sufficit esse malam consequentiã; idcirco hæc est vera: *Si homo volat, habet alas*; hæc verò falsa: *Si Petrus est homo, leo est brutum.*

7—Ad veritatem rationalis ultra bonitatem consequentiæ, requiritur veritas utriusque partis: ad falsitatem sufficit, quod altera pars sit falsa, vel quod sit mala consequentiã; ideo hæc est vera: *Petrus est homo: Ergò est animal*; hæc autem sunt falsæ: *Petrus est lapis: Ergò est insensibilis: Petrus currit: Ergò Joannes movetur.* Ad veritatem causalis, ultra bonitatem consequentiæ, & utriusque partis veritatem, requiritur, unam partem esse causam alterius; ad falsitatem sufficit, aliquid ex his deficere; propterea hæc est vera: *Quia Sol lucet, dies est*; istæ verò sunt falsæ: *Quia Petrus movetur, currit: Quia homo est accidens, inheret alteri, &c.*

8—Ad veritatem copulativæ requiritur, quod utraque pars sit vera; v. gr. *Petrus est homo, & leo est brutum.*

(4)
Gilab. ubi
sup. num.
150.

tum; ad falsitatem sufficit, quod altera pars sit falsa; v. gr. *Petrus est homo, & Leo est rationalis.* Ad veritatem disjunctivæ sufficit, alteram partem esse veram; v. gr. *Vel Petrus movetur, vel quiescit:* Ad falsitatem requiritur, utramque partem esse falsam; v. gr. *Vel Leo disputat, vel studet.* Nota: Propositionem disjunctivam, cujus utraque pars est vera, esse falsam, (5) dummodò particula *vel* sit rigorosè disjunctiva, prout idem sonat, ac *tantum*: Si autem, prout idem est, ac *saltem*, accipiatur, non erit disjunctiva falsa, etsi utraque ejus pars sit vera. (6)

(5)
D. Thom.
q. 48. tra-
ctat. de
enunc. cap.
14.

Loci arguendi.

9—Plures sunt in hypotheticis arguendi loci, & quidem utilissimi. Pro conditionalibus est triplex. Primus est: A conditionali cum positione antecedentis ad positionem consequentis est optima consequentia; v. g. *Si Petrus currit, movetur; sed currit: Ergò movetur:* non tamen valet à positione consequentis ad positionem antecedentis; v. gr. *Si Petrus currit, movetur; sed movetur: Ergò currit.* Secundus est: A Conditionali cum negatione consequentis ad negationem antecedentis; v. gr. *Si est homo, est animal; sed non est animal; Ergò non est homo.* At non valet à negatione antecedentis ad negationem consequentis. Tertius est: A conditionali ad disjunctivam compositam ex consequenti, & contradictorio antecedentis; v. gr. *Si Petrus currit, movetur: Ergò vel movetur, vel non currit.*

(6)
Coll. Com-
plut. apud
Gilab. ubi
suprà, nu-
mer. 254.
Et Lossa-
da ubi su-
prà, num.
12.

10—Pro rationalibus duplex est locus. Primus: A rationali ad copulativam, & conditionalem valet: itaque, si hæc est vera: *Homo est rationalis: Ergò est risibilis,* infertur: *Ergò & est rationalis, & est risibilis: Ergò si est rationalis, est risibilis.* Secundus est: A rationali ad quamlibet ejus partem; sed non è contrà;

v. gr. *Ex hęc : Homo est rationalis : Ergò est risivus, infertur : Ergò est rationalis : Ergò est risivus. Pro causalibus datur duplex locus. Primus : A totà causali ad quamlibet ejus partem; v. gr. Quia homo est rationalis, est risibilis : Ergò est rationalis : Ergò est risibilis. Secundus : A totà causali ad copulativam, & conditionalem; sed non è contrà, ut diximus in primo loco pro rationalibus.*

II — *Pro copulativis duplex datur locus : Primus : à copulativà ad quamlibet ejus partem determinatam, valet; at non è contrà; v. gr. Petrus ambulat, & disputat : Ergò ambulat; vel: Ergò disputat : Sed non valet : Petrus ambulat : Ergo ambulat, & disputat. Secundus : A copulativà ad disjunctivam, sed non è contrà; v. gr. Petrus currit, & manducat : Ergo vel currit, vel manducat; sed non valet è contrà. Pro disjunctivis est duplex locus. Primus est : A qualibet parte ad totam disjunctivam, valet; v. gr. Petrus currit : Ergo vel currit, vel sedet : sed non è contrà. Secundus : A disjunctivà cum destructione unius partis ad positionem alterius valet, dummodò partes non sint connexæ; v. gr. Vel Petrus currit, vel sedet; sed non currit : Ergo sedet.*

ARTICVLVS III.

De Propositione Exponibili.

I — **P**ROPOSITIO Exponibilis est, quæ propter suam obscuritatem, indiget expositione, mediante alià propositione, quæ dicitur exponens. Est autem triplex, nempe *exclusiva, exceptiva, & reduplicativa.* Exclusiva est, in qua, vel alia subjecta excluduntur à prædicato, vel àlià prædicata à subjecto per hæc signa:

gna: tantum, dumtaxat, solum, &c. Quare si particula exclusiva sit ex parte subjecti, excludit alia subjecta à prædicato; v. gr. *Solum Deus est Omnipotens*, in quâ quodvis aliud subjectam excluditur à participatione Omnipotentia. Si autem particula exclusiva sit ex parte prædicati, excluduntur alia prædicata à subjecto; v. gr. *Petrus tantum disputat*; in quâ excluditur à Petro aliud quodcumque, præter disputandi negotium.

2 — Ad exponendam propositionem exclusivam notandum est, propositionem exclusivam ex parte subjecti, quæ simpliciter est exclusiva, quadruplicem esse; alia enim est affirmativa, tam signi, quam copulæ; v. gr. *Tantum Deus est immensus*; quæ sic exponitur: *Deus est immensus; & nihil, præter ipsum, est immensum*. Alia est negativa, & signi, & copulæ; v. gr. *Non tantum Petrus non disputat*; quæ sic exponitur: *Petrus non disputat; & aliquis, præter ipsum, non disputat*. Alia est negativa signi, & affirmativa copulæ; v. gr. *Non tantum Petrus est doctus*; quæ sic exponitur: *Petrus est doctus; & aliquis, præter ipsum, est doctus*. Alia denique est affirmativa signi, & negativa copulæ; v. g. *Non tantum Petrus est doctus*; quæ sic exponitur: *Petrus est doctus; & aliquis, præter ipsum, est doctus*. Alia denique est affirmativa signi, & negativa copulæ; v. gr. *Tantum Petrus non currit*; quæ ita exponitur: *Petrus non currit, & omnes alii currunt*.

3 — Propositio exceptiva est, in quâ aliquid inferius subjecto, & sub illo contentum, excipitur à participatione prædicati per aliquam ex his particulis: *preter, nisi, excepto, &c.* v. gr. *Omne ens, præter Deum, est defectibile*; quæ sic exponitur: *Deus non est defectibilis; & omnia alia sunt defectibilia*. Nota, discrimen inter propositionem exclusivam, & exceptivam reper-

tum: Quia per exceptivam excluditur à prædicato aliquid contentum in subjecto: per exclusivam verò excluditur aliquid in eo non contentum, ut patet in supra positis exemplis. *Nota 2.*: in propositione exclusivà ex parte prædicati non esse sumendam exclusionem in toto rigore; ita, ut omnia alia quæcumque excludantur à subjecto; sed minùs rigidè; ita, ut excludantur alia ejusdem generis; (1) v. gr. *Petrus est tantum Logicus*; in quà solum à Petro excluduntur aliæ scientiæ.

(1)
Gilab. lib.
2. quæst.
5. §. 6.

4. Propositio reduplicativa est, in quà prædicatum dicitur de subjecto, in quantum tali, per aliquam ex his notis: *Vt, prout, in quantum, quatenus, &c.* v. gr. *Homo, in quantum rationalis, est discursivus.* Hæc exigit duas exponentes, quarum prima affirmet universaliter prædicatum de termino reduplicato; secunda verò sit causalis, cur prædicatum subjecto conveniat; dicta itaque propositio sic exponitur: *Omne rationale est discursivum: Et quia aliquid est rationale, est discursivum.* Sed est advertendum, particulas reduplicativas quandoque sumi restrictivè; ut in hæc propositione: *Ætiops est albus secundum dentes.* Ex his facilè noverint Tyrones modum exponendi singulas exponibiles.

ARTICVLVS IV.

De Propositione Modali.

¶ **C**onstat jam, Propositionem Modalem eam esse, in quà prædicatum de subjecto dicitur aliquo determinato modo ex his: *Possibile, impossibile, &c.* Est autem modus: *Dictio modificans unionem prædicati cum subjecto.* Si autem modus subjectum afficiat

afficiat, vel prædicatum, ut in his: *Petrus contingens disputat: Petrus currit contingenter*, non erit propositio modalis, sed de *in esse*. Debet igitur copulam afficere; v. gr. *Hominem, necesse est, esse animal*. Datur itaque in Propositione modali *Dictum, & Modus*: Dictum est ea propositio, quæ modificatur; modus verò est ea dictio, illam modificans propositionem. Quatuor sunt modi: *Possibile, impossibile, contingens, & necessarium*. At verò modi isti non sunt sumendi adverbialiter, sed nominaliter, ut modalem efficiant propositionem.

2 — Dividitur Propositio Modalis in Modalem, de sensu composito, & Modalem de sensu diviso. (1) Prima est, in qua modus dictum modificat, denotando compositionem extremorum ex parte dicti; v. gr. *Album esse nigrum, est possibile*; cujus sensus est: *Possibile est, idem simul esse album, & nigrum*. Secunda est, in qua modus dictum modificat, denotando extremorum divisionem; v. gr. *Album, possibile est, esse nigrum*; cujus sensus est: *Quod nunc est album, potest esse nigrum postea*. Id autem nota, quòd si modus subjiciatur, vel prædicetur de dicto absque interpositione ullà, reddit propositio sensum compositum, v. gr. *Album esse nigrum, est possibile*; si autem modus interponatur dicto, reddit sensum divisum, ut *Petrum sedentem, possibile est, currere*. Eadem doctrina applicanda est propositioni de *in esse*, in qua est particula *potest*.

3 — Circa Modalium qualitatem attendendum est, an modus dicto conveniat; eritque vera, si conveniat; sint autem, erit falsa: ideo hæc est vera: *Lapidem discurrere, est impossibile*; hæc autem falsa: *Petru currere, est necesse*. Circa quantitatem sciendum est, Modalem ex parte dicti posse esse universalem, particularem, indefinitam, & singularè juxta regulas propositionum de *in esse*.

(1)
Coll. Rip:
lib. 2. dub.
6. Conf. 1.
n. 7. 8. &
9.
Et Conf.
4. à num.
32.

(2)
Vide sup.
articul. 1.
num. 6.

esse. (2) At ex parte modi omnis propositio modalis est universalis, vel particularis juxta modi naturam. Utque id intelligatur, advertendum: *neceſſe* eſſe modum univerſalem affirmativum; *impoſſibile* univerſalem negativum; *poſſibile* particulare affirmativum, & *poſſibile non* particulare negativum; quòd innuunt verſus iſti:

OMNIS neceſſe valet; *IMPOSSIBILE nullus*;
POSSIBILE quidam, *QVIDAM NON poſſibile non*.

4 —Facilè ex dictis cognoscendum ducimus, hanc eſſe univerſalem affirmativam: *Hominem eſſe animal*, eſt *neceſſe*; hanc univerſalem negativam: *Hominem eſſe lapidem*, eſt *impoſſibile*; hanc particularem affirmativam: *Hominem currere*, eſt *poſſibile*; hanc denique particularem negativam: *Hominem eſſe brutum*, non eſt *poſſibile*. Reſtat advertendum, proſitionem modalem, aliam eſſe affirmativam, tam ex parte dicti, quàm ex parte modi; v. gr. *Hominem eſſe diſcurſivum*, eſt *neceſſe*; aliam ex parte utriuſque negativam; ut *Hominem non eſſe animal*, eſt *impoſſibile*; aliam affirmativam ex parte modi, & negativam ex parte dicti; v. gr. *Petrum non currere*, eſt *poſſibile*; & tandem aliam negativam ex parte modi, & affirmativam ex parte dicti, ut *Brutum diſcurrere*, non eſt *poſſibile*. Sed denominationis absoluta ſumitur à modo.

Loci arguendi.

5 —Très ſunt in Modalibus arguendi loci. *Primus eſt*: A Propositionibus Modalibus de *neceſſe*, & *impoſſibili* ad ſuas de *in eſſe* valet conſequentia; ſed non è contrà; v. gr. *Petrum eſſe hominem*, eſſe *neceſſe*: Ergò *Petrus eſt homo*: *Petrum eſſe æquum*, eſt *impoſſibile*: Ergò

ergo Petrus non est equus. Sed non valet è contrà. Secundus locus : A Propositione de in esse , ad Modalem de possibile valet ; sed non è contrà ; v. gr. Petrus est albus : Ergo Petrum esse album , est possibile. At non è contrà. Tertius est : A composita de possibile ad divisam valet ; sed non è contrà ; v. gr. Album esse dulce , est possibile : Ergo album , possibile est , esse dulce. Sed non è contrà ; v. gr. Album , possibile est , esse nigrum : Ergo album esse nigrum , est possibile.

QUÆSTIO III.

DE PROPRIETATIBVS PROPOSITIONIS.

ARTICULUS I.

Quid , & quotuplex sit Oppositio dialectica?

I—**P**roprietates propositionis sunt : *Oppositio*, *Æquipollentia*, & *Conversio*. *Oppositio* dialectica (de aliis enim oppositionis generibus alibi redibit sermo) est juxta Aristotelem : (1) *Affirmatio*, & *negatio ejusdem de eodem secundum idem*. Hinc adnotandæ sunt conditiones ad Oppositionem requisitæ. *Prima* conditio est : Altera ex oppositis propositionibus debet esse affirmativa , altera negativa ; quare istæ non opponuntur dialecticè , & si physicè opponantur : *Homo existit : hominis carentia existit*. *Secunda* : Vtraque propositio debet esse ejusdem subiecti , ejusdemque prædicati cum eisdem casibus obliquis, iisdemque syncategorematis : præter quantitativa , quæ sunt notæ universalitatis , & particularitatis ; hæ namque variari possunt , ut infra dicemus , num. 5. & 6.

(1)
Aristot. 1.
perhierm.
cap. 1.

2— Ex hac conditione infertur *Tertia*: In utràque propositione oppositâ observari debent eadem conditiones, seu circumstantiæ loci, temporis, acceptionis, & significationis: ideo istæ non opponuntur: *Petrus studet domi: Petrus non studet in plateâ*; nec istæ: *Petrus disputat: Petrus non disputabit*; neque istæ: *Gallus est homo: Gallus non est homo*; si *Gallus*, in primâ hominẽ, francũ, & avem in secundâ significet. *Quarta* conditio: In utràque propositione debet servari eadem accipio terminorum; ita, ut si subjectum in una accipiatur uno sensu, eodem accipiatur in alterâ: Quare variatio cujuscumque proprietatis termini, præter suppositionis variationem, quæ ex signis quantitatis oritur, tollit oppositionem.

3— Propterea: Istæ non opponuntur: *Animal est genus: Animal non est genus*; si *animal* in priori supponat simpliciter, & in secunda personaliter; si verò eodem modo, sive simpliciter, sive personaliter in utràque supponat, erunt oppositæ. Neque opponuntur istæ: *Rex est nomen: Rex non est nomen*, si *ly Rex* in prima supponat materialiter pro ipsa voce, & in secunda formaliter pro Rege significato; at si uno modo in utraque supponat, erunt abs dubio contradictoriæ.

4— Quadruplex est dialectica Oppositio: *Contradictoria, Contraria, Subcontraria, & Subalterna*. *Contradictoria* est, quæ datur inter duas propositiones, quarum altera est universalis, altera particularis; v. gr. *Omnis homo est justus: Aliquis homo non est justus*. *Contraria* est, quæ datur inter duas propositiones universales; v. gr. *Omnis homo currit: Nullus homo currit*. *Subcontraria* est; quæ datur inter duas propositiones particulares; v. gr. *Aliquis homo est albus: Aliquis homo non est albus*. Tandem *subalterna* est, quæ mediat inter duas propositiones, quarum altera sit universalis,

lis, particularis altera, sed utraque affirmativa, vel utraque negativa; v. gr. *Omnis homo est animal: Aliquis homo est animal.* Hæc autem non est propriè Oppositio, quia non est *Affirmatio, & negatio, &c.*

5—At verò Oppositio potest esse, vel de lege tantum, vel de lege, & nota simul. Pro cuius intelligentia notandum est, legem Oppositionis esse repugnantia duarum propositionum ratione veritatis, & falsitatis: Nota autem est particula universalitatis, vel particularitatis. Illa igitur est Oppositio *de lege tantum*, quæ datur inter propositionem affirmativam, & negativam, nullà notà affectas universalitatis, vel particularitatis. Illa est *de lege, & nota simul*, cuius extrema sunt dictis notis affecta. *Jam itaque* lex Oppositionis Contradictoriæ est, quòd altera sit vera, & altera falsa. Ejus nota est, quòd altera sit universalis, & altera particularis.

6—Lex Oppositionis Contrariæ est, quòd pugnent in veritate; ita, ut nunquam possint esse simul veræ; non verò in falsitate, quia possunt esse simul falsæ, saltem ratione formæ; nam in materia necessaria, vel impossibili nequeunt esse falsæ simul, sed id solum est ratione materiæ. Ejus nota est, quòd utraque propositio sit universalis. Lex Oppositionis Subcontrariæ est, quòd pugnent in falsitate; ita, ut nequeant esse simul falsæ: & non pugnent in veritate; cum possint esse simul veræ ratione formæ; etsi non in materia necessarià, & impossibili, sed contingenti tantum: sicut de simultaneà falsitate Contrariarum diximus. (1) Lex Subalternæ nulla est; quia possunt esse simul veræ, vel falsæ. Nota est, alteram esse universalem, alteram particularem.

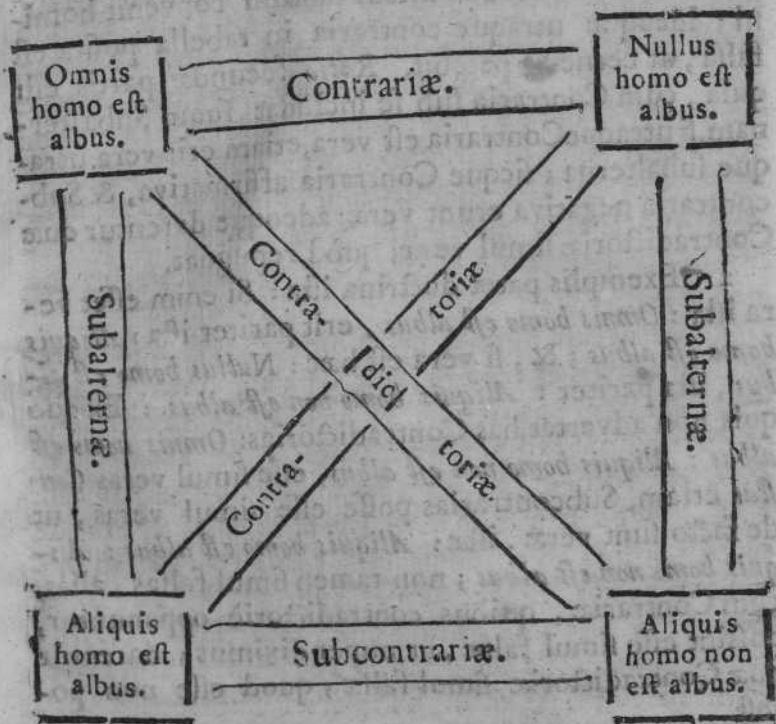
7—Præter dicta, observandum est, (3) non aliter evidentius discernendas esse Oppositiones, quàm sequentibus signis. Primum pro Contradictoriis est: quòd una debet affirmare, vel negare id præcisè, quòd

(2)
Subcontraria nõ est propriè oppositio. Coll. Rip. lib. 2. dub. 5. cõ. fer. 3.

(3)
Vide Gi. lab. lib. 2. quæst. 6. §. 2. à nu. 322. P. Loffada, disp. 7. c. 2. num. 3. & 4.

ad aliam falsificandam requiritur, & non amplius: Sicque si una sit vera, altera erit præcisè falsa. Ex quo patet, contradictoriam hujus: *Omnis homo est albus*, non esse istam: *Aliqui homines non sunt albi*, neque istam: *Petrus non est albus*; quia, ut prima sit falsa, non requiritur, quòd plures homines, aut unus determinatè, non sint albi; sed sufficit, aliquem vagè, & indeterminatè non esse album. Sunt ergò dictæ propositiones contrariè oppositæ, ob rationem statim inveniendam.

8 — *Secundum* signum pro Contrariis est: quòd altera debeat plùs affirmare, vel negare, quàm ad alterius falsitatem requiritur. Et ratio est; quia ad falsificandam universalem affirmativam; v. gr. *Omnis homo est albus*, sufficit, aliquem hominem non esse album: Ergò ejus contraria: *Nullus homo est albus*, negans de omni homine albedinem, plùs negat, quàm ad primæ falsificationem requiritur. Inde resultat, ut ambæ Contrariæ vi formæ possint esse simul falsæ. *Tertium* pro Subcontrariis est: quòd una debeat affirmare, vel negare minùs, quàm ad alterius falsitatem requiritur; ut enim falsificetur ista: *Aliquis homo est albus*, requiritur universalis negatio albedinis de omni homine: Ergò ejus Subcontraria: *Aliquis homo non est albus*, negans tantùm albedinem de aliquo homine, minùs negat, quàm ad primæ falsitatem requiritur. Ecce jam totius doctrinæ propositum exemplar.

ARTICVLVS II.

Aliqua circa Oppositionem dialecticam resolvuntur:

I **INQVIRE** I. Vtrum in aliquâ materiâ possint dari duæ Contradictoriæ simul veræ, vel simul falsæ. Constat jam ex dictis, (1) duas Contrarias posse esse simul falsas; non tamen simul veras. Ratio primæ partis est; quia, cum una ex Contrariis affirmet prædicatum de omni subjecto, altera de omni subjecto idem neget prædicatum, evenire potest, ut aliqui tantum conveniat; in quo casu utraq; erit fal-

(2)
+ totus
num. 6.

(1)
Artic. I.
num. 6.

fa : ut de facto albedo alicui tantum convenit homi-
ni ; ideoque utraque contraria in tabella posita est
falsa , ut cernenti patebit. Ratio secundæ partis est :
quia , cum Contraria sub se includat suam Subalter-
nam, si utraque Contraria est vera, etiam erit vera utra-
que subalterna ; sicque Contraria affirmativa, & Sub-
contraria negativa erunt veræ : adeoque darentur duæ
Contradictoriæ simul veræ ; quod repugnat.

2 — Exemplis patet doctrina ista : Si enim esset ve-
ra ista : *Omnis homo est albus* , erit pariter ista : *Aliquis
homo est albus* ; & , si vera est hæc : *Nullus homo est al-
bus* , ista pariter : *Aliquis homo non est albus* : Ex quo
quis non advertat, has Contradictorias : *Omnis homo est
albus* : *Aliquis homo non est albus*, esse simul veras : Con-
stat etiam, Subcontrarias posse esse simul veras , ut
de facto sunt veræ , istæ : *Aliquis homo est albus* : *Ali-
quis homo non est albus* ; non tamen simul falsas , aliàs,
cum Contrariæ , quibus contradictoriè opponuntur,
possint esse simul falsæ , ut nuper diximus ; darentur
duæ Contradictoriæ simul falsæ ; quod esse non po-
test.

3 *Nunc ad questum respon.* : In nullà materià da-
ri possunt duæ Contradictoriæ simul veræ , aut simul
falsæ. Nititur hæccine resolutio principiis Aristoteli-
cis (2) lumine naturali notis : *Quodlibet est, vel non est.*
Impossibile est, idem simul esse, & non esse. Hæc
quidem principia metaphysicè infalibilia falsificaren-
tur, si duæ darentur Contradictoriæ simul veræ , vel
simul falsæ : Ergò in nullà materià, &c. Prob. antec. :
Nam si utraque hæc Contradictoria : *Omnis homo est
albus* : *Aliquis homo non est albus*, esset vera ; ille *ali-
quis homo non est albus*, ut secunda indicat proposi-
tio ; aliunde idem *aliquis homo* comprehensus sub pri-
ma universali esset albus , ut ipsa indicat propositio

(2)
Aristot. 4
meth. cap.

3.

universalis : Ergò simul esset, & non esset albus: Ergò non implicaret, quòd idem simul esset, & non esset; quod est chimæricum.

4 *INQUIRES* 2. : Quænam sit omnium Oppositionum maxima? *Resp.* : Contradictoriam Oppositionem esse omnium maximam, simpliciter loquendo: Ratio est : quia *id*, propter quod unumquodque est tale, est in eo genere maximum; sed, ut D. Thomas (3) docet, cæteræ Oppositiones eò majores sunt, quò plus ad Contradictoriam accedunt : Ergò Contradictoria est omnium maxima. *Conf.* : Repugnantia aliarum Oppositionum probari solet per repugnantiam Contradictoriæ; ideo enim repugnant duæ Contrariæ simul veræ, quia inde inferrentur veræ duæ Contradictoriæ; & ideo repugnant Subcontrariæ falsæ, quia inde falsæ sequerentur Contradictoriæ, ut diximus, n. 1. & 2. ; sed ineptè probatur major per minorem Oppositionem; aptè verò è contrà : Ergò Contradictoria est maxima Oppositio.

5 *Prob.* eadem resolutio : Vbi est major pugna, major est Oppositio, sed in Contradictoriis est major pugna : Ergo. *Prob. min.* : Contrariæ pugnant in solâ veritate; cum possint esse simul falsæ, atque ideo in falsitate non pugnant : Subcontrariæ in solâ falsitate; possunt enim esse simul veræ, quâ ratione in veritate non pugnant; sed in utroque pugnant Contradictoriæ : Ergò. *Si dicas*: Contrarias plus inter se opponi in affirmatione, & negatione; eò quòd plus affirmant, & negent, cum sint universales. *Contra* : Et si Contrariæ plus negent, vel affirmant extensivè, non verò intensivè; id est negant, seu affirmant de pluribus, sed non plus : Ergò in hoc Contradictorias non excedunt, sed æquant : Ergò, cum aliundè in pugna veritatis, & falsitatis ab his superentur; major erit Contradictoria Oppositio.

(3)
D. Thomæ
Opusc. 37
Apud Gilbertum

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

I ARGVES I. contra I. resolutionem: Ex quo
 A dentur duæ Contradictoriæ simul veræ,
 non sequitur falsitas illius principii: *Quodlibet est, vel
 non est*: Ergò falso nititur fundamento prima resolu-
 tio. Prob. ant.: Ex quo dentur duæ Contradictoriæ
 simul veræ, solùm sequitur veritas hujus propositionis:
Quodlibet est, vel non est; sed cum veritate hujus non
 stat illius principii falsitas: Ergò. Prob. min.: Hæc
 propositio infert illud principium; sed antecedens ve-
 rum nequit inferre consequens falsum: Ergò. Mai. est
 certa; quia propositio copulativa infert optimè dis-
 junctivam. (4) *Conf.*: Istæ sunt Contradictoriæ: *In ma-
 ri sunt pisces; in mari non sunt pisces*; sed ambæ sunt
 veræ: Ergò. Min. quoad 1. partem patet; quoad 2.
 prob. Hæc est vera: *In mari sunt non pisces*; quia sunt
 lapides: ergo & illa. Conseq. tenet; quia arguitur à
 propositione affirmativà de prædicato infinito ad ne-
 gativam de prædicato finito.

7 *Resp.* ad arg.; neg. ultimam maj.; ad prob. ne-
 gatur, eam propositionem *Quodlibet est, vel non est*,
 esse disjunctivam; est enim exceptiva, quia *ly vel*
 non sumitur disjunctivè, prout est idem, ac *saltem*;
 sed exclusivè, prout idem sonat, ac *tantum*, reddit-
 que hunc sensum: *Quodlibet, vel tantum est, vel tan-
 tum non est.* (5) *Ad Conf. resp.*, neg. ant. prob.; ad
 hujus prob. negatur ant.: quia *pisces* in his propositio-
 nibus non est prædicatum, sed subjectum, cum red-
 dant hunc sensum: *Pisces sunt existentes in mari: Pi-
 sces non sunt existentes in mari*, quæ verè sunt Contra-
 dictoriæ, sed altera vera, falsa altera; sicque non ar-
 guitur modo in argumento prætenso.

ARGVES

(4)
 Vide su-
 pra, quæst
 2. artic. 2
 num. 11.

(5)
 Vide, que
 diximus,
 quæst. 2.
 art. 2. nu-
 mer. 8.

8 ARGV. 2.: *Omne album aliquà albedine est album: Aliquod album aliquà albedine non est album* sunt propositiones Contradictoriæ; pariter istæ: *Petrus aliquandò currit; Petrus aliquandò non currit*; sed omnes sunt vere, ut clarè patet: ergo. Resp., neg. ant: Primæ non sunt Contradictoriæ; quia negativa non negat, quod altera affirmat: Est ergò Contradictoria hujus: *Omne album aliquà albedine est album*, ista: *Aliquod album non est aliquà albedine album*. Idem sentimus de his: *Petrus essentialiter, & secundum se est albus: Petrus essentialiter, & secundum se non est albus*; quæ non sunt Contradictoriæ; sed istæ: *Petrus essentialiter, & secundum se est albus: Petrus non est essentialiter, & secundum se albus*; quia negativa debet de Petro negare, & albedinem, & modum illi conveniendi, cum utrumque affirmet affirmativa.

9 Neque secundæ sunt Contradictoriæ; quia aliquandò est adverbium temporis, & quidem particulare affirmativum, cujus contradictorium est universale negativum, nempe *numquam*: istæ itaque sunt Contradictoriæ: *Petrus aliquandò currit: Petrus numquam currit*; & istæ: *Petrus aliquando non currit: Petrus semper currit*. Idem intellige de adverbii loci, & aliis similibus, quæ notis universalitatis, & particularitatis æquivalent, juxta dicta: (6) Contradictoria enim hujus: *Petrus ubique studet*, est: *Petrus alicubi non studet*; & Contradictoria hujus: *Petrus alicubi ludit*, est: *Petrus nullibi ludit*. Ex quibus deduces Contradictoriam hujus: *Cujuslibet militis omnis equus semper, & ubique currit*; essa istam: *Alicujus militis aliquis equus aliquando, & alicubi non currit*.

10 ARGVES 3.: Istæ sunt Contradictoriæ: *Omne animal fuit in Arcà Noë: Aliquod animal non fuit in Arcà Noë*; Sed ambæ sunt veræ: ergo. Resp. Eas non esse

(6)
Lib. 1. q.
3. art. 1.
num. 12.

esse Contradictorias; quia ly *animal* in primâ supponit incompletè pro generibus singulorum, & in secundâ determinatè, & completè pro singulis generum, sicque variatur suppositio: at, si in primâ sumatur *animal* completè, prout requiritur, ut sint Contradictoriæ; jam prima est falsa, & secunda vera. Hic advertè, Contradictoriam hujus: *Omnes Apostoli Christi sunt duodecim*, esse istam: *Omnes Apostoli Christi non sunt duodecim*; quia ly *Apostoli* supponit collectivè; quæ suppositio est invarianda in Contradictoriis: Pariter Contradictoria hujus: *Omnes homines currunt* non est ista: *Aliqui homines non currunt*; sed ista *Aliquis homo non currit*.

I I — ARGVES 4.: Hæ sunt Contradictoriæ: *Aliquis oculus requiritur ad videndum*; *Nullus oculus requiritur ad videndum*; sed utraque vera est: Ergò. Min. quoad 1. partem patet; quoad 2. prob.: In primis non requiritur dexter, cum sine illo, solo sinistro videri possit; sed neque sinister, cum solo dextero possit videri: Ergò. Resp. Eas non esse Contradictorias; quia *oculus* in primâ supponit confusè pro disjuncto oculorum; in secundâ distributivè pro quolibet oculo in particulari; ideo variatur suppositio plus, quàm Oppositio permittat. Veruntamen, si ly *oculus* in prima accipiatur determinatè, & disjunctivè, sensus ejus erit: *Vel hic oculus, vel ille requiritur ad videndum*; cujus Contradictoria est: *Neque hic oculus, neque ille requiritur ad videndum*.

I 2 — ARGVES 5.: Dux Contrariæ possunt esse simul falsæ in materiâ contingenti; sed in eadem materiâ potest altera ex Subcontrarijs esse falsa: Ergò erunt dux Contradictoriæ simul falsæ. Conseq. tenet; quia hæc Subcontraria falsa cum aliquâ ex Contrariis falsis opponitur contradictoriè. Min. autem patet;

nam

Artic. 11. Aliqua circa Opposit. Dialect. resol. 137
nam evenire potest casus, in quo omnes homines sint
albi; sitque falsa ista: *Aliquis homo non est albus.* Res-
pon. dist. min.: Simul cum falsitate Contrariarum,
nego min.; divisivè, ab earum falsitate, conc. min.
In casu, quo ambæ Contrariæ sint falsæ, ambæ Sub-
contrariæ erunt veræ: at verò in casu argumenti, si-
cut falsificatur ista Subcontraria: *Aliquis homo non est*
albus; ita verificatur ista Contraria: *Omnis homo est*
albus, cum quæ ea Subcontraria opponitur contradi-
ctoriè.

13 — *ARGVES 6.*: Istæ sunt Contradictoriæ: *Hæc pro-*
positio est falsa: *Hæc propositio non est falsa*; sed ambæ
sunt veræ casu, quo prima loquatur de se ipsa reflexè,
& secunda loquatur de prima: Ergò. *Prob. min.* quoad
1. partem: Nam illa prima propositio vel est falsa,
vel vera? Si vera; probata est prima pars minoris:
Si est falsa; hoc ipso est vera: Ergò semper est vera.
Prob. min.: si est falsa, dicit rem prout est in se, quia
dicit, se esse falsam; sed si dicit rem prout est in se, est
vera: Ergò si est falsa, hoc ipso est vera. *Secunda* pars
primæ minoris patet; quia si prima est vera, non est
falsa: Ergo vera est secunda, dicens de prima, quòd
non est falsa; ergò vera est utraq.

14 — En Sophisma chimericum, in cujus solutione
variè insudarunt Antiqui Dialectici; Recentioribus
autem nodum istum, aliosque similes, potiùs rum-
pere, quàm solvere, optimè visum est. Negatur er-
gò suppositum minoris, quod nempe prima propo-
sitio possit loqui de se ipsa; cum repugnet signum sui
ipsum; & si talis casus impossibilis est permittendus,
ex eo Contradictorias esse veras inferri, fatemur;
quia ex impossibili quodlibet sequitur; (7) cæterùm
sicut est casus chimericus, ita impossibilis earum ve-
rificatio propositionum.

(7)
Vide attē-
tè Loffada
disput. 7.
cap. 3. n.
19. usque
ad 26.

Hypotheticarum Oppositio.

15. — Inter propositiones hypotheticas, si formaliter inspiciantur, nulla reperiri valet, nisi Contradictoria Oppositio; quia in his ratione formæ solùm variari potest Oppositio secundùm affirmationem, & negationem: affirmativa autem hypothetica semper est Contradictoria negativæ; cum hæc negativa esse non possit, nisi negatio principalem afficiat copulam. Sit itaque generalis regula pro hypotheticis: Contradictoria hypotheticæ affirmativæ erit hypothetica formaliter negativa per negationem toti propositioni præpositam: Contradictoria enim hujus: *Si Petrus currit, movetur, est: Non si Petrus currit movetur.* Contradictoria hujus: *Quia homo est rationalis, est discursivus, est: Non quia homo est rationalis, est discursivus;* & sic de aliis.

16. — At verò, quia circa copulativas, & disjunctivas dubitari posset, an particula *non* præposita immediatè subjecto primæ partis, sumatur infinitàter, an negàter; expedit, particulam adverbialem post particulam *non*, & ante subjectum collocare; ita, ut Contradictoria hujus: *Petrus currit, & Paulus ambulat, sit ista. Non & Petrus currit, & Paulus ambulat;* & Contradictoria hujus: *Vel Petrus currit, vel Joannes ambulat, sit ista: Non vel Petrus currit, vel Joannes ambulat.* Aliter nihilominus solet fieri inter copulativas, & disjunctivas Contradictio; istæ enim sibi invicem sunt Contradictoriæ, si partes, quibus constant, in alterà sint affirmativæ, & in alterà negativæ; v. gr. Contradictoria hujus: *Petrus currit, & Joannes sedet, est: Vel Petrus non currit, vel Joannes non sedet;* & è contrà. (8)

17. — Diximus, non aliam, præter Contradictoriam, reperiri Oppositionem inter hypotheticas formaliter inspectas: Cæterùm ratione partium, quæ sunt categoricæ, quibus constant, poterit alia reperiri, dummodo

(8)

Gilab. lib.

2. q. 6. S. 4

*Loffada,**disput. 7.*

cap. 5. n.

27.

modò altera constet categoricis affirmativis, altera negativis, utriusque tamen adverbialis copula sit affirmativa. Propterea *observandum est* 1. : Dari Oppositionem Contrariam inter copulativas, quarum una utrumque extremum habet affirmativum; altera utrumque, vel alterum negativum; v. gr. *Petrus sedet, & disputat: Petrus non sedet, & non disputat*; vel etiam: *Petrus sedet, & non disputat*. Hæ quippe in veritate, non in falsitate, pugnant; quia utraque est falsa casu, quo Petrus solùm disputet.

18—*Observandum est* 2. : Supradictam Oppositionem, si inter disjunctivas eformetur, esse Subcontrariam; v. gr. *Petrus sedet, vel disputat: Petrus non sedet, vel non disputat*, aut etiam: *Petrus sedet, vel non disputat*; quarum utraque est vera casu, quo Petrus sedeat, & non disputet; at numquam valent esse simul falsæ: propterea in falsitate pugnant, non in veritate; quod proprium habet Subcontraria Oppositio. *Observandum est* 3. : Inter copulativam, & disjunctivam affirmativas, vel negativas, dari Oppositionem Subalternam; at, si altera affirmativa sit, negativa altera, erit Oppositio Contradictoria juxta dicta, num. 16. *Observandum est* 4. : Conditionales, quarum altera conditionatum affirmat, altera negat, esse Contrarias; v. gr. *Si Petrus est dives, est doctus: Si Petrus est dives, non est doctus*. Idem dicimus à simili comparatione de causalibus; v. gr. *Quia Petrus est logicus, est Musicus: Quia Petrus est logicus, non est Musicus*; quarum utraque est falsa. (9)

19—Vt Oppositio formetur inter exponibiles, *observandum est*, eas in se ipsis vix admittere contradictionem, exclusivam præsertim, & exceptivam; licet inveniri possit inter reduplicativas, dummodò negatio ipsam afficiat reduplicationem; v. gr. *Homo in se, non est homo*.

(9)
Vide Pat.
Lossada,
disput. 7.
cap. 5. à
num. 26.
usque ad
27. inclu-
sive.

(10)
P. Lossada
disput. 7.
capite 6.
num. 7. II
& 16.

quantum albus, est coloratus: Homo, non in quantum albus, est coloratus. (10) Optimè igitur fit exponibilium Oppositio, eas resolvendo in suas exponentes, quæ vel erunt copulativæ, vel disjunctivæ; quarum Oppositionem efformandi modum explanatum habes supra num. 16, (11)

(11)
Gilab. lib.
2. quæst. 6
§. 4. num.
 355.

ARTICVLVS III.

De Propositionum Æquipollentiâ, & Conversione.

1 — **Æ**quipollentia, secunda propositionis proprietates est: *Æquivalentia duarum propositionum, quoad veritatem, & sensum ratione negationis antepositæ, vel postpositæ.* Sed quia aliter Contradictoriæ, aliter Contrariæ, & aliter Subalternæ æquipollentes fiunt; tres sunt regulæ statuendæ, quæ sequenti carmine continentur.

1 *Præ* Contradic. 2. *Post* Cõtra: 3. *Præ, postq;* Subalter.

Præ Contradic. denotat primam regulam; nempe, — Contradictorias fieri inter se æquipollentes, si subjecto præponatur particula *non*; v. gr. *Omnis homo est albus: Aliquis homo non est albus*; præponitur negatio cuiusvis propositionis subjecto, sicque æquivalet prima secundæ, & secunda primæ, ideoque: *Non omnis homo est albus*, æquipollet huic: *Aliquis homo non est albus*; & ista: *Non aliquis homo non est albus*, æquipollet huic: *Omnis homo est albus.*

2 — *Post* Contra secundam regulam denotat; fieri nempe Contrarias æquipollentes, si subjecto postponatur negatio; v. gr. *Omnis homo est albus: Nullus homo est albus*, ita fiunt æquipollentes: *Omnis homo non est albus: Nullus homo non est albus*; ex his enim prima æquipollet secundæ; & secunda primæ. *Præ, postque*

que Subalter terriam indicat regulam ; subalternas videlicet fieri æquipollentes per negationem antepositam, & postpositam; v. gr. *Omnis homo est albus* : *Aliquis homo est albus*, sic fiunt æquipollentes: *Non omnis homo non est albus*: *Non aliquis homo non est albus* ; nam hæc: *Non omnis homo non est albus* , æquipollet huic: *Aliquis homo est albus* ; & ista: *Non aliquis homo non est albus*; isti: *Omnis homo est albus*. Quæ facilius hisce carminibus retinentur.

NON OMNIS, quidã non: OMNIS NON, quasi Nullus: NON NVLLVS, quidã: sed NVLLVS NON, valet omnis NON ALIQUIS, Nullus: NON QUIDAM NON, valet

Omnis.

NON ALTER, Neuter : NEVTER, NON præstat uterque.

De Conversione.

3 — Propositionis Conversio, quæ est ejus tertia proprietas, sic explicatur: *Consequentia formalis unius propositionis ad aliam per transmutationem subjecti in prædicatum, & prædicati in subjectum, servatã eadem formã*. Tunc itaque dicitur converti propositio, cum termini sic transponuntur, ut subjectum fiat prædicatum, & prædicatum in subjectum mutetur abque ullà affirmationis, aut negationis mutatione. Est autem Conversio triplex: (1) Prima appellatur *Simplex*; secunda *per accidens*; tertia *per contrapositionem*. Prima est: *Conversio unius propositionis in aliam, servatã eadem quantitate*; ita, ut utraque sit universalis, vel particularis; v. gr. *Nullus homo est lapis*, convertitur ita: *Ergò nullus lapis est homo*.

4 — Secunda est: *Conversio unius propositionis in aliam, variatã quantitate*; ita, ut si altera sit universalis, altera debeat esse particularis; v. gr. *Omnis homo est animal*;

(1)
Aristot. 1.
prior. cap.
2. & lib.
2. Topic.
cap. 3.

142 *Liber II. Quæst. III. de Propriet. Proposit.*
animal : Ergo aliquod animal est homo. Tertia est : Con-
versio unius propositionis in aliam , variatis terminis fi-
nitis in infinitos ; v. gr. Omnis homo est animal : Ergo
omne non animal est non homo. Sed quia non quælibet
propositio quomodolibet est convertenda , sed aliqua
simpliciter , aliqua per accidens , & aliqua per con-
trapositionem ; idcirco sequentia carmina sunt edi-
scenda.

Simpliciter FECI convertitur: EVA per accid.

ASTO per contra : Sic fit conversio tota.

Ad quorum intelligentiam , advertendum est , in
his tribus dictionibus FECI , EVA , & ASTO has qua-
tuor dari vocales A. E. I. O. quarum A denotat pro-
positionem universalem affirmativam ; E universalem
negativam ; I particularem affirmativam , & O par-
ticularem negativam , ut concinunt versus isti:

Afferit A, negat E ; sed universaliter ambæ :

Afferit I, negat O ; sed particulariter ambæ.

§—Jam inde facile dignoscetur , universalem ne-
gativam , & particularem affirmativam indicatas per
litteras E, & I, dictionis FECI , converti *Simpliciter* ;
v. gr. *Nullus homo est Leo : Ergo nullus Leo est homo*
item : Aliquis homo est albus : Ergo aliquod album est
homo. At verò , universalis negativa , & universalis
affirmativa indicatæ per litteras E, & A dictionis EVA,
converti possunt per accidens ; v. gr. Nullus homo est
Leo : Ergo aliquis Leo non est homo. Et : Omnis homo est
animal : ergo aliquod animal est homo. Tandem : Univer-
salis affirmativa , & particularis negativa , denotatæ
litteris A , & O dictionis ASTO , converti valent per
contrapositionem ; v. gr. Omnis homo est animal : Ergo
omne non animal est non homo. Tum : Aliquis homo non
est albus : Ergo aliquod non album non est non homo.

Igitur

6— Igitur universalis affirmativa converti potest, vel per accidens, vel per contrapositionem: universalis negativa, vel simpliciter, vel per accidens: Particularis affirmativa tantum simpliciter: Et particularis negativa solum per contrapositionem. Hæc dicta sunt de conversione formali, quæ ratione formæ in omni matetiâ tenet; sæpè tamen conversione materiali, seu ratione materiæ convertitur simpliciter universalis affirmativa, quoties æquale prædicatur de æquali; v. gr. *Omnis homo est animal rationale: Ergò omne animal rationale est homo*: imo etiam particularis negativa; v. gr. *Aliquis homo non est equus: Ergò aliquis equus non est homo*; at non valet in omni materia; v. gr. *Aliquis homo non est Episcopus; Ergò aliquis Episcopus non est homo*; propterea est conversio purè materialis pro nihilo ducenda.

7— Præter dicta in Conversione notandum est primò, totum prædicatum propositionis conversæ, quæ est antecedens, debere fieri subjectum convertentis, seu consequentis; & è contrà: Quare non valet: *Nulum cælum est in Stellâ: Ergò nulla Stella est in Cælo*; sed hoc pacto: *Ergò nullum, existens in Stella, est Cælum*. Pariter ista: *Aliquis equus est Regis*, ita converti debet: *Aliquod ens Regis est equus*; quia prima reddit hunc sensum: *Aliquis equus est ens Regis*. Et ista: *Aliquis homo currit*, sic: *Aliquod currens est homo*: Notandum est secundò: in Conversione debere servari omnes termini proprietates absque variatione, exceptâ suppositionis, variatione à signis proveniente: Quare defectu suppositionis non tenet: *Homo est species: Ergò species est homo*; & defectu ampliationis non valet: *Aliquis puer erit senex: Ergò aliquis senex erit puer*; sed ita: *Ergò aliquis, qui erit senex, est puer*.

8 Notandum est tertio; circa propositiones singula.

gulares singularem dari convertendi modum; nam propositio, cujus subjectum, & prædicatum sunt singularia, sive sit affirmativa, sive negativa, convertitur simpliciter: ut; *Petrus est hic homo: Ergò hic homo est Petrus: Petrus non est Joannes: Ergò Joannes non est Petrus.* Si subjectum sit singulare, prædicatum commune, & affirmativa propositio, convertitur in particularem; negativa verò in particularem, vel universalem; v. gr. *Petrus est homo: Ergò aliquis homo est Petrus: Item: Petrus non est lapis: ergò aliquis lapis non est Petrus;* vel: *Ergò nullus lapis est Petrus.* Si denique prædicatum sit singulare, subjectum verò particulare, convertitur simpliciter, dummodò sit affirmativa; at nullo modo negativa.

ARTICVLVS IV.

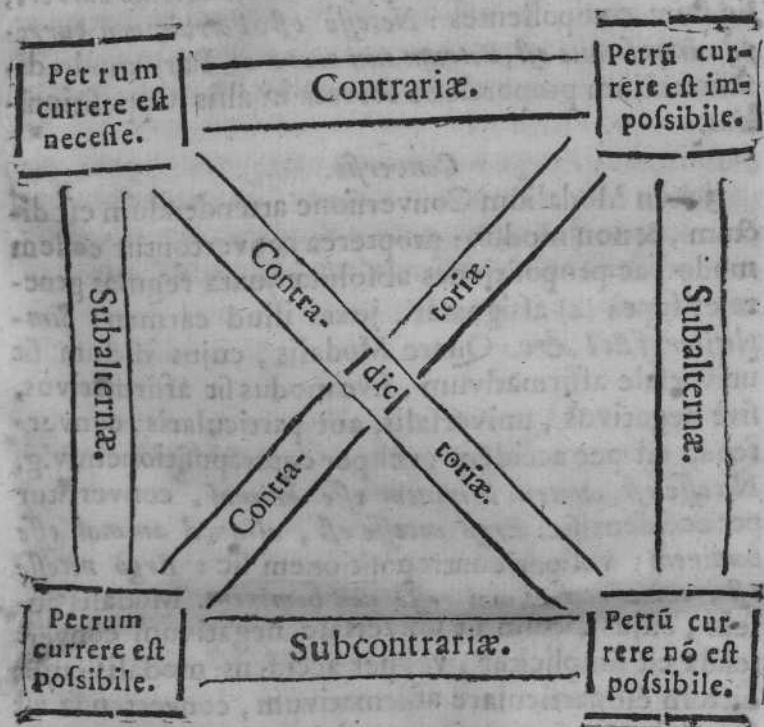
De Oppositione, Equipollentia, & Conversione Modalium.

(1)
Suprà. q.
2. artic. 4.
num. 1.

1- **D**iximus, (1) Modalem propositionem habere modum, & dictum. Dictum est propositio, quæ modificatur; & modus est modificatio ipsa propositionis; v. gr. *Petrum currere, est necesse,* in qua *Petrum currere* est dictum, & *necesse* est modus. Ut certum supponimus, duas modales ejusdem modi, quarum altera sit affirmativa ex parte modi, altera negativa, esse Contradictorias; v. gr. *Necesse est, Petrum esse hominem: Non necesse est, Petrum esse hominem.* Sed quia modi in modalibus æquivalent notis universalitatis, & particularitatis, juxta illud: *Omnis necesse valet, &c.* (2) sicut hæc signa: *Omnis, & Nullus* sunt contraria; ita *necesse, & impossibile:* Et sicut: *Omnis, & Aliquis non, vel Nullus, & aliquis* sunt Con-

(2)
Vide ubi
suprà nu-
mero 3.

Artic. IV. de Modal. Opp. Æquipoll. 145
 tradictoria; ita *Neceffe*, & *Possibile non*, vel *Impossi-*
bile, & *Possibile*: *Neceffe*, & *Possibile* sunt Subalterna:
Possibile, & *Possibile non* Subcontraria; ut indicat hæc
 tabella.

Modalium Æquipollentia:

2.—Propositiones Modales æquipollentes fiunt per easdem regulas, quibus propositiones de *in esse* fiunt æquipollentes: Sicut enim Contradictoria de *in esse* fiunt æquipollentes per negationem præpositam, Contraria per ipsam postpositam, & Subalternæ per eandem antepositam, & postpositam, juxta illud carmen:

Prae contradic; Post contra; præ, postque subalter; (3)

(3)
Vide supra artic. 3. num. 1.

ita Modales; v. gr. Hæ Contradictoriæ: *Possibile est, Petrum currere: Impossibile est, Petrum currere*, ita fiunt æquipollentes: *Non possibile est, Petrum currere: Non impossibile, est Petrum currere*. Et istæ Contrariæ: *Necesse est, Petrum currere: Impossibile est, Petrum currere*, sic fiunt æquipollentes: *Necesse est, Petrum non currere: Impossibile est, Petrum non currere*. Pari modo discernendum proportione servatâ in aliis Oppositionibus.

Converso.

3 — In Modalium Conversione attendendum est dictum, & non modus: propterea convertuntur eodem modo, ac propositiones absolutæ juxta regulas generales supra (4) assignatas, juxta illud carmen: *Simpliciter, fEcI, &c.* Quare Modalis, cujus dictum sit universale affirmativum, sive modus sit affirmativus, sive negativus, universalis, aut particularis, convertenda est per accidens, vel per contrapositionem; v. g. *Necesse est, omnem hominem esse animal*, convertitur per accidens sic: *Ergò necesse est, aliquod animal esse hominem*; vel per contrapositionem sic: *Ergò necesse est, omne non animal esse non hominem*. Modalis autem, cujus dictum sit universale negativum convertenda est simpliciter, vel per accidens: modalis cujus dictum est particulare affirmativum, convertenda est simpliciter; si verò sit negativum, per contrapositionem.

4 — *Hic advertendum est* 1. ex D. Thomâ, (5) quòd si in propositione modali de *necesse* subjectum dicti sit concretum accidentale, ut ritè Conversio fiat, modus *necesse* debet mutari in *possibile*; v. gr. hæc: *Necesse est, Grammaticum esse hominem*, non est ita convertenda: *Ergò necesse, hominem esse Grammaticum*; quia sic falsa esset, sed ita: *Ergò possibile est, hominem esse*

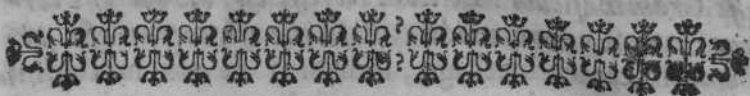
(4)
Vide ubi
suprà nu.
mer. 3. &
sequent.

(5)
D. Thom.
Opusc. 48.
tract. de
Syllog. cap
3.

esse Grammaticum : Et ista : *Neceſſe eſt, album eſſe corpus*, ita eſt convertenda : *Poſſibile eſt, corpus eſſe album*. Id tamen intellige, ſi dictum ſit affirmativum; nam, ſi eſt negativum, non requiritur ea mutatio; v. gr. *Neceſſe eſt, album non eſſe nigrum* : Ergo *neceſſe eſt, nigrum non eſſe album*.

5 *Advertendum eſt 2.* : Modales de impoſſibile affirmato, quorum dicta ſunt affirmativa univerſalia; non ſunt convertibilia, ſaltem ratione formæ; quia non valet : *Impoſſibile eſt, omne animal eſſe hominem*. Ergo *impoſſibile eſt, omnem hominem eſſe animal*. Idem dicimus de Modalibus de poſſibile non, ac de *neceſſe* negato. Et hæc de ſecundo libro ſufficiant.

LIBER III.

DE PERTINENTIBVS

AD TERTIAMMENTIS OPERATIONEM.

QUÆSTIO UNIC.

DE ARGVMENTATIONE.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Argumentatio?

ARGVMENTATIO est : *Modus sciendi, in quo unum ex alio infertur.* Constat Antecedenti, Consequenti, & Consequentia, prout explanatum est. (1) Antecedens, & Consequens sunt

(1)
Quest. Pro
am. artic.
i. à num.
10.

Argumentationis materia ; est autem Consequentia illius forma : unde, ablata Consequentia, deficiunt Antecedens, & Consequens formaliter ut talia, etsi materialiter, ut propositiones, valeant persistere. Et ratio est; quia, nisi detur illatio, dari nequit id, ex quo aliquid infertur, in quo Antecedens consistit, & id, quod infertur ex Antecedenti, in quo stat Consequens.

quentis essentia. Ex quibus fit clarum quomodo Discursus denominet effectivè Antecedens, & Consequens propositiones aliunde per Judicium fabricatas, ponendo scilicet inter ipsas illationem.

2. Quamquam argumentatio, inspectà ipsius materià, alia sit evidens, alia obscura, alia certa, aliaque probabilis; inspectà tamen terminorum dispositione, ac propositionum numero, prout ad præsens attinet, in sex dissectatur species, quæ sunt: Syllogismus, Enthymema, Dilema, Inductio, Exemplum, & Sorites; *Syllogismus* est: Argumentatio triplici constans propositione, & illatione, seu consequentià: habet enim syllogismus antecedentis loco duas propositiones, quæ præmissæ dicuntur, unaque *Major*, *Minor* altera nuncupatur. Tertia dicitur *Consequens*, seu *Conclusio*, quæ, licet in se sit quandoque contingens, semper ex præmissis necessariò infertur; estque proinde necessaria necessitate consequentiæ.

3. *Enthymema* est: Argumentatio, in quâ ex unâ tantùm propositione alia deducitur; v. gr. *Petrus currit: Ergò movetur*. At verò Enthymema est imperfecta Argumentatio, solùmque tenet ejus consequentiæ ratione materiæ, non autem vi formæ; ut patet in hoc Enthymemate: *Petrus est homo: Ergò est animal*, quòd non concludit vi formæ, nisi hæc sub audiatur præmissa: *Omnis homo est animal*, cujus defectu Enthymema vocari solet *Syllogismus truncatus*: Vbi autem alia non subaudiatur propositio, nullum Enthymema concludit, nisi ratione objectivæ extremorum connexionis. (2)

4. *Dilema*, quod argumentum *cornutum*, seu *bicornis* dici solet, est: Argumentatio disjunctiva, utrinque feriens, omnesque præcludens *Adversario evadendi vias*. Continet itaque in Antecedenti duas propositiones

(2)
Vide Gila-
lab. hic, q.
§. 2. num.
15. & P.
Loffada,
disp. 8. c.
2. numer.
2.

nes oppositas, quarum quâlibet concessa, præmitur Adversarius; v. gr. *Vel credis peccatores puniendos esse, vel non credis? Si credis: Ergò dignus, es supplicio propter tua peccata; si non credis: Ergò ob hæresis infamiam dignus es supplicio.* Vt id argumentandi genus sit efficax, proponere debet extrema, medium non admittentia; aded, ut alterutrum concedere, sit necessè; aliàs facilè Adversarius, utroque cornu decepto, mediis tacissimus ibit. Si autem ejusmodi Argumentatio tria habeat extrema, dicitur *Trilemma*; si quatuor, *Tetralemma*; si quinque, *Pentalemma*; si sex, *Hexalemma*, &c.

5 *Inductio* est: *Argumentatio, ex singularibus integre numeratis, conclusionem inferens uniuersalem*; v. gr. *Hic ignis comburit, & ille, & ille, & sic de cæteris: Ergò omnis ignis comburit.* Duplex est Inductio, altera completa, altera incompleta. Prima est, quæ conclusionem infert ex omnibus recensitis inferioribus, vel nominatim, vel implicite per rationem de omnibus assignatam; v. gr. *Ignis est substantialis, Aer est substantialis, Terra est substantialis, Aqua est substantialis: Ergò omnia Elementa sunt substantialia.* Secunda est, quæ suam infert conclusionem, aliquibus tantum numeratis inferioribus; v. gr. *Hic homo, est animal, & ille, & ille: Ergò omnis.* Hæc argumentatio tenet in materia necessaria, non verò contingenti; at nullibi ratione formæ.

6 *Exemplum* est: *Argumentatio, in qua ex uno simili aliud infertur simile*; v. gr. *Deus pepercit Ninivitis pœnitentibus: Ergò nobis etiam parcat pœnitentibus.* Vt hæc argumentatio, quæ à pari dici solet, sit efficax, debet parificari, assignatâ utrobique extremorum eadem convenientiæ, vel disconuenientiæ ratione; v. gr. in dicto exemplo, si tibi negetur consequentia,

ita parificabis: Ratio, ob quam Deus Ninivitis pepercit, fuit eorum pœnitentia; sed supponimus, similem in nobis fore pœnitentiam: Ergo si Deus pepercit Ninivitis pœnitentibus, nobis etiam parcat pœnitentibus. Nunc autem si concessis præmissis, negetur consequentia; petitur disparitas.

7 Diximus, exemplum parificandum esse; quia nisi urgeat ratio paritatis, quâ probetur similitudo subjecti Antecedentis, cum subjecto Consequentis, vi cuius, prædicatum, quod in antecedenti subjecto conceditur, concedatur etiam subjecto Consequentis; paritas, seu exemplum nihil convincit; v. gr. si formetur hæc paritas: *Theologia est scientia: Ergo etiam Logica*, ponderanda est adhuc ratio, quâ Theologia est Scientia, eademque applicanda Logicæ, ut inde fiat, hanc esse Scientiam; hoc modo: *Sicut Theologia demonstrat suas conclusiones ex præmissis certis, ita Logica; sed Theologia propterea est propriè Scientia: Ergo etiam Logica*: Alioquin Respondens satisfaciet dicendo: *Non apparet paritas*; vel alio simili modo. (3)

8 Sorites est: *Argumentatio, in quâ ex pluribus concordatis præmissis Conclusio infertur*; ita, ut de subjecto infimæ præmissæ prædicatum supremæ prædicetur; v. gr. *Petrus est homo, homo est animal, animal est vivens, vivens est substantia, substantia est ens: Ergo Petrus est ens*. His argumentationis speciebus additur ab aliquibus (4) *Argumentum mirabile*, quo scilicet deducatur Consequens Antecedenti contradictorium, vel contrarium; ut si adversus Calvinistam arguas: *Omnis homo per te necessario peccat: Ergo numquam peccat; implicat enim, necessario peccare*.

(3)

Gilab. lib.
3. quest. 1
§. 3. à n.
29.

(4)

P. Lossada
disput. 8.
cap. 2. nu-
mer. 12.

ARTICVLVS II.

Quid, & quotuplex sit Consequentia?

Consequentia est: *Illatio*, seu *deductio Consequentis ex Antecedenti*, eaque verbaliter exprimitur particulâ *ergo*, vel *igitur*. Primo dividi solet Consequentia in bonam, & malam; æquivocè tamen: (1) Mala enim Consequentia nulla est Consequentia; quia per ipsâ non infertur Consequens ex antecedenti; quod est de essentiâ Consequentia. Bona autem Consequentia est: *Illatio recta Consequentis ex Antecedenti*; & hæc verificatur quoties Antecedens connexionem habet cum Consequenti, quoad veritatem, vel absolutam; v. gr. *Petrus est homo: Ergo est animal*; vel ex suppositione; v. gr. *Petrus volat: Ergò habet alas*, in quâ consequens benè infertur ex antecedenti ex suppositione, quòd Petrus volet.

2. *Secundò*: Consequentia bona alia est formalis, alia materialis. Formalis est, quæ vi formæ, seu terminorum dispositione in omni materia concludit; v. gr. *Omnis homo est animal; sed Petrus est homo: Ergo Petrus est animal: Nullus homo est lapis: Ergo nullus lapis est homo*; quia in omni materiâ rectè arguitur in *Darii*, & à conversâ ad convertentem. Consequentia materialis est, quæ vi solius materiæ concludit; ita, ut sub eadem terminorum dispositione non æquè valeat in omni materiâ; v. gr. *Homo est animal: Ergò omnis homo est animal*. Hic enim arguendi modus ab indefinita ad universalem valet in materiâ necessariâ, non verò contingenti; quia non valet: *Homo est doctus: Ergò omnis homo* ob doctrinam alibi traditam. (2)

(1)

Gilab. lib.

3. quæst.

1. §. 2. n.

14. P. Lof-
sada, disp.

8. cap. 1.

n. 2. Rip.

lib. 3. dub.

1. Conf. 1.

num. 1. &

alii.

(2)

Vide lib.

2. q. 2. ar-

tic. 1. num

6.

Regu.

Regula bonæ Consequentiae.

3 REGVLA I. : *Ex vero non sequitur, nisi verum; ex falso, verum, & falsum.*—Prima pars per se patet; & intelligi debet de sequella naturali; quia ex vero physicè, seu naturaliter connexo, sequi potest Consequens miraculosè falsum; v. gr. *Existant in hac hostia consecrata accidentia panis: Ergò existit substantia panis:* quæ consequentia vi naturalis connexionis accidentis cum subjecto bona esset, ut patet in aliâ materiâ; at verò in præsentî deficit miraculosè natura. (3) Secunda Regulæ pars constat exemplo; nam ex hoc Antecedenti falso: *Leo discurrit, infertur: Ergò est animal: Ergò est rationalis,* quorum primum Consequens verum est, secundùm autem falsum. Cæterùm, ut ex falso sequatur verum, debet falsum supponi, seu haberi, ut verum.

(3)
P. Loffada
disput. 8.
cap. I. nu-
mer. 8.

4 REGVLA II. : *Ex necessario nihil, nisi necessarium; ex contingenti contingens, vel necessarium; ex impossibili sequitur quodlibet.* Ratio primæ partis est: quia necessarium semper est verum, contingens potest esse falsum, & impossibile semper est falsum: Si ergò ex necessario sequeretur contingens, vel impossibile, posset ex vero sequi falsum; quod est contra primam Regulam. Ratio secundæ partis est: Quia contingens optimè potest cùm alio contingenti connecti, ut *curfus, cum motu;* imò cum necessario, à quo pendeat, ut *existentia creaturæ cum existentia Creatoris.* Ratio tertiæ partis est; quia impossibile est falsum, ex quo verum, & falsum sequi potest. En exemplum: *Leo discurrit: Ergò est animal: Ergò existit: Ergò est rationalis.* Primum Consequens est necessarium, secundùm contingens, tertium impos-
sibile.

5 REGVLA III. : *Ex opposito Consequentis sequitur Oppositum Antecedentis ; sed non è contrà.* Ratio primæ partis est : quia si ex opposito Consequentis non sequeretur oppositum Antecedentis , posset verificari oppositum Consequentis , stante veritate Antecedentis ; sed verificato opposito Consequentis , Consequens falsificatur : Ergò stante Antecedenti verò , esset Consequens falsum ; quod opponitur primæ Regulæ : Vnde , si valet : *Est animal : Ergò est vivens* , valere debet : *Non est vivens : Ergò non est animal.* Ratio secundæ partis est : quia , licet non possit permanere Antecedens sine consequenti ; benè vero è contrà ; quia eorum connexio non est mutua : licet ergò valeat : *Est animal : Ergò est vivens* ; non valet : *Non est animal : Ergò non est vivens.* (4)

(4) 6 REGVLA IV. *Ex quocumque sequitur Antecedens ; sequitur & Consequens : Et quidquid sequitur ex Consequenti , sequitur ex Antecedenti.* (+5) Prima pars patet hoc exemplo : *Est animal : Ergò est vivens* : Ex quocumque enim sequitur *animal* , ut ex homine , leone , equo , &c. sequitur etiam *vivens* ; sed non è contrà ; quia *vivens* sequitur ex plantà , ex quâ non sequitur *animal*. Secunda pars eodem exemplo fit evidens : quia enim ex animali sequitur *vivens* ; quidquid ex viventi sequitur , ut *corpus* , *substantia* , & *ens* , sequitur etiam , etsi mediatiùs , ex animali. Ex his oritur alia Regula , scilicet : *Quidquid repugnat Consequenti , repugnat Antecedenti* ; quæ faciliè ex dictis intelligitur.

7 REGVLA V. *Ab inferiori ad superius valet affirmativè ; non verò negativè : à superiori ad inferius negativè valet. sed non affirmativè.* Nomine Superioris , & inferioris intellige terminos magis , & minus universales ejusdem predicamenti indefinitè sumptos.

pros. Quare rectè arguitur: *Est homo: Ergò est animal;* irrectè tamen: *Non est homo: ergò non est animal;* idque denotat prima regulæ pars. Rectè itidem arguitur: *Non est animal: Ergò non est homo;* non tamen valet: *Est animal: Ergò est homo.* Alias regulas, hic solitas accumulari, jam in diversis arguendi locis (6) tradidimus abundè.

ARTICVLVS III.

De Principiis, & Regulis, quibus Ars innititur Syllogistica.

1 **S**yllogismus, argumentationis specietum perfectissima, est: *Modus sciendi, in quò, quibusdam positis, & concessis, aliud sequi, necesse est.* (1) *Modus sciendi* est genus. Reliquæ particulae sunt differentia, perque illas denotatur, præmissis dispositis in modo, & figurà, consequens inferri, necessum esse; non quidem necessitate consequentis; ita, ut consequens in se ipso necessarium sit; sed necessitate consequentiæ; ita, ut consequens, quodcumque sit, necessariò sequatur ex præmissis. Prius itaque, quàm Syllogismi artificium tradamus, Syllogizandi principia, & regulas explicemus.

2—Primum principium, quo nititur vis Syllogistica, est: *Dici de omni.* Secundum est: *Dici de nullo.* Illud regulat Syllogismos affirmativos concludentes; & ejus sensus est: *Quidquid verè affirmatur de subiecto distributivè sumpto, pariter debet affirmari de singulis sub eo contentis, aut de quibus tale subiectum affirmatur.* Quod igitur concludat hiecine Syllogismus affirmativus: *Omne animal est vivens; sed omnis homo est animal: Ergo omnis homo est vivens,* sic demon-

(6)

Vide sup.

lib. 1. q.

3. art. 2.

à num. 8.

Et lib. 2.

q. 2. artic.

2. à num.

9. Et art.

4. num. 4.

(1)

Aristot. 1.

Prior. cap.

1.

stratur: *Vivens* verè affirmatur de animali distributo, ut patet in majori; sed sub animali continetur omnis homo, ut minor asserit: Ergò verè affirmatur *vivens* de omni homine in consequenti; sicque valet illud: *Dici de omni*.

3—Secundum autem: *Dici de nullo*, negativos regulat Syllogismos, ejusque sensus est: *Quidquid verè negatur de subjecto distributive sumpto, negandum est pariter de singulis sub eo contentis, vel de quibusvis affirmatur subjectum illud*. Ex quo demonstratur efficacia hujus Syllogismi negativè concludentis: *Nulla arbor est animal; omnis palma est arbor: Ergo nulla palma est animal*: Ibi enim, quia *animal* verè negatur de omni arbore, sub quà omnis palma continetur, ut præmissæ fatentur; de omni etiam palmà negatur *animal*, ut asserit conclusio; sicque persistit principium: *Dici de nullo*.

4—Prædictis principiis regulantur immediatè quatuor modi primæ figuræ; (2) mediatè verò cæteri omnes, utpotè ad illos reducibiles. (3) Pariter regulantur Syllogismi, quorum præmissæ sunt æquales in subjecti latitudine; v. gr. *Omne animal est vivens; sed omne sensitivum est animal: Ergò omne sensitivum est vivens*; quia, etli sensitivum non contineatur sub animali, tamquàm inferius, verè tamen de sensitivo affirmatur *animal*; quod sufficit, ut valeant illa principia in sensu explicato. Quia tamen eadem principia regulare non possunt, juxta aliquos, Syllogismos expositorios, quorum medium verbum est singulare, eò quòd medium istud distributionis sit incapax; alia pro expositoriis, & quæ pro omnibus deservire valent, statuuntur principia.

5—Tertium igitur principium est: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se*. Quartum huic affi-

(2)

Vide infr.
artic. 4.
num. 6.

(3)

Vide infr.
artic. 5.
num. 1.

ne, est: *Quæ distinguuntur in tertio, distinguuntur inter se.* (4) Ex his primum deservit Syllogismis affirmativis; v. gr. *Petrus est doctus; sed hic homo est Petrus: Ergo hic homo est doctus;* ubi concluditur identitas inter concreta *doctus*, & *hic homo*, quia utrumque identificatur cum tertio *Petrus* in præmissis. Sed hoc principium intelligendum est (interprete D. Thomà) de his, quæ sunt eadem uni tertio re, & ratione: si autem sunt eadem uni tertio re, differant autem ratione, non semper sunt idem inter se; sed solummodò quando rationis distinctio relativam non importat oppositionem; ut *Petrus*, & *homo* cum animali; minimè tamen, si illam importet; ut *Paternitas*, & *Filiatio* respectu Essentiæ Divinæ. (5)

6—Aliter interpretatur D. Thomas (6) principium illud, dicens: intelligendum esse de identitate inter se secundum illam rationem, secundum quam identificantur in tertio; & non aliter. Cum hac explicatio-
ne alia coincidit, asserens: principium illud intelligendum esse de his, quæ sunt eadem uni tertio adæquatè sumpto; non verò, si sint eadem cum illo sumpto inadæquatè. (7) Alterum Principium: *Quæ distinguuntur, &c. sustinet Syllogismos negativos;* v. gr. *Cicero non est Cæsar; sed Tullius est Cicero: Ergo Tullius non est Cæsar;* in quo concluditur distinctio Tullii, & Cæsaris, nam distinguuntur in Cicerone; quia alter cum isto identificatur, alter ab ipso differt; si enim utrumque distingueretur, non in tertio, sed à tertio distinguerentur.

Regule Syllogismorum.

1. *Terminus est trinus.* 2. *Medione clausuris unquam.*
3. *Alter a, distribui medium, præmissa requirit.*
4. *Partibus ex puris sequitur nil.* 5. *atque negatis.*
6. *Et sequitur partem Conclusio debiliorem.*

RE-

(4)

Aristot. 7.
Topic. cap.
1.

(5)

D. Thom.
1. p. q. 28.
art. 3. ad
1.

Vide Coll.
Rip. lib. 3.
dubi. 2.
Conf. 2. n.
6. Irrib.
hic, quest.
ultim. art.

1. Gonet in
Manuali,
tract. 6.
cap. 2. nu-
mer. 10.

(6)

D. Thom.
in 1. dist.
33. quest.
1. art. 1.
ad 2.

(7)

Vide Go-
net in Ma-
nual. ubi
sup. num.
12. & Ri-
pen. ubi
suprà nu-
mer. 7.

7—REGVLA I. *Terminus est trinus*, denotat, Syllogismum debere constare tribus terminis tantum; v. gr. *Omnis homo est animal; sed Petrus est homo: Ergo Petrus est animal.* Ratio hujus regulæ est: quia intentio syllogistica est concludere identitatem, vel distinctionem Extremorum inter se ex comparatione eorum cum Medio Verbo; ad quod tres tantum requiruntur termini, iique simplices, vel complexi; quia eorum quilibet sapè multis dictionibus constat. Defectu hujus regulæ non concludit hic syllogismus: *Omnis homo est animal; sed Petrus est substantia: Ergo Petrus est animal.*

8—REGVLA II. *Medione, &c.* indicat, Medium, ut tale, numquam ponendum esse in Conclusionem. Ratio est: quia in conclusione ponitur id, quod probari intenditur, nempe duarum extremitatum inter se identitas, vel distinctio. Defectu hujus regulæ non concludit syllogismus iste: *Omnis homo est vivens; sed Petrus est homo: Ergo homo est vivens.* Diximus *Medium, ut tale*; quia, si munus extremitatis gerat, poterit conclusionem ingredi; v. gr. *Omnis homo est homo doctus; sed Petrus est homo: Ergo Petrus est homo doctus.*

9—REGVLA III. *Altera distribui, &c.* exposcit, medium esse completè distribuendum, in alterà saltem præmissà. Ratio est: quia aliter extrema non erunt eadem uni tertio adæquatè sumpto; sed tantum inadæquatè secundum distinctas partes ejusdem tertii; ex quo non sequitur identitas inter se: Propterea Medium in aliquà saltem ex præmissis debet distributive supponere. Defectu hujusce regulæ claudicat hic syllogismus: *Omnis homo est animal; sed omnis equus est animal: Ergo omnis equus est homo;* quia medium *animal* utrobique supponit confuse, & nullibi distributive; (8) Prædicatum enim affirmativæ proposi-

(8)
Vide lib.
I. quest. 3.
art. I. nu-
mer. 18.

tionis universalis confusè supponit.

10—REGVLA IV. *Partibus ex partis, &c.* significat, ex præmissis purè particularibus nullam inferri conclusionem. Ratio est: quia in his præmissis Medium particulare non distribuitur. Eadem regula valet de indefinitis in materià contingenti, quippè quæ æquivalent particularibus. Ex hujus regulæ inobservantià peccat hiccine syllogismus: *Aliquod animal est Leo; sed aliquis homo est animal: Ergò aliquis homo est leo.* Sed hæc regula non valet in syllogismis hypotheticis, aut in absolutis, Medio constantibus singulari.

11—REGVLA V. *Atque negatis, explicat,* ex præmissis purè negativis nihil sequi. Ratio est: quia præmissæ purè negativæ, nec identificant extrema cum Medio, sive Tertio; nec ea distinguuntur in Tertio, sed à Tertio. Primum evenit, quando unum illorum eum Tertio identificatur; quod requiritur ad rectam syllogismi dispositionem: secundum contingit, cum utrumque à Medio differt; quod vitiat syllogismum. Inde fit, ut iste syllogismus non teneat: *Nullus homo est lapis; sed aliqua substantia non est homo: Ergò aliqua substantia non est lapis.* Si qui autem syllogismi ex purè negativis videntur concludere; id erit ratione materiæ, non verò ratione formæ. (9)

12—REGVLA VI *Et sequitur partem, &c.* vult, conclusionem consequi debiliorem præmissam; ita, ut, si aliqua ex præmissis sit particularis, aut singularis, & altera sit universalis, conclusio sit particularis. *Pariter*, si altera sit negativa, ejusdem indolis erit conclusio. Idem proportione servatà sentiunt communiter Authores, si altera præmissa sit solum probabilis, naturalis, &c. tunc enim erit conclusio probabilis, & naturalis tantum, etiam si altera præmissarum scienti-

(9)

Vide Lof-
sada disp:
8. cap. 4. d.
num. 12.

tifica sit, & supernaturalis. Ab hac regula excipiuntur syllogismi expositorii, in quibus ex altera præmissà singulari, concluditur universaliter.

ARTICVLVS IV.

De Artificio Syllogismi.

I **C**um Syllogismus sit totum artificiale; materia, & formà constare debet. Materia Syllogismi, alia est *quà*, alia *circa quam*. Prima est illa, ex qua Syllogismus componitur: Secunda est ea res, circà quam versatur. Materia *quà*, altera est proxima, remota altera. Materia proxima Syllogismi tres sunt propositiones, quibus conflatur, Major, Minor, & Consequens. Remota verò tres Termini, ex quibus illæ propositiones consurgunt, quorum duo appellantur: *Extrema*, seu *Extremitates*, alius vocatur *Medius Terminus*, seu *Medium Verbum*.

2 Debet itaque Syllogismus tribus tantum constare Terminis; hi sunt: *Majus extremum*, *Minus extremum*, & *Medium Verbum*. Majus extremum est terminus in majori, & conclusione repertus; Minus extremum in Minori, & Conclusionem reperitur; & Medium Verbum in utràque præmissà, non verò in Conclusionem invenitur; v. gr. in hoc Syllogismo; *Omne animal est vivens; sed aliquis homo est animal: Ergò aliquis homo est vivens*, tres tantum termini reperiuntur, *homo*, *animal*, & *vivens*, ex quibus *animal* est Medium Verbum, repertum quippè in Majori, & Minori; *vivens* est Majus extremum, cum in Majori, & Conclusionem reperiatur; & *homo* est Minus Extremum, utpotè repertum in Minori, & Conclusionem.

3—Forma Syllogismi est: *Recta terminorum dispositio*.

io in figurâ, & modo: Continet namque syllogistica forma Figuram, & Modum. Figura syllogismi est: *Apta Extremorum cum Medio ad concludendum collocatio in ratione subjecti, & prædicati.* Et quia ejusmodi collocatio triplex potest esse, triplex est Figura Syllogismi. (1) Prima est, quando Medium in alterâ præmissâ subicitur, in altera prædicatur: Secunda est, cum Medium in utrâque præmissâ prædicatur: Tertiâ est, in quâ Medium utriusque præmissæ est subjectum. Hæc, ut memoriâ teneas, concine carmina: *Sub. Præ. prima tenet; bis Præ. tenet ordo secundæ, Tertia bis Sub. habet: Quartamque negato figuram.*

(1)
Aristot. in
lib. Ana-
litic.

4. Modus autem Syllogismi est: *Apta præmissarum ad concludendum dispositio secundum debitam quantitatem, affirmationem, & negationem.* Igitur, præter aptam Terminorum positionem loco subjecti, vel prædicati, in quo stat Figura Syllogistica, observanda est in Syllogismi artificio recta dispositio præmissarum secundum quantitatem; ita, ut ea sit universalis, & eaque particularis, quam Modus figuræ requirit: & secundum affirmationem, & negationem; ita, ut affirmativa, vel negativa unaquæque sit, prout indicat ipse Modus. Sunt autem frequentiores Syllogismorum Modi decem, & novem, hisce carminibus annotati:

- Fig. 1. Barbara, Celarent, Darii, Ferio, Baralipon,
— Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisefomorum.
2. Cesare, Camestres, Festino, Baroco. 3. Darapti,
Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.
3. Ex his dictionibus (intellige Mysterium) unaquæque suum designat Modum; & tribus, quas continet, vocalibus (in quibus sunt plures, dantur causâ metri) tres significantur Syllogismi propositiones, quarum quælibet debet esse universalis, vel particularis, affirmativa, vel negativa, juxta vocalis exigentiam

(2) significatam illis versibus: *Afferit A, negat E, &c.* (2)
 Lib. 2. q. v. gr. *Darii* habet tres vocales A, I, I, quarum prima
 3. artic. 3. est universalis affirmativa, secunda particularis af-
 firmativa, & tertia particularis affirmativa. Modus
 num. 4. ergò hâc dictione significatus petit, ut major Syllo-
 gismi sit universalis affirmativa, minor particularis
 affirmativa, & consequens particulare affirmativum.

6—*Præterea*: Novem priores modi pertinent ad
 primam Figuram: ex quibus quatuor priores dire-
 ctè concludunt; cæteri vero indirectè: Quatuor se-
 quentes pertinent ad secundam; quia Medium in utra-
 que præmissa prædicatur; concludunt autem directè.
 Sex ultimi attinent ad tertiam; quia in utraque præ-
 missa medium subjicitur; & concludunt directè. Ve-
 runtamen, quid est directè concludere, quid indi-
 rectè? Tunc concluditur directè, cum Majus Extre-
 mum prædicatur in consequenti, & Minus Extremum
 subjicitur: Tunc indirectè concluditur, cum è contrâ
 Minus Extremum prædicatur, & Majus subjicitur.

7—Accipe clarum supradictæ doctrinæ exemplum:
 Positis his præmissis: *Omne animal est vivens; sed
 aliqua substantia est animal*; quæ sunt in prima figu-
 ra; quia *animal*, quod est medium in altera subjici-
 tur, in alterâ prædicatur: si positis, inquam, his præ-
 missis, ita concludas: *Ergò aliqua substantia est vivens*,
 directè concludis in *Darii*, quia Majus Extremum
 prædicatur in conclusione; si verò ita: *Ergò aliquod
 vivens est substantia*, concludis indirectè in *Dabitis*,
 ob oppositam rationem. *Tandem*: quatuor priores
 modi primæ figuræ sunt perfecti, quia in his boni-
 tas consequentiæ primo oculorum visu apparet, &
 ex principiis Syllogizandi immediatè probari potest:
 Cæteri omnes sunt imperfecti, quia non ita apparet
 bonitas consequentiæ. Accipe Modorum omnium præ-
 dicam tabellam.

Fig.

Fig. 1. SUB. PRÆ. PRIMA TENET:

Modi directi.

1.

Bar. Omnis homo est animal;
ba-- Sed omne rationale est homo:
ra. Ergò omne rationale est animal.

2.

Ce--- Nullus Equus est homo;
la--- Sed omne inibile est equus
rent. Ergò nullum inibile est homo.

3.

Da. Omne animal est vivens;
ri-- Sed aliquod corpus est animal.
i. Ergò aliquod corpus est vivens.

4.

Fe- Nullus homo est lapis;
ri-- Sed aliquod animal est homo:
o. Ergò aliquod animal non est lapis.

Modi indirecti.

5.

Ba. Omnis homo est animal;
ra-- Sed omne rationale est homo:
lip. Ergò aliquod animal est rationale

6.

Ce- Nullus equus est lapis;
lan. Sed omne inibile est equus:
tes. Ergò nullus lapis est inibilis.

7.

Da. Omne animal est vivens;
bi-- Sed aliquis homo est animal:
tis. Ergò aliquod vivens est homo.

8.

Fa. Omnis virtus est honesta;
pel- Sed nulla gula est virtus:
mo. Ergò aliquod honestum non est gula

9.

Fri. Aliqua virtus est Charitas;
fe- Sed nullum vitium est virtus:
fo-- Ergò aliqua charitas non est vitium.

Fig. 2. BIS PRÆ. TENET ORDO

Secundæ.

Modi directi.

10.

Ce- Nullum bonum est malum;
sa-- Sed omne peccatum est malum:
re-- Ergò nullum peccatum est bonum

11.

Ca-- Omnis Religio est virtus;
me--- Sed nulla secta est virtus:
stres. Ergò nulla secta est Religio.

12.

Fe. Nullum vitium est virtus;
sti-- Sed aliqua qualitas est virtus:
no. Ergò aliqua qualitas non est vitium.

13.

Ba. Omne vivens est animatum;
ro- Sed aliquod corpus non est animatum
co. Ergò aliquod corpus non est vivens

Fig. 3. TERTIA BIS SUB. HABET.

Modi directi.

14.

Da. Omne album est coloratum;
ra-- Sed omne album est corpus:
pti. Ergò aliquod corpus est coloratum.

15.

Fe-- Nullus lapis est homo;
lap- Sed omnis lapis est insensibilis:
tò. Ergò aliquod insensibile non est homo.

16.

Di-- Aliquod animal discurrit;
sa-- Sed omne animal est vivens:
mis. Ergò aliquod vivens discurrit;

17.

Da. Omne peccatum est malum;
ti- Sed aliquod peccatum est delectabile
fi. Ergò aliquod delectabile est malum.

18.

Bo- Aliquis homo non est Philosophus;
car- Sed omnis homo est animal:
do. Ergò aliquod animal non est Philo-

19.

(sophus.
Fe-- Nulla substantia est accidens;
ri-- Sed aliqua substantia est homo:
son. Ergò aliquis homo non est accidens.

X 2

INQVI-

(3)
Quest. Pro-
am. artic.
 I. num. II

8. *INQUIRE* 1.: Quænam ex præmissis sit Major, & quænam Minor? Diximus, (3) Majorem esse illam, quæ datur ante particulam *sed*, vel *atqui*; Minorem verò eam esse, quæ datur post particulam *sed*, vel *atqui*, & ante particulam *Ergò*; quia eas sic ordinari, frequentius est; nec aliter Tyronum oculis in principio sunt objiendæ. Enim verò, si propositio illa, quæ est ante particulam *sed*, post ipsam collocetur, ordine inverso, non ideo Major sit Minor, & e contrà; sed quælibet suam ipsius retinet naturam: si vè enim dicas: *Omne animal est vivens; sed omnis homo est animal*; sive asseras: *Omnis homo est animal; sed omne animal est vivens*; semper hæc: *Omne animal est vivens*, erit Major.

9.—Et ratio est: Quia sub utraque præmissarum dispositione infertur hæc Conclusio in *Barbara*: *Ergò omnis homo est vivens*, quæ, cum sit directa, ejus prædicatum, nempè *vivens*, est Majus Extremum, & ejus subjectum, nempè *homo*, est Minus Extremum: Cum autem majus extremum, præterquam in Conclusionem, reperiri debeat in Majori; illa erit Major prædicti Syllogismi, in quâ *vivens* reperitur, scilicet: *Omne animal est vivens*; illa autem erit Minor, in quâ Minus Extremum reperitur, nempè: *Omnis homo est animal*. Ex quibus jam patet immediata ratio dubii propositi; videlicet, eam esse Majorem, in quâ est Majus Extremum; & eam Minorem, in qua est Minus.

10.—*INQUIRE* 2.: Quodnam sit Majus Extremum, quodnam Minus? Aliqui respondent, Majus esse, quod est in Majori, & Minus, quod est in Minori. Sed hoc esset circulum constituere viciosum; non enim Extrema sunt dignoscenda per præmissas; sed præmissæ sunt agnoscendæ per Extrema. *Resp.* igitur, Majus extremum esse, quod plus, aut prius prædicatur in Syllogis-

mo ; Minus verò Extremum , quod minus , posterius , vel nunquam in Syllogismo prædicatur. Pro majori claritate nota ; quod in Modis directis primæ Figuræ alterum Extremum bis prædicatur , alterum verò semel : Primum ergò erit Majus , & secundum Minus : indirectis verò ejusdem Figuræ utrumque Extremum prædicatur semel tantum : quod autem prius prædicatur , nempe in majori , est Majus ; quod posterius , nempe in conclusione , est Minus.

11— In secunda Figurà alterum Extremum semel prædicatur , nempe in conclusione , alterum verò nullibi prædicatur ; propterea illud est Majus , istud Minus Extremum. In tertià denique , alterum bis prædicatur , idque est Majus extremum ; alterum semel dumtaxat , & id erit Minus extremum. Omnia clarè introspecies sub efformatà Syllogismorum tabulà. Ratio autem hujus resolutionis est : quia Aristoteles (4) non aliundè Majus metitur Extremum , nisi ex majori prædicatione ; major autem prædicatio ea est , quæ , vel ordine est prior , vel repetitione potior.

12— *INQVIRE* 3.: Vtrum detur quarta Figura? *Resp.* negativè cum omnibus Peripateticis , eorumque Principibus Arist. & D. Thom. (5) contra Galenum , & Averroëm , quos sequutus est Illustr. Caramuel. (6) Et *prob.* : Si daretur quarta Figura , præter dispositiones de *sub præ* , *bis præ* , & *bis sub* , daretur quarta de *præ sub* ; sed hæc dispositio non est diversa à dispositione de *sub præ* , quæ prima Figura constituitur : Ergò. *Prob. min.* : Dispositio de *sub præ* est , quando Mediũ in majori subjicitur , & in minori prædicatur ; sed dispositio de *præ sub* eodem modo se habet : Ergò. *Prob. min.* : Semper ac Medium in alterà præmissa subjicitur , & in altera prædicatur , ea est major , in quâ subjicitur , & ea minor , in qua prædicatur : Ergò.

(4)

Aristot. 1°

Prior. cap.

4. 5. & 6.

(5)

D. Thom.

Opusc. 47.

cap. 1. ap.

Villalbano

(6)

Caramuel

parte 4.

art. 5.

Prob.

13.—*Prob. ant:* Ea est major, in quâ est Majus extremum, quod scilicet prædicatur in conclusione directâ, & subjicitur in indirecta, ut nemo negat; sed Majus extremum semper est in eâ præmissâ, in quâ Medium subjicitur, ut videri potest in exemplo allato *num. 8:* Ergò ea est major, in quâ Medium subjicitur, & ea minor, in quâ prædicatur. *Conf.:* Hic Syllogismus: *Omnis homo est animal; sed omne animal est vivens: Ergò omnis homo est vivens*, est in dispositione de *præ sub*; sed in hoc Syllogismo Medium subjicitur in majori, & prædicatur in minori: Ergò est in dispositione de *sub præ*; consequenter hæc dispositiones non distinguuntur.

14.—*Prob. min.:* In eo Syllogismo Medium, quod est *animal*, subjicitur in hac propositione: *Omne animal est vivens*, & prædicatur in istâ: *Omnis homo est animal*; sed prima est major, & secunda minor; etsi ordo videatur inversus: Ergò. Min. constat ex suprâdictis *num. 8. & 9.* Ex quibus jam patet, Medium solum tres habere dispositiones: *Primam*, qua in utràque præmissâ subjicitur; & hæc est tertia Figura: *Secundam*, quâ in utràque prædicatur; & hæc est secunda: *Tertiam* denique, qua in majori subjicitur, & in minori prædicatur, sive ordine de *sub præ*, sive de *præ sub*: Tres igitur tantum dantur Figure.

15.—*ARGVENS:* Dispositio de *bis præ* constituit distinctam Figuram à dispositione de *bis sub*: Ergò, & dispositiones de *sub præ*, & *præ sub*; atque adeo datur quarta Figura. *Resp. neg. conseq.* Disparitas est; quia in dispositione de *bis præ*; Medium est in positione supremâ, quæ est positio prædicati in utràque præmissâ; & in dispositione de *bis sub* est in positione infimâ, quæ est positio subjecti utriusque præmissæ: At verò tam in dispositione de *sub præ*, quàm in dispositione

tionem de præ sub Medium est in mediâ positione, quæ est positio subjecti in alterâ præmissâ, & in alterâ prædicati. Adde, has positiones solum esse diversas ratione collocationis; non verò ratione essentia præmissarum; in quo solum est variatio accidentalis.

ARTICVLVS V.

De Syllogismorum Reductione.

NOVEMDECIM assignavimus Syllogismorum modos articulo antecedenti; quorum quatuor primi *perfecti* dici solent, reliqui verò *imperfecti*, quamvis omnes necessario, & infalibiliter concludant. Cæterum, quia in perfectis clarius, & evidentius conclusio ex præmissis infertur, in imperfectis verò non adeò perspicaciter; ut hi, qui Syllogismorum imperfectorum conclusiones negant, cogantur claritate victi, easdem concedere; isti reduci possunt ad perfectos, in quibus illas negare non poterunt perspicuitate coacti. Duplex autem est Reductio, altera *Ostensiva*, altera *Per impossibile*.

Reductio Ostensiva.

Reductio *Ostensiva* fit per conversionem, & transpositionem propositionum. Pro cuius intelligentiâ notandum est *primò*, quatuor modos perfectos his literis incipere B, C, D, F, quibus etiam incipiunt omnes imperfecti: quare quilibet imperfectus ad eum modum perfectum est reducendus, qui eiusdem cum ipso est litteræ initialis; v. gr. *Baralipon* ad *Barbara*, *Celantes* ad *Celarent*, *Dabitis* ad *Darii*, *Fapesmo* ad *Ferio*, & sic de aliis. Notandum est *secundò*, præter dictas consonantes initiales, dari inter medium dictionem.

dictionum, imperfectos modos indicantium, aliquam ex his Litteris S, P, M, C; ut videri potest in quâlibet dictione.

3. Ex his ultimis consonantibus S, denotat, præmissam, quæ vocali antecedenti respondet, convertendam esse simpliciter: Littera P, convertendam esse per accidens: Littera M indicat, transponendas esse præmissas; ita, ut major ponatur loco minoris, & minor loco majoris: ac denique littera C, quæ non sit dictionis initium, indicat, modos, in quibus reperitur, non esse reducendos *ostensivè*, sed *per impossibile*. Hi sunt *Baroco*, & *Bocardo*. At verò, quando aliquam vocalem cujusvis dictionis non subsequitur aliqua ex prædictis quatuor litteris, propositio, per eam denotata, relinquenda est, sicut antea erat. Accipe nunc *versus*, quibus hujus doctrinæ facile recordaberis.

Simpliciter verti vult S: P verò per *accid.*

M vult transponi: C *per impossibile* duci.

4. Ut exemplis pateat doctrina ista, en Syllogismus in *Fapesmo*, reducendus ad *Ferio*: *Omne animal est substantia; sed nullus lapis est animal; Ergò aliqua substantia non est lapis*; cujus major est convertenda per accidens, ut denotat littera P, quæ datur post *Fa* in *Fapesmo*; itaque dices: *Aliqua substantia est animal*: Quæ inde minor convertenda est simpliciter, ut denotat littera S, quæ datur post syllabam *pes*; v. gr. *Nullum animal est lapis*: ac denique littera M, quæ datur post syllabam *pes*, indicat præmissas transmutandas esse, majorem scilicet loco minoris, & è contrà; resultat itaque hic syllogismus in *Ferio*: *Nullum animal est lapis; sed aliqua substantia est animal: Ergò aliqua substantia non est lapis*, cujus conclusio eadem est, ac Syllogismi præcedentis.

5—En aliud exemplum in *Felapton*, cujus conversio facienda est absque transmutatione præmissarum, quia non datur M: Nulla præmissarum est convertenda simpliciter, quia abest S: Sola minor est convertenda per accidens, relicta majori immutata; sicque fiet Syllogismus in *Ferio*; v. gr.

Fe--Nullus homo est leo;

la--Sed omnis homo est vivens:

ptō. Ergò aliquod vivens non est leo.

—Convertitur, invariata majori, & minori ita per accidens conversa: *Aliquod vivens est homo*; v. gr.

Fe--Nullus homo est leo;

ri--Sed aliquod vivens est homo;

o. Ergò aliquod vivens non est leo.

6—Id ipsum jam facile præstabis in reliquis modis imperfectis, servatis omnibus regulis allatis. Id unum adverte in *Baralipon*, litteram P, quæ est post *li*, non velle, ut consequens expressum per litteram I, convertatur per accidens; quia, cum sit particulare affirmativum per accidens nequit converti: Solùm ergò intendit, ut Syllogismus in *Baralipon* reducatur ad *Barbara*, invariatis præmissis, & illata conclusione universali; quæ, cum vera sit, conversa per accidens, resultabit particularis affirmativa etiam vera, quæ erat conclusio Syllogismi prioris in *Baralipon*; v. gr. *Omne animal est vivens; sed omnis homo est animal: Ergò aliquod vivens est homo*. Nunc in *Barbara*: *Omne animal est vivens; sed omnis homo est animal: Ergò omnis homo est vivens*. Hæc autem conclusio per accidens conversa infert istam: *Ergò aliquod vivens est homo*, quæ erat conclusio prioris Syllogismi.

Reductio per impossibile.

7—Reductio per impossibile fit per contradictoriam conclusionis negatæ, quæ cogitur Adversarius, ut duas concedat contradictorias. Diverso tamen modo

fit in unaquaque figurâ: In primâ enim ponitur in primis contradictoria conclusionis negatæ pro majori; antiqua autem major jam concessa, loco minoris; postea pro conclusione infertur contradictoria minoris antea concessæ, ut claritate victus eam concedens Adversarius, utramque contradictoriam habeat concessam, noscatque pertinaciam, quàm habuit, negando consequentiam prioris Syllogismi.

8—Disce doctrinam exemplo posito in *Fapesmo*: *Omne animal est substantia; sed nullus lapis est animal: Ergò aliqua substantia non est lapis.* Si quis, concessis præmissis hujus Syllogismi, neget consequentiam; sic reducto: *Ergò omnis substantia est lapis*; hanc negare non potest, quia est contradictoria conclusionis negatæ, & utraque falsa esse non potest: pone jam loco minoris majorem illius Syllogismi, & tandem infer conclusionem in *Barbara* hoc modo: *Omnis substantia est lapis; sed omne animal est substantia: Ergò omne animal est lapis.* Præmissæ concessæ sunt; conclusio infertur in *Barbara*: convertatur hæc per accidens sic: *Ergò aliquis lapis est animal*, & erit contradictoria minoris primi Syllogismi.

9—In secundâ figurâ, major Syllogismi reducti manet intacta; pro minori autem ponitur contradictoria conclusionis negatæ; & infertur conclusio juxta exigentiam modi perfecti, ad quem reducatur; v. gr. hic Syllogismus in *Cesare*: *Nullus lapis est vivens; sed omnis homo est vivens: Ergò nullus homo est lapis.* Negata consequentiâ; sic reducto: *Nullus lapis est vivens;* (hæc est antiqua major) *sed aliquis homo est lapis* (quæ est contradictoria conclusionis negatæ) *Ergò aliquis homo non est vivens.* Hæc conclusio est optima in *Ferio*, contradictoria tamen minoris concessæ in *Cesare*. In tertiâ tandem figurâ minor permanet immota; pro majori ponitur contradictoria conclusio

tionis negatae, & infertur conclusio. Omnia hæc patent his carminibus:

— Fig. 1. Major fit Minor, & fit contradictio Major.

Excipe *Celantes*, in quo pervertitur ordo.

2. Servat Majorem, variatque secundam Minorem.

3. Tertia Majorem variat, servatque Minorem.

10 Circa ea, quæ diximus de reductione in primâ figurâ *advertendum* est id, quod explicat secundus versus, nempe Syllogismum in *Celantes* non converti juxta regulam generalem primæ figuræ; in ejus enim reductione minor antiqua fit major, & contradictoria conclusionis fit Minor. *Ut autem* scias, ad quem modum perfectum reducendus sit quilibet imperfectus, facillimam accipe regulam Mag. Gilaberte. (1) Si contradictoria ponenda pro præmissâ, & altera præmissa sint universales affirmativæ, reducendus est ad *Barbarâ*; si altera sit negativa, altera affirmativa, utraque universalis, ad *Celarent*; si utraque sit affirmativa, altera universalis, altera particularis, ad *Darii*; si altera sit universalis negativa, altera particularis affirmativa, ad *Ferio*: Non enim possunt aliter disponi præmissæ.

(1)
Gilab. in
presenti
num. 89.

ARTICVLVS VI.

De Syllogismo Expositorio, & Hypothetico.

1— **D**ividitur Syllogismus ex parte Medii in *Communem*, & *Expositorium*. Communis est, qui constat Medio communi, de quo supra egimus: Expositorius est, qui Medio constat singulari; v. gr. *Hic homo est Rex Hispaniæ; sed Philippus Quintus est hic homo. Ergo Philippus Quintus est Rex Hispaniæ*; cujus medium est *hic homo* terminus quidem singularis. Construi potest in qualibet ex tribus figuris, sive extrema sint termini communes, sive singulares; & in

singulis concludere tam affirmativè, quàm negativè, juxta præmissarum exigentiam : v. gr. *D. Thomas est clarissimus ; sed hic Sanctus est D. Thomas : Ergò hic Sanctus est clarissimus. Cicero non est Græcus ; sed aliquis Orator est Cicero : Ergò aliquis Orator non est Græcus.*

2.—Deinde potest Syllogismus Expositorius per totè variari modos, àc Syllogismus Communis. Excipitur tamen tertia figura, cujus duos dumtaxat modos solet æmulari, quorum alter affirmativam infert conclusionem particularem ex præmissis affirmativis; v. gr. *Petrus est homo: sed Petrus est aliquod animal: Ergò aliquod animal est homo*; alter infert conclusionem negativam particularem ex majori negativa, & minori affirmativa; v. gr. *Petrus non est lapis; sed Petrus est vivens: Ergò aliquod vivens non est lapis.*

3.—Notandum tamen est, Medium Syllogismi Expositorii ita debere esse singulare, ut, ne virtualiter quidem, aut æquivalenter, & ex modo significandi sit communis, ut est terminus *Deus*. Propterea non valet: *Pater est Deus; sed Filius est Deus: Ergò Filius est Pater*. Debet namque terminus *Deus*, communis quippe ex modo significandi, in aliquà præmissà ita distribui: *Quidquid est Deus, est Pater; sed Filius est Deus: Ergò Filius est Pater*. Simili defectu peccat Syllogismus Diogenis: *Quod ego sum, tu non es; sed ego sum homo: Ergò tu non es homo*; cujus major deberet distribui sic: *Quidquid ego sum, tu non es*, quæ tamen falsa est; sicut, & major distributa primi Syllogismi.

4.—Huc pertinet Syllogismus Modalis, qui ex Modalibus constituitur enuntiationibus, vel ex alterà saltè modali; v. gr. *Neesse est, omne animal esse vivens; sed neesse est, omnem hominem esse animal: Ergò neesse est, omnem hominem esse vivens*. In his tam figura, quàm modus figuræ ex dicto enuntiationis pensari debent,

nullo habito ad modum propositionis respectu. *Categorum* Syllogismus undique Modalis de *Necessse* in omnibus modis, & figuris formari valet; Syllogismi verò de *Contingens*, *Possibile*, & *Impossibile*, tantæ regularum multitudini subjiciuntur, ut vix sine Tyronum confusione, valeant explicari. Si quando occurrerint, præmissarum sensus ponderandus est juxta modalium naturam, ac Syllogismorum regulas, ut conclusio benè illata cognoscatur.

5—Syllogismus Hypotheticus est, qui utrâque, vel alterâ saltem præmissâ constat hypotheticâ; quæ cum sit quadruplex, (1) totuplex potest esse Hypotheticus Syllogismus, nempe: *Copulativus*, *Disjunctivus*, *Causalis*, & *Conditionalis*: Vicitior Syllogismi Hypothetici forma est, constare majori categorica: Si Ergò Copulativus majori constat affirmativa penes adverbialem Copulam, vix ullus, aut rectus erit Syllogismus: (2) Si tamen constat majori negativa penes principalem Copulam, sive extrema, quibus constat, affirmativa sint, sive negativa; tunc rectè concludit, cum in minori altera pars ponitur, & altera in conclusione tollitur; v. gr. *Non & Petrus currit, & Paulus sedet; sed Petrus non currit: Ergò Paulus sedet.*

6—Circa Syllogismos hypotheticos Disjunctivos, Causales, & Conditionales, nihil tibi sub sole novum erit, si recolas ea, quæ diximus de arguendi locis in hypotheticis. (3) Jam circa Exponibiles Syllogismos, quorum altera saltem præmissâ exponibilis est, te monitum optamus, ut in exceptivis terminum exceptivum ponas in utraque præmissâ; in Reduplicativis terminum reduplicatum colles in conclusione: Si secùs feceris; Syllogismus erit irrectus. Si Medium Syllogismi in alterâ præmissarum sit obliquum, minor Extremitas debet pariter esse obliqua in conclusione ex. gr. *De omni corpore est scientia; sed omne mobile est*

(1)

Vide sup.
lib. 2. q. 2.
articul. 2.
num. 2.

(2)

P. Loffada
hic disput
8. cap. 6.
num. 6.

(3)

Vide sup.
lib. 2. q. 2.
art. 2. n.
2.

corpus : Ergò de omni mobili est scientia. Si verò Medium sit obliquum in utraque præmissa, Extrema conclusionis debent esse in recto.

ARTICVLVS VII.

De Fallaciis Syllogismorum.

1—**S**yllogismus ex parte materiæ dividitur in *Demonstrativum*, seu *Analyticum*, *Topicum*, seu *Probabilem*, & *Sophisticum*, seu *Fallacem*. Demonstrativus est, qui rectâ formâ ex præmissis veris, & evidentibus construitur; & generat scientiam. Probabilis, seu Topicus est, qui rectâ astruitur formâ ex præmissis probabilibus, vel alterâ saltem probabili, & alterâ necessariâ; & generat Opinionem. Sophisticus, seu Fallax est, cujus præmissæ apparent veræ, quæ in re sunt falsæ; vel cujus præmissæ, etsi veræ, non sunt ritè dispositæ; adeoque non concludit ob aliquam ex fallaciis nunc detegendis.

2—Tredecim assignavit Aristoteles Syllogismorum fallacias, quarum duplex classis distingui solet, altera *dictionis*, altera *extra dictionem*. Ad primam sex reducuntur sophismata. Primū est sophisma *equivocationis*, consistens in termini æquivoci lusione, quâ in alterâ præmissa secundū unū sensū, & in aliâ secundū alium ponitur; v. gr. *Omnis canis latrat; sed aliqua constelatio est canis: Ergò aliqua constelatio latrat.* Secundū est sophisma *Ambibologiæ*, seu ambiguitatis, quâ ponitur enuntiatio diversis sensibus abundans; v. gr. *Omnes Episcopi sunt Sacerdotes; sed aliqui equi sunt Episcopi: Ergò aliqui equi sunt Sacerdotes.*

3—Tertium est sophisma *Accentus*, proveniens ex diversa dictionis pronuntiatione, seriptione, aut quantita-

titate ; v. gr. *Qui occidit , punitur ; sed Sol occidit : Ergò punitur. Quidquid edis , comedis ; sed librum edis : Ergò librum comedis.* Quartum est sophisma *Dictionis* , quo utitur , qui ex dictionis similitudine , quod unius est proprium , tribuit alteri , vel etiam sumens quid pro quale ; v. gr. *Habeo est secunda conjugationis Grammatica : Ergò etiam abeo : Quidquid emisti , comedisti ; sed carnes crudas emisti : Ergò carnes crudas comedisti.*

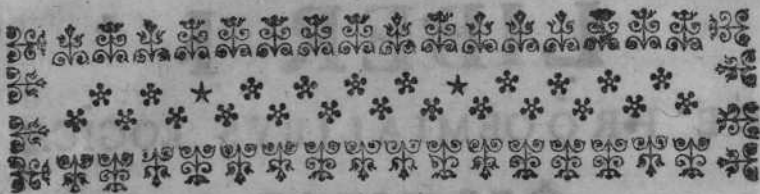
4— Quintum est *Compositionis* , ortum ex mutatione sensus compositi in sensum divisum ; v. gr. *Frigidum non potest esse calidum ; sed aqua est frigida : Ergò non potest esse calida.* Major est vera in sensu composito , componente scilicet esse frigidum cum esse calido : Consequens verò verum tenet in eodem sensu ; in sensu autem diviso falsum est , quia potest esse calida , divisa à frigiditate. Sextum est *Sophisma Divisionis* , quo utitur , qui sensum divisum mutat in compositum ; v. gr. *Homo habet potentiam ad sedendum , & ambulandum ; atqui sedere , & ambulare est impossibile : Ergò homo habet potentiam ad impossibile.* Omnes hæ fallaciæ , si detegantur , manent planè solutæ.

5— Ad classem *Extra dictionem* pertinent septem sophismata. Primum est *Accidentis* , quo tribuitur subiecto ratione sui , quod ei convenit ratione accidentis ; v. gr. *Album est concretum accidentale ; sed Petrus est albus : Ergò Petrus est concretum accidentale : Hic canis est Pater ; sed est tuus : Ergò est Pater tuus.* Huc facit variatio suppositionis , appellationis , & cujusvis alterius termini proprietatis , præter variationem suppositionis , quæ provenit à signis. Secundum est sophisma à *secundum quid ad simpliciter* , vel è *contrà* : Et contingit , cum rei tribuitur sine addito , quod cum addito convenit ; aut è *converso* ; v. gr. *Homo non est mortalis secundum animam : Ergò homo non est mortalis : Homo est corpus : Ergò homo secundum animam est corpus.*

6—Tertium est *sophisma Ignorationis Elenchi*; dum sumuntur, ut contradictoria, quæ contradictoria non sunt; v. gr. *Petrus cognoscit Regem, & non cognoscit Papam: Ergo cognoscit, & non cognoscit.* Quartum est *Petitionis principii*; quando id quod probandum est, sumitur, ut probationis principium; v. gr. *Cælum est sphericum: Ergo est rotundum.* Quintum est *sophisma consequentis*; dum creditur, antecedens inferri ex consequenti, sicut consequens ex antecedenti; v. gr. *Petrus movetur: Ergo currit; valet enim: Currit: Ergo movetur.*

7—Sextum *sophisma: Non cause., ut cause*; quod tunc decipit, cum aliquid æstimatur causa alicujus, cum non sit ejus causa; v. gr. *Petrus se ipsum videt, quia ob oculos habet speculum; sed etiam illud habet cæcus: Ergo cæcus se ipsum videt.* Septimum denique est *sophisma: Plurium interrogationum, ut unius*; vi cuius ad plures interrogationes oppositas unica simplex responsio exigitur; v. gr. *Petrus est homo, & equus? Si simpliciter dicas: Est; sequitur: Ergò Petrus est equus: Si dicas: Non est; infertur: Ergò Petrus non est homo.* Respondendum igitur sub distinctione, ne absurdum sit inevitabile.

8—Solent impræsentiarum insudare Authores, ut Medium inveniant ad probandam conclusionem in quâlibet materiâ. Res quidem inventu difficilis; sed quæ praxi applicetur, Tyronibus, quos instruendos assumpimus, difficilior. Propterea ab ea libenter superfedemus; id unum pro Arte inveniendi Media, seu argumenta, commendantes, ut Studentes ingenium assidua arguendi exercitatione colant, optimos æmulantes Magistros, quorum exemplo aptè probabunt in materiâ, qua fuerint satis imbuti. Et hæc de Dialecticis sufficiant Institutionibus.

TRACTATUS II.

DE LOGICIS

DISPUTATIONIBVS.

PROOEMIUM.

RATIONALIS Philosophia, quæ græcè *Logica* dici consuevit, est omnium Scientiarum janua, quâ hi, qui in tenebris, & in umbrâ ignorantia se- dent, suos pedes in viam dirigunt veritatis: Ea est disciplinarum omnium disciplina, earumque clavis, & regula, quibus huma- na ratio primos ritè dignoscendi gresus inducit: Ea est niuidus rationis oculus, ut homo absque ullo pro- fus errore procedat, apprimè necessarius: Eadem est lu- cida ingeniorum pharus, quæ obscura rerum, artium- que penetralia, satis, superque lustrat, & illustrat: Hanc igitur ingeniorum pharum, disciplinarum regulam Scientiarum januam ingredimur, amplectimur, intue- mur. Aggredimur, inquam, Rationalem Philosophiam, eorum munimine fisci, quorum ope Dialecticas per- solvimus Institutiones.

LIBER I.
DE PROOEMIALIBVS LOGICÆ.
QUÆSTIO I.
DE NATURA,
ET PROPRIETATIBVS LOGICÆ.
ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Logica?

LOGICA *Rationalis Scientia* latinè dicta, à dictione græca *Logos*, cui latinè *Ratio*, vel *Sermo* correspondet, originem trahit. Ejus definitio est: *Facultas, agens de instrumentis sciendi.*

Logica primò dividitur in Naturalem, & Artificialem. Prima est: *Naturale rationis lumen, inclinans ad conficienda Logicæ artefacta.* Sunt autem Logicæ artefacta *Definitio, Divisio, Propositio, & Argumentatio.* Secunda est: *Facultas, intellectum instruens ad conficienda Logicæ artefacta juxta determinatas regulas.*

2 Logica Artificialis dividitur in actualem, & habitualem. *Actualis* est collectio omnium actuum logicalium, artefactorum scilicet, & regularum Logicæ. *Habitualis* Logica est *Facilitas* ex actuum repetitione
 gene-

generata. Contingit enim in Logica, & quavis alia, sive Arte, sive Scientia, certas inveniri regulas, quibus intellectus satis imbutus, earumque factus æmulator, evidentes conficiat demonstrationes, rectaque construat artefacta; ex iterata autem earum constructione generatur quædam in intellectu facilitas, quæ similia de cæterò majori cum facilitate componit opera: Ea igitur actualia opera per Logicam constructa *Actualis Logica* appellantur; hæc verò facilitas generata dicitur *Logica habitualis*.

3 Alia est celebris, & per antiqua Logicæ divisio (quæ, & aliis Artibus communis est) in *Docentem*, & *Utentem*. *Docens* est, quæ tradit regulas, & præcepta ad opera Logicæ construenda. *Viens* est, quæ prædictis regulis utitur, eas ad praxim reducendo. Facilitas itaque intellectus, ipsum expediens ad penetrandas Logicæ regulas, ejusque documenta, dicitur *Logica docens*: Ea verò facilitas, quam sibi comparat intellectus ex crebrâ regularum applicatione ad usum, *Logica utens* appellatur, quippè quæ intellectum faciliat, non ad scientiam regularum, sed ad earum usum, & applicationem. Circa hanc Logicæ divisionem aliqua occurrit difficultas breviter postea dilucidanda.

4 Præter dictas divisiones, alia restat, quæ non est generis in suas species, sed totius in suas partes. Dividitur enim Logica in *Analiticam*, seu *Demonstrativam*, *Topicam*, seu *Probabilem*, & *Sophisticam*, seu *Fallacem*. *Demonstrativa* est, quæ tradit regulas ad demonstrandum, seu ad faciendos syllogismos demonstrativos. *Topica* est, quæ tradit regulas ad construendos syllogismos probabiles, opinionem generantes. *Sophistica* est, quæ normam tradit ad componendos syllogismos fallaces; ejusque usus generat errorem. (1)

(1)

V. *Dialect.*

lib. 3. q.

Vnic. art.

7. à num.

1.

Occurrens Difficultas.

(2)
D. Thom.
1. 2. quæst.
16. art. 1.

5 *INQVIRIMVS*: Vtrum habitus Logicæ docentis, & utentis realiter distinguantur? Pro cuius decisione observandum est: Vsum ex D. Thoma, (2) nihil aliud esse, quàm rei applicationem ad operationem aliquam; est enim cantus, cui applicantur regulæ Musicæ, usus Musicæ: pariter constructio artefacti Logici, est usus ipsius Logicæ. Vsus Logicæ, & cuiusvis alterius Artis est duplex, alter activus, passivus alter. Vsus activus est activa regularum applicatio ad opus; ut cum Logica ipsa proprias applicat regulas ad conficiendam demonstrationem. Vsus passivus est passiva regularum usitatio, seu ipsa artefacti confectio cum attentione ad regulas Logicæ; ut quando Physica, attentis Logicæ regulis, proprietates demonstrat de suo objecto. Procedit tamen quæstio de Logica, ut activè suis regulis utente.

(3)
D. Thom.
Opus. 70.
Et 4. Met.
1. 4.

6 *DICIMVS*: Habitus Logicæ docentis, & utentis non esse realiter distinctos. Hæc conclusio tribuitur D. Thomæ, (3) estque inter Thomistas ferè communis. *Prob. ratione communi*: Vbi non sunt distinctæ difficultates vincendæ, aut superandæ, non sunt ponendi distincti habitus; sed in usu Logicæ non datur distincta difficultas ab ea, quæ datur in ejus doctrinâ: Ergò. Maj. est certa; habitus enim, utpotè facilitantes, ad vincendas difficultates ponuntur. *Prob. min.*: Vsus Logicæ est regularum applicatio; & doctrinæ est earundem explicatio, & penetratio; sed regularum applicatio non est distincta difficultas ab eâ, quam experimur in earum explicatione, & penetratione: Ergò.

7 *Prob. min.*: Quoties regularum applicatio ad eam potentiam spectat, ad quam pertinet earum ge-

netratio, & scientia; applicatio, & usus nullam addunt difficultatem supra penetrationem, & doctrinam; sed ad eandem potentiam intellectivam spectat regularum Logicæ applicatio, ac earum doctrina, & penetratio, ut nemo negat: Ergo. Maj. patet exemplis: Ideo, qui perfectè callent regulas domificandi, pingendi, & scribendi, in usu experiuntur difficultatem, quia earum usus, & doctrina pertinent ad distinctam potentiam; ille ad manus, ista verò ad intellectum: E contrà verò: quia scire Prudentiæ regulas, & secundùm eas dirigere, ad eandem potentiam intellectivam pertinet, intellectus perfectè prudentiâ ornatus, absque novâ difficultate dirigit alias potentias; cum sit proprium virtutis perfectæ reddere potentiam facilem in operando: Ergo pariter.

8 Respondent Contrarii, (4) in usu Logicæ esse novam difficultatem, non quidem positivam, sed negativam: Difficultatem positivam videntur appellare eam, quam primò potentia vincit per aliquas demonstrationes; negativam verò eam esse, quam potentia expellit per majorem facilitatem ex iteratis actibus generatam. Sed Contrà: Ad vincendam difficultatem negativam, sufficit habitus positivè facilitans intellectum: Ergò non requiritur habitus utens, ad eam difficultatem superandam. Prob. ant.: Qui per aliquas demonstrationes erga definitionem acquisivit habitum scientificum definiendi, habet difficultatem negativam ad definiendum, si valdè non sit versatus in construendis definitionibus, quippè, qui potest facilius reddi in definiendo; sed iste non eget novo habitu definiendi, ad eam superandam difficultatem: Ergò.

9 Contrà 2.: Ad eundem habitum pertinet facilitare potentiam circa actum primarium, & secundarium;

(4)
P. Lossada
Tract. I.
Log. disp.
I. cap. 3.
num. 17.

rium; sed doctrina, & usus Logicæ comparantur, ut actus primarius, & secundarius: Ergò non requirunt diversum habitum. Maj. patet in amore Dei, & proximi, qui à eodem charitatis habitu procedunt. Prob. min.: Ideo amor Dei, & proximi, ut actus primarius, & secundarius comparantur, quia idem habent formale objectum, & motivum; sed etiam doctrina, & usus Logicæ habent idem formale objectum, à formale motivum, ut suis unaquæque locis patebunt: Ergò.

10—*Contrà* 3.: Habitus Logicæ docentis, nedum faciliat potentiam intellectivam ad regularum peritiam, sed ad earum etiam usum, & applicationem: Ergò sufficit ad tollendam quamvis difficultatem, etiam negativam. *Nec* satisfaciunt, dicentes, (5) habitum Logicæ docentis facilitare ad usum tantum mediatè, & dirigendo; non verò immediatè, & exequendo. *Contrà* enim est: Habitus non aliter exequitur actum, quàm, *ut quo*, & dirigendo potentiam, ut patet in habitu Temperantiæ: Ergò si habitus Logicæ docentis faciliat ad usum Logicæ, dirigendo; faciliat, exequendo. *Deinde*: Licet intellectus medià apprehensione transeat ad discurrendum; est nihilominus potentia immediatè discursiva, etsi non immediatione actus, benè verò immediatione potentiæ: Ergò licet habitus Logicæ docentis transeat ad usum, & executionem medio actu doctrinali, est immediatè executivus, immediatione habitus, etsi non actus.

11—*Præterea*: Licet habitus, facilitantes solum materialiter, obices videlicet destruendo, & removendo impedimenta potentiæ, solum dirigant, & minime exequantur actus, ut patet in habitu charitatis, dirigente ad subeundum martyrium, quod est actus fortitudinis; habitus verò, formaliter facilitans po-

ten-

(5)
Idem ubi
sup. num.
18.

rentiam ad actus ejusdem rationis formalis facilitatis, & dirigit, & exequitur actum, ut patet in habitu fortitudinis, facilitante per aggressionem in Tyrannum ad subeundum martyrium; atqui Logica docens per actum doctrinalem faciliat ad usum, qui est ejusdem rationis formalis, ac doctrina ipsa: Ergò.

12 Ex his præcluditur aliorum solutio, asserentium, usum Logicæ addere novam difficultatem supra ejus doctrinam ratione materiæ, cui est applicanda doctrina illa; ut, si quis sciens definiendi regulas nesciat formicam definire. *Impugnatur enim ex dictis: Ad vincendas difficultates materiales, non requiritur specialis habitus: Ergò nulla est solutio. Prob. ant.: Eodem habitu utente construit intellectus definitionem hominis, ac definitionem formicæ, juxta Adversarios; sed qui facilis est in definiendo hominem, aliæque animalia, potest habere difficultatem materialem in definiendâ formicâ: Ergò.*

13 *Jam colligimus 1.: Logicam esse propriè utentem, nedum in parte topica, & sophistica, sed etiam in parte demonstrativa. Ratio primæ partis est; quia Logica in parte topicâ, & sophisticâ utitur mediis communissimis, & facillimis, quæ faciliè ad usum, & in propriâ, & in alienâ materiâ applicari possunt. Ratio secundæ partis est; quia usus est applicatio regularum ad opus, ut supra vidimus ex D. Thomâ; sed non minus applicantur ad opus regulæ in parte demonstrativâ, quàm in parte topicâ, & sophysticâ: Ergò ubivis est propriè utens.*

14 *Colligimus 2.: Possè eundem actum Logicæ esse simul docentem, & utentem respectu diversorum, ut patet in isto: Omnis oratio, explicans rem per essentiam, est clarior illâ; sed definitio explicat defini-*

184 *Liber I. Quest. I. de Natura, & Propriet. Logice.*
finitum per essentiam: Ergò est clarior definito. Hicci-
quidem actus est docens definiendi, cum præceptum
tradat definitionis; & est utens syllogizandi, cum de-
monstrandi regulas ad praxim reducat. *Imò verò valet*
idem actus esse doctrina, & usus respectu ejusdem,
exercitè, & quasi reflexè, ut patet in hoc actu: Defi-
nitio est oratio explicans rem per essentiam, qui doctri-
nam tradit definitionis, eamque observat in praxi,
definiendo definitionem.

SOLVUNTVR ARGVMENTA CONTRARIA.

15 **A**RG. 1.: Ad vincendas distinctas difficultates
diversi habitus requiruntur; sed in usu, &
executione regularum Logicæ experitur intellectus di-
versam difficultatem à eà, quam fuit expertus in ea-
rum explicatione, & penetratione: Ergò in Logicà
requiruntur habitus docendi, & utendi realiter di-
stincti. Prob. min.: Plures sunt, qui perfectè callent
regulas syllogizandi, qui tamen magnà cum difficul-
tate construunt syllogismos: Ergò. Resp., dist. mai.:
Ad vincendas distinctas difficultates formales, conc.
mai.; materiales, neg. maj.; & sic distinctà min. neg.
conseq. Qui enim, rectè intelligentes syllogizandi re-
gulas, cum difficultate syllogizant, experiuntur so-
lùm difficultatem materialem, non vincendam per
novum habitum, sed per applicationem habitus do-
centis ad materiam sibi difficilem.

16 Duplici enim ex causà potest quis esse diffici-
lis ad syllogizandum (idem intellige de cujusvis alte-
rius rei exercitio) vel quia ei deficit materia ad syllo-
gismos conficiendos, terminorum scilicet copia, re-
rum demonstrandarum essentia, aut proprietatum
notitia; vel quia ex se non est promptus, & habilis,
seu satis instructus: Hac secunda difficultas dicitur
for

formalis, requirens habitum, ut evincatur; prima verò est purè materialis, minimè per habitum vincenda. Accipe doctrinæ exemplum in Domificatore peritissimo, & experto, qui difficultatem experitur in construendà domo, cum sibi lapides, & ligna tardè, & imparata conferuntur: Idem parificatur in velocissimo Scriptore, qui tardè scribit, si materia scribenda sibi non offeratur abundè; quæ tamen difficultates sunt purè materiales.

17 *Dices*: Habitus Logicæ docentis non faciliat ad utendum: Ergò, qui scit regulas Logicæ, habet difficultatem formalem ad utendum ipsis. Prob. ant.: Habitus solùm faciliat potentiam ad actus similes eis, per quos fuit genitus; sed habitus docens fuit genitus per actus docentes, & non utentes: Ergò. *Conf.*: Potest augeri habitus, seu facilitas ad utendum, quin augeatur habitus, seu facilitas docendi: Ergò sunt diversi habitus, diversas vincentes difficultates formales. Prob. ant.: Ex repetitione actuum augetur habitus; sed possunt repeti plures actus Logicæ utentis, quin repetantur actus Logicæ docentis: Ergò.

18 *Ad inst. resp.*, neg. ant.; ad prob. dist. maj.: primariò, conc. maj. secundariò, neg. maj.; & concessà min., neg. conseq. Habitus acquisitus per actus docendi primariò faciliat ad docendum, seu ad doctrinæ intelligentiam; sed quia, supposità doctrinæ intelligentià, nulla superanda restat difficultas ad utendum, ideo habitus ipse secundariò faciliat ad usum. *Ad conf. resp.*, neg. ant.; ad prob., neg. min.: quia actus Logicæ utentis exercetur cum reflexione ad regulas Logicæ; hæc autem reflexio, cum intellectum exercitiè intruat ad usum, est actus Logicæ docentis.

19 *Dices adhuc*: Licet actus Logicæ utentis præ-

supponat actum Logicæ docentis, non tamen è contrà: Ergò per actus Logicæ docentis generatur habitus docens, minimè facilitans ad utendum. Prob. conseq. Actus Logicæ docentis non sunt utentes: Ergò *Resp.* (6) dist. ult. ant.: Non sunt utentes formaliter, conc. ant.; virtualiter, neg. antec. & conseq. Tales enim actus habent virtutem ad producendum habitum per se primò docentem, & secundò utentem; atque adeò sunt virtualiter utentes.

(6)
P. N. Re-
migijs in
reflex. pa.
I. reflex.
I. punct. 3
V. Colleg.
Rip. hic. n.
22.

10 *Instabis.*: Post actus Logicæ docentis, restat nova difficultas formalis in executione: Ergò illi actus non producunt habitum utentem, atque adeò non sunt virtualiter utentes. Prob. ant.: Sicut intellectus dirigitur per habitum docentem ad artificiosè utendum, ita voluntas per iudicium, regulans temperatam comestionem, dirigitur ad eligendam temperatam comestionem; sed, supposito iudicio regulante, datur in voluntate formalis difficultas ad illam electionem: Ergò pariter. *Resp. neg.* conseq. Disparitas est: quia iudicium regulans, & electio pertinent ad diversas potentias, illud ad intellectum, ista ad voluntatem; ideò, præter Prudentiam, cuius actus est iudicium, requiritur alia virtus in voluntate ad electionem: At verò doctrina, & usus Logicæ ad eandem pertinent potentiam, ut actus primarius, & secundarius ejusdem potentia. (7)

(7)
V. sup. n. 7
29.

(8)
Thom.
2. 2. q. 51
art. 1 &
2.

21 *Replie.*: Imperium practicum, imperans media ad consequendum aliquem finem, & iudicium, iudicans de medijs, ad eandem potentiam intellectivam pertinent; sed, supposito iudicio de agibilibus producto medio habitu Synesis, restat nova difficultas superanda per habitum Prudentia medio actu imperii: (8) Ergò pariter. *Respon. neg.* conseq. Disparitas est: quia iudicare de medijs aptis ad consequendum finem perti-

pertinet ad intellectum solum; imperare verò pertinet ad ipsum intellectum, ut applicatum, & motum à voluntate per electionem mediorum, aliumvè actum præcedentem voluntatis, quæ, cum libera sit, multoties resistit: At verò doctrina, & usus Logicæ ad intellectum pertinent independenter ab alia potentia resistente.

22 *Repl. adhuc*: Ideo, supposito iudicio de mediis, restat nova formalis difficultas ad imperium, quia voluntas, à quâ intellectus in imperando pendet, resistere valet, utpote libera; sed, supposito habitu Logicæ docentis, etiam voluntas, quippè libera, resistere potest in applicando intellectum ad utendum regulis Logicæ: Ergò datur nova formalis difficultas ad talem usum. *Resp.*, dist. conseq.: Restat nova difficultas, vincenda per Logicam, neg. conseq.; vincenda per virtutem Studiositatis, conc. conseq. Etsi enim Logicæ periti, segnes, & negligentes quandoque sint ad utendum Logicæ regulis; hæc negligentia per solam virtutem Studiositatis, absque novo Logicæ habitu, est evincenda.

23 *ARGUES 2.*: Habitus Logicæ utentis est opinativus, saltem in parte topica, & sophisticus in parte sophistica; sed habitus docens in quacumque parte est scientificus, ut infra (9) videbimus: Ergò realiter distinguuntur. Conseq. tenet; quia habitus scientificus realiter est alius à topico, & sophistico. Prob. min.: Habitus Logicæ utentis in parte topica inclinatur ad actus topicos, & in sophistica ad actus sophisticos: Ergò & ipse est topicus in parte topica, & sophisticus in sophistica. *Resp.*, concess. maj., disting. min.: Est scientificus respectu actus primarii, conc. min.; respectu secundarii; neg. min.; & conseq.

24 Item habitus docens, qui, ut scientificus, &

(9)

In hæc

quæst. art.

3. n. 2.

docens, primariò se explicat in actus scientificos, & doctrinæ, ut utens, & secundariò prorumpit in actus opinativos secundùm partem opinativam, & in sophisticos secundùm sophisticâ; quin sequatur inde, habitû illum esse scientiam, & opinionem, quippe qui simul producit actus scientificos, & opinativos. Et ratio est: quia habitus suam capit denominationem ab actu primario, non à secundario; ad actus enim secundarios specialis non requiritur habitus, nec denominatio: Actus autem primariùs est scientificus; quapropter scientificus est & habitus.

25 *Dices*: Actus opinativus, nec, ut actus secundarius, potest ab habitu scientifico provenire: Ergò. *Prob. ant. 1.*: Ab habitu scientifico solùm possunt oriri actus scientifici, vel ad scientiam disponentes; sed actus opinativus, nec est scientificus, nec ad scientiam disponit; nititur enim opinionem generare: Ergò. *Prob. 2. idem ant.*: Ab habitu opinativo, nec secundariò valet oriri actus scientificus: Ergò pariter è contrà. *Conf.*: Habitus distinguuntur per actus formaliter specificè distinctos; sed actus Logicæ docentis, & utens realiter specificè distinguuntur: Ergò.

26 *Ad instantiam resp.*, neg. ant.; ad primam probationem, dist. min.: Neque ad scientiam disponit actus opinativus, elicitus ex fine topico, seu probabilis, conc. min.; elicitus ex fine scientifico, nego minorem, & consequentiam. Si actus topicus (idem respectivè dicimus de sophistico) ab aliquo eliciatur ex fine tantùm probabiliter argumentandi, seu ingenium exercendi, aliòve fine, neque procedit ab habitu Logicæ, neque illum generat, sed ab aliquo habitu topico ex similibus actuum repetitione generato. *Ceterum*: Si ejusmodi actus fiat ex fine demonstrandæ, vel magis

magis declarandæ veritatis, aut fugiendorum sophismatum; sic, inquam, licet non sit scientificus, ad scientiam viam sternit, ad eamque disponit, valetque ab habitu scientifico secundariò procedere.

27 *Ad secundam* ant. prob., neg. conseq.: Quia actus scientificus, perfectior quippè, nequit esse dispositio ad opinionem, aliàs perfectius ordinaretur ad imperfectius; actus autem opinativus ad scientiam disponit, quando fit ex fine demonstrandæ scientificè veritatis; ideòque valet esse ejus actus secundarius. *Ad Conf.*, dist. maj.: Per actus formaliter specificè distinctos sub ratione, qua ab habitu attinguntur, & non subordinatos, concedo maj.; distinctos inter se, & subordinatos, nego maj. Licet actus sint diversi in ratione docentis, & utentis, non tamen in ratione artefacti logici, sub quà ratione ab habitu Logicæ attinguntur; suntque subordinati formaliter: ideo non requirunt diversos habitus. Exemplum doctrinæ est in tribus mentis operationibus inter se distinctis, & ab eadem potentia procedentibus. (10)

28 *Replie.* contra solut. instantiæ: Actus topicus, vel sophisticus ex nullo fine valet procedere à virtute intellectuali; sed Logica docens est virtus intellectualis: Ergò. Ant. patet ex D. Thomà, (11) dicente: *Vnde soli illi habitus virtutes intellectuales dicuntur, quibus semper dicitur verum, numquam falsum*; sed actus topicus, & sophisticus non sunt semper veri, imò iste semper est falsus: Ergò. *Præterea*: idem Doct. Ang. alibi (12) de virtute in communi ait: *Oportet ergò, quòd ita sit principium actus boni, quòd nullo modo mali*; sed actus bonus intellectus est determinatè verus, malus autem est falsus: Ergò, cum illi actus non sint veri, saltem determinatè, nequeant à virtute procedere.

(10)

V. *Dialecticæ*
q. *Proem.*
ar. 3. à n. 10.

(11)

D. *Thom.* ar. 2.
1. 2. q. 57.
2. ad 2.

(12)

D. *Thom.*
Quest. Vn.
de Virt. à

2.

Resp.

29 *Resp. ad replic.*, neg. ant.; ad primum textum in probationem adductum resp., explicando illum: Quibus semper dicitur verum ex fine præintento, & ex ejus actu primario, conced.; ex actu secundario secundum se ipsum, nego. Quemadmodum Theologia, quæ est scientia objectivè supernaturalis, agit de virtutibus, & peccatis, non secundum se, ut illius objecto supernaturali opponuntur, sed tantum, quatenus eorum notitia juvat ad demonstrandam objecti Theologici perfectionem; ita virtus intellectualis, quæ est Logica, attingit actus ex se opinativos, & fallaces, quia horum constructio juvat ad veritatem nudam attingendam. *Ad 2. tex.* pariter dicimus, virtutem non posse esse principium actus falsi, nisi subordinetur ad verum, quomodo non illi contrariatur. (13)

(13) 30 *Replic. iterum*: Sicut se habet virtus Moralis ad bonum, ita virtus intellectualis ad verum; sed à virtute Morali, nec secundariò, neque ex fine boni, potest procedere actus malus: Ergò pariter. *Conf.*: Virtus intellectualis nequit extra proprium objectum abire; sed ejus objectum est verum: Ergò nec secundariò valet falsum attingere. *Ad replic. resp.*, neg. conseq. Disparitas est; quia actus malus nequit subordinari bono, aut ad illum conducere, semperque ei contrariatur: Actus autem opinativus, & fallax possunt ordinari ad veritatem, & ex fine illius produci à virtute intellectuali, ut actus ejus secundarius.

31 Et ratio solutionis est: quia habitus potest conficere actum probabilem, & falsum, non per modum inclinantis intellectum ad talem assensum, sed per modum applicantis regulas ex fine vitandæ falsitatis cognitæ in actu sophistico, & acquirendæ veritatis, in actu topico splendescente; quæ omnia ad veritatem maximè faciunt: Enim verò nequit voluntas actum

malum efficere, quin illum efficiat per modum consentientis in ipsum, quia consensus requiritur ad malitiam actus; consensus autem in actum malum nullo valet modo conducere ad bonitatem, quam respicit Moralis virtus. *Ad Conf.*, dist. ant.: directè, & primariò, conc.; indirectè, & secundariò ex fine objecti primarii, neg. Patet exemplo Theologiæ, num. 29. adducto. (14)

32 ARGVES 3.: Logica in parte demonstrativa est propriè docens; sed in eà parte non est propriè utens, sed solum in parte topicà, & sophistica: Ergò habitus Logicæ docens distinguitur realiter à habitu propriè utente. Min. patet ex D. Thom. (15) asserente: *In parte Logicæ, quæ dicitur demonstrativa, sola doctrina pertinet ad Logicam; usus verò ad Philosophiam, & ad alias scientias particulares. Resp. neg. min.; ad prob. ex D. Thom. resp., distinguendo illam: Sola doctrina pertinet ad Logicam, ut se extendentem ad materiam aliarum scientiarum, conc.; quia sic Logica docet artificium demonstrationis, alia verò scientia, ad quam dirigit, exercet artificium: in materia propria, neg.; in eà enim ipsa dirigit, & exercet artificium.*

(14)
V. Col. Rip
lb. 4. dub
7. n. 17.

(15)
D. Thom.
4 Met. lec.
4.

ARTICVLVS II.

An, & quenam Virtus mentis sit Logica

I QVemadmodum dantur in voluntate Virtutes, quæ morales dicuntur, ad bonum inclinantes, & vitia illis opposita, quæ voluntatem ad malum inducunt; dantur etiam in intellectu quidam habitus inclinantes in verum, qui Virtutes intellectuales appellantur; quidam ad falsum, qui mentis vitia, seu errores dicuntur. Est autem

Vir-

(1) *Arist. 6. ethic. c. 4.* Virtus mentis, seu intellectualis: (1) *Habitus, inclinans intellectum ad actus necessariò veros.* Dicitur habitus, ut conveniat cum morali Virtute; ponuntur reliquæ particulæ loco differentia, quæ differt à Virtute morali, quæ voluntatem inclinât in bonum. Quinque sunt mentis Virtutes, *Sapientia, Prudentia, Intelligentia, Scientia, & Ars*, quarum natura ex dicendis patebit.

2 *DICIMVS* 1: Logicam docentem secundum omnes suas partes, esse Virtutem mentis. *Prob. Conclusio*: Virtus mentis est habitus, inclinans ad actus necessariò veros; sed Logica docens ita se habet secundum omnes suas partes: Ergò. *Prob. min.*; & primò de parte demonstrativa: Logica, ut demonstrativa, inclinât in hos, & similes actus: *Definitio debet esse clarior suo definito: Syllogismus debet constare tribus terminis*; sed hi sunt necessariò veri: Ergò. *Prob. min.* eadem de parte topica, & sophistica: Hi sunt actus Logicæ secundum partem topicam: *Syllogismus probabilis aliquà debet constare præmissà probabili: Syllogismus probabilis generat opinionem*, alijque consimiles; hi autem sunt ejus actus secundum partem sophisticam: *Syllogismus fallax debet constare aliquà fallacià: Syllogismus fallax generat errorem*; atqui sunt necessariò veri: Ergò.

3 *DICIMVS* 2: Logicam non esse propriè Intelligentiam, Sapientiam, neque Prudentiam. *Prob. prima pars*: *Intelligentia*, quæ aliàs dicitur *Intellectus*, est virtus, agens de primis principiis, ut prima principia sunt; sed Logica non attingit prima principia, ut prima principia sunt, sed quatenus ex eis suas infert conclusiones, quod scientiarum commune est: Ergò. *Prob. secunda pars*: *Sapientia* est virtus agens de rebus altissimis per altissimas causas; sed Logica non

Art. II. An, & quenam Virt. ment. sit Logica? 193
est hujusmodi; cum agat de instrumentis sciendi per
secundas intentiones: Ergò. Tertia pars patet: *Prudentia*
est virtus, agens de bonis moribus; sed Logica
de bonis moribus non curat: Ergò. Vtrum sit Ars,
vel Scientia, sequentibus articulis exponetur.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

4 **A**RGVES I. contra primam conclusionem:
(2) Virtus intellectualis includit conce-
ptum virtutis in communi; sed Logica non includit
conceptum virtutis in communi: Ergò non est virtus
intellectualis. Prob. min.: Conceptus virtutis in com-
muni est *dispositio perfecti ad optimum*; sed Logica
non est hujusmodi: Ergò. Prob. min.: Logica in parte
demonstrativa est dispositio intellectus ad formandas
secundas intentiones in materia demonstrabili; in
parte topica, ad eformandas in materia probabili; &
in sophistica, in materia fallaci; sed tales intentio-
nes non sunt optimum intellectus, cum sint entia fi-
cta, cum magna imperfectione intellectus: Ergò.

5 *Res.*, neg. min.; ad prob. neg. min.; ad cujus
prob., dist. min.: non sunt optimum intellectus, ne-
que ad illud disponunt, neg. min.; & disponunt ad
optimum, conc. min.; & neg. conseq. Itaque opti-
mum intellectus est verum clarissimè attractum, quia
perfectio maxima cujuscumque potentia est præstan-
tissima attingentia objecti ipsius: Licet autem secun-
dæ intentiones logicales non sint optimum intellectus,
ad illud disponunt, ut formæ artificiosæ veritatis ma-
nifestativæ; consequenter Logica est habitus, dispo-
nens intellectum ad optimum; sicque est virtus men-
tis. *Neque dicas*: Virtutem esse ultimam dispositio-
nem habentis illam, ut docet Arist. Est enim in sua

(2)
Ex P. N.
Remigio à
S. Erasmo
in Thestib.
logic. Thest
I.

194 *Liber I. Quest. I. de Natura, & propriet. Logicæ.*
specie, ut Logica in specie Logicæ; & non aliter.

6 *Dices*: Logica docens secundum partem topicam non disponit ad verum: Ergò non disponit ad optimum intellectus. Prob. ant.: Logica secundum partem topicam disponit ad probabile; sed probabili non minus subesse potest falsum, quam verum: Ergò. *Resp.* neg. ant.; ad prob. disting. maj.: Disponit ad probabile, demonstrativè attingendum, conc. mai.; probabiliter attingendum, neg. mai.; & sic distinctà min., neg. conseq. Licet enim Logica, ut utens, in parte topicà, & sophisticà attingat probabilitatem, & fallaciam, modo probabili, & fallaci procedendo; ut docens verò, attingit in parte topicà probabile, scientificè demonstrando, syllogismum topicum debere constare aliquà præmissà probabili, & generare opinionem; & in parte sophisticà, demonstrando, syllogismum fallacem debere aliquà constare fallacià; quod est modo demonstrativo, & scientifico procedere.

7 *Instabis*: Ut Logica sit Virtus mentis nullo modo debet disponere, & dirigere ad probabilitatem: Ergò nulla est solutio. Prob. ant.: Virtus mentis est habitus, quo intellectus semper dicit verum, ut est inconcussus apud Arist. (3) sed habitus, dirigens ad probabilitatem, quandoque dirigere potest ad falsum, cui subjecta est probabilitas: Ergò. *Resp.*; neg. ant.; ad prob., concessà mai., dist. min.: Potest dirigere ad falsum contentum in actù regulato, seu in usu regulationis, conc. min.; contentum in actù regulativo, & doctrinali, neg. minorem, & conseq. Licet actus regulatus Logicæ probabilis, seu topicæ, qui est usus in parte topicà, possit esse falsus; actus autem regulativus, docens modum disponendi artificium probabile, est necessariò verus.

8 Exemplo fit clara doctrina ista: Hi sunt actus

Lo.

(3)
Aristot. 6.
Ethic. 6. 4.

Art. II. An, & quenam Virt. ment. sit Logica? 195
 Logicæ probabilis: Quod est nixum fundamento suffi-
 cienti, est probabile; sed Logicam esse simplicem qualita-
 tem, est nixum sufficienti fundamento: Ergò Logicam
 esse simplicem qualitatem, est probabile: Habitus, attingens
 omnia sua objecta sub unica ratione formali specifica, est
 simplex qualitas; sed Logica ita se habet: Ergò est sim-
 plex qualitas; primus autem est regulativus, & secun-
 dus regulatus; iste capax est falsitatis, non verò pri-
 mus, ut consideranti patebit. Si dicas: quòd actus
 regulatus est finis actus regulativi; sed primus valet
 esse falsus: Ergò. *Disting. maj.*: Actus regulatus ma-
 terialiter sumptus, neg. maj.; formaliter acceptus
 penès conformitatem ad regulas topicas, concedo
 majorem. Ille enim actus verè conformatur prædictis
 regulis.

9 ARGVES 2. contra 2. conclusionem: Logica
 agit de primis principiis, qualia sunt: *Quæ sunt eadem
 uni tertio, sunt idem inter se*: Dicitur de omni: Dicitur de
 nullo; item agit de rebus altissimis, scilicet de Deo,
 docens, non rectè concludere hunc syllogismum: Pa-
 ter est Deus; sed Filius est Deus: Ergò Filius est Pater:
 Ergò Logica est Intelligentia, & Sapientia. *Resp.*: Lo-
 gicam agere de primis principiis, non ut prima prin-
 cipia sunt præcisè, quod est proprium Intelligentiæ; sed
 ut ex illis suas deducens conclusiones. *Pariter* agit de
 rebus altissimis, sed per secundas intentiones, non
 per altissimas causas, ut est proprium Sapientiæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum Logica sit Scientia?

I **S**ciētia trifariā usurpari solet. Primò pro quã
 vis cognitione verà; quidquid enim non
 Eb 2 igno:

196 *Liber I. Quest. I. de Natura, & Propriet. Logicæ.*
 ignoratur, sciri dicitur. *Secundò* pro notitia evidenti, que
 propter se ipsam quæritur, nec ad aliud per se ordina-
 tur: quo sensu dicuntur tantummodo *Scientiæ* illæ, quæ
 principales sunt. *Tertiò* pro evidenti rei notitiâ; quo
 sensu minùs rigoroso definitur *Scientia*: *Cognitio rei*
per causam, quoniam illius est causa, & quòd aliter se
 habere non potest. In ultimâ acceptione, quâ ad præsens
 attinet, duplex est, altera Actualis, & altera Habitua-
 lis. Actualis est: *Cognitio certa*, & *evidens per demon-*
strationem acquisita. Habitualis est: *Habitus certus*, &
evidens per demonstrationem acquisitus. Quærimus de
 Logicâ Habituali, idem resolutum volentes de Actua-
 li.

Prima Conclusio.

2 *DICIMVS* 1.: Logicam docentem secundùm
 omnes suas partes esse propriè *Scientiam*. *Conclusio*
 est ferè communis, & expressa D. Thomæ (1) asseren-
 tis: *Logica secundùm quòd est docens, habet considera-*
tionem de secundis intentionibus, instituens modum, quo
per eas doceri possit, ad conclusiones in singulis scientiis
probabiliter ostendendas; hoc autem demonstrativè fa-
cit: Similiter dicendum est de *sophisticâ*; sed *Logica*
docens secundùm, quòd habet considerationem de se-
cundis intentionibus in propria materiâ demonstrabi-
li, est Demonstrativa; prout instituit modum proce-
 dendì in singulis *Scientiis* probabiliter, est *Probabi-*
lis; idemque sentiendum de *Sophisticâ*: Ergò est *Scien-*
tia secundùm omnes suas partes.

3 *PROB.* *Conclusio* ratione: *Scientia* est habitus
 certus, & evidens per demonstrationem acquisitus;
 sed *Logica* docens secundùm omnes suas partes est
 habitus certus, & evidens per demonstrationem acqui-
 situs: Ergò. *Prob.* min. de parte demonstrativâ: *Logi-*
ca docens penes partem demonstrativam acquiritur

per

(1)
 D. Thom.
 4. Met. lec
 4.
 Opusc. 70.
 q. 5. a. 1.
 & q. 6. a.
 1.

per has, & similes demonstrationes: *Omnis explicatio debet esse clarior re explicata; sed definitio est explicatio definiti: Ergò debet esse clarior definito: Omnis pars debet esse minor toto; sed quodlibet membrum divisi est pars illius: Ergò membrum dividens est minus diviso: Ergò secundùm hanc partem est habitus certus, & evidens per demonstrationem acquisitus.*

4. *Prob. jam eadem minor de parte topica, & sophistica: Logica secundùm partem topicam acquiritur per hunc, & similes syllogismos: Omnis syllogismus rectè dispositus ex præmissis probabilibus, generat opinionem, sed talis est syllogismus topicus: Ergò syllogismus topicus generat opinionem: Secundùm partem sophisticam per hunc, & alios: Omnis syllogismus ex præmissis apparenter veris, & apparenti rectitudine dispositis, generat errorem; sed talis est syllogismus sophisticus: Ergò hic generat errorem: Atqui syllogismi isti necessariò, & evidenter concludunt; alter in materia topica, alter in sophistica: Ergò.*

5. *Conf.: Habitus, probans suas conclusiones ex principiis certis, & evidentibus, est propriè Scientia; sed Logica docens penes singulas ejus partes ita se habet: Ergò est propriè Scientia. Prob. min.: Logica probat suas conclusiones ex his principiis: Quæ sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se: Dici de omni: Dici de nullo, quæ deserviunt præsertim parti demonstrativæ; & ex his: Syllogismus probabilis debet constare alterà saltem præmissà probabili: Syllogismus fallax debet constare aliquà fallacià; quæ inserviunt parti topicæ, & sophisticæ; sed hæc principia sunt certa, & evidentià: Ergò.*

Secunda Conclusio.

6. *DICIMVS 2. : Logicam sub munere utentis non*

198 *Liber I. Quest. I. de Natura, & Propriet. Logicæ.*
 non esse Scientiam in parte topica, & sophistica, ne-
 que in parte demonstrativa. Conclusio, quoad pri-
 mam, & secundam partem communis est; & *prob.*: Lo-
 gica solum est Scientia, ut demonstrans proprietates
 de suo objecto; sed Logica utens in parte topica, &
 sophistica non demonstrat proprietates de suo obje-
 cto: Ergò. *Prob. min.*: Logica, ut utens, in parte to-
 pica solum construit syllogismos probabiles, & in so-
 phistica sophisticos; sed per syllogismos probabiles, &
 sophisticos non demonstrantur proprietates objecti Lo-
 gicæ, sed solum per demonstrativos: Ergò. *Min. pa-*
ret, quia per syllogismos probabiles solum probabili-
 ter probatur, & per sophisticos tantum apparenter; per
 neutros autem demonstratur.

7 *Tertia pars*, quæ inter Thomistas ferè commu-
 nis est, *Prob.*: Scientia est, quæ proprietates demon-
 strat de suo objecto; sed Logica, ut utens, in parte
 demonstrativa non demonstrat proprietates de suo ob-
 jecto: Ergò, prout utens, in parte demonstrativa non est
 Scientia. *Prob. ant.*: Logicam demonstrare proprie-
 tates de suo objecto, est docere proprietates de suo
 objecto; sed docere proprietates de suo objecto, non
 pertinet ad Logicam sub munere utentis, sed docen-
 tis, nisi velimus usum, & doctrinam Logicæ confun-
 dere: Ergò.

8 *Respondent Contrarii*, (1) Logicam utentem non
 docere doctrinam, quæ utitur; docere tamen doctri-
 nam diversam: potest enim demonstrare proprietates
 P. Loffada tract. 1. definitionis, & simul uti regulis demonstrandi; ut pa-
 disp. 1. ca. 8. n. 21. tet in hoc syllogismo: *Omnis explicatio est clarior re*
 Palanc. tr. clarior definitio. Et rationem assignant: quia sicut uti re-
 1. q. 11. n. gulis scribendi est scribere, ita uti regulis docendi est
 12. docere. *Contra*: Denominationes *docentis*, & *utentis* in

Logica sunt duæ formalitates per rationem distinctæ, desumptæ à diversis muneribus ejusdem habitûs; sed munus utendi regulis demonstrandi denominat habitum utentem: Ergò munus docendi proprietates definitionis debet denominare habitum docentem: Ergò, licet idem habitus, & actus simul doceant, & utantur, non docent, prout utuntur reduplicativè; sicque sub munere utentis non demonstrat.

9 *Contra 2:* In illo Syllogismo Logica docet regulas definiendi, & utitur regulis demonstrandi; sed, prout docet regulas definiendi, est formaliter Logica docens; & prout utitur regulis demonstrandi, est Logica utens: Ergò, prout utitur regulis demonstrandi, non est docens, neque demonstrat. *Conf.*: Logica, ut utens, solùm attingit structuram argumentationis; sed hæc quid diversum est à doctrina de definitione: Ergò Logica, ut utens, non attingit definitionis doctrinam. *Neo dicas*, (3) Logicam utentem ex parte objecti respicere doctrinam. *Nam* eam respicit, quæ docens; non quæ utens: Sicut usum respicit, ut utens; non, ut docens.

(3)
Palanc!
ubi sup. n.
14.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

10 **A**RGVES 1. *contra 1.* Conclusionem: Philosophus (4) ait: *Si quis Dialecticam, & Rhetoricam, ut Scientias, & non, ut Facultates, pertrahet, imprudens est, & earum naturam subvertit*: Ergò Logica non est Scientia. *Resp.*, dist. ant.: Dialecticam, ut utentem, concedo ant.; ut docentem, nego ant., & conseq. *Dices*: Logica, ut docens, est modus sciendi, ut est commune apud omnes: Ergò non est scientia. *Prob. Conseq.*: Si Logica simul esset modus sciendi, & Scientia, qui quæreret Logicam, simul quæreret Scientiam, & modum sciendi; sed

(4)
Aristot 1:
Rhet. c. 2.

200 *Liber I Quæst. I. de Natura, & Propriet. Logicæ.*
juxta Philosophum (5) *absurdum est quærere Scientiam,*
& *simul modum sciendi* : Ergò.

(5)
Arist. st. 2.
Met. c. 3.

11 *Resp. dist. min.* : Scientiam , & modum sciendi à Scientia distinctum , concedo min. ; indistinctum , nego min. , & conseq. Aristoteles enim solum innuit, esse absurdum quærere simul modum sciendi , qui est Logica , & alias scientias , ad quas Logica manuducit; non verò quærere scientiam Logicæ, & modum sciendi , qui est Logica ipsa : Et hæc est mens ipsius Commentatoris , videnda apud D. Thom. (6) *Instabis* : Vna species non ordinatur ad alias in eodem genere contentas ; sed Logica ordinatur ad alias Scientias : Ergò Logica non est Scientia. *Conf.* : Logica est Ars : Ergò non est Scientia ; quia Ars , & Scientia habent oppositum procedendi modum.

(6)
D. Thom.
op. 70. q. 5
a. 1. ad 3.

12 *Ad inst. resp.* , *dist. mai.* : Tanquam ad finem proximum , & intrinsecum , concedo mai. ; tanquam ad finem remotum , & extrinsecum , nego mai. ; & distinctà min. , neg. conseq. Logica ordinatur proximè ad contemplationem sui objecti , tamquam ad finem intrinsecum ; ad alias verò Scientias tamquam ad finem extrinsecum : sicut omnes virtutes ordinantur ad Charitatem , tamquam ad finem extrinsecum , & nihilominus sunt propriè Virtutes. *Ad Conf.* , nego conseq. : nec obstat subjuncta probatio ; quia Scientia , & Ars solum habent oppositum procedendi modum formaliter ; ita , ut sub formalitate , qua procedit , ut Ars , non procedat , ut Scientia : sed non realiter ; adeo , ut utriusque formalitas non possit in eodem realiter habitu adunari.

13 *ARGUES 2.* : Scientia petit objectum simpliciter scibile ; sed objectum Logicæ non est simpliciter scibile : Ergò Logica non est simpliciter Scientia. *Prob. min.* : *Quod non est simpliciter ens , non est simpliciter sci-*

bile, quia scibilitas sequitur ad ens, tanquam ejus proprietas; sed objectum Logicæ non est simpliciter ens: Ergò. Prob. min.: Objectum Logicæ in communi Thomistarum sententiâ est ens rationis; sed ens rationis non est simpliciter ens, cum sit fictum: Ergò.

14 *Resp.* neg. min.: ad prob. dist. mai.: Quod non est simpliciter ens, neque prædicamentale, neque enuntiabile, concedo mai.; prædicamentale præcisè, neg. mai.; & dist. min.: Prædicamentale, conc. min.; enuntiabile, nego min., & conseq. Ens itaque est duplex, (7) aliud prædicamentale, aliud enuntiabile: Primum constituitur tale per ordinem ad existentiam; cum autem ens rationis, in quo stat objectum Logicæ, habeat existentiam secundum *quid*, fictam videlicet, ideo non est simpliciter ens prædicamentale: Secundum dicitur illud, de quo efformari possunt veræ enuntiationes ratione connexionis cum suis proprietatibus, cumque ens rationis habeat connexionem cum suis proprietatibus, est simpliciter enuntiabile, atque simpliciter scibile.

15 *Dices:* Ens rationis non habet veram cum suis proprietatibus connexionem: Ergò non est simpliciter ens enuntiabile. Prob. ant.: Connexio entis rationis cum suis proprietatibus non est simpliciter talis, cum sit ficta: Ergò. *Resp.*, dist. ant. probationis: Non est simpliciter talis prædicamentaliter, & in genere entis, conc. ant.; prædicabiliter, & in genere connexionis, neg. ant., & conseq. Quemadmodum extrema connexa, scilicet ens rationis, ejusque proprietates, sunt secundum *quid* entia, propriè tamen sunt connexa; ita connexio ipsa est secundum *quid* talis in genere entis, est tamen propriè talis in genere connexionis.

16 *Instabis:* Connexio entis rationis cum suis pro-

Ce

prie:

(7)
V.D. Thō.
opusc. 30.
de ente, &
essentia, c.
1.

prietatibus non est propriè talis in genere connexionis: Ergò. Prob. ant. : Ens rationis nullas habet proprietates connexas: Ergò. Prob. ant.: Si haberet proprietates connexas, essent proprietates rationis; sed nequeunt esse rationis : Ergò. Prob. min. 1. : Proprietates debent ab essentia dimanare , & per eam , tamquam per veram causam , demonstrari; sed unum ens rationis non emanat ab alio, nec per illud, ut causam, demonstratur : Ergò. Prob. 2. eadem. min. : Proprietates per eandem actionem , quâ producitur essentia , producuntur ; sed proprietates entis rationis non ita se habent , cum ens rationis practicè cognosci possit sine proprietatibus; adeoque produci: Ergò.

17 Pro Instantiæ hujus, aliarumque solutione *notandum est* 1. : Objectum Logicæ non esse ens rationis, ut sic, seu in communi, sed secunda rationis intentio artificiosa logici artefacti, de qua variæ, illaque mirabiles proprietates demonstrantur; ut esse proximè directivam intellectûs; esse expulsivam erroris: Et de secunda intentione universalitatis demonstratur secunda intentio predicabilitatis, tamquam ejus proprietas, &c. *Notandum est* 2. ; Proprietates entis rationis ab ente rationis non differre realiter, sed tantum per rationem, seu penes nostrum concipiendi modum: Sicut de proprietatibus entis realis docent communiter Methaphisici.

18 Nunc ad *Inst. resp.*, neg. illam min. : Ad primam ejus prob. dist. maj. : Debent dimanare realiter, & per essentiam demonstrari, tamquam per causam realem, nego maj. ; debent dimanare per rationem, & per eam demonstrari, tamquam per causam logicam, & rationem à priori, concedo maj. ; & distinctâ min., nego conseq. *Ad 2. prob.*, neg. min., ejusque implicitam prob. : Cum enim proprietates entis

rationis cum ipso identificentur; eo cognito, cognoscuntur, implicite saltem, ipsius proprietates: Sicut, cognito ente reali, cognoscuntur implicite *unitas, veritas, & bonitas*, quæ sunt ejus proprietates reales. (8)

19 *Replicab.*: Ens rationis non est simpliciter cognoscibile, cum cognoscatur ad modum entis realis: Ergò nequeunt de ipso proprietates verè demonstrari. *Conf.*: Non est certum apud omnes, ens rationis esse Logicæ objectum, cum id negent Jesuitæ; sed objectum Scientiæ debet esse certò cognitum, ut valeant de eo proprietates demonstrari: Ergò. *Conf.* 2. Vt Logica demonstrat proprietates de suo objecto, debet acquiri per demonstrationem, est enim Scientia habitus per demonstrationem acquisitus; sed Logica nequit acquiri per demonstrationem: Ergò. *Probmin.*: Demonstratio supponit Logicam, ex cujus directione construatur. Ergò.

20 *Ad replic. resp.*, dist. ant.: Cognoscibilitate absoluta, quæ attenditur penes ordinem ad existentiam, concedo ant.; cognoscibilitate respectiva, quæ sumitur à connexionem cum suis proprietatibus, nego antee. & conseq. Solutio jam constat ex dictis. *Ad 1. Conf.*: resp., concessa maj.; dist. min.: Debet esse certò cognitum, quoad rationem explicitam, concedo minor.; quoad implicitam, nego min., & conseq. Ratio explicita objecti logici est reductio artificiosa artefacti logici, in qua omnes conveniunt; licet maneat subtilite, in quo illa reductio consistat. *Ad 2. Conf. resp.*, dist. ant. probationis: Demonstratio artificiosa, concedo ant.; naturalis, nego ant. Per hanc, & non per illam acquiritur Logica.

21 ARGVES 3. contra 3. partem secundæ conclusionis: (9) Logica sub munere utentis in parte demon-

(8)

Vide alia
apud Irr.
hic, à n.
15. & Col
Rip. à n.
15.

(9)

M. Palan
hic à n. 5.

strativa utitur regulis demonstrandi; sed Logica, ut utens regulis demonstrandi, est Scientia: Ergò. Prob. min.: Logica eatenus utitur regulis demonstrandi, quatenus in exercitio demonstrat proprietates de suo objecto; sed Logica, ut demonstrat proprietates de suo objecto, est Scientia: Ergò. Min. patet; quia nihil est aliud scire, nisi demonstrare. *Conf.*: Sicut cæteræ Scientiæ suas efficiunt demonstrationes juxta regulas Logicæ, ita Logica proprias conficit argumentationes, juxta suas ipsius regulas; sed cæteræ Scientiæ, ut utentes regulis Logicæ, sunt propriè Scientiæ: Ergò à pari.

22 *Ad arg. resp.*, nego min.; ad prob. dist. maj.: Quatenus in exercitio demonstrat per usum tantum, nego maj.; per usum, & per assensum, ostensionemque evidentem veritatis demonstratæ, concedo maj.; & dist. min.: Est Scientia vi usûs regularum, nego min.; vi assensûs, & ostensionis evidentis proprietatum, conc. min., & nego conseq. Ad Logicam, ut docentem, nedum attingit tradere regulas, quibus utatur Logica ipsa, ut utens; sed præbere etiam assensum veritati, quæ ex usu resultat, eamque evidenter ostendere; propterea est Scientia: Utentis autem solùm interest usus regularum, in quo minimè splendet ratio Scientiæ.

23 *Ad Conf. dist. min.*: Ut utentes regulis Logicæ reduplicativè, neg. min.; specificativè, conc. min. & nego conseq. Aliæ enim Scientiæ non ideo præcisè sunt Scientiæ, quia regulis utuntur demonstrandi; sed quia, illo usu mediante, demonstrant proprietates de suo objecto; quare non, ut utentes, sed, ut docentes, sunt Scientiæ. *Pariter* Logica, non eò est Scientia, quòd utatur regulis demonstrandi; sed quia illo usu mediante, demonstrat de suo objecto proprietates.

Vfus itaque est conditio necessaria ad rationem Scientiæ; non tamen est formaliter scientificus. Hinc fit, ut Logica non dirigat immediatè ad cæteras Scientias, ut Scientiæ sunt; sed immediatè ad illas, ut utentes regulis; & mediatè, ut Scientias.

24 *Dices*: Constructio syllogismi demonstrativè in materia Logicæ est formalis usus Logicæ; sed talis constructio est formaliter Scientia: Ergò ipsemet formalis Logicæ usus est Scientia. Prob. min.: Talis constructio est aliqua cognitio; sed non opinio, nec fides, neque lumen principiorum: Ergò Scientia. *Conf.*: Vt regulis sciendi est scire; sed Logica, ut utens, utitur regulis sciendi: Ergò, prout talis, scit; atque adeo erit Scientia. Major patet: quia uti regulis scribendū est scribere: pariter ergò.

25 *Ad inst.* resp., neg. min.; ad probationem; concessis præmissis, dist. conseq.: Est Scientia formaliter, & simpliciter, neg. conseq.; reductivè, & secundum *quid*, conced. conseq. Talis enim cognitio, utens regulis, simul assentitur veritati conclusionis: hoc tamen modo est docens; illo autem utens: primo modo est formaliter Scientia; secundo verò reductivè tantum, & identicè. *Ad Conf.*, neg. maj.: Vt enim regulis sciendi est solùm instrumentum sciendi conficere; ad sciendum autem adhuc requiritur præbere firmum assensum, & evidentem veritati per illud instrumentum attackæ. *Ad paritatem* in contrarium dicimus, ad exercitè scribendum nihil aliud requiri, præter regularum applicationem ad usum: cæterum ad demonstrandum, præter regularum applicationem, requiritur assensus toties repetitus.

ARTICVLVS IV.

Virum Logicæ sit propriè Ars?

1 **A**rs definitur ab Arist. (1) *Habitus cum recta ratione factivus*; ab Ang. autem Doctore:

(1)
Aristot. 6
Ethic. cap

4. (2) *Recta ratio operum faciendorum*. Pro harum definitionum intelligentia, observanda est differentia ab Arist. & D. Thom. statuta inter *facere*, & *agere*, seu inter *factionem*, & *actionem*: ait enim Doct. Angel.

(2)
D. Thom.

1. 2. q. 57
art. 3.

(3)
D. Thom.

ubi supr.
art. 4.

(3) *Differt autem facere, & agere; quia, ut dicitur 6. Metaph. factio est actus transiens in exteriorem materiam, sicut edificare, secare, & huiusmodi; agere autem est actus permanens in ipso agente, sicut videre, velle, & huiusmodi*. Quando igitur Arist. & D. Thomas statuunt, Artem esse habitum factivum, seu rationem operum faciendorum, intelligendi sunt de factivo per actionem transeuntem in exteriorem materiam.

2 Celebris est Artis divisio in *Liberalem*, & *Mecanicam*. Liberalis Ars ea dicitur, quæ potiùs mente, quàm corpore, exercetur; exercetur itaque per potentiam liberam, ideoque *liberalis* dicitur. Mecanica est, quæ potiùs corpore, quàm mente, exercetur, ideoque appellatur *Mecanica*, sive *servilis*. Septem sunt Artes Liberales, videlicet Grammatica, Rhetorica, Logica, Arithmetica, Musica, Geometria, & Astrologia. Totidem sunt Mechanicæ, nempe Agricultura, Venatoria, Militaris, Fabrilis, Chyrurgia, Textoria, & Nautica. His versibus breviter annotantur, primo quidem Liberales, secundo Mechanicæ juxta prolatum ordinem:

*Lingua, Tropus, Ratio, Numerus, Sonus, Angulus, Astra.
Rus, Nemus, Arma, Faber, Vulnera, Lana, Rates.*

DICI-

3 DICIMVS: Logicam esse Artem Liberalem, non tamen esse propriè, & absolutè Artem. Prima pars conclusionis, quæ à nemine negatur, patet; tum ex D. Thomà, (4) asserente: *Ars quædam necessaria est, quæ sit directiva ipsius actûs rationis :: & hæc est Ars Logica*; tum etiam, quia Logica sua construit artefacta, quæ potius mente, quàm corpore, exercentur, ut nemo negat; hoc autem proprium est Artis Liberalis. *Advertendum* tamen, quod, cum Ars, altera sit actionis, cujus opus ab ejus actione non differt; altera effectio- nis, cujus opus est ab actione diversum; Logica erit Ars effectio- nis, quia ejus opus ab actione distinguitur, ut videbimus infra in hoc lib. quæst. 2. art. 3.

5 Secunda conclusionis pars, in quâ non levis est, etsi de nomine videatur, difficultas, probanda est. Audiatur tamen prius N. Ang. Doct. (5) asserens: *In ipsis speculabilibus est aliquid per modum cujusdam operis, puta constructio syllogismi, & orationis congruæ :: Et ideo quicumque ad hujusmodi opera rationis habitus speculativi ordinantur, dicuntur per quandam similitudinem Artes, scilicet Liberales; ad differentiam illarum Artium, quæ ordinantur ad opera per corpus exercita, quæ sunt quodammodò serviles. Et paucis interpositis, ait: Ille verò scientiæ, quæ ad nullum hujusmodi opus ordinantur, simpliciter Scientiæ dicuntur, non autem Artes.*

5 PROB. jam secunda pars conclusionis. Cui non convenit Artis definitio, non est propriè Ars; sed Logica non convenit Artis definitio: Ergò. Prob. min.: Artis definitio ab Aristot. desumpta, & communiter admisa, est: *Habitus cum recta ratione factivus*; sed Logica non est habitus cum recta ratione factivus: Ergò. Prob. min.: Esse factivum, prout est Aristotelicæ definitionis differentia, sumitur strictè, & propriè; sed Logica non est factiva strictè, & propriè: Ergò. Maj. est

(4)
D. Thom.
1. poster
lect. 1.

(5)
D, Thom.
1. 2. q. 57.
a. 3. ad 3.

est certa; verba enim cujusvis definitionis debent intelligi in rigorosa sermonis proprietate, cum in formalissimo sensu sint accipienda. Prob. min.: *Factivum* propriè, & strictè sumptum est actus transiens in exteriorè materiam; sed *Logica* non est factiva per actum in exteriorè materiam transeuntem: Ergò.

6—*Min.* est certa; quia *Logica* construit opera interna, non verò externa. *Maj. prob. 1.*: Verba definitionis à nemine propriè accipiuntur, quàm ab ipso definitionis Authore, ejusque legitimo Interprete; sed *Arist.* ejusque *Interpres D. Thom.* (6) *factivum* explicant per actum transeuntem in exteriorè materiam: Ergò. *Prob. 2.* eadem *maj.*: *Factivum* propriè sumptum est speciale operativum contrapositivè ad *activum*, ut non obscurè in verbis *D. Thomæ* conspicitur; sed *activum* constituitur ab *Arist.*, & *D. Thoma* per actum immanentem in ipso agente: Ergò *factivum* constitui debet per actum, in exteriorè materiam transeuntem.

7—*Respondent Contrarii*: (7) *Factivum* Artis Mechanicæ esse actum transeuntem in exteriorè materiam; non verò *factivum* Artis liberalis. *Alii* oppositi Thomistæ respondent: (8) *Primò* dicunt, *Factivum* esse actum externum ex parte materiæ, non verò ex parte formæ. *Secundò* asserunt, *Factivum*, à *D. Thom.* explicatum, esse *factivum* Artis Mechanicæ, Artemque solùm Mechanicam ab ipso, & *Arist.* definitam esse. *Impugnatur 1. solutio*: *D. Thom.* loquitur de omni *factivo* propriè tali; sed per vos loquitur solùm de *factivo* mechanico: Ergò istud solùm est propriè tale. *Prob. maj.*: *D. Thomas* agit de *factivo* cujusvis Artis propriæ: Ergò. *Prob. ant.*: *D. Thō.* agit de *factivo* Artis à *Prudentia* distinctæ, ut legenti

(6)
D. Thom.
ubi supr.
n. 1.

(7)
Multi Je-
suite in
man. scrip
(8)
Irrib. lib.
1. q. 3. a.
3. in resp.
ad inst.
primi ar-
gument.

constabit; sed omnis Ars propriè talis à Prudentia dif-
fert : Ergò.

8—*Impugnatur 2. solutio* : Implicat, aliquid esse
externum ex parte materiæ, & internum ex parte for-
mæ : Ergò implicat illa solutio. Prob. ant. : Forma
proportionatur cum materia : Ergò. *Conf.* Implicat,
aliquid esse internum ex parte materiæ, & externum
ex parte formæ; aliàs posset internis mentis concepti-
bus introduci externa forma domùs : Ergò pariter è
contrà. *Impugnatur tertià*; & quidem ejus prima pars
coincidit cum primà solutione, cujus impugnatione
impugnari potest. Contra alteram partem sic: D. Thom.
definit Artem, de qua ibi agit expressò; sed
agit de Arte propriè tali communiter sumptà : Ergò.
Prob. min. : D. Thom. eo in loco (9) resolvit expre-
sò, Artem esse virtutem intellectualem distinctam
ab aliis; sed hoc est proprium Artis propriè talis in
communi: Ergò.

9 *PROB. 2. eadem pars conclusionis*: Logica est Ars
liberalis; sed Ars liberalis non est propriè Ars: Er-
gò. Prob. min. : Quod est Ars similitudinariè non est
propriè Ars; sed Ars liberalis solùm est similitudina-
riè Ars, ut patet ex D. Thomà: *Dicuntur per quamdam*
similitudinem Artes, scilicet liberales : Ergò. *Respon-*
dent, (10) Artes liberales esse per quamdam simili-
tudinem Artes comparativè ad Artes mecanicas; sim-
pliciter tamen, & absolutè esse propriè Artes. *Vel ali-*
ter (11) dicunt, Artes liberales non esse propriè Ar-
tes proprietate primæ impositionis, quia nomen *Ars*
primò impositum est Artibus mecanicis; esse tamen
propriè Artes, proprietate *usus*; quia Sapientum usu
extensum est nomen *Ars* ad Artes liberales.

10 *Impug. 1. solutio* : *Ars*, propriè loquendo (12)
habitus operativus est (inquit D. Thom.;) Sed Artes
libera-

(9)

D. Thom.
I. 2. q. 57.
art. 3.

(10)

Irrib. ubi
sup. in ref.
ad I. arg

(11)

P. Lessada
disp. I. c.
8. n. 5.

(12)

D. Thom.
I. 2. q. 57
a. 3. in cor.

De

libera-

210 *Liber I. Quest. I. de Natura, & propriet. Logicæ.*
 liberales non sunt propriè operativæ: Ergò non sunt
 propriè Artes absolutè. Prob. min.: Opera Artis libe-
 ralis sunt opera impropiè, & similitudinariè, teste
 D. Thom. jam citato: *In ipsis speculabilibus, &c.* sed
 Ars, quæ non construit opus proprium, non est pro-
 priè operativa: Ergò. *Urgetur*: Quod absolutè est pro-
 priè Ars, simpliciter est dicendum Ars; sed Artes li-
 berales simpliciter *Scientiæ dicuntur, non autem Artes,*
 ut inquit D. Thomas: Ergò. *Impug.* secunda solutio:
 Nomen *Ars* ex usu sapientum est ad Artes liberales
 extensum per quamdam similitudinem, ut inquit so-
 lutionis Author; sed quòd est tale per similitudinem,
 est tale metaphoricè, & non propriè: Ergò.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

(13)
 D. Thom.
 1. post. lect.
 1.

(14)
 D. Thom.
 Opusc. 7.

II **A**RGVES I. D. Thomas ait: (13) *Ars quedam
 necessaria est, quæ sit directiva ipsius
 actûs rationis :: & hæc est Ars Logicæ.* Et alibi asserit:
 (14) *Rationalis, & Mathematica inter cæteras Scientias
 Artes dicuntur*: Ergò Logica est propriè Ars. *Conf.*
 Idem Ang. Doctor, ubi suprâ, Logicam, nedum Ar-
 tem, sed artium Artem appellat: Ergò est propriè
 Ars. *Resp.*, Ang. Doctorem solùm velle Logicam, esse
 Artem, non quidem propriè, & rigorosè, sed impro-
 priè, scilicet liberalem; cæteræ enim scientiæ purè spe-
 culativæ, ne liberales quidem dicuntur Artes. *Ad Conf.*
 dicimus, Logicam dici artium Artem, quia ad cæteras
 artes faciliat; ad quòd non requiritur, quòd sit
 propriè Ars.

II *Dices*: Implicat, quòd Beatissima Virgo Ma-
 ria, cum sit Virgo Virginum, non sit propriè Virgo: Er-
 gò, si Logica est Ars artium, erit propriè Ars. *Conf.*: Lo-
 gica ab omnibus, præsertim ab Ang. Doctore, absolu-
 tè

tè appellatur Ars: Ergò sentit, esse Artem propriè, & absolutè. *Ad inst. resp.*, concessio ant., neg. conseq.; Sacratissima enim Virgo Maria suam conservavit virginitatem illæsam; quòd requiritur, ut propriè sit Virgo: Præterea suo mirabili virginitatis exemplo plurimos ad virginitatem induxit, omnesque longè superat puritate; ideo Virgo Virginum proclamatur: Logica autem non est propriè factiva, prout requiritur ad rationem propriam Artis. *Ad Conf.*, neg. conseq.; quia D. Thom. consentit communi loquendi modo; quia *loquendum est cum pluribus, & sentiendum est cum paucis*; at non sentit, Logicam esse propriè Artem.

13 ARGVES 2.: Ars est recta ratio operum faciendorum; sed Logica est hujusmodi: Ergò est Ars simpliciter. Prob. min.: Logica tradit certas regulas, ad artefacta logicalia construenda: Ergò. *Resp.*, concessio maj.; dist. min.: Logica est recta ratio operum propriè talium faciendorum, neg. min.; impropriè talium, conc. min., & neg. conseq. Opera enim interna, qualia sunt logicalia, non sunt propriè opera, sed aliquid per modum operis, ut nos docuit D. Thom.: *Quicunque autem ad hujusmodi opera habitus speculatiui*, qualis est logicalis, *ordinantur, simpliciter Scientiæ dicuntur; non autem Artes*; atque adeo Logica non est simpliciter Ars. Opera autem externa sunt propriè opera, quæ tamen Logica non construit.

14 *Contra* 1.: Licet in definitione D. Thomæ includatur ratio operis construendi, Aristoteles definiuit Artem per esse habitum cum recta ratione factivum; sed Logica, etsi non construat opera externa, est propriè factiva, cum factiva sit artefactorum: Ergò. *Nec dicas*, Logicam non esse propriè factivam, sed activam; quia non operatur per actionem transeuntem in

(15)
*Vide, quæ
 diximus
 sup. num.
 1. & 6.*

exteriorem materiam, sed per actionem immanentem. (15) *Non enim obstat*; nam discrimen illud inter *agere*, & *facere* videtur omnino voluntarium; neque apud Grammaticos, quorum est de verborum significatione *agere*, fundamentum habet: Ergò illa solutio nititur levissimo fundamento.

15 *Contra 2.*: Licet actus Prudentiæ sit actio, hæc non est restringenda ad actionem imperio voluntatis subjectam: Ergò nec Ars in communi debet ad opus externum adstringi. *Conf.*: Licet opus internum sit tale secundum *quid* comparativè ad externum, est propriè tale in suo genere: Ergò. Prob. ant.: Etsi accidens sit ens secundum *quid* comparativè ad substantiam, est propriè tale in esse scibilis: Ergò pariter. *Contra 3.* Licet objectum Logicæ sit secundum *quid* ens, Logica est propriè scientia: Ergò licet opus Logicæ sit secundum *quid* opus, Logica est propriè Ars.

16 *Ad primam inst. resp.*, negando min., & approbando solutionem ibi datam, cui non officit impugnatio; illa enim distinctio inter *facere*, & *agere* fundata est valdè in Arist. & D. Thomà, ut supra diximus num. 1. Neque Grammaticorum autoritas in his, quæ ad logicas usurpationes attinent, est attendenda: Enim verò nec Grammaticos ipsos latuit ea significationum diversitas; siquidem Laurentius Valla, (16) quas tribuit verbo *facio* significationes, ipsæ sunt actiones externæ, easque negat verbo *ago*: Calepinus (17) itidem ait; *Agere est operari*: propriè tamen ad *animum refertur*. En, ubi *agere* internam esse animi actionem, si propriè sumatur, adducit.

(16)
*Laurent.
 Valla Ele-
 gant. lib.
 3. cap. 75.
 (17)
 Ambros.
 Calep. ver.
 Ago.*

17 *Ad 2. Inst. resp.*, neg. ant., ejusque suppositum; imperium enim nõ est actus voluntatis, ut Arguès supponit, sed intellectus: Actus autem Prudentiæ, motioni voluntatis subjicitur, etsi non imperio. *Ad Conf. nego.*

conseq. ; quia, cum genus operationis internæ sit secundum *quid* tale in ratione operativi, licet opus internum sit propriè tale in suo genere, absolutè est secundum *quid* opus: Sicut ens rationis in suo genere est propriè tale, absolutè tamen est secundum *quid* ens. Nec valet paritas de Accidente; quia id habet connexionem cum suis proprietatibus, ut sit propriè scibile; opus verò internum non habet id, quod requiritur, ut sit propriè opus.

18 *Ad 3. inf.*, neg. conseq. : Disparitas est: quia ratio scientiæ non sumitur ab objecto in ratione entis, sed in ratione scibilis: cumque objectum Logicæ sit propriè scibile, licet sit secundum *quid* ens; ideo Logica est propriè Scientia: Ars verò sumitur ab opere propriè tali, quale est externum: cum autem Logica opus non sit externum; ideo Logica non est propriè Ars. *Dices*: Logica construit artefacta vocalia, sed hæc sunt opera externa: Ergò datur opus Logicæ externum. *Resp.* dist. maj. : Introducendo formam artificiosam in vocibus, prout sunt extra intellectum, nego maj.; prout sunt intra intellectum objectivè, concedo maj. Primo modo sunt artefacta externa; secundo verò interna. *Nota*, quod Ars liberalis est perfectior mechanicà, sed non est propriè Ars; quia ratio Artis est de linea imperfecta respectu Artis liberalis.

ARTICVLVS V.

Vtrum Logica sit practica, an speculativa?

1 **N**OMEN *Praxis*, à qua denominatio *practici* sumitur, idem sonat, ac *opus*; quemadmodum *speculatio*, à qua denominatio *speculativi* derivatur, valet idem, ac *contemplatio*. Cum autem duplex sit opus, alterum latè, & impropriè sumptum,

alte

(1)
Vide sup.
art. 4 nu.
4. & 10.

alterum strictè, & rigorosè acceptum, (1) pariter duplex distinguenda est praxis, impropria scilicet, & propria. Praxis improprie, & late sumpta est quodlibet opus internum, in cujus executione regulæ artis ad praxim reducuntur. Praxis proprie & strictè accepta est opus externum; idest elicitedum, vel saltem directum ab aliqua potentia extra intellectum: *Quare sic definitur praxis rigorosè sumpta: Opus alterius potentie ab intellectu; cujus definitionis bonitas constabit infra.*

2 Ex dictis vitanda est æquivocatio inter *praxim*, & *practicum* (idem discurrendum est de *speculatione*, & *speculativo*) Nam *Praxis* dicitur quodlibet opus exterius; *Practicum* verò id est, quod ad tale opus ordinatur, sive sit actus, sive habitus, sive potentia. Differunt autem habitus practicus, & speculativus ex triplici capite: ex fine, ex objecto, & ex modo procedendi. *Ex fine*: quia finis habitus practici est operis constructio; finis verò habitus speculativi est veritatis contemplatio, asserente Philosopho: (2) *Speculativa etenim finis, veritas; practice autem, opus.* Differunt *ex objecto*: nam objectum practici est aliquid operabile; & si quid speculatur, illud ordinat ad operationem; objectum verò speculativi est speculabile, & ad speculationem ordinat, quod operatur. *Ex modo denique procedendi*: quia modus primi est operativus; secundi autem contemplativus.

(2)
Aristoteles
2. Meth. c.
1. text. 3.

Prima Conclusio.

3 *DICIMVS* 1.: Nullum actum intellectus, ad intrà operantis esse proprie, & simpliciter praxim; consequenter praxim optimè definiri: *Opus alterius potentie ab intellectu.* Ita Thomistæ omnes cum Scotistis. *Diximus autem: Operantis ad intrà;* quia, utrum actus

in te intellectus, ad extra operantis per actionem virtualiter transeuntem, ut contingit in Deo, & Angelis, vel per actum, alteri potentiae imperantem, vel ab illa motum, aut applicatum, sit praxis; non opus est nobis impraesentiarum disputare: Solum itaque conclusio nostra intelligitur de actibus intellectus, quatenus a Logica dirigibiles.

4 PROB. Conclusio ex D. Thomà (3) dicente: *Duplex est opus, aliud interius, aliud exterius. Practicum ergò, vel operativum, quod dividitur contra speculativum, sumitur ab opere exteriori.* Ex quibus sic arguimus: Praxis est opus exterius; sed actus intellectus, operantis ad intra, non est opus exterius, ut per se patet: Ergò. Prob. maj.: Praxis est opus, a quo sumitur denominatio practici, ut nemo negat; sed juxta D. Thomam Practicum sumitur ab opere exteriori: Ergò. Respondent Contrarii 1. (4) D. Thom. loqui de practico mechanico; non verò de liberali, quale est practicum logicum. Secundo asserunt: (5) S. Doct. nomine operis exterioris intelligere opus quodlibet, potens fieri ex electione Voluntatis; & hujus generis est opus Logicae.

5 Contra primam Solut. sic insurgimus: Et in primis fatemur, solutionem illam menti Ang. Doct. esse conformem, quia S. Doct. loquitur de opere exteriori contrapositivè ad interius, cum asserat: *Duplex est opus, aliud interius, & aliud exterius*; opus autem exterius contrapositivè ad interius, est opus mechanicum, a quo sumi debet ratio practici mechanici: Sed an detur aliud practicum propriè tale, præter mechanicum? Hoc opus, hic labor. Nunc sic: Practicum propriè tale debet esse externum, & mechanicum; sed practicum intellectus, ad intra operantis, non ita se habet, ut annuit solutio: Ergò. Prob. maj.: Practicum

(3)
D. Thom.
1. 2. quest
57. art. 1.
ad 1.

(4)
P. Loffada,
disput. 1.
cap. 10. n.
10. Serve-
ra, disp. 1.
cap. 5. num
47.

(5)
P. Loffada
ubi sup.

cum

cum propriè debet sumi à praxi simpliciter tali ; sed praxis simpliciter talis est opus externum : Ergò. Prob. min. : Praxis propriè talis debet esse opus propriè tale ; sed solùm opus externum est propriè opus : Ergò. Prob. min. : Opus internum est opus secundùm quid , teste D. Thomà : *In ipsi speculabilibus est aliquid per modum cujusdam operis , putà constructio syllogismi :*

(6)

Vide sup. artic. 4. à num. 4.

6 *Contra 2. :* Practicum intellectùs debet sumi ab opere , extrà intellectum existente ; sed hoc opus est externum : Ergò, dum datur in intellectu practicum propriè tale , sumitur ab opere exteriori. Prob. maj. : Intellectus solùm potest esse practicus per extensionem ; sed extensio intellectus attingit opus, extrà intellectum existens : Ergò. Maj. patet ex D. Thom. (7) dicente : *Sola extensio ad opus facit , aliquem intellectum esse practicum.* Prob. minor. : Extensio intellectùs est ejus tendentia extra ipsum ; quia se extendere est extra se tendere : Ergò.

(7)

D. Thom. 9. 14. de verit. art. 4.

7 *Contra 3. :* Practicum propriè tale nequit sumi ab opere interiori : Ergò omne practicum simpliciter tale sumitur ab opere exteriori. Prob. ant. : Ratio practici nequit sumi ab eo, ad quod ordinatur habitus speculativus, ut talis ; sed habitus speculativus, ut talis, ordinatur ad opus interius : Ergò. Maj. patet ; quia practicum, & speculativum ex fine differunt. Prob. min. ex D. Thom. (8) dicente : *Habitus speculativus :: habet ordinem ad interius opus intellectùs , quod est speculari verum.* Ergò. Conf. : A veri speculatione nequit sumi ratio practici propriè talis , cum illa sit finis habitus speculativi ; sed juxta D. Thom. *Opus interius est speculari verum :* Ergò.

(8)

D. Thom. 2. 2. quest. 57. art. 1. ad 1.

8 *Impugnatur jam secunda solutio posita num. 4. Si nomine operis exterioris intelligeret D. Thomas quod :*

quodlibet opus potens fieri ex electione voluntatis, electio voluntatis esset ratio formalis ad hoc, ut tale opus denominaretur exterius, sicque denominans practicum propriè tale; sed hoc est falsum: Ergò. Major patet; quia, nisi esset tale opus potens fieri ex electione voluntatis, non denominaretur exterius juxta solutionem. Prob. min.: Quælibet intellectus speculationem fieri potest ex electione voluntatis; sed hoc non obstanti non est denominanda exterior, neque practica: Ergò. Maj. patet: quia speculatio ipsa potest ordinari, ut medium ad finem; quodlibet autem medium est eligibile à voluntate.

9—PROB. 2. Conclusio: Praxis propriè talis est opus contradistinctum à speculatione; sed quilibet actus intellectus, ad intrà operantis est simpliciter speculatio: Ergò non est simpliciter praxis. Maj. est certa, nisi velis confundere cum praxi speculationem. Prob. min.: Si aliquis actus intellectus, ad intrà operantis, esset simpliciter praxis, & non tantum speculatio, maximè ille, qui fit ab intellectu, ut regulis aliquibus directo; sed hic actus, dummodò ad intrà solum operetur, est tantum simpliciter speculatio: Ergò. Prob. min.: Intellectus regulis Astronomiæ instructus producit actum, juxta prædictas regulas; sed talis actus est simpliciter speculatio pura: Ergò.

10—*Respondent*: Astronomiam solum astra contemplari; Logicam verò contemplari objecta, simulque actus intellectus artificiosè logico disponere, in quo maximè splendet ratio practici. *Contra*: Licet actus Logiæ artificiosè disponantur, sunt artificium simpliciter speculativum: Ergò. *Prob. ant. 1.* Ex D. Thom.

(9) docente: *Ratio speculativa quædam facit, putà syllogismum, propositionem, & alia hujusmodi*: Sed syllogismus, & propositio sunt, juxta *Contrarios*, actus in-

Et

telle.

(9)

D. Thom.

2. 2. q. 47.

a. 2.

218 *Liber I. Quest. II. de Natura, & priet. Logicæ.*
tellectus artificiosè dispositi: Ergò. *Prob. 2. idem ant.*
Artificium actuum intellectus stat, juxta Adversarios, in
eo, quod unus repræsentet objectum, ut commune,
alius, ut particulare; sed communitas, & particula-
ritas in repræsentando non est extra genus formalissi-
mæ speculationis, ut per se patet: Ergò.

11 — *Vrgetur*: Actus intellectus, repræsentantes natu-
raliter animal, & rationale, sunt simpliciter specu-
lationes: Ergò etiam iidem actus, repræsentantes ea
artificiosè. *Prob. conseq.*: Repræsentatio artificiosa
nihil addit supra naturalem, nisi formalem apparen-
tiam animalis, ut communis, & rationalis, ut particu-
laris; sed hæc apparentia est simpliciter speculatio: Ergò.
Prob. min.: Apparentia illa nihil est aliud, quàm
passiva animalis, & rationalis repræsentatio per mo-
dum communis, & particularis; sed hæc passiva re-
præsentatio est simpliciter speculatio passiva: Ergò
pariter. *Conf.*: Quia visio naturaliter attingens obje-
cta, est purè speculativa; pariter visio attingens obje-
cta, ut parva, vel, ut magna, medio conspiciolorum
artificio, est purè speculativa: Ergò, si cognitio, na-
turaliter attingens objecta, est speculativa, etiam at-
tingens illa, ut universalia, vel particularia erit spe-
culativa.

Secunda Conclusio.

12 *DICIMVS 2.*: Logicam non esse simpliciter
practicam, & simpliciter speculativam. *Prob. Conclusio*:
Scientia naturalis dividitur in practicam, & spe-
culativam; sed hoc ipso nequit aliqua scientia natu-
ralis, qualis est Logica, simul esse simpliciter practi-
ca, & speculativa: Ergò. *Maj. patet*: Tum ex D. Tho-
mà, dicente: *Practicum ergò, quod dividitur contra*
speculativum. Et alibi: (10) *Licet in scientiis philoso-*
phicis, alia sit speculativa, & alia practica, &c. Tum
etiam,

(10)
D. Thom.
1. p. q. 1.
art. 4.

etiam, quia omnis scientia naturalis, vel demonstrat proprietates de suo objecto modo operativo, & sic est practica; vel tantum resolutivo, & sic est speculativa: repugnat autem, quod simul modo compositivo, & modo tantum resolutivo demonstrat.

13 Tum denique; quia in speculativis scientiis nihil aliud queritur, quam cognitio generis subjecti, ut nobis ex D. Thom. (11) objiciunt Adversarii; (12) in practicis autem, constructio ipsius subjecti; sed repugnat, quod tantum queratur cognitio generis subjecti, & simul queratur ipsius subjecti constructio: Ergo nequit in eadem scientia esse ratio simpliciter practici, & speculativi, consequenter fit supradicta divisio. Prob. 1. in. In bona divisione membra debent mutuo se se excludere, & opponi, (13) ut patet in rationali, & irrationali respectu animalis: Ergo si Scientia naturalis dividitur in practicam, & speculativam, nequit eadem scientia naturalis, qualis est Logica, esse simul simpliciter practica, & speculativa.

14 Conf.: Quia ars in communi dividitur in liberalem, & mechanicam, nequit eadem ars simul esse liberalis, & mechanica: Ergo a pari. Respondent primo Adversarii, practicum, & speculativum non posse in eodem habitu adunari respectu ejusdem objecti; posse tamen respectu diversorum. Secundo respondent: (14) Practicum, & speculativum non utcumque esse inter se opposita, sed solum pure practicum, & pure speculativum: Sic autem, nec in Logica, nec in alia scientia adunari valent, licet primo modo adunentur; sicut sensitivum, & intellectivum, quæ sunt Animæ differentia, adunantur in homine.

15 Impugnatur prima solutio: Logica respectu nullius objecti est simpliciter practica: Ergo. Prob. ant. 1.: Omnes actus Logicæ sunt simpliciter speculatio-

(11)

D. Thom.

1. post lec.

41.

(12)

P. Lossada

disput. 1.

cap. 10. n.

19.

(13)

V. Dialect

lib. 2. q. 1.

ar. 4. n. 6.

(14)

Serv. disp

1. cap. 5. n.

48.

nes : Ergò. Prob. ant. : Omnes actus Logicæ sunt actus intellectus , ad intrà operantis ; sed tales actus sunt simpliciter speculationes , ut constat ex suprà dictis num. 4. & 9. : Ergò. Prob. 2. *idem ant.* : Nullus actus Logicæ est simpliciter praxis : Ergò. Prob. ant. : Omnis actus Logicæ est juxta Contrarios modus sciendi ; sed modus sciendi nequit ullo modo esse simpliciter praxis : Ergò. Min. patet ; quia modus sciendi apud Contrarios est cognitio ignoti manifestativa. *Nec dicas* quòd est manifestativa artificiosè. *Nam* artificium cognitionis non est practicum , ut diximus numer. 10. & 11.

16—*Impugnatur* secunda solutio : Implicat, non solum esse purè practicum , & purè speculativum , sed etiam simpliciter practicum , & simpliciter speculativum : Ergò. Prob. ant. : Denominatio simpliciter practici , & speculativi desumitur à fine principali ; sed finis principalis Logicæ nequit esse simul constructio operis propriè talis , & veritatis contemplatio : Ergò. *Vrg.* exemplo Contrariorum : Quia simpliciter sensitivum , & simpliciter intellectivum non opponuntur , adunantur in eadem anima indivisibili respectu ejusdem objecti , quia multoties sentit id ipsum , quod intelligit ; sed per vos simpliciter practicum , & simpliciter speculativum adunari non possunt in eodem habitu indivisibili , saltem respectu ejusdem objecti : Ergò essentialiter opponuntur , neque valent ullo modo in eadem scientia componi.

Tertia Conclusio.

(15) 17 DICIMVS 3. : Logicam esse simpliciter speculativam , & secundum quid , seu similitudinariè practicam. Prima pars Conclusionis traditur à D. Thoma. 2. 2. q. 51. a. 2. ad 3. *Idè* : (15) *Ad tertium dicendum* , quòd etiam in speculativis

tivis alia rationalis scientia est Dialectica. Prob. ratione: Illa est scientia simpliciter speculativa, cujus finis intrinsecus est veritatis contemplatio; sed intrinsecus Logicæ finis est veritatis contemplatio: Ergò. Prob. min.; Finis intrinsecus Logicæ est demonstrare proprietates de suo objecto; sed hæc demonstratio est formalis veritatis contemplatio: Ergò. Maj. est certa; quia quælibet scientia id unicè pro fine intendit.

18 *Respondent 1. Contrarii, finem Logicæ esse sui objecti contemplationem, sed artificiosam, medio scilicet artificio compositionis; in quo stat ratio practici. Sed hæc solutio facilè impugnatur ex dictis nom.*

10. & 11. *Respondent. 2. (16) Logicam respicere pro fine, non quidem veritatem proprii objecti, sed alieni; eamque non, ut purè speculabilem, sed, ut operabilem: veritatem autem proprii objecti, etsi attingat, ordinare ad ejusdem objecti constructionem, quæ proinde debet esse ultimus finis Logicæ.*

19 *Instatur contra solutionem: Demonstratio proprietatum de suo objecto est contemplatio veritatis proprii objecti; sed Logica, utpotè propriè scientia; proprietates de suo objecto demonstrat: Ergò contemplatur veritatem sui objecti. Nunc sic: Sed hæc contemplatio non ordinatur ad proprii objecti constructionem; sed è contra: Ergò illa contemplatio est ultimus finis intrinsecus Logicæ purè speculabilis. Minor. subsumpta prob.: Priùs est in executione, objectum Logicæ construi, quàm ejus proprietates demonstrari: Ergò. Prob. ant.: Logica construit objectum; ut ejus proprietates demonstret; non autem demonstrat proprietates, ut objectum construat: Ergò.*

20 *Prob. ant.: Priùs est dari essentiam objecti, quàm de eo proprietates demonstrari; quia: Nullius entis nullæ sunt proprietates, cum proprietates dima-*

(16)
P. Loffada
hic num.
19. & 20.

nent ab essentia : Ergò. *Explicatur* : Logica construit definitionem , demonstrationem , aliaque artefacta ; non præcisè , ut sint facta ; sed , ut , media definitione , contempletur essentiam definiti ; media demonstratione , demonstret proprietates , & sui , & aliarum scientiarum objecti ; & sic de aliis artefactis : Omnes igitur operandi regulas , omniaque artefacta ordinat ad speculationem , ut ad proprium finem .

21 — *Instatur* 2. eadem solutio : Licet Logica attingat speculationem veritatis modo operativo interiori ; id non obstat , quominùs sit simpliciter speculativa : Ergò. Prob. ant. : Licet Ethica , & Medicina attingant sua objecta externa , videlicet operationes humanas , & corporis sanitatem , modo speculativo , attendendo scilicet suorum objectorum proprietates ; nihil obest , quominùs sint simpliciter practicæ : Ergò. Prob. consequ. : Sicut Ethica , & Medicina eam speculationem ordinant ad operationem objecti ; ita Logica eam operationem ordinat ad veritatis contemplationem , ut satis constat : Ergò. *Addo* : non esse contra rationem speculativæ scientiæ , opera interna construere , ut patet ex D. Thomà , asserente : *Ratio speculativa quædam facit , putà syllogismum , propositionem , &c.* (17)

{17)
D.Th. ubi
sup.n. 10.
Vide. etiã
num. 7.

22. Secunda pars Conclusionis ; quodd scilicet Logica sit secundum quid , seu *similitudinariè* practica , ex dictis facilè suadetur : Logica construit opera secundum quid talia , proceditque modo compositivo intra lineam contemplationis : Ergò. Antecedens patet ex Angelico Doctore dicente : (18) *In ipsis speculabilibus est aliquid per modum cujusdam operis , putà constructio syllogismi , &c.* Ex dictis facilè infertur , Logicam , nedum , ut propriis limitibus contentam , sed , ut dirigentem etiam ad alias Scientias , esse propriè , & simpliciter speculativam ; quia semper habet pro fine

(18)
D.Th. ubi
supr.n. 5.

Art. V. Vtr. Logica sit pract. an Speculativa? 223
veritatis speculationem, neque in aliis scientiis quid-
quam dirigit, nisi artificium demonstrationis inter-
num, & de genere speculativo.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

23 **A**RGVES I. contra primam Conclusionem:
Omnis actus regulis directus est simpli-
citer praxis; sed actus intellectus, operantis ad intrã,
regulis Logicæ diriguntur: Ergò. Prob. maj.: Actus,
per quem regulæ ponuntur in praxi, est simpliciter
praxis; sed per actum regulis directum regulæ po-
nuntur in praxi: Ergò. Resp., dist. maj.: Omnis actus
regulis speculandi directus, nego maj.; regulis ope-
randi directus, conc. maj.; & distinctà min., nego
conseq. Actus enim intellectus, si regulis operandi di-
rigantur, concurrunt ad externam operationem, quia
solum opus externum est propriè tale; & hoc modo
sunt simpliciter praxes: Quando autem regulis spe-
culandi, quales sunt regulæ Logicæ, & Astronomiæ,
diriguntur; sunt simpliciter speculationes. Et instatur
argumentum in actibus regulis Astronomiæ dire-
ctis.

24 *Dices*: Actus intellectus operantur syllogi-
smum, propositionem, &c. sed id faciunt juxta regulas
Logicæ: Ergò sunt regulis operandi directi. *Respond.*
dist. maj.: Operantur ad intrã, prout operatio coin-
cidit cum speculatione ipsa artificiosa, conced. maj.;
operantur ad extra, prout speculationi operatio op-
ponitur, neg. maj. Ratio itaque speculativa quædam
facit, ut nos docuit Ang. Doctor, putà syllogismum,
propositionem, & alia hujusmodi: Vnde ad rationem
praxis non sufficit quævis operatio; sed ea dumtaxat,
quæ speculationi opponitur, scilicet externa, quam
mini-

224 *Liber I. Quest. I. de Natura, & Propriet. Logicæ.*
minimè producit intellectus, dum ad intra opera-
tur.

25 *Instabis*: Per operationem intellectus ad in-
trà non minùs ponuntur in praxi regulæ ad intrà ope-
randi, quàm per operationem externam regulæ ad
extrà operandi; sed operatio externa est simpliciter
praxis: Ergò. *Resp.*, neg. conseq. Disparitas est: quia
Praxis propriè accepta debet esse contradistincta, &
opposita speculationi; nisi velis pro velle tibi praxim
effingere: Cum autem speculari, & operari ad intrà
idem omninò sit, quia interius opus intellectus est
speculari verum, teste D. Thomà; (19) praticare, &
ad extra operari idem pariter debet esse: Propterea
reductio regularum ad extrà operandum est propriè
praxis; reductio verò regularum ad intra ope-
randum est simpliciter speculatio. Vide quæ diximus *nu.*
9. 10. & 11.

(19)
D. Th. ubi
supr. n. 7.

26 *Replíc.*: Actus studii, & contemplationis, dum
regulantur à Prudentia, sunt simpliciter praxes, cum
Prudentia sit omninò practica; sed tales actus sunt
interni, & cum speculatione coincidunt: Ergò de ra-
tione praxeos non est, quòd sit externa, & speculatio-
ni opposita. *Resp.*, dist. maj.: sunt simpliciter pra-
xes per se, & ratione sui, neg. maj.; ut à Prudentia
imperati, conc. maj.: Sed hoc modo important for-
maliter applicationem voluntatis, quæ est extra in-
tellectum, vi cujus illi actus denominantur exteriores,
& practici.

27 Constat ex dictis in probatione Conclusionis,
intellectum sola extensione practicum fieri; vel active
dirigendo ad opera alterius potentia; vel, dum passi-
vè movetur, & applicatur à voluntate juxta præscri-
ptum Prudentia ad actus studii, & contemplationis,
& fortasè ad actus logicos; Tunc autem hi actus se-

cundum se sunt solius intellectus ; ut autem moti à voluntate sunt actus alterius potentia ab intellectu, saltem motivè , & applicativè ; sicque sunt praxes , licet primo modo sint simpliciter speculationes. *Nec dicas* ; actus scientia practica esse internos ; & nihilominus esse praxes. *Dicimus* enim , eos esse practicos , quia ad opus externum ordinantur ; non tamen esse praxes , quia non sunt opus externum.

28 *Insistes* I. : (20) Supradicti actus studii, & contemplationis à Prudentia imperati , nedum sunt praxes , ut à voluntate moti , sed etiam , ut à Prudentia imperati ; sed hoc modo sunt actus solius intellectus , cum Prudentia sit intellectualis virtus : Ergò. *Secundo* : Scientia , quà Deus dirigitur ad nobiscum producendos actus nostri intellectus , aliosque effectus creatos , est practica , & approbationis , ut docent Theologi cum D. Thomà. Ergò opera , scilicet actus nostri intellectus , ad quæ dirigitur , sunt praxes ; aliàs non denominaretur practica illa Scientia Divina.

29 *Ad* I. *resp.* , neg. min. , vel dist. illam : Elicitive , conc. min. ; applicative , neg. min. , & consequ. Prudentia enim non imperat immediatè intellectui , sed voluntati , & medià istius motione imperat intellectui ; sicque illi actus adhuc , ut imperati , procedunt applicative à voluntate ; qua ratione sunt practici. *Ad* 2. , *insto arg.* : Posito eodem antecedenti , infero : Ergò etiam actus , quibus simpliciter speculamur astra , ad quos Deus illà Scientià concurrat , erunt praxes : *Dicimus* : Ergò , actus intellectus nostri , qui respectu nostrum sunt interni , respectu Dei esse externos , quia non sunt actus intellectus divini , sed ejus effectus ; sicque nihil mirum , quòd sint praxes respectu Divinae Scientia ; licet nostri intellectus sint speculationes.

(20)
P. Loffada
disput. I.
cap. 9. m.
17. & 18

30 *ARGVES* 2. contra secundam conclusionem: Practicum, & speculativum adunantur in Logica: Ergò. Prob. ant.: Practicum, & speculativum adunantur in Theologia respectu diversorum objectorum: Ergò pariter. *Resp.*, neg. conseq. Disparitas est *primò*: Quia Theologia ob suam eminentiam simul speculatur proprii objecti veritatem, dirigitque opera externa, nempe opera moraliter honesta: Logica verò, vel tantummodò contemplatur objectum; vel, si quando operatur, opera conficit interna, quæ sunt de genere speculativo. *Secundò*: quia Theologia est scientia supernaturalis, saltem radicaliter, & objectivè, respiciens pro objecto Deum, in quo eminentissimè continetur ratio practici, & speculativi; in- tuetur enim ipsum, nedum, ut finem speculationis humanæ, sed etiam operationis honestæ: Logica verò est scientia naturalis, cujus finis est veritatis contemplatio.

31 *Dices*: Licet Logica sit scientia naturalis, possunt in ea conjungi practicum, & speculativum: Ergò. Prob. ant.: Licet intellectus sit potentia naturalis, est simul practicus, & speculativus secundum diversos actus: Ergò pariter. *Resp.*, neg. conseq. Disparitas est: quia intellectus, etsi sit potentia naturalis, est tamen superior quocumque habitu intellectuali; quia objectum respicit superius, scilicet rationem communem *veri*, continentem tam verum practicum, quàm speculativum: Logica autem est scientia infima, cujus objectum est Modus sciendi, in quo sola ratio speculativi resplendet. Et instatur facile; nam intellectus secundum diversos actus attingit artificium mechanicum, & liberale; nulla tamen Ars id præstare valet.

32 *Dices adhuc*: Hoc ipso, quod practicum, & spe-

speculativum adunentur in Theologia, & in intellectu, non sunt differentia essentialiter opposita: Ergo ex nullo capite repugnat, ea in Logica copulari. Ant. patet; ideo enim rationale, & irrationale in nullo animali conjungi possunt, quia sunt differentia essentialiter opposita: Resp., dist. ant.: Respectu potentia, & habitus superioris, quales sunt intellectus, & Theologia, conc. ant.; respectu habitus inferioris, nego ant., & conseq. Quae enim in superioribus sunt unita, sunt in inferioribus dispersa, ut fert commune Axioma; audibile siquidem, & visibile adunantur in objecto sensus communis, non vero in objecto sensus externi particularis: Pariter de practico, & speculativo est discurrendum.

33 *Instab.*: Licet intellectivum, sensitivum, & vegetativum sint differentia Anima in communi, adunantur in anima rationali: Ergo pariter, licet practicum, & speculativum sint differentia scientia in communi, possunt in Logica componi. Resp., neg. conseq. Disparitas est: Quia objecta, & fines intellectivi, sensitivi, & vegetativi non opponuntur; sed componuntur, cum idem objectum, v. gr. planta, sit intelligibilis, sensibilis, & vegetabilis: At vero objectum, & finis scientia practica opponuntur fini, & objecto scientia speculativa: nam objectum illius est opus externum, ut operabile; istius autem est veritas speculabilis: finis itidem prima est constructio operis externi; secunda vero mera veritatis contemplatio.

34 ARGVES 3. contra 3. Conclusionem: Angel. Doctor (21) asserit: Scientia speculativa, ut patet in principio Metaphysicae, sunt de illis, quorum cognitio queritur propter se ipsa. Res autem de quibus est Logica non querantur ad cognoscendum propter se ipsas, sed, ut

228 *Liber I. Quæst. I. de Natura, & Propriet. Logicæ.*
adminiculum quoddam ad alias scientias : Ergò. Conf.
In speculativis scientiis nihil aliud queritur, quàm co-
gnitio generis subjecti; in practicis autem intenditur, qua-
sî finis, constructio ipsius subjecti, ut loquitur ipse D.
Thomas; (22) atqui in Logica intenditur, quasi finis,
constructio ipsius subjecti, & non sola cognitio ipsius.
Ergò.

(22)
D. Thom.
1. Poster.
lect. 41.

35 *Ad argum. resp.*, concesso antecedenti, dist.
conseq. : Ergò Logica non est scientia speculativa
principalis, & propter se inventa, concedo conseq.;
ministerialis, & propter alias inventa, neg. conseq.
Solutio est D. Thomæ ibidem, prosequentis : *Et ideo*
Logica non continetur sub Philosophia speculativa, quasi
principalis pars, sed quasi quoddam reductum ad eam.
Ad Conf. dist. maj. : In speculativis scientiis principa-
libus, conc. maj. ; in ministerialibus, neg. maj. , &
dist. min. : Constructio ipsius subjecti, propter se
ipsam præcisè, neg. min.; propter veritatis manifesta-
tionem, conc. min.; & neg. conseq. Non est contra ra-
tionem scientiæ speculativæ aliqua componere, com-
positionem ordinando ad speculationem ; ut evenit in
Logica.

36 *Dices* : Scientia speculativa sistit in mera sui
objecti contemplatione, ut docet Philosophus 1. *Me-*
taph. ; sed Logica non sistit in sola sui objecti contem-
platione: Ergò. *Prob. min. 1.* : Logica dirigit intelle-
ctum ad constructionem sui objecti; sed hæc constru-
ctio non est mera contemplatio : Ergò. *Prob. 2. eadem*
min. : Logica tradit regulas definiendi, demonstnan-
di. & dividendi, ut intellectus in aliis scientiis rectè
definiat, dividat, &c. : Ergò. *Resp. ad instant.*, dist.
maj. : Scientia speculativa principalis, conc. maj.; mi-
nisterialis, neg. maj. *Vel*: permisa majori, neg. min.
Ad 1. prob., concessa mai., neg. min. ; quia constru-
ctio

Actio modi sciendi est de genere speculativo; neque in eà sistit Logica, sed constructionem illam ordinat ad modi sciendi proprietates demonstrandas; in quo veritatis contemplatio resplendet.

37. *Ad 2. min. prob. dist. ant.*: In aliis scientiis tantum, neg. ant.; & in propria etiam materia, conc. ant. Vtrobique tamen intra genus contemplationis sistit; cum non alio fine definiat, dividat, & demonstrat, nisi, ut pateat veritas essentiæ, partium, & proprietatum ejus, quod definitur, dividitur, & demonstratur. *Nec dicas*: Scientiam speculativam non posse modo compositivo, sed resolutivo, procedere; sed Logica modo compositivo procedit: Ergò. *Resp. enim*, dist. maj.: Modo compositivo ad extrà, conc. maj.; ad intrà, neg. maj.; & sic dist. min., neg. conseq. Ratio speculativa quædam facit; putà syllogismum, & propositionem, ut docet Doct. Angel.: *Imò*: in ipsis speculativis est aliquid per modum cujusdam operis, interni tamen; putà constructio syllogismi.

38. *ARGVES 4. contra eandem*: Scientia, cujus actus dirigunt intellectum ad efficiendum opus, non est simpliciter speculativa, sed practica, sed actus Logicæ; v. gr. *Definitio debet esse clarior suo definito: Syllogismus debet constare tribus terminis*, dirigunt intellectum ad efficiendum opus, definitionem scilicet, & syllogismum: Ergò. *Resp.*, dist. maj.: Ad efficiendum opus externum, quod propterea sit propriè praxis, conc. maj.; ad efficiendum opus internum, ac de genere speculativo, neg. maj. Hujus autem generis est opus, ad quod dirigit Logica. *Vel aliter*: Dist. maj.: Si effectio talis operis sit finis illius scientiæ, conc. maj.; si effectio operis ordinet ad speculationem, neg. maj. Licet enim Logica construat artefacta, non tamen præcisè, ut sint facta; sed, ut contempletur, ac

de

230 *Liber I. Quest. I. de Naturâ & propriet. Logicæ.*
demonstret eorum proprietates.

39 *Dices:* Logica ordinat sua opera ad praxim:
Ergò. Prob. ant. : Logica ordinat sua opera ad diri-
gendum intellectum in scientiis practicis, quales sunt
Ethica, & Medicina; sed opera harum scientiarum sunt
praxes: Ergò. *Resp.* 1. (23) dist. mai. prob. : Ad diri-
gendum intellectum in scientiis practicis, quatenus
practicæ sunt, neg. mai. ; ut scientiæ sunt, veritatis
demonstrativæ, conc. mai., min., & neg. conseq. Lo-
gica enim solum dirigit intellectum, ne erret in aliis
scientiis circa veritatis indagacionem; in quo sola in-
venitur speculatio. *Si dicas:* (24) Sicut Logica dirigit
ad scientias practicas, non, ut practicæ sunt, sed, ut
scientiæ; ita dirigit ad speculativas, non, ut specula-
tivæ, sed ut scientiæ sunt; sed propter hoc est specu-
lativa: Ergò propter illud debet esse practica.

40 *Ref. ad hanc inst.*; neg. conseq. : Quia de ra-
tione scientiæ, ut talis, est demonstrare veritatem; est
enim scientia: *Habitus per demonstrationem acquisitus:*
propterea Logica, ordinata ad alias scientias, ut
scientiæ sunt, ordinatur ad veritatis contemplationem;
sicque est speculativa: De ratione autem scientiæ,
ut talis non est opus efficere. *Resp. jam 2.* ad pri-
mam instantiam argumenti, dist. mai. prob. : Ad
dirigendum intellectum in scientiis practicis, tamquam
ad finem intrinsecum, neg. maj. ; tamquam ad finem
extrinsecum, conc. mai. (25) Denominatio practici,
vel speculativi non sumitur à fine extrinseco, sed in-
trinseco: Finis autem intrinsecus Logicæ est proprii
objecti veritatis contemplatio, quâ illius proprietates
demonstrantur; licet extrinsecus sit, in aliis scientiis di-
rigere.

41 *Instabis:* Ut Logica sit practica, sufficit, eam
ordinari ad praxim, tamquam ad finem extrinsecum:

Ergò.

(23)

Palanc.

hic, num.

24. Colleg

Rip. lib. 4.

dub. 9. cõ-

feren. 2.

num. 2 2.

(24)

P. Loffada

disput. 1.

cap. 9. nu-

mer. 15.

(25)

Vide qua

diximus,

art. 3. nu-

mera 12.

Ergò. Prob. ant. : Vt eleemosyna , quæ secundum se est bona, reddatur mala , sufficit , eam fieri ex pravo fine extrinseco eam elargientis ; v. gr. ob innanam gloriam : Ergò à pari. Resp. , neg. hanc conseq. Disparitas est : Quia ad rationem practici , vel speculativi solum attenditur objectum , modus procedendi , & finis intrinsecus ; non verò extrinsecus ; aliàs Ars conspiciendorum constructiva esset speculativa , cum conspicienda ad speculandum ordinentur : Cæterum ad actionis honestatem attenduntur omnes circumstantiæ , quarum præcipua est operantis intentio : Si itaque una ex circumstantiis sit mala , actio erit inhonesta ; quia : *Malum ex quocumque defectu.*

24 Pro aliis solvendis nota 1. : Logicam construere artefacta vocalia , non quoad externum vocis sonum ; sed quoad internam significationem. (26) Nota 2. : Quod , licet Logica , ut utens , usum ad scientificam cognitionem ordinet , non est scientia ; est tamen speculativa , quia opera interna ad speculationem ordinat. Ratio est : quia Logica , ut utens , non procedit modo resolutivo ad scientiam requisito ; procedit tamen modo speculativo. (27) Nota 3. : Logicam quandoque falsitatem inquirere ; non , ut amplectendam , sed ut fugiendam veritatis amore ; semperque ejus finis est veritas. Nota denique , Logicam construere opera secundum quid talia , propterea esse practicam secundum quid.

(26)
Palanc!
hic, num.
30. Irrib.
hic instit.
ult. 2. ar-
gum.
Vide que
diximus,
art. 4. n.
18.
(27)

ARTICVLVS VI.

Vtrum Logica sit simplex qualitas:

Lang. hic
num. 318
& 319.
Rip. dub.
9. confe-
rent. 3.

Qualitas in præsentibus pro eodem usurpatur, ac habitus genere pro specie sumpto , ac proin-

proinde in idem omninò veniunt inquirere: *An Logica sit simplex qualitas*; ac: *Vtrum sit simplex habitus*. Procedit siquidem præsens quæstio de Logicà habituali, non de actuali; nam ista simplex esse non potest, cum ex pluribus in unum aggregatis actibus coalescat. Neque loquimur de Logicà habituali secundum partes topicam, & sophisticam, ut ab opinionum varietate, aliter, & aliter de partibus istis discurrerentium, nunc præscindamus. Sensus igitur articuli est: *Vtrum Logica habitualis demonstrativa sit simplex habitus*?

Prænotantur aliqua.

2—*Prænotandum est 1.*: Unitatem esse divisionis carentiam. Et est in triplici genere: Alia est unitas generica, alia specifica, & alia numerica. *Generica* est carentia divisionis genericæ; ideoque animal est unum unitate genericà, quia non est divisibile in alia genera: Sed, cum in species *rationalis*, & *irrationalis* dividatur; non est unum unitate specificà. *Unitas Specifica* est carentia divisionis specificæ: quare homo est unus specificà unitate, quia in alias species dividi non potest; etsi in individua dividatur. *Numerica* est carentia divisionis numericæ: hæc unitate gaudet *Petrus*, quia in alia individua est indivisibilis. *His adduntur unitates aggregationis, & ordinis*, quarum prima est plurium rerum quomodocumque distinctarum absque ordine copulatio; secunda est earundem rerum cum ordine adunatio.

3—*Prænotandum est 2.*: In rebus absolutis omninò, qualis est homo, v. gr., unitatem, genericam sumi à materia; specificam verò à formà: Cæterum in rebus respectivis, quales sunt scientiæ, & habitus, unitas generica, & specifica sumitur extrinsecè ab unitate ge-

nericà, & specificà objecti, quod respiciunt; quapropter scientiæ, habitus, & potentiæ à suis objectis specificari extrinsecè dicuntur, etsi intrinsecè à suis essentialibus differentiis specificentur. Numerica tandem unitas in scientiis, & habitibus, utpotè accidentibus, à numericà subjecti unitate capienda est; licet in substantiis aliundè desumatur, ut alibi examinabimus ex professo.

4—*Prænotandum est 3.* : (1) Habitus, & potentias non desumere suam specificam unitatem, aut multiplicitatem à objectis purè materialibus; v. gr. potentia visiva à pariete viso; sed à objectis formalibus, seu, ut eà ratione formali inductis, quæ à illis attinguntur; ut potentia visiva à colorato. Neque desumunt illam unitatem, aut multiplicitatem à objecto formali inadæquato, & partiali; sed à adæquato, & totali; quia illud respectu hujus, ut materiale reputatur: Potentia itaque visiva non à albo, aut viridi, sed à colorato specificatur: idemque discurrendum est de scientiis, & habitibus.

5—*Prænotandum est 4.* ut dicta clariùs pateant: Objectum materiale illud esse, quod non ratione sui, sed ratione alterius, à potentiâ, vel habitu attingitur; formale verò illud, ratione cuius attingitur materiale; v. gr. Paries est objectum materiale visus, quia non ratione sui à eo attingitur, sed ratione coloris, quæ propterea est ejus objectum formale. At verò in objecto formali datur ratio *quæ*, & ratio *sub quâ*. Ratio *quæ* illa est, quæ per se attingitur, sed non sine aliquâ speciali determinatione, seu coaptatione; ut color, quæ à visu attingitur, ut luce circumfusus. Ratio *sub quâ*, ea est, quæ coaptat rationem *quæ*; ut lux respectu coloris. Ex quibus fit, ut visus objectum sit *lucidum coloratum*.

(1)

Vide D.
Thom. 1. p.
q. 77. art.
3. in Corp.

(2) *6. Prænotandum est 5. :* (2) Rationem formalem
Vide D. Thomam 1. part. q. 85. art. 9. ad 2. Opus. 70. quest. 5. artic. 1. apud Coll. Rip. tomo 3. pag. 252 num. 21. sub quâ in scientiarum objectis esse abstractionem à materiâ. Et ratio est : quia abstractio à materiâ , seu denudatio objecti à suâ materialitate proportionat objectum , aliunde ob suam materialitatem impropor-
tionatum , ut à intellectu , mediis habitibus scientificis , attingatur : Cum enim intellectus sit spiri-
tualis potentia , solum proportionatur cum objecto spi-
rituali , aut spiritualizato , seu à materialitate denu-
dato ; quod fit per abstractionem à materiâ. Est enim
abstractio à materiâ , rei sine materiâ consideratio :
quæ , cum sit triplex , singularis , sensibilis , & intelli-
bilis ; totuplex erit abstractio à materiâ ; scilicet ab-
stractio à materiâ singulari , sensibili , & intelligibili :

7. *Abstractio à materiâ singulari* est intentionalis attingentia rei singularis sine singularitate ; qualiter homo attingitur à Physicâ. *Abstractio à materiâ sensibili* est rei sensibilis sine sensibilitate attingentia ; ut quantitas à Mathematicâ attracta sine albedine , aut nigredine , sine calore , aut frigiditate. *Abstractio à materiâ intelligibili* est attingentia rei absque ulla materiâ : quod , si res ista materiæ sit capax , abstractio illa dicitur *positiva* , qualis est ea , sub quâ res materialis attingitur à Metaphysicâ ; si autem res illa , à quâ fit abstractio , incapax materiæ sit , abstractio *negativa* appellatur ; hujusmodi est abstractio , sub quâ Theologia Deum attingit.

(3) *8. Prænotandum est 6. :* (3) Rationem formalem
Vide Col. leg. Rip. tomo 3. pag. 235. à num. 24. sub quâ in scientiarum objectis non esse abstractionem à materiâ præcisivè , & secundum se sumptam , sed ut determinatam per immaterialitatem principiorum cujuscumque scientiæ respectivè. Et ratio est : quia per abstractionem à materiâ secundum se sumptam redditur objectum utcumque cognoscibile : Ut autem illa

illa abstractio sit ratio sub quâ scientiarum, debet ob-
jectum reddi per illam cognoscibile scientificè, ut
clarum est; sed ad hoc, ut reddatur per illam scien-
tificè cognoscibile, requiritur, ut determinetur per
immaterialitatem principiorum: Ergò. Prob. min: Co-
gnoscibile scientificè est cognoscibile per causam; est
enim scientia cognitio rei per causam: Ergò, ut im-
materialitas objecti reddat ipsum scientificè cognosci-
bile, debet determinari per immaterialitatem causæ,
quæ scientiæ principia sunt.

9—Supradictam doctrinam, quæ omnibus scientiis,
potentiis omnibus, atque habitibus applicari potest,
in præsentem tradere, necessarium duximus, quia ap-
primè utilem ad præsentem difficultatem existimavi-
mus: Tum etiam; quia ea, quæ de Logica dicimus,
de scientiis omnibus est asserendum; neque alibi fa-
cilè inferi poterit. Ex præfatis abstractionibus, abstra-
ctionem negativam ab omni materia seligimus pro
ratione sub quâ objecti Logicæ. Patet jam quæstionis
status: Thomistæ omnes defendimus, Logicam ha-
bere unitatem simplicitatis specificæ, atque non com-
poni ex pluribus habitibus partialibus; Scotistæ
verò, & Jesuitæ eam compositam ex habitibus partia-
libus, quorum alius sit definiendi, alius dividendi,
aliusque demonstrandi, tuentur.

Nostra Conclusio.

10 DICIMUS Habitum scientificum Logicæ ef-
se simplicem qualitatem, seu habitum simplicem ex
pluribus partialibus non compositum. Conclusio est
expressa D. Thomæ (4) asserentis: *Habitus, cum sit* (4)
qualitas quedam, est forma simplex; sed nullum sim- D. Thomas
plex constituitur ex pluribus; Ergò unus habitus non con- 1. 2. quæst.
stituitur ex pluribus. Omnia sunt D. Thomæ: Nunc sic: 54. artic.
4.

Sed Logica, de qua lis est, est habitus: Ergò est simplex habitus. *Conf.* ex eodem ibidem: *Habitus est qualitas simplex non constituta ex pluribus habitibus, etiam si ad plura se extendat*: Ergò, licet Logica habitualis ad plura se extendat, est qualitas simplex. Nec licet interpretari D. Thomam de simplicitate ordinis; (5) nam eandem, quam potentia simplicitatem tribuit; concedit habitui, dicens: *Sicut potentia, cum sit una, ad plura se extendit :: ita habitus*; sed potentia identitatis simplicitatem habet, & non solum ordinis: Ergò pariter.

(5)
Vide Patrè
Loffada, di
spu. I. cap.
6. à num.

I.
Vide infrà
num. 23.

II *PROB.* Conclusio ratione: *Habitus, attingens omnia sua objecta sub unica ratione formali specifica, & differentiali, est simplex qualitas; sed Logica scientifica habitualis omnia sua objecta attingit sub unica ratione formali specifica, & differentiali*: Ergò. *Prob. min.*: Logica attingit omnia sua objecta sub communi ratione modi sciendi; sed ratio modi sciendi est ratio specifica, & differentialis respectu Logicæ habitualis: Ergò. *Prob. min.*: Logica, adhuc apud Adversarios, definitur: *Facultas agens de modo sciendi, vel, ut aliis placet: Ars rectè differendi* (hujus differentia est eadem, ac primæ definitionis, cum differere sit apud ipsos aliquid ignotum ex his, quæ nota sunt, patefacere;) sed in his definitionibus ratio modi sciendi est specifica, & differentialis, ut per se notum est: Ergò.

(6)
P. Loffada,
disp. I. cap
6. à n. 17.
Servera,
disp. I. cap
7. à num.
68.

I 2 *Respondent* Contra rii, (6) rationem modi sciendi non esse specificam, sed genericam, & sub se continere varios sciendi modos specie distinctos, definitionem scilicet, divisionem, argumentationem, & enuntiationem, illosque considerare Logicam, non solum quatenus conveniunt in ratione communi modi sciendi, sed etiam quatenus sunt inter se specificè diver-

diversi; ita, ut in Logica dentur habitus definiendi, dividendi, & argumentandi specie diversi, ex quibus totalis Logica resultat. Ad nostram impugnationem tenentur dicere, rationem *modi sciendi*, seu *differendi* esse rationem differentialem, non quidem infimam, sed subalternam, & in alias infimas divisibilem: sicut *sentiens* est differentia subalterna animalis, sub se continens differentias infimas hominis, & bruti.

13 *Impugnatur solutio*: Licet ratio modi sciendi sit generica ad omnes actus Logicæ, est specifica, & differentialis infimè ad Logicam habitualem: Ergò. Prob. ant.: Ratio specifica habitus, definiendi v. gr., debet esse magis extensa, quàm ratio specifica actuum definiendi; sed ratio specifica actuum definiendi; v. gr., *Definitio debet esse clarior suo definito*, est ratio communis definitionis secundum, quòd est talis modus sciendi: Ergò ratio specifica habitus debet esse ratio communis modi sciendi, quæ est immediatè superior illà. Min. patet; quia ille, & alii actus definiendi ad omnem definitionem se extendunt, consequenter eorum formalis ratio debet esse ratio communis definitionis.

14 Prob. maj.: *Habitus ex parte objecti formalis est magis extensus, quàm actus*: Ergò ratio specifica habitus definiendi debet esse magis extensa, quàm ratio specifica actus definiendi. Prob. ant.: *Potentia est magis extensa ex parte objecti formalis, quàm habitus, ut patet in intellectu, cujus ratio formalis est verum*, ut sic, ad quod nullus ex intellectualibus habitibus extenditur: Ergò. Consequentia tenet à paritate: nam ideo ratio formalis potentia est magis extensa, quàm ratio formalis habitus, quia habitus sunt determinationes potentia, eò, quòd sint magis actuales, minusque indifferentes, ut docet Ang. Doctor; sed

(7) *D. Thom.* (7) sed etiam actus sunt determinationes habituum, cum sint magis actuales, minusque indifferentes: Ergò.

1. 2. *quest.*

8. *artic.* 2.

ad 3. &

9. 1. *art.* 3.

ad 2.

15 — *Urgetur* : Quò aliqua facultas plùs distat ab exercitii actualitate, eò est magis in potentia ad tale exercitium, magis indifferens, & magis extensa; sed habitus plùs distat ab actualitate exercitii, quàm actus, cum iste sit ipsum exercitium: Ergò habitus est magis extensus, quàm actus, habetque rationem formalem magis extensam, magisque universalem. Prob. maj. : Ideo anima habet virtutem radicalem magis extensam, quàm quælibet ejus potentia formaliter, ut talis; quia plùs, quàm potentia, distat ab exercitio: Ergò. *Nunc sic* : Sed anima ad plura objecta se extendit, quàm quælibet ejus potentia formaliter, ut talis; & potentia ad plura, quàm quilibet ejus habitus: Ergò pariter habitus ad plura, quàm actus. Sed actus definiendi ad omnem definitionem extenditur: Ergò habitus extenditur ad omnem sciendi modum; consequenter, ratio modi sciendi est specifica respectu habitus.

16 — Munitur exemplis doctrina ista: Licet ratio veri sit generica ad omnes virtutes intellectuales; est tamen specifica, & differentialis infimè ad potentiam intellectivam: Quàmvis ratio communis sensibilis sit generica ad omnes particulares sensus, sive internos, sive externos; est tamen specifica, & differentialis respectu sensus communis: Quamquàm ratio communis coloris sit generica ad album, & nigrum, & ad hanc, & illam visionem; est specifica, & differentialis respectu potentie visivæ: Ergò pariter, licet ratio communis artefacti logici, seu modi sciendi (pro eodem accipitur in presenti) sit generica ad actus definiendi, dividendi, & syllogizandi; erit specifica, & diffe-

Art. VI. Vtram Logica sit simplex quauitas? 239
differentialis infimè ad habitum definiendi, dividendi, & argumentandi; consequenter unicus erit, & simplex habitus.

17—*Respondebunt* fortasè Adversarij ex doctrinà apud ipsos passim ovià; maximum esse discrimen inter potentiam comparativè ad habitus, & habitum comparativè ad actus. Et ratio est, inquiunt: quia habitus generatur ex actibus, consequenter est eorum effectus, ipsorumque naturam sapit, neque majorem, aut extensorem habere valet virtutem; aliàs effectus excederet suam causam: Cæterùm potentia non acquiritur per habitus, neque eorum est effectus, sed causa, de cujus ratione est, quòd possit majorem habere virtutem, quàm effectus: Ideo, licet potentia sit magis extensa, quàm habitus, habitus non est magis, sed æquè extensus cum actu; atque adeo utriusque est eadem formalis ratio.

18—*Impug. Solut.*: Licet habitus sit ex actibus generatus, in extensione cum his convenire non debet: Ergò. Prob. ant.: Actus non aliter est causa habitus, quàm ut actio instrumentalis potentia; sed hoc ipso non debet habitus cum eo in extensione convenire: Ergò. Prob. min.: Eo ipso, quòd actus, non secundum se solus, sed, ut potentia conjunctus, sit causa habitus; iste est effectus actus, & potentia, ut unius causæ adæquatæ, & uniuscujusque, ut causæ inadæquatæ; sed effectus majoris potest esse virtutis, quàm causa inadæquata, licet adæquatam excedere nequeat: Ergò, licet habitus nequeat esse extensior, quàm potentia simul, & actus, ad plura se extendere potest, quàm actus. (8)

19—*Explicatur*: Actus Logicæ sunt actus intellectus, ut Adversarii negare non possunt; sed nihil producit actus intellectus, ut causalitas ejus, ad quod intellectus non concurrat, ut proxima virtus intelligendi:

(8)

Vide similem doctrinam apud Gonet. 3. part. Clymp. tractat. 1. disput. 17. cap. 3. num. 61. in fine.

gendi : Ergò, dum actus generat habitum, intellectus generat habitum ; sed eo ipso, quòd intellectus non se solo, sed per actum determinatus, & limitatus producat habitum ; habitus non evadit æquè extensus, ac intellectus : Ergò eo ipso, quòd actus non se solo, sed cum potentia extensa, & minus determinata producat habitum ; iste non resultat æquè limitatus, ac actus. (9) *Conf.* : Si frigidum, & calidum uniantur ad causandum effectum ; iste neque evadit frigidus, neque calidus, sed tepidus, quod est inter utrumque medium : Ergò, si actus, & potentia habitum generant ; iste neque erit adeò extensus, ut potentia, neque adeo determinatus, ut actus, sed medius inter utrumque.

(9)
*Vt aliter
 impugnes,
 vide Irri-
 barr. hinc
 prob. 2.*

20 *PROB. 2. conclusio* : *Habitus scientificus definiendi non distinguitur à habitu scientifico syllogizandi* : Ergò in Logica non dantur plures habitus *Prob. ant.* : *Habitus scientificus definiendi est habitus scientificus syllogizandi* : Ergò. *Prob. ant.* : *Actus scientificus definiendi est actus scientificus syllogizandi* ; sed actus generat habitum sibi similem, ut ex *Arist.* (10) cantant *Adversarii* : Ergò. *Prob. maj.* : *Demonstratio circa definitionem est actus scientificus definiendi* ; sed eadem est actus scientificus syllogizandi : Ergò. *Maj.* patet in istà demonstratione : *Omnis explicatio debet esse clarior re explicatà ; sed definitio est explicatio definiti* : Ergò debet esse clarior definito ; hæc enim generat scientiam definiendi, consequenter est actus scientificus definiendi : *Min.* etiam patet ; quia ex hujus actus repetitione, relinquitur in intellectu facilitas ad syllogizandum, per vos.

(10)
*Aristot. 2.
 Ethic. cap.
 I. & 2.*

21 *Respondent Adversarii*, illam demonstrationem esse doctrinam definiendi, & usum syllogizandi ; atque adeo generare habitum docentem definiendi, &

uten-

utentem circa syllogismum ; non autem docentem circa syllogismum: Consequenter habitus docentes realiter distinguuntur. *Sic arguimus* : Idé actus juxta solutioné est doctrina definiédi, & usus syllogizádi: Ergò generat habitum docentem definiendi ; & utentem syllogizandi , quia similes actus similes habitus causant. *Nunc sic* : Sed habitus utens syllogizandi est docens syllogizandi , ut nobiscum (11) plerique ex Adversariis conveniant : Ergò ille actus generat habitum docentem syllogizandi.

22— *Impugnatur* aliter : Hoc ipso , quod illa demonstratio generet habitum docentem definiendi, generat habitum utentem definiendi ; quia habitus docens , & utens definiendi non distinguuntur : Ergò si generat habitum utentem syllogizandi, generat etiam habitum docentem syllogizandi ; quia habitus utens, & docens syllogizandi non distinguuntur realiter. Sed per unicum demonstrationem non generatur , nisi unicus habitus: Ergò idem habitus simplex est docens, & utens definiendi, syllogizandi, &c. *Si dicas* cum Scotistis , eos habitus esse realiter distinctos. *Sic arguimus* : Optimè componitur , eam demonstrationem simul generare habitus realiter , & specificè diversos: Ergò poterit etiam habitus unicus actus speciè diversos producere ; atque adeo non debet habitus actus naturam æmulari.

23— *Conf.* efficaciter tota argumenti doctrina : Habitus scientificè syllogizandi circa materiã definitionis non distinguitur specificè à habitu scientificè syllogizádi in materia syllogismi; sed habitus scientificè syllogizandi in materiã definitionis est habitus scientificus definiendi , cum doceat definitionis proprietates ; & habitus scientificè syllogizandi in materia syllogismi est habitus scientificus syllogizandi : Er-

(11)

Vide quæ diximus

art. 1. numero 6.

Vide Patrē

Loffad disput. 1. cap.

cap. 3. numero 3.

ergò habitus scientificus definiendi, & syllogizandi non distinguuntur. Major patet; alioquin darentur plures habitus syllogizandi; & quidem unus in materiâ definitionis, alius in materia syllogismi; unus ad demonstrandas proprietates Vniversalis, alius ad ostendendas passiones Prædicabilis.

(12)
P. Loffada,
tractat. I.
disp. I. cap.
5. num. 24.

24 — *Respondent Jesuitæ*, (12) negando maj. : Dicunt enim, quòd habitus docens, seu tradens regulas unius modi sciendi, non est habitus iisdem regulis utens circa materiam alterius modi sciendi; atque adeò acquisito habitu declarandi proprietates definitionis, aut divisionis; ut hac doctrina utatur quis, definiendo, aut dividendo syllogismum, alio habitu distincto indiget. Pari modo: penetratis syllogizandi regulis; ut hæ applicentur ad materiam definitionis, alius habitus requiritur: Et rationem assignant; quia usus in quolibet modi sciendi specie habet objectum formale diversum.

25 — *Impugnatur solutio*: Eodem habitu, quo intellectus definit syllogismum, definit definitionem: Ergò eodem habitu, quo demonstrat proprietates syllogismi, demonstrat proprietates definitionis. Prob. ant.: Syllogismus, & definitio conveniunt in eadem ratione formali specifica, & differentiali definibilis. Ergò. Conseq. tenet; nam, ideo volunt Contrarii diversos habitus, quia diversas rationes formales apprehendunt. Prob. ant.: Ratio formalis definibilitatis syllogismi est constare prædicatis metaphysicis, ut fiat compositio ex genere, & differentia; sed eadem est ratio definibilitatis in definitione; nisi enim constare posset genere, & differentia, indefinibilis esset: Ergò. Major patet; ea enim definibilia dicuntur, quæ habent prædicata, quorum alterum beneficio intellectus possit esse genus, alterum differentia: Imò ob op-

positam rationem ultimæ differentiæ sunt apud Adversarios indefinibiles.

26—*Impug.* 2. : *Habitus*, quorum formalia principia sunt eadem, idemque formalis procedendi modus, realiter non distinguuntur; sed habitus syllogizandi in materia definitionis, & habitus syllogizandi in materia syllogismi habent eadem principia formalia, idemque formalis procedendi modus: Ergò. *Min. patet*: quia utrobique utimur principiis communibus: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se*: *Dici de omni, &c.* Neque aliquod principium est assignabile ad syllogizandum in una materia, quod ad aliam non deserviat; aliàs non erit principium formale, sed materiale. *Conf.*: Idè per vos requiruntur diversi habitus, quia syllogismus habet diversum formale artificium, ac definitio; sed quælibet species, vel omnium minima, habet diversum formale constitutum, vel naturale, vel artificiale: Ergò quælibet species suam requireret habitum definiendi, dividendi, & syllogizandi; quo nihil absurdius.

27 *PROB.* 3. *Conclusio*: Si Logica non esset simplex qualitas, èd maximè esset, quod producto habitu per primam demonstrationem erga definitionem, ad quam proindè jam est intellectus facilis, produceretur per aliam demonstrationem novus habitus ad syllogismum, ad quem erat difficilis; sed hæc ratio non subsistit: Ergò. *Prob. min.* 1. Potest quis esse facilis ad definiendum hominem, & difficilis ad definiendam formicam; facilis ad amandum amicum, & difficilis ad amandum inimicum; facilis etiam ad abstinendum à carnibus, & difficilis ad abstinendum à pane; sed ad definiendum hominem, & formicam; ad amandum amicum, & inimicum; ad abstinendum à carnibus, & à pane, non requiruntur diversi habitus definiendi, & abstinendi.

244 *Liber I. Quest. I. de Natura, & propriet. Logicæ.*
niendi, amandi, & abstinendi: Ergò.

(13) *D. Thom.*
1. 2. quest.
54. art. 4.
ad 3.

28 *Prob. 2. illa min.* : Aperto Angel. Doct. testi-
monio: (13) *Ad tertium dicendum*, quòd ille, qui in
aliquà scientia acquirit per demonstrationem scientiam
unius conclusionis, habet quidem habitum, sed imperfe-
ctè: cum verò acquirit per aliquam demonstrationem
scientiam alterius conclusionis, non aggeneratur in eo
alius habitus; sed qui priùs inerat, fit perfectior, utpote
ad plura se extendens: Ergò. Ex hoc D. Thomæ asser-
to facilè refellitur solutio P. Loffada, (14) ad autho-
ritatem positam num. 10. respondentis, S. Doctorem
intelligendum esse de unitate ordinis; non verò de
physica, & entitativa: Nam cum ordinis unitate non
opponitur, sed componitur aggeneratio novi habitus
per novam demonstrationem; quam negat D. Tho-
mas.

(14)
P. Loffada,
disput. 1.
cap. 6. uu-
mer. 2.

29—*Ad Aut.* D. Thomæ respondent, ipsum loqui
de habitu respectu demonstrationum, quæ procedunt
subordinatè, quarum una derivatur ex alia, vel utra-
que ex uno tertio; demonstrationes autem definiendi
non derivantur à demonstrationibus syllogizandi;
nec è contrà; ut patet in his conclusionibus: *Defini-*
tio debet esse clarior suo definito: Syllogismus debet con-
stare tribus terminis; quarum prima est definiendi, se-
cunda syllogizandi; neutra tamen ab altera deriva-
tur. Et quòd hæc sit mens D. Thomæ, ex eò colligunt,
(15) quòd immediatè addat: *Eò quòd conclusiones, &*
demonstrationes unius scientiæ ordinatæ sunt, & una
derivatur ex alià.

(15)
Vide Patrē
Loffad. ubi
sup. num.
29. & cap.
5. num. 2.

(16)
P. Loffada,
disput. 1.
cap. 6. nu-
mer. 18.

30 *Contra 1.* : Juxta D. Thomam conclusiones
unius scientiæ ordinatæ sunt; sed Logica est una scien-
tia, ut non pauci ex Adversariis fatentur: (16) Er-
gò. *Nec dicas*, esse unam unitate ordinis; quod non
sufficit: Nam hoc, & non alio modo, valet scientia ali-
qua

qua esse una per vos; sed conclusiones unius scientiæ, modo quo una esse valet, ordinatæ sunt, ut inquit D. Thomas: Ergò conclusiones Logicæ sunt ordinatæ. *Contra* 2.: Licet ex prædictis conclusionibus altera ab altera non deriveretur, utraque derivatur ab ista: *Modus sciendi debet esse ignoti, vel confusè cogniti manifestativus*; sed hoc sufficit, ut sint subordinatæ: Ergò. *Prob. maj.*: Definitio debet esse clarior definito; quia est modus sciendi, de cuius ratione est ignotum, aut confusè cognitum manifestare: Pariter syllogismus debet constare tribus terminis, ut innotescat identitatis extremorum inter se, quæ latebat in identitate eorum cum medio: Ergò.

31—*Prob. jam.* 3. illa prima minor argumenti: Licet verba absolutionis ex se habeant virtutem conferendi veniam peccatorum; illam tamen non causant, quando subjectum est jam sine peccato: verba etiam consecrationis prolata super hostiam consecratam, Sacramentum non efficiunt; quia jam factum inveniunt: Ergò pariter, licet secunda demonstratio habeat virtutem ad causandum habitum; illum non causat, si jam inveniat productum per primam demonstrationem.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

32 **A**RGVES 1.: Habitus scientificus definiendi non est habitus scientificus syllogizandi: Ergò in Logica dantur multi habitus, consequenter non est simplex qualitas. *Prob. ant.*: Habitus idem est, ac facilitas; sed facilitas scientifica ad definiendum non est facilitas ad syllogizandum: Ergò. *Prob. min.*: Potest quis habere facilitatem ad definiendum, & difficultatem ad syllogizandum: Ergò.
Aut.

Ant. patet experientia in eo, qui definiendi regulas perfectè didicit, ignoratque tamen regulas syllogizandi: *Insto argumentum*: Potest quis esse eruditus ad definiendum hominem, & habere difficultatem ad definiendam lucem, ut patet in eo, qui scit prædicata hominis essentialia, & ignorat prædicata specifica lucis: Ergò facilitas ad definiendum hominem non est facilitas ad definiendam lucem?

33 *Resp. ad arg.*, dist. ult. ant.: Potest habere facilitatem ad definiendum purè artificiosam, & difficultatem scientificam ad syllogizandum, concedo ant.; habere facilitatem scientificam ad definiendum, & difficultatem scientificam ad syllogizandum, subdist.; formalem, & intrinsecam, neg. ant.; materialem, & extrinsecam, concedo ant., & nego conseq. Pro plena solutionis intelligentia, duo nota. *Primum est*: Habitum scientificum non generari præcisè ex regulis definiendi, vel syllogizandi, sed ex demonstratione erga definitionem, aut syllogismum; quia scientia habitualis est habitus per demonstrationem acquisitus: Ille ergò, qui scit regulas definiendi, nescit autem regulas syllogizandi, habet facilitatem purè artificiosam erga definitionem; non verò scientificam, seu demonstrativam, cum demonstrandi principia penitus ignoret.

34 *Secundum est*: Duplicem dari posse difficultatem, alteram intrinsecam, & formalem, alteram materialem, & extrinsecam. Prima est, quæ provenit ex defectu promptitudinis, & habilitatis; ut difficultas, quam habet cæcus ad videndum. Secunda est, quæ provenit ex defectu materiæ, applicationis, aut alterius extrinsecæ indispositionis; qualis est difficultas, quam experimur ad videndum distans objectum. Si quis autem facilitatem acquisiverit scientificam

erga

erga definitionem per demonstrationes ex regulis definiendi efformatas, solum habet difficultatem materiale ad scientificè syllogizandum ergà syllogismum; quia eadem facilitate, quà definitionis proprietates demonstrat, demonstraret syllogismi proprietates, si regulas demonstrandi, quibus erga definitionem usus est, applicaret ad syllogismum; cum utrumque habeat eandem artificiosam demonstrabilitatem. (17)

35 *Instabis* 1. : Potest quis habere facilitatem artificiosam ad definiendum, & difficultatem intrinsecam scientificam ad syllogizandum; sed facilitas artificiosa ad definiendum est facilitas scientifica ad definiendum: Ergò potest quis habere facilitatem intrinsecam scientificam ad definiendum, & difficultatem intrinsecam scientificam ad syllogizandum. Majorem concedit solutio ipsa. Min. patet: quia facilitas, seu habitus artificiosus Logicæ, & ejusdem habitus scientificus non distinguuntur; aliàs Logica, ut Ars, & ut Scientia realiter distingueretur; quod est inauditum apud Thomistas. *Resp.* dist. min. : Facilitas artificiosa acquisita per nudas definiendi regulas, neg. min.; acquisita per demonstrationes ex prædictis regulis confectas, concedo min., & nego conseq.

36 Dupliciter potest artificialis Logicæ facilitas acquiri; vel per nudas regulas, quales sunt: *Definitio debet esse clarior suo definito: Syllogismus debet constare tribus terminis*; vel per regulas ad formam demonstrationis redactas; qualis est: *Omnis explicatio debet esse clarior re explicatà, sed definitio est explicatio definiti*: Ergò debet esse clarior definito. Si primo modo illa facilitas, sive definiendi, sive dividendi, sive syllogizandi, acquiratur; est purè artificiosa, & nullatenus scientifica: Si verò secundo modo generetur; est artificiosa, simulque scientifica. Habitùs itaque

(17)

Vide supra
numer. 25.
simile.

Logicus, si primò tantùm modo acquireretur; esset Ars, non verò Scientia: Si secundo, ut communiter contingit; idem est Ars, & Scientia: Et de isto loquuntur Thomistæ, dum Artem, & Scientiam eandem Logicam dicunt. (18)

(18)

*Vide suprâ
art. 3. nu-
mer. I 2.*

37— Neque hæc doctrina, quæ alicui inaudita videbitur apud Thomistas, apud Thomistas malè audit: Est enim plùs, quàm certum, scientiam non ex præcis enunciationibus generari; sed ex demonstratione, vel formali, vel virtuali; neque aliter haberi posse, docent omnes. Artem autem consequitur quisque per regulas certas, errare non patientes, quas habet Logica, ad formam demonstrationis quandoque non redactas. Ex quibus duo intelliges: *Primum* est; quòd semper àc loquimur, inter probandam conclusionem, de actibus, ac regulis, ex quibus habitus generatur, intelligimus regulas, aut actus scientificos, & demonstrativos: *Secundum* est; quòd, licet Logica purè artificialis haberi possit, non verò purè scientifica; quia demonstrationes, quibus hæc acquiritur, includunt regulas operandi ad intrà.

38 *Dices* contra doctrinam istam: Si posset quis acquirere Logicam purè artificiosam, posset postea acquirere de novo Logicam scientificam per regulas in formam demonstrationis redactas, ex quibus duo sequuntur: *Primum* est; quòd duo accidentia solo numero distincta sint in eodem subjecto: *Secundum* est; quòd Logica non sit simplex, cum possit esse duplex. *Resp.*, concedendo ant.; *Ad 1. illatum dicimus*, illos habitus plùs, quàm numero, differre; quia secundus subinduit speciem scientiæ, quàm primus non participat: differunt ergò specie infima; & in eos Logica in communi subdividitur: Sicut in probabili sententià dividitur in Analiticam, Topicam, & Sophisticam;

cam;

cam; & in Docentem, & Utentem. Ratio autem artis in secundo habitu est contracta per rationem scientiæ. *Ad 2. dicimus*, Logicam in communi esse multiplicem; Logicam verò scientificam; de quâ lis est, esse simplicem qualitatem.

39 *Instabis 2. contra solutionem argumenti*: Potest quis habere facilitatem scientificam ad definiendum, & difficultatem intrinsecam scientificam ad syllogizandum: Ergò nulla est solutio. *Prob. ant.*: Potest quis habere facilitatem scientificam ad definiendum, & errorem, saltem actualem, ergà syllogismum; sed cum errore circa syllogismum non componitur facilitas intrinseca scientifica ad syllogizandum: Ergò. *Maj. patet*; aliàs scientia, & error essent in eodem intellectu circa idem objectum. *Conf.*: (19) Eò præcisè, quod aliquis, acquisito habitu Physicæ, difficultatem experiatur circa objecta Metaphysicæ, habet ad illa intrinsecam difficultatem. *Adde*: (20) Quòd nostrâ solutione pari facilitate posset quis defendere, intellectum non egere ullo habitu erga objecta omnia; sed difficultatem, quam habet, esse purè materiale.

40 *Ad inst. resp.*, dist. maj. probationis: Habere facilitatem scientificam ad definiendum applicatam erga materiam syllogismi, & errorem erga syllogismum, neg. maj.; non applicatam, subdist.: Et errorem formalem erga syllogismum, neg. maj.; purè materiale, conc. maj.; & dist. min.: Cum errore formali, conc. min.; purè materiali, subdistin.: facilitas scientifica applicata ad syllogismum, concedo min.; non applicata, nego min., & conseq. Acquisito itaque habitu scientifico circa definitionem, nisi ejusmodi habitus ad syllogismum applicetur, adhuc intellectus habet difficultatem ad differendum erga syllogismum; hæc tamen difficultas non est formalis, id

(19)
P. Loffada
disput. 1.
cap. 5. numer.
17.
(20)
Servera
hic n. 63.

250 *Liber I. Quæst. I. de Natura, & propriet. Logicæ.*
est proveniens ex defectu formæ facilitantis ad disse-
rendum de syllogismo ; sed materialis, ex defectu ap-
plicationis illius formæ, quæ est habitus , aut ex defe-
ctu specierum , alteriusvè extrinsecæ dispositionis de-
rivata.

41. Duo sunt , eaque satis accommodata , exem-
pla ad confirmandam nostram doctrinam. *Primum* est:
Si puero , rationis usum non attingenti , infunderet
Deus habitum ad scientificè syllogizandum , haberet
quidem intrinsecam facilitatem ad syllogizandum ; ad-
huc tamen haberet extrinsecam difficultatem ad syl-
logizandum , ex defectu specierum , & applicationis
provenientem. *Secundùm* est : Si alicui adulto baptiza-
to sufficienter promulgaretur *Mysterium SSmæ. Tri-*
nitatis , non verò *Mysterium Incarnationis* , haberet
quidem habitum fidei ; qui , cum sit simplex juxta om-
nes, intrinsecè ipsum facilitaret ad credendum *Myste-*
ria Trinitatis, & Incarnationis ; haberet nihilominus
extrinsecam difficultatem, ex defectu promulgationis,
ad credendum *Incarnationis Mysterium*.

42 — *Ad Conf.* , dist. ant. : Eò quòd experiatur dif-
ficultatem formalem, conc. ant. ; tantùm materialem,
neg ant. , & conseq. Objecta enim *Physicæ, & Metaphysi-*
cæ non conveniunt in eadem abstractione , à materia
aliavè ratione formali habitùs , etsi conveniant in ra-
tione veri , quæ est ratio formalis potentix intellecti-
væ : ideo, licet unica pro eis sufficiat potètia, non suf-
ficit unicus habitùs. Contrarium evenit in *Logicæ ob-*
jectis, quæ sub eadem ratione formali modi sciendi cõ-
veniunt ; quam specificam esse respectu *Logicæ* habitùs,
satis constat. (21) *Ex quibus* patet responsio ad *Addit.*
quia, cum objecta intellectùs sint , non solùm intelli-
gibilia utcumque , sed scientificè ; ad ea scientificè
cognoscenda indiget intellectus diversis scientificis

habi-

(21)
Vide supr.
à num. 13

habitibus, juxta diversitatem rationum scibilibium ob-
jectorum.

43—*Dices* contra solutionem instantiæ : Cum habi-
tu scientifico syllogizandi requirit componi error ma-
terialis erga syllogismum ; sed componitur cum habi-
tu scientifico definiendi : Ergò habitus scientificus de-
finiendi non est habitus scientificus syllogizandi, Maj.
patet, quia per habitum scientificum syllogizandi ex-
pellitur omnis error syllogizandi. *Conf.* : Quia eodem
habitu fidei omnia Mysteria creduntur; implicat, cum
habitu fidei erga unum articulum componi hæresim
erga alium: Ergò pariter.

44—*Resp. ad inst.*, dist. maj. : Cum habitu scien-
tifico syllogizandi applicato ad materiam syllogismi,
concedo maj. ; non applicato, nego maj. Et dist. ejus
probationem : Per habitum scientificum syllogizandi
applicatum, conc. ant. ; non applicatum, neg. ant. Si-
cut ad expellendas tenebras non requiritur præcisè
lux nova, sed productam applicare; & quemadmodum
ad videndos colores distantes, non requiritur nova
potentia visiva, sed habitam applicare : ita ad expel-
lendum errorem materiale erga syllogismum, non
indiget novo habitu, qui habitum habet scientificè de-
finiendi; sed solum habitum definiendi applicare; cum
definitio, & syllogismus in eadem ratione formali ha-
bitus convenient ; sicut color distans, & propinquus in
ratione visibilis.

45—*Ad Conf. resp.* cum D. Thomâ ; (22) quòd in
diversis conclusionibus unius scientiæ sunt diversa (sal-
tem materialia) media, per quæ probantur ; quorum
unum potest cognosci sine alio ; atque adeo haberi
scientiam de una conclusione, & materiale errorem
erga aliam : sed omnibus articulis fidei inhæret fides
propter unum medium scilicet propter primam veri-

(22)
D. Thom.
2. 2. q. 1.
art. 3. ad
2.

252 *Liber I. Quest. I. de Natura, & Propriet. Logicæ.*
tatem nobis in scripturis propositam : & ideo , qui ab
hoc medio discedit circa unum articulum , totaliter
fide caret. *Addo* , non implicare , haberi fidem erga
unum articulum , & errorem negativum erga alium ;
ut constat ex secundo exemplo posito *num. 41.*

(23)
Servera
hic n. 66.

46—*Replicabis*: Implicat , habitum scientificum de-
finiendi esse habitum scientificum syllogizandi , & po-
situm in intellectu , non ipsum denominare scientem
syllogizare ; sed , juxta solutionem , potest habitus de-
finiendi non denominare intellectum scientem syllo-
gizare , applicatione deficiente : *Ergò. Conf. : (23)*
Nequit species impressa Definitionis se extendere ad
repræsentandum syllogismum : *Ergò* neque habitus
definiendi ad syllogizandum. *Resp. 1. ad replic.* , nego
min. ; habet enim habitum scientificum syllogizandi ;
qui habet habitum scientificum definiendi , licet
possit non esse applicatus ad syllogizandum ; in quo
casu habet habitualement scientiam , licet non actua-
lem , ad syllogizandum ; idque , & non aliud , fate-
tur solutio nostra.

47—*Resp. 2.* , *dist. maj.* : *Et non ipsum denominare*
scientem syllogizare ; si applicatus sit , concedo majo-
rem ; si non sit applicatus , nego majorem. *Habitus*
enim scientificus est forma denominans intellectum
scientem syllogizare , ut applicatus ad materiam sci-
bilem , & non aliter ; ut patet in primo exemplo po-
sito *num. 41.* *At verò* illa applicatio non est aliquid
essentiale habitui scientifico ; sed sola conditio neces-
saria , ut suam præstet in exercitio denominationem ;
Sicut applicatio ignis ad materiam combustibilem est
conditio necessaria , ut ignis comburat. *Ad Conf.* , ne-
go conseq. *Ratio est* : quia species , & mittitur ab ob-
jecto , estq; adæquata ejus similitudo ; proinde cum il-
lo in particulari proportionatur : *Cæterum habitus se*
habet

habet ex parte potentiae, cujus est perfectio; propterea cum illa proportionatur in extensione ad plura, quam actus.

48 ARGVES 2. : Actus specie distincti generant habitus specie diversos; sed in Logica dantur actus specie distincti: Ergo & habitus. Maj. est Aristotelis, (24) asserentis: *Similes actus, similes habitus causant.* Min. prob. *Quia demonstratio erga definitionem, & demonstratio erga syllogismum sunt specie diversae:* Ergo: Prob. ant. : Actus, qui de diverso objecto diversam ostendunt veritatem, sunt inter se specie dissimiles; sed demonstratio erga definitionem, & de-demonstratio circa syllogismum de diverso objecto ostendunt diversam veritatem: Ergo. Min. prob.: Demonstratio erga definitionem ostendit de definitione proprietates, & demonstratio circa syllogismum syllogismi proprietates demonstrat; sed hae proprietates, sicut & objecta, de quibus demonstrantur, sunt specie diversae: Ergo. *Tum etiam; quia regulae definiendi, & syllogizandi specie distinguuntur.*

(24)
*Arist. 2.
Ethic. cap
1.
Vide Ser-
ver. hic à
num. 54.
Et Loffad
hic à n. 2.*

49 *Resp. dist. maj. :* Actus specie distincti generant habitus specie distinctos; actus, inquam, specie formali distincti, & sub ea ratione, qua ab habitu attinguntur, conc. maj.; specie materiali distincti, sub qua non attinguntur ab habitu, nego maj.: Et dist. min.: In Logica dantur actus specie formali distincti comparative ad habitum, neg. min.; specie materiali, & inter se, conc. min.: Ad cujus primam probationem, neg. ant.; ad cujus prob., dist. maj.: Qui de diverso objecto formali diversam formaliter veritatem ostendunt, conc. maj.: qui de diverso objecto materiali, nego maj.; & sic distincta min., neg. conseq. *Ad alteram prob. negatur suppositum; quod scilicet ex puris regulis definiendi, & syllogizandi immediatè generentur*

tur

254. *Liber I. Quest. I de Natura, & Propriet. Logicæ.*
tur habitus scientifici, juxta dicta num. 36.

(25)
Vide sup.
d n. 13.

50—Cum ex dictis constet, (25) formalem rationem habitus esse latiore, quam cujusvis actus rationem; fit, ut actuales Logicæ demonstrationes non sint habitus generativæ præcisè, quia tales demonstrationes, sed in esse specifico demonstrationis; cum sub ista ratione sint actus scientifici respectu habitus logicalis. Et ratio est: quia illæ non specificantur à definitione, & syllogismo in esse talis, ac talis artefacti, sic enim solum materialiter, & in esse rei distinguuntur; sed specificantur ab illis, ut conveniunt in una formali-ratione artefacti logici, seu modi sciendi; quo modo sunt unum formaliter, & in esse scibili; ac proinde etiam demonstrationes sunt scientificæ in esse solum demonstrationis logicæ.

51—Accipe, si placet, inconcussa nostræ doctrinæ exempla: Licet album, & nigrum specie inter se differant; quia tamen à potentia visiva sub ratione specifica colorati attinguntur, ea diversitas solum de materiali importatur in objecto ad specificandam potentiam visivam: Licet homo, & leo specie distinguantur inter se; quia tamen à Physica respiciuntur sub ratione communi entis naturalis, illa differentia se habet de materiali in ratione formali specificativa habitus Physicæ; neque demonstrationes, quibus illa proprietates hominis, & leonis demonstrat, plus quam materialiter in specie physica distinguuntur. Idem parificari potest de veritate creata, & increata respectu habitus fidei. Pariter ergò in nostro casu.

(26)
P. Lossad.
bic n. 11.

52 *Dices:* (26) Definitio, & syllogismus formaliter differunt in esse objecti scibilis: Ergò pariter demonstrationes, circa talia objecta versantes. Probant: Quæ sunt formaliter diversa in esse demonstrabili, sunt formaliter diversa in esse scibili; sed definitio,

nitio, & syllogismus sunt formaliter diversa in esse demonstrabili: Ergò. Prob. min.: Quæ demonstrantur per principia formaliter diversa, sunt formaliter diversa in esse demonstrabili, teste D. Thoma; (27) sed definitio, & syllogismus demonstrantur per principia formaliter diversa: Ergò. Prob. min.: Syllogismus demonstratur per hæc principia: *Quæ sunt eadem unum tertio, sunt idem inter se*: Dicitur de omni: Dicitur de nullo; definitio verò per hoc, & alia: *Omnis explicatio debet esse clarior re explicata*; sed hæc principia sunt formaliter diversa: Ergò.

53 Prob. min.: Ea sunt principia formaliter diversa, quorum unum ex alio non derivatur, neque utrumque ex aliquo tertio; sed hoc verificatur de prædictis principiis, ut meditati patebit: Ergò. Resp. 1.; negando ultimam minorem: quia omnia principia, deservientia ad demonstrandas passiones cujuscumque particularis modi sciendi, derivantur ex principiis, quibus demonstrari valent proprietates modi sciendi in communi. *Quare principium illud: Omnis explicatio debet esse clarior re explicata*, non est principium præcisè demonstrandi immediate proprietates definitionis; sed deservit ad demonstrandas proprietates modi sciendi in communi, & mediate cujuscumque modi sciendi particularis, mediis aliis principiis ex illo derivatis. (28)

54 Resp. 2., dist. penultimam min.: Ea sunt principia formaliter diversa ex parte rationis quæ principiandi, conc. min.; ex parte rationis sub quâ principiant, nego min., & conseq. Principia, quorum unum non derivatur ex alio, neque utrumque ex uno tertio, si principiant, ut determinata per eandem rationem sub quâ, sunt diversa formaliter ex parte rationis quæ, seu collatione facta inter ipsa principia; non tamen

(27)

D. Thom.

1. post lect

41. Et 1.

2. q. 54. a.

2. ad 2.

(28)

Vide, quæ

diximus

sup. n. 30.

256 *Liber I. Quest. I. de Natura, & Propriet. Logicæ.*
ex parte rationis *sub quâ* : Cum autem illa principia
Logicæ determinantur ad principiandum per eandem
rationem *sub qua* Logicæ, quæ est abstractio negativa
ab omni materia propter imperfectionem; inde est,
quòd omnia Logicæ artefacta demonstrantur per ea-
dem principia formalia, saltem ex parte rationis *sub*
quâ, ad quam specificatio scientiarum attendit.

(29)
P. Loffad.
hic à num
13.

55 *Inst.* : (29) Ratio *sub quâ* cujusvis scientiæ ha-
bèt unitatem formalem specificam ab immaterialita-
te principiorum, eorumque unitate, juxta dicta *num.*
8. : Ergò nequeunt principia formalem habere uni-
tatem à ratione *sub quâ*; aliàs daretur mutua causali-
tas in eodem genere determinativo. *Conf.* : Sub eadem
abstractione à materia sensibili dantur diversa genera
scibilium Mathematicæ, Geometriæ, & Arithmeticæ,
ut nemo negat; sed istæ scientiæ habent diversa om-
nino principia formalia: Ergò. Maj. patet ex D. Tho-
mà, docente: (30) *Aliud genus scibilium est corpus na-
turale, & aliud Mathematicum :: & utrumque horum*
distinguuntur in diversas species scibilium.

(30)
D. Thom.
1. poster.
lect. 41.

56 *Resp. ad inst.*, nego conseq. : Neque ejus pro-
batio obstat; quia non repugnat mutua causalitas in
diverso genere causæ: principia autem determinant
abstractionem à materia in genere causæ efficientis;
sunt enim comprincipia intellectus ad causandam ab-
stractionem scientificam: abstractio autem principia
determinat in genere causæ formalis extrinsecæ, &
specificativæ; in quo nullum est inconueniens; sicut
non est inconueniens in eo, quòd potentia effectivè
causet actum, & actus potentiam causet in genere
causæ specificativæ extrinsecæ. *Ad Conf.*; dist. maj. :
Sub eadem abstractione non determinatà effectivè,
concedo; effectivè determinatà per specialia alicujus
scientiæ principia, neg. maj. (31) *Ex quibus patet sen-
sus*

(31)
Vide Coll.
Rip. tom.
3. lib. 1. de
anim. dub
6. conf. 4.
à num. 45
usq. ad n.
54.

sus D. Thomæ; solum enim vult, corpus Mathematicum, & naturale dividi in diversas species scibilium sub diversis rationibus, & per diversa principia.

57 *Replicabis*: Abstractio negativa ab omni materia ob imperfectionem, etiam determinata per principia demonstrandi, relinquit locum, ut Logica agat de definitione, ut distincta à syllogismo, cum alias, & alias de illis proprietates demonstret: Ergò relinquit syllogismum, & definitionem formaliter specificè distincta. *Resp.*, dist. ant.: *Li ut* reduplicante rationem motivam Logicæ, neg. ant.; *li ut* reduplicante rationem terminativam, conc. ant., & neg. conseq. Sicut potentia visiva attingit colorem album, ut à nigro distinctum, distinctione se habente de ratione materiali terminativa, sub ratione tamen motiva *colorati*; ita Logica agit de definitione, ut distincta à syllogismo sub ratione motiva *modi sciendi*; distinctione se habente de materiali, & terminativè.

58 *ARGVES* 3.: Productò habitu per primam demonstrationem circa definitionem, producitur novus habitus per secundam erga syllogismum: Ergò in Logicà dantur plures habitus. Prob. ant.: *Tum*; quia secunda demonstratio est ejusdem activitatis, ac prima: *Tum etiam*; quia nova actio, qualis est secunda demonstratio, novum terminum habere debet: Ergò. *Resp.*, neg. ant.; ad primam prob. dist. ant.: Ejusdem activitatis, quoad sufficientiam, & in actu primo, concedo ant.; quoad efficaciam, & in actu secundo, subdist.: Si non inveniat habitum productum, conc. ant.; si illum inveniat productum, neg. ant., & conseq.

59 Sicut verba consecrationis secundò prolata super eamdem hostiam sunt ejusdem activitatis in actu primo, ac primò prolata; & nihilominus Sacramentum non conficiunt, quia jam inveniunt confectum: ita

secunda demonstratio habitum non causat, quia jam invenit causatū. Idē applicari potest secundæ notitiæ ejusdem rei, quæ nihil de novo ingerit intellectui; licet ejusdem sit activitatis, ac prima. *Ad 2. ejusdem ant. prob. dist. ant.*: Novum terminum, vel quoad entitatē, vel quoad perfectionem, conc. ant.; præcisè quoad entitatem, neg. ant. Sicut secunda circa definitionem demonstratio non producit novum terminum, supposità primà demonstratione circa ipsam: ita secunda demonstratio erga syllogismum, supposità primà erga definitionem, non producit novum habitum, sed perficit præexistentem; ut clarè nos docuit Doctor Angel. (32)

60 *Dices*: *Habitus productus per primam demonstrationē circa definitionē, nequit extendi ad syllogismum*: Ergò per secundam demonstrationem erga syllogismum producitur novus habitus in actu secundò. *Prob. ant.* Demonstratio erga definitionem non extenditur ad syllogismum: Ergò. *Prob. conseq. 1.*: Demonstratio nequit habitum causare circa objectum, quod ipsa non attingit; aliàs eodem jure posset causare habitum, ad omnium scientiarum objecta se extendentem: Ergò. *Prob. 2. eadem conseq.*: *Implicat, causam minoris virtutis effectum majoris efficaciam producere*: Ergò, si demonstratio erga definitionem, solùm ad illam extenditur, nequit habitus ex ea genitus ultra illam extendi: *Nemo enim dat, quod non habet.*

61 *Resp.*, neg. ant.; ad prob., neg. conseq.; ad primam hujus probationem, dist. ant.: Erga objectum, quod demonstratio non attingit, neque cadens sub eadem ratione formali habitus, sub quà cadit objectum per ipsam attactum, conc. ant.; cadens tamen sub eadem habitus ratione, sub quà cadit objectum per

(32)
Vide Ang.
Doct. ubi
supn. 28.

per demonstrationem attactum ; neg. ant. , & conseq. Objecta omnium scientiarum non cadunt sub eadem ratione formali alicujus habitus , ideo nequit demonstratio erga ea omnia objecta habitum producere ; producit autem erga omnia Logicæ objecta , quia omnia cadunt sub ratione formali modi sciendi. *Ad 2. prob.* , neg. conseq. ; quia non sola demonstratio est habitus causa , sed ipsa cum intellectu , qui majoris est extensionis , quàm habitus. Vide doctrinam hujus solutionis *num. 18. & 19. (33)*

62 *Instab. 1.* Licet objecta omnia cadant sub eadem ratione formali , habitus productus per primam demonstrationem non est idem producibilis per secundam : Ergò per secundam est producibilis novus habitus. *Prob. ant.* : Idem effectus nequit divisivè , & in actu primo à duplici causa produci : Ergò. *Secundò* : Omnes virtutes intellectuales attingunt omnia sua objecta sub unica ratione formali veri : *Pariter* omnes actus Logicæ sua objecta sub ratione logici artefacti ; sed neque virtutes intellectuales , neque actus Logicæ sunt aliquid simplex : Ergò. *Tertiò* : Licet intellectus sua attingat objecta sub unica ratione veri , sub se plures continet habitus , attingentes ipsum verum sub diversis rationibus formalibus : Ergò *pariter*.

63 *Ad 1. instans. resp.* , dist. ant. : Idem effectus numero , conc. ant. ; idem specie , subdist. : Nequit ex insufficientia causæ , neg. ant. ; ex incapacitate subiecti , in quo est producendus , conc. ant. , & nego conseq. Secunda demonstratio non habet virtutem ad producendum eundem numero habitum productum , aut producibilem per primam ; benè verò eundem specie , & diversum numero ; quem tamen non producit ob intellectus incapacitatem : quia in sententia D. Tho-

(33)
Vide aliã
solutionem
ap. Palanc.
hic à n. 17.

260 *Liber I. Quest. I. de Natura, & propriet. Logicæ.*
mæ duo accidentia solo numero distincta nequeunt
esse in eodem subiecto. *Nota hic*, Logicam esse unam
specificè in omnibus subiectis, non verò unam nume-
ricè: at verò in eodem subiecto nequit esse multiplex
numero; non ratione formalis objecti simplicitatis,
sed ratione incapacitatis subiecti.

64 *Ad 2. instantiam*, dist. maj. quoad utramque
partem: Sub unica ratione formali generica, conced.
maj.; specificà, neg. maj.; & concessà min., neg. con-
seq. Ratio veri ad virtutes intellectuales, & ratio ar-
refacti, seu modi sciendi ad actus logicos sunt generi-
cæ; ratio verò modi sciendi est specifica ad habitum
logicalem. Et ratio est: Quia, cum potentia sit supe-
rior habitu, & habitus superior actu; ratio formalis
specifica potentia est generica respectu habitus, & ra-
tio specifica habitus est generica respectu actus; & è
contrà ratio formalis actus se habet de materiali re-
spectu habitus, & ratio formalis habitus est de mate-
riali respectu potentia: Cum ergò ratio veri sit ratio
specifica intellectù, debet esse generica ad virtutes
intellectuales: Et ratio modi sciendi, cum sit specifi-
ca ad habitum, est ad actus generica.

65 *Inde jam intelliges*: Rationem definitionis, di-
visionis, & syllogismi esse rationes formales diversas
respectu demonstrationum in esse talium, non verò
respectu habitus; sed ad istum de materiali tantum se
habere, imperinenterque ad ipsum specificandum,
vel multiplicandum. *Ad 3. inst.*, nego conseq.: quia
intellectus, cum sit potentia, est superioris ordinis ad
habitum; consequenter plures sub se potest habitus
habere, cum illius ratio specifica sit ad istos generica:
at verò habitus non est superior ad habitum, sed ad
actum; unde solum valet sub se plures actus, non au-
tem plures habitus, continere.

Repli-

66 *Replicab.* contra hanc solut. : (34) *Justitia est habitus ; sed continet sub se plures habitus scilicet Justitiæ Distributivæ, Commutativæ, & Legalis : Ergò, licet Logica sit habitus, potest sub se plures habitus inferiores continere. Idem confirmari potest in habitu Temperantiæ, sub se habitus Sobrietatis, & Abstinentiæ continente. Resp., concessio utroque antecedenti, instantiæ scilicet, & confirmationis, neg. conseq. Ratio discriminis est : Quia Justitia, & Temperantia sunt virtutes morales ; Logica verò est virtus intellectualis : Inter virtutes autem intellectuales, & morales hoc interest discrimen ; quòd Morales habent pro ratione formali sub quâ honestatem, quæ, cum sit materialior abstractione à materiâ, quæ est ratio sub quâ scientiarum omnium, pendet à particularibus formalitatibus, ut specificè multiplicetur.*

67 Propterea honestas Temperantiæ est divisibilis, tamquam in species formales, in honestatem Abstinentiæ, & Sobrietatis; idemque sentiendum de honestate justitiæ. *Ceterùm abstractio à materia non aliis gaudet, quàm tribus divisionibus num. 6. recensitis: Subdivisiones autem eas habere potest, quæ cuilibet ex illis membris ex determinatione per diversa principia formalia valent convenire. Cumque abstractio negativa à omni materia ratione imperfectionis non possit per diversa principia formalia à Logica determinari, ut constat; (35) ideo Logica sub se non potest alios inferiores habitus habere.*

68 *Si adhuc instes : actum esse specificativum habitus : Ergò potest, & debet æquè, ac habitus, extendi. Resp. ; actum in ratione actus tantum esse habitus specificativum ; quo modo æquè, ac habitum, extenditur: in ratione verò talis actus nō esse specificativum, sed determinativum habitus; & hoc modo habitus*

(34)

P. Loffada
hic n. 8.

(35)

Vide quæ
dixim. n.
30. & nū.
53. & 54.

J. P.
1 R

(36)
*Vide Coll.
 Rip. tom. 3
 conf. 3. n.
 33. in lib.
 1. de Ani-
 ma.*

bitus latitudinem non attingit. (36) Eadem doctrina applicanda est habitui respectu potentia. Ut alia facile solvantur, plurima sunt notanda. *Primò*: D. Thomam non probare habitus simplicitatem præcisè, quia est perfectio potentia, sed quia cum illà proportionatur in attingentià objectorum partialium sub eadem ratione formali respectivè. (37)

(37)
*Vide Pal.
 hic num.
 ultimo.*

69—*Secundò*, notandum est; quòd quando Divus Thomas ait, habitum ratione sui non habere indivisibilitatem, loquitur de indivisibilitate extensivà, quam habet ratione objectorum materialium, ad quæ se extendit; intensivam verò habet ratione suæ rationis formalis. *Tertiò*: quando idem S. Doct. ait, scientiam augeri, loquitur pariter de augmento extensivo; non de intensivo. *Denique* notandum; D. Bonaventuram, tribuentem Logicæ, (38) unitatem tantum genericam, loqui, seu intelligi de Logicà, ut comprehendente partem Topicam, & Sophisticam: *Vel*, si mavis, de Logicà præscindente à purè artificiosa, & scientifica, juxta dicta num. 38. fuisse loquutum.

(38)
*D. Bonav.
 in 4. dist.
 14. art. 2.
 quæst. 1.
 apud Ser-
 veram.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum Logica sit simpliciter necessaria ad alias Scientias acquirendas?

Dupliciter potest aliquid ad aliquem finem esse necessarium, *simpliciter*, & *secundùm quid*. Simpliciter necessarium illud est, sine quo, naturæ saltem viribus, finis consequi non potest; v. gr. hominis respiratio ad vitam conservandam. Necessarium secundùm *quid* est illud, sine quo finis absolute potest obtineri; non tamen sine aliqua difficultate, adeoque commodiùs cum illo, quàm sine illo haberi

potest; sic equus est secundum quid necessarius ad longum iter agendum. *Querimus* itaque, quâ necessitate Logica artificialis (naturalis enim, cum sit ipsum intellectus acumen, est procul dubio simpliciter requisita) ad alias scientias capessendas sit necessaria?

2 *Enim verò* Scientiæ considerari possunt, vel in statu imperfecto, seu incompleto; quando scilicet unam, vel alteram ex propriis conclusionibus attingit; vel in statu perfecto, & completo; quando nempe omnes, vel plures ex demonstrationibus acquiruntur. In statu autem perfecto potest Scientia usurpari, quoad esse substantiale, vel accidentale. Scientia perfecta, quoad esse substantiale, est habitus facilitans ad omnes, aut plures conclusiones in ipsa contentas; at non ita, ut intellectus facile ipsas valeat à contrariis argumentis vindicare. Scientia perfecta, quoad esse accidentale, est habitus, plures, aut omnes conclusiones demonstrans, facilitansque intellectum, ut ipsas à contrariorum argumentis valeat liberare. Ad ultimum statum Logicam esse simpliciter necessariam, supponimus: Vtrum ad alios, inquirimus.

Prima Conclusio.

3 *DICIMVS* I.: Logicam non esse ad alias Scientias acquirendas in statu imperfecto simpliciter necessariam. Dicimus *simpliciter*; namque, necessariam esse secundum quid, dubitavit nemo. Conclusio nostra expressè colligitur ex D. Thomâ, (1) dicente: *Inest unicuique homini quoddam principium Scientiæ, scilicet lumen intellectus agentis, per quod cognoscuntur statim à principio naturaliter quedam universalia principia omnium Scientiarum: Cum autem aliquis hujusmodi, universalia principia applicat ad aliqua particularia,*

(1)
D. Thom.
I. p. q. 117.
art. 1.

quorum memoriam, & experimentum per sensus accipit; per inventionem propriam acquirit Scientiam eorum, quæ nesciebat, ex notis ad ignota procedens. Et alibi: (2)

(2)
D. Thom.
9. Metaph
lect. 9.

Potest homo aliqualiter exire in Scientiæ, & virtutis actum ante, quàm habeat habitum Scientiæ, & virtutis.

4 *PROB. I. Conclusio*: Scientia in statu imperfecto est scientia unius, vel alterius conclusionis; sed hujusmodi Scientia sine Logica haberi potest: Ergò. *Prob. min.*: Qui cognoscit evidenter conclusionem vi præmissarum, illam inferentium, habet Scientiam illius conclusionis; sed potest intellectus sine Logica artificiali cognoscere evidenter aliquam ex conclusionibus unius Scientiæ vi præmissarum, illam inferentium: Ergò. Major patet; quia illa cognitio, cum sit evidens, nequit esse Fides, quæ obscura est; neque Opinio, quæ est cum erroris formidine; cum sit vi præmissarum, nequit esse Lumen principiorum, quod veritates per se notas in se ipsis cognoscit.

5 *Prob. min.*: Quilibet intellectus solo nativo lumine cognoscit, has præmissas esse veras: *Omne totum est majus sua parte; sed corpus est totum, & brachium est pars*; easque esse connexas cum hac conclusione: *Ergò corpus est majus brachio*: Ergò evidenter cognoscit hanc conclusionem, &c. *Ant.*, quoad primam partem, patet: Ea enim: *Omne totum est majus sua parte*, est principium per se notum; illa verò: *Corpus est majus brachio*, oculis ipsis evidenter percipitur. Quoad secundam partem, scilicet intellectum cognoscere, eas esse cum conclusione connexas, *prob. I.*: Intellectus solo nativo lumine cognoscit ea principia: *Dici de omni: Dicitur de aliquo: Quæ sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se*; sed ex primo inferitur, dici debere de hoc toto, nempe corpore, quod de omni toto assertitur, nempe esse

esse majus parte; & ex secundo colligitur, majoritatem corporis esse connexam cum minoritate brachii, eò quod connectantur cum esse totius, & esse partis: Ergò.

6—*Prob. 2. idem ant.* quoad 2. partem: Intellectus evidenter cognoscit, veras esse illas præmissas, esseque inter se connexas, idque sine Logica artificiali: Ergò cognoscit evidenter, ex illis optimè inferri conclusionem. *Prob. conseq.*: Sola evidentia convincit intellectum, ipsumque necessitat ad assensum alicujus veritatis; sed ex vi assensùs illarum præmissarum intellectus necessitatur ad conclusionis assensum: Ergò. *Conf.* Passim videmus, Logicæ ignaros, solo naturali rationis lumine ductos, evidentes contexere demonstrationes, illisq; firmissimè adhærere; imò quotidie juvenes, qui nè Logicæ quidem vestibulum attigerunt, Mathematicas aggrediuntur disciplinas, evidentesque acquirunt in Geometrià, & Arithmeticà demonstrationes, quibus omninò firmiter adhærant: Ergò.

7 *Respondent* Contrarii Thomistæ, (3) posse intellectum sine Logicà artificiali cognoscere conclusionis veritatem evidenter, *exercitè, & directè*; non verò *reflexè, & signatè*. Prima cognitio est cognitio veritatis præmissarum, & connexionis earù cū conclusione absq; attentione reflexà ad regulas Logicæ observandas; hæc autem cognitio non est sufficiens ad formalem, & scientificam demonstrationem, sed ad summum materiale attingit: Secunda est cognitio veritatis, & connexionis præmissarum cum conclusione cum attentione ad regulas Logicæ, & ad modum, & figuram, in quibus sit construenda demonstratio.

8 *Impugnatur* 1. solutio: Ad substantialem scientiæ rationem non requiritur cognitio reflexa de recta dispositione demonstrationis in recto modo, & figura:

L

Ergò.

(3)
Coll. Rip.
dub. 10.
conf. 4. à
n. 58. Mag
Irrib. lib.
1. q. 1. ar.
4. arg. 2.
§. Dices.

Ergò. Prob. ant. : Per hoc præcisè , quòd intellectus, cognitis evidentè præmissis , inferat evidentè conclusionem, omni reflexione seclusa, cognoscit formaliter scientificè conclusionem: Ergò. Prob. ant. : In eo casu cognoscit intellectus conclusionem ex præmissis, cognoscendo simul , eas non posse ex illis non inferri; sed hoc ipso cognoscit formaliter scientificè conclusionem, omni reflexione seclusa : Ergò. Major patet; nam tunc casus veritas præmissarum , earumque connexio intellectum necessitat ad conclusionis assensum, ut diximus supra num. 6. & alibi expofessò constabit.

9 Prob. min. : Scientia formaliter talis est : *Cognitio rei per causam , & quòd illius est causa , & quòd res aliter se habere non potest* , ut ex Arist. (4) docent omnes; sed, qui cognoscit conclusionem ex præmissis, ita, ut rem aliter se habere non posse, noscat; cognoscit rem per causam , & quòd illius est causa, & quòd aliter se habere non potest : Ergò. Min. patet; quia veritas conclusionis comparatur , ut effectus, ad veritatem præmissarum, ut causam. *Urgetur*: Intellectus sine Logica evidentè cognoscit , se judicare verum, dum asserit : *Omnis homo est rationalis* : Ergò etiam cognoscit evidentè sine Logica , se rectè inferre verum , dum ait : *Omnis homo est rationalis* : Ergò est risibilis ; quia non minus est naturaliter discursivus , quàm judicativus. *Nunc sic* : Ergò discursus ille , seclusà logicà reflexione , est formaliter demonstratio , cum nihil ei desit, ut scientiam causet: Ergò.

— 10 — *Impugnatur* 2. Qui cognoscit conclusionem, ut infallibiliter illatam ex præmissis veris , & evidentibus, eam cognoscit formaliter scientificè ; sed modo dicto cognosci potest sine logica reflexione: Ergò. Prob. min. : Qui cognoscit evidentè , non posse præmissas esse

(4)
Ap. D. Thō
1. post. c. 2

esse veras; quin sit vera conclusio, cognoscit conclusionem, ut infallibiliter illatam ex præmissis; sed potest quis cognoscere, non posse præmissas esse veras, quin sit vera conclusio, sine reflexione logica: Ergò. Prob. min.: Præmissas esse veras est, extremitates identificari cum medio, & conclusionem esse veram, est eas identificari inter se; sed absque ulla logica reflexione potest quis cognoscere, non posse extremitates identificari cum medio, quin identificentur inter se, ut patet ex illo principio lumine naturali noto: *Quæ sunt eadem uni tertio, &c.*: Ergò.

1 1 = Impugnatur 3.: Vel reflexa cognitio supponit, discursum directum esse formaliter scientificum; vel illum constituit formaliter in esse talis? *Si primum*: Ergò discursus directus est formaliter demonstratio, & actus scientificus ante illam reflexionem. *Si secundum*: Ergò omnis discursus, quatenus demonstrativus formaliter, includit actum Logicæ artificialis; consequenter demonstratio physica ex se non erit formaliter talis, neque Physicæ habitus, à quo directè provenit, erit secundum se formaliter scientia, quod absurdum est. *Conf.*: Hic discursus: *Omne rationale est risibile; sed omnis homo est rationalis: Ergò omnis homo est risibilis*, non dependet in sua formali evidentia à prætensà reflexione: Ergò. Prob. ant.: Evidentia præmissarum, utpote physica, solum pendet à principiis physicis; sed bonitas consequentiæ, cum sit naturalis earum cum conclusione connexio, etiam est physica: Ergò non pendet à logica reflexione.

1 2 *Aliter* respondent alii Thomistæ ad principale argumentum, (5) asserentes, cognitionem præmissarum, & consequentiæ, sine Logica, posse evidentem esse evidentia experimentalì, desumptà ex particulari earum cognitione, & quoad sensum apparentià; non

(5)
Colleg. Rip
ubi sup. à
num. 63.

verò evidentia scientifica; quia ad istam exigitur, causam conclusionis in universali cognoscere, quam sciat usque ad prima principia resolvere; quod fieri non potest sine Logica. *Contra* 1.: Cognitio experimentalis versatur circa singulare; scientifica verò circa universale; sed illa cognitio, dicens: *Ergò corpus est majus brachio*, est universalis, fundata quippè in illo principio: *Omne totum est majus sua parte*: Ergò.

13—*Contra* 3.: Intellectus tantum expertus solum cognoscit rem ita esse; intellectus autem sciens, cognoscit causam, ob quam res ita sit; sed intellectus, formans sine logica reflexione syllogismum positum numer. 11. deducit hanc conclusionem universalem: *Ergò omnis homo est risibilis*, cognoscitque cur homo sit risibilis, scilicet, quia est rationalis, ut præmissæ denotant: Ergò. *Nec dicas*, requiri evidentiam scientificam, nedum de objecto, sed etiam de formâ syllogisticâ. *Contra*: Quia sine illâ reflexione, qui dictum format syllogismum, cognoscit, quòd res aliter se habere non potest: Ergò. *Prob. ant.*: Quòd res aliter se habere non possit, non pendet à formâ syllogistica, sed ab ipsa veritate objecti, ut evidens est: Ergò. *Addo*, reflexionem requisitam ad demonstrationem satis salvari per attentionem ad Logicam naturalem, quin requiratur artificialis.

14—*Contra* 3.: Juxta D. Thomam (6) loco à Contrariis allegato, ille habet scientiam, qui potest docere, per causas demonstrando, potestque conclusionem in sua principia resolvere; sed utrumque fieri potest sine Logica artificiali: Ergò. *Prob. min.*, quoad primam partem: Qui facit demonstrationem positam numer. 11., demonstrat risibilitatem per rationalitatem, quæ illius est causa: Ergò potest docere per causam. *Prob. nunc* ipsa min. quoad secundâ partem: Ejus est resol-

(6)
D. Thom.
1. *Meta-*
phis. lec. 1.
apud Rip.
ubi supr.

vere conclusionem in sua principia, cujus est, conclusionem ex illis principiis inferre; sed juxta D. Thomam (7) cognoscuntur à principio naturaliter quædam universalia principia omnium scientiarum, quæ dum quis applicat, propriam acquirit scientiam: Ergò potest naturaliter ipsam scientiam in illa principia resolvere.

15 **PROB. 2.** Conclusio: Possunt fieri formales demonstrationes sine Logica artificiali: Ergò hæc non est necessaria simpliciter ad scientias acquirendas. Prob. ant.: Prius fuit, fieri formales demonstrationes, quàm inveniretur Ars syllogistica: Ergò. *Prob. ant. 1.*: Sapientes Aristotele antiquiores elicuerunt veras, & formales demonstrationes; sed apud ipsos inusitata erat Ars syllogistica: Ergò. Minor patet, Aristoteles enim fuit hujus Artis inventor, vel saltem restaurator, adeoque apud veteres non extant syllogisticæ Artis præcepta, teste ipso Aristotele, (8) dicente: *De Rhetoricis quidem erant multa, & antiqua dicta; de syllogismis autem omninò nihil habuimus prius quicquam, quòd diceremus, quàm quòd exercitationi huic propositæ multo tempore insudaverimus.*

16 **Prob. 2. idem ant.**: Ex eo homines statuerunt *Artem*, & methodum syllogizandi, quòd experti sunt, aliquos syllogismos esse rectos, alios fallaces, aliosque probabiles: Ergò. Prob. ant.: Omnes artes inventæ sunt per particulares experientias, & observationes, ex quibus potuerunt deduci universales regulæ: Ergò. Ant. patet, eò enim dici consuevit: *Experientia Mater est, & Magistra omnium scientiarum.* Tum etiam; quia quælibet ars quotidie ex novis experientiis perficitur, ut patet in Musica. *Conf.*: Prima Logicæ demonstratio fit ab intellectu absque Logicæ artificialis directione: Ergò pariter; facilius enim est alia

(7)
D. Thom.
I. p. q. 117
art. 1. Vi-
de num. 3.

(8)
Aristot. 2.
Elēch. cap.
ultimo.

270 *Liber I. Quæst. I. de Natura, & Propriet. Logicæ.*
rum scientiarum materia, cui naturale lumen demon-
strandum applicetur, quàm materia Logicæ. Ne-
que est necessarium, eam demonstrationem habere
pro objecto syllogismum; cum possit respicere defi-
nitionem. (9)

(9)

Vide Pal.

hic à n. 12

Loffa. dis.

1. cap. 7. n.

15. & 16

(10)

Coll. Cöp.

disp. 1. q. 7

Lince 2. p.

lib. 1. q. 1.

ar. 10. &

alii apud

Serv. disp.

1. c. 8. num

79.

Secunda Conclusio.

17 *DICIMVS* 2. : Logicam non esse simpliciter
necessariam ad alias scientias in statu substantiali per-
fecto acquirendas. Conclusio nostra adversus eos (10)
militat, qui nobiscum sentientes, Logicam ad imper-
fectum scientiarum statum non esse simpliciter neces-
sariam, ad perfectam earundem possessionem indi-
spensabilem propugnant. *Prob. Conclusio*: Logica non
est simpliciter necessaria, ut unius, vel alterius con-
clusionis scientia comparetur: Ergò neque requiri-
tur necessariò, ut plurimum scientia acquiratur. Con-
seq. liquet; æquè enim sunt faciles conclusiones om-
nes ex parte formæ, ad quàm Logica deservit; licet
non ex parte materiæ, ad quam nihil conducit.

18 *PROB.* 2. *Conclusio*: Potest intellectus sine
Logicà comparare cujusvis scientiæ conclusiones ex
primis principiis immediatè deductas, ut ex primæ
conclusionis probatione constat: (11) Ergò etiam re-
motas, & mediatas. *Prob. conseq.*: Ideo ex primis
principiis sine Logicà immediatas conclusiones valet
deducere, quia prima principia sunt illi sine Logicà
evidenter nota; sed conclusiones, jam primò illatæ
sine Logicà, sunt etiam illi evidenter notæ: Ergò ex
his potest nativo lumine alias remotiores inferre, & ex
his alias, cum eadem sit omnium ratio.

19 *Explicatur hæc ratio*: Sicut corpus, operando,
deficit; ita spiritus, operando, proficit: Ergò intelle-
ctus per unius, vel alterius conclusionis acquisitionem

(11)

Vide sup.

n. 4. & 5.

roboratur, & perficitur; ut aliarum conclusionum scientiam acquirat: non secus, ac partæ per negotiationem divitiæ ad aliarum juvant acquisitionem. *Ex quibus patet*, infirmum, breve conficientem iter, longius non posse conficere; & puerum, lac suggestentem, panem non posse comedere; scientem verò aliquas conclusiones, posse aliarum scientiam acquirere: quia brevis itineris cōfectio potius impedit, quàm expediat ad longius peragendum; & lactis potus neutiquam ad panis comestionem juvat; juvat autem unius conclusionis notitia ad aliarum acquisitionem.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

20 **A**RGVES I. contra primam Conclusionem: Scientia, etiam in statu imperfecto, est habitus per demonstrationem acquisitus; sed sine Logica artificiali fieri nequit demonstratio: Ergò. Prob. min.: Nequit fieri demonstratio, nisi ab eo, qui scit, quomodo, & ex quibus sit facienda demonstratio; sed hoc nemo novit absque Logica artificiali: Ergò. *Resp.*, dist. maj. probat.: Nisi ab eo, qui, quomodo, & ex quibus sit facienda demonstratio, scit præcisè signatè, & reflexè, nego. maj.: Nisi ab eo, qui scit saltè exercitè, & directè, concedo majorem; & dist. min., nego. conseq.

21 *Scire*, signatè, & reflexè quomodo, & ex quibus sit facienda demonstratio, est scire præcepta demonstrandi per actum prævium, & antecedentem ipsum actum, quo directè, & in exercitio demonstramus; & cum attentione ad directionem primi actus secundum efficere: id autem non requiritur ad conficiendam veram demonstrationem; ut patet in prima Logicæ demonstratione, quæ sine pravia demonstrandi dire-

172 *Liber I. Quest. I. de Natura, & Propriet. Logicæ.*
directione conficitur. *Scire* directè, & exercitè, quomodò, & ex quibus sit facienda demonstratio, est intellectum in ipso exercitio demonstrandi advertere connexionem præmissarum cum conclusione, idque fieri, duce ipso principio lumine naturali noto: *Quæ sunt eadem uni tertio, &c.*: Et is secundus sciendi modus sufficit ad demonstrationem.

(12)
Coll. Rip.
lib. 4. dub.
2. d. n. 7.

22 *Dices* contra solutionem: (12) Qui non scit reflexè, quomodò, & ex quibus sit facienda demonstratio, tantùm materialiter demonstrat; sed hoc ad scientiam non sufficit: Ergò. *Prob. maj. 1.*: Qui dicto modo demonstrationem efficit; demonstrat, ignorando, quomodò, & ex quibus debeat demonstratio fieri; sed hoc est materialiter tantùm demonstrare: Ergò. *Prob. 2. eadem maj.*: Qui nesciens reflexè, se dicere verum, verum dicit; materialiter tantùm dicit verum: Ergò à pari. Idem sit argumentum de eo, qui dicit mendacium, nesciens reflexè, se dicere mendacium; qui, materialiter tantùm mentiri, dicitur.

23 *Resp.*, neg. maj.: *Ad 1. prob.*, dist. maj.: Nesciendo signatè, & per reflexam comparisonem ad regulas Logicæ, conc. maj.; nesciendo exercitè, & per attentionem ad prima principia lumine naturali nota, & ad Logicam naturalem, neg. maj.; & dist. min., neg. conseq. Qui absq; reflexa ad artificiale Logicæ attentione demonstrat; etsi careat scientià reflexà de logico artificio, cum directa tamen attentione ad naturalia principia, & optimam advertens præmissarum, & conclusionis connexionem, evidentem construit demonstrationem, quâ necessariò de conclusionis veritate convincitur. Neque id est materialiter demonstrare; sicut esset, si absque illa attentione, & advertentia demonstraret.

24 *Ad 2.*: ejusdem maj. prob., dist. ant.: Qui nesciens, tam signatè, & reflexè, quàm exercitè, & directè, se dicere verum, verum dicit, materialiter tantùm dicit verum, conc. ant.; qui nesciens signatè, & reflexè, sciens tamen exercitè, neg. ant., & conseq. Ad verum dicendum formaliter, neutiquam requiritur, loquentem reflexè attendere, in quo *verum dicere* consistat, quidve requiratur, ut vera locutio salvetur; sed sufficit, eum rem ita dicere, prout ipse sentit. Si autem rem veram diceret, contrarium sentiens; utique materialiter tantùm verum diceret. *Ex quibus* jam patet solutio ad argumentum de mendacio.

25—*Instab.*: (13) Ad verum formaliter dicendum requiritur, loquentem, prout sentit, rem dicere; advertens exercitè, id requiri, ut verum dicat; sed hoc est reflexè scire, se dicere verum: Ergò ad formalem veritatem requiritur scientia reflexa proferentis. Maj. ex ipsa solutione constat. Min. prob.: Qui verum dicit cum advertentià de conformitate actùs cum objecto ad veritatem requisitâ, dicit verum; sciens, & attendens causam veritatis formalis; sed hoc est verum dicere, reflexè sciens, se dicere verum, ut per se patet: Ergò. *Conf.*: Petrus, loquens conformiter ad iudicium, ignorans tamen, aut dubitans, an conformetur objecto prout in re, non dicit formaliter verum, etsi in re objecto conformetur; sed hoc ideo est, quia non scit reflexè, se dicere verum: Ergò. Major patet; quia mentitur coram Deo.

26—*Ad inst. resp.*, concessà maj., neg. min.; ad ejus prob. dist. maj.: Dicit verum, sciens, & attendens, scientiâ, & attentione exercitâ, conc. maj. scientiâ, & attentione signatâ, atque reflexâ, neg. maj.; & sic dist. min., nego conseq. Si quis rem diceret, ut sen-

(13)
Coll. Rip.
lib. 4. dub.
9. num. 10.
Et II.

274 *Liber I. Quæst. I. de Natura, & propriet. Logicæ.*
 tit, aliud dicere volens, aut non penetrans vim ver-
 borum, procul dubio verū diceret solū materialiter:
Ceterū, qui rem dicit, prout sentit; intendens, rē prout
 in re est, exprimere, quālibet reflexione seclusā; verum
 formalissimè dicit. *Ad Conf. resp.*, dist. maj.: Non
 dicit formaliter verum moraliter, & imputativè, con-
 ced. maj.; physicè, & in re, neg. maj. Sicut ille, quē
 accipit rem suam, dubitans vincibiliter, an sit aliena,
 solū moraliter, & imputativè furatur, non verò in
 re: ita, qui loquitur, ut sentit, dubitans de confor-
 mitatē locutionis cum objecto, in re dicit formaliter
 verum, etsi ei imputetur in culpam, quòd cum vin-
 cibili ignorantia operetur.

(14)
 Coll. Rip.
 ubi sup. à
 num. 12.

* 27 *ARGVES 2.*: (14) Demonstratio, quā scientia
 acquiritur, est syllogismus faciens scire, & intellectum
 de veritate convincens; sed hujusmodi demonstratio
 haberi nequit sine Logica artificiali: Ergò. Prob. min.
 Illa demonstratio facit scire, & intellectum de veri-
 tate convincit, de qua sciens valet rationem reddere,
 cur ab illa discat, & vincatur; sed absque artifi-
 ciali Logica nequit intellectus hujusmodi rationem
 reddere: Ergò. *Resp.*, dist. ultimam min.: Nequit
 rationem reddere signatè, & per reflexionem ad re-
 gulas demonstrandi, concedo min.; exercitè, & per
 directam attentionem ad Logicam naturalem, & pri-
 ma principia, quā connexionem præmissarum cum
 conclusione planè cognoscit, neg. min. & conseq.

28 *Dices*: Qui facit demonstrationem cum sola
 directā attentione ad prima principia, & Logicam
 naturalem, nequit ullo modo rationem reddere, cur
 ab illa discat, & vincatur: Ergò. Prob. ant.: Si in-
 terrogetur sic facienti demonstrationem, cur illa sit
 demonstratio, & quare conclusio connectatur cum
 præmissis, nesciet abs dubio utriusque causam; cum
 id,

id, neque lumen naturale principiorum, neque Logica naturalis ostendat: Ergò. *Resp.*; illum responsum, non quidem per conformitatem ad regulas artificialis Logicæ, sed ad lumen naturale principiorum; videlicet, ideo connecti minoritatem brachii cum majoritate corporis, quia: *Omne totum est majus sua parte.* Idem discurrendum est in quâlibet aliâ demonstratione; quia in sunt nobis quædam semina scientiarum, ut ait D. Thomàs. (15)

29 *Instabis*: Demonstratio, quâ scientia acquiritur, debet fieri cum attentione ad demonstrandi regulas: Ergò non sufficit attentio ad lumen primorum principiorum. Prob. ant.: Demonstratio, quâ scientia acquiritur, debet esse formaliter artefactum; sed artefactum, ut ex terminis liquet, necessariò pendet à regulis artis: Ergò. *Resp.* dist. maj., probationis: Debet esse artefactum in actu primo, concedo maj.; in actu secundo, nego maj.; & sic dist. minor. neg. conseq. Artefactum in actu secundo est quid factum ex directione artis; id autem non requiritur præcisè in demonstratione, ut scientiam causet: Artefactum in actu primo est opus naturæ, servans regulas artis, & ab arte factibile; idque sufficit in demonstratione, ut scientiam generet.

30 *Replicab.*: Demonstratio, quâ scientia acquiritur, debet esse artefactum in actu secundo: Ergò ruit solutio. Prob. ant.: Demonstratio, quâ scientia acquiritur, debet esse in actu secundo scientifica: Ergò. Prob. ant.: Ea demonstratio debet esse opus scientificè factum, & non solum opus scientificum: Ergò. *Conf.*: Aristot. (16) ait: *Aliud est facere dialecticum, & aliud facere dialecticè. Primum est, facere opus dialecticum :: secundum est facere scienter:* Ergò, nisi demonstratio fiat cum attentione ad demonstrandi re-

(15)

D. Thom.
ubi sup. n.
3. Vide n.
5. & 6.

(16)

Aristot. 2.
Phys. c. 4.

276 *Liber I. Quest. I. de Natura, & propriet. Logicæ.*
gulas, erit demonstratio artificiosa, & scientifica, sed
non artificiosè, & scientificè facta.

31 *Ad replic. resp.*, neg. ant.; ad prob., dist. ant.
Debet esse in actu secundo scientifica *passivè*, & ut
quòd, id est facta ab habitu scientifico, neg. ant.; *acti-*
vè, & *ut quo*, hoc est actus scientiam generans, conc.
ant., & neg. conseq. Ut scientiam demonstratio gene-
ret, sufficit, eam ita esse dispositam, ut inter præ-
missarum, & conclusionis objecta sit necessaria con-
nexio, idque ab intellectu exercitè cognosci: Non re-
quiritur, eam esse constructam, aut artis, aut scientiæ
alicujus directione; sed solo nativo principiorum lu-
mine. *Ad Conf. resp.*, concessio ant.; neg. conseq.: Fa-
cere namque opus dialecticum est illud facere absque
attentione tam directà, quàm reflexà: Facere illud
dialecticè est facere *scienter*, id est cum attentione sal-
tem exercitè, & directà, juxta sæpè repetita.

(17)
Coll. Rip.
lib. 4. dub.
10. n. 18.

32 *Replicab. adhuc*: (17) Ut demonstratio sit scienti-
fica, non sufficit cognosci objectivam præmissarum
cum conclusione connexionem, sed ulteriùs requiri-
tur reflexa cognitio de recta dispositione: Ergò debet
esse scientifica *passivè* in actu secundo. Prob. antec.:
Dum Thomistæ suadent, rationem, qua D. Thomas
(18) probat: *Deum esse intellectivum, quia est immu-*
serialis, esse demonstrativam, non attingunt talem
D. Thomæ rationem demonstrativè, sed opinativè
tantum, & probabiliter, cum oppositum, scilicet,
eam non esse demonstrationem, sit valdè probabile; sed
hoc ideo est; quia, licet ea ratio in re fortassè sit de-
monstratio, id tamen Thomistis non constat quous-
que reflexè sciverint, eam esse regulis demonstrandi
conformem: Ergò.

(18)
D. Thom.
1. p. q. 14.
art. 1.

33 *Resp. ad replicam*, neg. ant.; ad prob. neg.
causalem minoris: Ideo enim Thomistæ non probant
scien-

scientificè, sed opinativè tantùm, rationem D. Thomæ esse veram demonstrationem, quia eis non certò, & evidentè constat, esse veram connexionem inter principia à D. Thomà assumpta, ejusque conclusionem; & si certò credant, à D. Thomà fuisse maximà, & Angelicà reflexione constructam. Nulli ergò Thomistarum dubium est, aut formido de rectà observatione formæ syllogisticæ, sed solùm de connexionè illa: Qua propter directà hujus attentio, & non illius reflexa cognitio, requiritur ad construendam scientificè demonstrationem.

34 *ARGVES* 3. : Non potest scientia per demonstrationem acquiri; quin ab acquirente bonitas consequentiæ cognoscatur; sed consequentiæ bonitas sine Logicà artificiali cognosci nequit: Ergò. Prob. min.; Consequentiæ bonitas in conformitate cum regulis demonstrandi consistit; sed hæc conformitas cognosci non potest sine Logicà artificiali: Ergò. *Resp.*, nego min.; ad prob. dist. maj.: Bonitas essentialis consequentiæ, neg. mai.; bonitas accidentalis, concedo majorem; & sic dist. minor, nego consequentiam. Bonitas essentialis consequentiæ consistit in illatione, seu connexionè præmissarum cum conclusione: hæc bonitas cognosci debet, ut acquiratur scientia; at sine Logicà cognosci potest. Bonitas accidentalis consistit quidem in conformitate cum regulis demonstrandi, quæ sine Logicà haberi non potest; hujus tamen cognitio non est necessaria ad scientiarum acquisitionem.

35 *Dices*: Sine Logicà nequit cognosci bonitas essentialis conseq.: Ergò. Prob. ant.: Bonitas essentialis consequentiæ est ipsa essentia consequentiæ; sed hæc cognosci non potest sine Logicà: Ergò. Min. patet; quia essentia consequentiæ cognoscitur per definitionem.

278 *Liber I. Quest. I. de Natura, & propriet. Logicæ.*
nitionem, quæ à solâ Logicâ traditur. *Resp.* neg. min.
probatioris: Rerum enim essentialiæ se habent veluti
prima principia, quæ ex se nota præsupponit quæ-
cumque scientia. *Vel, si mavis*, dist. illam min.: Co-
gnosci non potest signatè, & reflexè, con. min.; sic
enim cognoscitur per definitionem: exercitè, & di-
rectè, neg. min., & conseq. Solutio satis, superque
constat à numero 20. & sequentibus.

36 *Instabis*: Quod movet ad assensum exercitum
conclusionis, debet priùs cognosci signatè; sed boni-
tas essentialis consequentiæ movet ad exercitum con-
clusionis assensum: Ergò. *Conf.*: Consequentia est
effectus artificialis; sed effectus artificialis fit cum re-
flexione ad regulas artis: Ergò. *Ad inst. resp.*, dist.
maj.: Quod movet signatè, conc. maj.; quod mo-
vet exercitè, neg. maj. Sola enim veritas objectiva
præmissarum movet signatè ad conclusionis assensum
vi connexionis cum ipsâ; etsi in exercitio connexio
illa, seu consequentia moveat. *Ad Conf.* dist. mai.:
Consequentia specificativè sumpta, & ex primario
conceptu, neg. maj.; reduplicativè, & ex conceptu
secundario, conc. maj.; & sic distinctà min., nego
conseq.: Quælibet res priùs est res naturalis, quàm
inducat formam artificiosam, ut patet in ligno re-
spectu formæ statuæ, vel scamni. (19)

37 *ARGVES 4.*: Assensus conclusionis debet esse
firmus, & evidens; sed sine Logicâ artificiali nequit
haberi assensus firmus, & evidens: Ergò. *Prob. min. 1.*
Assensus firmus, & evidens est ille, à quò subjectum
nequit facilè dimoveri; sed ignarus Logicæ facilè ab
assensu conclusionis dimoveri valet: Ergò. Min. pa-
ret; quia si ignaro Logicæ mediis fallaciis, & para-
logismis arguatur, facilè ab assensu demovetur; cum
illa nesciat dissolvere. *Prob. 2. prima min.*: Tunc in-
tel-

(19)
Vide Pal.
tr. 1. quest
14. n. 26.

intellectus habet firmum, & evidentem conclusionis assensum, cum scit conclusiones in sua principia resolvere; sed hoc facere non potest sine Logica: Ergò. *Conf.*: Qui nescit discernere inter veram demonstrationem, & paralogismum, non habet firmum conclusionis assensum; sed hoc Logicæ ignarus ignorat: Ergò.

38 *Ad argum. resp., neg. min.; ad primam prob. neg. min.*: nec obstat subjuncta minoris probatio; quia quamvis ignarus Logicæ nesciat sophismata dissolvere, præbet nihilominus conclusioni firmissimum assensum, à quo nec paralogismis dimoveri valet: Sicut quando verò ab assensu recedat; id non continget ex debilitate assensûs, sed per accidens, ex indispositione subjecti: Sicut ignarus Theologiæ Fidelis firmissimum præbet assensum articulis Fidei, licet hæreticorum sophismata nesciat refutare; quibus si quando vincatur, id minimè probat, Fidelem illum verum Fidei assensum non habuisse; quia solum per accidens, & ex indispositione subjecti vincitur.

39 *Adde*: plurimos esse Logicæ peritissimos, qui proposita repentiè sophismata, nesciunt in promptu dissolvere, quin propterea à scientifico, ne probabili quidem, conclusionis assensu dimoveri, dicantur. Solum itaque probat argumentum, nequire scientiam in statu accidentali sine Logica comparari. (20) *Ad 2. ejusdem min. prob., dist. maj.*: Cum scit resolvere in sua principia, vel ex parte materiæ, vel ex parte formæ syllogisticæ, conc. maj.; præcisè ex parte formæ syllogisticæ, neg. maj. Primum fieri potest absque Logica; licet non secundum: Quamvis enim intellectus Logica non eruditus nesciat hanc conclusionem: *Ergò corpus est majus brachio*, in ea priâ.

(20)
Vide supra
num. 20

principia, quibus Ars syllogistica fundatur, resolvere; novit optimè illam resolvere in hoc principium: *Omne totum est majus sua parte*; & sic de aliis similibus. (21)

(21)
Vide *suprà*
n. 5. & 14

40 *Ad Conf.* resp., dist. maj.: Qui nescit exercitè, & directè discernere inter veram demonstrationem, & paralogismum, conc. maj.; Qui nescit signatè, & reflexè, sciens tamen exercitè, neg. maj.; & sic dist. min., nego consequent. Vt àb aliquibus authoritatibus facillè te expedias, *advertite* 1.: (22) Quod

(22)
Vide *Pal.*
ubi sup. n.
36. Vide
P. Loffada
tr. I. dis. I
cap. 8. à n.
36.

nulla alia scientia docet docere directivè, nisi Logica; eademque sola, *dirigendo*, scientes facere potest: elicitive tamen non Logica sola docet docere. *Adverte* 2.: Logicam, juxta D. Thomam, (23) esse necessariam, ut intellectus ordinatè, promptè, & sine errore procedat; *secundum quid* autem in statu substantiali Scientiæ, & simpliciter in statu accidentali. Si

(23)
D. Thom.
x. post. lect
I.

dicas, (24) esse simpliciter necessarium in Scientiis sub quovis statu sine errore procedere. *Fateor* equidem: sed hæc necessitas non debet præcisè à Logica sublevari; cum sit possibilis lumine naturali sine errore processus.

(24)
Colle. Rip.
lib. 4. dub.
10. à n. 27

41 *ARGVES* ultimò contra secundam conclusionem: Vt scientia habeatur in statu perfectò, debet intellectus esse facilis ad demonstrandas objecti passionem; sed hoc sine Logica fieri nequit: Ergò. *Conf.*: Licet possit homo sine speciali auxilio unam, vel alteram tentationem vincere, non tamen omnes: Ergò licet unam, vel alteram conclusionem possit homo sine Logica acquirere, non tamen omnes. *Ad argum.* resp., dist. maj.: Debet esse facilis facilitate elicitive, seu in eliciendo, concedo maj.; directiva, seu comparativè ad regulas demonstrandi, neg. maj. *Ad Conf.*: dist. ant.: Non potest omnes potentià morali, concedo ant.; potentià physica; neg. ant.; & consequ. (25)

(25)
Vide *Pal.*
ubi sup. n.
41. & 45.

QUÆSTIO II.

DE OBJECTO MATERIALI LOGICÆ.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Objectum in communi?

I **O**bjectum cujuscumque potentia, seu habitus id est, quod habitui, seu potentia obicitur; ex eo enim, quod obicitur, *Objectum* dici consuevit: Propterea rem illam, quam potentia, vel habitus attingit, ejusdem potentia, vel habitus objectum dices; v. gr. coloratum respectu potentia visiva, & corpus sanabile respectu Medicinæ. At verò, licet scientia Subjectum sit illud, de quo scientia proprietates demonstrat; *Objectum* verò ipsamet demonstrata proprietates; pro eodem usurpantur impræsentiarum, idemque intelligimus Subjectum, & Objectum scientia.

2 *Primo* dividitur Objectum in formale, & materiale. *Formale* est, quod per se, & ratione sui ab habitu, vel potentia est attingibile. *Materiale* est, quod, non ratione sui, sed meritis Objecti formalis, est attingibile. Exemplum habes in potentia visiva, cujus formale Objectum est color; quia ratione sui est visibilis: paries autem, vel papyrus est Objectum materiale; eò quod, non ratione sui, sed ratione coloris sit visibilis. Objectum formale alterum est *formale quod*, seu *ratio formalis que*; alterum *formale quo*, seu *ratio formalis sub qua*. Primum est, quod per se attingitur, & ratione sui, cum dependentia tamen ab al-

Na

terius

terius determinatione. Secundum est, quod ultimò aptat, seu determinat objectum formale quod, ut sit ab habitu proximè attingibile.

3 Ideo fit, ut Objectum formale quod potentia visiva sit color, qui ab ipsa ratione sui attingitur, sub lucis tamen determinatione: Formale verò quo, lux ipsa, quæ reddit colorem, ut videatur, ultimò capacem. Quapropter Objectum formale quod, si compareretur cum Objecto materiali, Formale dici solet; sed factà comparatione cum Objecto formali quo, dici solet *Materiale*; quamvis in rei veritate utrumque sit formalissimum. (1) *Rursus* Objectum formale aliud est purè terminativum; aliud motivum, & terminativum simul. *Primum* est, quod terminat potentia, vel habitus influxum; non tamen movet ad influendum. *Secundum* est, quod movens priùs potentiam, vel habitum ad agendum, ipsorum actionem subinde terminat; v. gr. Charitatis, qua proximum diligimus, objectum purè terminativum est proximus; objectum verò simul motivum, & terminativum est Deus: quia propter Deum proximum diligimus.

4 *Jam* Objectum materiale aliud est primum, & simpliciter denominabile; aliud secundarium, & extrinsecè tantùm dirigibile. *Primum* est, quod intrinsecè in se recipit objectum formale; v. gr. parietes, & ligna respectu Artis domificatoris, quæ intrinsecè recipiunt formam domus. *Secundum* est, quod, cum formale objectum intrinsecè non recipiat, ad ejus tamen attingentiam aliquammodo conducit, vel attingitur dependenter ab illo; v. gr. actiones artificis, ad formam domus plurimum facientes; & virtutes morales, quæ à Theologia dependenter ab attingentia Essentia Divina, quæ est objectum primum, ut Objectum secundarium attinguntur.

(1)
Vide Coll.
Rip. lib. 4.
dub. 1. a. n.
5. & seq.

5 *Secundò* dividitur Objectum in Objectum *Attributionis*, & *Attributum*. Primum est illud, cujus cognitio principaliter intenditur, tamquam finis totius scientiæ, ad quem cætera objecta referuntur; v. gr. Divina Essentia, quæ est attributionis Objectum Theologiæ. Secundum est illud, quod ad Objectum attributionis ordinatur; v. gr. Divina Attributa, quæ à Theologia per ordinem ad Essentiam Divinam demonstrantur. *Tertiò* dividitur Objectum in *Adæquatam*, & *Inadæquatam*. Adæquatam est totum illud, quod est per se attingibile ab habitu, vel potentia; v. gr. *coloratum* respectu potentia visivæ, & *artefactum logicum* respectu Logicæ. Inadæquatam est qualibet pars objecti adæquati; v. gr. *album* respectu visus, & *definitio* respectu Logicæ.

6 Objectum adæquatam adhuc est duplex, unum connaturale, seu proportionatum; alterum extensivum. *Primum* est totum illud, quod potentia propriis viribus tangere valet; v. gr. omne verum naturale respectu intellectus creati. *Secundum* est illud, quod habens esse elevatum supra potentiam, viribus superioribus adiuta, potest attingere; v. gr. verum supernaturale respectu intellectus creati. *Nunc* igitur Logicæ objectum ad examen vocantibus advertendum est, in qualibet arte objectum formale esse formam artificiosam, quam Artifex in materiam intendit introducere; ipsam autem materiam, in quam formam introducit artificiosam, esse objectum materiale primum.

7 Est itaque inter omnes commune, formam artificiosam artefacti logici, seu modi sciendi, esse formale Logicæ objectum; & materiam, illà formà Logicæ artificiosà indutam, esse objectum materiale. *Ceterum*, in quo illa forma, in quo ista materia con-

284. *Lib. I. Quest. II. de Objecto materiali Logicæ.*
sistat? Hoc opus, hic labor est. Nunc quænam sit Lo-
gicæ materia inquirimus; solùmque dubitamus de
vocibus, de conceptibus formalibus, & objectivis, iis-
que omnibus ad formam modi sciendi redactis.

ARTICVLVS II.

*Vtrum Voces artificiosè dispositæ sint Objectum mate-
riale Logicæ?*

1 **S**upponimus, voces non esse objectum Logicæ
adæquatam, ut veteres aliqui senserunt,
Reculine duce, contra quem prævaluit carmen illud:
Quas, Reculine, doces, non vult Dialectica voces: So-
lùm igitur est dubium de objecto inadæquato. Neque
dubium procedit de vocibus, utcumque sumptis; de
his enim, sono tenus acceptis, Logica non curat, te-
ste Augustino (1) asserente: *Omne verbum sonat; sed
quod sonat, nihil ad Dialecticam.* Neque enim est dis-
sidium de vocibus qualicumque artificio dispositis;
sed dispositis artificio Definitionis, Divisionis, Proposi-
tionis, &c. Id autem, quod de vocibus resolvemus,
de scripturis sub eadem formâ exaratis, intelliges re-
solutum.

(1)

D. Aug lib
de Princ.
Dialest. c.
5.

Prima Conclusio.

2 **DICIMVS** 1.: Voces artificiosè dispositæ in mo-
dum artefacti logici non sunt objectum materiale
proprium, & primarium Logicæ. Hæc conclusio col-
ligitur ex Arist. (2) dicente: *Demonstratio non in ora-
tione, quæ est extrâ, sed in oratione, quæ est in mente
consistit; quandoquidem, neque Ratiocinatio in illâ con-
sistere, videtur.* Ex quibus en ratio nostra fundamen-
talis: Objectum materiale primarium Logicæ debet
propriè recipere logicum artificio;

(2)

Arist. pri-
mò Poster
cap. 8. an-
te medium

ficio-

ficiosè dispositæ non recipiunt propriè logicum artificium : Ergò. Maj., & constat. artic. præcedenti *num.* 6. & 7., & patet, in qualibet arte inductivè discurrendo.

3 *Prob. min. 1.* : Si voces artificiosè dispositæ reciperent propriè logicum artificium, reciperent propriè artificium demonstrationis, & in eis propriè demonstratio consisteret; sed hoc negat Arist. suprà relatus : Ergò. *Prob. 2.* eadem *min.* : Artificium logicum est forma subiecti, & prædicati, generis, & differentia, aliorumque similium; sed hujusmodi forma propriè non recipitur in vocibus: Ergò. *Prob. min.* Voces non sunt propriè subiectum, & prædicatum, aut genus, & differentia : Ergò. *Prob. ant.* : Subiectum est illud, de quo aliquid dicitur; & prædicatum est id, quod dicitur de subiecto; sed in hac propositione: *Petrus est homo*, vox *homo* non dicitur de voce *Petrus*, aliàs esset falsa; Ergò. Si aliquando enim de voce aliquid dicatur, vel vox de alio assermetur, ut in his: *Petrus est nomen*: *Sonus articulatus est vox*; voces illæ jam sunt conceptus obiectivi; non purè vocales.

4 *Respondent Contrarii*, voces non recipere formam subiecti, & prædicati *in essendo*, quæ obiectiva dici solent; recipere tamen formam subiecti, & prædicati *in supponendo*; sicut recipiunt formam Signi, Nominis, & Termini, ut sæpè diximus in Dialecticâ. *Sed contra 1.* : Esse subiectum, & prædicatum in supponendo est substitui pro subiecto, & prædicato; sed substitutum non propriè participat formalem denominationem principalis; ut patet in eo, qui pro alio in Cathedra substituit, qui propriè Cathedraicus non est : Ergò. *Contra 2.* : Ars domificatoria, lignaria, aliæque similes non respiciunt pro objecto materiali primario exemplar pictum, formam domus, aut ar-

æ repræsentans : *Pariter* Cosmographia , non respicit , ut primarium objectum , mapam ; neque Astrologia sphæram ligneam , cœlestem sphæram repræsentantem : Ergò à pari.

5 *Si dicant* , Domificatoriam , Lignariam , aliasque artes in argumento adductas esse purè effectivas , non tamen repræsentativas ; Logicam verò esse artem repræsentativam , atque adedò artefacta in repræsentando , quales sunt voces , esse proprium objectum materiale : Sicut ars Pictoria non respicit Petrum in essendo , sed Petrum in repræsentando , qui est ejus imago. *Contra* : Licet imago Petri sit Petrus solùm in repræsentando , est imago propriè , & artificiosè depicta ; imò intrinsecè recipit formam artis Pictoriæ ; sed voces tantùm sunt artefactum logicum in repræsentando ; non autem intrinsecè formam Logicæ recipiunt , ut probatum relinquimus : Ergò , licet imago Petri sit objectum proprium artis Pictoriæ ; non autem voces objectum Logicæ.

6 *Conf.* : Voces solùm pertinent ad Logicam , quantum sunt signa instrumentorum sciendi , istorumque formam artificiosam repræsentant ; sed hoc ipso non sunt ejus objectum materiale proprium : Ergò. *Prob. min.* : Quia pulsus , & urina solùm pertinent ad Medicinam , ut humanæ sanitatis signa ; non sunt objectum primarium Medicinæ : Ergò. *Conf. 1.* : Logicæ acquiritur , & habetur perfectè sine vocibus ; ut , si mutus è libris Logicæ regulas ediscat ; sed nulla scientia haberi , & acquiri potest , ejus objecto primario non attacto : Ergò. *Huc* etiam pertinet ; quòd , quia res ad Scholas adducere non possumus , utimur vocibus loco rerum : Ergò voces non exiguntur à Logicà ; sed solùm necessitate , & utilitate Logici sunt introductæ in formam artefacti logici.

Secunda Conclusio.

7 DICIMVS 2. : Voces artificiosè dispositæ sunt objectum materiale remotum, & secundarium Logicæ. Ita colligitur ex D. Thomà (3) asserente : *Significatio vocum, quæ est immediata ipsis conceptibus intellectus, pertinet ad principalem considerationem Logicæ; sed non pertinet, ut objectum formale, neque, ut objectum materiale primarium; ut constat ex prima conclusione: Ergò pertinet, ut objectum materiale secundarium. Prob. Conclusio: Quod est pars subjecti Logicæ est ejusdem objectum, saltem materiale secundarium; sed voces artificiosè dispositæ sunt partes subjecti Logicæ: Ergò. Prob. min. ex D. Thomà: (4) Partes subjecti inscientià sunt omnia illa, quorum cognitio requiritur ad cognitionem subjecti; sed cognitio vocum artificiosarum, saltem secundariò requiritur ad cognitionem subjecti Logicæ; cum ipsum repræsentent: Ergò.*

8 PROB. 2. Conclusio: Objectum materiale secundarium est illud, quod scientia attingit secundariò, & per ordinem ad primarium objectum; sed Logica agit secundariò de vocibus, quatenus conducunt ad manifestationem conceptuum, & objectorum, quæ, juxta sententiarum diversitatem, sunt objectum materiale primarium: Ergò. Prob. min. : Logica disponit voces, ut artificium mentale, & objectivum significant; ut patet in his vocibus: *Animal rationale: Petrus est homo*: Ergò. Prob. ant. : Ea artificiosa repræsentativa dispositio non fit à Grammaticà, nec Rhetoricà, aut alia arte: Ergò. Prob. ant. : Grammatica, & Rhetorica nullibi tradunt regulas conficiendi, definitiones, & propositiones: Ergò.

9 Respondent aliqui, (5) quòd Grammatica generalis,

(3)
D. Thom.
1. perhier.
lect. 2

(4)
D. Thom.
op. 70. q. 2
art. 2. ad

3.

(5)
Servera
disp. 1. c. 3
n. 27. &
28. P. Loff
tr. 1. dis. 2
c. 2. n. 26.

ralis, prout indifferens, ut huic, vel illi materiae applicetur, seu inserviando huic, vel illi Scientiae, qualis est in puro Grammatico, non docet modum conficiendi artefacta vocalia; hoc tamen docet Grammatica specialiter applicata materiae Logicae: Sicut Pictoria applicata rei militari, pingit in formam militiae; & applicata materiae Architecturae, pingit secundum dispositionem aedificii: & Logica applicata objecto Theologiae, Deum definit; applicata objecto Metaphysicae, describit ens reale, &c.

10 *Sed contra*: Grammatica, adhuc prout in mente Logici existens, & ad Logicae materiam applicata, solum tradit voces ad congruam locutionem, & ab omni logico artificio ex se praescindit: Ergo quod voces, ad congruam locutionem dispositae juxta regulas Grammaticae, ulterius adaptentur in representationem artificii logici, non provenit a Grammatica sed a Logica. *Prob. ant.*: Quamvis Grammatica omnium rerum nomina, & cognitionem inquirat; id solummodo praestat congruae locutionis gratia, non ratione alterius artificii: Ergo voces, aut cognitiones alio artificio exornare, non ad Grammaticam, sed ad aliam artem, vel scientiam attinet: Ergo.

11 *Ans. prob.*: Quaelibet ars omnia attingit ratione sui objecti formalis; sed objectum formale Grammaticae est locutionis congruitas: Ergo. *Conf.*: Esti Rhetorica, cujus materia est omnis quaestio, (6) quaestionem exagitet de artificio logico actuum intellectus: *An sit conveniens hoc, vel illo modo fieri*; non propterea artificium illud, qua tale, erit materia Rhetoricae: Ergo. *Conf. 2.*: Ad Grammaticam, ut applicaram intellectui Rhetorico, non pertinet vocum textura, quatenus tropis, & figuris ornata, ut ipsi Contrarii non dissentunt: (7) Ergo ad Grammaticam, ut

(6)
N.P. Aug.
à S. Joann.
Bapt. in
Ep Rhetor
lib. 1. c. 2.
(7)
P Loffada
tr. 1. disp.
2. c. 2. n. 2

in Logico existentem, non attinet vocum textura, ut consona regulis artefacti logici. Conseq. tenet rigorosà paritate.

12—*Vrgetur* ipsis Adversariorum exemplis. *Primò*: Ideo Pictoria, applicata rei militari, pingit in formam militiæ, & applicata materiæ Architecturæ, juxta dispositionem ædificii; quia artificiosa colorum dispositio, quæ est ejus ratio formalis, est formalis conformitas cum rebus representandis; sed artificiosa conformitas vocum cum objectis artificio logico dispositis, non est ratio formalis Grammaticæ, sed sola conformitas cum Syntaxeos regulis, aliisque ejusdem artis præceptis: Ergò. *Secundò*: Sicut Grammatica inservit (8) Logicæ, voces congruè significantes administrans; ita Logica inservit Theologiæ, ipsi administrans instrumenta demonstrandi; sed Logica in mente Theologi non demonstrat de Deo Attributa, sed hoc præstat Theologia, utendo ipsà Logicà: (9) Ergò pariter.

13—*Vrgetur* 2.: Licet Animastica, ut in intellectu Logico existens, contempletur actus intellectus logico artificio dispositos; actus intellectus, quatenus tali artificio dispositi, non sunt objectum Animasticæ; sed solùm, quatenus sunt quædam vitales qualitates, ut ipsi clamant: (10) Ergò licet Grammatica ministret voces Logico; hæ non pertinent ad Grammaticam, quatenus in modum artefacti logici disponuntur; sed solùm, quatenus inserviunt congruæ locutioni sine barbarismo, & solæcismo contextæ.

14—Pro clarà dictorum, & dicendorum intelligentià, nota: Scientias, & artes in eodem subjecto adunatas sese mutuò juvare in attingendis objectis; absque præjudicio tamen uniuscujusque muneris, & objecti; quæque enim, suo contenta objecto, in alie-

(8)

P. Loffada
ubi sup. n.
25.

(9)

P. Loffada
tr. 1. dis. 1
c. 2. n. 7. &
cap. 4. num
8. & 28.

(10)

P. Loff. tra
2. disp. 2.
c. 8. n. 6.

290 *Liber. I. Quest. II. de Objecto materiali Logicae*
nam messem falcem mittere non praesumit. *Quare*; cum
eruditus Pictor ordinatum depingit exercitum; grafi-
ca colorum dispositio est Pictoriae artis effectus; mili-
taris vero coordinatio, quae ipsis exprimitur colori-
bus, est effectus militaris notitiae, quam, vel ipsa Mi-
litari arte magistrà, vel in eà arte perito dirigente,
Pictor acquisivit: Propterea Militaris ars secundario,
& per accidens ponit ordinem militarem in figuris pi-
ctis.

15 *Pariter* ergò, dum intellectus Grammatica
& Logica eruditus conficit vocales definitiones, in-
fluit Grammatica per se, & ex primaria intentione, ut
voces in recto, vel obliquo juxta congruentem ipsarum
significationem disponantur: Logicae autem est ipsas
voces simul coordinare; ut, quae amplioris est signi-
ficationis per modum signi generici ponatur; & quae
restrictioris est, loco differentialis notae collocetur:
quamvis id secundario, & per accidens praestet; quia
principale intentum aliò divertit. Idem proportiona-
liter est discurrendum in aliis vocalibus artefactis.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

16 **A**RGVES I. contra I. Conclusionem: D.
Thomas, ubi supra num. 7. ait: *Signifi-*
catio vocum, quae est immediata ipsis conceptibus intelle-
ctus, pertinet ad principalem considerationem Logicae; sed
non pertinet, tamquam objectum formale: Ergò per-
tinet, tamquam objectum materiale primum. Con-
seq. tenet; quia objectum materiale secundarium non
est de principali, sed de minùs principali Logicae con-
sideratione. *Resp.*, dist. maj.: Significatio vocum ob-
jectiva, conc. maj.; significatio formalis, subdist.: ad
principalem considerationem Logicae, ut aliis expri-
men-

menda, concedo maj. ; ut in se ipsa sistentis, neg. maj. ; & concessa min., nego conseq.

17 *Itaque Doct. Angelicus, vel intelligendus est de objectiva vocum significatione, quæ est ipsa res significata, ut denominatur conceptus objectivus: (11) Vel intelligendus est de significatione formali vocum respectu Logicæ, quatenus in illa arte periti eam alios docere solent; ad quod voces sunt principaliter destinata: Et hic est literalior Ang. Doctoris sensus: (12) Caterum, formalis vocum significatio numquam attinet ad principale objectum Logicæ. Dices: Voces regulantur regulis Logicæ: Ergo pertinent ad principalem considerationem Logicæ in se ipsa. Ant. patet; quia Logica regulat definitionem, propositionem, & syllogismum vocalem.*

18 *Resp. ; dist. ant. probationis: Logica regulat illa artefacta vocalia primario, & ratione vocum, neg. ant. ; secundario, & ratione conceptuum objectivorum, qui sunt res per voces significata, conced. ant., & neg. conseq. Logica enim primario dirigit, & regulat id, quod est proprie, & subjective logicum artefactum; quod autem improprie, & representative tantum est artefactum logicum, solum dirigit, & regulat secundario, & improprie. Si dicas: Logica demonstrat de vocibus proprietates, suppositionem nempe, ampliationem, &c. Ergo dirigit voces primario, & ratione vocum. Resp., dist. ant.: Demonstrat proprietates de vocibus, ratione vocum, neg. ant. ; ratione rerum, quas voces ipsæ representant, conc. ant., & neg. conseq.*

19 *Subiectum, de quo Logica proprietates demonstrat ratione ipsius, ut scilicet in ipsius contemplatione persistat, consideratur à Logica primario, & ratione sui: Vocum autem proprietates non demonstrat, ut precise vocum significationem ostendat; sed*

(11)
Villalb. li.
1. *quest. 2*
art. 1. arg
1.
(12)
Irrib. l. 1.
quest. 2.
art. 2. arg
1.

292. *Liber I. Quæst. II. de Objecto materiali Logicae*
ad hoc, ut ampliori, vel restrictiori vocum signifi-
catione ostensâ, universalius objectum, per illas signi-
ficatum, meditetur; propterea objecta sunt prima-
riò, voces verò secundariò à Logicâ directâ. Sicut
Medicina primariò dirigit corpus sanabile; & secun-
dariò medicamenta ad illius sanitatem ordinata. Et
sicut Theologia primariò demonstrat de Deo divina
Attributa; secundariò autem de Virtutibus, & Vi-
tiis demonstrat proprietates ratione Dei dilecti, vel
offensi.

20 *Instabis*: Logica demonstrat proprietates de
vocibus ratione vocum: Ergò. Prob. ant.: Logica
demonstrat suppositionem, aliasque termini proprie-
tates ratione illius, suprâ quod primò cadit secunda
intentio suppositionis, & termini; sed hæc secunda
intentio primò cadit supra voces; imò conceptus ob-
jectivos propriè terminos non esse, diximus in Sum-
mulis: (13) Ergò. *Si dicas*, secundam intentionem
repræsentatis, quæ *Summulistica* dici solet, cadere su-
pra voces; non verò Logicam, quæ denominat arte-
factum in essendo. *Contra*: Dialectica, & Logica sunt
eadem Scientiâ specificè: Ergò, si intentio Dialecti-
ca, seu Summulistica cadit primò suprâ voces, etiam
intentio Logica; non enim datur ejusdem Scientiæ
duplex ratio formalis.

21 *Ad inst. resp.*, approbando solut. ibi datâ: quia,
cum Logica intendat manifestare objectiva artefacta,
quæ interna sunt; priùs ordine successione, licet
non dignitatis, & intentionis, statuit regulas circa
vocum manifestationem, & acceptionem, quibus
valeat objecta artificiosa exterius exprimere; deinde
objecta ipsa artificiosa proponit: Sub primò munere
dicitur *Dialectica*, agitque de vocibus; id autem fa-
cit, non ex primariâ intentione, sed secundariâ; non

(13)
Dialect.
lib. I. q.
2. art. 4.
sum. I.

ex primario fine, qui est intellectum reddere scientem, sed ex secundo, qui est intellectum reddere docentem: Sub secundo munere dicitur *Logica*; agitq; per se primariò de rebus conceptis, quibus intellectum scientem reddit.

22 Ex quibus ad ult. replic. *resp.*, Dialecticam, & Logicam esse eandem Scientiam in specie, sed sub duplici denominatione: altera primaria, quæ est denominatio *Logica*; quippè quæ provenit à secunda intentione objectiva, quæ primaria est: altera secundaria, quæ est denominatio *Dialectica*; utpote proveniens à secunda intentione repræsentativa; quæ, cum non constituat artefactum logicum, sed ejus repræsentationem, secundaria est. Sunt denique duæ denominationes, à duobus tractatibus captæ, quorum alter, scilicet Summulisticus, est de objecto secundo, & de secunda intentione; alter, qui est Logicus, est de objecto primario; propriæque intentione logicæ; non enim repugnant in actibus ejusdem scientiæ duæ formalitates, altera primaria, altera secundaria; (14) sicut nec duæ materiæ, primaria, & secundaria. *Hinc* jam vides, conceptum objectivum esse propriè terminum in sensu logico; non in sensu dialectico: è contrà terminum vocalem.

23 ARGUES 2. contra secundam conclusionem: Objectum unius scientiæ nequit esse objectum alterius; sed voces sunt objectum materiale Grammaticæ: Ergò. *Resp.*: Insto argumentum, posità eadem majori: Sed actus intellectus sunt objectum Physicæ secundum partem animasticam: Ergò non sunt objectum Logicæ? *Item*: Sed voces sunt objectum materiale Grammaticæ: Ergò non sunt objectum materiale Poëticæ, & Rhetoricæ? *Resp.* 2., dist. mai.: Sub eadem consideratione, & formalitate, concedo maj., sub diversâ consideratione, diversâque formalitate,

negò.

(14)
Palanc.
tract. I. q.
3. num. 20.

nego maj. & concessa min. , neg. conseq. Sicut enim voces, quatenus ex eis fit congrua locutio, sunt objectum Grammaticae, & quatenus venustum, ornatumque sermonem componunt tropis, & figuris distinctum, pertinent ad Rhetoricam; ita pertinent ad Logicam, prout ordinantur ad formam artefacti logici.

24 *Dices*: Disponere voces in formam artefacti logici repræsentativi, pertinet ad Grammaticam: Ergo. Prob. ant.: Ad Grammaticam pertinet disponere voces significantes artefacta objectiva; sed voces ita dispositæ sunt artefactum vocale logicum repræsentativum: Ergo. Prob. mai.: Artefacta objectiva sunt res significatæ per voces; v. gr. animal, & rationale per has voces: *Animal rationale*; sed ad Grammaticam pertinet tradere voces rerum significativas: Ergo. *Resp.*, dist. ult. mai.: Sunt res significatæ utcumque, & sub quâlibet consideratione, neg. mai.; sunt res significatæ per modum generis, aut differentia, aliâve simili consideratione logicâ, conc. mai.; & dist. min., neg. conseq.

25 Grammatica quidem solum docet, quænam voces res secundum se ipsas significant, præscindendo à consideratione generis, aut differentia, subjecti, & prædicati, aliisque similibus: Ordinare autem voces, quarum alia naturam conceptam per modum superioris, alia conceptam per modum inferioris, aliòve simili modo, significet, pertinet ad Logicam. *Instab.*: Ad Grammaticam pertinet tradere voces, significantes res eo modo, & ordine, quo concipiuntur; sed res, v. gr. *animal*, & *rationale*, concipiuntur per modum superioris, & inferioris ex præcisâ vocum significatione: Ergo. *Resp.*, dist. mai.: Eo modo, & ordine, quo concipiuntur grammaticaliter, concedo, mai.; quo concipiuntur logicè, neg. mai.: Et dist. min.: Concipiuntur, ex præcisâ vocum significatione, per modum superioris, & inferioris.

Art. II. Vn. voces sint Object. materiale Logicæ 295
ferioris fundamentaliter, & physicè, concedo min.;
logicè, & formaliter, nego min., & conseq.

26—Ordo grammaticalis in rebus conceptis est ea
objectorum dispositio, vi cuius vox significativa unius
debeat esse in casu nominandi, & nomen alterius in
alio casu, juxta regulas Grammaticæ; v. gr. Quòd
palium concipiatur à Petro possessum, sufficit, ut volens
significare cuius sit palium, dicat: *Palium Petri. Item:*
advertens Grammaticus, animalitatem inveniri in
homine, & bruto; rationalitatem solum homini con-
venire: concipit naturam animalis, ut communem
communitate reali, seu fundamentali; non autem
formali, concipiens illam, ut abstractam, aut ab infe-
rioribus contrahibilem: & naturam rationalis concipit,
ut particularem particularitate fundamentali; non au-
tem formali: propterea voces ordinat, ut significant
naturas conceptas primò modo; non autem secundò;
quia *Hoc modo voces significativas considerat Logicus.*
(15)

27 *Replic.:* Voces, ut exprimentes objecta logi-
calia, non pertinent ad Logicam: Ergò ad Gramma-
ticam pertinet dare voces ad significandas res ordine
logicali conceptas. Prob. ant.: Voces, ut exprimen-
tes objecta Physicæ, aut alterius Scientiæ, ad hanc
Scientiam non attinent: Ergò. *Resp.*, neg. ant.; ad
prob., neg. conseq.: Quia Physica, aliæque Scientiæ
reales agunt de suo objecto præcisè secundum se ip-
sum, & propter ipsius proprietates: Logica autem,
utpote Scientia rationalis, quæ scire, & docere docet,
attingit proprium objectum, ut representatum: se-
cundariò tamen, & minùs principaliter representa-
tur per voces. Ideo colliges, Logicum esse primariò
ad se; secundariò ad alios. (16)

(15)

B. Albert.
Mag. cap.
4. Logicæ.

(16)

Palanc:
tractat. 1.
quæst. 3.
num. 7.
Vide Vill.
in sine ar-
gum. 2.

ARTICVLVS III.

Virum Conceptus formales sint Objectum materiale Logicæ.

I **N**omine formalium Conceptuum intelliguntur actus, seu operationes intellectus, Apprehensio scilicet, Judicium, & Discursus, quatenus sunt objectorum repræsentationes. Sed *notandum est*. 1. : Conceptus formales posse dupliciter sumi : Primò *signatè*, & *ut quod* ; quatenus sunt res quædam per alios actus repræsentatæ, prout significantur his conceptibus : *Conceptus formalis*, *Operatio intellectus* : Secundò possunt accipi *exercitè*, & *ut quo*, quatenus sunt in exercitio quædam objectorum repræsentationes. Præsens itaque dubium de Conceptibus formalibus, non in primâ, sed in secundâ acceptione, procedit ; quia in primo sensu sunt Conceptus objectivi.

2. — *Notandum est* 2. : Logicam considerari à Jesuitis, tamquam Artem puræ actionis, cujus nullum extat opus, præter actiones illas, quibus intellectus Logicâ imbutus operatur ; adinstar Artis saltandi, cujus aliud non assignatur opus, præter Saltatoris motus, & actiones juxta regulas artis effectas. Ponderatur etiam ab ipsis, ut Ars repræsentativa, cujus principalis, & ferè totus connatus in producendis objectorum imaginibus intentionalibus versatur ; & extra intentionales objectorum repræsentationes parùm, idque secundariò solum, & remotè dillatari, dicunt. Propterea, sicut objectum materiale Artis saltandi sunt actiones Saltatoris, ita actiones intellectus logici logicam materiam appellant. Sed quatenus hæc vera sunt, infra videbimus.

Prima Conclusio.

3 DICIMVS I. : Conceptus formales exercitè sumpti non sunt objectum materiale primarium, & intrinsecum Logicæ. Conclusio colligitur ex D. Thomà (1) asserente : *Logica versatur circa actus rationis, sicut Ars domificatoria versatur circa actiones manuum.* Sed actiones manuum domificantis non sunt objectum materiale primarium Artis domificatoriæ : Ergò pariter. *Nec satisfaciunt Contrarii, (2) dicentes, Doctorem Ang. per actionem manuum non intelligere meram actionem, sed opus manufactum, nempe artificium domi. Quia in artificio domi reperitur materia, cui superadvenit forma distincta; non ita in actibus intellectus juxta illos: (3) Imò ferè in nullo conveniunt actus intellectus cum manufactis operibus.*

4 PROB. Conclusio ratione: Objectum materiale proprium, & intrinsecum Logicæ est illud, quod propriè, & intrinsecè recipit formam Logicæ; sed conceptus formales formam artificiosam Logicæ non recipiunt: Ergò. Major patet à paritate rationis in quacumque arte. Prob. min. : Forma artificiosa Logicæ est artificiosa artefacti logici dispositio; sed dispositio artificiosa artefacti logici non recipitur in conceptibus formalibus: Ergò. Prob. min. : Dispositio artificiosa artefacti logici solùm recipitur intrinsecè in eo, quod est propriè artefactum logicum; sed conceptus formales non sunt propriè logica artefacta: Ergò. Prob. min. : Actiones artificis, quibus fiunt artefacta, non sunt propriè artefacta; sed conceptus formales sunt actiones, quibus intellectus logica construit artefacta, teste D. Thomà ubi suprà num. 3. Ergò.

5 — Respon. : (4) Adversarii, majorem esse veram in artibus factivis, quarum opera sunt ab actionibus

(1)

D. Thom.

1. Poster.

lect. 2.

(2)

P. Loff. tr.

1. disp. 2.

c. 7. n. 26.

(3)

P. Loff. ubi

sup. n. 16.

(4)

P. Loff. tr.

1. disp. 2.

c. 7. n. 23.

c. cap. 4.

num. 13.

diversa, qualis est ars domificatoria, aliæque similes; falsam tamen in artibus purè activis, quarum opera sunt actiones ipsæ artificis, ut videmus in artibus sal-tandi, zitarizandi, aliisque similibus, quarum for-marum capaces sunt actiones artificis: Et hujus gene-ris est Logica. Hæc solutio in primis non faver illis, (5) qui, ponentes in actibus intellectûs inadæquatam Logicæ objectum, admittunt, conceptus objectivos, licet non sub formâ fictâ, esse objectum materiale proximum Logicæ. *Deinde*: Solutio petit principium; salvare enim præsumit, actus intellectûs esse logica artefacta, quia Logica est ars, cujus artefacta sunt à actibus indistincta: *Item* vult, Logicam esse de acti-bus intellectûs, quia est ars activa; consequenter idem per idem probat.

6—*Impugnatur solutio*: Conceptus formales non sunt opera Logicæ: Ergò Logica non est ars puræ actionis. Prob. ant: Conceptus formales non sunt capaces recti-tudinis subjecti, & prædicati, generis, & differentiæ, alia-rumque similiarum: Ergò. Prob. ant.: Subjectum est id, de quo aliquid dicitur, & prædicatum est id, quod di-citur de subjecto; sed conceptus formales exercitè sũ-pti, non sunt id, de quo dicitur, & id, quod dicitur: Ergò. Min. patet in hæc propositione: *Petrus est homo*, non enim dicitur de cognitione, attingente Petrum, quòd sit homo; neque cognitio, attingens hominem, enuntiatur de Petro; neque una de altera cognitione prædicatur; aliàs falsa esset illa propositio. Idem pro-batur de genere, & differentiâ proportionali modo in hæc definitione: *Animal rationale*.

7—Si fortè *respondeant*, conceptus formales non es-sent subjectum, & prædicatum objectiva, seu in essendo; esse tamen subjectum, & prædicatum formalia, seu in repræsentando. *Contrà*; quia adversus hoc facit in-

stan-

(5)
PP. Gonzales,
Mendoza, &
Lince ap.
Server. di
sp. 2. c. 6.
num. 49.

stantia facta contra voces artificiosè dispositas articulo præcedenti *num.* 4. : Non enim est propriè subjectum, nec prædicatum, quod tantum repræsentativè est subjectum, & prædicatum; sicut non est propriè D. Thomas imago repræsentativa D. Thomæ: Ergò, si conceptus formales solùm in repræsentando sunt subjectum, & prædicatum, non sunt propriè subjectum, & prædicatum. (6)

8—*Contra* 2.: Artefactum logicum propriè tale est, quod à Logica attingitur signatè, & *ut quod*; sed subjectum, & prædicatum in repræsentando solùm attinguntur à Logica exercitè, & *ut quo*: Ergò. Major patet in cujuslibet artis artefacto. Min. supponitur *num.*

1. *Vrgetur*: Sicut in conceptibus formalibus reperitur formalitas vitalitatis, & formalitas dispositionis in modum artefacti logici; ita in vocibus reperitur formalitas grammaticalis significationis, & formalitas dispositionis artificiosæ; sed voces non sunt propriè artefactum logicum juxta Contrarios: Ergò. *Si dicas*, (7) artificiosam vocum dispositionem pertinere ad Grammaticam. Cur non possumus eadem ratione asserere, artificiosam conceptuum dispositionem pertinere ad Animasticam? Vide *art.* 2. *n.* 13.

9—*Respondent* alii (8) ad impugnationem *num.* 6. positam, quòd: *Non solùm objecta, sed etiam mentis actus sunt propriè subjectum, & prædicatum*; quia de ipsis verificatur, esse id, de quo aliquid dicitur, & esse id, quod dicitur de alio; non per modum objecti, in quo exercetur illud dici; sed per modum signi: idemque asserunt de quibusvis denominationibus logicis respectivè: pertinet, inquiunt, ad Logicam de objectorum signis formalibus agere. Sed quis non videat, idem esse verificari prædicta de conceptibus formalibus per modum signi, ac conceptus formales

(6)

Vide Irrib
l. 1. quest.
2. art. 1.
Et Villalb.
l. 1. quest.
2. art. 2.
prob. 1.

(7)

Doct. Ser.
disp. 2. cap
5. n. 43.

(8)

P. Loff. tr.
1. disp. 2.
6. 8. n. 14.

esse signa eorum de quibus verificantur? Eisdem ergò rationibus, quibus præcedens, confutari valet præsens responsio.

10—*Impugnatur 1.* : Sicut conceptus formales sunt signa formalia eorum, quæ subjiciuntur, & prædicantur, ita species expressa Petri currentis, & cantantis in plateà, est signum formale ejusdem Petri; sed ineptè, & valdè abusivè aliquis diceret, speciem expressam Petri in plateà currere, & cantare per modum signi: Ergò. *Aliter* : Sicut conceptus formalis consequentiæ est signum formale connexionis antecedentis, & consequentis, quæ est consequentia objectiva; ita species expressa entis naturalis est ejusdem formale signum; sed nemo ausus est dicere, de specie expressa entis naturalis verificari, per modum signi, illius entis proprietates, quatenus ad Physicam pertinent: Ergò pariter.

11—*Impugnatur 2.* : De illo verificantur propriè denominationes subjecti, & prædicati, quod propriè, & in re subjicitur, & prædicatur; sed conceptus formales propriè, & in re non subjiciuntur, nec prædicantur, sed tantùm significativè, seu repræsentativè: Ergò de illis solùm significativè verificantur illæ denominationes: Ergò solùm significativè sunt artefacta logicalia; quatenus talia artefacta non sunt, sed significant. *Conf.* : Ideo colores in formam imaginis dispositi sunt objectum materiale Artis pictoriæ; quia de his, nedum repræsentativè, sed subiectivè verificatur denominatio imaginis, allusivè artefacti picti: Ergò, si denominatio subjiciendi, & prædicandi, aliæq; logicæ denominationes solùm in repræsentando verificantur de conceptibus formalibus; hi non erunt objectum materiale primarium Logicæ.

12—*Dicunt.* (9) *ad conf.*, conceptus formales esse signa

(9)

P. Loff. ubi
sup. n. 2.

signa obiectorum, non autem artificii logici; hoc enim non significant, sed recipiunt: Sicut imago Cæsaris est Cæsaris signum, recipit autem pictæ imaginis artificium. *Contra*: Hoc ipso, quòd imago recipiat imaginis artificium, de ipsa verificatur per modum rei, & non solum per modum signi, imaginis definitio, & quævis artificiosa denominatio intenta, vel prætenta à Arte pictoria; sed de conceptibus formalibus solum per modum signi verificatur *prædicari de pluribus, sive specie, sive numero differentibus*, in quo stat generis, & speciei Aristotelica definitio à Contrariis (10) admittitur: Item definitio universalis: *Vnum in pluribus multiplicabile*; (11) necnon essentia subiecti, quæ est *subjici*; & essentia prædicati, quæ est *prædicari*; & sic de aliis: Ergò conceptus formales repræsentant, sed non recipiunt, logicum artificium.

13. — Ex quibus patet de subiecto improprio, & significativo loqui D. Thomam, à Contrariis pro se allegatum, (12) dum asserit: *Intellectus in omni propositione aliquam formam significatam per prædicatum, vel applicat alicui rei significatæ per subiectum, vel remouet ab eà*: Loquitur enim de subiecto, & prædicato, prout eorum denominatio vocibus convenire potest; ut patet ex verbis postea subiectis: *Et similiter est de vocibus complexis, aut incomplexis*: Voces autem solum improprie, & in significando participant denominationem subiecti, & prædicati.

Secunda Conclusio.

14. DICIMVS 2.: Conceptus formales sunt obiectum materiale secundarium Logicæ ab ipsa dirigibile. Ita D. Thomas: (13) *Ars quedam necessaria est, que sit directiva ipsius actus rationis :: & hæc ars est Logica*: Ergò actus rationis, qui sunt conceptus formales, sunt

(10)

P. Loff. tr.

3. disp. 1.

c. 1. n. 1. &c.

c. 3. n. 1.

(11)

Doct. Ser.

disp. 6. c. 1.

num. 3. Et

Loff. tract.

2. disp. 2.

c. 1. n. 1.

(12)

D. Thom.

1. p. quæst.

16. art. 2.

(13)

D. Thom.

2. poster.

lectione 1.

sunt

sunt materia à Logica dirigibilis; sed non intrinsecè, & primariò, ut ex prima conclusione constat: Ergò extrinsecè, & secundariò. *Nec dicas*; S. Doctorem docere, Logicam esse directivam actuum rationis, tamquam materiæ propriæ, & intrinsecæ; eò quòd ibidem asserat: *Quod est circa actum rationis, sicut circa materiam propriam.* Nam *ly propriam* in textu Div. Thomæ idem sonat, ac *suam*; *suus enim pro proprius*, & è contrà, sæpe accipitur: non autem est idem, ac *simpliciter*; aliàs etiam actiones domificantis essent materia simpliciter talis Domificatoriæ. (14)

(14)
Vide supr.
num. 3.

15. *PROB.* Conclusio: Logica instituta est ad dirigendum intellectum, ut sine errore procedat; sed errare potest in tribus operationibus intellectus, quæ sunt conceptus formales: Ergò. Min. patet; quia intellectus apprehendere potest, ut genus, quod est species; & è contrà: iterum potest falso judicare, & malè inferre. *Conf.*: Quia Ars domificatoria respicit pro objecto materiali lapides, & ligna, in quibus formam artificiosam introducit mediis actionibus manuum artificis; actiones istæ sunt objectum materiale extrinsecè dirigibile; sed conceptus formales sunt actiones, quibus intellectus introducit formam in objectis, ut in materià proprià: Ergò. Min. constat ex dictis, & iterum *artic. sequenti* constabit.

SOLLVNTVR ARGVMENTA CONTRARIA.

(15)
D. Thom.
1. Perhier
lect. 1.

16

ARGVES I. contra I. Conclusionem auctoritate D. Thomæ (15) dicentis: *Cum*

(16)
D. Thom.
2. pester.
lect. 1.

Logica dicatur rationalis Scientia; necesse est, quòd ejus consideratio versetur circa ea, quæ pertinent ad tres operationes intellectus; sed operationes intellectus sunt conceptus formales: Ergò. Et alibi (16) docet, Logicam

cam

eam vocari scientiam rationalem ex hoc, quod est circa ipsum actum rationis, sicut circa materiam propriam; sed quod est materia propria Logicæ, est ejus obiectum materiale primum: Ergo. Conf.: D. Thomas (17) ponit discrimen inter actionem immanentem, & transeuntem in eo, quod actio transeuntes terminatur ad factum distinctum; immanens verò est finis agentis, cujus impetum terminat; sed actus intellectus est immanens: Ergo ipse est opus, & finis atque artefactum.

(17)
D. Thom.
3. contra
Gen. cap. 2
ap Loffad.
tr. 1. disp.
2. c. 7. a.
27.

17 Ad 1. *Authoritatem resp.*, concessis premissis, neg. conseq. Ex eo enim, quod Logicæ consideratio versetur circa ea, quæ pertinent ad tres operationes intellectus, non inferitur, eas operationes esse obiectum materiale primum considerationis ipsius; sed ad summum sequitur, ejus obiectum materiale esse ea, quæ ad illas operationes pertinent: hæc autem sunt obiectivi conceptus, qui ad intellectus operationes pertinent, tanquam earundem objecta. Ad 2. *Autorbor.* patet solutio ex dictis num. 14. in fine. Ad Conf. *resp.*, D. Thomam ibi non assignare formale discrimen actionis immanentis, & transeuntes, quod alibi (18) assignavit: Dum ergo asserit, actionem immanentem esse terminum, & finem conatus agentis, loquitur de actione immanenti purè naturali; non verò de artificiali, qualis est actio logica; hujus enim finis est artificium ab ipsa prætentum.

(18)
Vide sup:
quest. 1.
art. 4. n. 1
V. Gonet
in Clyp. re
de Trinit.
disp. 2. ar
1. n. 2 1.

18 ARGVES 2.: (19) Obiectum materiale Logicæ est materia modi sciendi, ut omnibus inconfesso est; sed materia modi sciendi sunt actus intellectus: Ergo. Prob. min.: Quidditas modi sciendi proprie convenit actibus intellectus sub artificio positus: Ergo. Prob. ant.: Modus sciendi communiter definitur: *Oratio ignoti, aut confusè cogniti manifestativa*; sed nulli signo-

(19)
Ex P. Loff
ubi sup. n.
29

signorum generi tam propriè convenit ignotum, aut confusè cognitum manifestare, quàm actibus intellectus: Ergò. *Conf.* Definitio definitur: *Oratio explicans rem per essentiam*; sed hæc definitio, sicut, & aliorum artefactorum definitiones, quas in Dialecticà approbavimus, propriè conveniunt actibus intellectus, qui sunt conceptus formales: Ergò.

19 *Resp. ad arg.*; dist. ultim. mai.: Modus sciendi, sumptus dialecticè, & in representando, concedo mai.; sumptus logicè, & in essendo, neg. mai.; & dist. min.: Actibus intellectus convenit confusè cognitum manifestare, representativè, & ratione modi sciendi objectivi, concedo min.; formaliter, & per se ipsos, nego min., & conseq. Itaque Logica secundum denominationem *Dialecticam* non agit de instrumentis sciendi in se ipsis; sed de illis in representando, seu de representationibus instrumentorum sciendi: propterea modum sciendi in representando definit.

(20) At verò Logica sub primariâ *logica* denominatione, artefacta objectiva definit; modum quidem sciendi per esse: *Artefactum objectivum, quo res confusè cognita manifestatur.*

20—Contingit autem, modum sciendi mentalem, & vocalem manifestare; non tamen immediatè, & per se ipsum; sed representativè, & per aliud; quatenus obiectum, confusè cognitum manifestans, representat: Quapropter Definitio in representando est: *Modus sciendi rem, non utcumque, sed per essentiam obiectivam; Divisio per partes, & sic de aliis. Ex quibus patet solutio ad Conf.*: Ea enim est definitio definitionis in representando, quæ verificatur de conceptibus formalibus; de quâ tamen Logica non curat primariò, sed secundariò.

21—*Dices*: Actus intellectus sunt modi sciendi in
essen-

(20)
Vide, quæ
diximus
sup. art. 2.
n. 21.

Item Vide
Villalbã
hic arg.
unico.

effendo : Ergò illis convenit manifestare per se ipsos formaliter. Prob. ant. : Actus intellectus sunt compositio, & divisio, teste D. Thomà : (21) *Compositio, & divisio operatio quaedam est intellectus*; sed compositio, & divisio sunt propriè modi sciendi in effendo: Ergò. Si dicamus, Actum intellectus esse compositionem non verò rem compositam, quæ est modus sciendi; sicut actiones Fabri sunt compositio arcæ, non verò arca ipsa. *Repl. :* Juxta D. Thomam: (22) *Propositionis per intellectum componentem, & dividendem formata compositio, in ipso intellectu existit; non in re, que extra animam est*; sed formata compositio est res composita: Ergò.

22—*Ad inst., resp.* Solutione ibi data. *Ad repl.* *resp.*, quòd compositio ipsa, ut distincta à re composita, propriè dicitur formata; sicut actiones, quibus fit domus, dicuntur à Architecto formata: propterea ibi etiam loquitur D. Thomas de actione componente. Si autem velint, D. Thomam loqui de re composita; consentimur equidem, dummodò verba illa: *In ipso intellectu existit*, intelligantur de existentia objectiva, quæ objectivo conceptui convenit.

23 ARGVES 2. (23) Quod regulatur regulis logicæ est ejus objectum materiale primarium; sed plures Logicæ regulæ circa conceptus formales versantur: Ergò. Mai. constat à paritate aliarum artium. Min. prob.: Iste sunt regulæ Logicæ: *Definitio formalis debet representare genus, & differentiam; Divisio formalis debet representare membra divisi*; sed hujusmodi regulæ versantur circa conceptus formales: Ergò. *Resp.*, instando argumentum in vocibus, de quibus similes regulæ efformari possunt: *Item* in conceptibus objectivis, de quibus sunt regulæ multæ; (24) & tamen non sunt objectum primarium juxta Contrariorum multos.

(21)

D. Thom.

1. contra

Gent. c. 58

num. 6.

(22)

D. Thom.

ubi supra

num. 5.

orac:

(23)

Ex D. Ser.

disp. 2. c. 4.

num. 35.

(24)

Vide infra

art. 4. num

24 *Resp.* iterum ad arg.; dist. primam mai.: Quod regulis Logicæ regulatur intrinsecè , & subjectivè, concedo mai. ; extrinsecè , & repræsentativè , nego mai. ; & sic distinctà min. , nego conseq. Sicut ars fabrilis intrinsecè dirigit artefactum ; utpotè in ipso introducens formam artificiosam ; extrinsecè autem dirigit actiones , quibus artefactum construitur : ita Logica intrinsecè dirigit conceptus objectivos , quibus artificiosam formam intrinsecè communicat ; actus verò intellectus solùm extrinsecè, tamquam actiones, quibus artefacta formantur : (25) *Intellectus enim sua actione format rei definitionem, vel etiam propositionem.*

(25)
D. Thom.
quest. 8.
de potent.
artic. 1.

25 *Dices* : Actus intellectus intrinsecè regulantur à Logicà : Ergò. Prob. ant. : Actus intellectus sunt artefacta formalia , adhuc apud Thomistas ; sed artefacta formalia intrinsecè diriguntur à Logicà : Ergò. Prob. min. : Artefacta formalia intrinsecè recipiunt formam artefacti : Ergò. Prob. ant. : Ideo ignis est formaliter calidus , Sol verò solùm virtualiter ; quia non Sol , sed ignis, recipit intrinsecè formam caloris : Ergò. *Conf.* : Quia actiones ædificantis sunt purè actiones , & formam ædificati non recipiunt, dici non possunt *domus formalis* , aut *palatium formale* : Ergò si actus intellectus sunt artefacta formalia , non sunt purè actiones artefactoris.

26 *Resp.* ad inst. , neg. ant. ; ad prob. , dist ant. : Sunt artefacta formalia , sumpto ly *formalia* prout est idem , ac *intellectualia* , concedo ant. ; sumpto ly *formalia* prout est idè , àc propriè participãtia formã artefacti, neg. ant. , & coseq. Denominatio *formalis* sæpè sumitur pro formã intentionali repræsentativã ; in quo sensu species expressa Petri dicitur *Petrus formalis* , & intellectualis objecti notitia dicitur ejusdem *signum formale* ; quin tamen illa participet propriè for-

formam Petri, & ista formam proprii signi : *Secundò* sumitur etiam denominatio *formalis* pro participatione formæ denominantis, & constituentis ; quo sensu dicitur ignis formaliter calidus. In primo sensu conceptus formales dicuntur artefacta formalia ; in secundò sensu solùm conceptus objectivi sunt formaliter artefacta.

27 *Ad Conf. resp.*, causalem antecedentis veram esse, si *formale* sumatur in secundo sensu explicatò ; prout idem est, àc formam artificiosam participans : falsam verò, si in primo sensu accipiatur ; quatenùs idem sonat, àc imago intentionalis, seu intellectualis : In hoc enim sensu ideo actiones non dicuntur *domus formalis* ; quia non repræsentant intentionaliter domum, sicut actus intellectùs repræsentant logicum artefactum. Propter eandem rationem imago sculptræ Cæsaris nequit dici *Cæsar formalis* ; imago verò intentionalis, seu species expressa à intellectu, *Cæsar formalis* dici potest.

28 *Instab.* contra solutionem argumenti : Actus intellectùs sunt artefacta formalia, quatenùs formam artefacti participant : ergò. *Prob. ant. 1.* : Actus intellectùs sunt subjectivè dirigibiles à Logica : Ergò recipiunt formam artificialem. Conseq. tenet ; quia, quòd est subjectivè dirigibile est subjectum capax directionis, & formæ artificialis. *Prob. 2. idem ant.* : Actus intellectùs sunt imagines, seu repræsentationes artefacti objectivi ; sed hoc ipso participant formam artificialem : Ergò. *Prob. min.* : Eò ipso, quòd picta in papyro domus sit domùs imago, participat formam, & dispositionem domùs : Ergò pariter.

29 *Resp. neg. ant.* ; *ad 1. prob.*, *dist. ant.* : Sunt subjectivè dirigibiles, per modum subjecti intrinsecè recipientis formam artificiosam, nego ant. ; per mo-

dum subjecti extrinsecè denominati, conced. ant., & nego conseq. Proprium subjectum formæ, intrinsecè denominantis, est illud, quod intrinsecè, & per modum subjecti physici recipit formam, vi cuius artificiosè disponitur: Actus autem intellectus solum sunt subjectum extrinsecè à regulis Logicæ denominatum; quatenus regulæ, primariò dirigentes artefactum, secundariò dirigunt actiones, ut artificiosè procedant. *Ad 2. prob. nego ultim. conseq. : Quia domus picta est imago physica, & instrumentalis; Actus verò intellectus sunt imagines intentionales.* (26)

(26)
Vide Coll.
Rip. lib. 4.
dub. 3. n.
13. & 14

30 *Repl. :* Ergò actus intellectus saltem extrinsecè recipiunt directionem, & formam Logicæ : Ergò propriè diriguntur à Logica. Prima conseq. infertur ex solutione: Secunda prob. : Etsi paries solum extrinsecè recipiat visionem; denominatur propriè visus : Ergò. *Conf. :* In hac propositione: *Actus intellectus sunt spirituales*, actus ipsi sunt propriè subjectum in essendo : Ergò sunt objectum materiale Logicæ. *Ad repl. resp. neg. secundam conseq. Ad prob., nego conseq. : Quia denominatio visi est purè extrinseca; ideoque, si extrinsecè participatur, participatur propriè: At verò dirigi à Logica potest esse intrinsecè, & extrinsecè; prima autem directio est propria, secunda impropria. Ad Conf. dicimus, in eà propositione actus intellectus non sumi, ut quo, prout sunt conceptus formales; sed, ut quod, quatenus sunt conceptus objectivi.* (27)

(27)
Vide sup.
n. 1. Mag.
Irrib. hic
arg. ult. in
fine. & M
Langa à
num. 406.

31 *ARGVES 3. :* Actus voluntatis sunt obiectum materiale proprium, & primarium Ethicæ, seu Philosophiæ Moralis : Ergò etiam actus intellectus sunt obiectum materiale Logicæ, seu Philosophiæ Rationalis. Prob. conseq. *primò : Quia sicut Philosophia Moralis actuum voluntatis rectitudinem intendit; ita Lo-*
gi-

gica rectitudinem actuum intellectus. *Secundò* : Quia juxta D. Thom (28) ita consideratur à Logica Ordo, quem ratio considerando facit in proprio actu ; sicut ab Ethica Ordo , quem ratio considerando facit in actibus voluntatis. *Conf.* : Pictoria non recipit pro obiecto materiali obiectum imaginis , sed colores, quibus imaginem format : Ergò pariter. *Conseq.* tenet: Quia sicut illa inventa est ad res exprimendas artificio colorum, ita ista , ut rectè formentur in intellectu intentionales obiectorum imagines.

32 *Ad arg.* sunt, qui antecedens negant: (29) Sed potius, ut judico , concedendum est, & neganda *conseq.* Disparitas est : Quia actus voluntatis propriè recipiunt formam Philosophiæ Moralis ; non verò actus intellectus formam Logicæ : Et disparitatis ratio est: Quia forma Moralis Philosophiæ est moralis honestas, cujus intrinsecè capaces sunt voluntatis actus; forma verò Logicæ est denominatio subiecti , & prædicati, generis , & differentiæ, quæ intellectus actibus convenire minimè potest , ut diximus supra num. 6. *Ex quibus* patet disparitas ad utramque consequentiæ probationem : Intentio enim Philosophiæ Moralis , ad voluntatis actus terminata , est intrinseca , & primaria ; intentio Logicæ ad actus intellectus est extrinseca, & secundaria. Paritas itaque D. Thomæ intelligitur proportionem servatà , quia : *Exemplum non requiritur paritas in omni.*

33 *Ad conf. resp.* , neg. *conseq.* : Quia colores, in formam imaginis dispositi , imaginis artificio intrinsecè recipiunt , & de ipsis quælibet Pictoriæ regula , & denominatio per se intenta , verificatur : *Ceterum* actibus intellectus nulla ferè est consona regula Logicæ ; rara, aut nulla de illis verificatur denominatio. Vide , quæ diximus supra num. 11. & 12. *Addimus,*

(28)

D. Thom.
in procem
Ethicor.

(29)

M. Palanc
tr. 1. quæst

4. n. 49.

M. Langa,

lib. 1. quæst

3. ar. 1. §.

5. n. 392.

mus, intrinsecum Pictoriae finem esse objecta colorum artificio exprimere; intrinsecus verò Logicae finis est obiecta artificiosè disponere; licet extrinsecè actuum intellectus rectitudinem, & cum obiectis conformitatem intendant, ut videbimus infra. (30)

(30)
In hoc lib
quest. 3.
ar. 1. num

18. & 19.

(31)
Irrib. in
præs. arg.

1.

34. *Dices* contra solutionem argumenti: Licet actus interiores voluntatis sint actiones, quibus fiunt exteriores actus honesti; propriè recipiunt honestatem: Pariter ergò de intellectu actibus respectu Logicae discurrendum est. *Resp.*, (31) neg. conseq.: Quia actus interior nedum est effectio exterioris, sed ipse etiam intrinsecè honestus est; quia cum morum regulis habet conformitatem, in qua moralis honestas consistit: Enim verò actus intellectus sunt purè affectiones, & repræsentationes logici artificii, quod non consistit præcisè in conformitate cum Logicae regulis, sed in intrinsecà artefactis dispositione.

35. *Instab.*: Forma logicalis intrinsecè denominat actus intellectus, sicut honestas actus voluntatis: Ergò. *Prob. ant.*: Forma Philosophiæ Moralis intrinsecè denominat actum interiorem, & extrinsecè exteriorem: Ergò pariter. *Resp.*, neg. conseq. Quia actus interior voluntatis est intrinsecè liber, consequenterque capax, ut rationis dictamini, & legi subjiciatur; in quo fundatur honestas intrinseca, cujus est expressio mera actus exterior: Actus verò intellectus sunt formæ artificiosæ Logicae incapaces, ut persèpè distavimus.

36—*ARGVES* ultimò contra 2. conclusionem: Quælibet intellectus operatio, cum sit naturalis obiecti similitudo, necessariò est suo obiecto conformis: Ergò logica directione non indiget. *Conf.*: Omnis actus intellectus, vel est rectus, vel pravus; sed, si est pra-

vus, nequit per Logicæ directionem rectificari; & si est rectus, etiam Logicà absente, rectus erit: Ergò: *Ad arg.*, resp. (32) dist. ant.: Suo objecto primario, & directo, conc. ant.; indirecto, & secundario; neg. ant., & conseq. Actus itaque, hominem repræsentans, primariò quidditatem, cujus est formalis similitudo, attingit; secundariò verò secundam speciei intentionem, cujus solùm est virtualis similitudo, repræsentat. Circa primum disconformis esse non potest; potest esse circa secundum.

(32)
*Aliter Pal
quæst. 4. n.
5.*

37—*Ad Conf.* resp., (33) majorem veram esse de actu intellectùs ex sua specie considerato; non verò ex suo genere sumpto. Sufficit enim, quòd actus intellectùs, ut sic, sit indifferens, ut ad recti, vel pravi speciem contrahatur; ut à Logica actus intellectùs dirigantur. Patet hæc doctrina à paritate actuum voluntatis respectu Moralis Philosophiæ. Pro aliis solvendis, *advertete*: (34) Sensum numquam falli circa sensibile proprium; quia solùm attingit objectum directè per speciem repræsentatum: intellectus verò errare potest circa intelligibile secundariò attractum. *Adverte* 2.: Intellectum circa prima principia errare non posse: (35) sed circa intentiones accidentales, quæ sunt objectum secundarium, errare potest.

(33)
*Palan. ubi
sup. n. 8.*

(34)
*Colleg. Rip
ubi sup. n.
19.*

(35)
*D. Thom.
I. p. quæst.
85. art. 6.*

ARTICVLVS IV.

*Vtrum Conceptus Objectivi sint Objectum materiale
Logica?*

I **E**Xclusis jam à participatione Objecti logici materialis primarii vocibus artificiosis, & conceptibus formalibus; propriam, ac primariam Logicæ, restat, assignare materiam. Sed ante resolutionem

nem

312 *Liber I. Quest. II. de Objecto materiali Logicæ*
nem nota 1. : Conceptus obiectivos nihil aliud esse, nisi rem quãlibet à intellectu cognitam, vel ipsi obiectam : eò enim *conceptus* dicuntur, quòd ab intellectu concipiuntur ; eòque dicuntur *objectivi*, quòd ipsi obijciuntur intellectui. *Nota 2.* ; quòd, cum intellectus cognitio etiam dicatur *intentio* ; res primò, ac directè cognitæ secundum esse, quòd ex se ipsis habent, dicuntur Conceptus obiectivi primò intentionaliter sumpti ; v. gr. *animal* cognitum, ut vivens sentiens : Cum verò secundò, & reflexè cognoscuntur secundum aliquam formam ipsis à natura non habitam, Conceptus obiectivi secundò intentionaliter sumpti appelluntur ; v. gr. *animal* cognitum cum relatione ad inferiora, *hominem* scilicet, & *brutum*.

2 *Nota 3.* : Conceptum obiectivum, sive primò, sive secundò intentionaliter acceptum, esse concretum accidentale ex re, & intentione compositum. Itaque conceptus primò intèntionalis ex cognitione, & re cognita conflatur : Conceptus secundò intentionalis importat de materiali rem, ut primò cognitam ; & de formali secundam intentionem, quæ in cognitione reflexà, vel aliquà formà ab illa proveniente, juxta Sententiarum diversitatem, consistit. *Inde jam colliges*, conceptum primò intentionalem, formaliter, ut talem, importari de materiali respectu secundæ intentionis, ut secundò intentionaliter accipiatur ; sicut res secundum esse naturale respectu primæ intentionis, ut fiat conceptus primò intentionalis.

3 *Colliges 2.* : Conceptus obiectivos primò intentionaliter sumptos de materiali non esse objectum primarium Logicæ : quia, prout sic, sunt res secundum esse naturale, de quibus Logica per se non agit ; Logica, ait D. Thomas : (1) *Cum considerat universale, non considerat ipsum, quantum ad naturam subiectam per*

per se: non enim considerat hominem in eo, quòd homo; sed in eo, quòd species. Solùm ergò procedit difficultas de conceptibus objectivis primò intentionaliter inspectis, formaliter ut talibus, prout se habent de materiali respectu secundæ intentionis. Vel aliter: Procedit difficultas de conceptibus objectivis secundò intentionaliter sumptis pro substracto, & de materiali; quia de formali sunt obiectum formale.

Nostra Conclusio.

4 DICIMVS: Conceptus obiectivi secundò intentionaliter sumpti sunt obiectum materiale primum, & intrinsecum Logicæ. Patet conclusio ex D. Thomà, (2) dicente: *Logica agit de secundis intentionibus adiunctis primis*; sed primæ intentiones, quibus secundæ junguntur, sunt conceptus obiectivi: Ergò. Et alibi: (3) *Logica agit de omni ente, ut subest secundis intentionibus*; sed omne ens, ut subest secundis intentionibus, est conceptus obiectivus: Ergò. Hùc facit, quòd docet idem Doct. Angelicus: (4) *Logica (inquit) non considerat hominem in eo, quòd homo; sed in eo, quòd species*. Sed homo, quatenùs est species, importat de materiali conceptum obiectivum, licet de formali dicat secundam intentionem: Ergò.

5 PROB. jam conclusio ratione: Illud est obiectum materiale Logicæ immediatum, & primum, quòd propriè, & immediatè recipit obiectum formale; sed conceptus obiectivi propriè, & immediatè recipiunt obiectum formale Logicæ: Ergò. Mai. est certa; quia materia comparatur ad formam, ut recipiens ad receptum. Prob. min.: Formale Logicæ obiectum est secunda intentio artefacti logici, ut nemo negat; sed hæc secunda intentio recipitur in conceptibus obiectivis: Ergò. Prob. min. 1. ex D. Thomà: (5) *Secun-*

(2)
D. Thom.
opusc. 56.

(3)
D. Thom.
4. Metaph
lect. 4.

(4)
D. Thom.
opusc. 56.

(5)
D. Thom.
4. Metaph
lect. 4. ap.
Lang. hic
num. 418

314 *Lib. I. Quest. II. de Objecto materiali Logica.*
da intentio rationis, que est objectum Logica, reperitur in rebus ab intellectu consideratis; sed res consideratae sunt conceptus objectivi: Ergò.

6 *Prob. 2. eadem min.:* Secunda intentio propriè recipitur in eo, quod propriè denominatur genus, differentia, subjectum, & prædicatum; sed conceptus objectivi propriè denominantur genus differentia, subiectum, & prædicatum: Ergò. *Prob. min.:* In primis in hac propositione: *Homo est animal*, illud est subjectum, de quo aliquid dicitur, & illud est prædicatum, quòd dicitur de subjecto; id enim sunt subjectum, & prædicatum; sed de entitate hominis cognita, ut inferiori, dicitur *animal*; & entitas animalis cognita, ut superior, dicitur *de homine*; neque in alio sensu vera esset propositio: Ergò. *Deinde:* In hac definitione: *Animal rationale*, animal est, quod prædicatur de pluribus specie differentibus; & rationale de numero differentibus: Ergò animal, & rationale recipiunt secundas intentiones generis, & differentia.

7—*Si dicant:* Conceptus objectivos esse id, de quo aliquid dicitur, & quod dicitur de alio; esse itidem, quod prædicatur de pluribus, sive specie, sive numero differentibus, ut *quod*, & in essendo; non verò, ut *quo*, & in representando. Facile ex dictis *art. 2. & 3.* impugnabuntur: Ex ibi enim dictis constat, artefacta in representando non esse propriè artefacta: Ergò solum sunt propriè artefacta, quæ talia sunt in essendo. *Adde,* Logicam, ubicumque agit de genere, de specie, de differentia, aliisque logicis artefactis; ea, quæ docet, solum artefactis in essendo tribuere: Et vel ipsi Contrarii (6) logicum genus per esse prædicabile de pluribus specie differentibus, & differentiam per esse prædicabilem de pluribus *in quale quid*, definire

(6)
P. Loss. in
tr. 3. disp.
I. c. I. n. 1.
& disp. 2.
cap. I. n. 2.

nire solent. Ad quid ergò definiunt in Logica, quod Logicæ non interest?

8—*Alii resp.* : Subjectum, & prædicatum in sensu physico usurpata esse id, de quo aliquid dicitur, & quod dicitur de alio; at verò subjectum, & prædicatum in sensu logico esse id, quod formaliter repræsentat subjectum, & prædicatum physicum. Hæc solutio penes terminos tantum à prima differt; ac per consequens eodem modo refutari debet. *Sed interim rogabis ab Adversariis: Quare, cum de Genere Logico, & Differentia, de Universali, & Prædicabili disputant more logico; suarum obliiti repræsentationum, de solis naturis agunt; hæ sunt, quas principaliter definiunt; earumque proprietates demonstrant? Si dicant: (7) Quia sunt illarum termini extrinseci. Ut quid tanta cura de termino extrinseci; cum ferè nullam suo Generi logico navent operam?*

9—*Sed adhuc impugnatur* Solutio ista: Juxta plures Contrariorum (8) Judicium, quod est Conceptus formalis hujus propositionis: *Homo est animal*, est actus simplex; sed hoc ipso nequit esse subjectum, & prædicatum logicum: Ergò hæc denominatio tribuenda est conceptibus objectivis. Prob. min.: Ex subjecto, & prædicato formalibus resultat formalis compositio; sed ex simplici actu formali nequit fieri formalis compositio, quæ est distinctorum unio: Ergò. *Si dicant: Conceptum illum esse compositionem repræsentativam; quia objectivam compositionem repræsentat. Inferes 1.*: Ergò repræsentat, quod non datur in objecto, & consequenter fingit; quo nihil falsius apud Contrarios. Conseq. tenet: quia, cum animal, & homo in se ipsis nullo modo, juxta illos, distinguantur; nequeunt efficere compositionem.

10—*Inferes 2.*: Ergò est artificium logicum purè

(7)
P. Loff. tr.
1. disp. 2.
c. 6. n. 27.
(8)
Vide Pat.
Loff. tra. 1
disp. 2. c. 7.
num. 17.

(9) *P. Loff. tr. 1. disp. 2. c. 7. n. 31.* repræsentativum; consequenter non illud recipit, sed repræsentat. Consequent. liquet; quia artificium propositionis est compositio, vel divisio, clamantibus Adversariis. (9) *Inferes 3.* : Ergò Conceptus ille formalis, sicut repræsentat hominem, & animal, ita repræsentat utriusque identitatem, ut ita sit etiam copula formalis; sed hoc repugnat. Ergò. Prob. min.: Ille conceptus est formalis, & repræsentativa distinctio inter animal, & rationale: Ergò nequit esse formalis, & repræsentativa illorum identitas. Conseq. liquet ex terminis. Ant. ex eo constat, quòd apud illos homo, & animal solum ex parte actus distinguantur, ut suo loco videbimus.

11 *PROB. 2.* Conclusio: Illud, circa quod verfantur, & de quo regulæ Logicæ verificantur, est ejus objectum primum, saltem materiale; sed regulæ Logicæ verfantur circa conceptus objectivos, & de illis verificantur; ergò. Mai. est certa apud Contrarios. Prob. min.: Istæ sunt regulæ Logicæ: *Definitio debet converti cum suo definito: Divisio debet fieri in membra mutuo sese excludentia: Syllogismus debet constare tribus terminis, &c.* Sed omnes verfantur circa conceptus objectivos, de quibus ad litteram verificantur: Ergò.

12 *Conf.*, & præocupatur instantia: Si aliqua Logicæ regula de conceptibus objectivis non verificaretur, esset ista: *Definitio debet esse clarior definito, & aliqua similis*; sed hæc ad litteram verificatur: Ergò. Prob. min.: Per hos conceptus objectivos; *Animal, rationale*, clariùs patet nobis hominis essentia, quàm per hunc conceptum objectivum *homo*; sed primus conceptus est definitio objectiva, & secundus est definitum: Ergò. *Maj.* patet: quia in hoc conceptu *homo* essentia importatur implicite, in illis verò explicite.

At verò, neque ista, neque alia Logicæ regula, ab Adversariis non ficta, verificatur de conceptibus formalibus, nisi extrinsecè, & improprie. (10)

13—Respondent Contrarii, (11) regulas illas verificari de conceptibus objectivis, si accipiantur, ut sonant; non verò si explicentur ad Logicæ intentionem: quia sic reddunt sensum representativum; v. gr. *Definitio, & definitum formalia debent de eodem objecto verificari*; & sic de reliquis. Sed, si Contrariis ita licet regularum sensum detorquere; cur nobis erit illicitum, quas ipsi pro se allegare solent, de re significatà intelligere? Ergò, ne quisque pro libito suo sensu abundet; necesse est, nullam regulam alterare; sed eas in suo proprio sensu relinquere.

14—Aliqui (12) nobiscum conveniunt, admittentes conceptus objectivos in objectum materiale primariū Logicæ: Veruntamen prætendunt, eos non esse adæquatū, sed inadæquatū; quia nō objectivi tantū, sed formales etiam conceptus, sunt ejus objectum materiale primarium, & proprium. Sed pace composità cum his Authoribus in ea parte, quā nobiscum sentiunt conceptus objectivos esse objectum materiale primarium Logicæ: eosdem esse objectum adæquatū, facilè inferes; si Voces, & Conceptus formales excluderis, prout excluduntur *art. 2. & 3.*

(10)
Vide ar. 3
à n. 24.
(11)
P. Loss. tr.
1. disp. 2.
c. 6. n. 10.

(12)
Doct. Servo
dis. 2. c. 6.
cum aliis
mult. quos
ipse refert

SOLLVNTVR ARGVMENTA CONTRARIA.

15 **A**RGVES 1. : Objectum materiale Logicæ debet esse modus sciendi; est enim Logica: *Facultas de instrumentis sciendi*; sed Conceptus objectivi non sunt modus sciendi: Ergò. Prob. min. Modus sciendi est: *Oratio confuse cogniti manifestativa*; sed Conceptus objectivi non sunt manifestativi, sed

manifestati per Conceptus formales: Ergò. *Ad arg*
 sunt (13) qui respondeant, negando primam majo-
 rem; quia objectum materiale non est præcisè mo-
 dus sciendi; sed quod scitur etiam per modum scien-
 di. Et si illis opponas: Ergò omne ens erit objectum Lo-
 gicæ, cum omnes ens sit objectum modi sciendi, utpo-
 te capax illius manifestationis. Respondent, dist. con-
 seq.: Omne ens sub omni ratione neg.; sub abstra-
 ctione àb omni materià, ob imperfectionem, quæ est
 ratio sub quâ Logicæ, concedunt conseq.; *Logica etiam*
 erit de his, quæ communia sunt omnibus, id est de inten-
 tionibus rationis, quæ ad omnes res se habent. (14)

16 *Resp.* nihilominus consequenter ad dicta; con-
 celsà mai., neg. min.; ad prob., dist. mai.: Modus
 sciendi sumptus dialecticè, & in repræsentando est
Oratio, &c. conc. mai.; sumptus logicè, & in essen-
 do, neg. mai. Licet enim Conceptus obiectivi non
 sint modus sciendi in repræsentando, & consequen-
 ter orationes dici non possint; sunt tamen modus
 sciendi in essendo; quia formaliter, & per se ipsos
 confusè cognitum manifestant, definitio scilicet defi-
 nitum, divisio divisum, & sic de reliquis, ut dixi-
 mus supra.

17 *Dices:* Conceptus obiectivi sunt obscuri, &
 manifestati per Conceptus formales: Ergò nequeunt
 formaliter, & per se ipsos manifestare. Prob. conseq.:
 Implicat, idem simul esse manifestans, & manifesta-
 tum: Ergò. *Conf.* Quod formaliter manifestat, de-
 bet realiter à manifestato distingui; aliàs esset signum
 sui ipsius; sed definitio obiectiva, v. gr. *animal ratio-*
nale, non differt realiter, à homine, qui est mani-
 festatus: Ergò. *Ad inst. resp.*, neg. conseq.; Ad prob.
 dist. ant.: Sub eadem ratione, conc. ant.; sub diver-
 sis rationibus, neg. ant. Artefacta obiectiva, v. gr. de-
 fini-

(13)
Lang. lib.
 1. *quest. 3*
art. 1. num
 43. & n.
 449.
Et Server
disp. 2. cap
 7. n. 59.
 (14)
D. Thom.
 1. *post. lect*
 20.

finicio est manifestata respectu conceptuum formalium; est autem manifestativa respectu definiti; in quo nulla involvitur implicancia.

18 *Ad Conf.*, dist. mai. : Debet realiter adæquatè distingui, nego mai.; realiter inadæquatè, conced. mai.; & sic distinctà min., nego conseq. : Definitio obiectiva duo importat, nempe prædicata essentialia definiti de materiali, & secundas intentiones generis, & differentia de formali : Licet ergò de materiali à definito non differat realiter, differt realiter negativè ex parte formæ; quod sufficit, ut non sit signum sui ipsius. (15) *Dices iterum* : Sicut Logica tota est de modo sciendi, ita Pictoria tota est de imaginibus; sed Pictoria nihil curat de imaginum objectis : Ergò. *Resp.* neg. conseq. : Quia objecta imaginum non recipiunt formam Pictoriae; objecta verò modi sciendi recipiunt intrinsecè formam Logicæ.

19 *Instab.* Conceptus obiectivi non recipiunt intrinsece formam Logicæ : Ergò. Prob. ant. : Conceptus obiectivi non sunt propriè genus, & differentia : Ergò. Prob. ant. : Genus, & differentia debent converti cum definito, per nos; sed conceptus obiectivi non convertuntur cum definito : Ergò. Prob. min. : Conceptus obiectivi, secundò intentionaliter sumpti, important de formali secundas intentiones; sed secundæ intentiones non convertuntur cum definito : Ergò. *Ad inst.*; neg. ant.; ad prob. neg. ant.; & dist. maj. prob. : Genus, & differentia pro materiali, conced. mai.; pro formali, nego maj.; & sic distinctà min., nego conseq. Conceptus obiectivi, secundò intentionaliter sumpti, de materiali, quo modo sunt objectum materiale, convertuntur cum definito; licet non de formali, quatenus jam sunt objectum formale.

(15)
Vid. Dial.
lib. 1. quæst.
1. art. 2.

20 *Replie.* Conceptus objectivi, secundò intentionaliter sumpti, de materiali sunt Conceptus objectivi primò intentionaliter sumpti: Ergò, si solùm de materiali convertuntur cum definito, solùm primò intentionaliter convertuntur, eruntque objectum materiale Logicæ. *Resp.*, dist. Conseq.: Solùm convertuntur, eruntque objectum materiale in actu primo, seu in potentià proximà, concedo conseq.; in actu secundo, negò conseq. Sicut enim paries est objectum materiale visùs; est tamen præcisivè ab albedine solùm in actu primo, & sub albedine in actu secundo; ita Conceptus objectivi primò intentionales, præcisivè à secunda intentione, sunt objectum Logicæ in actu primo, & sub intentione ipsà sunt in actu secundo. Hæc in quavis arte parificari possunt. (16).

(16)
Vid. *supr.*
p. 3.

21 *Replie. ad huc:* Conceptus objectivi non sunt capaces secundæ intentionis: Ergò. Prob. ant.: Solùm est capax secundæ intentionis, quod est in intellectu; sed conceptus objectivi primò intentionaliter sumpti non sunt in intellectu: Ergò. Min. liquet; quia illi conceptus sunt entitates reales significatæ, quarum species, & cognitiones tantùm extant in intellectu. *Resp.*, dist. min.: Non sunt in intellectu subjectivè, sicut species, & cognitiones, conc. min.; non sunt objectivè, neg. min., & conf. Mediante specie, quæ subjectivè est in intellectu, obijciuntur etiam entitates representatæ; adeoque dicuntur conceptus objectivi.

(17)
Vid. *Irrib.*
l. 1. *quest.*
2. *art.* 3,
arg. 2.

22 *ARGVES 2.*: (17) Illud est objectum materiale Logicæ, quod plùs ad eius finem conducit. Sed conceptus objectivi parùm, aut nihil conducunt ad finem Logicæ: Ergò. Prob. min.: Finis Logicæ est veritatis manifestatio; sed àd veritatem manifestandam parùm conducunt Conceptus objectivi: Ergò. Prob. min.: Illud conducit àd veritatem manifestandam, in quo
clari-

claritas ordinata reperitur ; sed in conceptibus objectivis claritas ordinata non reperitur , cum indigeant lumine conceptuum , ut declarentur : Ergò. *Conf.*: Logica (18) inventa est , ut intellectus in ipso actu rationis ordinatè , & sine errore procedat ; sed ablata

(18)
P. Loff. tr.
I. disp. 2.
c. 6. n. 24.

23 *Ad arg. resp.* ; dist. ultimam maj.: In quo claritas reperitur propriè , & subjectivè , concedo maj.; impropriè , & repræsentativè , neg. maj. ; & sic dist. min., nego consequentiam. Licet in conceptibus formalibus claritas reperiatur ; hæc tamen claritas est naturalis , non verò artificialis, nisi tantum repræsentativè, & impropriè ; ut multoties dictum relinquimus: Cæterum in conceptibus objectivis reperitur claritas vi artificiosi ordinis , quo disponuntur objecta ; sicque est claritas artificiosa, & in essendo. *Ad Conf.*, neg. min. : Vel dist. illam : procederet ordinatè , & sine errore in cognitione naturali , sicut procedit multoties homo rusticus , concedo min. ; in cognitione artificiali logica , neg. min. *Imò*, cum Logica ordinet actus propter objecta; deficiente ordinandorum objectorum intentione , nullo ordine logico procederet in actu rationis.

24 *Dices* contra solutionem arg. : Claritas ordinata reperitur propriè, & subjectivè in actibus intellectus : Ergò non reperitur in conceptibus objectivis. *Prob. ant.* : Ibi reperitur claritas ordinata , ubi est capacitas erroris ; sed hæc solum reperitur in conceptibus formalibus : Ergò. *Prob. min.* : In hac propositione : *Deus est finitus* , datur error ; sed hic error, non est in conceptu objectivo : Ergò. *Min. patet* ; quia Deus est incapax erroris. *Resp. neg. ultim. min.* ; & dist. ejus prob : Deus est incapax erroris effective,

322 *Liber I. Quæst. II. de Objecto materiali Logicæ*
concedo ant. ; subjectivè , subdist. : Secundùm se, vel
perfectè cognitus , concedo ant. ; cognitus imperfe-
ctè cognitione inadæquatà , & defectuosà , neg. ant. ;
& conseq.

25 Licet Deus non possit erroris esse causa , po-
test esse subjectum illius ; non tamen secundùm se,
neque conceptu Theologico , & perfecto attractus ; sed
solum attractus cognitione imperfectà , & erroneà , quia
sic facilè intellectus illi attribuit , quod ipsi repugnat :
Sicut enim Deus est subjectum moralis offensæ , non
secundùm se , sed ut aversivè attractus per peccatum ;
ita est subjectum erroris , non secundùm se , sed ut
falsò cognitus. *Nec dicas* : quòd si Deus , ut falsò co-
gnitus , est capax erroris ; sola cognitio , & non Deus
erit erroris capax : Sicut albedo disgregat visum , hoc
ipso , quod paries , ut albus , disgreget visum. *Resp.*
enim , neg. conseq. : Quia albedo est ratio formalis
disgregandi visum ; at verò apprehensio defectuosa est
mera conditio , ut Deus sit subjectum erroris.

26 *Instab.* : Deus quomodolibet apprehensus ne-
quit esse subjectum secundæ intentionis : Ergò. Prob.
ant. : Deus est incapax logicæ potentialitatis ; sed sub-
jectum importat logicam potentialitatem respectu se-
cundæ intentionis : Ergò. Prob. maj. : Deus est in-
capax potentialitatis metaphysicæ , aliàs posset com-
poni ex genere , & differentià : Ergò. *Conf.* : Sicut
Deus est summè simplex , ita est actus purus ; sed
quia est summè simplex , non admittit compositionem
ex genere , & differentià : Ergò , quia est actus pu-
rus , non admittit potentialitatem subjecti logici re-
spectu secundæ intentionis.

27 *Ad inst.* , neg. ult. Conseq. : Disparitas est ;
quia potentialitas metaphysica exclusionem ge-
nerici conceptus , à conceptu differentiali requirit ,
quæ

quæ Deo repugnat: (19) At verò potentialitas logica subjecti respectu prædicati, in quo secunda intentio fundatur, non requirit exclusionem conceptus prædicati à conceptu subjecti; sed sufficit distinctio inclusiva suo loco explicanda; quæ in Deo statuitur à Theologis. (20) Et, si hujus disparitatis rationem quæras; hæc est: Quia compositio metaphysica fit, contrahendo rationem genericam ad differentialem, ad quod requiritur, quòd ratio generica non sit implicite in differentiali; secus, non esset propria contractio: Ad compositionem ex subjecto, & prædicato sufficit, exprimi prædicatum, quod in subjecto erat occultum; ut in hac propositione: *Homo est animal rationale.*

28 *Quòd si dicas*, in propositione negativà, v. gr. *Deus non est creatura*, non fundari potentialitatem logicam subjecti in distinctione inclusivà: *Fatemur* equidem; quia ibi datur major distinctio subjectum inter, & prædicatum, in quà fundatur potentialitas subjecti negativæ propositionis. *Ex dictis patet* disparitas ad *Conf.*: Potentialitas enim subjecti ad recipiendam secundam intentionem fundatur in potentialitate respectu prædicati, & hæc ulterius in utriusque distinctione saltem inclusiva, quæ verè est in Deo; atque adeo datur in Deo illa potentialitas: Cæterum compositio metaphysica fundatur in aliquà compositione reali, quæ Deo repugnat omninò.

29 *ARGUES* 3.: Entitas objectiva rei, quæ definitur, non ponitur ex directione Logicæ: Ergò. Prob. ant.: Ea entitas præsupponitur, non solum secundum se, sed etiam, ut cognita, ante Logicæ directionem: Ergò. Ant. liquet: quia prius debet cognosci, quàm ipsi secunda definiti intentio tribuatur. *Conf.* 1.: Quod est objectum materiale primarium Logicæ, debet

(19)

Vid. Gonet
in Clys.

Theolog. tr

1. disp. 3.

ar. 3. à. n.

34.

(20)

Vid. Gonet
ubi supr.

art. 4. num

12.

principalius à Logicà definiri; sed in generis definitione principalius, juxta plures Thomistas, secunda intentio, quàm natura, definitur: Ergò. *Conf.* 2.: (21) Asinus, & mulus sunt objectivi conceptus; sed de asino, & mulo nullam Logica curam habet: Ergò. Min. est certa; quis enim dicat Logicam stabuli Præfectam?

30 *Resp.* ad arg., instando illud: Lapidés præsupponuntur ad Architectonicæ directionem; ligna ad directionem Lignariæ; & sic de aliis: Ergò non sunt objecta materialia illarum artium? *Deinde*: dist. primum ant.: Non ponitur ex Logicæ directione secundum esse intrinsecum, & naturale, concedo ant.; secundum esse accidentale, & artificiale, nego ant., & conseq. Materia enim, ex quâ fit artefactum, præsupponitur quidem ad artis directionem; media tamen artis directione, habet esse artificiale; quod sufficit, ut ea obiectum materiale dicatur; ut in singulis artibus patet. *Ad primam conf.*; dist. maj.: Debet definiri principalius, quàm secundarium obiectum, cong. maj.; principalius, quàm formale obiectum, qualis est in genere secunda intentio, neg. maj.; & concessà min., nego conseq. Solutio patet ex terminis.

31 *Ad 2. Conf.*, insto arg.: Mendacium, & hæresis sunt conceptus formales; sed de mendacio, & hæresi nulla est Logicæ cura: Ergò nulla est cura de conceptibus formalibus? *Iterum resp.*, dist. maj.: Sunt conceptus obiectivi penès nudas entitates, nego maj.; ut substantiant secundis intentionibus, conced. maj.; & sic distinctà min, nego conseq. Solutio constat ex num. 1. 2. & 3. Alia contrariorum (22) argumenta, aut facillè ex dictis solvuntur, aut nihil ampliùs probant, quàm conceptus obiectivos non esse obiectum forma-

(21)

A. Arriag
dis. 2. Log
section. 1.
subsec. 2.
in princ.

(22)

Vid. P. Loff
tr. 1. disp.
2. cap. 6.
à num. 2.
usq. ad 6.
& à n. 22
usque ad
25. inclus.

le Logicæ ; quod liberè confitemur. *Ex dictis* jam colliges , omnia entia , sive realia , sive rationis , ab intellectu cognita , esse Logicæ materiale obiectum ; ea enim omnia possunt à forma Logicæ simpliciter denominari ; ut in hac propositione : *Ens rationis non est ens reale.*

QUÆSTIO III.

DE OBJECTO FORMALI LOGICÆ.

ARTICULUS I.

Vtrum aliquod artificium actuum Intellectus sit Objectum formale Logicæ

I **U**T certum supponimus , obiectum formale Logicæ , ut & aliarum artium , esse artificium aliquod regulis Logicæ directum. Est autem directio duplex , altera activa , passiva altera : *Directio activa* est ipsa regula dirigens , seu exercitium regulæ dirigentis : *Directio passiva* est ordo , seu rectitudo , in obiectis ex activa directione resultans. At verò cuiuslibet directioni sua correspondet *Dirigibilitas* , activa scilicet , & passiva. *Dirigibilitas activa* , quæ *Directio activa in actu primo* , seu *Directivitas* dici solet , est capacitas regularum ad dirigendum. *Dirigibilitas passiva* , quæ etiam *Directio passiva in actu primo* nominatur , est obiectorum capacitas , ut dirigantur.

2 *Adverte* tamen , aliquos Recentiores (1) passivam dirigibilitatem accipere , non pro obiectorum , ut dirigantur , capacitate ; sed pro directione ipsâ ; non quidem , ut actuali ; sed , ut possibili : in quo sensu affirmant ,

(1)

Vid. Doct.

Serv. dis.

3. cap. 1.

num. 6.

(2)
P. Lof. tr. I
disp. 2. cap
7. n. 14.

firmant, conceptus formales pertinere ad Logicam, ut dirigibiles; sicut intelligibile ad intellectum, & amabile ad voluntatem. *Adverte* 2., apud alios (2) bifariam posse aliquid esse dirigibile; subiectivè scilicet, & obiectivè. *Subiectivè* dirigibile illud dicunt, quod præsupponitur existens cum indifferentiâ ad recipiendam formam artificiosam, antequàm dirigatur; v. gr. lignum respectu artis Statuaricæ. *Obiectivè* dirigibile appellant, quod ex suo genere est rectum; indifferens tamen, ut existat, vel non existat: ideoque ex artis directione ponitur sub existentiâ potius, quàm ejus oppositum.

3—Hæcine dixerimus, ut Adversariorum opiniones faciliè intelligantur, & impugnentur. Quatenus autem ad nos attinet; dicimus, esse subiectivè dirigibile, quod est capax actualis passivæ directionis; sive præsupponatur existens, aut secus: reliqua verò esse tantum extrinsecè dirigibilia, vel per modum signi, vel actionis, aut obiecti. *Certum est* 1.: Quòd neque dirigibilitas activa, neque activa directio est obiectum formale Logicæ; quia utraque à Logicæ regulis est indistincta. *Certum est* 2.: Dirigibilitatem passivam obiecti materialis non esse obiectum formale; quia illa præsupponitur in materia, ut necessaria conditio ad recipiendam formam artificiosam. (3)

(3)
Vid. Palan
quest. 4.
à num. 11.
& Irrib.
quest. 2.
art. 4.

4—Supereft igitur indaganda difficultas de directione passivâ actuum intellectus, & conceptuum obiectivorum. Cum enim Jesuitæ communiter asserant, actus intellectus, seu conceptus formales esse obiectum materiale Logicæ; ex consequenti affirmant, eorundem artificium, quod in eorum passivâ directione, seu (ut aliis placet) dirigibilitate objectivâ consistit, esse formale Logicæ obiectum. Illud artificium consistere, dicunt (4) in speciali, ac certo modo representandi obje-

(4)
P. Loffada
ubi supra
num. 16.

objecta in modum artefacti logici; qui tamen repræsentandi modus à specifica actuum repræsentatione non est realiter distinctus; ut fatentur ipsi. Oppositum tenent Thomistæ; negantes quippe, actus intellectus esse objectum materiale Logicæ.

Nostra Conclusio.

5) **DICIMVS**: Objectum formale Logicæ non est aliquod artificium actuum intellectus, seu eorum passiva directio. Hæc conclusio constat 1. Ex D. Thomà alibi allegato. (5) *Constat* 2.: Quia forma Logica est ea, vi cujus ejus materia denominatur artefactum logicum; sed actus intellectus sunt incapaces denominationis propriæ artefacti logici; solum enim sunt artefacta in repræsentando: Ergò sunt incapaces artificii, quod sit objectum formale Logicæ. *Vide quest. 2. art. 3. à num. 4. & sequent.*

(5)
Vide supr. quest. 2. art. 3. n. 3.

6) **PROB. Conclusio**: Si aliquod artificium actibus intellectus intrinsicè esset objectum formale Logicæ, illud esset distinctum à actibus, vel cum ipsis actibus identificatum; sed neutrum verum est: Ergò *Prob. min.*; quoad primam partem: Illud artificium consistit per vos in speciali, à certo modo repræsentandi objecta; sed actus intellectus ex suismet essentialibus naturalibus illo speciali modo objecta repræsentant: Ergò *Min. patet.*: *Tum*; quia hæc cognitio animal rationale, sive à Logico, sive à Rustico producat, eodem modo essentialia hominis prædicata notificat: *Tum* etiam; quia actus intellectus se cum identificat suum tendendi modum specificativum in objecta.

7) *Prob. jam prima minor*, quoad secundam partem: Objectum formale cujuscumque artis debet esse forma artificialis realiter à materiâ distincta, ipsique acci-

accidentaliter adveniens; sed artificium actuum intellectus est, per vos, objectum formale Logicae, & actus intellectus sunt ejus materia: Ergò illud artificium, si esset objectum formale Logicae, esset ab ipsis actibus realiter distinctum. Maj. patet in quolibet arte, sive factiva, ut in Domificatoria artificium domus, & in Pictoria artificium imaginis; sive activa, ut in saltatoria artificiosus saltandi modus, qui non secus à saltibus, ac sessio à sedente, & cursus à curronte, differt.

(6)
P. Loffada
tr. I. disp.
2. c. 7. n. 1.
23. & cap
B. num. 5.

8— *Sed*, quia Adversarii majorem illam de artibus activis negant, (6) concedunt autem de factivis; vide quæ diximus supra *questione 2. articulo 3. à numero. 6.*; ubi satis ostendimus, Logicam non esse artem purè activam. *Interim* contra solutionem ipsis solutionis exemplis insurgimus. *Primò*: Saltatoria, & Musica sunt artes activæ; sed earum forma artificiosa realiter à materia differt: Ergò pariter, dato, & non concessio, quòd Logica sit ars actionis; forma artificiosa debet esse realiter à actibus intellectus distincta. *Prob. min.*: Materia Saltatoriæ sunt pedum motus præcisivè à quolibet artificio; sed illi motus sunt realiter diversi ab artificio saltandi: Ergò. *Prob. min.*: Modus physicus realiter distinguitur à re, cujus est modus, ut patet in sessione, statione, & cursu; sed artificium saltationis est modus ipsius: Ergò.

9— *Urgetur*: Quæ, divinitus saltem, valent separari, sunt realiter distincta; sed motus pedum, & artificium saltandi possunt divinitus separari: Ergò. *Prob. min.*: Idem numero saltus à saltatore productus, potuit, saltem divinitus, ab alio saltandi arte inscio produci; sed productus ab ignorante non haberet artificium saltandi: Ergò, Maj. est certa; quia juxta Contrarios non repugnat, eundem numero effectum à
du:

duplici causà produci. Prob. min. : Licet ignorans artem possit operari opera artificiosa in actu primo, seu in potentia, non autem in actu secundo, ut nobiscum consentiunt Contrarii; (7) sed opera artificiosa tantum in actu primo non habent artis artificium, licet possint habere : Ergò. Idem argumentum fit de Musica, &c.

10—*Secundò* impugnatur solutio : Quod convenit materiæ artis suapte naturà non est illi artificiale; sed representatio actuum intellectus ipsis convenit naturà suà : Ergò. Maj. patet : quia naturale, & artificiale contraponuntur, ut dici solet secundo Physicorum. *Conf.* : Ars, sicut & natura, non nisi ex præsupposità materià quidquam facit, ut inquit P. Loffada; (8) sed in opere naturali præsupponitur materia realiter à formà distincta : Ergò pariter. *Conf.* 2. : Representatio actuum intellectus est eorum specifica vitalitas, quæ differunt ab actibus voluntatis; sed specifica vitalitas actuum vitalium est ratio formalis Animasticæ : Ergò non est ratio formalis Logicæ.

11—*Impugnatur tertio* : Facultas practica debet introducere formam in materiam distinctam, ut patet in Domificatoria, Lignaria, Ferraria, &c. Sed Logica, per vos, est simpliciter practica: Ergò, si artificium cognitionis esset ejus forma, deberet à cognitione distingui. *Nunc sic*; sed artificium actuum intellectus non est distinctum ab ipsis actibus : Ergò illud artificium non est forma Logicæ. *Conf.*, & præoccupatur solutio : Licet Grammatica, & Rhetorica sint artes actionis, artificium est à vocibus distinctum : Ergò pariter. Conseq. tenet; quia sicut actus intellectus sunt representativi, ita voces sunt significativæ. *Ex quibus* jam colliges, in potentiis naturalibus, & habitibus speculativis non requiri distinctionem realem

(7)

Vide sup. quest. 1. ar. 7. num 29. & Ser. disp. 1. cap 9. n. 89.

(8)

P. Loffada in Physica tr. 2. disp. 1. c. 3. n. 2

320 *Lib. I. Quest. III. de Objecto formali Logicæ.*
inter objectam materiale, & formale; quia objecta
non faciunt, sed præsupponunt.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

(9) **A**RGVES 1. D. Thomas in præmio Ethicorum (9) docet, quod Logicæ pro objecto respondet Ordo, quem Ratio considerando facit in proprio actu; putà cum ordinat conceptus suos ad invicem: Sicut Ethicæ Ordo, quem Ratio considerando facit in operationibus voluntatis: Et sicut artibus mechanicis Ordo, quem Ratio considerando facit in exterioribus rebus, quarum ipsa est causa; sicut in arcà, & domo; sed ordo actuum voluntatis est objectum formale Ethicæ, & ordo, seu dispositio arcæ, vel domus est objectum Lignariæ, & Architectonicæ: Ergò ordo actuum intellectus est objectum formale Logicæ.

13— *Insto argumentum*, posità eadem majori; sed ordo, seu dispositio arcæ, vel domus realiter est distinctus ab illarum materia: Ergò pariter ordo actuum intellectus realiter ab ipsis actibus distinguitur? *Si dicant*, eam paritatem non in omnibus tenere, quia: *Exemplorum non requiritur paritas in omni*, ut jam fere omnibus in proverbio est: Idem, & nos dicimus ad argumentum. *Sed directè* dicimus, D. Thomam per illa verba *in proprio actu*, intelligere conceptum objectivum, qui, cum sit ab intellectu conceptus, factusque Objectivus; propriè est ab ipso actus: Comune est enim, *actum* sumi pro re constructa; sicut vocantur *Acta Apostolorum*, Apostolorum gesta.

14— Neque firmo caret fundamento interpretatio ista à litterà D. Thomæ desumpto. Ibi enim docet; quòd, cum Ratio, seu Intellectus *ordinat conceptus suos*, facit ordinem *in proprio actu*; satis innuens, se aliud,

actiones Artificis, ut medium, non ut finem, intuetur; artificium autem domus, ut finem proximum, & intrinsicum respicit; & denique hominum immunitatem à temporum incommodis, ut finem extrinsecum, & remotum: Ita Logica actiones intellectus, quatenus factivas, & repræsentativas objectorum, non ut finem, sed ut medium, dirigit; artificium autem objectorum, ipsorumque objectivam veritatem, ut finem intrinsicum construit, ac speculatur: Et denique obiecta ita constructa ordinat, tamquam ad finem extrinsecum, ad actus intellectus; ut mediis illis, cæterarum Scientiarum objecta scientificè speculentur. Non secus ac Frænofactoria frænorum ordinat ad Equestrem; ut eo munus rectè equitandi assequatur.

20 *Dices*: Rectitudo actuum intellectus est finis intrinsicus Logicæ: Ergò. Prob. ant.: Finis intrinsicus Logicæ est, quem Logica immediatius respicit; sed Logica immediatius respicit actuum rectitudinem, quam objectorum artificium: Ergò. Min. patet; quia mediâ actuum rectitudine objectorum construit artificium. *Resp. 1.*, dist. min. probationis: Immediatius respicit actuum rectitudinem, tamquam finem, neg. min.; tamquam medium, ad finem ordinatum, conc. min., & nego conseq. Solutio ex dictis liquet. *Resp. 2.*, dist. majorem probationis: Quem Logica immediatius respicit in intentione, conc. mai.; in executione, neg. mai.; & sic distinctâ min., neg. conseq.

21 Quod est prius in intentione est posterius in executione, & è contrâ. Cum ergò rectitudo actuum intellectus sit executio rectitudinis objectorum; illa debet esse prior, & hæc posterior in executione. *Ceterum*, & rectitudo ipsa actuum intellectus, cum non propter se, sed propter obiectorum artificium intendatur, non est prior, sed posterior in intentione. De ra-

tionem autem finis non est, quod sit prior in executione, cum ita priora sint media quibus assequitur; sed quod prior sit in intentione: quia prius intenditur finis, quam media ad illum assequendum intenduntur.

(11)

*Ex Palan
tr. 1. quæf
4. d. n. 42.*

22 *Instab.*: Actus (11) intellectus perfectiores sunt, quam objectorum artificium; hoc enim est rationis, illi verò reales; sed perfectius nequit, nisi inordinatè, ad imperfectius, tamquam ad finem, ordinari: Ergò actus intellectus non sunt media ad finem Logicæ, sed ipse finis, & quidem primus in intentione. *Conf. 1.*: Actus intellectus juxta Thomistas sunt finis remotus Logicæ; finis remotus prior est in intentione, quam proximus, hic enim est propter illum: Ergò. *Conf. 2.*: Finis ultimus non comparatur, ut via, & effectio finis proximi; sed actus intellectus, ut objecta logicalia repræsentantes, sunt finis ultimus Logicæ: Ergò.

(12)

*Lano. l. 1.
quæf. 3. ar
2. n. 489.*

23 *Ad inst., resp. 1.* (12) concessa mai., dist. min.: Tamquam ad finem *cujus gratiâ*, concedo min.; tamquam ad finem *cui*, seu effectus, nego min.; & consequ. Non enim est inconveniens, quod perfectius ordinetur ad imperfectius, tamquam ad finem *cui*, ut patet in Incarnatione Verbi Divini, quæ, cum perfectior sit hominum redemptione, ad hanc eo modo fuit ordinata; canitur enim in symbolo fidei: *Qui*

(13)

*Vid. Gonet
p. 3. tr. 1.
disp. 5. art
1. n. 52.*

propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis; & incarnatus est. (13) *Resp. 2.* (14) dist. mai.: Sunt perfectiores sumpti signatè, & ut quod, concedo mai.; sumpti exercitè, & ut quo, neg. mai.

(14)

*Coll. Rip,
lib. 4. dub.
3. n. 22.*

Vel aliter: Enitativè, & de materiali, concedo mai.; formaliter, & in esse medii, & actionis respectu artificiali objectivi in esse finis, & termini, nego mai.; & sic dist. min., neg. consequ.

24 Licet enim actus intellectus, utpote reales intentionales, entitativè, seu *ut quod* accepti, sint perfectiores artificio objectorum, quod est ens rationis; at verò sumpti formaliter, ut actiones illius artificii productivæ, & quatenus media ad illud, imperfectiores sunt: Medium enim, ut tale, imperfectius est fine. Similem traddidimus doctrinam de signo respectu significati: (15) At præsens apud omnes, qui ens rationis ab actu intellectus factum admittunt, debet esse vera. *Ad 1. Conf.*, dist. maj.: Finis remotus in intentione, conc. maj.; in executione, nego maj.: Et dist. min.: Finis remotus in executione, & primus in intentione, concedo min.; remotus in intentione, nego min., & conseq. Actus intellectus dicuntur à nobis finis remotus in ordine intentivo; licet priores sint in ordine executivo.

25 *Vel aliter*: dist. maj. primæ *Conf.*: Actus intellectus, ut effectivi, & repræsentativi artificii logici, nego maj.; sic enim sunt actiones, & media; non finis: ut repræsentativi objectorum aliarum Scientiarum, concedo maj.; & concessa min.; nego conseq. Solutio ex dictis constat. Cum enim Logica sit Scientia ministerialis, ordinata ad alias Scientias, ut ad finem extrinsecum, & remotum; pariter ordinat artefacta ad actus intellectus, ut sine errore procedant circa objecta aliarum Scientiarum: Sed non ea ordinat ad prædictos actus, ut objectorum ordinem repræsentent; sed potius è contrà contingit.

26 *Ad 2. Conf.*, dist. maj.: Finis ultimus in executione, concedo maj.; ultimus in intentione, subdist.: Si non sit aliunde exercitium, seu id quo finis primus in intentione executivè consequitur, concedo; si sit, ut sunt actus intellectus ad ponenda artefacta objectiva in executione, nego maj. *Vel aliter*: Finis ultimus,

(15)
Vide lib. I
Dialect. q.
I. art. I. n.
8.

ut talis, concedo; sub alia ratione, quâ non est finis ultimus, nego maj., & minorem. Actus enim intellectus, ut repræsentantes objecta logicalia, non sunt ultimus finis, sed media; ut diximus: Solùm itaque sunt finis ultimus, ut repræsentantes objecta aliarum Scientiarum.

27 *Replie.*: Sicut actus intellectus, ut practicè fingentes objectorum artificium, sunt medium ad illud construendum; ita objecta ipsa artificiosè disposita sunt media, quibus actus intellectus veritatem illius artificii speculantur: Ergò actus intellectus sunt finis ultimus in executione; adeoque primus in intentione. *Resp.* dist. ant., quoad secundam partem: Ita objecta, ut practicè constructa, concedo ant.; ut speculata, nego ant., & conseq. Itaque actus intellectus, ut constructivi objectivorum artefactorum, sunt actiones, quibus fiunt artefacta; ut speculativi veritatis objectivæ, sunt ipsorum speculationes: Quemadmodum ergò primo modo non sunt finis, sed medium Logicæ, quatenus practicæ *secundum quid*; ita secundo modo medium sunt, non finis, Logicæ speculativæ.

(16)

*Vide M.**Palanc. tr.**1. q. 4. à. n.**40. usq; ad**48. ubi in-**geniosè dis-**currit.*

(17)

*Vide Pal.**ibi sup. n.**36. & 37.*

(18)

*D. Tb. 1. p.**q. 16. a. 1.**& alibi.*

(16)

28 Pro aliis solvendis *nota 1.*: Repræsentationem actuum intellectus, quoad entitatem esse naturalem, quoad modum verò repræsentandi, per modum generis, & differentie, esse artificialem; sicut actiones scribendi, & domificandi sunt entitativè naturales, & modaliter artificiales. (17) *Nota 2.*: Logicam, quippè quæ veritatis est Magistra, respicere veritatem formalem, ut finem extrinsecum; ut intrinsecum verò solam veritatem artificiosam objectivam, quæ stat in conformitate dispositionis objectorum cum regulis Logicæ. *Vnde*, cum D. Thomas (18) asserit, veritatem esse in actibus intellectus, velut in subjecto;

loquitur de veritate formali. Aliarum D. Thomæ Auctorit. ex Opusc. 55. & 56. desumptarum expositionem ad librum de Vniuersalibus differimus: Interea loci dicimus, sub dubio esse, an ea opuscula sint D. Thom., nec ne? Quorum his tantum verbis fidem damus, quæ certis D. Thom. Doctrinis arrident; qualia non sunt, quæ ab Adversariis nobis opponuntur. (19)

ARTICVLVS II.

Virum aliquod reale artificium Conceptuum Objectivorum sit Objectum formale Logicæ?

EX hucusque dictis satis inferitur, aliquod objectorum artificium esse objectum formale Logicæ; Tum à sufficienti partium enumeratione: Secluis enim vocum, & conceptuum formalium artificiis, solum artificiosa objectorum dispositio superest, cui dignitas hæcine tribuatur. Tum etiam; quia, cum ex dictis *quest. præced. art. 4.* constet, conceptus objectivos esse objectum materiale Logicæ; necessariâ doctrinæ connexionem inferitur, eorundem formam artificiosam esse objectum formale. Tum denique; quia, si solum Conceptus objectivi sunt propriè artefactum logicum, propriè genus, & differentia, subjectum, & prædicatum, ut ibidem (1) diximus; solum eorum forma erit forma artificiosa artefacti logici, generis, & differentia, aut subjecti, & prædicati, in quâ objectum formale Logicæ uno omnium consensu consistit.

2. Hicè consentiunt Contrariorum plurimi, qui Conceptus objectivos objectum materiale Logicæ inadæquatam dicunt. *Ceterum*, ubi illius artificii for-

(19)

P. Loffada

tra. I. disp.

2. cap. 4. n.

33. & 34.

(1)

Vide supr.

q. 2. art. 4.

à num. 5.

& seq.

mam assignant; per aliam viam à nostrà revertuntur in regionem suam. Dicunt etenim, artificium illud objectivum formaliter consistere in extrinsecà denominatione *cogniti*, cujus forma est cognitio ipsa denominans; sicque Genus nihil esse aliud, quàm naturam cognitam, ut communem multis, quæ importat de materiali naturam, & de formali cognitionem; idemque docent de reliquis Logicæ artefactis. Nos autem dicimus, formam illius artificii, non esse cognitionem, sed aliam formam, vi practicæ cognitionis efformatam; quæ, cum re verà non sit in objectis, eam, dicimus, esse fictam, maximo licet cum fundamento.

3 Pro clarà dicendorum intelligentià, *nota 1.*; quòd ens (idest habens esse) est duplex; alterum reale, rationis alterum. Ens reale est, quod habet esse independenter ab intellectu fictione; quòd, si habeat illud esse extra intellectum, ut *Petrus*, dicitur reale physicum; si illud habeat intra intellectum, dicitur ens reale intentionale; v. gr. operationes, & habitus intellectus. Ens rationis est illud, quod habet esse fictum à intellectu; quod, si absque fundamento fingatur; ens rationis ratiocinantis dicitur, seu chimericum; v. gr. *Alter Deus: Mons aureus*: Si tamen cum fundamento fingatur, ut fingitur relatio generis ad differentiam; cum tamen ibi nulla sit vera relatio; dicitur ens rationis ratiocinatae. *Sed nota 2.*: Quod ens reale intentionale, eò quòd ab intellectu habeat esse, licet absque ullà fictione, vocatur *Ens rationis subjectiveum*; ens verò fictum *Ens rationis objectiveum* dicitur, de quibus in Metaphysica.

Nostra Conclusio.

4. DICIMVS: Objectum formale Logicæ non est aliquòd

aliquod real: objectorum artificium, seu eorum passiva directio extrinseca. Hæc conclusio, quæ illos ad certamen revocat, quibuscum aliquando (2) pacem habuimus ex parte compositam, constat ex D. Thoma, (3) docente: Logicam agere de illis intentionibus, quas ratio adinvenit in rebus consideratis, tamquam de objecto proprio. Sed cognitio, ut extrinsecè terminata ad objectum, non est aliqua intentio à ratione inventa in rebus consideratis: Ergò. *Prob. min. 1.*: Illa cognitio est adinventio illarum intentionum: Ergò. *Secundò*: Cognitio, extrinsecè terminata ad objectum, est objecti consideratio; sed illæ intentiones D. Thomæ adinveniuntur in rebus jam consideratis: Ergò. Sed de hac autoritate iterum redibit sermo.

(2)
Vide *supr.*

q. 2. art. 4
num. 14.

(3)
D. Th. 4.
Metaphys
lect. 4.

5 *PROB.* Conclusio: Objectum formale Logicæ debet esse forma artificiosa, intrinsecè recepta in materiâ Logicæ; sed directio passiva extrinseca conceptuum objectivorum non recipitur intrinsecè in conceptibus objectivis: Ergò. *Min. patet*; quia cognitio, quæ natura animalis extrinsecè denominatur cognita, non in natura, sed in intellectu recipitur intrinsecè. *Prob. mai.*: Objectum formale Logicæ debet esse forma artefacti logici; sed forma artefacti logici debet intrinsecè in materiâ Logicæ recipi: Ergò. *Prob. min.*: Forma domus debet intrinsecè recipi in materiâ; forma imaginis debet intrinsecè recipi in coloribus, &c. Ergò pariter: Constat enim, ita comparari Logicam ad sua artefacta; sicut Architectonica, & Pictoria ad propria opera constructa.

6 *PROB. 2.* Conclusio: Objectum formale Logicæ debet esse forma artefacti logici, ut nemo dubitat; sed extrinseca denominatio *cogniti* non est forma artefacti logici: Ergò. *Prob. min.*: Objecta, ut extrinsecè cognita, non sunt logica artefacta: Ergò.

Prob. ant. : Objecta , ut extrinsecè cognita , solum important de formali cognitionem ad ipsa terminatam ; sed objecta , ut extrinsecè cognitionem terminantia , non sunt logicalia artefacta : Ergò. Prob. min. : Cognitionis terminata ad objecta non denominat ipsa formaliter artefacta : Ergò. Prob. ant. : Cognitionis ad objecta terminata est actio , quæ intellectus practicè conficit artefacta ; sed actio , quæ intellectus practicè construit artefacta , non denominat formaliter artefacta : Ergò.

7 Prob. min. : Actio , quæ Pictor efficit imaginem practicè artefactam , seu artificiosam , non constituit formaliter artificium imaginis : Ergò pariter. consequenter tenet à paritate : quia sicut Ars pictoria est simpliciter practica ; ita Logica , juxta Contrarios ; sed Pictoria non constituit formaliter artefactum pictum per actionem , sed per formam distinctam in materiam artis introductam : Ergò. *Urgetur* : Sicut conceptus objectivi sunt materia Logicæ ; ita conceptus formales , juxta Adversarios , cum quibus agimus in præsentia ; sed conceptus formales non denominantur formaliter artefacta per extrinsecam denominationem à logicà directione desumptam , sed per formam intrinsecam : Ergò pariter.

8 Respondere solent Adversarii , (4) imaginem domum , aliaque hujusmodi denominari , & constitui formaliter artefacta per actionem , quæ fiunt ab Artifice ; licet denominentur artificia à forma ipsis intrinseca. Hæc Solutio verum tenet , si nomen *artefactum* id sonet , quod est factum ab arte , quacumque alià formalitate præcisà ; sed , si *artefactum* accipiatur , ut solet , pro composito ex materia , & forma artificiali ; nulla erit solutio. *Sic argumentor* : Per vos licet imago denominetur artefacta à ipsà actione artificiosa ;

ut

(4)
P. Lossada
tr. 1. disp.
2. c. 4. num
22.

Art. II. Vir. artif. reale Concep. Object. &c. 331
ut denominetur in se artificiosa, indiget formà in-
trinsecà ab illà actione distinctà : Ergò, pariter, Con-
seq. tenet à paritate, ut suprà. (5)

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

9 **A**RGVES 1. : Objectum formale Logicæ est
& prædicati; sed hæc forma est extrinseca realis de-
nominatio : Ergò. Prob. min. : Forma definiti, divisi,
subiecti, & prædicati est realis intellectus cognitio; sed
hæc solum extrinsecè denominat objecta : Ergò. Prob.
mai. : Per eandem formam, per quam intellectus de-
nominatur formaliter definiens, dividens, subjiciens,
& prædicans, denominantur objecta formaliter defi-
nita, divisa, subiecta, & prædicata; sed intellectus
per suam ipsius cognitionem denominatur formaliter
definiens, dividens, subjiciens, & prædicans : Ergò.
Prob. mai. : Per eandem formam, per quam intel-
lectus denominatur formaliter cognoscens, denomi-
natur objectum formaliter cognitum; & per eandem,
quà voluntas amans, objectum denominatur amatum;
Ergò.

10 *In isto argumentum* : Per eandem formam, quã
intellectus denominatur formaliter cognoscens, ob-
jectum denominatur formaliter cognitum : Ergò per
eandem activam directionem, per quam Logica de-
nominatur formaliter artificiosè dirigens definitio-
nem formalem, definitio formalis denominatur forma-
liter passivè directã ? Ergò directio passiva conceptu-
um formalium, in qua stat per vos artificium logicum
erit extrinseca denominatio indistincta à regula diri-
gente ? *Iterum* : Ergò per eandem actionem, quã
agens denominatur formaliter artificiosè dealbens,
ifiad-

(5)
Vide alias
prob. apud
Irrib. q. 2.
art. 5. &
apud Coll.
Rip. lib. 4.
dub. 4. à. m.
2.

(6)
P. Loffada
tr. I. disp.
2. cap. 4. n.
 22.

ædificans ; calefaciens , denominatur res formaliter artificiosè dealbata , ædificata , calefacta ? *Audebunt* (6) fortassè concedere secundam consequentiam ; inquirentes , rem à actione denominari formaliter dealbatam , ædificatam , calefactam ; ab artificio verò intrinseco denominari albam , ædificium , calidam. Sed quatenus hoc verum sit , *vide sup. num. 8.*

11 Et , si ita licet discurrere , *resp.* , neg. min. ; ad prob. , neg. mai. ; ad alteram probationem , nego mai. ; imò , & suppositum ; quòd nempe intellectus sit formaliter definiens , dividens , prædicans , &c. Denominatio enim formalis solùm formæ tribuitur , non causæ efficienti ; intellectus autem , licet sit causa efficiens definiti , divisi , subiecti , & prædicati , non tamen causa formalis. Dicimus ergò , intellectum esse formaliter producentem , aut repræsentantem definitionem , divisionem , subjectionem , & prædicationem objectivam ; & , his mediis , effectivè definire , &c.

12 Pro cuius intelligentiâ , scias oportet , formale munus definiendi , dividendi , &c. , non esse de genere effectivo , sed de genere relativo , & repræsentativo ; in hoc autem genere formalis denominatio non tribuitur agenti , qui repræsentationis instrumentum , aut relationem producit ; sed repræsentationis , aut relationis subjecto. Patet exemplis doctrina nostra : Est hominis beneplacitum producat signum ad placitum , cuius est formaliter significare ; non dicitur , hominem , illud producentem , formaliter significare , sed effectivè ad summum : Quamvis agens producat album relativè simile alteri albo ; non dicitur agens , formaliter album ad album referre , sed effectivè , ut plurimum : Pariter ergò quamvis intellectus formaliter producat definitionem , & divisionem ; non dicitur formaliter , sed effectivè , definire , dividere , &c.

Nec

13 *Nec dicas*; agens denominari formaliter agens à actione, cujus est causa efficiens: Ergò & intellectus formaliter definiens, etsi sit causa efficiens definitionis. *Nam insto*: Ergò & homines dicuntur, formaliter significare, & referre, quia producant signum, & relativum? Discrimen enim inter utrumque est; quòd actio est à agente, & in agente, saltem *egressivè*, quia immediatè ab illo dimanat; at verò definitio, & divisio sunt à intellectu medià actione, neque in ipso sunt, nisi *objectivè tantum*: Sicut relatio, & signum sunt à agente, & non in agente: idèòque, sicut ista non denominant agens formaliter significans, & referens; ita definitio, & divisio non denominant intellectum formaliter definientem, &c.

14 *Ex quibus* jam intelliges, solam definitionem, & divisionem *objectivam* formaliter definire, & dividere; quia solùm *objectivi* conceptus recipiunt intrinsecè formam definitionis, & divisionis, ut patet à paritate de signo, & de subjecto relativo. Siquando autem D. Thomas asserit, intellectum definire, dividere, &c.; intelligendus est in sensu *effectivo*, quatenus sua formali actione producit definitionem, & divisionem *objectivam*: Sicut dici potest, Deum vivificare corpora, quatenus *effectivè* producit animas corporum formaliter vivificativas; sed Deum formaliter vivificare, neutiquam dici potest. *Si dicas*: Intellectus est formaliter *intellectivus* objecti: Ergò etiam formaliter *definitivus*, & *divisivus*. *Insto*: Homo est formaliter *productivus* relationis àd terminum: Ergò etiam formaliter *relativus*? Solutio satis constat.

15 *Dices*: Licet intellectus non sit formaliter definiens, est tamen per suum actum formaliter producens, & dirigens definitionem: Ergò per eundem actum

actum denominatur definitio formaliter facta, & directæ; sed forma Logicæ est illa, per quam artefacta denominantur formaliter directæ, cum sit eorum passiva directio: Ergò. Prima consequ. prob.: Per eandem formam, qua intellectus denominatur formaliter cognoscens, denominatur objectum formaliter cognitum: Ergò. Resp., concesso ant., neg. consequ.: Quia cognitio objecti est actio speculativa, nullam introducens formam in objectum, per quam denominetur; ideoque denominatur formaliter cognitum per cognitionem: At verò effectio, seu directio activa artefacti logici est secundum quid practica; ac proinde introducens in artefactis aliquam formam, quâ denominantur formaliter directæ. Quod parificari potest actione dealbandi, ædificandi, &c. (7)

(7)

Vide Irrib
bic. art. I.
per tot.

(8)

P. Loffada
ubi suprâ.

16 *Instabis:* (8) Licet actus, quo intellectus Logicæ artefacta dirigit, sit practicus, per eundem actum, quo intellectus denominatur formaliter dirigens, denominatur artefactum formaliter directum: Ergò. Prob. ant.: Scientia Dei practica, physica rei productio, dictamen practicum prudentiæ sunt actiones practicæ; sed ab illa scientia, utpote causa rerum, denominantur res practicæ à Deo formaliter factæ, à physica productione formaliter productæ, & à dictamine prudentiæ formaliter prudenter regulatæ: Ergò. Conf.: Eò ipso, quod albedo denominet parietem coloratum, ipsum denominat formaliter album; sed cognitio directiva intellectus; denominat objecta cognita: Ergò etiam formaliter directæ.

17 *Ad inst.* resp., neg. ant.; ad prob. neg. ant. quoad omnes ejus partes: Quia denominantur per Scientiam Dei practicam effective, & vialiter causatæ; per suasmet autem existentias, ut productionem terminantes, intrinsecè, & formaliter factæ: Ita res

pro:

productæ denominantur effectivè à physicà productione ; formaliter autem ab existentibus, illam terminantibus. Et hujus ratio clara est : Quia, res esse physicè productas, est formalissimè habere suum esse extra causas; constituuntur autem formaliter extra causas, per ipsarum existentias, ut suo loco videbimus. (9) Pariter asserimus, dictamen practicum prudentiæ, seu practicam Philosophiæ Moralis directionem non denominare formaliter, sed effectivè, & vialiter directas actiones humanas ; hæ autem constituuntur formaliter directæ per conformitatem ad regulas morum, ipsis quidem intrinsicam.

18 *Pari modo* dicimus, Logicæ artefacta extrinsecè, vialiter, effectivè, & in fieri denominari facta, & directa ab actu intellectus dirigente ; formaliter verò, intrinsicè, & in facto esse per rationis formam in eis intrinsicè productam. *Ad Conf.*, resp., concesso antec., nego conseq. : Quia denominationes *colorati*, & *albi* sunt intrinsicæ-ambæ ; quarum altera est alterà superior in eodem genere ; ideoque possunt ab eadem formà intrinsicà sub conceptu communi, & particulari formaliter provenire : Enim verò cognitio directiva intellectus est conceptibus extrinsecæ ; propterea ab illa capere possunt extrinsecam *cogniti* denominationem, non verò intrinsicam *directi* : Quod patet à paritate directionis passivæ cōceptuum formalium respectu regulæ dirigentis, ut *suprà num. 7. & locorum alibi.*

19 *Replic.* : Activa intellectus directio non producit in objectis formam fictam : Ergò. *Prob. ant. 1.* : Si illa forma esset ficta, objecta non denominarentur verè, & realiter directæ, sed fictè ; sed hoc est falsum : Ergò. *Prob. 2. ant.* : Illa rationis forma supponit objecta ordinata, cum ex objectorum ordinatione resultet : Ergò

(9)

Vide Mag
Lang. l. 1.
q. 3. ar. 2.
num. 547.

non denominat objecta formaliter ordinata. *Prob. 3.*: Volitio ordinativa voluntatis, licet si practica, nullam in objectis ponit formam ordinativam: Ergò.

20 *Ad replic. resp., neg. ant. : Ad 1. prob., dist. mai.* : Non denominarentur verè, & realiter directæ, in sensu formali, & exercito, concedo mai.; in sensu effectivo, & fundamentalì, nego mai.; & sic distinctà min., nego conseq. Itaque denominatio subjecti, & prædicati, generis, & differentia, aliæque similes, sunt denominationes secundæ intentionis, quarum nihil extat reale, nisi fundamentum, & actio productiva: Propterea à parte rei non datur subjectum, nec prædicatum, genus, nec differentia, nisi fundamentaliter tantum, & effectivè. Idem intellige de denominationibus definiti, divisi, &c. Dicimus autem hominem realiter definiri, & dividi, quia extat fundamentum reale definitionis, & divisionis: *Quia in his, quorum denominatio est rationis denominatio absoluta sumitur à fundamento.* Non aliter, ac signum ad placitum dicitur realiter signare, cum ejus forma sit rationis. (10)

(10)

*Vide Lang**l. 1. q. 3. a.**2. n. 543.*

21 *Ad 2. ejusdem ant. prob., dist. ant.* : Supponit objecta ordinata inchoativè, & in genere causæ efficientis, concedo; completè, & in genere causæ formalis, neg. antec., & conseq. Licet enim objecta priori ad rationis formam supponantur effectivè attacta, & disposita in formam artefacti; formaliter denominantur disposita per formam rationis: Sicut lapides, & ligna priori ad artificiosam domus dispositionem, denominantur effectivè disposita per actiones manuum; formaliter autem per illam dispositionem disponuntur. (11) *Imò ipsa rationis forma, specularivè attacta, ut introducibilis in objecta, dirigit intellectum, ejusque actus; ut exercitè, & practicè eandem formam in objectis producant: sicut forma idæalis*

(11)

*Vide Irrib**ubi supr. d.*

lis

lis domùs ad domum construendam. (12)

22 *Ad 3. prob.*, nego conseq. : Quia inter intellectum, & voluntatem hæc est differentia : Quia voluntas trahitur ad res, sicque in eis nihil producit, sed totum productum supponit; dicitur tamen ejus actio practica, quia in exteriorem materiam transit : *Ceterùm.* Intellectus suà naturà trahit res ad se, ut habeant esse objectivum, quod ex se non habent; ideoque hoc esse objectivum, sivè extrinsecum, si cognitione speculativa fiat, sivè intrinsecum, si practica cognitione producat, efformat.

23 *ARGVES 2.* : Artefactum logicum resultat ex partibus realibus, ut patet in hac propositione: *Petrus est homo* : Ergò ejus forma debet esse realis. *Si dicas*, resultare ex partibus realibus, quæ munus materiæ gerunt, & ex forma ficta. *Contrà* : Causa, ordinans illas partes materiales, est realis : Ergò producit formam realem. *Conf.* : Forma rationis artificiosa, cum sit umbra entis realis, attingitur à Logica in ordine ad ens reale : Ergò hoc ens reale est objectum formale Logicæ, & illud ens rationis objectum secundarium.

24 *Ad argum. resp.*, approbando solutionem ibi insertam; ad hujus impugnationem dist. ant. : Est realis, realiter influens, neg. ant.; influens metaphoricè, & parè intentionaliter; conced. ant., & neg. conseq. Licet enim causalitas, quæ sit rationis forma logicalis, sit realis *in esse actionis*; non verò *in esse influxus*; quia nihil reale influit. Sed de hoc iterum *lib. 2. artic. 1. Ad Conf.*, dist. ant. : Forma rationis in esse entis, & materialiter, conced. ant.; formaliter, & in esse objecti, seu formæ artificiosæ, neg. ant., & conseq. Intellectu itaque fingit formam rationis; idque facit in ordine ad ens reale; sed hoc de materiali se habet in objecto Logicæ: Et eam construit artificiosam; idque

(12)
Vide Coll.
Rip. lib. 4
dub. 3. à
n. 31. ad
finem usq;

præstat in quantum Ars : Et denique de illa proprietates demonstrat ; quod est ejus munus scientificum, sed hæc duo munia importantur de formali ; neque præstantur in ordine ad ens reale , sed ex logica directione. (13)

ARTICVLVS III.

(13)
Vide Coll.
Ripen. ubi
sup. à num
7. usq; ad
12.

Vtrum aliquod rationis artificium sit Objectum formale Logicæ?

I **P**ervenimus tandem ad nostram mentem aperiendam : Et ut clariùs appareat, *suppono*, quòd neque nos, sicut & Thomistarum nullus, prætendimus, ens rationis in tota sua latitudine, esse objectum formale Logicæ ; sic enim acceptum est objectum secundarium Metaphysicæ. Neque intendimus, esse objectum formale Logicæ ens rationis cum fundamento, quoad totam suam generalitatem ; plurima namque sunt entia rationis, cum fundamento, quorum Logica non recordatur, ut est distinctio inter Divina Attributa reperta. *Inquirimus* tantùm, utrum aliquod ex entibus rationis cum fundamento sit forma artificiosa Logicæ ? *Vel* : Vtrum forma artificiosa Logicæ sit quoddam ens rationis cum fundamento :

Nostra Conclusio.

2 **DICIMVS** : Objectum formale Logicæ est forma rationis artificiosa conceptuum objectivorum, seu eorum passiva directio, quæ in secunda intentione rationis consistit. Ita expressè docet D. Thomas : (1)

(1) *Ens est duplex, ens rationis, & ens nature : Ens rationis dicitur propriè de illis intentionibus, quas ratio adinvenit in rebus consideratis, sicut intentio generis, speciei, & similium; quæ quidem non inveniuntur in rerum*

naturæ

D. Thom.
4. Methaph
lect. 4.

Art. III. Vtr. aliquod rat. artif. sit object. &c. 339
naturâ, sed considerationem rationis consequuntur: Et
hujusmodi, scilicet Ens rationis, est propriè subjectum
Logicæ. Accommodare tentant Adversarii verba D.
Thomæ formalibus Conceptibus, qui ens rationis
effectivum, seu subjectivum dici solent. Sed eorum ex-
positio, attentis D. Thomæ verbis, propria debilita-
te ruit. (2)

3 *PROB.* Conclusio ratione: Objectum formale
 Logicæ est forma constitutiva artefacti logici; sed hæc
 forma rationis est: Ergò. Prob. min.: Forma consti-
 tutiva subjecti, & prædicati in hac propositione: *Petrus*
est homo, est rationis; sed eadem ratio de omnibus mi-
 litat artefactis: Ergò. Prob. maj.: Forma constitu-
 tiva subjecti, & prædicati est formalis subjectio, &
 prædicatio; sed formalis subjectio, & prædicatio est
 forma rationis: Ergò. Prob. min.: Subjectio est re-
 latio, quâ Petrus respicit hominem, ut id, cui sub-
 jicitur; & prædicatio est relatio, quâ homo respicit
 Petrum, ut id, de quo prædicatur; sed hujusmodi
 relationes sunt rationis: Ergò. Min. patet; quia unius
 ad se ipsum non datur relatio realis: homo autem, &
 Petrus sunt idem realiter.

4 *Conf.*: In artificio definitionis forma, constituens
 genus, & differentiam, est mutua relatio utriusque, vñ
 cujus denominantur partes formaliter componentes;
 sed inter genus, & differentiam, v. gr. *animal*, & *ra-*
tionale, nullus datur realis respectus, nulla realis
 compositio: Ergò. Prob. min.: Inter *animal*, & *ra-*
tionale non datur realis distinctio, ut videbimus *lib. 3.*;
 sed realis relatio, realisque compositio realem postu-
 lant inter extrema distinctionem: Ergò. *Conf. 2.*: For-
 ma syllogistica stare debet in respectibus extremorum
 adinvicem, & ad medium; sed hi respectus sunt ra-
 tionis; quippè qui inter extrema realiter identifica-
 ta reperiuntur: Ergò,

(2)

Vide Pal.
quæst. 5. n.
10. Gabr.
à Concept.
lib. 4. Log.
dub. 1. Cõf.
13. &
Irrib. in
præsenti.

Resp.

(3) 5—*Resp.* Contrarii, (3) ad totum argumentum: P. Loffada *tr. 1. disp. 2. cap. 5. n. 30. & alibi.* Respectum subjecti ad prædicatum, generis ad differentiam, & extremorum ad invicem, non esse rationis fictæ, neque realem intrinsecum, ut sunt relationes physicæ; sed realem intentionalem, & extrinsecum, indistinctum ab actibus intellectûs. Cum enim intellectus noster suis actibus æquivalenter, seu formaliter diversis attingat repræsentativè objecta, definiendo, enuntiando, aut demonstrando; rerum conceptus in se ipso format, & componit; iique directè repræsentant objecta, prout in se identificata, vel distincta: Quia tamen compositivo, aut divisivo modo procedit; exercitè, idest exercitio sui modi tendendi, extremum utrumque denominat extrinsece distinctum, compositum, aut relatum.

6— Ex quibus inferunt, modum tendendi intellectûs compositivum, aut distinctivum, licet intrinsecum actibus, esse extrinsecum objectis, quatenus utitur distinctis expressionibus, quas invicem necit, & componit; ita, ut una veluti compleat, ac determinet alteram; quæ tamen denominent objecta artificiosè repræsentata, *animal* scilicet, ut genus; *rationalè*, ut differentiam; *Petrum*, ut subjectum; & *hominem*, ut prædicatum: Consequenter in his repræsentationibus realibus intentionalibus consistere relationes generis, & differentiæ, subjecti, & prædicati.

7— *Impugnatur* 1.: Hæc cognitio: *Petrus est homo*, licet directè attingat Petrum, & hominem, prout sunt in se, exercitè non solum repræsentat Petrum, relatum ad hominem, & è contrà, sed fingit in Petro, & homine relationem: Ergò. Prob. ant.: Ille actus exercitè repræsentat Petrum, & hominem ad invicem relatos, cum in re relati non sint; sed hoc ipso exercitè fingit in ipsis relationem rationis: Ergò. Prob. min.:

Art. III. Vtr. aliquod rat. artif. sit object. &c. 341
min. : Attingere, ut relata, quæ relata non sunt, est fingere relationem; neque aliud nomine fictionis intelligimus; sed actus repræsentans Petrum, & hominem invicem relatos, cum in re non sint relati, attingit, ut relata, quæ relata non sunt: Ergò.

8—*Conf.* : Per vos (4) hæc propositio directa: *Homo est animal*, ex parte subjecti formalis distinguit animal ab homine, quatenus hominem, & non animal, repræsentat; & ex parte prædicati, exercitè distinguit hominem ab animali, prout animal, & non hominem, repræsentat; sed cognitio, ex parte repræsentans *hominem non animal*, & ex parte *animal non-hominem*, repræsentat animal, ut distinctum ab homine; & è contrà: Ergò fingit distinctionem, repræsentando distincta, quæ distincta non sunt: Ergò referendo exercitè hominem ad animal, & è contrà; fingit pariter mutuam inter ipsos relationem.

9 Vrg. : *Tunc efficitur ens rationis, quando intellectus nititur apprehendere id, quod non est, ac si esset, & ideo fingit.* (5) Ergò tunc efficitur relatio rationis, quando intellectus nititur apprehendere, ut relatum, quod relatum non est. Sed intellectus vi cognitionis *animal* nititur exercitè apprehendere animal, ac si esset relatum ad rationale, cum in re non sit: Ergò. Min. subsumpta prob. : Cognitio *animal* repræsentat animal exercitè relatum, & distinctum à rationali, cum ei per vos extrinsecam utriusque præbeat denominationem; sed intellectus non aliter apprehendit, quàm objectorum in se formans representationem: Ergò.

10—*Impugnatur 2.*, & prævenitur Contrariorum evasio: Cognitio, dicens: *Petrus est homo*, non solum repræsentat Petrum in ordine ad hominem, sed etiam cum ordine ad hominem: Ergò ille ordo se habet ex parte

(4)
P. Loffada
ubi supra
n. 31.

(5)
D. Thom.
opusc. 42.
cap. 1.

parte objecti. Prob. ant. : Cognitio repræsentans Petrum in ordine ad hominem, sicut exercitè repræsentat Petrum, ut subjectum relationis, sive intrinsecæ, sive extrinsecæ, & hominem, ut ejus terminum; ita repræsentat relationem; sed ita repræsentat Petrum, vel ut subjectum, & hominem, tamquam terminum; ut Petrus, & homo sint objecta repræsentata, & objectiva: Ergò ita repræsentat relationem, ut hæc se habeat ex parte objecti; sed non realiter: Ergò fictè.

11. *Conf.* : Illa cognitio directà exercitè refert Petrum ad hominem, & è contrà; sed exercitium cognitionis nihil est aliud, quàm repræsentare: Ergò repræsentat Petrum relativè ad hominem; sed Petrus in re non se habet relativè ad hominem, cum identificentur realiter: Ergò fingit esse relativum. *Conf. 2.* : Juxta plures ex Adversariis, actus, quo intellectus repræsentat artefacta objectiva, est simpliciter practicus: Ergò aliquid ponit intrinsecum in objectis. Prob. consequ. : Si regula Logicæ, dirigens actus intellectus, nihil intrinsecum artificiosum dirigeret in ipsis, nõ esset directio practica: Ergò pariter.

12. *Impugnat. 3.* : Cognitio, definitivè repræsentans objecta, ordinatè, & practicè illa repræsentat: Ergò repræsentat objecta sub ordine definitionis; & consequenter ipsum ordinem, sub quo objecta attingit, repræsentat. Prob. consequ. : Implicat ordinativè practicè attingere objecta, & non attingere ordinem aliquem ex parte objectorum: Ergò. Ant. patet, primò à paritate actionum dominicantis; quæ, quia dispositivè practicè attingunt lapides, attingunt aliquam ipsorum dispositionem. *Secundo* : Ideo attingentia intuitiva, & comprehensiva objecti non attingit aliquam ejus intuitionem, aut comprehensionem ab ipso distinctam.

stinctam, quia est actio purè speculativa; sed attingentia objectorum per actus intellectus est, per vos, practica, & quidem simpliciter: Ergò.

13—*Dicunt*, (6) cognitionem, objecta ordinativè repræsentantem, quæ est artefactum mentale, non esse definitivam, neque ordinativam, propriè loquendo; sed ordinatam, & definitionem ipsam: consequenter non esse practicam, sed praxim; cum opus sit Logicæ, non ejus operatio. Hæc solutio non favet illis, qui nobiscum sentiunt, artefactum objectivum esse propriè objectum Logicæ. *Impugnatur*: Ideo regula Logicæ, dirigens artefactum mentale, est practica per vos, quia modo practico dirigit, & ex fine operis construendi; sed definitio mentalis modo practico repræsentat objecta, & ex fine operis construendi: Ergò ea definitio est practica. Minor patet; quia modo artificioso logico repræsentat objecta, & ex fine artificii mentalis, ut vos ipsi non diffitemini. (7)

14—*PROB.* 2. Conclusio: Logica non solum dirigit repræsentationem objectorum ex parte actuum intellectus, sed in ipsis objectis intrinsecè regulat formam artificiosam; sed non realem: Ergò rationis. *Prob. mai.*: Logica nedum repræsentat objectorum distinctionem, sed ipsa objecta distinguit: Ergò. *Prob. ant.*: Vi hujus cognitionis: *Homo est animal*, homo est ex parte objecti ab animali distinctus: Ergò. *Prob. ant.*: Ea cognitio affirmat animal de homine, tanquam unum de alio, hoc enim est proprium affirmativæ propositionis: Ergò cognoscit hominem, & animal, tanquam unum, & aliud; consequenter, ut inter se distincta objectivè.

15—*Respondent.* 1. : (8) Per illam cognitionem affirmari unum de alio; non ita, ut signatè cognoscatur dualitas; sed ita, ut exercitè constitutur in objecto

(16)

P. Loffada
tr. 1. disp.
2. cap. 5. n.
38. & 39

(7)

Vide Pat.
Loffad. tr.
1. disp. 2.
cap. 3. n.
15.

(8)

P. Loffada
tr. 1. disp.
2. cap. 5. n.
43.

per extrinsecam denominationem à diversis conceptuum expressionibus desumptam. *Secundo* dicunt, cognitionem illam judicativam supponere apprehensiones; v. gr. *hominis*, & *animalis*, per quas objectum est jam unum, & aliud; consequenter obiectum unius apprehensionis attribuit objecto alterius, quin efficiat distinctionem ullam.

16—*Impug.* prima solutio: Per cognitionem judicativam, licet non signatè, exercitè tamen constituitur dualitas in objecto, ut annuit solutio ipsa; sed cognitio exercita non aliter constituit in objecto dualitatem, quàm cognoscendo, seu repræsentando, ut per se patet: Ergò cognoscit, seu repræsentat dualitatem in objecto, quæ realiter non datur. *Vrgetur:* Si cognitio judicativa signatè attingeret, seu constitueret dualitatem in objecto, quæ physicè non datur; in eo esset intrinseca objectivè ficta dualitas, ut in hac propositione: *Petrus non est homo*; & non solum extrinseca: Ergò si exercitè, & per resultantiam constituit in objecto dualitatem, quæ physicè non datur, dualitatem intrinsecam fingit exercitè.

17—*Impug.* jam secunda solutio: Si illa cognitio judicativa supponit hominem, & animal, ut unum, & aliud vi apprehensionum præcedentium; apprehensio *animal* attingit animal, ut objectum exercitè distinctum ab homine; & apprehensio *homo* hominem repræsentat, ut exercitè distinctum ab animali: Ergò homo, & animal sunt objecta inter se distincta: sed non physicè, & realiter: Ergò objectivè, & per rationem. *Vrg.*: Dum illa cognitio judicativa affirmat unum de alio non affirmat unum *unitate* extrinseca de alio *alietate* extrinseca: Ergò sunt unum, & aliud intrinsecè vi formæ rationis. Prob. ant.: Affirmare unum de alio *unitate*, & *alietate* extrinseca, est proprium-

Art. III. Vtr. aliquod rat. artif. sit Object. &c. 345
 prium cognitionis naturalis, & non artificiosæ: Ergò
 cognitio artificiosa affirmat unum de alio, *unitate*, &
alietate intrinseca, & artificiosa. Ant. patet; quia co-
 gnitio præcisa ab omni artificio illas extrinsecas deno-
 minationes causaret.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

18 **A**RGVES I.: Actus intellectus, construens
 artefactum logicum, v. gr. cognitio
 dicens: *Homo est animal*, nullam rationis formam ef-
 fingit in objecto; sed tribuit objectis formam artifi-
 ciosam: Ergò. Prob. mai.: D. Thomas (9) asserit: *Cum*
autem formatio generis, aut speciei, que est actio intel-
lectus, non sit fictitia, sicut est quando fingit non entia,
&c.: Ergò. Resp.; explicando S. Doctorem: Non est
 fictitia sine fundamento, conc. ant.; non est fictitia
 cum fundamento, nego ant., & conseq. Neque hæc
 indiget expositione litteræ D. Thomæ, cum ea satis
 se ipsam ostendat, dum prosequitur: *Sicut est, quando*
fingit non-entia, ut montem auream, cui nihil respondet
extra in re. Docet itaque, quòd formatio generis non
 est fictitia sine fundamento.

19 Quid autem fingat cum fundamento formam
 generis, supra satis perspicue docet, inquiring: *Ne-*
cessario in re ipsa corporea aliquid erit, super quod in-
tellectus formet utrumque genus, substantiam scilicet, &
corpus, que inter se solum ordinem prioritatis, & poste-
rioritatis, ab intellectu conceptum, habent; à quo ha-
bent rationem generum. En, ubi ordo, à quo genus ha-
 bet rationem formalem generis, est ab intellectu con-
 ceptus; non illius conceptio, aut representatio: non
 qui se tenet ex parte actus; sed potius, quem *inter*
se habent objecta logicè ordinata.

(9)
 D. Thomas
 opusc. 42.
 cap. 8. ap.
 Servera.
 disp. 3. c.
 2. num. 14.

(10) *P. Loffada tr. I. disp. 2. cap. 4. à num. 24.* 20 *Dices:* (10) *Hæc cognitio: Homo est animal,* nullum ens rationis in objecto fingit, etiam cum fundamento: Ergò. Prob. ant.: Si aliquid fingeret, maximè relationem, àc distinctionem intrinsecam inter hominem, & animal; sed has non fingit: Ergò. Prob. min.: Actus ille concipit ex parte objecti identitatem hominis, & animalis; cum illam expressè affirmet, ut omnis affirmativa propositio juxta D. Thomam: (11) Ergò. Consequentia tenet: aliàs, concipiens intrinsecam hominis, & animalis identitatem, & distinctionem; conciperet ex parte objecti insignem chymæram. *Vrg.:* Actus ille, si fingit, necessariò est falsus. Prob. sequel. ex D. Thomà, (12) dicente: *Cum dicitur: Intellectus est falsus, qui intelligit rem aliter, quam sit.; verum est, si ly aliter referatur ad rem intellectam:* Ergò.

(11) *D. Thom. I. p. q. 13. art. 12. ap. P. Loffada ubi supra.* (12) *D. Thom. I. p. q. 85. ar. 1. ad 1* 21 *Ad inst. resp.* (13) neg. ant.; ad prob. neg. min., & dist. ant. prob.: Actus ille concipit signatè, & judicativè identitatem, concedo ant.; exercitè, & apprehensivè, neg. ant.; & dist. conseq.: Ergò non fingit signatè, concedo conseq.; exercitè, nego Conseq. Et hoc intendit D. Thomas ubi vis affirmet, propositionem affirmativam identitatem representare; etsi eò loci nihil simile producat. Itaque, ille actus: *Homo est animal,* signatè, judicativè, seu affirmativè, & speculativè concipit, identificari hominem cum animali; quod cum in re ita sit, actus est simpliciter verus: Neque in hoc sensu concipit, aut attingit utriusque distinctionem; quod necessum erat, ut elegantem concifieret chymæram.

(13) *Vide P. Pa lanc. tr. 1. q. 5. n. 31. Colleg. D. Thom. q. 1 num. 130. Edit. 5.*

(14) *D. Thom. I. p. q. 85. art. 5. in corpore.* 22 *Enim verò:* idem actus, signatè affirmans animal de homine, sapit naturam intellectus, cujus proprium est res cognoscere componendo: (14) Atque ad eò, ut perfectè eam identitatem noverit, artificiosè

utitur compositionis, exercitè denominando, & practicè constituendo partes in objecto cognito, quarum alteram facit subjectum, alteram constituit prædicatum, &c. : Et, cum proprium sit partium, modo, quo partes sunt, inter se distingui, & mutuò respiciendum partes objectivas constituit, easdem distinguit, & refert objectivè. Intellectus siquidem, logicum constructurus artefactum; priùs terminos, ut tales apprehendit; dehinc unum de altero affirmat, simulque, quasi per resultantiam, alterum practicè denominat subjectum, alterum prædicatum.

23 *Ad urg.*, resp., explicando D. Thomam, interprete D. Thoma: Si ly *aliter* referatur ad rem intellectam judicativè, & signatè, conc. ant.; ad rem intellectam exercitè, & apprehensivè, nego ant., & confesq. Audiatur D. Thomas paulò ante objectam sententiam: *Dicendum, quòd abstrahere contingit dupliciter: Vno modo per modum compositionis, & divisionis; sicut cum intelligimus, aliquid non esse in alio, vel esse separatam ab eo: Alio modo per modum simplicitatis; sicut, cum intelligimus unum, nihil considerando de alio. Abstrahere igitur per intellectum ea, quæ secundum rem non sunt abstracta, secundum primum modum abstrahendi, non est absque falsitate; sed secundo modo abstrahere per intellectum, quæ non sunt abstracta secundum rem, non habet falsitatem.*

24—En, ubi S. Doct. affirmat, *abstrahere* rem, quæ in se non est abstracta, per actum componentem, aut dividentem, ut quando negatur aliquid de alio, cum quo identificatur, non esse absque falsitate; id autem est rem attingere judicativè aliter, quàm est: *Abstrahere* verò rem, quæ abstracta non est, per modum simplicitatis, quod est apprehensivè attingere, non habere falsitatem. Cum itaque hic actus: *Homo est animal*, non ab-

348 *Liber I. Quest. III. de Objecto formali Logica.*
abstrahat, aut distinguat animal ab homine judicati-
vè, & signatè, sed apprehensivè tantùm, & exercitè,
per modum simplicitatis; ideo non est falsus, etsi pra-
cticè attingat rem aliter, ac est in se.

(15)
P. Loffada
ubi suprâ
à num. 17
& seq.
(16)
D. Thom.
l. p. q. 17.
ar. 3. apud
Loffad. ubi
sup.

25—Sed contra hanc solutionem insurgunt Con-
trarii (15) multipliciter. *Primò*: Juxta D. Thomam,
(16) non solùm in judicio, sed etiam in apprehensio-
ne contingit falsitas, dum sociantur objecta, quæ so-
ciari non possunt; v. gr. *Animal rationale quadrupes*.
Ergò, licet purè apprehensivè societur distinctio cum
identitate, falsus evadet actus. *Secundò*: Si quis affir-
met animal de homine, quem cum equo identifica-
tum apprehendit, falsò judicabit, quia reale prædica-
tum affirmat de homine chymærico; sed homo etiam
apprehenditur chymæricus, dum apprehenditur in-
trinsecè distinctus ab animali: Ergò de homine sic ap-
prehensò non verè affirmatur animal.

26—*Tertiò*: Mentalis enuntiatio, si cognoscit ens
rationis, debet illud cognoscere judicativè: Ergò. Pro-
bat. ant.: Enuntiatio cognoscit ens rationis, quatenùs
est formaliter judicium, & mentis operatio condistin-
cta ab apprehensione pura; sed enuntiatio sic accepta
judicativè tendit in objectum, & non purè apprehen-
sivè: Ergò. *Prob. maj. 1.*: Enuntiatio, per vos, cogno-
scit ens rationis, quatenùs format subjectum, & præ-
dicatum, ea distinguendo, & referendo, seu quatenùs
dicit unum de alio; sed enuntiatio, quatenùs hoc præ-
stat, est formalissimè judicium: Ergò. *Prob. 2. ea maj.*:
Enuntiatio mentalis, vel cognoscit ens rationis secun-
dum tendentiam judicativam, vel non? *Si primum*:
Ergò ens rationis cognoscitur judicativè. *Si secundum*:
Ergò, cum tendentia judicativa sit formatio subjecti,
& prædicati, ista nihil fingit.

27—*Aliter*: Per vos, judicium, quatenùs judica-
tivè

tivè cognoscens, nihil fingit; sed, quatenùs judicativè cognoscens, est formaliter judicium: Ergò sic nihil fingit: Atqui judicium, ut formaliter tale, est à Logica dirigibile, ut conceditis: Ergò, prout nihil fingens, est à Logica dirigibile. *Adde 1.*: Quod judicium, ut à Thomistis ponitur, reddit hunc sensum: *Homo distinctus ab animali est animal distinctum ab homine*: Ergò cognoscitur judicativè distinctio. *Adde 2.*: Quòd, si illa doctrinà esset vera; hic actus: *Deus est Sanctus*, fingeret relationem, & distinctionem inter Deum, & ejus sanctitatem: Ex quo sequeretur, Deum esse authorem illius fictionis, utpote resultantis ab habitu Fidei, cujus actus nihil attingunt, nisi ut à prima veritate revelatum.

28 — *Ad 1. inst. resp. ex eodem D. Thomà*, (17) dist. ant.: In apprehensione contingit falsitas, dum sociantur objecta realia, quæ in re sociari non possunt, concedo ant.; dum sociantur objecta, quorum alterum est reale, rationis alterum, subdistingo: Si id sine fundamento fiat, concedo ant.; si fiat cum fundamento, neg. ant., & conseq. Sensus enim Angel. Doct. est: Quòd si Apprehensio definitionem unius attribuat alteri, ut si definitionem circuli attribuat homini, vel si componat partes definitionis, quæ simul sociari non possunt, ut in hac definitione: *Animal rationale quadrupes*, falsus est intellectus, sic definiendo; non quidem per se, & formaliter, quia apprehensio incapax est falsitatis, sicut & veritatis; sed per accidens, & æquivalenter, quatenùs ea definitio æquivalet huic compositioni: *Aliquod animal rationale est quadrupes*. Vide D. Thomam.

29 — *Ceterùm*, quando apprehensio ex nativà intellectus imperfectione rem simplicem compositivo modo percipit, partes in ea concipiens solà ratione distincta-

(17)
D. Thom.
ubi sup. n.
25.

350 *Lib. I Quest. III. de Objecto formali Logicæ.*
stinctas, atque relatas; solum tribuit ipsis rationis relationem, quam ipsa rei prædicata essentialia postulant, ut artificiosè cognoscantur. Non ergò datur falsitas in eo, quòd intellectus ex propria indole, & objecto res simplices, ut compositas, non relatas, ut relatas, apprehendat; *Est enim absque falsitate, ut alius sit modus intelligentis in intelligendo, quàm modus rei in essendo.* (18)

(18)
D. Tb. 1. p
q. 85. ar. 1
ad 1.
Vide infr.
num. 38.

30. *Ad 2. in so* argumentum: Si quis affirmet animal de homine, quem simul ex parte actus apprehendit identificatum cum equo, falsò judicabit, quia affirmaret illud de homine chymæricè apprehenso; sed homo etiam chymæricè apprehenditur, dum apprehenditur, ut ex parte actus distinctus à animali. Ergò de homine ita apprehenso falsò affirmatur animal? Negabunt procul dubio min. *Pariter* negamus min. argumenti, quàm non facilè probabunt.

31. *Ad 3. nego ant.*, ad prob. dist. maj.: Ut distincta ab apprehensione, & continens eminenter apprehensionem ipsam, concedo maj.; & non continens eam eminenter, nego mai. Quamvis sit proprium apprehensionis merè percipere; judicii tamen est percipere, & aliquid aliud, scilicet affirmare, vel negare. Licet ergò mentalis enuntiatio ex directo munere habeat judicare, ex munere tamen indirecto percipit id quod, & id de quo enuntiat. *Ad 1. maj. prob. dist. mai.*: quatenus format subjectum, & prædicatum formaliter, concedo mai.; fundamentaliter, neg. mai. Judicium enim, concipiens signatè identitatem hominis, & animalis, solum invenit fundamentum, ut ex consequenti exercitè, & apprehensivè distinguat unum ab alio, illaque mutuò referat: Sub munere signato solum format subjectum, & prædicatum fundamentaliter; sub exercitè, formaliter.

Ad

32—*Ad 2. ejusdem maj. prob.*, dicimus, enuntiationem mentalem, non secundum tendentiam judicativam, ut talem, sed secundum tendentiam apprehensivam exercitam, & practicam, cognoscere ens rationis. Neque tendentia judicativa format subiectum, & prædicatum plus, quam fundamentaliter, ut diximus; formaliter enim ex consequenti format per tendentiam apprehensivam. *Ad alteram prob.*, concesso toto syllogismo de judicio vero; dist. min. subsumptam: Est à Logica dirigibile, ut purè speculativè tendens, nego min.; quia id est purè naturale judicio, ad quod non indiget artis directione, cogniti objecti natura: ut tendens practicè, & artificiosè, concedo minorem, & nego conseq.

33—*Itaque.*, sicut Logica non dirigit apprehensionem puram, ut naturam animalis secundum suam entitatem, & purè speculativè cognoscat, quia id naturaliter præstat; sed solum, ut in animali sic concepto, ulterius apprehendat unitatem, & relationem ad plura, quibus fit universale: Ita non dirigit Judicium, ut purè speculativè cognoscat rerum identitatem, aut distinctionem, quia hæc est natura judicii; sed, ut id præstet practicè, & modo artificioso, consistente in eo, quòd identitatem, aut distinctionem enuntiet, partes objectivas denominando, medià forma objectiva, & artificiosa, quam practicè in objectis effingit.

34—*Ad 1. Addit. nego ant.*: Licet enim termini, ut tales, præsupponantur per simplicissimas apprehensiones attacki, atque adedè negativè distincti, eò quòd alterum, altero non attacko, attingatur; non tamen attinguntur per meras apprehensiones, ut subiectum, & prædicatum, ut genus, & differentia; quia ita constituuntur per relationes rationis, quæ fingun-

tur exercitè per actum ipsum, quo fit compositio ob-
 jectiva. Sensus enim illius propositionis hic est: *Homo*
objectivè distinctus ab animali, est realiter animal ob-
jectivè distinctum ab homine. In quo actu solum judi-
 cativè cognoscitur realis identitas; distinctio verò ra-
 tionis tantum apprehenditur, tum ex parte subjecti,
 tum ex parte prædicati. *Ad 2. Addit.*, concessio ant.,
 nego sequelam, ejusque implicitam probationem;
 Fictio enim relationum subjecti, & prædicati in hac
 propositione: *Deus est Sanctus*, non est ab habitu
 Fidei; sed ab intellectu, habitu logico ipsum diri-
 gente.

35 *ARGVES 2.*: Logica inventa est, ut intelle-
 ctus in ipso actu rationis ordinatè, & sine errore proce-
 dat; (19) sed fingere non est ordinatè, & sine erro-
 re procedere, sed inordinatè, falli, & errare: Ergò
 Logica non respicit pro objecto formali aliquod ens
 rationis. Prob. min.: Fingere est intelligere rem ali-
 ter, quàm est; sed *quisquis ullam rem aliter, quàm ea*
res est, intelligit, fallitur; at omnis, qui fallitur, id, in
quo fallitur, non intelligit, judice Augustino: (20) Er-
 gò. Resp. (21) dist. min.: Fingere sine fundamento,
 concedo min.; fingere cum fundamento, & modo
 ad scientiarum acquisitionem utilissimo, nego min.,
 & conseq.

36 Logica enim non quælibet entia rationis do-
 cet effingere, aut pro objecto respicit; sed tantum
 illa, in quibus artificiosa objectorum dispositio con-
 sistit; ut diximus num. 1. Hæc autem dispositio est
 ens rationis cum fundamento desumpto ex imperfe-
 ctà intellectus virtute, & ex ipsis objectis artificiosè
 repræsentabilibus. Et valdè quidem utile ad verita-
 tem scientificam acquirendam: Per illam enim ordi-
 natam dispositionem patet rei essentia, partes, & pro-
 prie-

(19)
 D. Thom.
 1. poster.
 lect. 1.

(20)
 D. Aug. 8.
 lib. 3. q.

32.
 (21)
 P. Palanco
 tr. 1. q. 5.
 num. 33.

prietates, quæ aliàs occulta persistenter. Hoc igitur fingendi genus non est errare, aut falli, sed formaliter scire. *Ad auctoritatem D. Augustini* patet ex dictis num. 28.: Quisquis ullam rem aliter, quàm est, intelligit judicativè, & sine fundamento, fallitur quidem; non verò si intelligat apprehensivè, & cum fundamento modo ibi explicato.

37 *Dices*: Quòd fictio cum fundamento fiat non tollit errorem: Ergò. *Prob. ant.* 1. ex D. Thoma: (22) *Veritas intellectus in hoc consistit, quòd intelligatur res esse, sicuti est*; sed, dum fingitur cum fundamento, res intelligitur esse aliter, ac est: Ergò. *Prob.* 2. *idem ant.*: Tunc fingitur cum fundamento, quando objectum invitat, aut occasionem prebet ad fingendum; sed hæc occasio non tollit errorem: Ergò. *Prob. min.*: Qui cognoscit judicativè, seu assertivè rem aliter, ac est in se, licet occasione magni fundamenti, verè errat: Qui Romam pergens, rectam viam deserit ex testimonio viri gravis, aberrat pariter: Qui peccat vehementer invitatus ab objecto, simpliciter peccat: Ergò. *Conf.*: Philosophia Moralis nec intendit, nec approbat peccatum, licet cum magna occasione commissum: Ergò neque Logica fictionem cum fundamento.

38 *Resp. neg. ant. Ad 1. prob., dist. mai.*: In eo, quòd intelligatur res esse physicè, sicuti physicè est, concedo mai.; logicè esse, sicuti physicè est, nego mai.; & sic distinct. min., nego conseq. Veritas enim intellectus consistit in eo, quòd res, prout in se, cognoscatur esse, prout re vera est; quo modo cognoscitur esse per fictionem artificiosam cum fundamento; at verò non consistit in eo, quòd res, prout artificiosè disposita, cognoscatur esse prout in se est, præcisivè ab artificio; sed cognosci debet de materiali prout in se, &

(22)

D. Thom.

1. p. q. 85.

364 *Liber I. Quest. III. de Objecto formali Logicæ.*
de formali sub artificio, quod secundum se non habebat; in quo nullus involvitur error, quia illud rationis artificium potius se habet ex parte modi artificiosi, *sub quo* res cognoscitur, quam ex parte rei artificiosè cognita: *Alietas* autem ex parte modi cognoscendi, sive activi, sive passivi, non causat errorem. (23)

(23)

D. Thom.

1. p. q. 86.

ar. 1. ad 1

Vide Coll.

Rip. lib. 5.

dist. 6. n.

22. & 23

39 *Ad 2. illius ant. prob. dist. mai.*: Quando objectum invitat, aut occasionem præbet tantum, nego mai., quando invitat, & præsupponitur directè cognitum, prout est in se, concedo mai.; & sic distinctà min. nego consequentiam. Incitamentum enim, aut occasio, quam objectum præbet, ut aliter, ac est in se, attingatur, est fundamentum remotum ad ens rationis: Proximum autem est directà cognitio ejusdem objecti, illam occasionem præbentis, prout est in se. Pro cuius intelligentia, *nota*, (24) quod intellectus ab objecto incitatus, potest illud attingere aliter ac est in se, directè; quando scilicet *alietas* directè fingitur in objecto per modum compositionis, aut divisionis formalis, aut virtualis, ut in hoc actu: *Luna est major Stellis: Cælum ceruleum*; in quo fingendi modo semper est error, semper chymæra ob defectum proximi fundamenti.

(24)

Vide atten

tè Colleg.

Rip. ubi

suprà, & à

n. 25. &

sequentib.

40— Potest iterum attingere objectum aliter, ac est in se indirectè, quando *alietas* non importatur ex parte objecti signatè, & ut *quod*, sed exercitè tantum, & ut *quo*; non, ut directè intenta; sed indirectè posita, ut veritas directà appareat artificiosa: In hoc autem fingendi genere nulla est falsitas, vel fallacia. Propterea D. Thomas docet, (25) *ens rationis*, in quo intentiones generis, & speciei consistunt, inveniri in rebus, non utcumque, sed *consideratis*, idemque consequi rationis considerationem. Requiritur ergò ad artificium rationis cum fundamento, quod objecta occa-

(25)

D. Thom.

ubi sup. n.

2.

sio-

Art. III. Vtr. aliquod rat. artif. sit Object. &c. 365
sionem præbeant, & quod directè, prout sunt in se,
cognoscantur.

41 *Nunc* patet solutio ad primum, & secundum
exemplum. Judicativè enim rem aliter, ac in se est,
attingere, est rem aliter, ac est, directè, & sine proxi-
mo fundamento attingere; sicque nihil mirum, quòd
hoc sit errare. *Item*: Qui viam rectam deserit, etsi
alicujus testimonio motus, directè viam arripit irre-
ctam; sicque aberrat, etsi inculpabiliter. *Ad 3. exem-*
plum, nego consequ. Disparitas est: quia neque volun-
tas exigit attingere objectum modo, aut medio ratio-
ni, & æternæ legi dissono, in quo peccatum consistit;
neque ita à voluntate objecta petunt attingi; ideoque,
licet voluntas ad peccandum vehementer ab objecto
incitetur, simpliciter peccat: At verò intellectus pe-
tit cognoscere per compositionem, aut divisionem; &
eodem modo exigunt objecta cognosci: Ex quo resul-
tat rei attingentia aliter, ac est in se.

42 *Ad Conf.*, nego consequ. ob similem disparita-
tem: Quia Philosophia Moralis moralem non asse-
quitur honestatem, medià objectorum difformitate
cum regulis Moralitatis, in qua peccatum formaliter
consistit; sed medià conformitate: ideo neque inten-
dit, neque peccatum approbat: Logica autem veri-
tatem scientificam, & proprii, & aliarum scientiarum
objecti per rationis artificium assequitur, ut ex dictis
liquet, & ex dicendis constabit. *Nec dicas*: Quòd Lo-
gica directè attingit suum objectum: Ergò, si per nos
actus à Logica directi non fingunt directè ens rationis,
hoc non erit formale objectum Logicæ. *Resp.* enim,
neg. consequ.: Quia Logica non dirigit actus intelle-
ctus circa objectum istius primarium, sed circa secun-
darium; ideo ens, quod actus intellectus indirectè at-
tingunt, respicit Logica directè. (26)

Instab.

(26)
Vide Palz.
tr. I quest.
3. n. 46.

43 *Instab.* : Logica directè intendit logica instrumenta ad assequendam veritatem ; sed figmenta , quibus res attingitur aliter , quàm est , sub quovis fundamento , nequeunt esse assequendæ veritatis instrumenta : Ergò. Min. patet ; quia tenebræ nequeunt esse lucis instrumenta , nec virtutis vitia , aut morbi instrumenta sanitatis. *Conf.* : Per vos illa rationis forma resultat ex directâ veritatis attingentiâ , & ex objectorum ordinatione : Ergò ad neutrum exigitur à Logica. *Resp.* , (27) neg. min. : Quia , sicut ex debilitate visûs quæruntur vitrea conspiciilla , litteras parvas , ut magnas repræsentantia , & objectum distans , ut propinquum , ad verè , & benè legendum , erroresque vitandos : ita intellectus humanus ex naturali imperfectione indiget Logicæ instrumentis , quæ objecta aliter , ac sunt in se , repræsentet cum fundamento , ad objectorum sine errore veritatem assequendam.

44 *Ad probat.* minoris , nego conseq. Et *insto argumentum* , positis eisdem exemplis : Ergò neque distinctio formalis , qua ex parte actûs apparet objectum , aliter , quàm est in se , est instrumentum ad obiectorum manifestandam identitatem ? *Deinde* : Disparitas est : Quia ea , à quibus sumitur exemplum , privativè opponuntur unumque importat negationem alterius : At verò forma artificiosa rationis est amica veritatis scientificæ , mediâ compositione , quæ realis esse non potest , assequendæ. *Ad Conf.* ; (28) dist. ant. : Resultat exercitè , & sub existentia , concedo ; signatè , & sub ideali speculatione , neg. ant. : Et dist. conf. : Ad neutrum requiritur , ut practicè existens , concedo ; ut speculativè cognita ad modum idææ , nego conseq. Itaque Logica in ordinando , & speculando veritatem , attendit ad formam rationis signatè conceptam ; sicut artifex idæam : Ex ordinatione autem resultat illa forma,

(27)
V. de Pal.
ubi supr. n.
38.
Et Colleg.
Rip. lib. 4.
dub. 3. n.
34. & 35

(28)
Coll. Rip.
lib. 4. dub.
4. n. 24.
Irrib. lib.
q. 2 art. 6.
argum. 1.
Palanc. tr.
1. quest. 5
num. 39.

ma, ut in actu secundo objecta sint artificiosa, & capacia assequendi veritatem aliarum scientiarum. Patet doctrina in arte domificandi.

45 *Replie.* contra solutionem: Vitrea specillia, quæ repræsentant duplex, quod est unum; vel, ut unum, quod est duplex; vel figuram invertunt, repræsentando litteram A, ut B, vel artificium domus, ubi non est; procul dubio sunt instrumenta errandi, non meliùs videndi; sed talia sunt vestra entia rationis: Ergò. *Urgetur*: Quòd homo per vitrea specillia videat objectum, ut grande, sicque illud apprehendat, nequit esse conditio necessaria, vel utilis, ut homo videat, objectum esse parvum, atque ita judicet: Ergò, quòd mens per ficta specillia apprehendat hominem, ut ab animali distinctum, nequit esse conditio utilis, ut mens judicet, hominem esse animal, seu ab animali indistinctum.

46 *In primis* insto arg., posità eadem mai.: Sed tales sunt vestræ formæ intentionales, dum ex parte actus in naturà animalis repræsentant, ut unum, quod in se est multiplex; in enuntiatione subiectum, & prædicatum, ut duo, cum in se sint unum: Ergò sunt instrumenta errandi? *Similiter* urgen. instamus, positò ipso ant.: Ergò quòd mens per intentionalia specillia repræsentet hominem, ut ab animali distinctum, nequit esse conditio utilis, ut mens judicet, hominem esse animal, seu ab animali indistinctum? Quidquid dicant, facilè faciet pro nobis.

47 *Deinde resp.* ad replie., nego min.: Quia ejusmodi vitrea specillia, quod est in re unum, repræsentarent in se, & prout in se duplex; & quod est duplex, in se, & prout in se unum, &c.; sicque visum non adjuvarent ad rectè videndum, sed fallerent: At verò nostra entia rationis repræsentant, quod in se est unum,

363 *Liber I. Quest. III. de Objecto formali Logica.*
ut duplex, & quod est duplex, ut unum; sed non prout
in se, sed prout in intellectu: quia ita disposita obje-
cta requirit intellectus, eò quòd modo compositivo, &
divisivo cognoscat. *Ad urg. neg. conseq.*: Quia visus
debilis solum eget apparenti objectorum granditate,
ut eorum figuram discernat; quod optimè assequitur
per conspicienda: intellectus verò, ut objectorum ju-
dicet identitatem, debet illa cognoscere componendo;
compositio autem partes distinctas requirit.

48 *Adde*: Quod distinctio rationis non opponitur
identitati reali; sicut realis granditas objecti, ejusdem
parvitati reali: Sicque, licet granditas non condu-
cat ad videndam, & judicandam parvitatem objecti;
distinctio rationis conducere valet, & plurimum, ad
cognoscendam realem identitatem. *Adde iterum*:
Quod visus ex sua debilitate non requirit grandita-
tem apparentem, nisi ad melius percipiendum colo-
rem, & figuram, quæ sunt ejus objecta propria; gran-
ditas autem, & parvitas sunt ejus objecta per accidens,
& de materiali. Intellectus verò requirit artificium
compositionis, & divisionis ad cognoscenda objecta
artificiosa, quæ cadunt sub ejus objecto proprio: Com-
positio autem sine partium distinctione, & mutua re-
latione stare non potest.

49 *ARGVES 3.*: Artificium demonstrationis non
est ens rationis: Ergò neque aliorum Logicae artefa-
ctorum artificium. *Prob. ant.*: Artificium demonstra-
tionis causat scientiam; sed ens rationis nequit scien-
tiam causare: Ergò. *Min. patet*; alioquin verus, &
realis effectus penderet à causa ficta. *Resp., neg. ant.*;
ad prob. dist. mai.: Causat scientiam effectivè, nego
mai.; objectivè, *subdist.*, per modum causæ formalis,
nego mai.; per modum conditionis valdè conducen-
tis, *conc. mai.*; & sic *distinc. min.*, *neg. conseq.* *Li-*
cet

et enim ens rationis nequeat scientiam causare per modum principii effectivi; quo modo actus intellectus illum causant: bene verò per modum objecti: at non ita, ut forma rationis sit ratio formalis causandæ scientiam objectivè; sed ita, ut sit pura conditio artificialiosa: Ratio autem formalis est veritas objectiva demonstrationis.

50 Exemplum habemus in ordinato exercitu, quò vincit inimicum, ita, ut ratio formalis vincendi sit valor, viresque militum; ordo verò militaris pura conditio utilissima ad vincendum. Aptius adhuc exemplum (29) est in signo ad placitum, cujus forma, cum sit rationis, est conditio, ut vox causet speciem, & notitiam objecti, quæ est ens reale intentionale; non secus, ac scientia.

51 Dices: Objecta artificialiosa realiter causant scientiam; sed nulla causa realis indiget ente rationis, ut conditione, ad causandum effectum realem, aliàs ens reale ab ente rationis dependeret: Ergò. *Conf.*: Per nos forma artificialiosa rationis tantum est conditio in objectis ad causandam scientiam: Ergò non est forma constitutiva artefacti, & specificativa Logicæ. *Conf.* 2.: Conditio causæ debet cum ea proportionari: Ergò ens rationis nequit esse conditio, ut demonstratio causet scientiam; cum ea sit causa realis.

52 *Resp.* ad inst., dist. mai.: Causant scientiam realiter physicè, nego mai.; realiter intentionaliter, & objectivè, conc. mai.; & sic distinc. min., neg. conseq. Licet enim causa physica, quæ physicè, & prout à parte rei causat, ente rationis indigere non possit; tamen causa, quæ est purè objectiva, solumque causans, ut objectivè existens, & objectivè movens intellectum, indigere valet ente rationis. Neque est inconveniens, quòd ens reale intentionale, qualis est scientia, de-

(29)

*Coll. Comp
Carmelit.*

disput. I.

Proem. q.

2. S. 4. n.

25.

pendet, ut à conditione, ab ente rationis. *Ad 1. conf.*, resp., concessio ant. de scientiis à Logica distinctis (Logicam enim, extrinsecè causat, & specificat) nego conseq.: Licet enim forma rationis sit pura conditio ad causandam scientiam; est tamen ratio formalis constitutiva instrumenti, quo scientia acquiritur.

53 Cum enim ratio formalis causandi scientiam sit veritas objectiva demonstrationis sub artificio dispositæ; hæc artificiosa dispositio constituit demonstrationem sub artificio requisito, ut scientiam causet: Quemadmodum ordo militaris constituit milites sub dispositione requisita, ut vincant, licet sit pura conditio ad vincendum. *Præterea*: Quàmvis forma rationis sit pura conditio respectu objectorum aliarum scientiarum, quarum non est objectum formale; respectu autem objecti Logicæ est ratio formalis extrinsecæ. (30) *Ad 2. conf.* resp., antecedens verum esse de proportionem in esse causæ, non verò in esse entis. Causa itaque intentionalis requirit conditionem intentionalem sive realem, sive rationalis. (31)

54 *Instab.*: Si forma rationis esset conditio, ut demonstratio causaret scientiam, esset ratio formalis specificativa Logicæ; sed forma rationis nequit ens reale, qualis est Logica, specificare: Ergò. *Resp.*, dist. mai.: Specificativa extrinsecè, cõc. mai.: intrinsecè, neg. mai.; & sic dist. min., neg. cõf. *Specificare intrinsecè* est constituere per modum formæ intrinsecæ, ut anima constituit hominẽ: hoc modo Logica specificatur ab ordine transcendentali ad objectum, ab ipsa Logica indistincto. *Specificare extrinsecè*, est esse mensuram perfectionis alterius proportionali modo; ita, ut tanta sit perfectio intrinsecæ specificati, quanta satis est ad attingendum suum specificativum: & hoc modo

(30)
Vide Palæc
tract. 1. q.
5. nu. 43.
(31)
Vide Irrib
ubi sup. ad
Vrg. 1. arg

forma rationis specificat Logicam; sicut cæteras scientias sua objecta.

55 *Nec dicas*, ordinem realem, qualis est ordo Logicæ ad suum objectum, petere terminum realem: *Nam* verum est de ordine prædicamentali, qui ex positione fundamenti, & termini resultat; non verò de ordine transcendentali, qualis est ordo Logicæ ad objectum. *At verò*: quid foret dicendum calu, quo Deus infunderet Petro Logicam in primo instanti usus rationis: infunderet ne cum ente rationis à Deo factor? *Minime*: sed infunderet habitum respicientem ens rationis, ut possibile, & factibile à creatura. *Sed quid*, si Petrus in primo illo instanti faceret ens rationis? Nonne tribueretur Deo, ut authori; sicut tribueretur Angelorum peccatum, si in primo instanti creationis peccassent? *Negamus*, Petrum tunc posse facere ens rationis ex defectu plenæ discretionis inter id, quod est, & quod non est.

56 *Aliter instans*. (32) Contra 1. solutionem argum.: Conclusio scientifica nihil aliud prærequirit, quàm, quòd convincatur intellectus de identitate extremorum cum medio; sed convincitur solà præmissarum evidentia: Ergò non requiritur ea conditio. *Deinde*: Ex ea solutione sequeretur, objectum cuiusvis scientiæ constitui proximè scibile ab ente rationis. *Resp.*, dist. mai.: Nihil aliud requiritur, ut ratio formalis, concedo mai.; ut conditio ad facilius acquirendam scientiam, nego mai.; & sic dist. min., nego conseq. *Ex quibus patet ad aliud*: Requiritur enim in objectis scientiarum, ut pura conditio, non ut ratio formalis. Solutio constat ex dictis.

Corollaria.

57 Cum Scientiarum omnium ratio formalis sub
Aaa 2 qua

(32)
P. Loffada
ubi supr. d
num. 43.

qua sit aliqua abstractio à materia : revocanda sunt in memoriã, quæ de abstractione à materia diximus *in hoc lib. quest. 1. art. 6. num. 6. & seq.* ; ut ratio *sub qua* Logicæ facilè intelligatur , ne acta iterum agamus. Ratio igitur formalis *sub qua* Logicæ est abstractio negativa ab omni materia ob imperfectionem. Et ratio est: Quia illa est ratio formalis *sub qua* , quæ coaptat rationem formalem *quæ*, & ratione cujus hæccine à scientia attingitur ; forma autem rationis , quæ est ratio *quæ*, seu objectum formale *quod*, coaptatur , ut à Logica attingitur , per illam abstractionem ; attingitur enim , ut immaterialis negativè. Quid autem sit immaterialitas negativa, seu negativa abstractio, *vide ubi supra.*

58 Nunc examinari solet, quodnam sit Objectum Logicæ Attributionis? *Breviter resolvimus* : Objectum Attributionis Logicæ esse modum sciendi latè sumptum, ut comprehendit Definitionem, Divisionem, Propositionem, & Argumentationem. Et ratio est: Quia Objectum attributionis est illud , quod per se primò attingit Logica, & ad quod cætera, quæ ab ipsa attinguntur , ordinantur ; sed quamlibet modi sciendi speciem per se Logica attingit , & non ratione alterius ; ea enim , utpote completa , ad alia per se ordinari non possunt ; cætera autè, quæ attingit , ad alias species ordinat, puta *subjectum, prædicatum, genus, differentiam, &c.* : Ergò. Quæ contra hanc resolutionem opponi possunt, vide apud nostros Auctores. (33)

(33)
Vide Coll.
Rip. lib. 4.
dub. 4. n. 5
& 7. & n.
13. & sequentibus.
Palanc. tr.
1. quest. 6
n. 3. 9. &
sequentibus.

59 *Tandem*: Ex dictis per totam quæstionem summam accipe doctrinæ. Sunt voces artificiosè dispositæ objectum Logicæ materiale secundarium ; quia sunt signa instrumentorum sciendi : non secùs ac pulsus, & urina, ob similem rationem , sunt objectum secundarium Medicinæ. Actus intellectus sunt objectum secundaria

clarium à Logica dirigibile, non verò simpliciter denominabile: quia à Logica, veluti actiones, diriguntur; sed non recipiunt objectum formale: Eorum artificium non aliter comparatur ad Logicam, quàm actionum dispositio ad artem edificatoriam. Totum igitur objectum primarium Logicæ est in artefactis objectivis, quæ sunt objectum Attributionis: Eorum partes objectum attributum; eorum forma objectum formale; entitates, ut primò cognitæ, objectum materiale. Hic agi solet de Ente rationis:

Sed commodius agemus in Metaphysicà.

LIBER II.
DE VNIVERSALIBVS.
QUESTIO I.
DE SVPERIORVM, INFERIORVMQVE
GRADUUM DISTINCTIONE,
ARTICULUS I.

*Praemonentur ea, quae ad quaestionis intelligentiam
desiderantur.*

I

GRADVS superiores, & inferiores sunt ea praedicata metaphysica, quibus res metaphysicè constituitur per modum generis, & differentiae; qui eò superiores dicuntur, quò sunt communiore, & universaliore; eòque inferiores, quò minùs communes, & particulariore: *Exem. grat.* in homine gradatim ab infimo gradu, velut à basi, ad suprànum usque, tamquam ad summum culmen, ascendimus ita: *Petrus, homo, animal, vivens, corpus, substantia.* E quibus *homo*, est superior Petro, & inferior animali; *animal* superius est homine, & inferius vivente; & sic de reliquis. Ex his gradibus sua unicui-

unicuique correspondet differentia, ac proinde dantur differentia superiores, & inferiores, non secus, ac species, & genera, in qualibet natura.

2 Quoniam autem inquirimus, qua Distinctione gradus illi distinguantur; sciendum est, quod cum distinctio sit opposita identitati, opposito modo constitui debet. Est itaque *Identitas* unitas in entitate; quia illa identificari dicimus, quorum una est entitas seu quorum unum est aliud: Ea verò, dicimus, esse distincta, quorum unum non est aliud, vel quorum non est una, sed diversa entitas: Quare non melius Distinctionem describes, quam, si eam dixeris: *Carentiam unitatis in entitate*, seu *Multiplicitatem entitativam*. Quam ergò de Distinctione doctrinam dabimus, eandem è contrario sensu accomoda Identitati; quia: *Contrariorum eadem est ratio, & disciplina*.

3 Distinctio dividitur in *realem*, & *rationis*. Distinctio realis est, quæ reperitur inter extrema, quorum unum independenter ab intellectus consideratione, non est aliud; ut ea, quæ datur inter Petrum, & Paulum, inter hominem, & lapidem. Distinctio rationis est, quæ beneficio, & influxu, intellectus datur inter extrema, aliàs realiter indistincta; qualis est distinctio inter animal hominis, & rationale, de qua postea. *Nunc adverte*, inter esse *distinctum*, & esse *diversum* latum esse discrimen, licet aliquoties pro eodem sumantur: Nam esse distinctum dicit puram exclusionem identitatis; sed verò esse diversum addit insuper carentiam similitudinis, aut convenientiæ; Petrus itaque, & Paulus in esse hominis sunt distincti, at non diversi.

4 Subdividitur primò Distinctio realis in *positivam*, & *negativam*. Positiva est, quæ inter extrema positiva versatur; ut distinctio realis inter Petrum, &

376 *Liber II. Quest. I. De super. & inf. Grad. &c.*
lapidem. Negativa est, quæ extremis interest reali ter
negativis, cujusmodi est distinctio inter duo entia ra-
tionis, aut duas carentias; ut inter cæcitatem, & sur-
ditatem. Si autem Distinctio sit inter extrema, quorum
alterum est positivum, negativum alterum, appellan-
da est positiva ex parte extremi positivi, & negativa
ex parte negativi; aut, si velis, eam dicito *Mixtam*:
Hujusmodi est distinctio reperta inter lucem, & te-
nebras.

5 Subdividitur *secundò* realis Distinctio in *adaequa-
tam*, & *inadaequatam*. Adæquata est, quæ inter extre-
ma se totis distincta reperitur; ut inter hominem, &
Angelum. Inadæquata est, quæ datur inter extrema,
quæ nec sunt omnino unum, nec penes totum distin-
guuntur vicissim; cujusmodi est distinctio inter totum,
& quamlibet ejus partem divisim acceptam; ut inter
hominem, & ejus animam. *Insuper* Distinctio realis
positiva altera est *absoluta*, altera *modalis*. Prima ver-
satur inter duas res absolutas, quarum neutra est mo-
dus alterius, ut inter Petrum, & Paulum. Secunda po-
nitur inter rem, ejusque modum, ut inter Petrum, &
ejus sessionem, inter Paulum, & ejus cursum.

6 Præter has divisiones Distinctionis realis, quibus omnes consentiunt, alias nonnullas admittunt aliqui, ut suam quisque sententiam ferat in dubiis, sequentibus articulis proponendis, quas suis respectivè locis declarabimus. Circumferuntur communiter tria signa Distinctionis realis. Primum est *realis separabilitas*: Ea enim, quæ, vel solum divinitus, separari valent, realiter distinguuntur. Enim verò Inseparabilitas non est signum identitatis; cum possint ratione connexionis esse inseparabilia, quæ realiter distinguuntur, ut patet in Personis Sanctissimæ Trinitatis. Secundum signum est *Relatio producentis, & producti*:

Eti : quia nemo potest semetipsum producere. Tertium denique ; est *Relatio* æqualitatis , similitudinis, & quævis alia prædicamentalis.

7 *Jam* Distinctio rationis est duplex ; altera *rationis ratiocinantis* , altera *rationis ratiocinatæ*. Prima est, quæ nullum in re habet fundamentum , sed ab intellectu fingitur , vel pro libito , & tunc est purè Chymærica , ut si Divinam Omnipotentiam , quæ leonis productivam , distinguat à se ipsà , ut productivà hominis ; vel solum fundatus in suo imperfecto cognoscendi modo ; at hæc Distinctio non est chymærica. *Secunda* est , quæ fundamentum habet in re , cujusmodi est Distinctio rationis inter animal hominis, & rationale postea stabilienda.

8 *Rursus* Distinctio rationis ratiocinatæ altera est *inclusiva* , *exclusiva* altera. Prima est, qua distinguuntur ea prædicata , quorum unum involvitur , seu includitur in conceptu alterius, etsi per ejus conceptum non exprimatur ; v. gr. Conceptus *homo* , & conceptus *animal rationale*. Secunda est , qua distinguuntur illa prædicata, quorum unum non includit alterum in suo formali conceptu , sed omninò excludit ; v. gr. Distinctio reperta inter *animal* , & *rationale*. Cæterum tunc dicitur unum de formali conceptu alterius , quando alterum neque concipi , neque explicari aut definiri valet , quin alterum , adminus confusè , concipiatur : Vnde , quia differentia nulla explicari , aut concipi valet , quia concipiatur *Ens*, istud est de conceptu formali differentiarum.

9 *Præterea* Distinctio rationis ratiocinatæ altera est *fundamentalis* , altera *formalis* , seu *actualis*. Fundamentalis est ea virtus, aut fundamentum illud, quod intellectus agnoscit in rebus , ut formalem distinctionem effingat. Formalis est , quam actualiter statuit

378 *Liber II. Quest. I. de sup. inf. grad. distinctione.*
intellectus inter prædicata realiter identificata. Distinctio actualis alia dicitur *positiva*, alia *præcisiva*, seu *negativa*. Prima fit, quando utrumque prædicatum realiter identificatum cognoscitur, ut diversum; v. gr. animal, & rationale per hanc definitionem: *Animal rationale*. Secunda fit, quando unum ex prædicatis identificatis cognoscitur, cæteris ignotis; v. gr. dum cognoscitur animal, ignoto rationali.

10 *Denique* Distinctio rationis una est *subjectiva*, & formalis, altera *objectiva*, & ficta. Prima consistit in actibus intellectus, representantibus prædicata realiter identificata, ac si essent diversa; ita tamen, ut nulla diversitas se habeat ex parte objecti representati; sed tota ex parte modi representandi. Secunda consistit in quadam multiplicitate ex parte objecti, vi cuius prædicata objectiva realiter identificata, sunt in se ipsis per rationem distincta. Sed de his fusiùs infra. *Nunc* ad quæstionem accedimus; ut, qua Distinctione superiores, & inferiores gradus ejusdem rei creatæ distinguantur, investigemus.

ARTICVLVS II.

Virum Gradus superiores, & inferiores ejusdem rei creatæ distinguantur ex natura rei?

(1) *Scotus in 1. dist. 3. q. 4. & alibi sæpè.*
I **P**Ræter eas divisiones Distinctionis realis, quas articulo antecedenti retulimus, alia est familiaris Scotistis cum suo Subtili Doctore, dividente (1) Distinctionem realem in *Realem entitativam*, seu *absolutam*, & *Realem formalem ex natura rei*. Primam appellant, quæ datur inter duo entia quorum unum realiter absolute non est aliud, atque adeo inter *rem*, & *rem* intercedere, dicunt; v. gr. Distinctio

Quæstio inter Petrum, & Paulum. Secundam esse, asserunt, quæ reperitur inter duas formalitates ejusdem rei realiter absolutè identificatas, diversas tamen habentes quidditates; atque objectivas conceptibilitates. Hanc Distinctionem describunt ad mentem Scoti: (2) *Exclusio formalis unius à conceptu alterius.*

2. Suam Distinctionem variis honorant titulis Scoti Discipuli. Primò eam appellant *realem*; quia: ipsis rerum naturis inest independentè ab intellectùs consideratione. Secundò illam nominant *formalem*; quia non intervenit inter res, sed inter formalitates ejusdem rei. Tertio ipsam dicunt *mediam*; non, quia non sit propriè realis; sed quoniam minor est, quàm realis absoluta, major autem distinctione rationis; cum detur ante operationem intellectùs actualiter in rebus, adeòque *actualis* etiam dici solet. Quartò eam esse dicunt *ex natura rei*; quia: ex ipsa utriusque formalitatis natura dimanat. Tandem eam vocant *Scoticam*; quia ab Scoto circumfertur inventa.

3. Si autem ab Scoticis inquiras, quatenùs differant *res*, & *formalitates*? *Resp.*: (3) Tunc extrema vocari *res*, cum sunt entia, ita completa, ut possit unum sine alio, vel naturaliter, vel divinitùs, sive mutuò, sive non mutuò, existere; ut duo homines: Tunc autem vocari *formalitates*, cum sunt prædicata ejusdem individualis rei penitùs inseparabilia, diversimodè tamen definibilia. Has formalitates appellant etiam *realitates*, seu *aliquitates* ejusdem rei. Ex triplici capite suam Distinctionem inferunt Scoticæ. Primò ex definitione: cum enim prædicata realiter identificata diversis definitionibus definiuntur, scoticè apud ipsos distinguuntur. Secundò ex contradictione; ut, si de his, quæ realiter absolutè identificantur verificentur contradictoria absque ulla intellectùs operatione. Tertio

(2)

Scotus in
1. dist. 2.
quest. 7.

(3)

Meriner.
disp. 1. de
Univer. q.
2. sect. 1.

380 *Liber II. Quest. I. de sup. inf. grad. distinct.*
ex reali reduplicatione ; ut, si quod uni , ut tali, con-
venit , non convenit alteri in sensu reali.

Nostra Conclusio.

4 *DICIMVS* ergò : Inter prædicata metaphysica superiora, & inferiora ejusdem rei creatæ non intervenit *Distinctio realis* ex natura rei. Hanc conclusionem tenent Thomistæ omnes, & Jesuitæ, contra universos Scotistas, cum quibus jam omnes supponunt, ea prædicata non distinguí realiter absolutè : Et meritò ; quia ex his prædicatis alterum de altero absolutè, & verè prædicatur, cum dicimus : *Rationale est animal: Petrus est homo, &c.* : Ergò absolutè identificantur. Sed hæc suppositione egent, non probatione ; licet Caramuel, suo ingenio físus, (4) oppositum senserit.

(4)
Caram. in
Metalogia
s.4. dis. 8.

5 *PROB.* Conclusio : *Distinctio formalis* ex natura rei est *distinctio realis entitativa*, & absoluta ; sed inter prædicata metaphysica ; v. gr. *animal*, & *rationale*, non datur *distinctio realis entitativa*, & absoluta : Ergò. *Prob. mai.* : *Distinctio formalis* ex natura rei est ea, vi cujus animalitas, & rationalitas ante omnem intellectus considerationem actu distinguuntur ; sed *distinctio*, qua animalitas, & rationalitas ante omnem intellectus considerationem distinguuntur, est *realis entitativa*, & absoluta : Ergò. *Prob. min.* : Ea *distinctio*, quatenus ab intellectus consideratione independens, est *realis*, ut Contrarii fatentur ; sed quatenus inest animalitati, & rationalitati à parte rei, est *entitativa*, & absoluta : Ergò.

6 *Prob. min. i.* : *Distinctio*, quæ à parte rei intervenit inter *animal*, & *rationalis*, verè, & absolutè facit, ut *animal*, & *rationalis* sint duo extrema positiva, quorum unum non est realiter entitativè aliud ;
sed

sed à parte rei unum non esse aliud entitative, et realiter entitative ab eo distingui: Ergò. Prob. mai.: Animal, & rationale, prout distincta à parte rei, sunt verè, & simpliciter entitates; sed distinctio inter entitates verè, & absolutè facit, ut sint extrema entitative distincta: Ergò. Prob. mai.: Animal, & rationale, prout distincta à parte rei, includunt realiter rationem entis; non enim sunt formalitates abstractissimæ, ut ab ente præscindant: Ergò.

7 *Pro 2. illa min.*: Distinctio, quæ independenter ab intellectu, à parte rei existit, est realis absoluta; sed talis est illa distinctio: Ergò. Prob. mai.: Ens, à parte rei existens, & independens ab intellectu, est ens reale absolutum: Ergò pariter. *Prob. 3 ipsa min.*: Formalitates, quæ à parte rei distinguuntur, sunt formaliter entitates; sed distinctio realis inter entitates est entitativa: Ergò distinctio, quæ datur inter formalitates animalis, & rationalis à parte rei, est entitativa, & absoluta. Prob. mai.: Prædicata, quæ formaliter constituunt id, quod est formaliter ens, debent esse formaliter entitates, saltem incompletæ; aliàs ens formaliter tale per nullam entitatem constitueretur; sed formalitates, apud Contrarios à parte rei distinctæ, constituunt, quod est formaliter ens, ut patet: Ergò.

8 *Urgetur*, & præveniuntur Contrariorum effugia: Si Distinctio Scotica non esset realis absoluta; idèò esset, quia non versatur inter *res*, sed inter *formalitates* ejusdem rei; sed hæc solutio, & falsa est, & nulla: Ergò. *Prob. min.*, quoad primam partem: Animalitati, & rationalitati ex natura rei distinctis nihil deficit, ut sint *res* propriè, & simpliciter: Ergò distinctio ex natura rei versatur inter *res*. Prob. ant.: In eo maxime

382 *Liber I Quest. I de sup. inf. grad. distinct.*
mè dignoscitur, aliqua prædicata esse res, quòd dicunt
ordinem ad suam specialem existentiam, ut Contra-
rii dicunt; (5) sed, supposità Distinctione ex naturà rei
inter animal, & rationale, utrumque dicit ordinem ad
suam specialem existentiam: Ergò.

(5)
Mastrius,
dis. 1. Log
n. 63. &
dis. 6. Me-
taph. num.
160. 161.
& 178.

(6)
Aliqui Sco-
tiste apud
Mast. dis.
6. Metaph
num. 179.
& 130.

9 Prob. min.: Supposità illà Distinctione inter ani-
mal, & rationale, eadem omninò admittenda est Di-
stinctio inter existentiam animalis, & existentiam ra-
tionalis; sed hoc ipso animal, & rationale dicunt or-
dinem ad suam specialem existentiam: Ergò. Majo-
rem admittunt ex Scotistis plures; (6) & meritò, cum
inter hominis essentiam ex animali, & rationali con-
stitutam, ejusdemque existentiam nullam realem di-
stinctionem admittant. *Prob. insuper*: Sicut in anima-
li, & rationali apparent signa distinctionis formalis
ex natura rei, ità inter existentiam animalis, & ra-
tionalis: Ergò.

10 Prob. ant.: Non minùs de existentia animalis,
quàm de ipso animali, verificatur à parte rei, esse ra-
tionem conveniendi cum existentia leonis; & non esse
rationem conveniendi cum existentia leonis verifica-
tur de existentia rationalis, non secùs, ac de ipso ra-
tionali: Ergò non minùs de existentia animalis, &
existentia rationalis, quàm de ipso animali, & ratio-
nali, verificantur contradictoria à parte rei. *Item*: Ali-
ter definiri, & objectivè concipi potest existentia, in
quantùm animalis est, ac in quantùm est rationalis;
sed hæc sunt signa distinctionis ex naturà rei: Ergò.
Adde, omnia Scotistarum argumenta æquè probare
suam Distinctionem inter animal, & rationale, ac in-
ter eorum existentias.

11 *Prob. jam* quoad secundam partem minor illa
num. 8.: Sicut formalitates ejusdem rei non sunt prop-
riè res, ita modi ejusdem individui; v. gr. *sessio,* &
quies,

quies, non sunt propriè res; sed inter modos ejusdem individui intervenit distinctio entitativa, & absoluta: Ergò, quòd distinctio Scotica sit inter formalitates ejusdem rei, nihil obest, quo minùs sit absoluta. *Nec dicas*: Modos esse separabiles, tùm inter se, tùm à re, cujus sunt mòdi; secùs formalitates. *Contra* enim: Totum, & partes simùl sumptæ nullà potentià separari valent, Paternitas, & Filiatio in divinis sunt formalitates prorsùs inseparabiles; sed totum, & partes simùl sumptæ; Paternitas, & Filiatio realiter absolutè distinguuntur, ut ipsi non negant: Ergò inseparabilitas formalitatum non obest illarum reali absolutæ distinctiõni.

12 *Si dicant*, ut solent, inter totum, & partes intercedere causâlitatem, & inter Paternitatem, & Filiationem intervenire productionem; quia partes sunt causa totius, & Paternitas, vel est principium quo, vel connotatum adminùs principii productivi Filii; causalitatem autem, & productionem esse signa distinctiõnis realis absolutæ. *Contra*: Per vos, licet Spiritus Sanctus à Filio non procederet, ab illo distingueretur; sed tunc casus, neque productio, neque separabilitas interveniret: Ergò pariter est discurrendum de formalitatibus ex natura rei distinctis. *Deinde*: In quovis composito physico dantur, per vos, duæ uniones inseparabiles, quarum neutra causatur ab alterâ: Ergò.

13 *PROB. 2. Conclusio*: Si animalitas, & rationalitas distinguerentur ex natura rei, etiam rationalitas, & ratio differentiæ specificæ rationalitatis distinguerentur ex natura rei; sed hoc est absurdum: Ergò. Minor jure concedi solet ab Adversariis; aliàs rationalitas præcisâ à ratione specificæ differentiæ componeretur ex alia ratione differentiæ, & ex taleitate differentiæ, & hæc ex alia usque in infinitum. Maior prob.

prob. : Ideo animalitas, & rationalitas distinguuntur ex naturà rei, quia diversimodè definiuntur, & quia prima est ratio conveniendi, non secunda; sed hæc, & alia quævis signa Distinctionis ex naturà rei apparent in rationalitate, & ratione differentix specificæ rationalitatis: Ergò.

14 Prob. min. : Ratio differentix specificæ definitur: *Formalitas contractiva generis*; rationalitas vero: *Principium discurrendi*: Item rationalitas sub ratione differentix specificæ convenit cum cæteris differentiis specificis, quibus non convenit, in quantum est principium discursus: Ergò. Idem argumentum fieri potest de Petreitate, & quavis alia simplicissima formalitate. Respondent Contrarii; (7) non semper ex diversis definitionibus argui Distinctionem ex natura rei; sed solum, quando definitiones traduntur per conceptus adæquatos, & per prædicata essentialia; non per ordinem ad extrinseca connotata, aut operationes.

15 *Contra 1.*: Quando animal, & rationale definiuntur à Contrariis per esse: *Principium sensationis*, & *principium discursus* definiuntur per ordinem ad operationes, aut extrinseca connotata; sed diversitas harum definitionum arguit apud ipsos Distinctionem ex natura rei: Ergò. *Contra 2.*: Per vos, (8) tunc definitiones traduntur per conceptus adæquatos, & essentialia, cum ex illis altera potest alicui competere, cui nequit altera convenire, ut patet in definitione animalis, quæ convenit bruto, cui definitio rationalis non convenit; sed definitio differentix specificæ convenit omnibus differentiis specificis, quibus non convenit definitio rationalitatis; definitio itidem differentix individualis omnibus differentiis individualibus, quibus non convenit definitio Petreitatis: Ergò.

PROB.

(7)
Masstrius
dis. 6. Me
t. b. num.
 314.

(8)
Masstr. dis
8. Metapo
num. 214.

16 PROB. 3. Conclusio: Natura Petri non distinguitur ex natura rei à Petreitate: Ergò neque animal à rationali. Prob. ant.: Natura Petri est formaliter ex natura rei completè, & perfectè singularis; sed non per aliud, quàm per Petreitatem, quæ est Petri *ecceitas*; alias darentur in Petro plures ecceitates: Ergò includit ex natura rei Petreitatem. *Conf.*: Natura Petri, ut talis, individualiter differt, & ex natura rei à natura Pauli, ut tali; aliàs illæ naturæ individuales in statu contractionis haberent, nedum unitatem formalem, sed identitatem individualem; atqui non differt nisi per Petreitatem, cum cætera prædicata habeat communia utraque natura: Ergò.

17 PROB. ultimò Conclusio: Si daretur distinctio ex natura rei inter animal, & rationale, id inferretur ex diversitate definitionum, & ex verificatione contradictionis independenter ab intellectu; sed hæ rationes sunt prorsùs insufficientes, ut eam distinctionem inferant: Ergò. *Prob. min. quoad 1. partem.* Ratio *differentiæ*, & ratio *ultimæ* diversis definitionibus definiuntur; Ratio *distinctionis*, & ratio *formalitatæ ex natura rei* diversis pariter definitionibus definiiri valent; sed illæ rationes non distinguuntur in ultima differentia, aliàs non esset ultima; neque istæ in distinctione ex natura rei, aliàs distinctio, qua illæ rationes distinctionis distinguerentur, importaret aliam distinctionem, hæc aliam, &c.: Ergò.

18 *Prob. illa min. quoad secundam partem* eisdem exemplis: In ultima differentia formalitas *differentiæ* est ratio conveniendi cum differentiis non ultimis, & formalitas *ultimæ* non est ejusmodi ratio conveniendi; sed nihilominus ex natura rei non distinguuntur: Ergò verificatio contradictionis non infert distinctionem ex natura rei. *Conf.*: Verificatio contradictionis

386 *Liber II. Quest. I. de sup. & inf. grad. dist.*
in sensu reali absoluto non infert distinctionem rea-
lem absolutam : Ergò pariter. Prob. ant. : De Divina
Essentia, prout in Patre, verificatur, realiter absolute
communicari Filio, secùs de Paternitate; sed Essen-
tia, & Paternitas non distinguuntur realiter absolute;
Ergò. *Vide alia in Colleg. Rip.*

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

18 **A**RGVES I. : Animal, & rationale sunt gra-
dus metaphysici superiores, & inferiores
ejusdem rei; sed his convenit distinctio ex natura rei:
Ergò. Prob. min. : Animal, & rationali conveniunt
à parte rei prædicata contradictoria; sed prædicata
contradictoria nequeunt convenire uni, & eidem sub-
jecto : Ergò animal, & rationale ante operationem
intellectus distinguuntur, non absolute, ut omnibus
est inconfessò, sed ex natura rei. Min. est certa; quia
aliàs verificaretur affirmatio, & negatio ejusdè de co-
dem; quod repugnat. Prob. mai. : Animal à parte rei
est ratio assimilandi hominem equo; rationale non est
ejusdem ratio assimilandi; sed potius dissimilandi:
atqui esse, & non esse rationem assimilandi hominem
equo sunt prædicata contradictoria: Ergò.

20 Major, quoad primam partem est omnibus
evidens; quoad secundam *prob. 1.* : Idem nequit esse ra-
tio assimilandi hominem equo; & simul dissimilandi
hominem equo; sed rationale à parte rei est ratio dis-
similandi hominem equo: Ergò. *Prob. 2.* eadem pars:
Ratio assimilandi unum alteri debet utrique extremo
convenire, ut patet in animali; sed rationale non
convenit equo: Ergò. Hoc est præcipuum Adversario-
rum fundamentum; sed retorquetur in ipsos *primò*
exemplis positus num. 13. & 14. Secundò : Animal à
parte

parte rei est realiter absolute ratio assimilandi, & rationale realiter absolute non est ratio assimilandi, quod æquè suadent eorum probationes, ac in sensu formali ex natura rei: Ergò de animali, & rationali verificantur contradictoria in sensu reali absoluto, atque adeò realiter absolute distinguuntur?

21 Ad argumenti solutionem nota duo. *Primum*; (9) quòd, cum noster intellectus ex propria indole præcisivus sit in cognoscendo; res qualibet concipi potest conceptu adæquato, exprimente omnes rationes, quæ in re ipsa realiter inveniuntur; ut si hominis essentiam exprimas hoc conceptu: *Animal rationale*: Vel concipi potest conceptu inadæquato ex se ipso præcisivo, & non exprimente omnes rationes, quæ ipsi rei competunt realiter; ut, si Deum concipias infinitè Sanctum, & Justum. *Vnde*, cum res nominemus modo, quo eas concipimus, rebus adæquatè conceptis imponere solemus nomina, eas adæquatè exprimentia; ut essentia hominis voces istas: *Animal rationale*; inadæquatè verò conceptis nomina imponimus pariter inadæquata; ut cum dicimus: *Rationalitas realis*.

22 *Secundùm* nota, (10) quòd purissima similitudo numquam invenitur in rebus realiter distinctis; sed semper est aliqua dissimilitudine mixta; namque ipsum animal hominis est dissimile animali bruti in eo, quòd animal hominis exigit non separari à rationali, quòd animal bruti non postulat: *Vnde* imperfecta similitudo non excludit omninò dissimilitudinem, sed aliquam secum admittit; neque dissimilitudo destruit id, quòd adstruit similitudo, quando utraque est aliquo modo imperfecta. *Quarè*, animal esse rationem assimilandi hominem equo, idem est, ac dari duo animalia, alterum in homine, alterum in equo; seu hominem, & equum

(9)
Coll. Rip.
lib. 6. dub.
3. num. 10
& 11.

(10)
P. Loss. tra
2. dis. 1. c.
3. n. 5. &
6.
V. D. Thom
3 p q. 5. a.
1. ad 3.

388 *Liber II. Quæst. I. de super. & inf. grad. dist.*
esse duo animalia : Et, rationale non esse rationem
assimilandi, est, rationale non reperiri in equo, sicut
in homine; seu eos non esse duos rationales.

23 Ad formam argumenti, *resp.*, neg. min.; ad
prob., neg. mai.; ad ejus prob., nego mai. quoad se-
cundam partem, quod scilicet rationale à parte rei non
sit ratio assimilandi hominem equo. *Ad ejus primam*
prob., dist. mai.: Idem nequit esse ratio perfectè assi-
milandi, & dissimilandi, concedo maj.; imperfectè
assimilandi, & dissimilandi, neg. mai.; & sic distinctà
min., nego conseq. Cum itaque animal, & rationale
à parte rei sint omninò idem; tam animal, quàm ra-
tionale est ratio assimilandi cum aliquà dissimilitudi-
ne; & utrumque est ratio dissimilandi cum aliquà si-
militudine: Vtrumque est ratio assimilandi, quatenùs
in equo datur animal simile animali rationali; utrum-
que est ratio dissimilandi, quatenùs in equo non da-
tur rationale simile animali rationali.

(11)
Coll. Rip.
ub. sup. n.
26.

24 *Ad 2. probationem* (11) dist. mai.: Ratio assi-
milandi debet utrique extremo convenire præcisè, ne-
go mai.; Ratio assimilandi, vel aliquid ei simile, con-
cedo mai.; & dist. min.: Rationale non convenit equo,
neque aliud rationali simile, nego min.; & convenit
aliud, quod est rationali simile, concedo min., & ne-
go conseq. Sicut animal hominis est simile leoni, quin
leoni conveniat, ex eo solùm, quod leoni conveniat
aliud animal simile animali hominis; ita rationale
realiter sumptum est simile leoni; non, quod leoni
conveniat; sed quia leoni convenit animal simile ra-
tionali: Cum enim animal leonis simile sit animali ho-
minis cum rationali realiter identificato, pariter est si-
mile rationali.

25 *Dices*: Ergò homo verè dicitur equo similis in
rationalitate, sicut verè dicitur equo similis in anima-
lita-

litate. Neganda est absolutè hæc consequentia ; quia procedit in sensu præcisivo , & formali , cum *animalitas* , & *rationalitas* sint ex se conceptus præcisi , & formales ; in sensu autem formali animalitas , non rationalitas , est equo similis : *At verò* , si consequentia procedat de animalitate in sensu reali , & similiter de rationalitate ; *dicimus* , hominem esse æquè similem brutò in realitate rationalis , ac in realitate animalis , & æquè illi dissimilem in realitate animalis , ac in realitate rationalis ; quia est una indivisibilis realitas , cui est aliquo modo similis , & aliquo modo dissimilis realitas bruti ; ut diximus *num.* 23.

26 *Dices iterum* : Quia homo , & equus similes sunt in animalitate reali , homo , & equus sunt duo animalia : Ergò , si essent similes in rationalitate reali , essent duo rationalia. *Aliter* : Quia homo , & equus , sunt realiter duo animalia , homo est similis equo in animalitate reali : Ergò quia homo , & equus non sunt realiter duo rationalia , homo non est similis equo in rationalitate reali. *Resp.* , (12) *dist. ant.* : Quia sunt similes in animalitate , utcumque , *neg. ant.* : Quia sunt similes in animalitate , fundante similitudinem ex parte utriusque extremi , *conc. ant.* ; & *dist. conseq.* : Si essent similes in rationalitate , fundante similitudinem tam ex parte equi , quàm ex parte hominis , concedo *conseq.* ; si essent similes in rationalitate , fundante solum similitudinem ex parte hominis , nego consequentiam.

27 *Ad alteram formam* similiter *dist. ant.* : Est similis equo in animalitate , fundante similitudinem ex parte utriusque extremi , concedo *ant.* ; fundante solum ex parte alterius , *neg. ant.* : Et *dist. conseq.* : Homo non est similis equo in rationalitate , quæ fundat similitudinem ex parte equi , concedo ; quæ fun-

(12)
Vide Coll.
Rip. ubi
sup. n. 18.
19. & 20.

det ex parte hominis, nego conseq. : Itaque animalitas altera reperitur in homine, altera in equo; rationalitas solùm in homine, sed cū ejus animalitate eadē omninò; hinnibilitas solùm in equo cū ejus animalitate realiter identificata : Igitur una animalitas est ratio assimilandi hominem equo, & altera equum homini, quia in utroque reperitur : rationalitas est ratio assimilandi hominem equo; sed non equum homini, quia in equo non datur rationalitas, sed aliud simile : & hinnibilitas est ratio assimilandi equum homini; sed non hominem equo, ob similem rationem.

28 *Pariter* animalitas hominis est ratio dissimilandi hominem equo, quia illa est aliquid, quod non est equus, scilicet *rationalis*; animalitas equi est ratio dissimilandi equum homini, quia ista est hinnibilis, non autem homo; idemque discurrendum est de rationalitate respectu hominis, & de hinnibilitate respectu equi. *Si dicas* : Nequit idem extremum esse æquale, & inæquale alteri : Ergò neque simile, & dissimile. *Nego conseq.* : Quia æqualitas consistit in indivisibili in eò scilicet, quòd alterum nihil plùs, minùsve habeat, quàm alterum, sed tantumdem præcisè similitudo verò recipit magis, & minus; ideoque potest unum esse alteri aliquoqualiter simile, & aliquoqualiter dissimile; ut patet in colore fusco respectu albi, & nigri, & in tepido respectu frigidi, & calidi.

29 *Replie.* : Si tam animal, quàm rationale, esset ratio assimilandi, ac dissimilandi hominem equo, Petrus esset æquè similis equo, ac Paulo, & æquè dissimilis Paulo, ac equo; sed hoc est plùs, quàm apertè, falsum : Ergò. *Prob. mai.* : Petrus nequit esse similis Paulo, nisi in animalitate, & rationalitate, neque in aliis valet esse dissimilis; sed in eisdem, per vos, est similis, & dissimilis equo : Ergò. *Aliter* : Petrus à par-

Art. II. *Vtr. grad sup. & inf. dist. ex natura rei* 391
te rei est similior Paulo, quàm equo: Ergò est simi-
lior in pluribus formalitatibus, sicque sunt plures for-
malitates. Hæc replica instari potest, sicut argumen-
tum, in sensu reali absoluto juxta dicta *num. 20.*

30 *Ad replic. dist. mai.*: Effet æquè similis, &
dissimilis extensivè, conc. mai.; intensivè, nego mai.: Est
æquè similis, & dissimilis extensivè; quia in omnibus,
quibus Petrus est similis, & dissimilis equo, est simi-
lis, & dissimilis Paulo à parte rei, cum utrique sit simi-
lis, ac dissimilis in entitate prorsùs indivisibili: *Cete-
rùm* intensivè est similior Paulo, quàm equo; quia
licet ratio assimilandi, prout ex parte Petri, sit ea-
dem, nimirùm entitas animalis rationalis Petri; at
verò ex parte Pauli est altera ratio assimilandi enti-
tati Petri similior, quàm ratio assimilandi ex parte
equi; quia ex parte hujus est animal irrationale; ex
parte illius animal rationale: Contrarium militat in
rationibus dissimilandi. Major enim similitudo, aut
dissimilitudo intensiva ex majori, aut minori extre-
morum proportionem confurgit.

31 Ex quibus patet solutio ad alteram formam:
Distin. enim ant.: Petrus à parte rei est similior Pau-
lo, quàm equo, intensivè, concedo ant.; extensivè,
nego ant., & consequent. Petrus est plus similis Paulo,
quàm equo; sed non in pluribus, ut satis constat. Pro
solvendis aliis instantiis *advertè*, (13) quòd aliqualis
conformitas essentiae Petri cum essentia equi fundat
utriusque similitudinem; & utriusque essentiae dis-
formitas aliqualis fundat inter utramque dissi-
militudinem: At verò illa similitudo, & dissimilitu-
do ista realiter distinguuntur, cum sint duæ relatio-
nes diversæ; unde, licet inter Petrum, & Paulum, sit
major similitudo, quàm inter Petrum, & equum, non
ideo est etiam major dissimilitudo, sed è contrà.

(13)
*Vide. Pat.
Loff. tr. 2.
disp. 1. cap
3. à n. 12.
& seq.*

32 *ARGVET* 2. : Prædicata metaphysica realiter absolutè identificata , quæ diversis definitionibus definiuntur , distinguuntur ex natura rei ; sed animal , & rationale sunt prædicata metaphysica realiter absolutè identificata , quæ diversis definitionibus definiuntur : Ergò. Minor certa est , cum animal definiatur : *Principium sensationis* ; rationale verò : *Principium discursus*. Prob. mai. : Prædicata , quæ diversis definitionibus definiuntur , habent diversas quidditates formales : Ergò. Hoc argumentum instari potest exemplis positivis *num. 17.* Insuper : Animal , & ejus cognoscibilitas , Petreitas , & ejus ratio differentię individualis diversis definitionibus definiuntur : Ergò distinguuntur ex natura rei ?

33 *Resp.* directè , *dist. mai.* : Quæ diversis definitionibus adæquatis definiuntur , concedo *mai.* ; inadæquatis , nego *mai.* ; & distinctà *min.* , nego *conseq.* Itaque diversitas definitionum tunc solum infert diversas quidditates reales , cum definitiones sunt objecto , prout à parte rei existenti , adæquatae ; idest quando explicant totam quidditatem realem objecti : sed nõ cū sunt inadæquatae , totā objecti quidditatē nõ explicantes ; sed eam , prout per rationem divisam in duos conceptus , altera explicat quoad unum , altera quoad alterum . Cū autem animal à parte rei , nedum sit principium sensationis , sed etiam discursus , rationale , nedum principium discursus sed etiam sensationis ; fit inde , ut objectæ definitiones sunt inadæquatae .

34 *Dices* : Bona definitio adæquari debet cum suo definito , ut est regula Dialecticæ ; sed hæc definitio : *Principium sensationis* , est optima animalis definitio : Ergò est adæquata . Pari ratione probatur de definitione rationalis . *Resp.* , *dist. mai.* : Debet adæquari cum definito , modo , quo definitum est , con-

cedo

cedo mai. ; modo , quo non est definitum, nego mai. ; & dist. min. : Est optima definitio animalis realiter sumpti, nego min. ; formaliter , & præcisivè accepti, concedo min. , & nego consequent. Eo enim modo res definiuntur , quo ab intellectu concipiuntur, cum definitio sit rationis opus : Cum autem intellectus animal , & rationale apprehendat , ut vicissim inter se distincta per rationem ; ea, ut sic distincta, illis definitionibus definit. Quòd si adæquatam animalis, aut rationalis , prout in re , exoptes definitionem , hæc est utriusque : *Principium sensationis, & discursus.*

35 *Dices adhuc* : Vnius realitatis nequit dari duplex conceptus ; sed animalis, & rationalis dantur duo conceptus per eas definitiones definiti : Ergò animal, & rationale , non sunt unica , sed duplex realitas formalis. Prob. mai. : distinctio conceptuum sumitur à distinctione rei , seu objecti , aliàs sine fundamento fingitur : Ergò. *Resp.* , dist. ant. probationis : A distinctione fundamentali rei , seu à fundamento distinctionis in objecto reperto, conc. ant. ; à distinctione actuali , nego ant. , & consequent. In realitate animalis rationalis , etsi non inveniatur actualis distinctio , datur fundamentalis ; quia intellectui præbet ad distinctionem rationis sufficiens fundamentum , suo loco explicandum. (14)

36 *Instab.* : Animal , & rationale , ut definita per illas definitiones differunt essentialiter , cum differant definitione ; sed nequeunt differre essentialiter vi præcisionis intellectus : Ergò differunt realiter ante quodcumque rationis opus. Prob. min. : Præcisio intellectus advenit accidentaliter animali , & rationali, cum ea præcisio sit accidens rationis : Ergò. *Resp.* dist. min. : Nequeunt differre essentialiter in re , concedo min. ; nequeunt differre essentialiter per rationem , nego

(14)

Vide art. sequent. à num. 11.

Ddd

min.

394 *Liber II. Quest. I. de sup. & inf. grad. dist.*
min., & conseq. Itaque intellectus præcindit, & di-
vidit essentiam hominis in essentiam animalis, & ra-
tionalis: Vnde licet hæc distinctio adveniat illis acci-
dentaliter; semel, ac ipsis convenit, habent essentias
per rationem diversas. (15)

(15)
Vide Palā
hic n. 18.
Langa ib.
n. 293. &
Ripen. hic
num. 34.

37 *Repl. aliter* contra primam solutionem ar-
gumenti: Ergò diversitas definitionis adæquatæ ar-
guit distinctionem ex natura rei; sed hæc definitio:
Animal rationale, est adæquata naturæ humanæ Pe-
tri, & non definit ejus Petreitatem: Ergò inter na-
turam humanam, & Petreitatem datur distinctio ex
natura rei. *Resp.*, dist. min.: Est adæquata naturæ hu-
manæ Petri adæquatione logicā, & in sensu præcisi-
vo, concedo min.; adæquatione physicā, & in sensu
reali, neg. min. & conseq. Quando definimus speciem
aliquam, eam definimus præcisivè ab eccieitatibus;
quia intellectus in definiendo est præcisivus. *Si dicas*:
Ergò, ut homo definiatur adæquatè adæquatione rea-
li, debent omnes ejus gradus definiri. *Concedimus*
conseq.; licet communiter ita non fiat, quia defini-
tur res, prout conducit ad Scientiam, quæ non datur
de singularibus. (16)

(16)
Vide Irrib
hic, arg. 1.
S. Dices.
P. Loffada
iv. 2. disp.
i. cap. 3. n.
18.

38 *ARGVES 3.*: Inter animal, & rationale datur
aliqua distinctio realis; sed non absoluta: Ergò ex na-
tura rei. Prob. maj.: Inter animal, & rationale datur
aliqua compositio realis; sed compositio realis postu-
lat realem extremorum distinctionem: Ergo. Prob.
maj.: Compositio metaphysica est compositio realis;
sed hæccine datur inter animal, & rationale: Ergò.
Prob. maj.: Compositio, quæ excluditur per simpli-
citatem realem, est compositio realis; sed compositio
metaphysica à Deo excluditur vi simplicitatis rea-
lis: Ergò. *Conf.*: Eccieitas, seu individualitas est ex-
tra essentiam hominis: Ergò essentia hominis disti-
nguitur

guitur ex naturà rei ab eccēitate. Ant. patet ; nam essentia hominis non est essentialiter singularis.

39 *Ad arg.* dist. mai. ultimi syllogismi : Quæ directè , & formaliter excluditur per simplicitatem realem , concedo maj. ; quæ indirectè , & illativè excluditur , neg. maj. ; & sic distinctà min. , nego consequ. Inter animal , & rationale à parte rei nulla datur compositio , adhuc metaphysica ; quia hæc non est realis , sed rationis. At verò hæc compositio metaphysica excluditur à Deo ; radicaliter , & illativè , quia Deus est simplicissima , & purissima entitas actualis nullam dicens compositionem ex materià , & formà , aut ex essentià , & existentia ; formaliter verò , quia datur mutua inclusio conceptuum in Deo , nec dari valet conceptus ullus ab aliis perfectè præcisus , ut petit metaphysica compositio.

40 *Ad Conf.* , dist. ant. : Eccēitas est extrà essentialitatem metaphysicam hominis , concedo. ant. ; extrà essentialitatem physicam , & in statu reali acceptam , nego ant. , & consequ. *Ad prob.* dist. illam : Non est essentialiter singularis , secundùm se , aut in statu præcisionis , concedo ant. ; non est essentialiter singularis , ut contracta , seu in statu reali contractionis , nego ant. , & consequent. Quælibet natura secundùm se , aut præcisa , præscindit ab eccēitate ; contracta verò secum identificat eccēitatem , estque essentialiter singularis. Undè jam differt à Naturà Divinà , quæ secundùm se postulat singularitatem , neque ab istà valet perfectè præscindi.

41 *ARGVES* 4. : Animal ex naturà rei non est rationale : Ergò distinguitur , ex naturà rei à rationali. Prob. ant. : Animal ex naturà rei non est totus homo ; sed , si esset rationale , esset totus homo : Ergò. Prob. maj. : Homo non bene definitur per *animal* : Ergò.

Conf. 1. : Hæc propositio est falsa : *Homo à parte rei tantùm est animal* : Ergò est à parte rei aliquid præter animal , scilicet rationale. *Conf. 2.* : Animal ex suo conceptu formali non est rationale ; aliàs etiam animal bruti , participans conceptum animalis , esset rationale : Ergò.

42 *Ad arg.* , concessio ultimo ant. , nego consequ. Quia conceptus *animal* ex se præcisivus est , non explicans animal adæquatè , prout à parte rei , sed inadæquatè , ut præcisum à rationali ; ideo non explicat totum hominem , neque valet esse hominis definitio. Sed verò conceptus explicans totum animal , prout à parte rei , explicat etiam rationale , cum animal à parte rei sit rationale ; qui quidem conceptus alius non est , nisi *Animal rationale* , optima hominis definitio. *Ad Conf.* , concessio ant. , nego consequ. : Quia propositio ex parte prædicati præcindit à subjecto , ut fiat rationis compositio ; sicque sumitur animal præcisum , quod non solum , sed contractum cum rationali , est homo.

43 Hæc autem propositio : *Homo à parte rei solum est animal hominis* , vera est ob oppositam rationem. *Ad secundam Conf.* , dist. ant. : Ex suo conceptu formali objectivo , concedo ant. ; ex suo conceptu formali reali , nego ant. , & suppositum ; quia conceptus formalis nullus est à parte rei. Omni advertentiã *observa* , à parte rei non dari conceptus , nec formalitates , neque reduplicationem ullam ; v. gr. *animal* , ut *animal* , vel *rationale* , in quantum tale , aut *animal secundum se* ; omnes enim locutiones istæ , & aliæ consimiles , sunt ex se præcisivæ , & pro statu intentionali inventæ , & ab statu reali rejiciendæ. Si autem his aliquando utimur in sensu reali ; id præstitimus , ut Contrariorum more loqueremur , suoque nos idiomate audirent.

ARTICVLVS III.

Vtrum inter Gradus superiores, & inferiores ejusdem rei detur Distinctio virtualis?

I **D**istinctio realis (aliàs sufficienter diuisa art. 1.) dividi solet in realem *actuaalem*, & realem *virtuaalem*. Prima est, quæ inest prædicatis, quorum unum à parte rei actualiter non est aliud. Secunda est, quæ non facit, ut unum actu non sit aliud; sed præstat, ut extrema actu indistincta, æquivalent rebus realiter diversis in aliquo munere. Sed quia hæc æquivalentia esse potest, vel *in causando*; ut cum res una producit effectus, qui à multis præstari solent: Vel *in continendo*; ut cum aliquid diversarum rerum continet perfectiones; v. gr. anima rationalis, continens perfectiones sensitivæ, & vegetativæ: pro neutra ex his æquivalentiis sumimus Distinctionem Virtuaalem in præsentia.

2 Consistit ergò Distinctio Virtualis in æquivalentia unius rei, quæ multis æquivaleret in ordine ad suscipienda prædicata contradictoria sine repugnantia, & contradictione: Itaque definiri valet: *Capacitas unius entitatis ad suscipienda prædicata contradictoria*. Et est duplex: Altera *Virtualis maxima*, consistens in virtute, seu capacitate unius entitatis ad recipienda prædicata contradictoria independentem ab intellectus consideratione: Altera *Virtualis minima*, consistens in virtute, & capacitate unius rei, ut, præveniente intellectus consideratione, verificentur de ipsa prædicata contradictoria. Hæc appellari solet *Distinctio fundamentalis*; quia est fundamentum ad Distinctionem rationis.

Prima Conclusio.

3 *DICIMVS* 1. : Inter prædicata realiter identificata non datur Distinctio Virtualis maxima. *PROB.* conclusio : Distinctio Virtualis maxima consistit in capacitate intrinsecà unius entitatis, ut de ipsà, citrà omnem intellectus operationem, verificentur à partè rei prædicata contradictoria; sed hujusmodi capacitas non datur in prædicatis realiter identificatis: Ergò. *Prob. min.* : Capacitas, ut de eadem re verificentur prædicata contradictoria à parte rei, est capacitas ad hoc, ut idem realiter prædicatum verè affirmetur, & verè negetur de eodem reali subjecto; sed hujusmodi capacitas repugnat: Ergò. *Prob. min.* : Prædicatum, quod verè affirmatur de subjecto reali, realiter cum ipso identificatur; & quod verè negatur, realiter ab illo distinguitur; sed implicat, idem prædicatum reale verè identificari realiter, & distingui realiter ab eodem subjecto: Ergò.

4 *Min. patet;* aliàs nedum prædicata contradictoria, sed & propositiones contradictoriæ verificarentur; nam verificaretur affirmatio, & negatio ejusdem de eodem secundum idem. *Prob. mai.* : Tunc prædicatum verè affirmatur de subjecto reali, quando istud subjectum est realiter tale prædicatum; & tunc verè negatur, quando illud subjectum non est realiter tale prædicatum; ab eo enim, quod res est, vel non est, propositio dicitur vera, vel falsa; sed quando illud subjectum est realiter tale prædicatum, cum illo realiter identificatur; & quando non est realiter tale prædicatum, realiter ab illo distinguitur, ut evidens est: Ergò.

5 *Conf.* & explicatur hæc ratio : Si aliqua prædicata possent à partè rei de eadem entitate reali veri-
fica-

ficari, maximè ista: *Animal à parte rei est ratio assimilandi hominem equo: Rationale à parte rei non est ratio assimilandi hominem equo*; atqui secundum ex his contradictoriis non verificatur: Ergò. *Prob. min. 1.* Si rationale non esset realiter ratio assimilandi hominem equo, realiter distingueretur à ratione assimilandi hominem equo, nihil enim est, unum ab alio distingui, nisi non esse illud; sed rationale non distinguitur realiter à ratione assimilandi hominem equo: Ergò. *Min. est certa*; quia ratio assimilandi hominem equo est animal, à quo, fatentibus Adversariis, non distinguitur realiter rationale.

6—*Prob. 2. eadem min.:* Rationalitas est realiter ratio assimilandi hominem equo: Ergò. *Prob. antec.:* Omne animal hominis est realiter ratio assimilandi hominem equo; sed omne rationale est realiter animal hominis, aliàs actualiter ab illo distingueretur, nedum virtualiter: Ergò. *Nec dicas*, ea prædicata contradictoria verificari de animali, & rationali, non præcisè, ut sunt unum omninò; sed, ut virtualiter distincta: seu verificari de animali, & rationali sub diversis virtualitatibus. *Contra;* quia hoc est circulum vitiosum committere, dum statuis contradictoria de eadem re vi distinctionis virtualis, & distinctionem virtualem vi contradictionis.

7—*Deinde:* Rationale à parte rei est virtualiter quidquid virtualiter est animal: Ergò. *Prob. ant. 1.:* Virtualitas animalis est realiter ipsa entitas animalis; sed rationale est ipsa entitas animalis: Ergò. *Prob. 2. ant.:* Virtualitas rationalis realiter est ipsa virtualitas animalis: Ergò. *Prob. ant.:* In animali rationali non dantur duæ virtualitates realiter distinctæ: Ergò. *Ant. est certum*; aliàs, cum virtualitates illæ sint prædicata realia ejusdem rei, jam essent prædicata realia

400 *Liber II. Quest. I. de sup. inf. grad. distinct.*
lia ejusdem rei realiter actualiter distincta.

8 *Urgetur* : Si virtute Distinctionis Virtualis animal à parte rei esset ratio assimilandi hominem equo, & non rationale ; animal actualiter à parte rei non esset rationale ; sed hoc est falsum , ut Contrarii farentur : Ergò. Prob. mai. : Quæ actualiter distinguuntur in tertio , distinguuntur actualiter inter se ; sed per vos , animal , & rationale actualiter distinguuntur in ratione assimilandi hominem equo ; quia animal actu à parte rei est ea ratio , non verò rationale : Ergò. *Aliter* : Si rationale est formalissimè ratio assimilandi hominem equo, est virtualiter animal , quia jam non verificantur ea contradictoria ; sed rationale formalissimè , & actualiter est ea ratio assimilandi : Ergò.

9 *Prob. min.* : Quæ sunt eadem uni tertio indivisibili , sunt idem inter se ; sed rationale , & ea ratio assimilandi sunt idem formalissimè , & actualissimè cum animali indivisibili , adhuc virtualiter ; cum in animali reali hominis non sint plures animalitates virtualiter distinctæ : Ergò rationale , & ea ratio assimilandi sunt à parte rei idem formalissimè inter se. *Si dicant* ; rationale esse actualiter illam rationem assimilandi ; ab ea tamen virtualiter distingui. *Contra* : Ergò rationale actualiter est ratio assimilandi hominem equo : Ergò actu est virtus assimilativa hominis equo ; sed hoc est esse virtualiter rationem assimilandi ; sicut esse virtutem ignis est esse virtualiter ignem , ut clarum est : Ergò rationale est virtualiter ratio assimilandi hominem equo.

Secunda Conclusio.

10 *DICIMVS* 2. : Inter prædicata realiter identificata datur *Distinctio Virtualis minima* , seu fundamentum ;

Art. III. Vtr. Grad. metaph. distinguant. virtual. 401
mentalis. *PROB.* Conclusio: In animali, & rationali
à parte rei datur virtus, seu capacitas, ut, prævenien-
te intellectùs consideratione, verificentur prædicata
contradictoria; sed hoc intelligimus nomine Distin-
ctionis Virtualis minimæ, seu fundamentalis: Ergò.
Prob. mai.: Entitas animalis rationalis habet funda-
mentum, ut ab intellectu in duas formalitates, ani-
malis scilicet, & rationalis, dividatur; quarum *ani-*
mal sit genus, *rationalis* non sit genus; *rationalis* sit dif-
ferentia, *animal* non sit differentia: Ergò. *Conf.*: In-
ter formalitates animalis, & rationalis datur in statu
formali distinctio rationis (vel ficta, vel ex parte actùs)
cum fundamento in re; sed hoc fundamentum est Di-
stinctio Virtualis minima: Ergò.

11 *INQUIRESS*: In quo stet capacitas ejusdem rei,
ut possit per intellectum distingui in plures formali-
tates; seu in quo consistat fundamentum sufficiens ad
illam Distinctionem rationis? Et suppono, ad hoc fun-
damentum non sufficere æquivalentiam ejusdem rei,
qua in perfectione, aut modo operandi æquivaleret re-
bus quomodolibet diversis: quia Divina Omnipoten-
tia æquivaleret potentie productivæ hominis, & leonis;
ipsam tamen, ut hominis productivam, à se ipsa, ut
productivam leonis, distinxit per rationem cum funda-
mento Theologorum nullus. Neque sufficit sola im-
perfectio mentis humanæ, non valentis rem unam
simplici conceptu percipere: Licet enim hæc fundet
Distinctionem rationis ratiocinantis, quæ non est chy-
mærica, non tamen distinctionem rationis ratioci-
natæ.

12 Fundamentum itaque Distinctionis rationis
ratiocinatæ est sæcunditas objecti, connotans imper-
fectionem nostri intellectùs: Illa tamen sæcunditas
non est rebus omnibus una; nam in Deo est intrinse-

(1) *Vide Gon. in Clyp. I. p. tr. I. dis. 3. art. 3. n. 3. 2. & dis. 2. art. I. n. 5. & 6.*
 ca eminentia, qua simpliciter complectitur perfectio-
 nes ad diversas lineas pertinentes; (1) at in rebus crea-
 tis modò est similis eminentia; ut in homine, qui ha-
 bet esse cum lapidibus, vivere cum plantis, sentire
 cum animalibus, & intelligere cum Angelis: modò
 est mixtura similitudinis cum dissimilitudine rerum
 ad invicem: aut denique esse potest realis respectus ad
 connotata ex sua ratione formali diversa; vel quid-
 piam simile. Horum aliquo innititur fundamento in-
 tellectus noster, dum prædicata metaphysica per ra-
 tionem cum fundamento distinguit.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

13 **A**RGVES 1. contra primam Conclusionem:
 (2) *P. Lince ap. Loffad. tr. 2. disp. I. cap. 5. n. II*
 In actu contritionis realiter identi-
 ficantur amor Dei, & odium peccati; sed de his ve-
 rificantur prædicata contradictoria: Ergò de eadem
 entitate reali vi Distinctionis Virtualis possunt verifi-
 cari à parte rei prædicata contradictoria. Prob. min.: In
 actu contritionis amor terminatur ad Deum, odium nõ
 terminatur ad Deum; odium terminatur ad peccatum,
 amor non terminatur ad peccatum; sed terminari, &
 non terminari ad Deum, terminari, & non terminari
 ad peccatum, sunt prædicata contradictoria: Ergò.

14 Major, qua parte dicit, amorem terminari ad
 Deum, & odium terminari ad peccatum, est omni-
 bus certa: Quòd verò odium non terminetur ad Deum,
 prob.: Si odium contriti terminaretur ad Deum, de-
 nominaret Deum odio-habitu; sed repugnat, Deum
 odio-haberi per actum contritionis: Ergò. Prob. mai.
 1.: Forma communicata subjecto capaci, ipsi tribuit
 suam denominationem; sed Deus est capax denomi-
 nationis odio-habiti: Ergò. Prob. 2. eadem maj.: Ideò
 amor

amor contriti denominat Deum amatum, quia terminatur ad Deum: Ergò pariter. Tertiò: Implicat; cognitionem, productionem, vel unionem terminari ad aliquod objectum, quin ipsum denominet cognitum, productum, vel unitum: Ergò à pari.

15 Eadem ratione probatur, peccatum amatum esse denominandum, si amor terminaretur ad peccatum. Hoc argumentum, si aliquid probat, nedum Virtualementem, sed formalem ex natura rei, imò, & realem absolutam Distinctionem convincit; cum ea contradictoria, aut in sensu reali absoluto, aut in nullo verò sensu, verificentur. *Adverte*, (3) in actu contritionis dari amorem Dei, & odium peccati, non utcumque, sed in determinata specie: Nam illud odium non est peccati, utcumque, sed peccati propter Deum summè dilectum; similiter amor non est Dei, utcumque, sed Dei, tamquam motivi detestandi peccatum. Actus igitur contritionis est tendentia, seu terminatio quædam conversiva in Deum, & aversiva à peccato; ita, ut poenitens convertatur in Deum, se avertendo à peccato; & avertat à peccato, se convertendo in Deum.

16 *Resp. jam. ad arg.*; (4) nego primam maj.; ad ejus prob. nego maj.: Quia sicut amor contriti terminatur ad Deum per modum accessus, & prosecutionis, ita terminatur ad peccatum per modum recessus, & aversionis; & sicut odium terminatur ad peccatum per modum recessus, & aversionis, ita ipsum odium terminatur ad Deum per modum accessus, & prosecutionis. Vnde amor, & odium terminantur ad Deum prosecutionivè; at nec amor, nec odium terminatur ad Deum aversivè: Amor, & odium terminantur ad peccatum aversivè; at nec amor, nec odium terminatur ad peccatum conversivè, seu prosecutionivè.

(3)

*Vide Pat.
Loffad. tr.
2. disp. 1.
cap. 5. n. 4.*

(4)

*Vide Coll.
R. p. lib. 6.
dub. 3. n.
26. Palam.
hic num.
18. & 20.*

404 *Liber II. Quest. I. de sup. & inf. grad. distinct.*
vè; atque adeò quidquid verificatur de amore contriti, verificatur de odio; & è contrà.

17 Exemplum habemus in motu locali à loco *A* in locum *B*; qui simul est accessus ad locum *B*; & recessus à loco *A*; at verò tam accessus, quàm recessus terminatur ad locum *A* per modum termini à quo; & uterq; terminatur ad locum *B*, tãquã ad terminum ad quem. *Ad prob. positam num. 14. dist. maj.*: Si terminaretur ad Deum aversivè, & per modum recessus ab ipso, concedo maj.; si terminaretur prosequitivè, & per modum accessus ad ipsum, nego maj.: *Ad ejus primam prob., dist. maj.*: Ipsi tribuit denominationem, cujus est capax respectu talis formæ, concedo maj., cujus non est capax, nego maj.: Et dist. min.: Deus est capax denominationis odio-habiti ab odio Dei, quale non est odium contriti, concedo min.; ab odio peccati propter Deum summè dilectum, quale est odium contriti, nego min., & consequentiam.

18 *Ad 2. prob. majoris, dist. ant.*: Quia terminatur ad Deum, utcumque, nego ant; quia terminatur ad Deum per modum accessus, & prosequutionis, concedo ant.; & dist. consequens eodem modo. *Ad 3. concessio ant.*; nego consequent.: Quia denominationes cogniti, producti, & uniti sunt quasi in genere respectu cognitionis productionis, & unionis, quas proinde suis terminis communicant; sicut affectus contriti Deum, & peccatum denominat affecta. At verò, sicut affectus contriti est amor Dei, & odium peccati; non è contrà: ita unio inter materiam, & formam, est informatio formæ, & receptio materiæ; non è contrà: ita productio denominat effectum productum, & causam producentem; non vice versà. (5)

19 *Dices 1.*: Quia amor, & odium contriti sunt

(5)
*Vide Pat.
Loffad. ubi
sup. n. 6. &
7.*

in voluntate, hæc denominatur amans, & odio habens: Ergò, si terminatur ad Deum, Deus utroque modo denominatur. *Secundò*: effectus formalis odii est denominare odio-habitu: Ergò si ad Deum terminatur, denominat Deum odio-habitu. *Tertio*: Quia amor, & prosequutio ejusdem rei non distinguuntur virtualiter, amor illius est ejusdem prosequutio: Ergò cum amor, & odium contriti non distinguantur virtualiter, si amor ille est Dei, etiam odium erit Dei. *Quartò*: Hæc propositio est vera: *Contritio est amor Dei*: Ergò, & ista: *Contritio est odium Dei*. Prob consequent.: In contritione amor, & odium idem sunt: Ergò.

20 *Ad primam inst.* resp.; neg. Conseq.: Quia voluntas est capax utriusque denominationis respectu diverforum, Dei scilicet, & peccati; cum actus contritionis unicè respiciat pro subjecto voluntatem: At verò respicit diversos terminos, alterum conversionis, aversionis alterum, quorum quilibet suam habet denominationem. *Ad 2. dist. ant.*: (de odio contriti, loquimur) Denominare odio-habitu terminum aversionis, concedo ant.; terminum conversionis, nego ant., & consequent. Quando odium habet solum terminum aversionis, præstat solum denominationem odio-habitu; sed, cum habet etiam terminum conversionis, ut in contrito, illum odio-habitu, istum dilectum denominat. *Ad 3. nego consequentiam*: Quia his terminis *amor*, & *prosequutio* significatur ordo ad idem objectum; his autem *amor*, & *odium* designatur ordo ad diversa, modo explicato.

21 *Ad 4.*, nego consequent.; ad ejus *prob.*; dist. ant.: Idem sunt amor Dei, & odium peccati, concedo ant.; amor Dei, & odium Dei, seu amor peccati, & odium peccati, nego ant.; & consequent. *Dices*:
Ergò

Ergò istæ sunt veræ : *Amor contriti est Dei ; odium contriti non est Dei ;* sed esse , & non esse Dei , sunt prædicata contradictoria : Ergò. *Resp.* , dist. maj. : Sunt veræ in diverso sensu , concedo maj ; in eodem sensu , nego maj. ; & sic distinctà min. , nego consequent. Itaque prima vera est , prout *amor Dei* designat tendentiam conversivam in Deum : Secunda est vera , prout *odium Dei* designat tendentiam averisivam à Deo ; sed hoc modo non sunt contradictoriæ. At in eodem sensu , sive conversivo , sive avertivo , non sunt ambæ veræ , vel ambæ falsæ , ut meditati patebit.

22 *ARGVES* 2. : In peccato identificantur realiter entitas , & malitia ; sed de entitate verificatur *produci à Deo* , & de malitia *non produci à Deo* : Ergò verificantur prædicata cōtradiçtoria , sicq; distinguuntur virtualiter. *Conf.* : Lapis ejusque dependentia à Deo realiter identificantur ; sed de lapide verificatur , terminare visionem , & de dependentiâ , non terminare visionem : Ergo. Min. patet : quia lapis videtur ; non verò dependentia illa. Argumentum continet grayem difficultatem Theologicam ; an scilicet malitia peccati consistat in positivo ab entitate indistincto , an in negativo ab illa diverso :

(6)

M. Langa,
tom. 4. l. 3

Metaphy.

g. 2. art. 3

d. n. 3 2 3.

Et Palave

hic, n. 23.

(7)

Coll. Ripen

lib. 6. dub.

3. d. n. 30.

23 *Si vis* facile te ab hac difficultate expedire ; dico , (6) malitiam peccati consistere in negativo ab entitate peccati distincto , scilicet in privatione rectitudinis actui debitæ ; atque adeò nihil mirum , si de ipsis contradictoria verificentur. *Vel resp.* , (7) concessa mai. , dist. min. , quoad secundam partem : Verificatur de malitiâ *non produci à Deo* , sub ratione imperfectionis , & deformitatis , concedo min. ; sub ratione actualitatis , & perfectionis , nego min. , & consequent. : Totum , quod verificatur de entitate peccati , verificatur de malitiâ , non absolute , sed sub ra-

tione entis, & perfectionis; & totum, quod verificatur de malitia, verificatur de entitate, non absolute, sed sub ratione deformitatis, & imperfectionis.

24 Quemadmodum intellectus totum, quod est in objecto attingit sub ratione veri, & nihil ejus attingit sub ratione boni; Voluntas autem è contrà: Ica Deus totam entitatem peccati producit sub ratione actus, & perfectionis, nihil autem sub ratione deformitatis, & malitiæ: Sicut etiam anima totum claudicationis motum causat, sub ratione motus; non verò sub defectu claudicationis, quæ non ab animà, sed à tibix imperfectione, & defectu provenit. Sed hæc Theologica Theologis relinquamus. (8)

25 ARGVES 3.: Prædicata Divina sunt realiter identificata, non secus, ac prædicata metaphysica ejusdem rei creatæ; sed de prædicatis Divinis verificantur, ante omnem intellectus operationem, prædicata contradictoria, & consequenter. Distinctio Virtualis maxima: Ergò pariter. Prob. min.: Essentia Divina communicatur Filio, Paternitas non communicatur Filio: Filius divinus procedit per intellectum, & non per voluntatem; Spiritus Sanctus per voluntatem, & non per intellectum: atqui communicari, & non communicari, procedere, & non procedere sunt prædicata contradictoria: Ergò.

26 Si hanc summam apud Theologos difficultatem feliciter declinare velis; permitte pro nunc, de prædicatis Divinis, quorum alterum est de lineà absolute, alterum de lineà relativà, verificari prædicata contradictoria vi Distinctionis Virtualis maximæ, quæ probabiliter admitti solet inter illa: sed nega consequentiam, ob claram, eamque latam disparitatem:

(9) Tum; quia in Mystero Sanctissimæ Trinitatis prædicata realiter absolute identificata inter se, v. gr.

Tum;

(8)

Vide Gonet in Clymp. tr. de peccatis dis. 3. art. 1. à n. 54. & seq.

(9)

P. Loffada tr. 2. dis. 1 cap. 5. num.

25.

Essentia, & Paternitas, realiter distinguuntur in tertio, nempe in Filio, cum quo identificatur Essentia, non Paternitas: *Tum etiam*; (10) quia in hoc Mysteriorum extremitates inter se realiter distinctæ, v. gr. *Paternitas*, & *Filiatio*, identificantur realiter in tertio, nempe in Essentiâ Divinâ. Hæc autem sunt in creatis in verificabilia.

(10)
Palanc. tr.
3. q. 4. n. 24.

27 Sed melius *resp.*, (11) neg. min.; ad prob. dicimus, quod modo, quo Essentia Divina comunicatur Filio, Paternitas comunicatur Filio; quia Essentia comunicatur secundum esse absolutum essentia; non secundum esse relativum Paternitatis secum realiter identificatum: pariter Paternitas, licet non comunicetur secundum esse relativum Paternitatis, comunicatur verò secundum esse absolutum Essentiæ secum identificatum: Vnde, modo, quo comunicatur Essentia, comunicatur Paternitas; & modo, quo non Paternitas, neque Essentia comunicatur; atque adeo non verificantur Contradictoria de Essentiâ, & Paternitate.

(11)
Vide Coll.
Rip. lib. 6.
dub. 3. Cõf
4. per totã
Paulum à
Concept. in
Curs. Theo
log. tra. 1.
disp. 3. du.
1. n. 12.

28 *Si dicas*: Ergò comunicatur Filio absolutum Essentiæ, & non comunicatur relativum Paternitatis; sed illud absolutum, & istud relativum realiter identificantur: Ergò de prædicatis realiter identificatis verificatur, comunicari, & non comunicari: Hæc instantia, & illud argumentum, æquè probant distinctionem actualem absolutam, ac Virtuales; ideoque retorqueri possunt in Adversarios. *Interim* dicimus, relativum Paternitatis non comunicari secundum explicitum hujus conceptus præcisivi *relativum*; comunicari verò secundum implicitum, quod includit: absolutum verò è contrâ; quia implicitum unius est explicitum alterius. Ad hoc autem sufficit distinctio rationis inter utrumque. (12)

(12)
Vide Gonet
in Clys. 1.
p. tr. 1. dif.
3. ar. 2. n.
21.

29 Pariter ad alterum exemplum positum num.

25. dicimus, (13) quod sicut Filius procedit per intellectum, ita in rei veritate procedit per voluntatem; & sicut Spiritus Sanctus à parte rei procedit per voluntatem, ita procedit per intellectum; quia intellectus, & voluntas sunt eadem indivisibilis realitas, quæ, cum respectu Filii sit formaliter assimilativa, secùs respectu Spiritus Sancti, processio Filii est generatio, at non processio Spiritus Sancti. Si dicas: Concilium unicum Toletanum definiisse, non esse credendum, quod Pater voluntate Filium genuit. Resp., intelligendum de voluntate coactâ, aut indifferenti; non verò de voluntate necessariâ. Vide Colleg. Rip. ubi sup.

(13)

Paulus, ubi
sup. & Col
Ripen. ubi
sup. n. 33

30 Hæc omnia licet vera sint, diligenter adverte, hos conceptus: *Essentia, Paternitas, Intellectus, Voluntas*, aliosque consimiles, esse ex se præcisivos, exprimentes divinas perfectiones secundum conceptus explicitos, atque ad eò in propositionibus reddere sensum formalem: quapropter hæc propositio: *Essentia communicatur Filio*, est absolutè concedenda; & hæc: *Paternitas communicatur*, neganda. Pariter concedendæ sunt absolutè istæ: *Filius procedit per intellectum: Spiritus Sanctus procedit per voluntatem*; at verò negandæ sunt istæ: *Filius procedit per voluntatem; Spiritus Sanctus procedit per intellectum.* (14) *Ceterum*, si ipsis addatur terminus determinans sensum realem, ut in ista: *Spiritus Sanctus procedit per entitatem, aut realitatem intellectus*; concedendæ sunt omnes.

(14)

Vide Gonet
Clyp. 1. p.
tr. 1. def. 3
ar. 3. n. 29,
40. & 41
& tract. 6
dis. 3. art.
2. à n. 72.
& 77.
Item, art.
4. n. 129.

31 ARGVES 4. contra secundam Conclusionem: Animal rationale à parte rei non habet capacitatem; ut, præveniente cognitione intellectus, verificetur, animal esse genus, & rationale non esse genus; rationale esse differentiam, & animal non esse differen-

ff

tiam

tiam, sed in hoc stat Distinctio Virtualis minima, seu fundamentalis: Ergò. Prob. maj. : Si haberet illam capacitatem; animal, prout à parte rei, haberet capacitatem, ut in statu formali sit genus, & rationale, prout à parte rei, eam capacitatem non haberet; sed hoc est falsum; aliàs de animali, & rationali; prout à parte rei, verificarentur contradictoria, nimirum *habere*, & *non habere* illam capacitatem: Ergò.

32 Prob. maj. : Animal, prout à parte rei, habet capacitatem ad illud, quod est in statu formali, & rationale non habet capacitatem ad illud, quod nec est, nec esse potest in statu formali; sed in statu formali animal est genus, non verò rationale: Ergò. *Resp.*, dist. ultimam min. quoad secundam partem: Rationale à parte rei non habet capacitatem, ut in statu formali sit genus, penes utramque formalitatem, animalis scilicet, & rationalis, in quas formaliter dividi potest, concedo min.; penes alteram, scilicet animalis, neg. min., & conseq.

33 Cum animal, & rationale à parte rei sit una indivisibilis entitas, per intellectum formaliter partibilis in duas formalitates, nimirum *animalis*, & *rationalis*; tam animal, quàm rationale à parte rei habet capacitatem, ut beneficio intellectus sit genus secundum formalitatem animalis, & differentia secundum formalitatem rationalis. *Vnde* animal reale potest esse genus, & differentia in statu formali, medià sui divisione formali in duas formalitates, quarum altera sit genus, altera differentia; & rationale reale pari modo potest esse genus, & differentia penes easdem formalitates.

ARTICVLVS IV.

Virum inter Gradus superiores, & inferiores detur Distinctio formalis ex parte actus?

I—CVM nulla intercedat realis distinctio inter prædicata metaphysica ejusdem rei creata, ut ex præcedentibus constat: restat, ut aliqua rationis distinctio differant. Est autem rationis Distinctio duplex, altera formalis ex parte actus, altera objectiva, quas jam explicuimus *art. 1. num. 10.* Distinctio formalis, quam communiter amplectuntur Jesuitæ, eorumque Fautores, in eo stat, apud ipsos, (1) quòd prædicata realiter identificata, absque ulla prorsus in se ipsis divisione, simul repræsententur diversis cognitionibus; ita tamen, ut quatenus repræsentata per unam, perinde appareant, ac si essent unicum; & quatenus repræsentata per aliam, apparent, quasi aliud prædicatum.

2— Exemplum ponunt in hac cognitione *animal*, per quam fit Præcisio Objectiva, si *animal* hominis cognoscatur, incognito rationali: Si tamen illa cognitio totam hominis entitatem attingat, sed aded tenui claritate, ut homo appareat, ac si esset solum *animal*; erit Præcisio, seu Distinctio formalis. Sed, ut suam Distinctionem magis explicent, addunt 1.: (2) ad Distinctionem formalem propriam, & positivam, requiri duos saltem conceptus, ita dissimiles, ut reddant prædicata, quæ repræsentant, diversimodè definibilia; non quidem definitione præcisè strictà, sed latè adminùs; idèò his conceptibus *animal*, *rationale* verè fit distinctio formalis, quia tota entitas hominis expressa hoc conceptu *animal*, apparet definibilis hac

(1)
P. Lossada
tr. 2. disp.
1. c. 7. n. 1.

(2)
P. Lossada
ubi supra,
cap. 6. num.
7. 8. & 17.

412 *Liber II. Quæst. I. de sup. & inf. grad. dist.*
definitione: *Principium sensationis*; & eadem, expressa hoc conceptu *rationalis*, est definibilis per istam: *Principium discursus*.

(3) 3 *Addunt* 2., (3) sinistrè intelligi Distinctionem formalem ab aliquibus Thomistis, putantibus, illam consistere in eo, quòd ex prædicatis realiter identificatis cognoscatur unum clarè, & aliud confusè; cum imò potiùs vi Distinctionis formalis omnia prædicata intrinseca objecti cognoscantur eodem conceptu, ipsa tenui claritate. *Addunt* 3. (4) Distinctionem forma-

(4) *P. Loffada tr. 2. disp. 5. cap. 9. n. 68. & 69* lem non esse propriè talem in genere Distinctionis; sed quamdam verè Distinctionis imitationem; ideoquè illa distinctio passim ab ipsis appellatur *apparens* eo sensu, quo florida pratorum amænitas dicitur *risus apparens*. Ex quibus suam Distinctionem ita definiunt: *Duplex cognitio inadæquata ejusdem objecti, per quam fit objectum, quasi duplex, dum redditur diversimodè definibile*. Seu brevius: *Forma intentionalis, qua realiter identificata apparent definitivè divers-*

(5) *P. Loffada ubi sup. n. 9. & plures alii in manuscriptis.* *sa.* (5).
Nostra Conclusio.
4- *DICIMVS*: Inter gradus metaphysicos superiores, & inferiores non datur Distinctio formalis, quæ tantùm se habeat ex parte actùs. Hæc cõclusio probari potest rationibus iisdem, quibus præcisio objectiva articulo sequenti convincitur: Quia, si Distinctio, quæ prædicatis metaphysicis beneficio intellectùs convenit, objectiva sit, seù se teneat ex parte objecti; plus, quam evidenter infertur, eam non se habere solum ex parte actùs. At verò illam colligimus ex D. Thomà, (6)

(6) *D. Thom. in 1. disp. 2 q. 1. art. 2* de divinis attributis asserente: *Sunt diversa ratione non tantùm ex parte ipsius ratiocinantis (seù ex parte actùs), sed ex proprietate ipsius rei*. Sed potior est ratio de prædicatis metaphysicis: Ergò.

PROB.

5—*PROB.* ratione conclusio : Prædicata metaphy-
 fica realiter identificata nequeunt formaliter ex parte
 actûs præscindi , quin præscindantur ex parte objecti:
 Ergò inter ea prædicata non datur Distinctio formalis,
 quæ tantùm se habeat ex parte actûs. *Prob. ant.*: Si præ-
 dicata metaphysica , v. gr. animal , & rationale , non
 præscindantur ex parte objecti , eadem cognitione , &
 eadem claritate , qua cognoscitur animal , cognosci-
 tur rationale ; sed hoc ipso non præscinduntur ex par-
 te actûs : Ergò. Maj. est communis apud Contrarios:
 quia , ut ex dictis constat , per cognitionem *animal*
 æquè cognoscitur rationale , ac animal ; & per cogni-
 tionem *rationale* , æquè animal , ac rationale.

6—*Prob. min.* : Si eadem cognitione , eademque
 claritate , quibus cognoscitur animal , cognoscitur ra-
 tionale , animal , & rationale eodem omninò apparent
 modo vi cujusque cognitionis , nec aliter apparet ani-
 mal , quàm rationale , aut è contrâ ; sed hoc ipso non
 præscinduntur ex parte actûs : Ergò. Major ex se ipsa
 patet: Quia , si vi cognitionis *animal* , eadem claritate
 apparet animal , ac rationale , & pariter vi cognitionis
rationale ; vi harum cognitionum apparent eodem mo-
 do , absque ulla apparente diversitate. *Prob. min.*:
 Hoc ipso , quod eodem modo appareant vi cognitio-
 nis *animal* , & vi cognitionis *rationale* ; apparent , ut
 unum , & idem ; quia , si non datur distinctio in modo
 apparenti , datur identitas in eodem apparenti modo:
 Ergò , si æquè apparent , & quidem , eadem claritate ,
 animal , & rationale vi cognitionis *animal* , & vi co-
 gnitionis *rationale* ; vi harum cognitionum potiùs
 identificantur , quàm distinguuntur ex parte actûs.

7—*Respondent Contrarii* , (7) Animal , & rationale
 per cognitionem unicam sic adunari , ut nulla in eis
 resultet alicetas , & diversitas ; quod probat, cognitio-
 nem

(7)

P. Loffada
 tr. 2. disp.
 l. c. 8. num
 5. & 112

414 *Liber II. Quest. I. de sup. inf. grad. distinct.*
nem unicam non sufficere Distinctioni formali: Cæterum per cognitiones diversas non ita adunantur, ut excludant alicetatem, seu diversitatem apparentem. Unde per solum conceptum *animal* eodem modo apparet *animal*, ac *rationale*; neque per illum fit distinctio ulla animalis à rationali, nisi relativè ad conceptum *rationale*; quatenus tam *animal*, quàm *rationale* sunt aliter repræsentabilia per conceptum *rationale*. Quare inter *animal* repræsentatum hoc conceptu *animal*, & *rationale* repræsentatum hoc conceptu *rationale*, apparet diversitas.

8.—*Contrà*: Inter *animal*, & *rationale*, ut repræsentata hoc unico conceptu *animal*, nulla apparet diversitas, ut conceditis: Ergò neque apparet diversitas inter *animal* repræsentatum hoc conceptu *animal*, & inter *rationale* repræsentatum hoc conceptu *rationale*. Prob. Consequent.: Ideo primum est verum, quia conceptus *animal* eadem tenui claritate, qua repræsentat *animal*, repræsentat *rationale*; sed, sicut conceptus *animal* tenui claritate repræsentat *animal*, ita conceptus *rationale* tenui claritate repræsentat *rationale*, cum uterq; conceptus sit per vos imperfectus, & inadæquatus, tam respectu animalis, quàm respectu rationalis: Ergò.

9.—*Dicunt*: Conceptum *animal* repræsentare tam, *animal*, quàm *rationale* tenui claritate, sed omninò eadem, quàm videlicet tam *animal*, quàm *rationale* apparet definibile per *Principium sensationis*, & non per *Principium discursus*; & è contrà apparet per hunc conceptum *rationale*. At verò, quamvis *animal* appareat tenui claritate per conceptum *animal*, & similiter *rationale* per conceptum *rationale*; diversimodè tamen; quia primo conceptu apparet *animal* ea claritate, qua definiri possit per *Principium sensationis*, & non per *Principium discursus*; *rationale* verò per conceptum

Art. IV. Vtr. inter Grad. metaph. disting. formalit. 455
ceptum rationale apparet ea tenui claritate, quâ defini-
niri valet per *Principium discursûs*, non verò per *Prin-*
cipium sensationis; ideoque apparet inter utrumque
diversitas.

10.—*Contrà*: Per conceptum *animal*, si tam ratio-
nale, quàm animal cognoscitur, utrumque apparet
definibile; vel per *Principium sensationis*, vel per *Prin-*
cipium discursûs; sed eadem ratione apparent eodem
omniò modo per conceptum *rationale*: Ergò, si vè re-
præsententur solo conceptu *animal*, aut solo conce-
ptu *rationale*, aut utroque simul, si utrumque eadem
cognitione cognoscitur, apparent eodem omniò mo-
do. Min. est certa; quia, si per conceptum *animal* ap-
paret utrumque ea duplici definitione definibile, ut
major prætendit, non est cur denegetur conceptui
rationale; quia hic eodem modo *animal*, ac *rationale*
pariter repræsentat; sicut eodem modo illa repræsen-
tat conceptus *animal*.

11.—Major igitur, quæ sola difficilis est, proba-
tur: Vi conceptus *animal* tam *animal*, quàm ratio-
nale apparet definibile per illud, quod videtur esse, aut
per conceptus explicantes eorum esse apparens; sed
per conceptum *animal* tam *animal*, quàm *rationale*
apparet, aut videtur esse principium *sensationis*, &
principium discursûs: Ergò. Major patet: Quia, si lo-
quamur de definitione *objectivâ*; cum hæc tradatur
per prædicata *essentialia* rei, per id debet quælibet
res apparere *definibilis*, quod videtur esse: Si de *for-*
mali sit sermo; cum hæc debeat explicare prædicata *es-*
sentialia, per illos conceptus *formales* apparet res, vi
alicujus conceptus, *definibilis*, qui explicant rei *essen-*
tiam, per illum conceptum *apparentem*.

12.—*Prob. min. 1.*: Per conceptum *animal*, *animal*, &
rationale apparent esse totum id, quod in re sunt, etsi re-
nui

nui claritate ; sed in re animal, & rationale sunt principium sensationis, & principium discursus : Ergò. Major est certa Contrariis, quibus per conceptum *animal* totum animal, totumque rationale apparet. *Prob. 2. illa min.* : Per conceptum animal cognoscitur à Contrariis tenui luce principium sensationis, & principium discursus ; aliàs vi illius conceptus daretur præcisio objectiva inter utrumque principium ; sed utrumque principium cognoscitur per conceptum *animal*, ut constitutivum animalis, & rationalis : Ergò.

13—*Vrgetur* : Nisi animal aliter appareat ex parte objecti, quàm rationale, nequit aliter apparere animal per conceptum *animal*, quàm rationale per conceptum *rationale* : Ergò Præcisio formalis nequit esse tantùm ex parte actus. *Prob. ant.* : Eo modo intellectus format conceptus de animali, & rationali, quo animal, & rationale se offerunt intellectui, mediâ specie impressâ ; sed nisi appareant aliter, & aliter ex parte objecti, non se offerunt cum alietate ullâ per speciem impressam : Ergo. Major constat ex communi axioma : *Ex objecto, & potentia paritur notitia.* Min. prob. : Species impressâ est perfecta, & adæquata similitudo objecti : Ergò, nisi objectum appareat cum diversitate, per speciem nulla diversitas elucebit : Ergo neque per actum.

14—*Vrgetur iterùm* : Si animal, & rationale solùm ex parte actus distinguerentur, rationale æquè se extenderet, ac animal, atque aded non essent gradus superior, & inferior ; sed hoc est falsum : Ergò. *Prob. maj.* : Si distinguerentur solùm ex parte actus, sicut animal per conceptum *animal* confunditur cum bruto, ita rationale confunderetur cum bruto per conceptum *rationale* : Ergò. *Prob. ant.* : Ideo animal confunditur cum bruto per conceptum *animal*, quia hic

Art. IV. Vtr. Grad. metaph. distinguant formalit. 417
 conceptus explicat tenui claritate animal rationale si-
 mile bruto ; sed per vos etiam hic conceptus rationale
 explicat tenuè animal rationale simile bruto : Ergò.
 Nec valet recursus ad diversas definibilitates ; quia
 hujus effugii clausa est janua suprà num. 10. Alias
 probationes vide apud Mag. Langa. (8)

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

15— **A**RGVE Sunicè aliquibus D. Thomæ autho-
 ritatibus , quas pro sua distinctione alle-
 gant Contrarii: (9) Et primò : D. Thomas asserit: (10)
 quòd intellectus noster *diversas conceptiones de Deo ha-*
bet , que sunt diversæ rationis. Et postea addit , quòd
pluralitati istarum rationum respondet aliquid in re, non
quidem pluralitas rei : Et denique concludit , quòd ea
 pluralitas est *ex parte ipsius Dei , in quantum est aliquid*
in Deo , correspondens omnibus istis conceptionibus , scili-
cet plena , & omnimoda ipsius perfectio ; non autem ita,
quòd aliqua diversitas, aut multiplicitas ponatur in re, que
Deus est, ratione istorum Attributorum. Ergò multiplicitas,
 seu distinctio Divinorum Attributorum non se habet
 ex parte objecti , sed ex parte conceptionis, quæ , juxta
 D. Thomam ibidem , est *in anima , ut in subjecto.*

16— Secundò : Idem Doctor Ang. (11) ait, loquen-
 do de Divinis Attributis : *Variis , & multiplicibus con-*
ceptibus intellectus nostri respondet unum omninò simplex,
secundum hujusmodi conceptiones imperfectè intellectum.
 En clarè delineatam Præcisionem formalem , & ex-
 clusam patenter Objectivam , inquit P. Lossada. Ter-
 tiò : Ipsemet Ang. Mag. (12) hæc docet : *Intellectus*
noster secundum diversas conceptiones representat Divi-
nam perfectionem , quia unaquæque imperfecta est: Sunt
ergò plures conceptiones in intellectu nostro , representan-

(8)

Langa lib:
 3. metaph.

q. 2. art. 3
 à n. 352.

(9)

P. Lossada
 tr. 2. disp.

1. cap. 7. §.
 3. per tot.

(10)

D. Thom.
 in. 1. dist.

2. art. 3.

(11)

D. Thom.

1. p. q. 33
 art. 4.

(12)

D. Thom.

q. 2. de ve-
 ritate ar.

1.

418 *Liber II. Quest. I. de sup. inf. grad. distinct.*
tes Essentiam Divinam; unde Essentia Divina unicuique
illarum respondet, sicut res sue imagini imperfecte.

(13)
D. Thom.
q. 2. de ve-
ritate, ar.
1. ad 3.

17—Quartò: Docet pariter, (13) quòd intellectus
noster totum Deum intelligere potest, sed non totaliter
totum: Sed dico non totaliter; quia non perfectè cognos-
cit ipsum, secundùm, quod ipse est in sui natura cognosci-
bilis. His autoritatibus ad longum productis, & fu-
sùs expositis contendit P. Loffada, Distinctionem ex
parte actùs esse de mente D. Thomæ; non verò Ob-
jectivam: Quia, inquit, (14) Distinctio rationis in-
ter Attributa Divina non fit, nisi per conceptus for-
maliter præscindentes: Ergò nulla distinctio rationis
inter prædicata, quæ realiter identificantur, aliter fit.
Ant. prob. ex D. Thomà locis citatis; & consequen-
tiam legitimam dicit à paritate rationis.

(14)
P. Loffada
ubi suprà
num. 25.

18—His facilè occurret, si advertas primò, nullum
Thomistarum prætere inter Divinas perfectiones
distinctionem objectivam perfectam, & exclusivam,
sed imperfectam valdè, & purè inclusivam; adeo, ut
una Divina perfectio, v. gr. *Sapientia*, non differat,
nisi penes explicitum, à *Misericordia*, quatenùs Sapien-
tia non exprimit Misericordiam, quam implicite in
suo conceptu objectivo identificat, & includit. Ex quo
fit, ut neganda sit ex parte Dei prout in re, seu in re,
quæ Deus est, omnis omninò pluralitas, multiplici-
tas, ac diversitas; & pariter neganda est omnis pro-
pria diversitas, aut multiplicitas in Deo objectivè con-
cepto; non verò ea diversitas, aut multiplicitas im-
propria, quæ solùm versatur penes explicitum, & im-
plicitum.

19—Secundò advertè; quòd *conceptio*, seu *conceptus*
rei indifferenter sumitur à D. Thomà; aliquandò pro
actione intellectùs concipientis, quæ dici solet *concep-
tio*, seu *conceptus formalis*; quandoque pro re con-
cepta

cepta, quæ dicitur conceptus objectivus. (15) Tertio adverte, quòd ratio cujuscunque rei nonnumquam sumitur apud D. Thomam pro actu rationis ipsam attingente; sæpè etiam pro formali esse objicibili rei attactæ, ut multis in locis videri potest. (16)

20—*Respon.* jam ad singulas autoridades. *Ad primam resp.*, explicando D. Thomam: Pluralitati conceptionum, seu rationum formalium non correspondet pluralitas, diversitas, aut multiplicitas realis, seu *in re*, ut ait D. Thomas, concedo; objectiva, & ficta; subdistinguo: Propria, & exclusiva, concedo; impropria, & inclusiva, nego ant., & conseq. In re enim quæ Deus est, non correspondet pluralitas, sed plena perfectio, quæ est fundamentalis, seu virtualis distinctio, in qua fundat intellectus distinctionem objectivam imperfectam inter Attributa Divina; quia, ut ait D. Bernardus: (17) *Nobis, quia non possumus cum Dei simplicitate contendere, dum contendimus apprehendere unum, occurrit veluti quadruplicatum.*

21—*Ad secundam*, concessâ libenter autoritate, neg. conseq: Quia omnia Attributa in sensu reali sunt quid omninò simplex; in sensu objectivo pariter important omnimodam simplicitatem, cui non opponitur, sed amica est eorum distinctio objectiva imperfecta; hæc enim non infert, sed excludit compositionem, cum hæc requirat exclusionem unius à conceptu alterius. (18) *Ad tertiam*, concessâ autoritate, negamus, quidquid ex ea contra nos inferant: Nam verum est, omnes conceptiones, quibus intellectus noster Divinam Essentiam repræsentat, esse imperfectas: sed verò ita repræsentant imperfectè Divinas perfectiones, ut hæc, quatenùs expressa una conceptione, non exprimat, licet includat, alias; in quo stat præcisio objectiva imperfecta.

(15)

Vide lib.

1. q. 3. ar.

3. n. 19.

(16)

D. Thom.

1. p. q. 28.

art. 3. ad

2.

Item, in 11

dis. 2. q. 1.

ar. 5. ad 4.

(17)

D. Bernardus,

lib. 5.

de Consideratione.

(18)

Vide Go-

net 1. par.

Clyp. tras.

1. disp. 4.

ar. 1. n. 14.

22 — Pa riter est verum , quòd Divina Essentia respondet unicuique earum conceptionum ; sed ita , ut quatenùs repræsentata per unam , non explicet in suo conceptu objectivo perfectionem , quàm explicat , ut repræsentata per aliam. *Ad quartam* , resp. , concedendo auctoritatem ad litteram : quia intellectus noster quocumque actu intelligit Deum , totum Deum intelligit , vel pro explicito , vel pro implicito conceptus objectivi ; quia perfectio Dei , quæ explicitè repræsentatur , omnes Divinas perfectiones includit. Sed negamus perpetuò ex conceptionibus nostris diversis non resultare diversitatem imperfectam objectivam penes implicitum , & explicitum. Eadem doctrinà exponi debent aliæ auctoritates ex *Opusc. 9.* , licet dubio , quibus arguere solent Adversarii. (19)

(19)

P. Hurta-
do, disp. 6.
Metab. sec
4. subsect.
3. in edit.
6.

(20)

D. Thomas
1. p. q. 13.
art. 12. in
corp.

23 — Sed quia res magni momenti est , quòd pro se velint D. Thomam , audiatur Angel. Doct. , (20) inquirens : Vtrum propositiones affirmativæ possint formari de Deo , seu una perfectio divina de altera affirmari ? Ait enim : *Sciendum est , quòd in qualibet propositione affirmativa vera , oportet , quòd prædicatum , & subjectum significant idem secundum rem , & diversum secundum rationem...* Huic verò diversitati , quæ est secundum rationem , respondet pluralitas prædicati , & subjecti. Ergò jam perfectio Divina , quæ subijcitur , & quæ prædicatur ex mente D. Thomæ sunt aliquo modo plures , pluralitate respondente diversitati rationis ; sed diversitas rationis est per vos ex parte actus : Ergò illa pluralitas est ex parte objecti ; aliàs non responderet , sed esset ipsa diversitas.

24 — Et infra : *Hanc ergò pluralitatem , quæ est secundum rationem repræsentat intellectus per pluralitatem prædicati , & subjecti.* Vel ergò loquitur D. Tho-

mas de subiecto, & prædicato formali, vel objectivo?
Si primum: Ergò præter pluralitatem formalem sub-
 ojecti, & prædicati, quæ est repræsentans, datur plu-
 70 ralitas rationis repræsentata, quæ hoc ipso erit obje-
 50 ctiva; quia repræsentatum per actum est objectum
 actus. *Si secundum*? Ergò subiectum, & prædicatum
 60 objectivum habent in se ipsis diversitatem objectivam
 rationis. Videatur D. Thomas. Ex his jam vides, in
 Divinis etiam dari distinctionem objectivam, sed im-
 perfectam: in creatis autem prædicatis metaphysicis
 est perfecta, & exclusiva.

25. Tandem: Ut indubia appareat mens D. Tho-
 mæ, apertis perspiciant oculis Adversarii clarissimum
 tanti Solis radium, in cuius aspectu illorum distin-
 ctio, claritate tenuis, prorsus evanescit: (21) *Potest*
 intellectus noster intelligere Bonitatem, & Sapientiam
 Divinam, & alia hujusmodi, que dicuntur essentialia
 50 Attributa, non intellecta Paternitate, vel Filiatione. Et
 alibi: (22) *Remotis proprietatibus, remanet in intellectu*
 60 *Essentia*. Quid aliud à D. Thoma expectant, ut distin-
 ctionem objectivam adstruat inter prædicata Divina?
 Quid amplius dicimus Thomistæ de animali, & ra-
 tionali, quàm D. Thomas de Attributis, & Relatio-
 nibus, de proprietatibus, & Essentia? Composito
 nunc sententiam P. Lossada cum doctrina D. Thomæ;
 & an re ipsa Thomista sit, ut ipse vellet, (23) iudex esto.

ARTICVLVS V.

*Vtrum inter Gradus superiores, & inferiores detur Præ-
 ciso Objectiva?*

I **P**Ræcisio Objectiva est idem, ac objectiva se-
 paratio unius formalitatis ab alia, cum
 quæ realiter identificatur, seu earum objectiva Di-
 stinctio,

(21)
 D. Thomas
 3. p. q. 3.
 artic. 3.
 (22)
 D. Thomas
 1. p. quæst.
 40. art. 3.
 (23)
 P. Lossada
 tractat. 2.
 disp. 1. cap.
 7. n. 33.

422 Liber II. Quæst. I. de sup. inf. grad. distinct.
distinctio, quæ sic explicari valet: *Multiplicitas ex parte objecti cum fundamento facta, vi cuius prædicata realiter identificata sunt per rationem diversa.* Intellectus enim noster, suapte naturâ præcisivus in cognoscendo, attingit rem creatam, quatenus pluribus aliis, aut diversæ lineæ, aut ex sua ratione distinctis æquivalentem, vel eas aliquomodo connotantem; adeoque in ipsis rebus invenit sufficiens fundamentum, ut diversitatem fingat prædicatorum essentialium, quorum alterum sit commune, alterum particulare; & hæc diversitas appellatur Præcisio, seu Distinctio Objectiva.

At verò *notandum est*, conceptus intellectus, quibus objectum attingit, alios esse adæquatos, alios inadæquatos. Conceptus adæquatus est ea cognitio, quo totum objectum (licet non totaliter, quia sic esset, nedum adæquata, sed comprehensiva), attingit, saltem implicite; v. gr. hic conceptus *homo*, qui totam hominis naturam repræsentat. Inadæquatus est, qui totam rei objectæ naturam non percipit, sed aliquid ejus exprimit, aliquid intactum relinquit; v. gr. hic conceptus *animal*, qui naturam hominis solum ex parte notificat. Præcisio itaque objectiva non fit per conceptus adæquatos; sed accidit, vel vi unius conceptus inadæquati, unum prædicatum objectivum repræsentantis, cæteris intactis; & hæc Præcisio vocatur *negativa*: vel per plures inadæquatos, quorum quilibet suum prædicatum à cæteris condistinctum repræsentat; & hæc Præcisio dicitur *positiva*.

(1)

D. Thomas

1. contra
Gent. cap.

45.

Nostra Conclusio.

3 Dicimus: Inter prædicata superiora, & inferiora ejusdem rei creatæ datur Præcisio Objectiva. Ita expressè docet D. Thomas, (1) asserens: *Intellectus ea,*

quæ

Art. IV. Vtr. Grad. metaph. distinguant object. 423
que sunt in esse conjuncta, interdum disjunctim accipere potest, quando unum eorum in alterius rationem non cadit; & propter hoc in ternario considerari potest binarium tantum; & in animali rationali id, quod est sensibile tantum. Et alibi: (2) Duplex est abstractio per intellectum: Vna quidem secundum, quod universale abstrahitur à particulari, ut animal ab homine :: In abstractione, que fit secundum universale, & particulare, non remanet id, à quo fit abstractio: Remota enim ab homine differentia rationali; non remanet in intellectu homo, sed solum animal.

4. Atqui intellectum in homine considerare quod est sensibile tantum, est sensibile cognosci, cæteris hominis prædicatis ignotis; & non remanere in intellectu homo, sed solum animal, est cognosci animal, ignoto rationali, ut ex terminis liquet: Ergò. Nec audiendi sunt Recentiores, D. Thomam interpretantes de distinctione ex parte actus. (3) Quomodo enim potest remanere in intellectu animal, & non homo, per illam distinctionem, qua cognoscitur æquè homo, ac animal, vi cujuscumque conceptus, & æquali claritate?

5. PROB. Conclusio ratione: Dum cognoscitur gradus superior, non cognito inferiori, datur inter ipsos Præcisio Objectiva; sed potest cognosci gradus superior, v.gr. animal, nullatenus cognito inferiori, v.gr. rationale: Ergò. Major est perspicua: quia dum cognoscitur gradus superior, non cognito inferiori, existit objectivè superior sine inferiori, quod objectivam convincit præcisionem: non secus, ac realis existentia unius sine alio, probat realem utriusque præcisionem. Minor ratione, & experienciâ probanda est. Prob. primò ratione: Potest cognosci principium sensationis, quin cognoscatur principium discursus: Ergò. Conseq. tenet: quia animal est principium sensa-

(2)
D. Thomas
1.p.q. 40.
artic. 3.

(3)
P. Lossada
tractat. 2.
disput. 1.
cap. 8 nu.
30.

424 *Liber II. Quest. I. de sup. & inf. grad. distin.*
tionis ; & rationale principium discursus.

6 Prob. ant. : Non cognito discursu , non cognoscitur principium discursus ; sed potest cognosci principium sensationis , quin cognoscatur discursus : Ergò. Min. est certa : Nam cognosci potest sensatio , quin discursus cognoscatur , cum nullam inter se dicant , aut identitatem , aut necessariam connexionem ; at , cognita sensatione , cognoscitur ejus principium , cum sensatio sit motus naturalis , necessario proveniens à principio intrinseco. Prob. maj. : Non cognito termino alicujus ordinis , aut habitudinis , non cognoscitur ordo , seu habitudo ; sed principium discursus constituitur per ordinem ad discursum : Ergò.

7—*Respondent Contrarii* : Non posse cognosci ordinem , seu habitudinem ad terminum , non cognito termino , cognitione comparativa , qua referatur ad talem terminum ; benè tamen cognitione absoluta , aut etiam comparativa , qua referatur idem ordo ad alium terminum , si plures habeat. Cum autem rationale ex parte objecti sit indivisus ordo ad sensationem & discursum : per cognitionem *animal* cognoscitur rationale relatè , seu in ordine ad sensationem , licet non relatè , seu in ordine ad discursum ; quin cognoscatur discursus.

8—Hæc solutio in primis falsò supponit , posse cognosci ordinem , seu respectum cognitione purè absoluta ; cum ordo essentialiter dicat esse respectivum : Igitur , ut cognoscatur ordo , quà talis , præcisè cognosci debet cognitione respectiva , seu comparativa ex parte objecti. *Impugnatur 1.* : Rationale , ut tale , est principium discursus relatè , seu in ordine ad discursum ; sed per se , non cognito discursu , non cognoscitur principium discursus relatè ad discursum : Ergò , non cognito discursu , etsi cognoscatur principium

pium sensationis, non cognoscitur rationale, ut tale. Major est evidens: Quia rationale, ut tale, definitur per principium discursus.

9—*Impug.* 2.: Per vos, cognoscitur per cognitionem *animal* tota entitas animalis, & rationalis, ut est principians sensationem, non verò, ut est principians discursum, licet in re sit principium discursus; & per cognitionem *rationale* cognoscitur tota illa entitas, quatenus principiat discursum, non autem quatenus principiat sensationem, licet realiter sit principium sensationis: Ergò vi cognitionis *animal* objicitur intellectui illa entitas, ut principium sensationis, & non, ut principium discursus; & è contrà per cognitionem *rationale*. Antecedentis veritas ex solutione colligitur: Quia non cognito termino habitudinis, neque habitudo cognoscitur cognitione comparativa ad talem terminum; at per cognitionem *animal* non cognoscitur discursus, neque per cognitionem *rationale* sensatio.

10—Consequentia est legitima: Quia rem cognosci, est ipsam objici intellectui; hic enim, ut res cognoscat, res trahit ad se ipsum. *Nunc sic*: Ergò vi cognitionis *animal* cognoscit intellectus, entitatem animalis rationalis esse principium sensationis; non autem cognoscit, eam esse principium discursus, licet in re sit principium discursus: & è contrà, per cognitionem *rationale* cognoscit, eam esse principium discursus; non autem cognoscit, esse principium sensationis, licet in re sit ejus principium: Sed quod cognoscitur, esse principium sensationis, & non principium discursus, cognoscitur esse aliud ab eo, quod cognoscitur esse principium discursus, & non sensationis, licet in re ita non sit: Ergò per illas cognitiones cognoscuntur entitas animalis, & entitas rationalis,

426 Liber II. *Quest. I. de sup. inf. grad. distinctione.*
lis, ut aliud, & aliud in se ipsis, licet in re non sint.

11 *Prob. jam 2. prima min. argumenti posita num.*
5. ab experientia: Casu, quo homo ambulans videatur à longè, quem tamen certò sciamus esse animal, quia movetur; ignoremus tamen, eum esse hominem, quia nullam hominis, aut operationem, aut similitudinem percipimus propter distantiam: In hoc, inquam, casu cognoscitur animalitas, nò cognita rationalitate: Ergò. *Prob. ant.*: Solùm cognoscitur in objecto, quod ex signis exterioribus patet, aut infertur; sed in casu relato ex signo exteriori, quod est motus progressivus, neque patet, neque infertur rationalitas, sed animalitas: Ergò. *Min.* est evidens, ex motu enim solùm infertur animalitas, quia non valet: *Movetur progressivè: Ergò est rationale.*

12—*Respondent primò* Contrariorum aliqui; (5) in hoc casu cognosci animal clarè; rationale verò confusè, seu obscurè. *Sed contrà*: In hoc casu rationalitas non cognoscitur adhuc confusè: Ergò. *Prob. ant.*: In eo casu non cognoscitur irrationalitas adhuc confusè, cum non detur in tali objecto: Ergò. *Prob. conseq.* In eo casu idem cognoscitur ex parte objecti, ac si objectum illud esset irrationale: Ergò, si in dicto casu non cognoscitur còfusè irrationalitas, nec rationalitas. Major patet; quia, si esset irrationale, eandem speciem sensibilem sensibus immitteret, quam nunc, media sensatione motus, qui ejusdem rationis est in bruto, ac in homine.

13—*Contrà 2.*: In relato casu propriè, & simpliciter cognoscitur animalitas; sed propriè, & simpliciter non cognoscitur rationalitas: Ergò propriè, & simpliciter existit objectivè animalitas, & non rationalitas. Minor patet; quia, juxta solutionem, rationalitas solùm impropriè, & confusè cognoscitur. *Urgetur.*

(5)
P. Obiedo,
apud Läg.
lib. 3. *Metaph.* q. 2.
art. 3. nu.
345. &
alii apud
Arria. hìc
num. 39.

tur : Sicut in animali clarè cognito latet identicè rationalitas, ita in unitate Dei clarè cognita latet identicè Trinitas Personarum; sed lumine naturali cognosci potest unitas Dei, neutiquam Trinitas personarum, adhuc confusè: (6) Ergò. Adde: Quòd si animal cognoscitur clarè, & rationale non cognoscitur clarè, jam animal, & rationale sunt aliud, & aliud ex parte objecti, ne de eodem verificentur contradictoria; sed non sunt aliud, & aliud realiter: Ergò per rationem.

14—*Aliter* jam respondent Recentiores: (7) in prædicto casu, aliisque similibus, eodem modo, eademque claritate, quà cognoscitur animal, cognosci rationale: Nam sicut animal tunc casus solum cognoscitur sub hac expressione *animal*, & cognitione, quà dici potest, totum illud objectum esse principium sentiendi; ita rationale cognoscitur sub eadem expressione *animal*, & in ordine ad sensationem; licet non cognoscatur rationale, nec animal sub hac expressione *rationale*, & in ordine ad discursum: Vnde ex motu progressivo non inferitur rationale sub hac expressione *rationale*, vi cuius possit dici principium discursus; at verò inferitur rationale sub hac expressione *animal*, vi cuius possit dici totum illud objectum principium sensationis; adeoque eodem modo, quo animal, cognoscitur rationale.

15—Hæc solutio facilè impugnatur ex dictis supra num. 9. & 10. *Impugnatur aliter*: Si duo simul, homo scilicet, & brutum, à longè moverentur, una, aut duplici cognitione cognosceretur utriusq; animalitas; sed nullà cognitione cognosceretur rationalitas, adhuc in ordine ad sensationem: Ergò in dicto casu non cognoscitur rationale in ordine ad sensationem. Prob. min.: Idè omninò apparet in uno, ac in alio à longè se movère; sed in nullo

(6)

Vide Gon.
1. part. in
Clyp. trac.
1. disp. 1.
art. 3. &
tractat. 6.
disputa. 7.
art. 1.

(7)

P. Loffada
tractat. 2.
disput. 1.
cap. 8. n.
22.
P. Arriag.
Server. &
alil.

428 *Liber II. Quæst. I. de sup. inf. grad. distinct.*
apparet rationalitas in ordine ad sensationem: Ergò:
Minor patet; aliàs assignent, in quo appareat, an in
dextero, an in sinistro? Quod enim appareat, assignari
potest. Si autem unum assignant; cur istud, & non
alterum apparet rationale, cum utriusque appareat
similis entitas, similis motus, & nihil aliud?

16—*Impug. 2.*: In dicta experientià cognoscitur;
per vos, tota entitas hominis à longè visi in ordine ad
sensationem, & nihil ejus cognoscitur in ordine ad
discursum: Ergò vi illius cognitionis verificantur præ-
dicata contradictoria de entitate hominis in ordine ad
sensationem, & de eadem entitate in ordine ad dis-
cursum. Prob. hæc consequent.: *Cognosci*, & *non co-
gnosci* sunt prædicata contradictoria; sed in nostro ca-
su de tota entitate hominis in ordine ad sensationem
verificatur *cognosci*, & de tota eadem entitate in or-
dine ad discursum verificatur *non cognosci*, ut fatetur
solutio: Ergò. *Nunc sic*: Atqui de entitate omninò
eadem nequeunt verificari prædicata contradictoria:
Ergò entitas hominis in ordine ad sensationem, &
entitas in ordine ad discursum distinguuntur; non rea-
liter: Ergò fide.

17—*Urgetur*, & præcluditur Contrariorum evasio:
Entitas hominis in ordine ad sensationem, & entitas
hominis in ordine ad discursum est intrinsecè, & in se
ipsa una, & eadem realis entitas, quamvis extrinsecè
dicat diversa connotata, aut diversas cognitiones, qui-
bus sit diversimodè repræsentabilis, aut definibilis; sed
in casu toties repetito directè cognoscitur tota entitas
intrinseca hominis, quatenus se ipsa, & indepen-
denter à quavis cognitione, est principium sensationis,
seu ordo ad sensationem; & non cognoscitur, quate-
nùs independentè à quavis cognitione est principium
discursus, aut habitudo ad discursum: Ergò eadem

hominis entitas primo modo est directè cognita, & secundo modo non est directè cognita. Sed primo modo significatur hoc nomine *animal*, secundo per nomen *rationale*: Ergò.

18—PROB. 2. Conclusio: (8) Præcisio, seu distinctio, quæ non reperitur realiter in objecto, & in eo representatur per actum intellectus, est Distinctio rationis Objectiva; sed inter animal, & rationale nulla datur realiter distinctio, representatur tamen per actus intellectus: Ergò. Min. quoad secundam partem, quæ sola difficilis est, prob.: Actus representativè distinguens animal, à rationali, representat distinctionem animalis à rationali; sed actus intellectus representativè distinguunt animal à rationali: Ergò. Major patet, quia nihil aliud est representativè distinguere, quàm representare distinctionem; sicut esse Regem representativè in Theatro, est representare Regem.

19—Conf.: Actus intellectus entitativè sumpti non sunt distinctio animalis à rationali: Ergò solum representativè sunt eorum distinctio, consequenter representant distinctionem, quæ re verà non datur; quod est propriè fingere. Prob. ant.: Actus intellectus sunt entitativè reales propriè, & simpliciter; sed inter animal, & rationale repugnat omnis distinctio propriè, & simpliciter realis: Ergò. *Vrg*: Hæc cognitio: *Rationale est animal*, cum sit propositio formalis, enuntiat unum de alio, unitate, & alietate intrinsecà, & in essendo, ut alibi satis ostendimus; (9) sed enuntiat animal de rationali: Ergò attingit animal, & rationale, ut intrinsecè distincta; non realiter: Ergò per rationem.

20—Omissis aliis solutionibus videndis, & impugnandis apud Palanco, & Colleg. Ripense, ubi supra: *Resp.* Contrarii (10) ad argumentum; Actus intellectus

(8)

Vide Palanco tractat. 3. q. 5. nu. 21. Ripen. lib. 6. dub. 4. n. 55.

(9)

Vide attentè lib. 1. q. 3. ar. 3. n. 14. & sequent.

(10)

P. Loffada tractat. 2. disp. 1. c. 8. n. 16.

ctus

Actus repræsentativè distinguere animal à rationali; non ita, ut distinctio sit repræsentativè in cognitione, tamquam quid repræsentatum, sicut Rex est in imagine sui; sed ita, ut sit in ipsa, tamquam modus repræsentandi duplicis cognitionis definitivè diversæ. *Contrà 1.*: Distinctio animalis à rationali est in actibus intellectus, tamquam quid repræsentatum: Ergò. *Prob. ant.*: Actus *animal* ita repræsentat animal, ac si solum esset vivens sentiens; sed, si solum esset vivens sentiens, repræsentaret distinctionem animalis à rationali, ex parte objecti repræsentati se habentem, ut clarum est. Ergò.

21.—*Contrà 2.*: Distinctio animalis à rationali non est in actibus intellectus, ut modus intrinsecus, & essentialis ipsis actibus; aliàs, sicut illi actus sunt reales, realis esset ipsa distinctio, ut diximus *num. 19.*: Ergò est in illis, ut quid repræsentatum. *Sed jam respondent* ad hanc instantiam, illamque *Conf.*, (11) eam distinctionem non esse realem physicam, excludentem identitatem realem animalis à rationali; esse nihilominus realem intentionalem, non excludentem illam identitatem: Sicut cognitio de alio mundo possibili est ejus existentia realis intentionalis, quin tamen denominet alium mundum realiter existentem.

22.—*Sed contrà*: Si actus intellectus essent distinctio realis physica inter animal, & rationale, excluderent eorum realem physicam identitatem: Ergò, si sunt distinctio realis intentionalis, excludunt eorum realem intentionalem identitatem: Ergò denominant animal, & rationale realiter intentionaliter distincta; quod est absurdum: aliàs esse intentionale, seu objectivum animalis realiter non esset esse intentionale objectivum rationalis, nedum fictè, & per rationem. *Urgetur*: Sicut cognitio de altero mundo est existentia
intenc.

(11)
P. Loffada
ubi supra
num. 15.

intentionalis alterius mundi, ita per vos actus intellectus sunt distinctio intentionalis animalis à rationali; sed ea cognitio denominat alterum mundum intentionaliter objectivè existentem: Ergò hi actus denominant animal, & rationale intentionaliter objectivè distincta; sed non realiter: Ergò fictè.

23.—*Si dicant*: Actus intellectus denominare realiter intentionaliter distincta illa objecta, non intrinsicè, sed extrinsecè, seu per extrinsecam denominationem. *Infero*: Ergò vi cognitionis intellectus habet animal aliquam extrinsecam denominationem, quam non habet rationale; sed nulla alia assignari valet, nisi denominatio *cogniti*: Ergò potest animal esse cognitum, quin sit cognitum rationale, quod clarè inferit Præcisionem Objectivam. Major est certa; quia per illud, quod unum habet, præ alio, ab illo discernitur positivè.

24.—*PROB. 3. Conclusio*: Intellectus suà naturali virtute vim habet distinguendi objectivè, quæ sunt realiter identificata; sed in animali, & rationali datur sufficiens fundamentum ad illam distinctionem: Ergò possunt distinguì objectivè cum fundamento. Min. patet: Quia in animali, & rationali datur fundamentum ad distinctionem ex parte actus: quare igitur non erit sufficiens ad Distinctionem objectivam? *Tum etiam*; quia nullum est assignabile ens rationis, quod cum majori fundamento valeat efformari, quàm illa Distinctio. *Tum denique*; quia quodcumque desiderari potest pro fundamento ejusmodi Distinctionis, ibi reperitur. (12)

25.—*Prob. maj.*: Intellectus vim habet, ut faciat objectivè cum fundamento existere, quæ realiter non existunt; ut concipiat res aliter, ac sunt in se, etiam cum fundamento: Ergò pariter. Ant. negari non potest, (12)

*Vid. in hac
quest. art. d
3. n. 12.*

test, nisi abnegetur pariter omne ens rationis cum fundamento. Conf. : Distinctio, quæ versatur inter animal, & rationale, prout à cognitione distincta, est objectiva, & ficta; sed Distinctio admittenda inter animal, & rationale versatur inter illa, ut à cognitione distincta : Ergò. Prob. min. : Inter animal, ut cognitum per cognitionem *animal*, & rationale, ut cognitum cognitione *rationale*, datur distinctio realis, saltem inadæquata, non secùs, ac distinctio, quæ datur inter objectum, ut visum visione A; & ut visum visione B. : Ergò.

26—Conf. 2. : Licet objectum visum aliter appareat per hanc visionem, & hanc lucem, quàm per aliam lucem, & visionem; non ideo actus videndi præcindit objectum, quantum sufficit ad constituendos gradus metaphysicè superiores, & inferiores: Ergò, licet actus intellectus aliter, & aliter idem objectum repræsentent; nisi hæc repræsentatio sit practica, & factiva alienæ, ex parte objecti se tenentis, non distinguunt sufficienter prædicata metaphysica : Sicut enim per diversos actus intellectus apparet diversimodè objectum, nunc clarè, nunc obscurè; nunc ea claritate, quæ dici potest unum, nunc ea, quæ dici potest aliud; ita plura objecta per majorem lucem, aut visionem attemperatam apparent id, quod non apparent per tenuem lucem, aut intemperatam visionem.

(13)
Vide Div.
Thom. q.
7. de potè.
ar. 1. ad 5
Et q. 39.
art. 1. ad
2.

27 PROB. 4. Conclusio : Ideo repugnaret Præcisio Objectiva, quia verificarentur prædicata contradictoria de rebus realiter indistinctis, nimirum *cognosci animal, & non cognosci rationale*; sed hoc non repugnat : Ergò. Prob. min. 1. ex D. Thom., (13) docente : De eo, quod est idem re, & differens ratione, nihil prohibet contradictoria prædicari; ut dicit Philosophus 3. physicorum : Sicut patet, quòd idem punctum re, differens ratione,

Art. V. Vtr. Grad. metaph. distinguant. object. 433
tione, est principium, & finis, & secundum, quod est principium non est finis: Ergò nihil prohibet, animal cognosci, & rationale non cognosci, dummodò animal, & rationale objectivè differant per rationem.

28 Prob. 2. eadem min.: Admissà distinctione ex parte actùs, vi hujus actùs animal verificatur juxta aliquos ex Contrariis cognosci clarè animal, & non cognosci clarè rationale: Item juxta omnes verificatur, vi illius actùs, totà entitatè hominis apparere principium sensationis, & totum non apparere principium discursùs; sed principium discursùs est realiter principium sensationis: Ergò verificatur apparere principium sensationis, & non apparere principium sensationis vi ejusdem actùs. Si dicas; ea verificari per ordinem ad diversa connotata, sensationem scilicet, & discursum: Bene sic: Ergò potest verificari, cognosci totum hominè in ordine ad sensationè, & totum non cognosci in ordine ad discursum; sed totus homo in ordine ad sensationem exprimitur, & est animal, & totus in ordine ad discursum est rationale: Ergò.

29 Deinde: Sicut vi cognitionis animal apparet totus homo, & non apparet totus homo penes diversas connotationes, ita vi cognitionis color apparet tota albedo, & non apparet tota albedo; sed totam albedinem apparere, & non apparere, non verificatur penes connotata diversa, quæ nulla sunt assignabilia: Ergò. Vide alias probationes apud Authores nostros, præsertim Mag. Palanc., qui luculenter distinctionem nostram illustrat. In uno tandem te monitum volumus, ut quotiès adversarij ad suam distinctionem ex parte actùs, ut ad solitum præsidium, confugiunt, strenuè distinctionem illam expugnes rationibus positis art. præced. à num. 5. quibus eorum mania facilè corruent.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

(14)
 P. Loffada
 tr. 2. disp.
 l. c. 7. n. 4

30 **A**RGVES I. : (14) De una, & eadem re nequeunt verificari prædicata contradictoria; sed admissa Præcisione Objectivâ, de una, & eadem re verificarentur prædicata contradictoria: Ergò. Prob. min.: Animal, & rationale in homine sunt una, & eadem res; sed posita Præcisione Objectivâ de animali, & rationali verificarentur prædicata contradictoria, scilicet *cognosci animal*, & *non cognosci rationale*: Ergò. *Inst. argumentum*: Admissa distinctione ex parte actûs verificatur juxta aliquos Contrarios cognosci clarè animal, & non cognosci clarè rationale. Item juxta omnes verificatur, per cognitionem animal, apparere principium sensationis, & non apparere principium discursûs; sed *cognosci clarè*, & *non cognosci clarè*; *apparere*, & *non apparere* sunt prædicata contradictoria: Ergò de animali, & rationali, de principio sensationis, & discursûs verificantur contradictoria.

31 *Resp. ad argument. dist. primam mai.*: De una, & eadem re realiter, & per rationem, concedo maj.; de una, & eadem re realiter, & per rationem divisâ, nego maj. *Ad prob. pariter dist. mai.*: Sunt una, & eadem res realiter, seu à parte rei, concedo maj.: Sunt una, & eadem res formaliter, & per rationem, nego maj.; & sic distinctâ min., nego conseq. De entitate, quæ est una, & eadem re, & ratione nequeunt contradictoria prædicari: possunt tamen de entitate, quæ, licet realiter sit una, per rationem est divisa in plures formalitates; quia hoc ipso, quòd una formalitas non est altera, aliquid convenit uni, quòd alteri non convenit; ac proinde affirmari potest de una, & de

Art. V. Vir. Grad. metaph. distinguant. object. 435
de alterà negari. Hanc solutionem tradit D. Thomas:
(15) *De eo, quod est idem re & differens rationem, nihil
prohibet contradictoria prædicari.*

32 Quamvis autem animal, & rationale realiter
sint una, & eadem entitas, distinguuntur per rationem
occasione maximi fundamenti; adeoque affirmari po-
test de animali, quod negatur de rationali, nimirum
cognosci animal, & non cognosci rationale. Instabis 1. (16)
Distinctio rationis inter animal, & rationale non suf-
ficit, ut de illis verificentur hæc contradictoria produ-
ci, & non produci; existere, & non existere, & alia hu-
jusmodi: Ergò neque sufficit, ut verificentur ista *co-*
gnosci, & non cognosci. Conf.: Si vi distinctionis rationis
de animali, & rationali verificaretur *cognosci, & non*
cognosci, verificaretur *cognosci animal, & non co-*
gnosci animal per eandem cognitionem; sed hoc repu-
gnat: Ergò.

33 Prob. maj.: Animal in primis cognoscitur co-
gnitione *animal*; deinde idem animal simul non co-
gnoscitur eadem cognitione: Ergò. Prob. min. Syll-
ogismo expositorio, cujus efficacia maximè patet in
homine à longè viso: *Hoc rationale non cognoscitur hac*
cognitione animal; sed hoc animal est hoc rationale: Er-
gò hoc animal non cognoscitur hac cognitione animal.
Sed aliundè, per vos, cognoscitur: Ergò cognoscitur, &
non cognoscitur eadem cognitione. *Conf. 2.:* Per co-
gnitionem *animal* non cognoscitur rationale, ut fate-
tur solutio; sed aliundè cognoscitur: Ergò rationale
simul cognoscitur, & non cognoscitur eadem cogitio-
ne. Min. patet dispositione hujus in *Barbara* Syllogis-
mi: *Omne animal hominis cognoscitur cognitione animal;*
sed omne rationale est animal hominis: Ergò omne ratio-
nale cognoscitur cognitione animal.

34 Ad instantiam, nego consequentiam, ob evi-
den:

(15)

D. Thom.
q. 7. de po-
tent. artic.
1. ad 5.

(16)

P. Arriag.
dis. 5. Log
sect. 2. su-
bsect. 2. à
prin. Pat.
Loffad. ubi
sup. n. 7.

dentem disparitatem: Quia prædicata contradictoria tunc solum verificari possunt de extremis realiter identificatis, quando unum prædicatum contradictorium convenit uni extremo sub ea ratione, quâ ab altero extremo distinguitur; non verò, quando illi convenit sub ea ratione, quâ convenit cum alio: Cum autem *existere*, & *produci* conveniant animali sub ratione entis, in quâ non differt, sed convenit cum rationali; si de animali verificatur *existere*, aut *produci*, non potest de rationali verificari *non existere*, aut *non produci*: Cæterùm animali cõvenit *cognosci* hac cognitione *animal*, quatenus vivens sentiens, sub quâ ratione definitivè differt à rationali; adèdque, dum de animali verificatur *cognosci*; potest de rationali verificari *non cognosci*.

35 Patet exemplis doctrina nostra: Eo ipso, quod animal, & rationale identificentur realiter, nequit animal produci à Deo, quin producat & rationale; quia *produci* convenit animali sub ratione entis veri, & physici, quâ convenit cum rationali: At verò licet entitas, & malitia peccati realiter identificentur, producitur à Deo entitas, non verò malitia; quia *produci* à Deo convenit entitati sub ratione perfectionis physicæ, qua non convenit, sed differt à malitia. (17) Deinde est Filiatio, & Essentia Divina realiter identificentur, quia Filiatio producitur sub ratione relativa, qua differt ab Essentia; Essentia non producitur, & Filiatio producitur. Idem patet in claudicatione, cujus motus causatur ab anima, non verò defectus claudicandi, etsi realiter identificentur.

36 *Ad 1. Conf.*, nego maj.; ad prob. neg. min.; ad hujus prob. in sto argumentum: Hic est syllogismus expository: *Hec Vnitas Dei st Trinitas; sed hæc Vnitas cognita fuit à Philosopho lumine nature: Ergo etiam Trinitas*: Vel aliter: *Hec Trinitas non potest cognosci*

(17)
Vide, que
diximus
in hæc qua
stion. ar. 3
num. 23.
& 24.

Art. V. Vtr. Grad. metaph. distinguant. object. 437
gnosci lumine naturæ; sed hæc Trinitas est hæc Vnitas:
Ergò hæc Vnitas non potest cognosci lumine naturæ: Ergò potest, & non potest cognosci Vnitas Dei lumine naturæ? Dicimus ergò, quòd ly *cognoscitur* in majori appellat suprà rationale, quatenùs distinctum ab animali, & in consequenti suprà animal, ut à rationali distincto, consequenter variatur appellatio; atque adedò est defectuosus syllogismus. Negamus itaque minorem illius in sensu formali, & objectivo; ab eo enim pendet tota præsens controversia: *An animal objective sit rationale, necne?*

37 Aut dici potest, in dicto syllogismo ly *rationale* in minori, si vera est, sumi in sensu reali, & adæquato; in consequenti verò sumitur in sensu inadæquato, & objectivo: & hinc etiam deficit syllogismus. *Ad 2. Conf.* insto arg.: Hic syllogismus tenet in *Barbara*: *Omnis entitas hominis per cognitionem rationale apparet principium discursus; sed omne principium discursus est principium sensationis: Ergò omnis entitas hominis per cognitionem rationale apparet principium sensationis.* Sed, per vos, non ita apparet: Ergò apparet, & non apparet? Major itaque illius syllogismi vera est, si ly *animal* sumatur in majori inadæquatè, & in sensu formali, sed in hoc sensu falsa est min.: in sensu verò adæquato, & reali, vera est minor; non verò major: Consequenter aliter appellat in majori, aliter in minori, ut sint veræ.

38 *Instabis 2.* contra primam argumenti solutionem: Prædicata contradictoria nequeunt verificari de extremis, quæ non præsupponuntur antecedenter distincta; sed animal, & rationale non præsupponuntur distincta ante hæc prædicata *cognosci*, & *non cognosci*: Ergò hæc prædicata nequeunt verificari de animali, & rationali, ut per rationem distinctis. Major patet:

Tum,

Tum; quia sola distinctio actualis est proxima, & formalis capacitas suscipiendi prædicata contradictoria. *Tum etiam*; quia extrema non idè distinguuntur, quia de illis contradictoria verificantur; sed ideo ista verificantur, quia extrema distinguuntur. Prob. min.: Animal, & rationale distinguuntur ratione per illa prædicata *cognosci*, & *non cognosci*: Ergò.

(18)
Coll. Rip.
l. 6. dub. 4
à num. 32

39 *Ad hanc instantiam resp. primò*: (18) Permissa maj., neg. min.; ad prob., dist. ant.: Per illa prædicata *cognosci*, & *non cognosci*, secundum cognitionem directam, quæ cognoscitur animal, non cognitum rationali, concedo ant.; secundum cognitionem reflexam, quæ affirmatur de animali *cognosci*, & de rationali *non cognosci*; nego ant., & conseq. Verificatio enim illorum contradictoriorum consistit in eo, quòd de animali affirmetur *cognosci*, & de rationali *non cognosci*; id autem fit per cognitionem reflexam, quæ cognoscitur, animal fuisse cognitum, & rationale non fuisse cognitum per cognitionem directam, qua fit Præcisio Objectiva: Cum autem cognitio directa antecedit reflexam; jam distinctio rationis animalis à rationali præsupponitur ante illa prædicata contradictoria.

40 Contingit itaque, quòd cognitio *animal*, cum præcisiva sit, & inadequata, directè attingit animal, signatè quidem, & speculativè, prout est in se vivens sentiens: quia tamen non attingit rationale, èd quòd non percipiat principium discursus; practicè, & exercitè attingit animal aliter, ac est in re, ut distinctum nimirum à rationali. At verò per illam cognitionem, licet fiat objectiva Præcisio, non verificantur contradictoria, sed per novam cognitionem reflexam, quæ cognoscitur animal habere denominationem *cogniti* per primam cognitionem, & rationale illam denomi-

natio-

nationem non habere. Cum ergò verificantur contradictoria, jam præsupponuntur prædicata distincta per rationem.

41 *Instes* : Vi cognitionis directæ verificatur, animal esse cognitum, & rationale non esse cognitum, cum per illam cognoscatur animal, non cognitò rationali; sed animal esse cognitum, & rationale non esse cognitum, sunt prædicata contradictoria: Ergò hæc verificantur vi cognitionis directæ. *Respon.* concessa maj., dist. min. : Sunt contradictoria vi cognitionis reflexæ, quâ cognoscitur, seu enuntiatur, animal esse cognitum, & rationale non esse cognitum, concedo min.; vi cognitionis directæ, qua animal est cognitum, & rationale non est cognitum, subdistinguo : fundamentaliter, concedo min.; formaliter, nego min., & consequent. Quòd animal sit cognitum, & rationale non sit, non sunt contradictoria formaliter; hæc enim important formalem affirmationem, & negationem cognitionis directæ de animali, & rationali; quod fieri non potest, nisi per novam cognitionem, quæ reflectat suprâ primam : sunt autem fundamentaliter; quia ab eo, quòd animal sit, & rationale non sit cognitum, sumit intellectus fundamentum, ut de animali affirmet *esse cognitum*, & neget de rationali.

42 *Resp.* 2. ad instant. positam num. 38. (19) dist. maj.: Quæ non præsupponuntur distincta, saltem fundamentaliter, concedo majorem; etiam formaliter, seu actualiter, subdistinguo : Si non distinguuntur actualiter per ipsa prædicata contradictoria, concedo maj. : Si distinguantur per ipsa, nego maj. & sic distincta min.; nego consequent. Cum enim cognitio, vi cujus verificantur contradictoria de animali, & rationali, sit ea ipsa, qua distinguuntur objective; ut

(19)

Palanco;
tr. 3. quæst
5. n. 61.
Lang. lib.
3. Metap.
q. 2. art. 3
n. 388 &
alii com-
muniter.

veri-

440 *Liber II. Quest. I. de sup. inf. grad. distinctione.*
verificentur ea contradictoria, sat est, quòd extrema
præsupponantur fundamentaliter distincta, & per ipsa
contradictoria distinguantur formaliter; quamvis sem-
per distinctio sit ratio à priori contradictionis.

43 *Ad primam probationem*, ibidem positam,
dicimus, quòd licet actualis distinctio sit proxima ca-
pacitas suscipiendi contradictoria, hæc capacitas de-
bet præsupponi, quando contradictoria verificantur
vi cognitionis speculativæ, qua non fit, sed cognosci-
tur extremorum distinctio; non autem, quando veri-
ficantur vi cognitionis practicæ, qua nedum cognosci-
tur, sed fit objectiva distinctio extremorum, ut in
præsentia. *Ad 2. dicimus*; quòd licet vi ejusdem cog-
nitionis distinguantur extrema, & verificentur con-
tradictoria; primum præstatur à cognitione, ut pra-
ctica, & secundum, ut speculativa: prius autem est,
quòd res fiat, quàm quòd speculetur, ut facta; con-
sequenter primò illa cognitio distinguit, & secundò
verificat contradictoria.

(20) 44. — *Dices*: (20) Denominatio *cogniti* nõ cõvenit ani-
mali, ut à rationali distincto per rationem: Ergò vel con-
venit etiã rationali, vel sine ulla distinctione verificã-
tur predicata cõtradictoria. Prob. ant.: Animal, ut ratio-
ne distinctum à rationali, est animal, ut cognitum, seu
ut supponens cognitionem præcisivam; sed denomi-
natio *cogniti* non convenit animali, ut supponenti co-
gnitionem, hæc enim non se denominat: Ergò. *Conf.*:
Cognitio præscindens non immutat intrinsicè, ani-
mal; sed ante illam cognitionem animal est intrinse-
cè rationale: Ergò.

45. — *Ad replic. dist. maj.*: Prout ratione distin-
cto reduplicativè, conc. ant.; specificativè, nego ant.:
ad prob. dist. maj.: Est animal, ut cognitum, pro sub-
stracò, conc. maj.; est animal, ut cognitum, etiam de
forma-

P. Lessada
tr. 2. disp.
1. cap. 7. n.
12. §. 14

formali, nego maj.; & sic distincta min., nego conseq. Animal, ut reduplicativè distinctum à rationali, importat entitatem animalis, ut objectum cognitionis inadæquatæ, & distinctionem fictam; concretum verò ex unitate objectivà, & distinctione ficta non est objectivum signatum cognitionis directæ, sicque non denominatur cognitum per directam cognitionem, sed ad summum per reflexam, juxta dicta num. 39. & 40.: Animal autem specificativè sumptum est entitas objectiva animalis, quæ signatè attingitur, & denominatur cognita vi cognitionis directæ; resultante verò practicè, & exercitè distinctione ficta, quâ distinguitur à rationali.

46. Si dicas: Ergò distinctio rationis non est objectum illius cognitionis animal, cum per eam sola attingatur entitas objectiva animalis: Ergò ea cognitio non efficit distinctionem, sicque non distinguit animal à rationali. Resp., distin. primum consequens: Non est objectum signatum, concedo consequent.; non est objectum exercitum, nego conseq. Vel aliter: Non est objectum directè, & speculativè attactum, concedo; exercitè attactum, & practicè productum, nego conseq. Ea cognitio signatè, & speculativè attingit animal: sed, quia non illud attingit adæquatè, prout est in re; practicè, & exercitè attingit, seu efficit distinctionem illius à rationali. Recole, quæ diximus lib. 1. quest. 3. art. 3.

47. Ad Conf. positam num. 44. resp., dist. ant. Non immutat animal intrinsecè, realiter, & physicè, concedo antec.; objectivè, & intentionaliter, nego ant., & conseq. Cognitio præscindens attingit animal, ut intrinsecè distinctum à rationali, sicque concipit animal aliter intrinsecè intentionaliter, ac est in se; sicque illud intrinsecè intentionaliter immutat. Sed dic.: 1. (21)

(21)
P. Loffada
ubi supra,
15. & 16

Cognitio præcisiva, seu abstractiva non fingit: Ergò.
 Prob. ant. ex communi proloquio approbato à Divo

(22) Thomà (22) *Præscindentium, & abstrahentium non est mendacium. Secundò*: Si illa cognitio apprehendit animal intrinsecè distinctum à rationali, apprehendit animal chymericum; sed is est de vero animali: Ergò.
 Prob. maj.: Si illa cognitio apprehenderet animal intrinsecè identificatum cum lapide, apprehenderet animal chymericum: Ergò à pari.

48 *Ad 1. replic.*, nego ant; ad probationem, admissio proloquio, nego consequent.: Quia fictio cum fundamento non est mendacium, aut falsitas, ut alibi ostendimus. (23) Imò D. Thomas loco à Contrariis allegato expressè docet, quod abstractio contingit, cum intelligimus unum, nihil considerando de alio. Et postea subdit: *Abstrahere per intellectum, quæ non sunt abstracta secundum rem, non habet falsitatem. Ad secundam*, nego maj.; ad probationem insto argumentum: Si cognitio præcisiva apprehenderet animal ex parte actus identificatum cum lapide, apprehenderet animal chymericum: Ergò, si apprehendit animal ex parte actus distinctum à rationali, apprehendit animal chymericum?

49 Itaque apprehensio animalis identificati cum lapide fieret absque ullo prorsus fundamento, ac proinde esset chymERICA: Apprehensio autem animalis intrinsecè distincti à rationali maximò nititur fundamento à diversis connotatis, sensatione scilicet, & discursu, aut similitudine, & dissimilitudine cum aliis desumpto; proinde non est chymERICA. *Nec dicar;* cognitionem præcisivam nullam fingere cum fundamento distinctionem ex parte objecti; cum inassignabile sit in quo illa consistat: *Respondeo* (24) enim; illam distinctionem consistere in unitate objectivà animalis,

(24)
Vide Pal. tra. 3. q. 5 à n. 86. Coll. Rip. lib. 6. d. 16. 4. n. 82. 83.

Art. V. Vtr. Grad. metaph. distinguant. object. 443
malis, quà in se est objectivè unum, & distinctum à
rationali; vel in eo, quòd animal vi cognitionis *ani-*
mal objiciatur, quin objiciatur rationale vi ejusdem
cognitionis.

50—*Instabis* 3. contra principalem argumenti so-
lutionem positam *num.* 31. : (25) Si distinctio rationis
sufficeret, ut de animali, & rationali verificentur hæc
prædicata *cognosci*, & *non cognosci*; de animali, & ra-
tionali, prout sunt à parte rei, verificarentur prædicata
contradictoria; sed hoc repugnat, etiam juxta Tho-
mistas: Ergò, Prob. maj.: Si, posità distinctiōne ra-
tionis, animal cognoscitur, & rationale non cogno-
scitur per cognitionem *animal*; ante omnem cog-
nitionem animal est capax, ut cognoscatur per cog-
nitionem *animal*, & rationale non est capax, ut cogno-
scatur per cognitionem *animal*; sed hæc sunt prædica-
ta contradictoria: Ergò, Major patet; cognitio quip-
pè objecti realis supponit in eo capacitatem, ut co-
gnoscatur.

51—*Insto argumentum*: Si, posità distinctiōne ex par-
te actus, apparet principium sensationis per cog-
nitionem *animal*, & non apparet principium discursus,
principium sensationis ante omnem cognitionem est
capax, ut appareat per cognitionem *animal*, & princi-
pium discursus non est capax; sed hæc sunt prædica-
ta contradictoria: Ergò de principio sensationis, &
principio discursus verificantur contradictoria. *Resp.* insuper, nego
maj.; ad prob. dist. maj.: Animal est capax, & ratio-
nale non est capax, ut cognoscatur per cognitionem
animal, capacitate mediata, seu ad actum reducendà
medià distinctiōne rationis, concedo maj.; capaci-
tate immediatà, seu ad actum reducendà nullà medià
rationis divisione, nego maj.; & sic distinctà min.;
nego conseq.

52— Duplex est cognoscibilitas objecti, seu illius capacitas, ut cognoscatur: Altera immediata, altera mediata. *Prima* est capacitas objecti, ut nullà medià sui divisione, seu abstractione, cognoscatur adæquatè, prout est in se, quomodo cognoscitur animal rationale hęc cognitione *homo*. *Secunda* est capacitas ejusdem objecti, ut per rationis divisionem in duas formalitates objectivas, cognoscatur, vel quoad unam, vel quoad alteram, vel quoad utramque diversis cognitionibus. *Itaque* capacitate immediata, nec animal potest cognosci, non cognito rationali, neque è contra; quia, cum hęc capacitas non reducatur ad actum per conceptus inadæquatos, quales sunt *animal*, & *rationale*, sed per conceptum adæquatum, qualis est *homo*, aut quispiam similis, præcisè vi hujus conceptus adæquati debet tota entitas hominis attingi.

53— *Ceterum*: Capacitate mediata est capax animal ante intellectus operationem, ut cognoscatur, non cognito rationali; & rationale, non cognito animali: Quia, cum entitas tam animalis, quam rationalis, habeat capacitatem, ut dividatur in duas formalitates objectivas, quarum altera exprimitur conceptu *animal*, altera conceptu *rationale*; potest, seu habet capacitatem, ut medià illà divisione cognoscatur quoad unam, & non quoad alteram formalitatem. *Vnde*: Sicut animal à parte rei habet capacitatem mediatam, ut cognoscatur inadæquatè cognitione *animal*, id est, quoad formalitatem animalis, & ut non cognoscatur inadæquatè cognitione *rationale*, hoc est penes formalitatem rationalis; ita rationale à parte rei (est enim omninò idem cum animali) habet ipsam capacitatem mediatam. (26)

(26)
Vide in
hęc quest
art. 3. n.
32. & 33

54.— *Dices* contra hanc solutionem: Per cognitionem *animal* id ipsum cognoscitur, quod erat cognoscibi-

scibile; sed juxta solutionem tam rationale, quam animal, est à parte rei cognoscibile per cognitionem *animal*: Ergò. Resp., dist. min.: Tam animal, quam rationale, est à parte rei cognoscibile, adæquatè, & immediatè, nego min.; mediatè, & inadæquatè penes formalitatem animalis, in quam tam rationale, quam animal reale dividitur, concedo min.; & nego consequent: Cognitum per cognitionem *animal* est quædam formalitas objectiva solummodò explicabilis conceptu *animal*, non conceptu *rationale*; & è contrà cognitum per cognitionem *rationale*; quia hæ cognitiones sunt inadæquatæ, & præcisivæ, quarum cuilibet sua formalitas ejusdem entitatis physicè indivisibilis correspondet.

55—*Dices* (27) iterum contra eandem solutionem: Animal à parte rei non habet intrinsecam capacitatem, adhuc mediatam, ut cognoscatur, non cognito animali; sed rationale, à parte rei est intrinsecè potens cognosci, non cognito animali: Ergò verificantur contradictoria à parte rei. *Aliter*: Animal à parte rei non est intrinsecè potens mediatè, ut cognoscatur sine animali; aliundè simul est ita potens: Ergò. Prob. min.: Per te animal est potens mediatè cognosci sine rationali; sed rationale est animal ipsum: Ergò. *Conf.*: Tota entitas hominis est intrinsecè capax terminandi cognitionem: Ergò tota terminat; sicut totus effectus terminat productionem, quia totus est producibilis. *Adde*: Implicat totam entitatem hominis habere capacitatem mediatam, ut producat, quoad unam, & non quoad aliam formalitatem: Ergò.

56—*Ad replic.*, dist. maj.: Ut cognoscatur per cognitionem *animal*, non cognito animali, concedo maj.; per cognitionem *rationale*, neg. maj.: & dist. min.: Per cognitionem *rationale*, concedo min.; per cogni-

(27)

P. Loffada
tr. 2. disp.
1. cap. 7.
num. 19.

20.

446 *Liber II. Quest. I. de sup. inf. grad. distinct.*
 tionem *animal*, nego min., & consequent *Ad alte-*
ram formam, dist. maj.: Per cognitionem *animal*, con-
 cedo maj.; per cognitionem *rationale*, nego maj.; &
 è contrà distinctà min., nego conseq. A parte rei tam
 animal, quàm rationale, habet capacitatem mediatam,
 ut divisum in duas formalitates, cognoscatur animal
 sine rationali per cognitionem *animal*, non autem per
 cognitionem *rationale*; & utrumque habet capacita-
 tem mediatam, ut cognoscatur rationale sine anima-
 li per cognitionem *rationale*, non verò per cognitio-
 nem *animal*; quia à parte rei sunt omninò idem.

57 Sicut juxta Adversarios tam animal, quam ra-
 tionale, à parte rei habet capacitatem, ut sit genus, &
 non differentia, sub hac expressione *animal*, non ve-
 rò sub istà *rationale*; & è contrà habet capacitatem, ut
 sit differentia, & non genus, sub hac expressione *ra-*
tionale, at non sub istà *animal*. *Ad Conf.*, dist. ant.: Tota
 est capax terminandi cognitionem adæquatam, & non
 præcisivam, concedo ant., & in eodem sensu conseq.;
 cognitionem inadæquatam, subdist.: Capacitate me-
 diatà, & penes alteram ex formalitatibus, in quas di-
 visibilis est, concedo ant.; capacitatem immediatam, ne-
 go. ant., & conseq. Solutio patet ex dictis. Ad parita-
 tem de productione, & ad *Additionem*, quæ eodem
 reddit, facile respondebis ex dictis *num. 34. & 35.*

(18)

(28) 58 *ARGVES 2.*: Implicat cognosci animal, quin
Vide Mag cognoscatur rationale vi ejusdem cognitionis: Ergò
Langa l. implicat Præcisio objectiva inter animal, & rationa-
3. Metap. le, atque adeò inter quæcumque prædicata metaphy-
quest. 2. fica. *Prob. ant. 1.*: Si animal cognosceretur, rationa-
art. 3. n. li non cognito, animal esset realiter cognitum, & ra-
383. & tionale non esset realiter cognitum; sed hoc repugnat,
384. aliàs verificarentur contradictoria realiter: Ergò. *Prob.*

2. *idem ant.* : Dum cognoscitur animal, rationale est res cognita : Ergò cognoscitur rationale. *Tertiò* : Dum cognoscitur animal, cognoscitur id, quod est realiter animal ; sed rationale est realiter animal : Ergò dum cognoscitur animal, cognoscitur rationale.

59 *Ad arg.*, nego ant. ; *ad primam prob.*, disting. maj. : Animal esset realiter adæquatè cognitum, & rationale non esset realiter adæquatè cognitum, prout est à parte rei, nego maj. ; realiter inadæquatè, prout obicitur intellectui, concedo maj. ; & sic distinctà min., nego consequent. Dum cognoscitur animal, non cognito rationali, cognoscitur animal reale ; at non adæquatè prout est à parte rei, sed inadæquatè, prout obicitur intellectui, tamquam principium sensationis, & non ut principium discursus : Licet autem rationale sit realiter animal, per cognitionem inadæquatam, qua animal præscinditur, non cognoscitur rationale, quia non attingitur animal, ut rationale, sed solum, ut animal. *Ad secundam insto arg.* : Dum animal est genus, rationale est realiter res, quæ est genus : Ergò rationale est genus.

60 Itaque dictus arguendi modus non tenet ; quia arguitur à propositione identicà ad formalem. *Deinde* : Nego consequent. : Quia licet cognoscatur animal, non cognoscitur adæquatè prout est à parte rei, sed inadæquatè, prout obicitur intellectui, tamquam realitas animalis ; sicque licet rationale sit à parte rei res ipsa, quæ cognoscitur, non cognoscitur rationale ; quia non est res ipsa, ut cognita, sed specificativè, & præcisim à cognitione. *Ad 3. dist.* majorem : Dum animal cognoscitur cognitione adæquata, concedo maj. ; cognitione inadæquata, & præcisiva, sub dist. : Cognoscitur aliquid, quod est realiter animal, concedo ; omne, quod est realiter animal, nego majorem. *Solutio constat ex dictis.*

61 *Dices* : Dum animal cognoscitur quàcumque cognitione, cognoscitur rationale : Ergò. Prob. ant. : Dum animal cognoscitur quàcumque cognitione, rationale identificatur realiter cum cognito ; sed quod identificatur realiter cum cognito, est realiter cognitum : Ergò. Min. patet ; aliàs idem esset realiter cognitum, & non esset realiter cognitum : *Tùm etiam*, quia unum identificari realiter cum alio est esse illud. *Conf.* : Cum aliquid prædicatur de subjecto, quidquid dicitur de prædicato, dicitur de subjecto ; sed de rationali prædicatur animal, & de animali dicitur, esse cognitum : Ergò de rationali dicitur, esse cognitum.

(29) 62 *Ad inst.*, resp. (29) nego ant. ; ad prob. dist. maj. : Identificatur realiter cum cognito substantivè sumpto, concedo maj. ; adjectivè accepto, nego maj. ; & sic distinctà min. , nego conseq. Ita, si *ly cognitum* sumatur substantivè, sensus hujus propositionis: *Rationale est realiter cognitum*, reddit hunc sensum: *Rationale est realiter extremum, quod cognoscitur*, quod verum est, quin inde sequatur, rationale cognosci, quia illud extremum non cognoscitur adæquatè. Si autem *ly cognitum* sumatur adjectivè, sensus illius propositionis est: *Rationale afficitur cognitione, seu denominatur cognitum*, quod falsum est ; quia cognitio, quà animal inadæquatè cognoscitur, non denominat rationale ; aliàs non esset inadæquata, & præcisiva.

63 *Ad 1. min.* probationem, dicimus, quòd rationale est realiter cognitum, sumpto *ly cognitum* substantivè ; & non est realiter cognitum, *ly cognitum* sumpto adjectivè ; quia identificatur realiter cum re, quæ cognoscitur, sed non afficitur cognitione. *Ad 2. dicimus*, quòd unum identificari cum alio est esse illud substantivè, non verò adjectivè ; ut patet in Deo, cujus essentia identificatur cum generante, scilicet Pa-
tre,

Art. V. Vir. Grad. metaph. distinguant. object. 449
tre, & nihilominus propositio hæc est absolute falsa
Essentia Divina est realiter generans, si *generans* sumatur
adjectivè. (30) *Ad conf.*, dist. maj.: Quidquid dicitur
de prædicato eo sensu, quo prædicatur de subiecto,
dicitur de subiecto, concedo maj.; quidquid dicitur
diverso sensu, nego maj.

64 De rationali prædicatur animal in sensu reali,
& physico, non in sensu formali, objectivo, & inadæquato:
Cognosci autem cognitione præcisiva, & inadæquata,
de qua semper loquimur in præsentia, dicitur
de animali in sensu formali, & objectivo, non in sensu
reali, & physico, sicque nihil mirum, quod non dicatur
de rationali. *Nec dicas*, quod realiter cognitum realiter
distinguitur à realiter non cognito: Ergo, vel rationale est
cognitum, dum animal est cognitum, vel realiter distinguitur
ab animali. *Resp.* enim, quod realiter adæquatè cognitum
distinguitur realiter à non cognito: At verò realiter inadæquata
cognitum substantivè sumptum non distinguitur realiter ab
omni non cognito; licet distinguatur adjectivè acceptum,
idest penes formam denominantem.

65 *Repl.*: (31) Si animal esset cognitum, & rationale
non esset cognitum per cognitionem *animal*, sequeretur,
in animali reperiri aliquod prædicatum reale intrinsecum,
quod non reperitur in rationali; sed hoc repugnat,
supposità omnimodà identitate utriusque: Ergo. *Prob. maj.*:
Si animal esset cognitum, & rationale non esset cognitum
cognitione *animal*, idè esset, quia in animali datur
proportio aliqua, ut cognoscatur per illam cognitionem,
non autem in rationali; sed hæc proportio est aliquid
reale intrinsecum animali, cum ipsi conveniat ante
omnem cognitionem: Ergo. Maj. patet; idè enim Petrus,
& non equus, terminat cognitionem *homo*, quia Petrus, & non

(30)
Vide Div. Thomam,
in 1. dist.
5. q. 1. ar.
1.

(31)
P. Lossada
ubi sup. n.
21. 22. &
23.

450 *Liber II. Quæst. I. de sap. inf. grad. distinct.*
equus, tali cognitioni proportionatur.

66 *Urgetur 1.* : Licet cognitio præcisiva faciat exercitè distinctionem animalis à rationali, non facit, sed invenit proportionem animalis, & improportionem rationalis, ut cognoscatur : Ergo ante cognitionem præcisivam permixtæ erant in entitate indivisibili proportio, & improportio respectu ejusdem cognitionis præcisivæ. *Urgetur 2.* : Cognitio præcisiva est imago intentionalis objecti ; sed imago intentionalis ita se habet in repræsentando, sicut objectum in essendo : Ergò, si cognitio *animal* repræsentat animal, ut distinctum à rationali, animal in re erit distinctum à rationali.

67 *Ad replic. resp.*, nego maj.; ad prob. neg. maj.: Quia proportio, quæ datur in animali reali, ut cognoscatur inadæquatè per cognitionem *animal*, etiam est in rationali reali, ut inadæquatè cognoscatur per eandem cognitionem, non sub inadæquatè formalitate rationalis, sed animalis: Et improportio, quæ est in animali reali, ut sub formalitate rationalis, in quam est objectivè divisibilis, cognoscatur per cognitionem *animal*, eadem est in animali reali: Itaque tota entitas animalis rationalis habet proportionem mediatam, ut media divisione objectiva in duas formalitates *animalis*, & *rationalis*, cognoscatur penes formalitatem animalis per cognitionem *animal*, & penes formalitatem rationalis per cognitionem *rationalis*: Et tota eadem entitas realis habet improportionem mediatam, ut secundùm formalitatem animalis cognoscatur per cognitionem *rationalis*; & ut secundùm formalitatem rationalis cognoscatur per cognitionem *animal*.

68 Si autem *quæras*, in quo consistat illa proportio, & improportio mediata? *Dicimus*, eam consistere

Art. V. Ver. Grad. metaph. distinguant. object. 451
re in distinctione fundamentali repertà in animali, &
rationali à parte rei; quam explicuimus in hac *quest.*
art. 3. à num. 11. Ad 1. urg. resp., concessio ant., ne-
go conseq.: Quia proportio, & improportio sunt to-
tius entitatis animalis rationalis respectu cujusvis co-
gnitionis respectivè, modo nuper explicato: Sicut
tota entitas est similis, & dissimilis equo; ut alibi di-
ximus. (32)

69 *Ad 2. urg. resp.*, cognitionem præcisivam esse
imaginem intentionalem inadæquatam, & practicam:
Quatenus inadæquata, non repræsentat totum obje-
ctum; quatenus practica, ponit distinctionem inter
id, quod repræsentat, & id, quod non repræsentat in
objecto. Ita ergò se habet in repræsentando inadæ-
quatè, secundum repræsentationem speculativam, &
signatam, sicut objectum in essendo inadæquatè; non
verò secundum repræsentationem practicam, & exer-
citam; quia sic attingit objectum aliter, ac est in se.
Nec dicas: Quòd, si rationale non cognoscitur, non
afficitur cognitione distinctivà: Ergò non distinguitur:
Quia id solum probat, rationale non distingui posi-
tivè ab animali, distinguitur autem negativè. *Vide*
num. 2.

70 *ARGVES 3.* Gradus superiores, & inferiores
solum distinguuntur per actus intellectus: Ergò non
distinguuntur distinctione objectiva ficta. *Prob. ant.*:
Per eandem formam, qua intellectus denominatur
formaliter distinguens, denominantur objecta forma-
liter distincta; sed intellectus per suos actus denomina-
tur distinguens: Ergò. *Conf.*: Viso à longè colo-
re, non videtur ejus differentia; sed nihilominus
visus non præscindit colorem ab ejus differentia: Er-
gò. *Conf. 2.*: Potest cognosci ens, quin cognoscantur
differentiæ; & ratio substantiæ supernaturalis crea-

(32)
Vide in
hac quest.
art. 2. à n.
22. & seq

452 *Liber II. Quest. I. de sup. inf. grad. distinct.*
tæ, quin cognoscatur, eam esse possibilem; sed neque
ens à differentiis, neque substantia ab ejus possibili-
tate præscindit: Ergò.

71 *Conf. 3.*: Non sufficit distinctio rationis ad
verificanda prædicata contraria de eodem realiter ob-
jecto: Ergò neque ad verificanda contradictoria. *Conf.*
4.: Dolor de peccato sub hoc conceptu *offensa Dei* se
extendit ad omnia peccata in specie, & individuo: Er-
gò ille conceptus *offensa Dei*, etsi præscindens, attingit
ex parte objecti omnes peccatorum differentias.
Ad argumentum nego ant., & minorem probationis:
Quia intellectus solum denominatur effectivè distin-
guens, seu efficiens distinctionem, non formaliter;
objecta autem sunt formaliter distincta per distinctio-
nem rationis, etsi effectivè denominentur per actus in-
tellectus. Vide quæ diximus *lib. I. quest. 3. art. 2. à num.*
11. & sequent.

72 *Ad 1. Conf.*, nego maj.: Quia, ut jam con-
stat, (33) modo, quo visus percipit colorem percipit
etiam ejus differentiam. *Ad 2.*, dicimus, ens non pos-
se cognosci, quin pro implicito cognoscantur diffe-
rentiæ; sicq; ab illis non præscindit perfectè, sed imper-
fectè, ut suo loco videbimus. *Pariter* dicimus, quòd
si substantia supernaturalis creata cognoscatur per as-
sensum, & ut possibilis, cognoscitur ejus possibilitas;
si per dissensum, negatur ejus possibilitas; sicque ne-
gatur ejus differentia, ut talis, consequenter eodem
modo cognoscuntur, quia possibilitas est prædicatum
transcendens, sicut ens. *Ad 3.* nego consequent.: Quia

(33)
Vide lib. 2.
quest. 2.
art. 1. n.
14.

(34)
D. Thom.
in 1. dist.
5. q. 1. art.
1. ad 1.

(34) *Plura requiruntur ad alias oppositiones, quàm ad
contradictoriam :: Vnde non oportet, quòd si contrarie-
tas non inveniatur, nisi in diversis realiter, quòd affir-
matio, & negatio inveniatur in diversis realiter.*

73 *Ratio est*: Quia ad contradictoriam oppositio-
nem

Art. V. Vtr. Grad. metaph. distinguant. object. 453
 nem sufficit, quod rei secundum unam formalitatem
 aliquid conveniat, quod ipsi non conveniat secundum
 alteram; ad contrariam ulterius requiritur, quod se-
 cundæ formalitati conveniat oppositum ejus, quod
 primæ convenit: Primum verificari potest per distin-
 ctionem rationis, ut satis constat; non secundum. Ad
 4., dist. ant.: Formaliter, nego ant.; virtualiter, con-
 cedo ant., & nego conseq.: Voluntas enim non est præ-
 cisiua, ut intellectus; sicque in generali detestatione
 offensæ Dei, omnes offensas virtualiter detestatur. In-
 tellectus autem est præcisivus in cognoscendo. (35)

(35)
 Pro aliis.
 Vide Læg.
 num. 409.
 410. &
 411.

QUÆSTIO II.

DE VNIVERSALIBVS IN COMMVNI.

ARTICULUS I.

Quid sit Vniuersale, & an detur à parte rei?

1 **V***niuersale* significat unum quid, plura res-
 piciens; unum enim cum sit, ad multa se
 extendit. In hac amplitudine sumptum triplex est:
 Vnum in *causando*; quia plurium effectuum est causa,
 ut Deus, Sol, & alia: Aliud in *representando*; quia
 plura representat, ut vox *homo*, conceptus *animali*:
 Aliud denique in *essendo*, & *prædicando*; quia res una
 cum sit, aptum est, ut sit in multis, utque de illis præ-
 dicetur; v. gr. natura humana. In præsentī solū agi-
 tur de Vniuersali in *essendo*, quod sic definiri valet:
Vnum in multis multiplicabile.

2 Vt aliqua natura propriè vniuersalis sit, triplex
 alsi-

assignatur conditio. *Prima* est, quod sit una perfecte nomine, re, & significatione; ita, ut nullam inferiorum includat diversitatem: Quare naturam Universalis non participant analogam, ut *Sanum*; nec æquivocam, ut *canis*; neque complexam, ut *homo albus*. *Secunda* conditio est, quod natura universalis sit potens esse in multis per multiplicationem in ipsis: Quare Natura Divina, licet in tribus personis existat, non est universalis; quia non est in illis multiplicata, ita, ut alia sit natura Patris, alia natura Filii, & alia Spiritus Sancti; sed eadem identicè, & indivisa est in tribus personis.

3 *Tertia* conditio est, quod natura universalis ita possit esse in multis, ut de ipsis valeat prædicari; ita tamen ab illis differat, ut objectivè maneat perfecte una. Universale enim duplicem importat ordinem, alterum ad plura, ut in quibus potest esse; alterum ad ipsa, ut de quibus potest prædicari. Primus ordo est de essentia Universalis logici: Secundus est proprietatis illius. *Adverte* jam, Universale esse concretum artificiosum ex subjecto, & formam compositum. Subjectum est realis natura objectivè perfecte præcisa à suis inferioribus: Forma autem est secunda intentio Universalitatis, quæ est forma rationis suo loco explicanda, (1) vi cujus natura denominatur formaliter universalis.

4 Cum autem forma Universalis sit ficta cum fundamento; assignandum est in principio fundamentum Universalitatis, ut deceterò Universalia non sine fundamento fingamus. Intellectus noster suapte naturam præcisivam concipit fundamentalem distinctionem, quæ rebus inest à parte rei, ut alibi diximus; quæ de causâ ab inferioribus abstrahit objectivam rationem naturæ, quam objectivè unam efficit per rationis unitatem:

Sed

(1)
Vide infr.
quest. 3.
art. 1. n. 3
& art. 2.
num. 2.

Sed quoniam naturam illam novit multiplicationis capacem; ipsam refert, seu comparat ad multa, in quibus valeat existere, mediâ relatione rationis. Fundamentum igitur unitatis rationis est realis inferiorum similitudo, quâ quodammodò apparent unum in ratione afsimilandi. Fundamentum verò relationis ad plura, partim est natura objectivè præcisa, partim inferiorum multitudo, saltem possibilis.

5 Ex quibus patet, dari à parte rei fundamentum Vniversale, quod proindè Vniversale fundamentale dici potest; non secus ac fundamentum distinctionis rationis dicitur distinctio fundamentalis. At verò, dari à parte rei Vniversale formaliter tale, fuit in primis Sententia Platonis, qui à parte rei naturas universales, æternas, incorruptibiles, & ingenerabilis admisit, easque realiter à singularibus separatas, quæ per singularium productionem ad singularia descendunt: ita tamen, ut, nec productò singulari, producantur; nec eo deficiente, corrumpantur. Has naturas universales, quas *Platonis ideas* appellant, communiter rejiciunt Philosophi.

6 Ceterùm sunt etiam ex Patribus Societatis, qui naturas universales admittant à parte rei; sed diversimodè discurrunt in illis constituendis. Alii enim (2) asserunt, quamlibet naturam creatam habere statum essentiae, seu solitudinis, in quo natura realiter præcisa est ab eccitatibus, ac proindè universalis. Alii (3) docent, naturam creatam, v. gr. humanam, à parte rei esse unam in multis; unam quidem unitate formali, & essentiali consistente in similitudine, & convenientiâ reali, quam habent homines inter se. Scotistæ autem, admittentes naturam ex naturâ rei à singularibus distinctam, eam volunt universalem; vel positivè per unitatem pluribus communem per inexisten-

(2)

P. Fonseca
lib. 5. Me-
taphys. c.
28.

(3)

P. Amicus
ap. Lessad
tr. 2. disp.
2. c. I. n. 1.

II.

456 *Lib. II. Quest. II. de Universalib. in communi.*
tiam in ipsis, ut volunt aliqui; vel negativè per indifferentiam ad plura, quam habet natura à sua singularitate scotice distincta.

Nostra Conclusio.

7 *DICIMVS*: Repugnat à parte rei Vniversale formaliter tale quocumque modo. *PROB.* 1. Conclusio contra Platonem: Quidquid est à parte rei est identificatum realiter cum singulari: Ergò repugnat à parte rei natura universalis à singularibus realiter separata: *Prob. ant.*: *Tum*, quia quidquid est à parte rei, præter Deum, est in tempore productum, ut fides docet; productio autem terminatur ad singulare. *Tum etiam*, quia natura quælibet à parte rei realiter prædicatur de singularibus, ut patet in his: *Petrus est homo: Leo est animal*; sed nihil prædicatur realiter, nisi de eo, cum quo realiter identificatur: Ergò. *Conf.*: Ens positivum, æternum, impro ductum, & indefectibile non est, nisi Deus; æternitas enim, indefectibilitas, & improducibilitas, sunt *Attributa Divina*: Ergò.

8 *PROB.* 2. Cõclusio contra PP. Jesuitas: *In primis*: Natura ratione status solitudinis, seu essentiæ nequit esse formaliter universalis: Ergò *Prob. ant.*: Quod convenit naturæ in statu essentiæ, seu solitudinis, est illi essenziale, & in quocumque statu indefectibile; sed juxta *Contrarios* natura non est in quocumque statu universalis: Ergò. *Min. patet*; quia juxta illos in statu existentia amittit natura universalitatem. *Conf.*: Natura solùm est à parte rei sub existentia, ut clarum est; sed per vos sub existentia non est universalis: Ergò. *Conf. 2.*: Natura nequit esse à parte rei universalis, nisi sub aliqua reali indifferentia; sed à parte rei nullam habet, apud *Contrarios*, indifferentiam realem, cum per existentiam destruat, ut ipsi volunt: Ergò.

Dein;

9 *Deinde* : Nequit eſſe natura à parte rei univerſalis ratione unitatis in ſimilitudine, & convenientiâ, quam inferiora habent à parte rei, at voluit Amicus: Ergò. Prob. ant. : Realis inferiorum ſimilitudo in aliqua ratione realem pluralitatem potiùs, quàm unitatem probat : Ergò. Prob. ant. : Similitudo petit, ut ratio aſſimilandi unius ſit ſicut ratio aſſimilandi alterius; non autem poſtulat, ut ſit eadem identicè; aliàs non fundarent ſimilitudinem, ſed identitatem : Ergò. *Conf.* : Si realis ſimilitudo eſſet vera unitas, homo, qui factus eſt ad imaginem, & ſimilitudinem Dei, eſſet identicè unus cum Deo in aliqua ratione aſſimilandi; ſed hoc eſt apertè falſum, & repugnans : Ergò.

10 *PROB. 3.* Concluſio contra Scotiſtas : Natura creata, v. gr. humana, non habet à parte rei unitatem formalem pluribus poſitivè communem : Ergò non eſt à parte rei univerſalis in ſenſu Scotiſtarum. Prob. ant. Natura humana à parte rei non excludit diſiſionem, ſed eſt in pluribus formaliter diſiſa, & multiplicata, ſed diſiſio, & multiplicitas opponitur unitati: Ergò. Prob. ant. : Natura humana Petri, & Pauli formaliter diſtinguuntur : Ergò. Prob. ant. : Natura humana Petri, & Pauli realiter abſolutè diſtinguuntur. Ergò natura humana Petri, & Pauli formaliter diſtinguuntur. Ant. patet; quia ſunt realiter ſeparabiles. *Conſeq.* verò ex eo patet, quod diſtinctio abſoluta eſt major diſtinctio formali Scoticè; & quæ majori diſtinctio differunt, minori potiùs diſcriminantur.

11 *Urgetur* : Tres homines à parte rei nedum in differentiis individualibus, ſed etiam in eſſentiâ diſtinguuntur : Ergò. Prob. ant. : Si non diſtinguerentur in eſſentiâ, eſſent tres perſonæ, & unum in eſſentiâ; ſed hoc implicat in creatis, niſi admittatur Myſterium Trinitatis creatum : Ergò. Prob. min. : Ideo

458 *Lib. II. Quest. II. de Universalib. in communi.*
tres Personæ Divinæ non sunt tres Dii, sed unus;
Deus, quia Deitas est in illis una, & indivisibilis; sed
per vos natura humana est una, & indivisibilis in tri-
bus suppositis humanis: Ergò sunt tres personæ huma-
næ, & unus homo; quod est Mysterium Trinitatis
humanum. *Vrg. iterum*: Sicut humanitas ex naturà
rei distinguitur ab individualitatibus creatis, ita Dei-
tas differt per vos ex naturà rei à Personalitatibus Di-
vinis; sed eandem Divinitatem esse indivisam in tri-
bus personis, est perfectissimum Trinitatis arcanum:
Ergò.

12. *Nec dicas*; Naturam humanam esse in illis in-
dividuis multiplicem individualiter, licet eandem for-
maliter. *Contrà*: Per vos, naturam humanam esse
multiplicem individualiter non est esse eam multipli-
catam in individuis, sed, eam esse sine ulla sui divisi-
one in multiplici individuo; sed etiam natura Di-
vina sine ulla sui divisione est in triplici personà,
quin indè sequatur dari tres Deos: Ergò à pari de
natura humana esset dicendum. *Deinde*: Sicut nomē su-
bstātivū *Deus* significat de formali Deitatem, ita nomē
homo humanitatem; sed licet Deitas sit in triplici per-
sonà, non tres Dii sunt, quia non est in se multipli-
cata: Ergò pariter. (4)

(4)
Vide Pal.
tr. 3. q. 6.
num. 7. &
sequent.

(5)
Merin.
Masbrius
& alii. ap.
Loff ad tr.
2. disp. 2.
6. 1. n. 21.
13. *Respondent* jam Moderniores Scotistæ (5) non
esse eandem naturam humanam in omnibus individuis
per inexistētiā; sed solum penes indifferentiam:
quatenus natura cujusvis individui, ab individualita-
te ex naturà rei distincta, habet intrinsecam indiffe-
rentiam, ut conjungatur cum quavis eccēitate divi-
sivè; licet sit extrinsecè impedita à propriā eccēitate:
Illam autem indifferentiam vocant communitatem
negativam; consequenter, quamlibet naturam à par-
te rei esse pluribus negativè communem, & univer-
sa-

Art. I. Quid sit Univerſale, & an detur, &c. 459
ſalem affirmant; licet non ſit poſitivè.

14—*Impugnatur* hæc Sententia: Nulla natura, à parte rei identificata cum uno individuo, poteſt realiter identificari cum alio: Ergò non eſt ex ſe indifferens ad plura, neque pluribus negativè communis. Prob. ant.: Natura identificata cum uno individuo, nequit identificari ſimul cum aliis; aliàs ſequeretur inconſequentiæ prætenſum *num. 11.*: Sed neque poteſt diſiſſim ab hoc individuo identificari cum aliis: Ergò. Prob. min.: Natura identificata cum individuo nequit identitatem relinquere: Ergò. Ant. patet: *Tum*; quia, quæ ſeparari valent, non identificantur realiter: *Tum etiam*; quia, quæ ſemel identificantur, ſemper identificantur, ut communiter dicitur.

15—*Nec dicas* cum Maſtrio; (6) Naturam; & individualitatem non poſſe ſeparari poſtquam exiſtunt; cum jam identificentur realiter: At verò in eorum productione potuiſſe Deum impedire illorum identitatem, & naturam cum alià individualitate identificare. *Contrà*: Si Deus potuiſſet tunc impedire eorum extremorum identitatem; productis extremis, potuiſſet ea extrema per productionem ſeparare; ſed, ſi hoc eſt verum, non eſt cur ea ſeparare non poſſit per eorundem conſervationem: Ergò. *Adde*: Quòd, ſi Deus potuit illa extrema ſeparare, aliter illa producendo; non fuiſſent jam eadem extrema, quia non haberent eandem entitatem: Ergò nunquam potuerunt extrema identificata ſeparari. Prob. ant.: Illa extrema tunc caſus non haberent eandem identitatem; ſed identitas, ut nomen indicat, eſt unitas entitativa: Ergò.

(6)
*Vide Maſtri diſp. 9
Metaphyſ.
n. 74. 75.
& 98.*

16—*Si dicant*: Naturam identificatam cum uno individuo non poſſe cum aliis identificari; non ratione ſui, ſed ratione eccetitatis, cum quà realiter abſolute deidentificatur; quod non impedit, ut ex natura rei ſit

indifferens. *Contrà* : Licet repugnantia proveniat ab eccitate, cum quà realiter identificatur, est tamen ea repugnantia à naturà exacta, illique connaturalis: Ergò. Prob. ant. : Natura quælibet à parte rei petit suam singularitatem, ex qua oritur ista repugnantia: Ergò. Ant. patet, quia petit id, quod est illius determinativum, & perfectivum.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

17 **A**RGVES I. pro Idæa Platonis : Quidquid est à parte rei cum singularibus identificatum, est contingens, & defectibile; sed naturæ universales sunt à parte rei necessariae, indefectibiles, & æternæ : Ergò. Prob. min. : Scientiæ sunt de Vniuersalibus, tamquam de objectis; sed objecta scientiarum sunt necessaria, & indefectibilia : Ergò. Min. patet; quia de contingentibus, ut talibus, non datur scientia. *Conf.* : Objectum hujus propositionis : *Homo est animal*, est natura humana; sed illius objectum est æternum, cum sit propositio æternæ veritatis : Ergò natura humana est æterna, & indefectibilis, & consequenter separata à singulari defectibili. *Vrgetur* : Objectum nostri intellectus est immateriale, cum intellectus sit potentia spiritualis; sed singularia sunt materialia : Ergò illud objectum est à singularibus separatum. Atqui illud objectum est Vniuersale : Ergò.

18 *Ad arg. resp.*; dist. min. probationis : Objecta scientiarum sunt necessaria, & indefectibilia entitative, & existentialiter, nego min.; verificative, concedo min., & nego consequens. Itaque objecta scientiarum possunt non existere à parte rei, seu non habere entitatem productam : At verò semper de illis verificantur proprietates per scientias demonstratæ; quia quomo-

documque accipiatur scientiæ objectum, v. gr. homo, semper de illo verificatur esse rationalem, risibilem, aliaque huiusmodi: Ideo scientiarum objecta sunt indefectibilia verificativè; non autem entitativè. (7)

19 *Ad Conf.* pariter, dist. min.: Est æternum existentiallyter, & entitativè, nego min.; verificativè, & essentialiter, concedo min., & nego consequent. Dum enim dicimus, hanc propositionem: *Homo est animal*, esse æternæ veritatis, non est sensus, quòd homo ab æterno existat, seu sit exercitè, & actualiter animal; sed solum verificativè, & signatè, quatenus ab ab æterno verificatur, quòd si homo est, est animal.

Ad urg. dist. mai.: Est immateriale ex parte rationis *sub qua*, concedo maj.; ex parte rationis *que*, nego maj.; & sic distinctà min.; nego consequent. Intellectus enim intelligit materialia, ut abstracta à materialitate, seu modo immateriali. (8)

20 *ARGVES* 2. pro aliis Sententiis: Vno tantum homine existente, datur à parte rei natura humana una, & realiter multiplicabilis: Ergò foret à parte rei universalis. *Resp.* dist. ant.: Daretur natura humana multiplicabilis per sui divisionem in alias naturas, nego ant.; per productionem aliarum naturarum, concedo ant., & nego consequent. At verò multiplicabilitas illa non sufficit, ut natura sit universalis; cum non reddat illam multis communicabilem. *Dices*: Illi naturæ non repugnat ab intrinseco multiplicatio in plura: Ergò est universalis, saltem negativè. Ant. patet; aliàs dum intellectus illam concipit multiplicabilem, conciperet chymericè.

21 *Resp.*, dist. ant.: Illi naturæ, ut existenti à parte rei, nego ant.; ut objectivè abstractæ, & per rationem conceptæ, ut indifferenti, concedo ant.; & nego consequent. Verum quidem est, quòd si intelle-

(7)

Vide Palæ
tr. 3. quæst
2. num. 9.

(8)

Vide Palæ
ubi suprâ,
n. 9.

ctus conciperet naturam Petri adæquatè, prout est à parte rei, ut multiplicabilem, eam conciperet chymericè: Sed eam solùm, ut abstractam, & factam unam per rationem cum cæteris naturis ejusdem speciei, concipit, ut multiplicabilem, & quidem maximo cum fundamento. *Nec dicas*, dari à parte rei singulare: Ergò & Vniversale, cum sint correlativa. *Dicimus* enim, singulare primò intentionaliter sumptum non esse correlativum Vniversalis; benè verò secundò intentionaliter acceptum, quomodo nequit existere à parte rei.

22 *ARGUES* 3. cum Scotistis: Natura humana à parte rei est una, & eadem formaliter in omnibus individuis: Ergò habet à parte rei unitatem formalem, pluribus communem, atque adèò erit Vniversalis. *Prob. ant.*: Petrus, & Paulus à parte rei sunt unum formaliter in natura humana; sed eadem est ratio de cæteris individuis: Ergò. *Resp.*, dist. maj. prob.: Sunt formaliter unum unitate identitatis distinctioni opposità, nego maj.; unitate conformitatis, & similitudinis, concedo maj. Licet enim natura humana Petri sit similis à parte rei naturæ humanæ Pauli; nō tamen est eadem realiter in Petro, & Paulo: quia, cum natura humana Petri sit à parte rei omninò eadem cum Petro, & natura Pauli cum Paulo; Petrus autem, & Paulus distinguuntur realiter; eorum pariter naturæ distinguuntur.

23 *Dices*: Licet Petrus, & Paulus non sint unum unitate identitatis numericæ, sunt unum unitate identitatis formalis, seu essentialis: Ergò. *Prob. ant.*: Vnitas formalis, est unitas specifica; sed Petrus, & Paulus sunt unum unitate identitatis specificæ: Ergò. *Prob. min.*: Petrus, & Paulus non distinguuntur specificè, aliàs essent diversæ speciei: Ergò. *Resp.* (9) dist. mai.

(9)

Palasc. ty

3. q. 6. n.

12. & 4.

mai. probationis : Vnitas formalis inter prædicata formalia præcisivè sumpta est specifica, concedo maj.; inter prædicata formalia sumpta realiter, seu à parte rei, nego maj.; & dist. min. : Petrus, & Paulus à parte rei non distinguuntur specificè, distinctione sumptà pro dissimilitudine, concedo min.; sumptà pro carentià identitatis in essentià, nego min., & conseq.

24 Sicut prædicata essentialia naturæ humanæ considerari possunt in statu formali, in quo sunt unum objectivè omnibus hominibus commune, & in statu reali, in quo multiplicantur realiter in individuis; ita unitas, & distinctio formalis, seu essentialis possunt accipi, quatenùs versantur inter prædicata purè formalia, & abstracta, & quatenùs sunt inter ipsa, prout contracta, & indistincta ab individualibus: In primò sensu unitas, & distinctio formalis est specifica; in secundo verò non est specifica formaliter, quia denominatio formalis specifica est secundæ intentionis, quæ proinde à parte rei dari non potest.

25 Igitur natura humana Petri, & Pauli abstractivè sumpta est una specificè, quia est una formaliter in ratione objectivà subinduente secundam intentionem speciei: Cæterùm contractivè accepta, seu à parte rei est realiter duplicata; consequenter non est una, nec formaliter, quia esse formale naturæ Petri non est esse formale naturæ Pauli; neque specificè, quia denominatio speciei repugnat à parte rei. Enim verò (10) juxta communem usum loquendi omnes homines à parte rei non distinguuntur specificè, sed sunt ejusdem speciei; quia usu communi distinctio specifica à parte rei sonat diversitatem seu dissimilitudinem in prædicatis essentialibus; & vnitas specifica denotat eorundem similitudinem, & convenientiam. Sed re verà hæc denominatio est specifica

• solum

(10)
Vide Pat.
Loffada.
tra. 2. dif.
2. cap. 2.
num. 9.

464 *Lib. II. Quest. II. de Universalib. in communi.*
solum fundamentaliter; non formaliter.

26 *Instab.* : Omnis distinctio formalis est distinctio specifica ; sed natura humana Petri , & natura humana Pauli nullam habent à parte rei distinctionem specificam : Ergò. Prob. ant. : Omnis distinctio materialis est numerica : Ergò. *Resp.*, (11) dist. maj. : Omnis distinctio formalis major numericà , & ab eà distincta, concedo maj. ; æqualis seu eadem cum numerica , nego maj. Sicut prædicata formalia præcisivè sumpta sunt communiora , quàm contractivè accepta, quia in hoc statu identificantur cum prædicatis individualibus ; ita distinctio formalis prædicatorum essentialium præcisivè acceptorum est major distinctione numericà , adeòque est specifica ; sed verò distinctio formalis inter prædicata essentialia contracta est eadem cum ea, qua prædicata individualia distinguuntur , cum ista , & illa sint eadem ; adeòque non est major numericà, neque ab ista distinguitur.

27 *Vnde* advertenter nota , quòd à parte rei prædicata essentialia Petri , & Pauli , eorumque individualia eadem distinctione distinguuntur ; quæ tamen dicitur formalis , quatenus denominat distincta prædicata formalia , seu essentialia ; & dicitur numerica, ut denominans prædicata individualia. *Nec obstat* paritas de distinctione materiali , quæ semper est numerica : Nam idèd hoc verum est , quia distinctio materialis semper est inter prædicata individualia , quæ ab hoc statu extrahi non possunt : at verò prædicata formalia esse possunt in statu abstractionis , & in statu contractionis ; adeòque distinctio, quæ est inter ea sub primo statu, est specifica; non, quæ militat in secundo.

28 *Replie.* : Plus distinguuntur à parte rei Petrus, & leo , quàm Petrus, & Paulus ; sed Petrus, & Paulus distinguuntur distinctione numerica : Ergò Petrus , &

leo

(11)
Palanc.
ubi suprà,
num. 16.

leo distinguuntur distinctione formali majori, quam numerica; consequenter datur à parte rei distinctio formalis major numerica, & ab istà distincta. *Conf.* Petrus, & Paulus sunt à parte rei magis unum, quam Petrus, & leo; sed non numericè: Ergò formaliter, & specificè. *Ad replic.*; dist. maj.: Plus distinguuntur distinctione sumptà pro dissimilitudine, concedo maj.; sumptà pro carentia unitatis, seu identitatis, nego maj.; & concessà min., dist. conseq. eodem modo.

29 Distinctio inter duo consistit in indivisibili, nimirum in eo, quòd unum non sit aliud: æquè autem Petrus non est Paulus, ac Petrus non est leo. Cæterum diversitas consistit in dissimilitudine, & disconformitate, quæ major est inter Petrum, & leonem, quam illa, quæ datur inter Petrum, & Paulum. Quare, dum dicimus, unam distinctionem esse alià majorem, sumitur distinctio pro diversitate. Ex quibus patet solutio ad *Conf.*: Petrus enim, & Paulus sunt magis unum unitate conformitatis, & similitudinis, quæ impropriè dicitur unitas; non verò unitate identitatis. (12)

ARTICVLVS II.

Vtrum natura secundum se sit una, aut communis pluribus?

I **N**atura in triplici statu considerari potest. (1) *Primò* in statu secundum se, seu solitudinis; in quo solum importat prædicata quidditativa, & essentialia; v. gr. natura humana, considerata solum quoad hæc prædicata: *Animal rationale. Secundò* in statu abstractionis; in quo natura consideratur à suis singularibus per rationem præcisa; v. gr. natura humana à Petro, & Paulo, cæterisque individuis

Nun abstra-

(12)

Pro aliis
vide *Los.*
ubi supra
à num. 13.
& n. 164

(1)

Vide *Dico.*
Thom. de
Ente, &
Essentià,
4.

466 *Liber II. Quest. II. de Universalib. in comm.*
abstracta. Tertiò in statu contractionis; in quo consideratur natura cum suis inferioribus contracta; v. gr. natura humana ad Petrum, & Paulum contracta. De unitate, & multiplicitate naturæ in statu contractionis egimus jam articulo antecedenti. De illa in statu abstractionis agemus postea. Nunc de eadem in statu secundum se tantummodò inquirimus.

2 Advertendum tamen est; quòd tam unitas, quàm communitas naturæ esse potest, vel positiva, vel negativa. Unitas positiva est illa, vi cujus natura, nedum divisionem in plura non habet, verùm positivè illam excludit: Unitas negativa est illa, vi cujus natura à divisione præscindit; ita, ut nec divisionem habeat, nec illam ratione multiplicatis excludat. Communitas positiva est in naturà, quando manens una, & indivisa, reperitur in multis: Negativa verò tunc datur, quum natura, licet non sit in multis, tamen ita est in uno, ut illi non sit adè appropriata, ut repugnet, eandem pluribus communicari. Cætera de unitate, vide *lib. I. quest. I. art. 6. num. 2.*

Nostra Conclusio.

3 DICIMVS I. : Natura secundum se, neque est una positivè, nec multis positivè communis. Ita Div. Thomas: (2) *Si queratur, utrum ista natura (loquitur de natura secundum se) possit dici una, vel plures; neutrum concedendum est.* PROB. Conclusio ratione Divi Thomæ: Natura secundum se solùm importat prædicata quiddicativa, & essentialia naturæ; sed neque unitas, neque multiplicitas positiva est de essentia naturæ: Ergò. Prob. min.: Quod est de essentia naturæ secundum se sumptæ, numquam valet illi deficere, sed ipsi convenit in omni statu, ut est evidens; sed unitas positiva deficit naturæ à parte rei, ut ex dictis

(2)
D. Thom.
de Ente,
& Essentia, cap. 4.

dictis constat; & multiplicitas positiva deficit naturæ in quolibet individuo singulari, in quo non est multiplicata: Ergò.

4 **DICIMVS** 2.: Natura secundum se est una negativè, & pluribus negativè communis. Ratio primæ partis est: Quia natura negativè una est illa, quæ ab unitate, & multiplicitate positiva præscindit; sed natura secundum se ita se habet, ut constat ex dictis in prima conclusione: Ergò. Ratio secundæ partis est: Quia illa natura est negativè communis, quæ, licet non sit in multis, nulli tamen individuo est ita appropriata, & determinata, ut repugnet esse in multis; sed ita se habet natura secundum se: Ergò. Min. patet: Quia, si secundum se esset alicui appropriata, & determinata, non posset ab illo præscindi, neque concipi, ut indifferens; quòd falsum est.

SOLVUNTVR ARGUMENTA CONTRARIA.

5 **ARGVES** 1.: Natura secundum se est indivisa: Ergò est una positivè. Prob. ant.: Natura secundum se est non divisa: Ergò. Prob. antec.: Natura secundum se non est divisa, aliàs esset multiplex positivè: Ergò. Conseq. prob. primò: Ex duobus contradictoriis nulli rei potest utrumque deficere; sed *divisum*, & *non divisum* sunt prædicata contradictoria: Ergò, si natura secundum se nõ est divisa, est secundum se non divisa. *Secundò*: Nõ divisio est carentia divisionis; sed natura secundum se caret divisione: Ergò. *Tertiò*: A propositione negativa de prædicato finito ad affirmativam de prædicato infinito valet consequentia; sed huc ita arguitur: Ergò.

6 *Ad arg.*, nego ant.; ad prob., nego ant.; ad alteram prob., nego conseq. Ad primam ejus prob.

(3) *resp.* 1. (3) concessis præmissis, nego consequ. : Quia
Coll. Rip. esse divisum, & esse non divisum non est esse, & non esse,
lib. 6. dub. sed duplex esse, quorum utrumque deficit naturæ se-
 §. n. 52. *cundum se; sicque non sunt contradictoria: Ut autem*

divisum, & non divisum contradictoriè dicantur de
naturâ secundum se, ita debet formari contradictio:
Natura secundum se est divisa: Natura non est secundum
se divisa: Ita tamen prima propositio est falsa, secun-
da vera. Resp. 2., (4) dist. mai.: In materiâ necessa-
riâ, aut inapossibili, concedo maj.; in materiâ con-
tingenti, subdisting.: Nullâ factâ reduplicatione, conc.
tr. 3. q. 8. maj.; factâ reduplicatione secundum se, aut aliâ simili,
neg. maj.; & concessâ min. nego consequent.

(4)
Vide Palã
tr. 3. q. 8.
mut. 7.

7 Prædicata, quæ contingenter conveniunt sub-
 jecto, huic adesse, aut abesse possunt, absque ipsius
 destructione. Quare subjectum neque illa essentialiter
 postulat, neque essentialiter excludit: ideoque natu-
 ra secundum se, seu essentialiter, neque petit divisio-
 nem, neque divisionem excludit; neque est divisa,
 nec est non divisa; sed præcisè non est divisa, quia ab
 utroque præscindit: Sicut Petrus secundum se, neque
 est albus, neque est non albus; sed præcisè non est al-
 bus, quia ab utroque præscindit ex se ipso, seu secun-
 dum se.

8 *Dices:* Nulli rei sub quavis reduplicatione, &
 in quacumque materiâ valet simul utrumque contra-
 dictorium convenire: Ergò neque valet illi utrumque
 deficere. *Resp. neg. consequ.:* Quia ex quo rei conveniat
 aliquod prædicatum, optimè infertur sub quavis redup-
 licatione, & materiâ, quòd illi tale prædicatum non
 deficiat; consequenter, quòd ipsi convenire simul non
 possit carentia illius prædicati, quæ est ejusdem con-
 tradictorium: At verò, licet rei secundum se non con-
 veniat aliquod prædicatum, non infertur, quòd illius

carentia conveniat ipsi secundum se, cum possit ab utroque præscindere, ut patet exemplo *num.* 7.

9 *Ad 2.* illius consequentiæ probatur; concessa mai., dist. min.: Caret divisione præcisivè, concedo min.; repugnanter, nego min.; & dist. consequens: Ergò est non divisa præcisivè, concedo consequ.; repugnanter, nego consequ. Non divisio est carentia divisionis; unde, modo, quo natura caret divisione, est non divisa: Cum autem divisione careat præcisivè, quia præscindit à divisione, vel non divisione; non verò repugnanter, quia non repugnat, eam esse pro alio statu divisam; idè est non divisa præcisivè. *Ad 3.* dist. majorem: Valet consequentia in propositionibus absolutis, concedo maj.; in reduplicativis, factà reduplicatione *secundum se*, nego maj. Itaque non valet: *Aër secundum se non est lucidus: Ergò secundum se est non lucidus: Petrus essentialiter sumptus non est albus: Ergò essentialiter sumptus est non albus, &c.* Pariter in nostro casu.

10 *Dices:* A propositione affirmativà de prædicato finito ad negativam de prædicato infinito valet in reduplicativis; v. gr. *Petrus secundum se est homo: Ergò Petrus secundum se non est non homo: Ergò valet etiam è contrà. Sed negamus consequ.* Ratio est: Quia propositio affirmativa sub illà reduplicatione dicit, prædicatum subjecto convenire essentialiter; negativa dicit, subjecto non convenire essentialiter carentiam prædicati: Ex quo autem prædicatum conveniat essentialiter subjecto, præcisè infertur, ei non convenire illius carentiam: *Ceterùm* ex quo aliquod prædicatum subjecto non conveniat essentialiter, non infertur, illi convenire essentialiter ejus carentiam; cum possit ab utroque præscindere.

11 *ARGVES 2.:* Licet habitus secundum se sit difficile

facile mobilis à subjecto, potest per accidens in aliquo statu esse facile mobilis: Ergò, licet natura secundum se sit una positivè non sequitur, quòd debeat esse una in omni statu. Idem parificari potest in quantitate, quæ ex se petit divisibilitatem, & tamen illam non petit in minimo naturali *Conf.*: Vnitas est passio entis; sed natura secundum se est ens positivum: Ergò est una positivè. *Conf.* 2.: Id, quod multiplicatur, priùs erat unum; sed natura multiplicatur in inferioribus: Ergò secundum se erat una positivè.

12 *Ad arg. resp.*, dist. ant.: Potest per accidens esse facile mobilis actualiter, & ab extrinseco, conced. ant.; radicaliter, & ab intrinseco, nego ant., & consequ. Habitui secundum se non convenit præcisè, quòd sit actu difficile mobilis, ita, ut nullatenus valeat facile à subjecto dimoveri; sed solum convenit radix persistendi in subjecto, seu exigentia difficilis mobilitatis ab intrinseco convenientis; cum quo optimè componitur, quòd ab extrinseco sit facile mobilis à subjecto, quin illa exigentia ullo in statu deficiat habitui. (5) *Ad paritatem* de quantitate dicimus, quantitatem secundum se petere divisibilitatem mathematicam, quæ illi non deficit, etiam in minimo naturali; non autem exigere divisibilitatem physicam, & naturalem, quæ potest ipsi aliquando deficere.

13 Divisibilitas mathematica consistit in eo, quòd intellectus valeat in quantitate distinctas partes assignare. Physica autem stat in eo, quòd agens naturale valeat unam partem ab alia separare. Primam petit quantitas secundum se; sed illi neutiquam valet deficere: Secunda potest illi deficere, quam proinde non postulat secundum se. (6) *Ad 1. Conf.* dist. maj.: Vnitas est passio entis completi, & existentis, concedo maj.: Entis præcisi ab existentia, nego maj.; & sic distinctà
mia;

(5)
Vide Coll. Ripen. ubi sup. n. 58 & Palæc. ubi suprâ (6)
Palanco, ubi suprâ Ripen. ubi sup. n. 59 V. Coll. D. Thom. q. 3. art. 5. n. 249.

Art. II. Vtr. natura secundum se sit natura, &c. 47
min. ; nego consequ. Sicut bonitas est passio entis, quin illi conveniat in omni statu, scilicet possibilitatis, & præcisionis ; ita unitas est passio entis sub statu solum existentiae, & actualitatis ; sicque non convenit naturæ secundum se. *Aut* dici potest unitatem transcendentalem, de qua in *Metaphyfica*, esse proprietatem entis ; secus logicam unitatem.

14 *Ad 2. Conf. dist. maj.* : Prius erat unum in re, nego maj. ; nostro concipiendi modo, concedo maj. ; & concessa min. ; nego consequent. Quod in multis multiplicatur, concipitur à nobis, quasi fuisset unum ; cum potius ea multiplicatio non fiat per realem alicujus naturæ partitionem, sed per plurium naturarum similium productionem. *Adverte*, (7) quòd singularitas naturæ est accidens ipsius consideratæ secundum se, non verò, ut existentis in rerum naturà ; propterea natura secundum se non præcedit realiter singularitatem, cum in statu reali non detur natura tantum secundum se : præcedit illam solummodo per rationem ; sed indè nihil contra nos.

15 *ARGVES 3. contra 2. Conclusionem* : Natura materialis secundum se petit multiplicatam : Ergò non est una negativè. *Prob. ant.* : Natura materialis ex sua natura est multiplicabilis ; sicut spiritualis est immultiplicabilis : Ergò. *Conf.* : Quod convenit naturæ secundum se, convenit illi in omni statu ; sed naturæ non convenit in omni statu unitas negativa, cum in statu contractionis sit multiplicata : Ergò. *Ad urg. dist. ant.* : Petit multiplicatam habendam in statu secundum se, nego ant. ; habendam in statu contractionis, concedo ant., & nego consequentiam. *Ad Conf. dist. maj.* : Quod convenit positivè, concedo maj. ; quod convenit negativè, nego maj. Sed hæc, & alia, vide apud Colleg. Ripense hic à num. 66. & sequent.

AR.

(7)
*Vide Coll.
Ripense ubi
sub. n. 65.*

ARTICVLVS III.

Vtrum dentur Vniuersalia in essendo ab Vniuersalibus in repræsentando distincta?

1. **E**Rroneam prorsus supponimus opinionem Aeracliti, & Cratilli, negantium cuiuscumque generis Vniuersalia, omniaque singularia esse, contingentia, & defectibilia, judicantium. Similis fuit Epicureorum opinio, qui (teste D. Thomâ, aut eo, qui fuerit Author opusculi 59.) nihil esse vniuersale, dixerunt. *Horum autem opinio, quia improbabilis est manifestè, & contra sensum, & intellectum omnem, non est necessarium eam refellere.* (1) Nominales autem, quamvis Vniuersalia in repræsentando, quales sunt voces, & conceptus, admiserint; naturas autem vniuersales in essendo negarunt.

2. Denique Recentiores Jesuitæ naturas statuerunt Vniuersales: Sed verò, ut consequenter procedant ad suam distinctionem ex parte actûs; asserunt, Vniuersale de formali dicere cognitionem confusam omnium singularium sub aliquo conceptu communi, in quo conveniunt; de materiali verò importare omnia inferiora confusè cognita in ordine ad connotatum, in quo conveniunt; v. gr. hoc Vniuersale *animal* constituunt de formali per cognitionem *animal*, quâ homo, & brutum confunduntur in ordine ad sensationem, in qua conveniunt; sed de materiali per ipsa inferiora confusè cognita. (2) Sed quàm falsum teneat hæc opinio ex parte formæ Vniuersalis, videbimus quæst. sequenti. *Nunc* examinanda est, quatenus negat naturam vniuersalem à singularibus objective præcisam, seu naturam vniuersalem in essendo ex parte objecti,

Pri.

(1)

Vide Div Thom. op. 55. in principio.

(2)

Vide Serv. dif 6. cap. 1. n. 6. & 8.

Prima Conclusio.

3 DICIMVS 1. : Præter voces, & conceptus, univ-
 versales quidem in repræsentando, dantur univ-
 ersalia in essendo. Hæc Conclusio est contra Nominales;
 expressa tamen Arist., (3) asserentis: *Quasdam res esse*
universales, & quasdam particulares. Colligitur etiam
 ex D. Thomà, (4) ita definiente Vniversale: *Quod plu-*
ribus inesse natum est. Hæc autem definitio non de
 vocibus, aut conceptibus, sed de rebus conceptis ve-
 rificatur, ut est evidens. Ratio conclusionis est: Quia
 objectum hujus conceptus, aut vocis *homo* est Vniver-
 sale; sed non in repræsentando: Ergò in essendo. Prob.
 maj. : Illud objectum prædicatur de multis, & conse-
 quenter identificatur cum illis; ut patet, cum dicimus:
Petrus est homo: Paulus est homo; sed aliundè est unum
 per rationem, quatenùs ab inferioribus abstrahitur:
 Ergò est unum in multis, atque aded Vniversale.

(3)
 Aristot. I.
 Perhier. c.
 5.
 (4)
 D. Thom.
 7. Metaph
 lect. 13.

4 Conf. : Scientiæ sunt de Vniversalibus; sed plu-
 rimæ sunt scientiæ de rebus, & non de vocibus, aut
 conceptibus, ut patet in Physica, quæ est de ente na-
 turali; in Medicina, quæ est de corpore sanabili, &c.:
 Ergò. Major est indubia; quia scientiæ sunt de neces-
 sariis: Cum autem singularia sint contingentia, & de-
 fectibilia; debent esse de Vniversalibus. Adde, S. An-
 selmum vocare (5) *Dialecticæ hæreticos, qui non, nisi*
statum vocis, putant esse universales substantias.

(5)
 S. Ansel.
 lib. de In-
 carnation.

Secunda Conclusio.

5 DICIMVS 2. : Datur Vniversale in essendo ex
 parte objecti ab actu intellectùs adæquatè distinctum.
 Conclusio colligitur ex D. Thomà, (6) asserente: *Co-*
gnoscere aliquid in Vniversali dicitur dupliciter: Vno
modo ex parte rei cognite, ut scilicet cognoscatur solum
Vniversalis natura rei, &c.: Ergò ex parte rei cogni

lib. de In-
 carnation.
 Verbi, cap.
 2. ad fin.
 (6)
 D. Thom.
 I. p. q. 55.
 art. 3.

tx, seu ex parte objecti datur natura rei Vniuersalis; sed quod est ex parte objecti, adæquatè distinguitur à cognitione: Ergò. PROB. 1. Conclusio: (7) Per hanc cognitionem *homo* repræsentatur ex parte objecti aliquid Vniuersale; sed repræsentatum per illam cognitionem est à cognitione adæquatè distinctum: Ergò. Prob. min.: Per hanc cognitionem *homo* non repræsentantur immediatè, adhuc confuse, omnia singularia: Ergò.

6 Prob. ant.: Per illam cognitionem repræsentatur immediatè aliquid adæquatè affirmabile de singulis hominibus; sed omnia singularia nequeunt adæquatè affirmari de singulis hominibus; aliàs istæ propositiones essent veræ: *Petrus est omnes homines: Paulus est omnia singularia nature humane*; quod esset ridiculum: Ergò. Prob. maj.: Inadæquata prædicabilitas de inferioribus non sufficit ad rationem Vniuersalis; aliàs Petrus, qui inadæquatè prædicatur de corpore, & anima, & Oceanum inadæquatè affirmabile de singulis aquæ guttis, essent uniuersalia; sed repræsentatum per hanc cognitionem *homo* est natura Vniuersalis: Ergò.

(7)
Vide Palæc. tr. 3. quæst. 9. à n. 14.
M. Langa lib. 3. q. 1. artic. 4. à n. 136.

(8)
Vide Pat. Lessada tr. 2. disp. 2. cap. 4. n. 1. 2. ad fin.

7— Communis Recentiorum (8) solutio est: Quòd, licet omnia singularia non possint prædicari de singulis hominibus adæquatè extensivè, & quoad numerum; benè verò adæquatè intensivè, & quoad essentiam. Vel: Quòd possunt prædicari adæquatè ex parte actus, licet non adæquatè ex parte objecti, quod eòdem reddit. *Alii dicunt*: (9) Per cognitionem *homo* repræsentari aliquid affirmabile de singulis hominibus inadæquatè tantum; & penes aliquam sui partem; nec amplius requirunt ad Vniuersale: Consequenter singularium collectionem penes aliquam partem de Petro prædicari, dicunt, ac de quolibet alio homine.

(9)
P. Arriag. disp. 6. Logica, sect. 6. subsect. 3. num. 3.

Im-

8—*Impugnatur prima solutio*: Si tota singularium collectio posset prædicari de singulari homine, v. gr. de Petro, adæquatè intensivè; esset tota collectio adæquatè intensivè identificata cum Petro; sed hoc est apertè falsum: Ergò. Maj. est certa; quia nihil prædicatur de Petro, nisi realiter cum ipso identificetur. *Conf. 1.*: Perfectio intensiva, per vos, non distinguitur ex parte objecti à perfectione extensivà ejusdem collectionis: Ergò, si illius perfectio intensiva esset prædicabilis de Petro, pariter perfectio extensiva. *Conf. 2.*: Denominatio prædicabilis de Petro non convenit soli naturæ Petri, sed cæteris etiam, cum quibus fit intentionaliter una: Ergò omnes, quoad numerum, & extensivè, prout sunt unum intentionaliter, prædicantur de Petro. Ant. patet; quia denominatio prædicabilis convenit naturæ Vniuersali, qualis non est natura Petri se solâ.

9—*Impugnatur 2. eadem solutio*: Hæc cognitio homo repræsentat immediatè aliquid prædicabile de Petro; sed omnia singularia extensivè non possunt prædicari de Petro: Ergò non repræsentat illa extensivè sumpta. *Nunc sic*: Sed intensivè accepta non sunt multa, sed unum; aliàs plura realiter distincta prædicantur de Petro, & cum illo realiter identificarentur, quod repugnat; quia, *quæ sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se*: Ergò illa cognitio non plura, sed unum objectivè immediatè repræsentat.

10—*Impugnatur secunda solutio*: Hæc prædicatio: *Petrus est homo*, est vera; sed, si illa cognitio homo repræsentaret aliquid de Petro affirmabile secundum aliquam partem tantum, esset falsa: Ergò. Prob. min.: Ideò istæ sunt falsæ: *Anima est homo*: *Gutta aquæ Oceani est Oceanum*: *Petrus est Omnis homo*, & aliæ hujusmodi, quia prædicatum solum ex aliqua parte, & non secundum se totum, convenit subjecto: Ergò. *Conf.*:

Si de Petro solum prædicaretur aliqua pars significati hujus cognitionis *homo*, hæc propositio: *Petrus est homo*, redderet hunc sensum: *Petrus est homo Petri*, aut *Petrus est aliquis homo*; sed istæ propositiones non important Vniuersale ex parte prædicati, neque sunt superioris de inferiori, ut clarum est: Ergò pariter.

I 1—*Aliter* respondet ad principale argumentum P. Loffada, (10) dicens, objectum significatum per hanc cognitionem *homo*, adæquatè prædicari de Petro, singulisque individuis naturæ humanæ, indeterminatè, & vagè; licet determinatè solummodò prædicetur natura Petri, aut ea, quæ individuo, de quo prædicatur, correspondet; sensum itaque hujus propositionis: *Petrus est homo*, esse: *Petrus est quidam homo*, *aliquis homo*, *unus homo*, vel *unus ex hominibus*. Et rationem assignat: (11) quia modus tendendi cognitionis, facientis Vniuersale, est infinitus, idest indeterminatus, atque adeò, saltem implicitè, & æquivalenter vagus, aut disjunctivus, aptusque ad suppositionem confusam, vel disjunctivam.

I 2—*Impugnatur* hæc solutio: Si cognitio indefinita *homo* æquivaleret huic: *Aliquis homo*, aut *Vnus homo*, illa non efficeret Vniuersale; sicut non efficit ista: *Aliquis homo*, aut *Vnus homo*, cum attingat naturam humanam, ut determinatam, & contractam in individuo vago; sed hoc est falsum: Ergò nulla est solutio. Nec dicas, (12) hanc cognitionem *aliquis homo* non efficere vniuersale, quia exprimit ex parte actûs divisionem objecti, quam non exprimit cognitio *homo*. Non enim obstat: *Tum*; quia, si *homo* idem non explicat, ac *aliquis homo*, huic cognitioni illa non æquivalet, ut præcendit solutio: Ergò, si prima cognitio æquivalet secundæ; aut secunda non explicat divisionem, aut explicat etiam prima.

Tum

(10)

P. Loffada
tr. 2. disp.
2. cap. 4.
num, 22.

(11)

Idem ubi
sup. à n. 16

(12)

Idem ubi
sup. n. 23.

13—*Tum etiam*; quia, si cognitio *homo* non explicat objecti diuisionem, quam explicat hæc cognitio *aliquis homo*; in hac propositione: *Petrus est homo*, homo determinatè secundum se totum, nedum indeterminatè, & vagè, prædicatur de Petro; sed contrarium asserit Adversariorum solutio: Ergò. *Prob. maj.*: Ideo in hac propositione: *Petrus est aliquis homo*, aut *aliquis ex hominibus* prædicatur determinatè natura Petri, indeterminatè verò, & vagè natura omnium hominum, quia hæc cognitio *aliquis homo* significat determinatè naturam Petri diuisam, seu distinctam ex parte actus à cæterorum hominum naturis, cæteras verò hominum naturas solum indeterminatè; sed per vos hæc cognitio *homo* non explicat, nec significat naturam Petri diuisiue ex parte actus à cæteris hominum naturis: Ergò dum prædicat determinatè naturam Petri, omnes pariter prædicat hominum naturas.

14—Major fit perspicua eleganti ratione D. Thomæ: (13) *Terminus idem prædicat, quod significat: Ergò qualiter significat, taliter prædicat. Modo: Iste terminus homo significat humanitatem absque omni participatione, & particulari ratione: Ergò sic prædicabit eam. Vrgetur: Cognitio homo* prædicat de Petro, quod significat, & modo, quo significat, ut non obscure coligitur ex D. Thomâ; sed cognitio *homo* æquè, & absque ulla diuisionis objectivæ explicatione, significat immediatè omnium hominum naturas, ut prætenditis: Ergò æquè, & absque ullâ distinctione, prædicat de Petro naturas aliorum hominum, ac naturam ipsius Petri; quod repugnat.

15 *PROB. 2.* Conclusio: Præter Vniuersale in representando, qualis est cognitio *homo*, admitti debet Vniuersale in essendo; sed in Adversariorum sententiâ non datur Vniuersale in essendo: Ergò. Major constat

(13)
D. Thom.
opusc. 56.

stat ex dictis contra Nominales. Prob. min. : In Sententia Adversariorum solum datur cognitio confusa singularium, ipsaque singularia; sed cognitio est tantum Vniuersalis in representando; ipsa verò singularia nequiquam sunt Vniuersale in essendo: Ergò. Prob. min. quoad secundam partem: Ea singularia non sunt unum, nisi in apparentia; quatenus ex parte actus apparent quasi unum, ut Contrarii fatentur; sed hoc non sufficit ad Vniuersale in essendo: Ergò.

16 Prob. min.: Illa singularia eo modo sunt Vniuersalia, quo unum; cum Vniuersale sit: *Vnum in multis*; sed sunt unum solum quoad apparentiam: Ergò sunt Vniuersale solum quoad apparentiam; non secus, ac homo pictus est homo solum quoad apparentiam. *Conf.*: Nominales admittebant cognitionem *homo* vniuersalem in significando, quia multa significat, non clarè sed confusè; sed negabant hoc ipso Vniuersalia in essendo: Ergò id ipsum re verà faciunt Contrarii. (14)

(14)

Vide Palæc
tr. 3. quæst
9. n. 13.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

17 — **A**RG I.: D. Thomas asserit (15) primò: *Quid quid est in specie, est etiam in genere, ut*

(15) D. Thom. non determinatum: Si enim animal non esset totum, quod est homo, sed pars ejus, non prædicaretur de eo; cum nulla pars integralis prædicetur de suo toto. Et alibi (16)

3. Genus prædicatur de specie: unde oportet, quòd significet aliquo modo totum. Jam vides, conceptum genericum

(16) D. Thom. animal attingere totum, quod est homo, & eadem ratione totum, quod est equus, & sic de cæteris; sed eadem est ratio de quacumque cognitione Vniuersalis: Ergò cognitio, faciens Vniuersale, attingit immediate omnia inferiora in confuso.

E.

18—Secundò hæc docet idem Ang. Doct. (17) Vniuersale est unum in cognitione; quia licet plura, secundùm quòd plura, non constituent unum intellectu; tamen plura, secundùm quòd similia sunt, constituunt unum intellectum: Et ideò intellectus apprehendit hominem, & asinum in quantum conueniunt in una operatione, scilicet sensitiva: Ergò juxta D. Thomam plura, secundùm quòd similia sunt, v. gr. homo, asinus, & alia animalia, ut conueniunt in ratione sensitiva, constituunt unum objectum, seu unum intellectum per cognitionem facientem Vniuersale.

19—Ad primum resp.; quòd quidquid est in specie, est etiam in genere, non quidem actu, sed potentia, ut denotat idem Doctor Angelicus verbis illis *ut non determinatum*; quatenùs genus est in potentia, ut contrahatur ad speciem, sicque contineat quidquid continet species. Dicimus itidem, animal esse in potentia totum, quod est homo; non autem est pars integralis: at verò actu non est totum, quod est homo, sed est pars aliquomodò potèntialis; quatenùs est in potentia, ut, contractum objectivè per rationale, homine componat. Per quod patet solutio ad alteram auctoritatem: Quia genus significat totum aliquo modo, nimirum potentialiter, seu in potentia. Si fortè dicant, genus esse totum potentiale, & non partem; audiant D. Thomam, cujus est tota doctrina nostra.

20—Docet itaque D. Thomas: (18) Vniuersale magis commune comparatur ad minùs commune, ut totum, & ut pars: Vt totum quidem, secundùm quòd in magis Vniuersali non solùm continetur in potentia minùs Vniuersale, sed etiam alia; ut sub animali non solùm homo, sed etiam equus: Vt pars, autem, secundùm quòd minùs commune continet in sui ratione, non solùm magis commune, sed etiam alia; ut homo non solùm animal, sed

(17)
D. Thom.
opus. 56.

(18)
D. Thom.
1. p. q. 85.
ar. 3. ad 2.

sed etiam rationale. Ad secundam dicimus, quòd plura, secundum quòd similia sunt, constituunt unum intellectum, non quidem formaliter, sed fundamentaliter; quatenus similitudo plurium est fundamentum, ut intellectus abstrahat rationem communem objectivè unam.

(19) 21 ARGUES 2.: (19) Objectum cognitionis *homo* est vera, & realis natura humana; sed non est natura Petri, aut alterius determinatè, cum hæc non possit de omnibus prædicari, ut natura humana: Ergò est omnium natura, ac proinde cognitio illa terminatur ad omnes homines ex parte objecti. *Conf.* 1.: Conceptus *homo* attingit ex parte objecti fundamentum immediatum Vniuersalitatis; sed hoc est plurium similitudo, seu plura, ut similia: Ergò. *Conf.* 2.: Conceptus *homo* illud objectum attingit, quod intentionaliter adunat, seu reddit unum; sed adunat multitudinem inferiorum: Ergò. Minor patet; quia id adunat, quod ante cognitionem erat divisum, & multiplex.

22 *Ad arg.* resp. dist. maj.: Est vera, & realis natura humana sumpta in statu reali contractionis, nego maj.; sumpta in statu objectivo, & præcisionis, concedo maj.; & pariter concessa minori, dist. consequens: Ergò est omnium natura objectivè una, concedo consequent.; objectivè multiplex, nego consequent. Cognitio *homo* attingit omnes quidem hominum naturas, ut inter se similes, sed hoc præstat speculativè, & signatè; practicè autem, & exercitè eas per rationem identificat, facitque objectivè unam: Quia, sicut intellectus, dum adest fundamentum, realiter identificata objectivè distinguit; ita, stante fundamento, realiter distincta identificat objectivè.

23 *Ad 1. Conf.*: Dist. maj.: Attingit fundamentum Vniuersalitatis speculativè, & signatè, concedo maj.;

maj. ; practicè , & exercitè , nego maj. ; & concessa min. ; dist. consequens eodem modo. Solutio ex dictis liquet. Ad 2. Conf. , dist. maj. : Id attingit , quod practicè , & intrinsecè adunat , seu reddit objectivè unum , concedo maj. ; quod speculativè , & extrinsecè tantum adunat , seu reddit unum ex parte actus , nego maj. ; & sic distincta min. , nego conseq. Cognitio enim , faciens Vniuersale , est practica , & artificiosa , non secus , ac cognitio dicens : *Petrus est homo* : Sicut ergò cognitio ista practicè , & objectivè distinguit hominem à Petro ; ita illa objectivè practicè adunat realiter distincta , eaque facit intrinsecè , & objectivè unum.

24 Dices : (20) Si cognitio *homo* hominum naturas identificaret objectivè , illa cognitio significaret unicam naturam de omnibus hominibus adæquatè prædicabilem ; sed hoc repugnat : Ergò. Prob. min. : Objectum illius cognitionis nequit adæquatè identificari realiter cum singulis hominibus : Ergò nequit adæquatè de singulis prædicari. Conseq. patet ; quia nihil est verè prædicabile de subiecto , nisi cum eo realiter identificetur. Prob. maj. : Objectum illud est natura humana , quæ realiter identificatur cum omnibus hominibus ; sed quod realiter identificatur cum omnibus , nequit adæquatè cum singulis identificari : Ergò.

25 Vrgetur 1. : Si objectum cognitionis *homo* esset adæquatè prædicabile de Paulo , esset adæquatè separabile à Petro ; sed cognitio præcisiva non inducit realem separationem eorum , quæ realiter identificantur : Ergò. Prob. maj. : Si objectum illud esset adæquatè prædicabile de Paulo , posset adæquatè identificari cum Paulo ; sed Paulus est adæquatè separabilis realiter à Petro : Ergò. Vrgetur 2. : Ex hac doctrinà sequitur 1. legitimum esse hunc syllogismum : *Petrus est homo ; Paulus est homo ; Ergò Petrus est Paulus* : Me-

(20)
P. Loffada
ubi sup. à
num. 2.

dium enim, nempe *homo* perfectè distribuitur. *Sequitur* 2., sensum hujus propositionis: *Petrus est homo, esse: Petrus secum identificat naturam humanam, quæ à parte rei est natura Pauli; sed hæc omnia absurda sunt: Ergò.*

26 *Ad inst.*, resp. nego min.; ad prob. dist. ant.: Adæquatione reali, concedo ant., adæquatione objectivà, nego ant.; & dist. consequens eodem modo. *Ad alteram*, prob. dist. maj.: Est natura humana, quæ realiter identificatur, ut objectivè præcisa, concedo maj.; ut realiter identificata, nego majorem; & distinctà min., ut suprà, nego conseq. Objectum cognitionis *homo* sunt omnes naturæ humanæ objectivè identificatæ, & factæ una præcisa objectivè ab omnibus individualibus. Dum autem prædicatur natura humana de Petro, hæc natura est realiter distincta à cæteris, sed eadem objectivè cum ipsis, quia in actuali prædicatione non amittit natura universalitatem. (21)

(21)
Vide infrà
quest. 3.
art. 3. à
num. 2.

27 Itaque in hac prædicatione: *Petrus est homo*, prædicatur de Petro natura humana, quæ realiter non est natura aliorum hominum, sed solius Petri; objectivè autem est eadem cum natura Pauli, aliorumque hominum; idèdque prædicatur de Petro omnium hominum natura objectivè sumpta, licet non realiter accepta; proinde omnium hominum natura objectivè sumpta, quæ est objectum cognitionis *homo*, adæquatione objectivà, licet non reali, prædicatur, & identificatur cum singulis hominibus. *Nec dicas*, (22) quòd plura nequeunt identificari cum uno tertio, quin identificentur inter se. Dicimus enim, plura realiter distincta non posse cum tertio realiter uno identificari; benè verò cum tertio uno per rationem, quin identificentur inter se.

(22)
Vide Lang
lib. 3. q. 1.
ar. 4. num
144. &
145.

28 *Ad 1. urg.*, dist. maj.: Si esset adæquatè prædicata-

dicabile adæquatione reali, concedo maj.; adæquatione objectivâ, nego maj.; & concessâ min., nego conseq. Solutio ex dictis liquidò constat. *Ad 2. urg.* nego utramque sequellam: *Primam*; nam ille syllogismus idè non est rectus, quia medium in nulla ex præmissis distribuitur, cum in utrâque supponat determinatè: licet enim totum significatum hujus termini *homo* applicetur extremis ex parte modi prædicandi; non autem ex parte rei prædicatæ, cum non applicetur cuilibet adæquatione reali: *Secundam* pariter negamus; sensus enim illius propositionis: *Petrus est homo*, hic est: *Petrus secum identificat realiter naturam humanam objectivè unam cum naturis aliorum hominum, licet realiter diversam; & non alius.*

29. *ARGVES 3.*: Per hunc conceptum *homo* immediatè significatur aliquid, potens existere à parte rei; sed nihil universale ex parte objecti potest existere à parte rei, sed sola singularia: Ergò. *Conf. 1.*: Terminus *homo* est terminus communis; sed terminus communis est, qui significat plura divisim: Ergò. *Conf. 2.*: Conceptus *animal* immediatè significat animal; sed animal formaliter dicit omnes suas species, cum sit in eas divisibile, tamquam in suas partes: Ergò. *Vrgetur*: Objectum cognitionis *homo* est prædicabile de singulis hominibus. Ergò includit omnes hominum naturas.

30. *Ad arg. resp.*, dist. maj.: Aliquid potens existere à parte rei, quoad modum, quo significatur, nego maj.; quoad rem significatam, concedo maj. Licet enim res significata per vocem, seu conceptum *homo* possit existere à parte rei, non tamen sub modo præcisionis, quo significatur. *Ad 1. Conf. dist. min.*: Qui significat plura divisim immediatè, nego min.; mediatè, concedo min., & nego conseq. Terminus

communis non significat plura immediatè, sed significat immediatè rationem objectivè unam seorsim de pluribus affirmabilem. (23) *Ad 2. Conf.* concessa maj., nego min. Nec obstat subjuncta probatio: Quia animal non est divisibile in suas species, tamquam totum actuale in partes integrales, quas actualiter continet; sed, ut totum potentiale in partes subjectivas, quas continet in potentia, juxta dicta n. 19. & 20.

31 *Ad urg.*, concessio ant. in sensu explicato num. 26., dist. consequens: Includit omnes hominum naturas objectivè identificatas sub unico conceptu objectivo, concedo consequentiam; objectivè distinctas, nego consequent. *Dices*: Juxta hanc doctrinam Petrus, & Paulus non sunt unum realiter in ratione hominis, ut supponitur; sed neque sunt unum objectivè: Ergo nullo modo; quod est inauditum. Minor patet; quia ratio hominis objectivè est distincta à Petro, & Paulo. *Resp.*, neg. min.; ad ejus implicitam probationem *resp.*, rationem hominis non posse adæquatè præscindi à Petro, & Paulo, sed solum à Petreitate, & Paulitate; sicut ratio animalis non ab homine, & bruto, sed à rationalitate, & irrationalitate præscindit adæquatè.

32 *Ratio est*: Quia Petrus adæquatè sumptus includit rationem hominis; si ergo à Petro præscindatur ratio hominis, non manet Petrus, sed sola ejus eccitas, seu Petreitas. Idem intellige de Paulo; & de homine, & bruto respectu animalis. *Vnde* Præcisio Objectiva inter genus, & speciem, & inter speciem, & individua non est adæquata, & mutua; sicut inter genus, & differentiam, & inter speciem, & individualitatem; sed tantum inadæquata, & non mutua.

(23)
Vide Dialect. lib. 1.
quæst. 2.
art. 4. n. 4

QUÆSTIO III.

DE VNIVERSALI LOGICO, ET METAPHYSICO.

ARTICULUS I.

*In quo consistat, & per quem actum fiat Vni-
uersale Metaphysicum?*

1 **S**upponimus, Vniuersale dividi in Metaphy-
sicum, & Logicum. Vniuersale Metaphy-
sicum est natura objectivè una, ab inferioribus abstra-
cta. Vniuersale Logicum est natura ita una, & abstra-
cta, ulterius respiciens inferiora, tamquam ea, in
quibus potest esse, & de quibus valet prædicari. *In-
quirimus* autem de actu, quo fit Vniuersale Metaphy-
sicum, & de ejus formali constitutivo; id ipsum de
Logico articulo sequenti inquisituri. Constat enim ex
dictis art. antecedenti, materiam Vniuersalis non esse
omnia singularia confusè cognita, sed naturam ob-
jectivè unam inferiorum omnium.

2 *Jam nota:* Duplicem in nobis intellectum distin-
gui: (an realiter, an formaliter suo loco videbimus)
alterum Agentem, alterum Possibilem, seu Passibi-
lem. Intellectus Agens est, qui intentionales objecto-
rum species producit, eas ex phantasmatibus educen-
do; ideoque nominatur *Agens*. Intellectus Passibilis
est, qui prædictas species recipit, adeoque. *Passibilis*
dici-

486 *Liber II. Quæst. III. de Univ. Logico, & Metaph.*
dicitur ; & quia mediis speciebus est potens intelligere , *Possibilis* etiam appellatur. *Ex quibus colliges* , duplicem dari abstractionem ab inferioribus : alteram intellectus agentis , quæ in productione speciei , representantis naturam sine inferioribus , consistit ; alteram intellectus possibilis , quæ stat in cognitione naturæ absque individuis : Quæ ulterius esse potest positiva , vel negativa , juxta dicta de objectivâ præcisione.

Prima Conclusio.

3 *DICIMVS* 1. : Univerſale Metaphyſicum non conſtituitur per cognitionem confuſam omnium ſingularium , ſed per unitatem objectivam rationis ipſi naturæ intrinſecam. Hæc conclusio ostendi potest omnibus argumentis , quibus probatum est , formam artefacti logici non esse cognitionem objectis extrinsecam , ſed ſecundam intentionem rationis fictam ; (1) cum enim Univerſale ſit totum logicè artificioſum , ejus forma non poteſt non eſſe forma Logicæ. *Tum etiam* : quia , cum materia Univerſalis non ſit confuſa inferiorum agglomeratio ; eorundem cognitio nequit eſſe illius forma. Colligitur etiam Conclusio ex D. Thoma , (2) afferente : *Intentio Univerſalitatis ſequitur modum cognoscendi , qui eſt per abstractionem* : Ergo non eſt abſtractio ipſa , ſed quid reſultans , quod nequit non eſſe fictum.

4 *PROB.* Conclusio ratione : Per illud conſtituitur formaliter Univerſale Metaphyſicum , per quod natura conſtituitur formaliter una ; ſed nõ conſtituitur formaliter una per cognitionem , ſed per unitatem rationis fictam : Ergo. Prob. min. : Cognitione , faciens naturam unam , eſt artificioſa , & practica , & quidem ſimpliciter juxta Adverſarios ; ſed cognitio practice artificioſa ponit in materiâ denominatâ formam
arti;

(1)

Vide lib.

1. Log. q. 3

art. 2. &

3.

(2)

D. Thom.

1. p. q. 85.

ar. 3. ad 4

Artic. I. In quo consistat Vniv. Metaph. &c. 487
 artificiosam à cognitione distinctam : Ergò. Min. patet : In eo quippè maximè differunt actio aliquomodo practica , & purè speculativa. *Conf.* : Cognitiono homo non plus reddit unam naturam humanam , quam vox homo ; sed vox nequit esse forma Vniversi : Ergò. Maj. patet à paritate ; vox enim homo significat in confuso omnes homines , quos cognitio confuse repræsentat.
 (3)

Secunda Conclusio.

2 *DICIMVS* 2. : Vniversale Metaphysicum non fit per abstractionem intellectus agentis ; sed per abstractionem , sive positivam , sive negativam , intellectus passibilis. Prima pars Conclusionis patet ex D. Thomà , (4) asserente : *Animal potest intelligi absque homine , & homo absque Socrate , & aliis individuis , & hoc est abstrahere Vniversale à particulari ;* sed abstractio intellectus agentis non est intellectio , cum hic intellectus non intelligat , sed tantum species producat : Ergò. *Conf.* : Vniversale Metaphysicum , cum habeat formaliter esse vi cognitionis actualis , non existit ante cognitionem , aliàs physicè , & à parte rei existeret ; sed abstractio intellectus agentis præcedit cognitionem , cum per illam producat species , qua cognoscitur : Ergò.

6 *Conf.* 2. : Vniversale Metaphysicum est unum unitate rationis , & quidem ficta , ut ex dictis constat ; sed per abstractionem intellectus agentis non fit natura una unitate rationis : Ergò. Prob. min. : Vnitas rationis in naturà solùm fit medià actione , qua natura objicitur , seu cognoscitur absque inferioribus , ideoque rationis dicitur ; sed abstractio intellectus agentis non reddit naturam cognitam sine inferioribus , ut clarum est , quia hoc est munus intellectus passibilis.

(3)
Pro aliis vide Palã. tr. 3. q. 10 n. 12. & 13.

(4)
D. Thom. 2. Physic. lect. 3. lig. E.

Ergò, *Vrg.* : Licet intellectus agens producat species representativas animalis, & rationalis, quæ sunt partes definitionis objectivæ *Animal rationale*, non facit ideo definitionem istam. : Ergò pariter,

7 Secunda Conclusionis pars jam infertur ex dictis : Cum enim Univerfale Metaphysicum non fiat per abstractionem intellectus agentis, præcisè debet fieri per abstractionem intellectus passibilis. *Ratio* autem est: Quia Univerfale Metaphysicum est natura positivè una; sed per abstractionem, tam positivam, quàm negativam intellectus passibilis, fit natura una positivè: Ergò, *Prob. min.* : Per actionem, quæ natura existit sine individuis, sive aliàs cognoscantur individua, aut secùs, fit una positivè; sed per utramque abstractionem intellectus passibilis existit objectivè natura sine individuis: Ergò. Minor patet; quia abstractio positiva est, qua natura abstrahitur ab individuis, cognitis individuis; negativa vero est illa, qua natura cognoscitur, non cognitis inferioribus.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

8 **A**RGVES 1. (5) contra 1. Conclusionem: *D.* Thomas (5) expressè docet, quòd: *Cognitio facit, Univerfale esse in actu Univerfale, & est quoddam formale in Univerfali* : Ergò forma constitutiva Univerfalis est cognitio, & non unitas rationis ficta. *Si dicas*, *D. Thomam* solùm velle, cognitionem effectivè facere Univerfale, & esse quid formale solùm extrinsecum per modum signi; non autem ipsam constituere, aut esse in ipso quid formale constitutivum. *Contra est* : Nam idem Doct. Ang. infra subdit: *Cum dicitur, res subjecta intentioni predicatur; non est intelligendum, quòd res illa ita sit subjecta intentioni, quòd*

(5)
V. P. Loff.
tr. I. Log.
disp. 2. cap
4. n. 34.

(6)
D. Thom.
opusc. 56.

fit in ea, tamquam accidens in subiecto: Sicut subiectum scientiæ non dicitur hoc modo subiectum, ut scientia fit in eo, tamquam in subiecto; sed in eo est, tamquam in obiecto: Et similiter res subiecta illi intentioni, non dicitur propriè subiecta, sed obiecta.

9 Atqui intentio Vniversalitatis, cujus non est subiectum, sed obiectum, res, quæ prædicatur, est cognitio; unitas enim ficta subjectivè ponitur in natura à Thomistis: Ergò Conf. ex eodem D. Thoma (7) alibi asserente: *Vniversalitas ipsa est in anima, & nullo modo in rebus*; sed unitas ficta est in rebus, cognitio verò in animà: Ergò hæc, & non illa, est Vniversalitas, seu forma constitutiva Vniversalis.

(7)
D. Thom.
opusc. 55.

10 Ad arg. resp., approbando solutionem illam: cognitio enim effectivè facit, Vniversale esse in actu Vniversale, tribuens naturæ unitatem fictam, quæ constituitur formaliter una: Est itidem cognitio ipsa quoddam formale in Vniversali; non quia est forma Vniversalis, sed quoniam Vniversale formaliter repræsentat, sicque est quoddam formale in repræsentando, non verò in essendo. Ad inst. pariter dicimus, D. Thomam loqui de intentione Vniversalis in repræsentando, qualis est cognitio; non de intentione Vniversalis in essendo, quale est obiectum: Vnde intellectus est, qui facit Vniversalitatem in rebus; ut approbat D. Thomas. (8)

(8)
D. Thom.
opuscul. de
Ente, &
Essentia,
cap. 4.

11 Ad Conf., dist. ant.: Vniversalitas in repræsentando, concedo ant.; Vniversalitas in essendo, subdist.: Est in animà objectivè, & nullo modo in rebus, ut physicè existentibus, concedo ant.; est in animà subjectivè, & nullo modo in rebus objectis, nego ant., & conseq. Neque alia est mens D. Thomæ, qui in illis opusculis (sunt D. Thomæ; quod alibi (9) dubitavimus) præcipuè commemorat Vniversalia in re-

(9)
Vide lib. I.
q. 3. art. 1.
n. 28.

490 Lib. II *Quest. III. de Univ. Logico & Metaph.*
præsentando ; loquens , tum de cognitione , tum de
specie impressa , quæ extrinsecè , & effectivè denomi-
nat naturas Vniversales : Dum autem loquitur de
Vniversali in essendo ; hæc admodum diversa pro-
fert : *Et quamvis ab ipsa anima recipiat rationem
universalis , non tamen est in ipsa secundum suam
essentiam , sed secundum suam similitudinem , & speciem.*

(10)

D. Thom.
opusc. 55.

(10)

12 ARGVES 2. : Abstractio , quæ fit Vniversale
Metaphysicum , est forma ipsius Vniversalis ; sed illa ab-
stractio est cognitio : Ergò. Prob. maj. ex D. Thoma ,

(11)

D. Thom.
*1. p. quæst.
85. art. 2.
ad 2.*

(11) asserente : *Cum dicitur Vniversale abstractum , duo
intelliguntur , scilicet ipsa natura rei , & abstractio , seu
Vniversalitas ; sed Vniversalitas est forma Vniversalis :
Ergò. Conf. : Denominatio Vniversalis est extrinseca :
Tum , quia provenit ab actu intellectûs naturæ extrin-
secò : Tum etiam , quia naturam esse metaphysicè
Vniversalem , est esse unam objectivè , ex eo , quòd
cognoscatur natura sine inferioribus ; sed cognosci
naturam , est extrinseca denominatio : Ergò forma ,
denominans Vniversale , non est intrinseca rationis
unitas , sed extrinseca intellectûs cognitio.*

13 *Ad arg. resp. , explicando D. Thomam , qui ,
dum innuit , abstractionem esse Vniversalitatem , non
loquitur de abstractione activâ , quæ est actus intelle-
ctûs ; sed de passiva , quæ stat in unitate rationis. Ad
Conf. , nego ant. : Nec obstat ejus prima probatio : Li-
cet enim Vniversalitatis denominatio effectivè prove-
niat ab actu intellectûs ; formaliter provenit ab uni-
tate rationis naturæ objectivè intrinsecâ. Nec obstat
probatio secunda ; quia naturam esse metaphysicè uni-
versalem effectivè , & in fieri , est esse abstractam ; ef-
se autem Vniversalem formaliter , & in facto esse , est
eam esse unam objectivè , & per rationem. Cætera ,
quæ-*

quæ fieri possunt, argumenta, ex dictis de objecto Logicæ facillè solvuntur.

14 ARGVES 3. contra 1. partem secundæ Conclusionis : D. Thomas (12) docet, naturam universalem fieri per actionem intellectûs, depurantis ipsam à conditionibus, quæ sunt hic, & nunc. Et alibi: (13) Intellectus agens causat Vniversale, abstrahendo à materiâ. Resp., D. Thomam utrobique loqui de Vniversali in repræsentando, nimirum de specie impressâ, quam efficit intellectus agens per depurationem à conditionibus individualibus, & abstractionem à materia; non autem de Vniversali in essendo. Vel, si mavis, explico S. Doctorem: (14) Fit natura Vniversalis per depurationem, aut abstractionem intellectûs agentis, formaliter, & in actu secundo, nego antec.; initiativè, & in actu primo, concedo antec., & nego consequentiam.

15 Intellectus agens producit speciem impressam spiritualem, consequenter depuratam à materiâ, & determinativam intellectûs passibilis ad cognoscendam naturam sine singularibus, eamque faciendam formaliter Vniversalem: Ideo productio illius speciei facit Vniversale initiativè tantum, & in actu primo: in actu verò secundo fit per abstractionem intellectûs passibilis. Dices: Ideo per abstractionem intellectûs passibilis fit in actu secundo natura metaphysicè Vniversalis, quia per illam repræsentatur natura sine individuis; sed per speciem productam, mediâ abstractione intellectûs passibilis, repræsentatur etiam natura sine individuis: Ergo.

16 Ad inst., dist. maj.: Quia repræsentatur natura sine individuis utcumque, nego maj.; quia repræsentatur in actu secundo, concedo maj.: Et dist. min.: Per speciem impressam repræsentatur in actu

(12)
D. Thom.
opusc. 55.

(13)
D. Thom.
1. p. q. 79.
art. 5. ad
2.

(14)
Vide Palæ
tr. 3. q. 10
num. 14.

492 *Liber II. Quæst. III. de Vniiv. Logico, & Metaph.*
primo, concedo min.; in actu secundo, nego min., &
conseq. Per abstractionem intellectus passibilis repræ-
sentatur natura sine inferioribus in actu secundo, cum
per illam ejusdem naturæ abstractæ species expressa
producatur; per abstractionem verò intellectus passi-
bilis, cum tantum species impressa, quæ objectum so-
lum in actu primo reddit intellectum; producatur, so-
lum in actu primo repræsentatur natura sine inferio-
ribus: Ideo per hanc abstractionem fit Vniversale in
actu primo; per illam in actu secundo.

(15)
Vide Irr.
lib. 3. q. 2.
art. 1. arg
1. §. Insta-
bis.

17 *Replic.*: (15) Species impressa, vi abstractionis
intellectus agentis producta, actualiter, & exercitè re-
præsentat naturam sine individuis: Ergò per speciem
impressam in actu secundo repræsentatur natura abs-
que individuis. Ant. patet, species enim impressa, ne-
dum repræsentare valet, sed exercitè, & actu repræ-
sentat. *Resp.*, dist. ant.: Actualiter, & exercitè re-
præsentat naturam, ut intelligibilem, concedo ant.;
ut intellectam, nego ant., & conseq. Species impressa
actu repræsentat naturam, ut intelligibilem, quam
proinde intellectui proportionat, ut in actu secundo
cognoscatur; non autem repræsentat ipsam, ut intel-
lectam, neque cognitam denominat, prout requiri-
tur ad Vniversale Metaphysicum, quod est unum uni-
tate cognitionis, practicè fingentis.

18 *ARGVES* 4. contra secundam partem secundæ
Conclusionis: Per abstractionem intellectus passibilis
non fit natura positivè una: Ergò. Prob. ant.: Per ab-
stractionem negativam solum attingitur natura secun-
dum se; sed natura secundum se non est una positivè:
Ergò. Maj. patet; quia per illam abstractionem solum
atinguntur prædicata specifica naturæ. *Resp.*, neg.
ant.; ad prob. dist. maj.: Solum attingitur natura se-
cundum se, signatè, & speculativè, concedo maj.;

pra-

practicè , & exercitè , nego maj. ; & concessa min. ; neg. conseq.

19 Abstractio negativa intellectus passibilis attingit naturam secundum se , eam reducendo ad statum abstractionis , illique tribuendo statum unitatis positivæ rationis : consequenter , licet speculativè , & signatè attingat naturam secundum se ; exercitè verò attingit , seu ponit rationis unitatem , qua natura illa fit una positivè . Sicut actio dealbens parietem , signatè , & ut quod , attingit parietem ; exercitè verò attingit albedinem de novo unitam parieti . Dices : Eo modo natura est una , quo divisa est à multiplicitate differentiarum , seu inferiorum ; sed per abstractionem negativam negativè tantum est ab inferioribus divisa , seu abstracta : Ergò est tantum negativè una .

20 Resp. (16) dist. maj. : Quo est divisa ex parte sui , concedo maj. ; quo est divisa ex parte inferiorum , nego maj. ; & sic distincta min. , nego consequent. Divisio , seu abstractio negativa naturæ ab inferioribus , dicitur *negativa* ex parte inferiorum , non ex parte naturæ ; hæc enim redditur positivè divisa , & abstracta . Abstractio itaque , divisio , seu distinctio dicitur *negativa* ex parte extremi non participantis prædicatum positivum , ratione cujus non sit alterum extremum : (17) Cum autem natura præcisa habeat existentiam objectivam , quam non habent inferiora , è quibus abstrahitur negativè ; ideo hæc abstractio , licet *negativa* ex parte inferiorum , est *positiva* ex parte naturæ , quam proinde practicè , & exercitè reddit positivè unam .

21 In fine jam colliges , Universale Metaphysicum esse concretum accidentale rationis , cujus materia est natura ab inferioribus abstracta , cujus forma est rationis unitas positiva per abstractionem intelle-

(16)
Vide Palæc
ubi sup. n.
21.

(17)
Vide, que
diximus
lib. 3. ques
1. ar. 1. n.
4. & lib. 2
q. 2. art. 3
num. 8.

494 *Lib. II. Quæst. III. de Univ. Logico, & Metaph.*
ctus passibilis efficta. *Colliges secundò*; Vniversale Lo-
gicum fundari supra Vniversale Metaphysicum: qua-
propter, si Vniversali Metaphysico addatur relatio ra-
tionis ad inferiora, tamquam ad ea, in quibus po-
test existere, fit logicè universale; de quo articulo se-
quenti. Pro aliis solvendis vide M. Palanc. *ubi sup. à*
num. 22.

ARTICVLVS II.

In quo consistat, & per quem actum fiat Vniversale
Logicum?

1 **P**Ræter cognitionem abstractivam naturæ,
quæ *cognitio absoluta* dici solet, & quam
articulo antecedenti explicuimus, versari solet circa
naturam Vniversalem cognitio comparativa; illa ni-
mirum, quæ naturam ab inferioribus abstractam ite-
rum comparat ad inferiora, tamquam ad ea, in qui-
bus valet existere, aut de quibus valet prædicari. Est
autem comparatio duplex, altera simplex, altera com-
posita. Prima est cognitio, qua natura comparatur ad
inferiora, ut ad ea, in quibus valet esse: Secunda est
cognitio comparans naturam ad inferiora, ut ad ea,
in quibus existit, & de quibus prædicatur. *Nunc in-*
quirimus, in quo consistat, & per quemnam ex dictis
actibus fiat Vniversale Logicum?

Prima Conclusio.

2 **DICIMVS** 1.: Vniversale Logicum non consti-
tuitur formaliter per actum intellectus, quo produci-
tur; sed per relationem rationis objectivam ad inferiora.
Prima pars Conclusionis patet: Quia forma Vniversa-
lis Logici debet esse forma logicalis, ut est certum;
sed

sed forma logicalis non consistit in actibus intellectus, ut ex dictis de objecto Logicæ abundè constat: Ergò. Secunda pars est expressa D. Thomæ (1) asserentis: *Aliquando verò respectus significatus per ea, quæ dicuntur ad aliquid est tantum in ipsa apprehensione rationis, conferentis unum alteri; & tunc est relatio rationis tantum: Sicut cum comparat ratio hominem animali, ut speciem ad genus. Vide D. Thom. loco citato in respon. ad 4. (2)*

(1)
D. Thom.
1. p. q. 28.
art. 1.

3 PROB. Conclusio ratione: Vniversale formaliter, ut tale, constitui debet per respectum, seu relationem ad inferiora; sed hic respectus est rationis objectivus: Ergò. Maj., & infertur ex Vniversalis definitione ab omnibus recepta, & patet: Quia Vniversale, quippè superius, debet per ordinem ad inferiora constitui; imò nec à Metaphysico distinguitur, nisi per respectum ad multa. Prob. min.: Respectus inter extrema realiter indistincta nequit esse realis, sed rationis; sed Vniversale, & particulare non distinguuntur realiter: Ergò. Maj. est certa; quia relatio realis petit extrema realiter distincta. *Nec dicas, respectum illum esse realem intentionalem. Nam hæc, & aliarum Contrariorum solutiones facilè ex dictis (3) convelluntur.*

(2)
Vide lib. 5.
quest. 3.
art. 3. n. 2.

Secunda Conclusio.

4 DIGIMVS 2.: Vniversale Logicum non fit per actum absolutum, sed per actum comparativum. Conclusio est apud Thomistas communis, si aliquem (4) excipias, & expressa D. Thomæ, (5) asserentis: *Intellectus adinvenit intentiones generis, & speciei, considerando ordinem ejus, quod est in intellectu, ad res ad extra. Sed actus, qui ordinem considerat, est comparativus, & ordinativus, non autem absolutus: Ergò. Id ipsum adhuc expressiùs (6) docet: Eius autem universali-*

(3)
Vide lib. 2.
quest. 3.
art. 3. à n.
3.

(4)
Coll. Rip.
lib. 6. dub.
6. Conf. 3

(5)
D. Thom.
quest. 7.
de pot. art.
11.

(6)
D. Thom.
opusc. 55.

496 Lib. II. *Quæst. III. de Univ. Logico, & Metaph.*
litas non est ex hoc, quòd est in anima; sed ex hoc, quòd comparatur ad multa; sed esse in anima habet per actum absolutum, comparari verò ad multa per actum comparativum: Ergò.

(7)
*Vide Palæ
tr. 3. q. 11
& num. 3.*

5 *PROB. Conclusio ratione: (7) Per actum absolutum, quo cognoscitur natura ab inferioribus abstracta; solùm fit natura una præcisa ab inferioribus; sed natura una, & præcisa ab inferioribus non est logicè universalis, nisi comparetur ad plura: Ergò. Prob. min.: Illa natura una, sic præcisa, est indifferens, ut fiat logicè universalis, aut particularis: Ergò. Ant. patet; quia natura humana, abstracta ab individuis, est indifferens, ut comparetur ad *animal*, sicque est logicè particularis; vel ad *Petrum*, & *Paulum*, & sic erit logicè Universalis. Pariter *color* abstractus est indifferens, ut comparetur ad *album*, & *nigrum*, & sic est genus; vel ad *Petrum*, & *Paulum*, sicque est accidens commune.*

(8)
*Coll. Rip.
ubi supra
n. 46.*

6 *Resp. Contrarii: (8) quòd, quando natura comparatur ad genus, vel ad inferiora, jam supponitur in illa respectus ad utrumque. Contra: Per actum, comparantem naturam ad inferiora, fit respectus ad inferiora: Ergò ille actus non supponit respectum. Prob. ant.: Per illum actum fit respectus ad inferiora, per quem respectus ille practicè, & exercitè cognoscitur; sed per actum comparantem naturam ad inferiora practicè, & exercitè cognoscitur respectus ad inferiora: Ergò. Major patet; quia respectus ille, cum sit rationis, fit, dùm practicè cognoscitur. Prob. min.: Per actum, abstrahentem naturam ab inferioribus, practicè, & exercitè cognoscitur unitas naturæ à multis: Ergò pariter.*

7—*Urgetur: Per abstractionem naturæ à multis signatè, & speculativè cognoscitur natura, & multitudine.*

do, practice vero, & exercitè cognoscitur unitas, & relatio ad multa, ut ad ea, à quibus est abstracta: Ergò pariter per comparisonem naturæ ad plura signatè, & speculativè cognoscitur natura, & multitudo; practicè verò, & exercitè cognoscitur relatio ad multa, ut ad ea, in quibus potest esse. *Vrgetur 2.* : Per actum, quo natura declinat à multis, nullo modo cognoscitur inclinatio naturæ ad multa; sed per actum abstractivum naturæ hæc declinat à multis: Ergò per illum actum non attingitur ullo modo inclinatio, seu ordo naturæ ad multa.

8—*Vrgetur 3.* : Per actum, quo non cognoscuntur multa, non attingitur, nec fit, adhuc exercitè, ordo naturæ ad multa; sed per actum abstractivum quandoque non cognoscuntur multa: Ergò. Prob. minor.: Actus, quo natura abstrahitur ab inferioribus, per sepe est abstractio negativa ex parte inferiorum; sed per abstractionem negativam non attinguntur inferiora; in eo quippe differt à positiva: Ergò. *Adde*: quòd, licet per actum abstractivum attingatur natura, ut una, ac non repugnans esse in multis, hæc non repugnantia solùm illam constituit negativè logicè universalem; non positivè.

Tertia Conclusio.

9 *DICIMVS 3.* : *Vniversale Logicum* fit per simplicem comparisonem, non autem per comparisonem compositam. *Ratio* primæ partis est: Quia *Vniversale Logicum*, cum sit: *Vnum potens esse in multis*; per illam actionem fit, quæ ordinatur ad multa; sed per simplicem comparisonem natura ordinatur intentionaliter ad multa, ut ad ea, in quibus potest esse: Ergò. *Ratio* secundæ partis est; quia per comparisonem compositam natura actualiter prædicatur de

498 Lib. II. Quest. III. de Univ. Logico, & Metaph.
multis : Ergò supponitur natura , ut potens prædica-
ri , quia actus supponit potentiam ; sed posse prædica-
ri supponit potentiam , seu aptitudinem ad esse in in-
ferioribus , in qua stat Univerfale : Ergò comparati-
o composita supponit factum Univerfale.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

(9)
Vide Palat.
rr. 3. q. 11
à n. 36. &
sequent.

10 **A**RGVES I. contra 1. Conclusionem : (9)
Univerfale nequit constitui per aliquid
fingulare ; sed relatio naturæ ad plura est fingularis :
Ergò. *Conf.* 1. : Univerfale est prædicabile de inferioribus ;
sed relatio rationis non est de inferioribus prædicabilis :
Ergò. *Conf.* 2. : Natura antè , quàm respiciat plura , est
apta ad effendum in illis ; ideò enim plura respicit ; quia
apta est , ut fit in ipsis : Ergò antè , quàm respiciat plura ,
est Univerfalis : *Conf.* 3. : Intellectus suo actu constituitur
formaliter referens naturam ad inferiora : Ergò eodem actu
constituitur natura relata.

11 *Ad arg. resp. , dist. maj. :* Per aliquid fingulare tam ,
ut qui , quàm , *ut quod* , concedo maj. ; per aliquid
fingulare , *ut quod* , & univerfale , *ut quo* , nego maj.
Licet enim relatio in se ipsa , & *ut quod* sit fingularis ;
applicata naturæ , non illam reddit fingularem , sed
univerfalem : Sicut anima rationalis , licet , *ut quod* sit
fingularis , *ut quo* tamen est corporea , atque adeò
constituit corpus. *Ad 1. Conf. , dist. maj. :* Univerfale
quoad abstractum , seu de materiali , concedo maj. ;
quoad formam , seu de formali , nego maj. : Sicut
prædicatum non prædicatur de subjecto , quoad formam ,
sed de materiali.

12 *Ad 2. Conf. dist. ant. :* Est apta aptitudine positiva ,
nego ant. ; aptitudine negativa , concedo ant. ,
nego

nego conseq. Natura enim ante respectum rationis est merè non repugnans esse in multis; non autem est positivè potens esse in illis: Vnde, ideo formaliter natura respicit plura, quia est positivè apta, medià relatione rationis, ad essendum in illis; ideo autem fundamentaliter, & negativè respicit, quia est negativè apta, ad essendum in inferioribus. *Ad. 3. Conf.*, nego ant.: Intellectus enim non formaliter, sed effectivè solum refert naturam ad inferiora. (10)

13 ARGVE? 2. contra secundam Conclusionem: (11) Natura objectivè abstracta ab inferioribus habet quidquid requiritur ad rationem Vniuersalis logici: Ergò fit per absolutam abstractionem. *Prob. ant. 1.*: Si natura sic abstracta posset poni à parte rei, esset à parte rei formaliter logicè Vniuersalis: Ergò. *Prob. 2.* idem ant.: Quidquid requiritur ad rationem Vniuersalis logici est unitas objectiva, & aptitudo ad essendum in multis; sed natura ab inferioribus abstracta, vi abstractionis habet objectivam unitatem, & aptitudinem ad esse in multis: Ergò. *Prob. min.*, quoad secundam partem: Per abstractionem fit objectivè una, nedum quoad entitatem, sed etiam quoad aptitudinem ad esse in multis: Ergò.

14 *Prob. ant.*: Singulæ naturæ à parte rei habent suas aptitudines ad esse in suo inferiori respectivè, indistinctas quidem ab ipsarum entitatibus; sed illæ naturæ, quæ à parte rei sunt multæ, fiunt objectivè una vi abstractionis: Ergò illæ aptitudines, quæ à parte rei sunt multæ, fiunt objectivè, vi abstractionis, una aptitudo ad esse in multis. *Conf.*: Licet respectus rationis non possit directè, & signatè cognosci, nisi per actionem comparativam; falsum tamen est, eum non posse fieri, nisi per actionem comparantem: Ergò. *Prob. ant.*: Intentiones logicales non fiunt cum signatè, &

(10)

Vide attentionem lib. 1. q. 3 art. 2. d. num. 11.

(11)

Coll. Ripa lib. 6. dub. 6. d. n. 35.

500 *Liber II. Quæst. III. de Univ. Logico, & Metaph.*
directè cognoscuntur, sed quando exercitè, & per.re-
sultantiam fabricantur : (12) Ergò.

(12)

*Vide, quæ
diximus*

lib. 1. q. 3.

& 3. n. 39.

& 40.

Et lib. 2.

q. 1. art. 1.

n. 5. & 6.

(13)

Vide Palæ

tract. 3. q.

1. n. 8.

15 *Ad arg. resp. neg. ant. Ad primam ejus prob.*
permisso anteced. nego conseq. : Quia, si à parte rei
esset natura ab inferioribus abstracta, esset natura rea-
liter una, atque ex sua naturà haberet realem respec-
tum ad plura absque novà actione : At verò, ex quæ
natura sit objectivè abstracta, fit una solùm per ra-
tionem ; sed non habet relationem rationis ad plura,
quin ad ipsa novà actione comparetur. Et ratio est :

(13) Quia, licet relatio realis, posito fundamento, re-
sultet absque novà actione ; non autem relatio ratio-
nis : quia, cum hæc tantùm existat, dum actu, & pra-
cticè cognoscitur ; optimè potest existere fundamen-
tum, quin existat relatio, si practicè non cognoscatur,
ut non cognoscitur per actum absolutum, & abstra-
ctivum.

16 *Ad 2. illius ant. prob., concessà maj. ; nego*
min. quoad secundam partem ; ad hujus probationem
diff. ant. : Per abstractionem natura fit objectivè una,
quoad entitatem, & quoad aptitudinem physicam, &
fundamentalem, concedo ant. ; quoad aptitudinem
logicam, & formalem, nego ant., & conseq. Apti-
tudines enim, quas habent naturæ à parte rei secam
identificatas, sunt physicæ, & fundamentales : Cum ita-
que omnes naturæ vi abstractionis fiant objectivè una ;
pariter aptitudines illæ fiunt objectivè una aptitudo,
sed fundamentalis tantùm ; consequenter natura vi
abstractionis habet aptitudinem proximè fundamen-
talem ad esse in multis : Cæterùm, ut sit logicè uni-
versalis, ulterius requiritur aptitudo formalis, quam
natura non habet sine comparatione ad plura ; cum
ea sit relatio rationis ad ista.

17 *Ad Conf., nego ant. ; ad prob. concessò ante-*
ceden-

Art. II. In quo consistat Vniuersale Logicum? 501
 cedenti, nego conseq. Actio enim, qua natura comparatur ad inferiora, non attingit signatè, & est ut quòd relationem rationis ad plura, sed tantùm naturam distinctam objectivè ab inferioribus, ipsaque inferiora: Quia tamen attingit naturam sub unitate positivà præsupposità cum fundamentali aptitudine ad plura, cognoscit naturam, quasi subiectum aptitudinis; & inferiora, tamquam terminum: Vnde fit, ut practicè, exercitè, & per resultantiam attingat formalem naturæ relationem ad plura. Objectum igitur signatum comparationis ad plura est natura, ut positivè una, fundamentaliter respiciens plura; objectum exercitum est relatio rationis.

18 *ARGVES* 3. : (14) Simplex abstractio absoluta plenè format Vniuersale metaphysicum, ut ex articulo antecedenti constat: Ergò etiam logicum. *Prob. Conseq. 1.*: Vniuersalitas logica est proprietas Vniuersalis metaphysici; sed eadem actione, qua Essentia, producuntur proprietates: Ergò. *Prob. 2.*: (15) Quodlibet Vniuersale eò præcisè, quòd sit metaphysicum, non solum est natura abstracta, & positivè una, sed etiam definibilis, prædicabilis, & demonstrabilis; sed hoc ipso est Vniuersale logicum: Ergò. *Vrg.*: Cognitio comparativa repræsentat naturam, ut communem pluribus: Ergò est cognitio reflexa attingens directè, & signatè logicam naturæ communitatem, consequenter illam in naturà supponit, non efficit.

19 *Ad arg.*, concessò antec., nego conseq. *Ad primam ejus prob.*: dist. maj.: Vniuersalitas logica fundamentalis, & negativa, concedo maj.; formalis, & positiva, nego mai.; & concessà min., nego conseq. Vniuersalitas logica negativa, & fundamentalis consistit in positivà naturæ capacitate, ut referatur ad plura; formalis verò in relatione, qua de facto ad plu-

(14)
P. Loffada
tr. 2. disp.
2. cap. 6. à
num. 6. &
sequent.
 (15)
Coll. Rip.
ubi supra
num. 40.

502 Lib. II. *Quest. III. de Univ. Logico, & Metaph.*
plura refertur: Prima est proprietas Universalis me-
taphysici, non verò secunda, quæ de novo fit ab intel-
lectu. *Ad 2. ejusdem consequ. prob. dist. mai.*: Est defini-
bilis, prædicabilis, & demonstrabilis, fundamentali-
ter. concedo mai.; formaliter subdist.: Per secundas
intentiones logicas, conc. mai.; sine illis, nego mai.

20. Etsi natura quælibet ex sua essentia metaphy-
fica, nedum ex Universalitate metaphysica, sit fun-
damentaliter subjicibilis, prædicabilis, demonstra-
bilis, ac definibilis; formaliter tamen fit subjici-
bilis, prædicabilis, demonstrabilis, ac definibilis,
per secundas intentiones objectivas subjicibilitatis,
prædicabilitatis, &c. *Quare* Universalis metaphysicum
ex se ipso est fundamentaliter prædicabile, ac per
consequens fundamentaliter logicè Universalis; secus
formaliter. *Ad urgen. dist. ant.*: Cognitio comparati-
va practica, & directa, nego maj.; speculativa, & re-
flexa, quæ non comparatur natura, sed cognoscitur,
seu definiatur, ut comparata, & universalis, concedo
ant., & nego consequ.

21— Ut aliquas D. Thomæ autoritates (16) faci-
lè intelligas, *advertite* 1.: quòd, quando D. Thomas
docet, Universalis fieri per abstractionem, aut ad eam
consequi universalitatem, loquitur de Universalis me-
taphysico; non de logico. *Adverte* 2.: Actionem com-
parativam, quæ fit Universalis logicum, esse reflexam
respectu Universalitatis metaphysicæ; directam ta-
men, & practicam respectu Universalitatis logicæ:
Primam supponit factam; secundam efficit. *Adverte*
3., Universalitatem logicam sequi ad abstractionem,
non immediatè, sed mediatè, media scilicet actione
comparativà. (17)

22 ARGVES 4. contra 3. Conclusionem: Universalis
logicum fit per actum, quo cognoscitur natura

(16)
D. Thom.
opusc. 55.
& 1. p. q.
85. art. 2.
ad. 2. Opus
42. cap. 5.
& 2 phys.
lect. 3. &
Opusc. 48.
cap. 1. &
q. 7. de pot.
ar. 9 apud
Coll. Rip.
ubi supr. à
num. 26.
(17)
Pro aliis
sobvendis
vide Pal.
tr. 3. q. 11
à n. 10. &
Langa, lib
3. q. 2. art
1. à num.
220.

ut una in multis ; sed hujusmodi cognitio est comparatio composita : Ergò. Minor pater ; quia cognitio attingit identitatem naturæ cum multis ; quod proprium est iudicii. *Conf. 1.* : Per simplicem apprehensionem nequeunt simul cognosci natura , & inferiora : Ergò nequit cognosci natura comparativè ad inferiora. *Conf. 2.* : Per comparisonem compositam cognoscitur natura , ut una in multis. Ergò.

23 *Ad arg.* , dist. mai. : Per actum , quo cognoscitur natura una , ut actu in multis , nego maj. ; ut potens esse in multis , concedo maj. : Primum fit per comparisonem compositam ; sed id supponit factum Vniversale logicum : secundum fit per simplicem comparisonem. *Ad 1. Conf.* , dist. ant. : Nequeunt cognosci in recto , concedo ant. ; natura in recto , & inferiora in obliquo , nego antec. , & conseq. Sufficit enim ad fieri Vniversalis logici , cognosci naturam comparativè ad inferiora , ut contingit per simplicem apprehensionem , seu comparisonem , licet non per simplicissimam. *Ad 2. Conf.* , dist. ant. : Cognoscitur speculativè , & reflexè , concedo ant. ; practicè , & directè , nego ant. , & conseq. Per comparisonem compositam cognoscitur , naturam comparatam fuisse ad inferiora per simplicem comparisonem. (18)

ARTICVLVS III.

Verum in actuali predicatione servetur , an destruat
Vniversale?

I **V**T certum supponimus , actualem predicationem non efficere Vniversale , ut ex dictis articulo antecedenti constat. Inquirimus autem utrum natura Vniversalis , dum actu predicatur de subje-

(18)

Vide Palæ
tr. 3. q. 11
à num. 15
ad 19.

504 *Lib. II. Quest. III. de Univ. Logico, & Metaph.*
subjecto inferiori, amittat Universalitatem, quam aliunde habebat supra subjectum, de quo prædicatur; v. gr. natura humana, dum prædicatur de Petro in hac prædicatione: *Petrus est homo*; aut natura animalis, cum dicitur de homine in hac propositione: *Homo est animal*. Quòd si natura Universalis de subjecto æquali prædicetur, citrà dubium servat universalitatem; ut si dicas: *Animal est sensitivum*.

Nostra Conclusio.

2 *Dicimus*: Natura universalis, dum actu prædicatur de subjecto inferiori, servat universalitatem; consequenter actualis prædicatio, etsi non efficiat, non destruit Universalitatem. Ita expressè D. Thomas: (1) *Si autem consideretur hæc natura, ut subtracta intentioni, vel propter uniformitatem, quam accipit ab anima; sic erit in plus, & communiùs, quàm subjectum, de quo prædicatur; quia à parte prædicati servatur uniformitas illa, non autem à parte subjecti; & sic non plurificatur prædicatum ad multiplicationem subjectorum; imò manet unum de multis prædicatum.* Quibus nihil clariùs pro nobis excogitari potest.

3 *PROB. I. Conclusio*: In hac prædicatione: *Petrus est homo*, prædicatur de Petro natura humana intentionaliter indifferens ex parte prædicati ad Petrum, & Paulum; sed natura, intentionaliter indifferens ad Petrum, & Paulum, est universalis: Ergò. *Prob. min.*: In illa prædicatione prædicatur de Petro natura humana à Petro intentionaliter distincta; sed natura humana, intentionaliter à Petro distincta, est intentionaliter indifferens ad Petrum, & Paulum: Ergò. *Min. patet*; quia natura, intentionaliter distincta à Petro, non est ad Petrum determinata, aut contracta, atque adeò manet indifferens ad Petrum, & Paulum.

Prob.

(1)
D. Thom.
op. 42. c. 9

4. Prob. maj. : Per actum, quo natura humana prædicatur de Petro, fit actualis compositio intentionalis ex Petro, & naturà humanà; sed actualis compositio intentionalis petit partes intentionaliter distinctas: Ergò. Minor est evidens, quia compositio, quævis illa sit, est distinctorum unio. Si dicant: Per illum actum non fieri compositionem objectivam, sed formalem, quæ non petit partes objectivè diversas, sed distinctas solùm ex parte actus. Sic arg. : Ergò in hac prædicatione: *Petrus est homo*, homo distinguitur ex parte actus à Petro; sed homo, ex parte actus distinctus à Petro, est universalis: Ergò. Prob. min.: Homo, ex parte actus à Petro distinctus, est homo indifferens ex parte actus ad Petrum, & Paulum; sed homo sic indifferens ex parte actus, est per vos universalis: Ergò.

5—Vrgetur: Per actum, quo fit actualis prædicatio: *Petrus est homo*, fit actualis compositio ex parte actus; sed compositio ex parte actus petit partes ex parte actus distinctas: Ergò Petrus, & homo in actuali prædicatione sunt distincti ex parte actus: *Nunc sic*: Sed homo, distinctus à Petro ex parte actus, est universalis: Ergò. Prob. minor, subsumpta: Homo eatenus distinguitur à Petro ex parte actus, quatenus repræsentatur per conceptum *homo*, ut definibilis per *animal rationale*; quâ definitione non apparet definibilis Petrus sub hac expressione *Petrus*; sed homo repræsentatus per conceptum *homo*, quo apparet definibilis per *Animal rationale*, est universalis: Ergò.

6—Prob. min. : Homo in illa prædicatione repræsentatus per conceptum *homo*, quo apparet definibilis per *Animal rationale*, est humanitas Petri ex parte actus confusa cum humanitatibus aliorum hominum;

sed humanitas Petri, ita confusa ex parte actus cum cæteris humanitatibus, est Jesuiticum Univerſale: Ergò. Mai. patet: Quia humanitas cujuſcumque indivi-
 dui, quatenus apparet per conceptum *homo*, confunditur ex parte actus cum aliis humanitatibus, licet ex parte objecti perſeſeretur indistincta, ut ipſi paſſim docent. *Vrg. iterum*: Natura Univerſalis, v. gr. natura humana, licet non prædicetur adæquatè objectivè de Petro, prædicatur, per vos, adæquatè ex parte actus; (2) sed ex parte actus est formaliter cum aliis confu-
 ſa, & univerſalis: Ergò.

(2)
Vide, que diximus in hoc lib. q. 2. ar. 3. & num. 7.

(3)
P. Loſſada tr. 2. diſp. 2. cap. 8. num. 9. & 10.

7—*Si respondeant*: (3) in hac prædicatione: *Petrus est homo*, diſtingui hominem à Petro ex parte actus, non quidem diſtinctione facta per actum iudicii, quo fit prædicatio, ſed diſtinctione præſuppoſita per apprehenſionem *homo*. *Optimè* quidem: Ergò, licet actus prædicans, non diſtinguat hominem à Petro, attingit hominem, ut præſuppoſitivè diſtinctum à Petro: Ergò attingit hominem, ut univerſalem, non factum per iudicium, ſed per apprehenſionem præcedentem; conſequenter, licet non efficiat, non deſtruit, ſed ſervat Univerſale. *Adde*: hoc iudicium: *Petrus est homo*, eſſe proſitionem formalem, conſtantem ſubjecto, & prædicato formalibus; ſed ſubjectum, & prædicatum formalia formaliter diſtinguuntur: Ergò.

(4)
Vide Pat. Loſſ. tra. 2 diſp. 2. c. 7 & num. 13

8 PROB. 2. Concluſio: (4) In hac prædicatione: *Petrus est animal*, ly *animal* ex parte prædicati ad omnia animalia ſe extendit: Ergò ſuam ipſius ſervat univerſalitatem. *Prob. ant. 1.*: Prædicatum illius prædicationis: *Petrus est animal*, ad plura ſe extendit, quàm prædicatum huius: *Petrus est homo*: Ergò. *Prob. ant.*: Ex hac proſitione: *Petrus est homo*, rectè ſequitur: *Ergò non est equus*; ſed id non ſequitur ex alia: *Petrus est animal*: Ergò. Conſequent. eſt legitima; quia, ſi

Art. III. *Vtr. in actuali prædicatione, &c.* 507
prima non latius, sed æquè se extenderet, ac secunda,
idem omninò esset objectum utriusque, idem ex utra-
que inferretur consequens.

9 *Prob. min.* : Ex hac propositione: *Petrus non est animal*, sequitur: *Ergò Petrus non est equus*: Ergò id non sequitur ex illa: *Petrus est animal*. *Prob. conseq.*: Ex duplici contradictoria, nequit eadem inferri Conclusio; sed illæ: *Petrus est animal*: *Petrus non est animal*, sunt contradictoriæ: Ergò. Major est evidens; quia ex contradictoriis una destruit, quod adstruit altera. *Si dicant*, ex illis contradictoriis idem inferri ex parte rei; non verò ex parte modi: *Contrà*: Ex hac: *Petrus non est animal*, omnimodè inferitur, tum ex parte materiæ, tum ex parte formæ: *Ergò non est equus*. Ergò, si ex hac: *Petrus est animal*, aliquo modo inferitur illa: *Ergò non est equus*; hoc eodem modo, quilibet ille sit, inferitur ex utraque.

10 — *Si dicas* cum aliis, (5) ex hac propositione: *Petrus non est animal*, non inferri, saltem ratione formæ: *Ergò non est equus*; quia non negat de Petro omne animal, sed determinatum animal, quòd scilicet altera contradictoria affirmat. *Contrà*: Negatio, ut dici solet, est malignantis naturæ, omne destruens, quod invenit: Ergò, dùm negatur de Petro animal absolute, omne animal negatur: Ergò, dùm idem animal affirmatur, affirmatur ex parte prædicati omne animal. *Adde 1.*: quòd hæc prædicatio: *Diabolus non est Sanctus*, de Diabolo negat omnem sanctitatem. *Adde 2.*: quòd hæc propositio: *Lapis non est animal*, omne animal negat de lapide: Ergò pariter.

11 *Prob. jam 2.* primum ant. argumenti num. 8. positi: Si prædicatum hujus propositionis: *Petrus est animal*, non se extenderet ad omnia animalia, ea propositio solum attingeret animal Petri; ejusque sensus

(5)
Aliqui Re-
centiores
ex P. Pei-
nado hic
disp. 5. no
54.

508 Lib. II. Quest. III. de Univ. Logico, & Metaph.
esset: *Petrus est animal Petri*; sed hoc est falsum: Ergò. Prob. min.: Si illa propositio redderet illum sensum, hæc esset vera: *Solus Petrus est animal*; cum vera sit ista: *Solus Petrus est animal Petri*, cui per vos illa æquivalet; sed hoc repugnat: Ergò. (6) *Vrg.*: Hæc absolutè est falsa: *Solum Petrus est animal*: Ergò ejus contradictoria: *Non solum Petrus est animal*, est vera: Sed hæc exponibilis nequit esse vera, quin sit vera ejus exponens, nimirum: *Petrus est animal, & aliquid, præter Petrum, est animal*: Ergò animal, quod affirmatur de Petro, est de aliis prædicabile.

12—*Vrgetur* 2.: Ideò hæc propositio exclusiva: *Solum Petrus est animal*, est falsa, quia excludit alia subjecta à participatione sui prædicati: Ergò ideo ejus contradictoria: *Non solum Petrus est animal*, erit vera, quia non excludit, sed permittit alia subjecta participantia idem prædicatum; consequenter animal, prædicatum de Petro, est prædicabile de aliis. Antec. est certum; quia exclusiva ex parte subjecti illa est, quæ alia subjecta à participatione ejusdem prædicati excludit, ut est concors Dialecticorum (7) sensus.

13—*PROB.* 3. Conclusio: Univerfale est de pluribus prædicabile: Ergò, dum actu prædicatur de uno, suam de pluribus retinet prædicabilitatem. Consequenter; quia nullus actus destruit suam potentiam positivam. *Conf.*: Ex Contrariorum doctrina manifestè sequitur, nullam dari prædicationem superioris de inferiori; ex quo plurimæ reddantur inutiles Dialecticorum regulæ. *Vrgetur*: Id prædicatur de Petro in hac propositione: *Petrus est homo*, quod erat prædicabile vi apprehensionis *homo*; frustranea enim esset potentia, quæ non posset reduci ad actum; sed per illam apprehensionem erat prædicabilis natura Petri, ut confusa cum aliis, quatenus est Univerfalis: Ergò.

SOL-

(6)
*Vide Pat.
Loff. ubi
sup. n. 24.*

(7)
*Vide Dia-
lect. lib. 2.
q. 2. art. 3
sum. I.*

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

14 **A**RGVES 1.: In hac prædicatione: *Petrus est homo*, homo attingitur, ut identificatus cum Petro; sed homo, ut identificatus cum Petro, non est Univerfalis: Ergò. *Prob. maj. 1. ex D. Thomà*, (8) asserente: *Homo, qui prædicatur de Sorte, idem est, quod Sortes; & qui prædicatur de Platone, idem est, quod Plato. Prob. 2. eadem maj.* Solùm prædicatur de Petro, quod cum ipso identificatur: Ergò, dum de Petro prædicatur homo, prædicatur homo cum Petro identificatus. *Prob. 3. ipsa maj.*: Actus, prædicans hominem de Petro, singularizat, & contrahit naturam humanam ad Petrum: Ergò.

15 *Resp.*, dist. maj.: Ut identificatus realiter cum Petro, concedo maj.; ut identificatus objectivè cum Petro, nego maj. Dum fit illa propositio, signatè attingitur homo identificatus cum Petro; sed, quia id contingit modo compositivo rationis, fit objectiva compositio ex conceptu objectivo Petri, & conceptu objectivo hominis; consequenter per illum actum exercitè attingitur homo, ut objectivè distinctus à Petro. *Ad 1. maj. prob. explico S. Doct.*: Est idem cum Sorte, & cum Platone, identitate reali, concedo; identitate objectivà, & rationis, nego. Ait enim ibidem: *Homo non prædicatur de Sorte, secundùm quòd est particularis: Cujus ratio est; quia terminus idem prædicat, quod significat: Ergò qualiter significat, taliter prædicat. Modo: Iste terminus homo significat naturam humanam absque omni participatione, & particulari ratione: Ergò sic prædicabit eam.*

16 *Ad 2. prob. dist. ant.*: Ex parte rei prædicatæ, conced. ant.; ex parte modi prædicandi, neg. ant., & con.

(8)
D. Thom.
Opusc. 56.

conseq. Licet res de Petro prædicata sit natura cum ipso identificata, hæc tamen prædicatio fit modo rationis compositivo, importante prædicatum objectivè distinctum à subjecto: Quare ex parte modi prædicandi prædicatur de Petro natura humana objectivè una cum omnium hominum naturis, atque adeò natura omnibus per rationem communis prædicatur. *Ad 3. dist. ant.*: singularizat, seu contrahit naturam humanam ex parte rei prædicatæ, concedo ant.; ex parte modi prædicandi, nego ant., & consequent. (9)

(9)
Vide Mag
Lang. lib.
3. quest. 2
art. 2. n.
254.

17 *Sed dices*: In illa prædicatione prædicatur de Petro natura humana cum ipso identificata, & determinata ex parte modi prædicandi: Ergò. Prob. ant.: Modus prædicandi illius prædicationis est determinativus naturæ humanæ: Ergò. Prob. ant. 1.: Actus, quo fit illa prædicatio, non est compositivus: Ergò. Prob. ant.: Actus ille, cum sit propositio formalis, seu iudicium, est simplex qualitas: Ergò. Prob. 2. *illud ant.*: Sensus illius prædicationis nequit esse: *Petrus est homo communis omnibus hominibus*: Ergò debet esse: *Petrus est homo determinatus*.

18 *Ad inst.*, nego ant.; ad prob. dist. ant.: Est determinativus ex parte subjecti, concedo ant.; ex parte prædicati, nego ant. *Ad 1. hujus prob.* nego ant.; ad prob. dist. ant.: Est simplex entitativè, & *ut quod*, conced. ant.; effectivè, & *ut quo*, neg. ant., & conseq. Actus, quo fit propositio objectiva, est formaliter, & entitativè simplex; est autem effectivè compositus, seu potius compositivus, quia compositionem efficit. (10) *Ad 2. prob. dist. ant.*: Homo realiter communis, concedo ant.; objectivè communis, subdist.: Reduplicativè, ut communis, conc.; specificativè, & de materiali, nego.

(10)
Vide Palæ
tr. 3. q. 12
num. 7.

19 Itaque, dum prædicatur natura superior de
in:

inferiori, illa determinatur ex parte subjecti, inadæquatè tamen; quia, cum antea esset objectivè indifferens, nedum ad alia inferiora, verùm ad ipsum etiam de quo prædicatur, tollitur tantummodò indifferentià ad istud, relicta ex parte prædicati indifferentià ad alia; ita, ut sensus hujus prædicationis: *Petrus est homo*, sit: *Petrus determinatè est homo realis Petri objectivè unus cum reliquis hominibus, illisque communis*; non autem est: *Petrus est homo determinatus omninò diversus à cæteris*. Vnde fit, ut homo objectivè communis prædicetur de Petro, non reduplicativè, ut communis, quia de Petro non dicitur communitas; sed specificativè, & pro substracto, seu quoad naturam.

20 ARGVES 2.: Natura Universalis per actualem prædicationem dividitur in inferiora: Ergò. Consequenter: Ideò enim natura à parte rei non est Universalis, quia est in inferioribus divisa. *Conf.*: Vi hujus actus: *Hic homo*, ly *homo* amittit Universalitatem: Ergò etiam vi hujus prædicationis: *Petrus est homo*. Patet conseq. à paritate: Quia, sicut in illo actu *hic homo*, homo determinatur per ecccitatem, ita in hac prædicatione: *Petrus est homo*, per Patreitatem. *Vrg.*: *Animal* in hac definitione: *Animal rationale*, non retinet Universalitatem genericam: Ergò à pari.

21 *Ad arg.*, dist. ant.: Dividitur physicè, conc. ant.; logicè, nego ant., & conseq. Dum enim natura communis dividitur in inferiora per actuales prædicationes, non ita dividitur, ut natura, quæ erat logicè, & objectivè una, fiat logicè, & objectivè multiplex; sed ita, ut natura logicè una, explicetur vi conceptuum particularium realiter multiplex: multiplicitas autem realis non opponitur unitati logicæ, & rationis; sicut non obest unitati reali animalis rationalis objectiva rationis distinctio, seu multiplicatio.

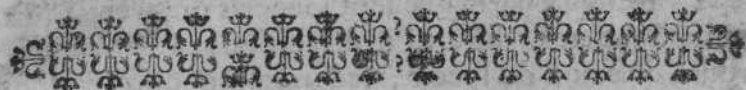
512 Lib. II. *Quest. III. de Univ. Logico, & Metaph.*
tio. (11) *Vel* dici potest: quòd per actuales prædicationes dividitur natura communis, non ut totum integrale in partes integrantes; sed, ut totum potentiale in partes subjectivas. (12)

(11)
Vide Lang
ubi supra
n. 252. &
num. 253.

(12)
Vide Palác
ubi supra
num. 10.

22 *Ad Conf. diss. ant. Si hic homo sumatur per modum termini simplicis, conc. ant. ; quia sic non fit ulla compositio, neque extremorum objectiva distinctio, atque adeò est omnino objectivè determinatus per eccitatem: Si sumatur per modum termini objectivè complexi, nego ant.; quia sic fit objectiva complexio ex eccitate, & naturà humana, quæ proinde ex parte alterius extremi servatur distincta ab eccitate, & indifferens ad alias individualitates: unde militat eadem ratio, ac in illa prædicatione: *Petrus est homo. Ad. Vrg. neg. ant. ; quia in definitione non secus, ac in prædicatione, servatur Vniversalitas naturæ superioris, ob eandem, quæ militat, rationem.**

LIBER III. DE PRÆDICABILIBVS. QUÆSTIO I.

DE GENERE PRIMO PRÆDICABILI.

ARTICULUS I.

*Exponitur Generis definitio, & principale
definitum assignatur.*

I

PRÆDICABILIA dicuntur, prout intellectus attribuit eis dici de pluribus: Sunt autem hæc Genus, Species, Differentia, Proprium, & Accidens. (1) Genus sic ex Porphyrio, & Aristot. definivit D. Thomas: (2) Quod prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quid. Verba illa: Quod prædicatur de pluribus, quæ non actum, sed aptitudinem denotant, habent locum generis, quibus convenientia Generis cum cæteris Prædicabilibus explicatur. Ex quibus facilè intelliges, sinistrum esse Serveræ (3) sensum, qui particulam quod loco generis usurpat.

(1)
D. Thom.
opus. 48.
cap. 1.

(2)
D. Thom.
ubi supra
cap. 2. in
princip.

(3)
Doct. Ser.
disp. 7. cap.
1. num. 12.

2 Reliquæ particulæ sunt Generis differentia, iis quippè à cæteris differt Prædicabilibus; à *Specie* nimirum, quæ non de *Specie*, sed numero differentibus prædicatur; à *Differentia*, quæ non *in eo quod quid*, sed *in quale quid* prædicatur; à *Proprio* denique, & *Accidente*, quæ solum prædicatur *in quale*, ut suis respectivè locis patebit. Sed, ut hæccine clariùs percipias, adverte; quòd *prædicari in quid* est prædicari substantivè, seu per modum quidditatis per se stantis, sive sit substantia, sive accidens, res, quæ prædicatur: *Prædicari in quale* est prædicari adjectivè, seu per modum alteri adjacentis, illudque qualificantis: Primo modo prædicatur *animal* de homine, *color* de albedine: Secundo modo *rationale*, & *album* de Petro.

3 *Ceterùm* uterque prædicandi modus, *in quid* nimiram, & *in quale*; adhuc stat dupliciter, *quoad rem* videlicet, & *quoad modum*. Prædicari *in quid*, *quoad rem* contingit, si prædicatum sit re vera de quidditate subjecti; v. gr. in hac prædicatione: *Homo est rationalis*. Prædicari *in quid*, *quoad modum* evenit, dum res, quæ prædicatur, & est de quidditate subjecti, & prædicatur substantivè, v. gr. *Petrus est homo*. Adhæc: Prædicari *in quale*, *quoad rem* est, dum id, quod prædicatur, est accidentale subjecto; v. gr. *Petrus est albus*: Prædicari *in quale*, *quoad modum* est, dum res, quæ prædicatur, sive sit subjecto essentialis, sive accidentalis, prædicatur adjectivè; v. gr. *Petrus est albus*: *Paulus est rationalis*.

4 *Inferes* jam ex dictis, Genus, & Speciem prædicari *in quid*, quoad rem, & modum; Proprium, & Accidens *in quale*, quoad rem, & modum; Differentiam denique *in quid*, quoad rem, & *in quale* quoad modum. Præfatam Generis definitionem appellat Porphy:

Art. I. Generis definit. & princip. definit. &c. 515
phyrius *Descriptivam*; (4) cui consonat Div. Thomas.
(5) *Essentialem accipe definitionem : Univerſum, ut
pars materialis essentiæ. Inferes iterum, Genus esse
concretum accidentale rationis, dicens pro ſubjecto,
ſeu ſubſtracto naturam communem, & pro forma,
ſeu abſtracto ſecundam intentionem, quæ genericitas
dici ſoler.*

5 *INQUIRIMVS* nunc : quodnam ſit principale
definitum in definitione Generis; an aggregatum æquè
dicens in recto naturam, & notionem, ſeu ſecundam
intentionem; an ſecunda intentio, connotans naturam;
an natura connotans notionem, vel ſecundam inten-
tionem? *Et ſupponimus, quòd cum accidens ſit à ſub-
jecto essentialiter dependens, debet ſubjectum illius
ingredi definitionem, ſive in recto, ſi accidens defi-
niatur in concreto; ſive in obliquo, ſi accidens defini-
tur in abſtracto; adeoque dicit D. Thomas; (6) quòd
ſimitas eſt curvitas naſi; ſimum autem eſt naſus cur-
vus.*

Noſtra Concluſio.

6 *Dicimus* : Definitum principale in definitione
generis eſt ſecunda intentio, ut connotans naturam.
PROB. I. Concluſio ex D. Thoma, aſſerente : (7) *Lo-
gica, cum conſiderat Univerſale, non conſiderat ipſum,
quòd ad naturam ſubjectam per ſe :: & ideo Logica
principaliter eſt de ſecundis intentionibus.* Ex quibus en-
argumentum : Id definitur principaliter in definitio-
ne Generis, quòd à Logica principaliter in genere
conſideratur; atqui Logica non conſiderat Univerſale,
quale eſt Genus, quòd ad naturam, ſed eſt princi-
paliter de ſecundis intentionibus, ut inquit D. Thomas:
Ergò.

7 *Maj. patet* : quia in definitione Generis defini-
tur Genus logicè uſurpatum : Ergò definitur prout

(4)
Porphy.
cap. 2. in
ſine.

(5)
D. Thom.
Opusc. 48.
cap. 2. in
princ.

(6)
D. Thom.
Op. de En-
te, & Effi-
tia cap. 7.

(7)
D. Thom.
Opusc. 56.

pertinet ad Logicæ considerationem: Ergò definitur principaliter, secundum quòd principaliter à Logica consideratur. *Conf.*: Dum definitur Genus logicè usurpatum, id principaliter definitur, quod principaliter pertinet ad Logicam; sed secunda intentio principalis pertinet ad Logicam, quàm natura; ea enim est ejus objectum formale; hæc verò, aut nullum est, nisi remotum, ut inquit Jesuitæ; aut materiale solum, ut Thomistæ fatentur: Ergò Major est evidens; quia genus logicè usurpatum est, quatenus ad Logicam pertinet. (8)

(8) *Vide Pat. Loffada, tr. 1. disp. 2. cap. 6. num. 12.* 8 *PROB.* 2. Conclusio: Illud est definitum principale in definitione Generis, quod principaliter significat hoc nomen *Genus*; sed hoc nomen principaliter significat formam Generis, quæ est secunda intentio: Ergò. *Prob. min.*: Genus est còcretum accidentale Logicum; sed hoc principaliter significat formam, teste D. Thò. (9)

(9) *D. Thom. 3. Metaph. lect. 9. ap. Lang. hic num. 108.* *asserente: Nec verum est, quod Avicena dicit, quòd predicata, quæ sunt in generibus accidentium, principaliter significant subjectum, & posterius accidens:* Ergò. *Conf.*: Terminus concretus, & abstractus habent idem formale significatum, licet diverso modo; sed terminus abstractus *Genereitas* significat secundam intentionem, ut separatam à subjecto: Ergò terminus concretus *Genus* significat eandem intentionem, ut adjunctam subjecto, seu naturæ.

(10) *Doct. Ser. disp. 7. c. 3* 9—*Resp.* Contrarii, (10) per nomen *Genus*, sicut & quodlibet aliud, significans concretum accidentale, significari expressius formam, principalis autem naturam, seu subjectum.

(11) *P. Loffada tra. 3. disp. 1. cap. 2. n. 11;* *Alii (11) dicunt*, nomen *Genus* significare principaliter formam principalitate claritatis; quia clarius eam exprimit, non verò claritate attributionis, & verificationis; sed hoc modo principaliter significare naturam; soli quippè naturæ attribuitur, &

Art. I. Generis definit. & princip. definit. &c. 517
de ipsa, ut unico subjecto, verificatur. *Si adversus eos inferas*: Ergò secunda intentio est definitum principale, principalitate claritatis: *Consentiunt* quidem; sed claritate, inquirunt, manifestante secundam intentionem parè *ut quo*, non autem *ut quod*.

10.—*Impugnatur i. utraque solutio*: Secundæ intentioni, ut connotanti naturam, attribuitur principaliter esse genus: Ergò illa significatur principaliter per nomen *genus*, principalitate attributionis. Prob. ant.: Partii principaliori, à qua, velut à fonte, dimanat esse formale rei, ejusque formalis denominatio, tribuitur principaliter esse talem rem, hujusque gaudere denominatione; sed ejusmodi est in Genere secunda intentio, cum sit ejus forma: Ergò. *Conf.*, & præoccupatur Contrariorum effugium: Licet secunda intentio prædicetur, *ut quo*, sitque Genus, *ut quo*; est tamen Definitum *ut quod*: Ergò. Prob. ant.: In concreto accidentali id, quod se habet *ut quo* in esse denominati, se habet, *ut quod* in esse definiti: Ergò.

11.—Prob. ant.: Esse denominatum *ut quod* convenit rei, non suis meritis, sed virtute formæ denominantis; esse verò definitum fundatur in prædicatis propriis, rei que essentialibus; sed in concreto accidentali subjectum, denominatum virtute formæ accidentalis, non habet prædicata essentialia propria in esse accidentis definiti: Ergò. Maj. patet in quolibet accidente, sive physico, sive intentionali: Pariet enim, licet denominetur *ut quod* albus ratione albedinis, non habet prædicata propria disgregativa visus, hæc enim sunt solius albedinis: Natura pariter animalis, licet sit capax, ut denominatur genus, *ut quod*, vi secundæ intentionis; non tamen habet propriis meritis prædicata secundæ intentionis, qualis est prædicabilitas de multis specie differentibus. Ex quibus min., & consequent. patent.

Expli-

12—*Explicatur* : Denominari , ut quod denominatione accidentali tribuitur rei ratione alterius , se habentis ut quo; ut paries *albus* ratione albedinis, *cognitus* ratione cognitionis, & sic de aliis: Esse autem Definitum, ut quod debet rei convenire ratione suæ essentiaæ propriæ; nulla enim res est definita ratione essentiaæ extranea: Quamvis ergò natura sit capax denominationis generis ut quod, quia capax est recipiendi formam dominantem; non est capax, ut sit definitum ut quod, quia non habet ex ipsa prædicata secundæ intentionis, per quæ Genus debet defini: illa tamen habet ratione sui secundæ intentio, ut connotans naturam.

13—*Impug.* 2. ad hominem Contrariorum solutio: Illud significat nomen *Genus* propriè proprietate attributionis, quod est propriè Genus logicum (hoc, & non aliud definitur in præfati) sed per vos solum conceptus formalis, formaliter repræsentans naturam, in quo secundæ intentio Jesuitica consistit, est propriè Genus logicum, natura verò solum est objectum, seu terminus Generis logici: Ergò. (12) *Vrg.* : In definitione Generis definitum est esse logicum generis; sed natura ex se ipsa non est generis esse logicum; sed hoc habet à secundæ intentione: Ergò.

14 *PROB.* 3. Conclusio: Definitum principale est illud, cujus essentiam explicat definitio; sed definitio Generis non explicat essentiam naturæ, v. gr. animalis, sed essentiam secundæ intentionis: Ergò. *Prob. min.* 1. : Definitio illa non explicat, quid sit animal; sed, quid sit genus ratione secundæ intentionis: Ergò: *Secundò* : Illa definitio explicat essentiam omnibus generibus communem; sed nullius naturæ essentia est illis communis, benè vero essentia secundæ intentionis: Ergò, *Respondent*, (13) eam definitionem explicare,

(12)
Vide lib. I
quest. 2.
art. 3. n. 9
C. 12.

(13)
P. Loffada
ubi supra
num. 8.

Art. I. Generis definit. & princip. definit, &c. 319
re, quid sit animal, non physicè, aut metaphysicè, sed
logicè usurpatum; pariter, essentiam logicam unius
naturæ cæteris naturis genericis convenire, licet non
physicam, aut metaphysicam.

15 *Sic arg.*: Ergò per Generis definitionem solùm
explicatur, quid sit natura logicè considerata: Ergò so-
lùm explicatur esse logicum naturæ, non physicum,
aut metaphysicum. Vtramque consequens inferunt evidentè
sua ipsorum solutio. *Nunc sic*: Ergò solùm esse logi-
cum naturæ est definitum in Generis definitione; id
enim est definitum, quod definitione explicatur; sed
esse logicum naturæ est secunda intentio, connotans
naturam; id enim habet vi directionis logicæ, & ni-
hil aliud: Ergò. *Aliter*: Definitum, seu explicatum
per illam definitionem debet esse omnibus generibus
commune; sed solùm essentia logica naturæ est om-
nibus illis communis: Ergò illa est definitum; sed
illa essentia logica naturæ est secunda intentio natu-
ræ, ut est evidens: Ergò.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

16 **A**RGVES I. contra Generis definitionem:
Genus nequit definiri: Ergò irreductè de-
finitur. *Prob. ant. 1.*: Illud tantummodò definitur,
quod constat genere, & differentià, sed Genus non
constat genere, & differentià: *Tum*; quia, quod con-
stat genere, & differentià, est species; Genus autem
non est species: *Tum etiam*; quia, si Genus constaret
genere, Genus definiretur per genus, atque adeo
suam ipsius ingrederetur definitionem; quod oppo-
nitur regulis bonæ definitionis: Ergò. *Prob. 2. illud
ant.*: Si Genus in communi posset definiri, omnia
genera posset definiri; sed Genera suprema non va-
lent

lent definiri: Ergò multò minus Genus in-
communi, quod est suprèmis superius.

17 *Resp.*, neg. ant. *Ad primam ejus prob.*, neg.
min.: ad ejus primam prob. dist. min.: Genus non
est species essentialiter, concedo min.; accidentaliter,
& denominativè, nego min.; & conseq. Sicut homo
essentialiter est animal rationale; ut autem definiatur,
debet indui secunda intentione accidentali spe-
ciei, qua fit accidentaliter species: ita Genus essen-
tialiter est Genus; ut autem definiatur, debet deno-
minari accidentaliter species subjicibilis respectu Uni-
versi, quod est genus ad primum prædicabile, per se-
cundam intentionem accidentalem subjicibilitatis.
Non est autem inconveniens, quòd Genus sit essen-
tialiter genus per secundam intentionem prædicabili-
tatis de inferioribus, ipsi quidem essentialem; & si-
mul sit accidentaliter species per subjicibilitatem ad
Universum.

18 *Nec dicas*, ex his inferri primò: Quod, si Ge-
nus definitur, ut accidentaliter species, non definitur,
ut Genus, prout definiri debet. *Secundò*: Si Genus de-
finitur, ut species, solum accidentaliter definitur,
cum solum accidentaliter sit species. *Resp. ad. 1.*, dist.
assumptum: Si Genus definiretur, ut species, *ly ut*
reduplicante rem definitam, concedo; quia sic ratio
speciei Generi accidentalis, esset res definita: *ly ut*
reduplicante conditionem, ut genus definiatur, nego; ita
enim verum est, rationem speciei, Generi accidenta-
lem, esse conditionem, ut genus definiatur, quin
hoc obstet, quominus res definita sit genus, ut tale;
quod patet exemplo hominis suprà posito. *Ex quibus*
patet solutio ad secundum; cujus assumptum verum
esset, si *ly ut* reduplicaret rationem formalem defi-
niendi; non autem, si reduplicet, ut reduplicat, con-
ditionem.

19 *Ad secundam* prob. min., nimirum, quòd si Genus definiretur, ingrederetur suam definitionem, dist. ant.: Si Genus definiretur per genus signatè sumptum, & in communi, quale est Genus definitum, concedo ant.; si definiatur per genus exercitè tale, & in particulari, quale est *Vniuersum*, nego ant., & conseq. *Si dicas*: Vniuersum est genus particulare definiens in definitione Generis; sed aliunde est definitum per eandem definitionem; definitio enim Generis omnigeni debet convenire: Ergò. *Resp.*, dist. min.: Per eandem secundam intentionem, qua est definiens, nego min.; per diversam, concedo min.; & nego conseq. Ratio *Vniuersi* per secundam intentionem superioritatis ad quinque prædicabilia est genus ad Genus in communi; & per secundam intentionem subjicibilitatis est inferius Genere in communi, (14) & definitum.

(14)
Vide infrà
q. 4. art. 2
à num. 5.

20 *Ad secundam* ant. prob. positam num. 16. dist. maj.: Genera logicè sumpta, prout sunt concretum ex naturà, & secundà intentione, concedo maj.; sumpta metaphysicè pro naturis abstractis, nego maj., & è contrà dist. min., nego conseq. Itaque Suprema genera primò intentionaliter sumpta, quoad naturas, præcisivè à secundà intentione, eò, quòd suprema sint, non habent naturam superiorem, ex qua valeant poni metaphysicè, atque adeò defini non possunt; sed verò logicè sumpta habent rationem Vniuersalis, in qua genericè conveniunt: ideo Genus in communi, etsi logicè superius generibus metaphysicè supremis, potest defini.

21 *ARGVES* 2.: Ens non est genus; sed prædicatur de multis specie differentibus, homine scilicet, & bruto: Ergò. *Si dicas*, quòd ens prædicatur analogicè; nõ verò univocè, prout ad genus requiritur. *Contrà*: Dif-

522 *Lib. III. Quæst. I. de Genere primo prædicabili.*
ferentia subalterna, v. gr. *sensibile*, prædicatur uni-
vocè de homine, & bruto specie differentibus; sed
non est genus: Ergò. *Conf.*: Genus prædicatur de nu-
mero differentibus, ut *animal* de Petro, & Paulo:
Ergò malè definitur. *Si dicas*, quòd prædicatur media-
tè, non verò immediatè. *Contrà*: *Animal* in immediatè
prædicatur de hoc, & illo animali; sed hoc, & illud
animal solo numero differunt: Ergò.

22 *Resp.* ad argumentum, approbando solutio-
tionem illam: *Ens* enim est analogum; quapropter
nequit esse genus. *Ad inst.*, dist. ant.: Differentia sub-
alterna prædicatur de specie differentibus *in quale*
quid, id est *in quale*, quoad modum; & *in quid*, quoad
rem, concedo; prædicatur *in quid* utroque modo, si-
cut genus, nego ant., & conseq. *Ad Conf. resp.*, ap-
probando pariter solutionem ibi attactam: *Animal*
enim, & quodvis aliud genus, immediatè de specie-
bus; mediatè verò prædicatur de individuis. *Ad imp.*,
dist. mai.: Immediatè prædicatur de hoc, & illo ani-
mali, prædicatione generis, seu ut genus, nego mai.;
prædicatione speciei, seu, ut species, concedo mai.
Solutio constabit ex dicendis *art. 2. à num. 10.*

(15)
Vide Lan-
ga lib. 4. q
2. art. 1. n
86. & 87
Et Palans
hic n. 8.

(16)
Lag. ibid.
num. 89.

(17)
Vide Pat.
Loffad. tr.
3. disp. 1.
cap. 1. nū.
13. & Lã-
ga ubi sup
num. 95.

23 Pro aliis solvendis *notæ 1.*: (15) Quòd Genus,
& Species habent diversum prædicandi modum: Hæc
enim prædicatur, ut tota essentia; illud verò, ut pars
materialis, seu determinabilis essentiæ. Non ita Dif-
ferentia infima, & subalterna, cum utraque prædica-
tur, ut pars formalis, seu *in quale quid*. *Nota 2.*
(16) Quòd Genus Supremum, v. gr. *substantia*, præ-
dicatur de corpore, & spiritu, non quatenus genere
differunt respectu inferiorum; sed quatenus specie
subalterna discriminantur respectu substantiæ, ut sic.
Nota 3.: (17) Prædicatum *coloratum* respectu albi, &
nigri inconcreto, est genus, deque illis prædicari

Art. I. Generis definit. & princip. definit. &c. 235
in eo quod quid ; respectu vero abstracti, vel subjecti,
esse accidens, & predicari in quale. (18)

24 ARGVES 3. contra Conclusionem : Illud est definitum principale in definitione Generis, cui principaliter convenit, & de quo verificatur definitio ipsa ; sed hæc convenit naturæ in recto, & ut quod, de qua ipsa pari modo verificatur : Ergò. Min. est certa ; natura enim est unicum subjectum, cui convenit, & de quo verificatur *predicari de pluribus specie* differentibus ; quod, ne partialiter quidem, convenit secundæ intentioni : *Res. dist. maj. : Cui convenit, & de quo definitio verificatur essentialiter, & ratione sui, concedo maj. ; accidentaliter, denominativè, & ratione alterius, nego maj. : Et dist. min. : Naturæ ratione sui, & essentialiter, nego min. ; accidentaliter ; & ratione secundæ intentionis, concedo min., & nego consequent.*

25 Definitio enim Generis convenit naturæ, & secundæ intentioni ; naturæ quidem accidentaliter, & ratione formæ, quia non ex sua essentia, sed ex secundâ intentione illi accidentaliter superaddita est de multis prædicabilis ; at verò secundæ intentioni convenit essentialiter, & ratione sui. Licet autem de secundâ intentione non verificetur, prædicari *ut quod*, tamquam subjectum denominationis, verificatur prædicari *ut quo* : Primum est proprium subjecti accidentaliter denominati ; secundum est proprium formæ, cui essentialis est denominatio ipsa.

26 Dices : Eo modo convenit naturæ Generis definitio, quo illi convenit prædicari de multis specie differentibus ; sed prædicari de multis specie differentibus convenit illi essentialiter : Ergò. Prob. min. : Natura generica prædicatur essentialiter de multis, cum prædicetur *in eo quod quid* : Ergò. *Resp., neg. min.,*

(18)

*Pro aliis
vide Loff.
ubi sup. n.
7. Irrib.
arg. 1. Ser
vera hic.
num. 13.*

524 *Lib. III. Quest. 1. de Genere primo prædicabili.*
 ad prob. dist. ant. : Si ly *essentialiter* denotet, naturam esse de essentiâ multorum, concedo ant. Si ly *essentialiter* denotet, exercitium, seu munus prædicandi esse de essentiâ naturæ, nego ant., & conseq. *Dicimus*, Generis naturam essentialiter prædicari; non quòd *prædicari* sit illi essentialis, cum potius accidentaliter, & ratione secundæ intentionis illi conveniat; sed quia natura, cui accidentale est prædicandi munus, est inferioribus essentialis.

27 *Instab.* : Licet naturæ secundum se non conveniat essentialiter prædicari de multis, convenit verò essentialiter ipsi, ut connotanti notionem : Ergò hoc modo est definitum. *Confir.* : Licet naturæ conveniat prædicari de multis ratione secundæ intentionis, illa prædicatur *ut quod*, ista verò *ut quo* : Ergò natura est definitum *quod*, & intentio definitum *quo*. *Ad instans.* dist. ant. : Convenit ipsi, ut connotanti notionem, ratione illius, quod dicit in recto, nempe naturæ, nego ant.; ratione obliqui, scilicet intentionis, concedo ant., & nego conseq. *Prædicari* de multis est denominatio naturæ connotantis notionem; non tamen propria naturæ, sed præstita à notionem. Sicut *calere* est denominatio corporis calidi, sed præstita à calore.

28 *Ad Conf. resp.*, (19) neg. conseq. : Quia illud denominatur *ut quod* denominatione accidentis, cui est accidentalis denominatio, scilicet subjectum; illud verò definitur, *ut quo*, cui est essentialis denominatio definita, licet aliunde tali denominatione solum *ut quo* denominetur, videlicet forma : Cum autem natura sit subjectum, intentio autem forma denominationis prædicabilis; ideo natura prædicatur *ut quod*, sed definitur *ut quo*; è contrà verò secunda intentio. *Vide supra num. 11. & 12.* (20) *Nec dicas*, (21) quòd natura,

(19)
Vide Coll.
Caram.
Complut.
bic.

(20)
Vide Coll.
Rip. lib. 7
dub. 2. n.
 25.

(21)
P. Loffada
tr. 3. disp.
1. cap. 2.
num. 5.

Art. I. Generis definit. & princip. definit. &c. 525
natura , ut connotans notionem, convertitur cum Ge-
neris definitione : Ergò illa est definitum. Nam con-
vertitur , non ratione sui , sed ratione notionis.

29 In fine nota latum discrimen inter concretum
substantiale , v. gr. *homo* . & accidentale, ut *album, ge-
nus* , &c. : Concretum substantiale, cum constet parti-
bus incompletis , habet essentiam simpliciter unam,
consequenter totum concretum æquè importatur in
recto , & in recto definitur : Accidentale verò , cum
constet partibus ex se jam completis , solum habet
essentiam secundum quid unam : ideò totum concre-
tum æquè in recto nequit definiri ; sed altera pars in
recto , altera in obliquo. (22) Inde fit, ut concretum
accidentale supponat pro subtracto , & significet for-
mam ; substantiale , & supponit, & significat naturam.
Doctrina hujus articuli applicanda est omnibus con-
cretis accidentalibus , tum physicis , tum intentiona-
libus.

(22)
Vide Irrib
lib. 4. q. 2.
art. 2. per
totum.

ARTICVLVS II.

Reliqua de Genere resolvuntur.

I **INQVIRES** I. : Vtrum Genus possit conserva-
ri in unica specie possibili , & Species in uni-
co individuo ? *Supponimus* , Genus , & Speciem acci-
pi posse physicè , metaphysicè , & logicè. Genus , &
Species *physicè* accepta sunt physica rei entitas , quæ
prout aliquid similis aliis diversæ speciei , dici-
tur fundamentaliter , seu physicè *Genus* ; & quatenus
ipsis aliquid dissimilis , & in se ipsa completa, dici-
tur *Species* physicè , seu fundamentaliter. Genus *me-
taphysicè* sumptum est natura objectivè abstracta à dif-
ferentiis specificis , constituta per respectum superio-
ritatis

526. *Lib. III. Quest. I. de Genere primo predicabili.*
ritatis ad inferiora; ut natura animalis abstracta à
differentiis specificis hominis, & bruti, hisque supe-
rior.

2 Pariter Species *metaphysicè* usurpata est natura
inferior genere, ex genere, & differentià composita,
dicens ex consequenti respectum superioritatis ad in-
dividua. Tandem Genus *logicè* consideratum est na-
tura superior cum ulteriori respectu ad plura specie
diversa, ut ad ea, in quibus potest esse. Et Species *lo-
gicè* suscepta est natura ab individuis abstracta cum or-
dine ad ipsa, ut ad ea, in quibus valet existere. Cir-
ca hanc difficultatem tot sunt diversorum Authorum
diversæ Sententiæ, quot diversis modis supradictæ Ge-
neris, & Speciei usurpationes explicantur. (1)

(1)
Vide Irrib
lib. 4. q. 2.
artic. 4.
Lang. lib.
4. ars. 3.
Loffad. tr.
3. dis. 1. c.
1. à n. 14.

3 *Dicimus 1.*: Nec Genus *logicè* sumptum potest
conservari in unica specie, nec Species *logicè* accepta
in unico individuo, cæteris impossibilibus. Ratio
Conclusionis quoad utramque partem evidens est: Ge-
nus enim *logicè* sumptum constituitur per esse prædi-
cabile de multis specie differentiibus, & species per
esse prædicabilem de multis differentiibus numero; sed
deficientibus multis specie, & numero diversis, nec
Genus, nec Species esset predicabilis de multis. Ergò.

(2)
D. Thom.
1. Poster.
lect. 12.
lit. B.

Adde, id admodum probare auctoritatem D. Thomæ
(2) dicentis: *Nec est possibile invenire aliquod genus, cu-
jus una tantum sit species.*

4 *Dicimus 2.*: Genus *metaphysicè* acceptum, ut
tale, nequit conservari in unica specie; benè verò
Species *metaphysicè* accepta in unico individuo. *Di-
ximus* Genus *metaphysicum*, *ut tale*; quia Genus, v.
gr. animal, considerari potest, ut est quædam natura,
ex suis partibus *metaphysicis* actu composita; & sic
non est genus, sed species subalterna: & potest consi-
derari, ut est natura exigens inferiorum differentias.

ut sui actuativas, & perfectivas; & hoc modo est genus metaphysicum, *ut tale*. Primo modo est totum actuale, procul dubio conservabile in una tantum specie; secundo modo est totum potentiale.

5 Prob. 1. pars Conclusionis. Genus metaphysicè acceptum, ut tale, est totum potentiale, cujus partes subjectivæ sunt species inferiores; sed nullum totum conservari valet cum una tantum parte, ut est plus, quàm evidens: Ergò. Prob. maj.: Genus metaphysicum, v. gr. *animal*, constituitur per relationem superioritatis ad suam speciem; sed hoc ipso est totum potentiale: Ergò. Major patet: *Tum*, quia per sua prædicata metaphysica, v. gr. *vivens, sentiens*, constituitur species: *Tum etiam*, quia Genus logicum constituitur formaliter per respectum logicum ad inferiora: Ergò pariter. *Tum denique*; quia compositio metaphysica Speciei fit ex genere, ut parte ex se determinabili, & actuabili per differentiam, consequenter Genus ex se est determinabile, & in potentia metaphysica respectu differentia.

6 Prob. min.: Si Genus metaphysicè acceptum constituitur per relationem superioritatis ad speciem, illud est specie superius, sed hoc ipso est totum potentiale metaphysicum: Ergò. Prob. min.: Si Genus est Specie metaphysicè superius, ad plura valet se extendere, & per plura constitui, quàm per hanc Speciem quæ est superius; in hoc enim stat, aliquid esse altero superius; sed hoc ipso est totum potentiale respectu illorum: Ergò. Min. patet: quia totum potentiale, ut inquit D. Thomas, (3) dicitur: *Secundum, quod in magis universali non solum continetur in potentia minus universale; sed etiam alia, ut sub animali non solum homo, sed etiam equus. Vide lib. 3. quest. 2. artic. 3. num. 20.*

(3)
D. Thom.
1. p. quest.
85. art. 35
ad 2.

7 *Prob. jam secunda pars Conclusionis* : Species metaphysica , ut talis, nihil est aliud , nisi totum metaphysicum actuale ex genere, & differentia ; sed hoc salvari potest in unico individuo : Ergò. Vtraque præmissa probanda est. *Primò prob. maj.* : Species metaphysicè accepta est quid compositum ex materià , & formà metaphysicà ; sed in compositione metaphysica genus habet rationem materiæ metaphysicæ , & differentia habet munus formæ ; illud enim est pars potentialis , & ista pars actualis : Ergò. Major patet inductivè ; nam species physica est quid compositum ex materia , & forma physica ; species artificialis quid compositum ex materia , & forma artificiali : Ergò pariter.

8 *Prob. nunc prima minor argumenti*: Vbi salvantur partes actuales alicujus totius actualis , ibi salvatur totum ; sed in unico individuo , cæteris impossibilibus, salvari possunt genus, & differentia metaphysica : Ergò ibi salvari potest totum actuale ex genere metaphysico , & metaphysica differentia compositum. Major cum consequent. patent. Minor autem est certa : Tum apud Thomistas ; quia Angelus Michael componitur ex genere , & differentia , cum sint impossibiles alii Angeli ejusdem specie : Tum apud Jesuitas , qui Deum ex genere , & differentia componunt, cum tamen sint impossibilia alia individua Naturæ Divinæ.

9 *INQUIRES* *secundò* : Quomodo prædicetur Genus de suis inferioribus ? *Et supponimus* ex dictis ; quòd Genus potest comparari ad sua inferiora , ut totum potentiale , quatenus in potentia continet inferiorum essentias ; & potest comparari, ut pars potentialis, seu materialis, quatenus determinatum per differentiam ad componendam Speciem inadæquatè. *Supponimus* 2. quòd

quòd individuum est duplex : Alterum completum, seu specificum, quod ex essentia specifica, & differentia individuali componitur; ut *Petrus, hic homo*: alterum incompletum, seu genericum, quod ex natura generica, & individualitate coalescit; ut *hoc animal, hæc substantia*. Supponimus tandem, Genus de suis speciebus prædicari, & ut totum potentiale, & ut partem materialem; ut est ferè omnibus certum : Sed qualiter de individuis prædicetur, potior est difficultas.

10— *Dicimus 3.* : Genus de individuis completis, seu specificis prædicatur prædicatione genericà; de incompletis autem, seu genericis prædicatione specificà. Prima pars patet in hac propositione: *Petrus est animal*; ubi *animal* prædicatur de Petro, non ut tota essentia, sed ut pars materialis æssentiæ; sed hæc est prædicatio generis, ut patet ex ejus essentiali definitione : Ergò. Secunda pars fit evidens hac prædicatione : *Hoc animal est animal*; in qua *animal* prædicatur, ut tota essentia specifica de hoc animali. Ex quibus intelliges, Genus immediatè de speciebus, & individuis incompletis; de completis autem solùm mediatè prædicari. (4)

11— *INQUIRES 3.* : Unde sumantur in rebus Genus, & Differentia? Non loquimur de fundamento proximo secundæ intentionis Generis, & Differentiæ, aut de fundamento remoto, quo immediatè nititur proximum fundamentum; hæc enim, quid sint, ex alibi (5) dictis planè constat. Loquimur de primà radice, unde oriatur, quòd res constet genere, & differentià. *Dicimus 4.*: In Substantiis corporeis Genus primò radicaliter sumitur à materià, Differentia verò à formà : At in rebus Spiritualibus Genus sumitur ab immaterialitate, Differentia à speciali gradu

(4)

Vide Læg. ubi sup. n. 106. Loff. tr. 3. disp. 1. cap. 1. à num. 26.

(5)

Vide, quæ diximus lib. 1. q. 3. art. 3. à n. 39. & lib. 3. q. 1. art. 3. à n. 11.

530 *Lib. III. Quest. I. de Genere primo prædicabili.*
perfectiōnis secundum recessum à potentialitate ma-
teriæ, & accessum ad actum purum. Ita expressè D.
Thomas, videndus *Opusc. de Ente, & Essent. cap. 6.*

12. Ratio primæ partis est: Quia fundamentum
proximum, præcedens intellectus cognitionem, ad
Genus, est rerum uniformitas, aut similitudo; fun-
damentum differentiæ est earundem difformitas, aut
dissimilitudo; sed similitudo unius cum alio prove-
nit radicaliter à prædicato physico, quo primò res in-
vicem assimilantur, quod est materia; dissimilitudo
verò provenit radicaliter à prædicato physico, quo
primò res diversificantur, quod est forma: Ergò. *Con-
fir.*: Genus se habet, ut potenziale, & perfectibile;
Differentia, ut actualis, & perfectiva; sed in rebus
corporeis prima radix potentialitatis, & imperfectio-
nis est materia; prima verò radix actualitatis, & per-
fectiōnis est forma: Ergò.

(6)
*Quid de
accidenti-
bus sit di-
cendū, vi-
de D. Thō.
op. de ente
& essent.
cap. 7. ad
fin. & Ca-
jet. ibid.*

13. Ratio secundæ partis est: Quia substantiæ spi-
rituales physicè constituuntur per esse formas spiritua-
les completas; prima autem radix spiritualitatis est
immaterialitas: Ergò secundum quòd immaterialitas
participatur ab hac, vel illà creatura spiritali cum
majori, aut minori recessu à materia, & accessu ad
actum purum, specie physicà distinguuntur: Ergò
ab immaterialitate, qua omnes communiter gaudent,
sumitur Genus omnibus commune; & à speciali gra-
du perfectiōnis, quo illà fruuntur, sumitur Diffe-
rentia. Et ideò ab eo, quod sequitur illas, in quantum
sunt immateriales, sumitur in eis Genus :: ab eo autem,
quod sequitur in eis gradum perfectiōnis, sumitur in eis
Differentia, inquit D. Thomas ubi sup. num. 11. (6)

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

14 **A**RGVES I. contra primam Conclusionem: Et si ceteræ animalium species repugnarent, solâ humanâ perseverante, *animal* esset Genus logicum: Ergò potest conservari Genus logicum in unicâ tantum specie. Prob. ant.: In eo casu homo esset definibilis per *Animal rationale*: Ergò. Conseq. tenet; quia in ea definitione *animal* est Genus logicum. Prob. ant.: Homo in eo casu eandem, quam nunc, haberet essentiam; sed nunc est definibilis per *Animal rationale*: Ergò. Resp. neg. ant.; ad prob. neg. ant.: In eo enim casu homo non benè definiretur per *Animal rationale*; cum *animal* non ad plura, quàm *homo*, se extenderet, ut Genus se debet extendere: Definiretur autem ita: *Vivens rationale*.

15 Ad illius ant. probationem dist. maj.: Eandem, quam nunc, haberet essentiam physicam, concedo maj.; logicam, & metaphysicam, nego maj.; & concessâ min., nego consequent. Licet tunc casus eandem haberet homo essentiam physicam, non tamen logicam, & metaphysicam: hæc enim pendet à prædicatis metaphysicis objectivè præcis; illa ab eisdem prædicatis cum diversis inter se ipsa respectibus: Cum enim in illo casu variarentur ea prædicata, ab homine enim non posset abstrahi ratio superior animalis, sed immediatè ratio viventis; idè ex variatione illâ objectivâ homo haberet diversam essentiam logicam, & metaphysicam, consequenter diversum Genus ab eo, quod habet de præsentî.

16 Dices: In eo casu ista prædicatio: *Homo est animal*, esset prædicatio generis: Ergò animal esset Genus prædicabile, & logicum. Prob. ant.: In eo ca-

532 *Lib. III. Quest. I. de Genere primo prædicabili.*
si illa prædicatio esset alicujus prædicabilis; sed non
alius: Ergò esset prædicatio generis. Mai patet; quia
non esset prædicatio identica, sed formalis, & qui-
dem directa, in qua superius de inferiori prædicatur.
Resp., neg. ant., & minorem probationis: Illa enim
esset prædicatio speciei; quia in eo casu animal præ-
dicaretur ut tota essentia, cum idem tunc significaret
animal, ac *animal rationale*, vel *homo*: Vnde illa esset
prædicatio, non superioris de inferiori, sed æqualis
de æquali.

17 *ARGVES* 2. contra 2. Conclusionem: Sicut
Genus metaphysicum est totum potentiale respectu
specierum, ita species metaphysica est totum potentiale
respectu individuorum: Ergò, vel Genus potest
conservari in unica specie; vel, si secùs, nec species
conservari valet in unico individuo. Prob. ant.: Sicut
Genus est determinabile, & consequenter in potentia,
ad differentias específicas, ita species ad differentias
individuales: Ergò. *Conf.*: Sicut Genus metaphysi-
cum ob suam potentialitatem est indifferens ad plu-
res species, ita Materia prima ob eandem rationem
ad plures formas; sed potest Materia prima in unica
forma conservari, ut de facto conservatur in forma
cœlesti: Ergò à pari.

18 *Ad arg. resp.* (7) neg. ant.; ad prob. dist. maj.:
Ita species est determinabilis per differentias indivi-
duales determinabilitate intrinseca, & essentiali, ne-
go ant.; accidentali, & extrinseca, concedo ant., &
nego consequent. Disparitas itaque inter Genus meta-
physicum, & speciem metaphysicam est: Quia Genus
ex sua ipsius exigentia, & natura est determinabilis,
& potentialis ad species diversas; species autem non
ex sua ipsius exigentia, & natura, sed potius ex indi-
vidualitatum exigentia, est ad individua distincta de-
termi-

(7)
Videlrrib
lib. 4. q. 2
art. 4. arg
2.

terminabilis : Vnde Genus se habet , quasi activè exigens suam ipsius determinationem ad species ; Species verò ex sua natura merè passivè se habet , permittens , non exigens , sui determinationem ad individua .

19 Et , si ulteriorem , ac radicalem nostræ disparitatis rationem exoptes ; hæc est : Quia Genus sua formali ratione est natura abstracta à differentiis specificis , ut à suis actibus perfectivis : Cum autem quælibet res innatè appetat suum perfectivum ; Genus naturà suà petit actuari , & perfici per differentias specificas : Sed verò , cum perfici non possit per unam tantum possibilem , retinens suam communitatem , seu genericitatem essentialem ; exigit , ut per plures perficiatur ; alioquin non conservabit naturam Generis metaphysici : Cæterùm Species metaphysica , cum componatur ex genere , & differentia , habet ex se totam suam perfectionem , quam proinde non emendicat ab individuis , neque illorum exigit determinationem .

20 *Nec dicas* : quòd etiam natura generica componitur ex genere superiori , & differentià ; nihilominus , quia præscindit à differentiis specificis , exigit determinari per istas : Ergò pariter Species per differentias individuales , à quibus præscindit . *Constat* enim , naturam Generis , quatenus compositam genere , & differentià , esse speciem subalternam , non Genus : Præterquamquòd Genus perficitur per species ; sed species non perficitur per individua , sed è contrà : ideo actuatur species per individua actualitate inducente potius imperfectionem speciei , quàm perfectionem : consequenter potentialitas speciei , non est illi essentialis , & naturaliter exacta ; sed accidentalis , sine qua conservari valet .

21 *Ad Conf.* , nego consequent. Disparitas est duplex.

334 Lib. III. Quest. I. de Genere primo prædicabili.
plex. *Prima*: Quia potentialitas materiæ primæ ad formas non est potentialitas indifferentiæ, sicut potentialitas Generis ad suas species, sed subjectiva; consequenter, cum unâ formâ suam retinet materia potentialitatem essentialem, quam proindè conservare valet, si forma sit inamissibilis, ut est forma cœlestis. *Secunda est*: Quia Materia, etsi potentialis, est pars, quæ solùm alteram partem ad suam conservationem exoptat: Genus autem est totum potentiale, de cuius formali ratione est, plures habere partes in potentia; ideo plures, quàm unam, requirit species possibiles ad suam conservationem.

22 ARGUES 3. contra 3. Conclusion.: Genus nequit prædicari, ut pars materialis essentiæ: Ergò nequit prædicari de individuis completis prædicatione generis. Prob. ant.: Pars physica, qualis est materia, nequit prædicari de toto: *Nego consequent*: Quia pars physica, y. gr. materia, est realiter inadæquatè distincta à toto; ideo de toto prædicari non potest absolute, sed cum addito *inadæquatè*: Pars autem metaphysica, quale est Genus, realiter adæquatè cum toto identificatur: ideo absolute dici potest de toto. *Di. es*: Genus solùm respicit speciem, non verò individua: Ergò de illa, & non de istis, valet prædicari. Prob. antec.: Unica relatio nequit duos terminos respicere: Ergò, si relatio Generis respicit speciem, non respicit individua.

23 *Resp.*, dist. ant. probationis: Nequit respicere duos terminos formales, & immediatos, concedo ant; alterum formalem, & immediatum, alterum materiale, & mediatum, nego ant., & consequent. Genus itaque immediatè respicit speciem, ut terminum formalem, & immediatum; ut terminum autem materiale, respicit individua: ideo de his prædicatur

dicatur mediatè. *Inferes*: Ergò animal mediatè solum prædicatur de hoc, & illo animali, sicut de Petro, & Paulo: Ergò non prædicatur de individuis incompletis prædicatione specifica. *Respond.*, nego r. consequent. : Genus enim comparatur ad individua incompleta, ut species, de quibus proinde prædicatur immediatè; licet mediatè prædicetur de completis.

24 — *Instab.*: Genus contrahitur mediatè ad individua incompleta, v. gr. *animal* ad hoc, & illud animal: Ergò prædicatur mediatè. *Resp.*, (8) dist. antec.: Contrahitur mediatè ad hoc, & illud animal physicè, & prout sunt in re, concedo ant.; quia in re hoc, & illud animal, vel sunt homines, aut bruta: logicè, & prout significantur conceptibus præcisivis *hoc animal, illud animal*, nego ant.; sic enim concipitur ratio animalis immediatè contracta ad hanc, & illam eccitatem. *Nec dicas*: Quòd *substantia*, cum sit genus supremum, non constat genere, & differentià: Ergò non est species, nec ut talis prædicatur de hac, & illa substantia. *Respond.*, eam non esse speciem subjicibilem; esse tamen speciem prædicabilem. (9)

(8)

Palanc. tr
4. *quest. 6*
num. 6.

(9)

Lang. lib.
4. *q. 2. art*
ult. num.
158.

QUÆSTIO II.

DE SPECIE, ET INDIVIDVO.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Species?

I CVM *Species*, prout in præsentì, sit natura inferior genere, & individuo superiori
dupli-

duplicem habet respectum, alterum ad genus, cui subjicitur; sicque appellatur *Subjicibilis*: alterum ad individua, de quibus prædicatur; qua de causa appellatur *Prædicabilis*. Species subjicibilis sic ex Porphyrio (1) definitur: *Quæ ponitur immediatè sub Genere, & de qua Genus in eo quod quid prædicatur.* Pro ejus intelligentia nota, speciem subjicibilem poni immediatè sub genere proximiori, sub reliquis verò mediatè; ut *homo* immediatè sub animali, mediatè ponitur sub vivente. *Nota iterum*: Differentiam non subjici generi, ut tali; at individua incompleta subjiciuntur Generi, ut speciei; cum de illis, ut tota essentia prædicetur, juxta dicta *art. 2. quæst. præced.*

2 Speciem prædicabilem ita ex Porphyrio definit D. Thomas: (2) *Quæ prædicatur de pluribus differentiibus numero in eo quod quid.* Hæc definitio ex his, quæ de generis definitione diximus, (3) planè comprehenditur. Sed quia hæccine Speciei definitio communiter judicatur descriptiva; essentialis definitio erit: *Univèrsam, ut tota essentia inferiorum.* Species subjicibilis dividitur (prædicabilis enim semper est infima, (4) cum de speciebus numquam prædicetur species, ut talis, sed ut Genus) in infimam, & subalternam. Infima, quæ & *Atoma* dici solet, est, quæ sub se solum continet individua numero distincta; v. gr. *homo*. Subalterna est, quæ alias continet species inferiores; ut *animal*.

3 *INQVIRE*: Vtrum Species subjicibilis, ut talis, sit prædicabilis? *Res. negativè.* Ratio est: Quia species constituitur formaliter subjicibilis per relationem ad superiora, quibus subjicitur; prædicabilis verò per respectum ad inferiora, de quibus prædicatur: hi autem respectus sunt valdè diversi. *Advertè* insuper; quòd nec prædicabilitas est ratio, à priori inferens in natura subjicibi-

(1)
Porphyr.
cap. 2. de
Specie.

(2)
D. Thom.
op. 48. c. 3

(3)
Vid. quæst.
præc. art.
I. à n. I.

(4)
Vide Pat.
Loffad. tr
3. disp. I.
v. 3. n. 10.

subiicitatem, cum natura suprema, v. g. Substantia, sit prædicabilis, non autem subijcibilis; neque subijcibilitas est ratio à priori prædicabilitatis, cum natura Angelica sit subijcibilis, non tamen, saltem secundum rem, prædicabilis. (5) Quæ contra nostram doctrinam opponi possunt, vide apud Lang. lib. 4. quæst. 3. art. 1. à n. 169. & 184.

4. Hic solet inquiri: Vtrum natura specifica ab intrinsecò immultiplicabilis, v. gr. Natura Angeli Michaëlis, sit positivè logicè universalis, & prædicabilis? Et quidem certum est apud omnes, eam non esse universalem secundum rem, & rationem, prout communiter sumitur Vniversale in præsentì: solum itaque est dubium de Vniversali secundum rationem tantum, quod fortassè, nec somniavit quidem Porphyrius: Resolutio pendet ex diversis suppositionibus, quas quisque suo sensu præparat, ut quisque circa conclusionem suo sensu abundet. Nostro autem iudicio res hæc parùm est utilis, nec digna, cui tanta impendatur opera, ideoquè ex plurimorum consilio ab ea supersedemus. (6)

(5)
Vide Palanc
tr. 4. q. 9.
per totam

(6)
Vide pro
parte af-
firmativà
Palanc. &
Lang: pro
negativà
Irrib. &
Froylan.
in præsen.

ARTICVLVS II.

Quid, & Quotuplex sit Individuum?

I Ndividuum, Speciei correlativum, idem est, ac res singularis, ac determinata; v. gr. Petrus. At verò accipi potest, vel primò intentionaliter, vel secundò intentionaliter. Primo modo sumitur Individuum secundum ea prædicata, quæ ipsi competunt à parte rei; secundò modo sumitur secundum illud esse secundò intentionale, ipsi conveniens per intellectus considerationem. Individuum primo inten-

538 Lib. III. *Quæst. II. de Specie, & Individuo.*
tionaliter sumptum ita definitur ex Porphyrio: *Id, cuius proprietatum collectio in alio non reperitur.* Sunt autem Individui proprietates, quæ his versibus comprehenduntur:

Forma, Figura, Locus, Tempus, cum Nomine, Sanguis, Patria: Sunt septem, quæ non habet unus, & alter.

2 Est itaque definitionis sensus, Individuum primò intentionaliter sumptum esse illud, quod cum alio numquam convenit in his septem proprietatibus collectivè sumptis; scilicet in corporis complexione, partium corporis proportionem, in loco, & tempore, tum nativitatis, tum existentiae, nomine, stirpe, & patriâ; hæc enim denotant proprietates septem, quas versibus decantavimus. Est autem illa mera descriptio, non autem rigorosa Individui definitio. Aptius definitur Individuum à D. Thoma: (1) *Quod est in se indistinctum, ab aliis verò distinctum; aut aliis terminis: Indivisum in se, & divisum à quolibet alio.*

3 Individuum secundò intentionaliter acceptum potest considerari, ut subijcibile, & ut prædicabile. Ut subijcibile, est: *Quod subijcitur immediatè speciei.* Quatenus prædicabile, definitur: *Quod de uno tantum prædicatur.* Potest autem Individuum quinque modis prædicari juxta modos quinque Prædicabilium; v. gr. *Petrus est hic homo, hoc animal, hoc rationale, hoc risibile, hoc album.* Ex quibus patet, Individuum non esse speciale Prædicabile, à quinque communiter assignatis distinctum; sed, ad unum ex illis semper, ac prædicatur, redaci, aut nullum esse, necesse est.

(2) 4 ARGUES contra definitiones Individui. *Primò: Arist. 7. Metaphys cap. 3.* Singulare non potest definiri, ut docet Aristoteles; (2) sed Individuum est singulare: Ergò. *Secundò:* Individuum prædicatur de multis; quia Petrus est Individuum,

duum, Paulus est Individuum, &c. : Ergò malè definitur per prædicari de uno tantùm. Tertio : Datur Individuum in alia divisibile : Ergò non est Indivisum in se. Prob. ant. : *Aliquis homo*, est Individuum ; sed dividitur in Petrum , & Paulum ; quia Petrus est aliquis homo , & Paulus est aliquis homo : Ergò.

5 *Ad primum resp.* , dist. maj. : Singulare singulariter , & exercitè sumptum , concedo maj. ; signatè , & communiter acceptum , nego majorem. Individuum exercitè est speciale Individuum , ut Petrus ; signatè sumptum est ratio communis Individui : Primum definiri non potest , benè verò secundum. (3)

Ad secundum , nego ant. Nec obstat subjuncta probatio ; quia licet ratio communis Individui prædicetur de Petro , & Paulo , prædicatur accidentaliter , sicut Genus de animali , & species de homine : Sicque prædicatur , ut accidens ; non , ut Individuum. Si autem prædicetur de Petro , & Paulo secundò intentionaliter sumptis ; non , ut Individuum , sed , ut species prædicatur. (4)

6 *Ad tertium respond.* , nego ant. : Ad prob. dist. maj. : Est Individuum vagum , & incertum , concedo maj. ; certum , & determinatum , nego maj. Duplex est Individuum , alterum determinatum , alterum indeterminatum , & vagum. Primum est , quod constat naturà specificà , & certa singularitate , ut *Petrus*, *hic homo*. Secundum est , quod constat naturà specificà , & incerta singularitate , ut *quidam leo*, *aliquis homo*. Dum ergò definitur Individuum , definitur determinatum , non verò indeterminatum ; hoc enim est improprie Individuum , quod definiri non potest , (5) ob suum esse indeterminatum.

7 *NVNC* solet inquiri : Vtrum ab omnibus Individuis , primò intentionaliter sumptis , possit abstra-

(3)

Videlrrib
lib.4.q.3
art.4.arg
1.

(4)

Vide Läg.
lib.4.q.3.
art.3.à n.
316.

(5)

Vid. Palac
tr.4.ques
12.n.3.

hi ratio communis univoca? *Respond. negativè.* Ratio est: Quia in conceptu communi Individui includuntur differentia individualis, consequenter importatur inferiorum diversitas: Ergò. Prob. antec. In conceptu communi Individui includitur tota essentia metaphysica Individui, sicut in conceptu specifico *homo* tota hominis essentia specifica; sed individua constituuntur metaphysicè per differentias individuales: Ergò. (6) *At verò* ab individuis secundò intentionaliter sumptis abstrahi potest, sicut abstrahitur à quinque Prædicabilibus. *Vnde* Individua primò intentionalia nequeunt strictè definiri.

(6)
Vide *Læg.*
lib. 4. q. 3
art. 3. 2. n.
3 2 1. Palā
2 r. 4. quæst
13.

QUÆSTIO III.

DE DIFFERENTIA, PROPRIO, ET ACCIDENTE.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Differentia?

Differentia, ut nomen sonat, est forma, qua unum ab alio differt: Quæ triplex est, Communis, Propria, & Propriissima. *Communis* est accidens commune, quo una res ab alia differt accidentaliter; v. gr. albedo, qua albū differt à nigro. *Propria* est accidens proprium, quo una res ab alia necessariò differt, sed non essentialiter; v. gr. color summus, quo ignis ab aqua differt. *Propriissima* est prædicatum rei essentialis, quo res ipsa ab aliis differt essentialiter; v. gr.

Art. II. *Quid, & quotuplex sit Individuum.* 541
rationale respectu hominis. Ex his sola Differentia
Propriissima constituit tertium Prædicabile; Commu-
nis enim reducitur ad prædicabile Accidentis; & Pro-
pria coincidit cum Proprio quarto prædicabili.

2 Est itaque Differentia Propriissima: *Quod præ-
dicatur de pluribus in quale quid*: Id est *in quale*, quoad
modum, & *in quid*, quoad rem: Hæc definitio non
explicat prædicari de pluribus numero, aut specie dif-
ferentibus; ut æquè Differentiæ infimæ, quæ de nu-
mero diversis dicitur, ac Subalternæ, quæ de specie
differentibus prædicatur, adaptetur. Ex quibus patet,
Differentiam dividi in Infimam, & Subalternam. In-
fima est, quæ sub se solum continet individua, ac
proindè speciem infimam constituit; v. gr. *rationale*:
Subalterna est, quæ sub se species continet, constituit-
que Speciem subalternam; v. gr. *Sensibile*. Essentialis
Differentiæ definitio est: *Vniuersum, ut pars formalis
essentiæ*.

3 Quatuor assignantur Differentiæ munera. Pri-
mum est *dividere*, seu *contrahere*; Differentiæ enim
diversæ dividunt, & contrahunt rationem commu-
nem, in qua inferiora conveniunt. Secundum est *con-
stituere*; constituit siquidem determinatam speciem.
Tertium est *distinguere*; utpotè distinguit speciem,
quam constituit, ab aliis omnibus. Quartum denique
est *prædicari*: prædicatur quippè de suis inferioribus.
Diligenter notaveris, in præsentem, nec definiri, nec
explicari Differentiam individualementem: *Tum*; quia à
scientiis contemnitur: *Tum etiam*; quia hic agimus
de Differentiis, quæ immediatè dividunt genus dire-
ctè in substantiæ prædicamento collocatum. (1)

4 ARGVES contra definitionem Differentiæ: Si
Differentia prædicaretur *in quale*, quoad modum,
etiam species, quæ ex genere, & Differentiâ confur-
git,

(1)

Vide Loss.
v. 3. disp.
2. cap. 1.
num. 5.

542 Lib. III. *Quest. III. de Differentia, Proprio, &c.*
git, prædicaretur *in quale*, quoad modum; hoc est
falsum: Ergò. *Conf. 1.*: Differentia prædicatur de
specie, v. gr. *Homo est rationalis*; sed non *in quale*, quoad
modum; Ergò. *Confir. 2.*: Differentia generis prædi-
catur de singulis generibus; sed solum prædicatur *in*
quid; ea enim est *prædicari in quid*: Ergò. *Ad arg. res-*
pond. majorem veram esse, dum species prædicatur
sub expressis conceptibus generis, & differentia; ut
Petrus est animal rationale; secùs autem, si sub conce-
ptu implicito; ut *Petrus est homo*. (2)

(2)
Vide Par.
Loff., ubi
sup. n. 4.

5 *Ad 1. Confir. dist. min.*: Non prædicatur *in qua-*
le, quoad modum, per modum qualificantis totam
speciem, concedo min.; per modum qualificantis al-
teram partem speciei, scilicet genus, nego minor.
Neque alius est sensus nostræ definitionis; quia Dif-
ferentia non concipitur per modum adjacentis, &
qualificantis totam speciem, aut totum individuum;
sed genus, ut suam compartem essentia metaphysicæ.
Ad 2. Confir. nego min. Nec obstat subjuncta proba-
tio: Quia, licet Differentia generis sit *prædicari in*
quid de inferioribus; hoc ipsum *prædicari in quid* ad-
jacet conceptui *Vniuersum*, qui est genus Generis pri-
mi prædicabilis; sicque prædicatur de singulis generi-
bus secundò intentionaliter sumptis *in quale*, quoad
modum. (3)

(3)
Vid. Mag.
Lang. lib.
4. quest.
4. art. 1. d.
num. 342

6— *INQUIRE* 1.: Qualis sit divisio Differentia in
Communem Propriam, & Propriissimam? *Et suppo-*
nimus, eam divisionem non esse immediatam; quia
Differentia primò dividitur in essentialem, & acci-
dentalem: hæc insuper in Communem, & Propriam.
Nunc ad quæsitum resp.: Eam divisionem esse adæ-
quatam; sed non univocam. Ratio primæ partis est:
Quia quælibet Differentia, aut est essentialis, sicque
est propriissima; vel accidentalis à subjecto insepara-
bi;

Art. I. *Quid, & quotuplex sit Differentia?* 543
bilis, & sic est propria; vel separabilis, itaque est
communis: sed non datur alia Differentia: Ergò.
Obiter nota, Deum à creaturis esse primò diversum;
non autem propriè differre per aliquã differentiã. (4)

7. Ratio secundæ partis est; quia Differentia pro-
priiſſima propriè, & essentialiter participat *facere dif-*
ferre, quod est ratio formalis Differentiæ in commu-
ni; Propria autem, & Communis solùm impropriè, &
accidentaliter: Ergò participant inæqualiter ratio-
nem Differentiæ, sicque ratio Differentiæ est ipsis
analogã. Ant. patet; quia Differentia propriiſſima fa-
cit propriè, & substantialiter unum ab alio differre;
communis autem solum facit differre accidentaliter.
Quæ his obſtare poſſunt, vide apud MM. Langa, &
Irribarren. (5)

8. *INQUIRE* 2.: Respectu quorum sit Differen-
tia universalis, & prædicabilis? *Respond.*: Differen-
tiam non constitui universalem respectu speciei, quam
constituit; sed respectu inferiorum speciei, de quibus
prædicatur. *Prob. breviter*: Differentia constituitur
universalis respectu suorum inferiorum, quod com-
mune est omni Universali; sed species non est infe-
rior, sed æqualis Differentiæ, ut per se patet: Ergò.
Conf.: Differentia constituitur universalis per res-
pectum ad plura; sed species non est plura: Ergò. *Nec*
dicas, speciem comparari, ut totum potentiale ad sua
inferiora; sicque esse virtualiter plura. *Nam* Differen-
tia solùm respicit speciem, ut totum actu constitutum;
non quatenus est in potentiã ad individua. (6)

9. *ARGUES* contra nostram resolutionem. *Primò*:
Differentia, v. gr. *rationale*, de solã specie prædicatur,
ut Differentia, seu in *quale quid*; non verò de Indi-
viduis; hæc enim differunt per Differentias indivi-
duales: Ergò. *Secundò*: Differentia prædicatur de In-
divi-

(4)
Vide Irrib
lib. 4. q. 4
art. 2. arg.
I.

(5)
Vide Lang
lib. 4. q. 4.
art. 1. à n.
350.
Et Irrib.
ubi supra
argum. 2.

(6)
Vide Irrib
lib. 4. q. 4.
artic. 3.
Langa ubi
sup. art. 2
Et Palanc
tr. 4. quæſ
15.

dividuis, mediâ specie: Ergò, ut universalis, immediatius respicit speciem, quàm Individua. *Tertiò*: *Differentia rationale* non prædicatur de homine, ut singularis: Ergò prædicatur, ut universalis. *Ad primum*, (7) nego maj.: Licet enim *rationale* non prædicetur de Petro, & Paulo, tamquam id, quo inter se differunt; benè verò, ut id, quo differunt essentialiter ab aliis; v. gr. à leone, & equo.

(7)
Vide Pat.
Loffad. tr.
3. dis. 2.
cap. 2. à v.
1. & seq.

10—*Ad 2.*, dist. ant.: Mediâ specie, ut inferiori, nego ant.; ut æquali, concedo ant., & nego consequ. Univerfale constituitur per ordinem ad terminum immediatiorem; non tamen æqualem, sed inferiorem. *Nec dicas*: Quòd eodem modo, quo *Differentia* prædicatur de specie, dicitur de Individuis; eò quòd Individua contineantur sub specie. *Nam* id verum est, quantum ad prædicationem essentialem, vel accidentalem; falsum autem, quoad prædicationem superioris de inferiori, vel æqualis de æquali. *Ad 3.* nego consequ.: Quia inter prædicari, ut singulare, & ut univerfale, datur medium videlicet prædicari, ut æquale: unde *rationale* respectu hominis nullum est prædicabile, cum non sit univerfale.

11—*Dices*: *Differentia* de pluribus prædicatur, quàm species: Ergò ad plura se extendit; adeòque est universalis respectu speciei. Ant. patet, quia *Differentia* prædicatur de Individuis, & de specie; Species autem de solis individuis. *Resp.*, dist. ant.: Per modum æqualis de æquali, concedo ant.; per modum superioris de inferiori, nego ant., & consequent. De quibuscumque prædicatur *Differentia* per modum superioris, prædicatur eodem modo species; licet *Differentia* prædicetur formaliter de specie, de qua ipsa species non prædicatur formaliter, sed identicè. Pro aliis solvendis, vide *Irribarrem*, *Langa*, & *Palano*, ubi supra.

ARTICVLVS II.

De Proprio , & Accidente.

1 **Q**uatuor modis usurpatur Proprium à Porphyrio. Primò pro eo quod soli Speciei convenit , sed non omni ; ut esse Medicum respectu hominis. Secundò pro eo, quod omni Individuo convenit , sed non soli ; ut esse bipedem respectu hominis. Tertio pro eo, quod omni, & soli Individuo convenit, sed non semper ; ut canescere , quod omni, & soli convenit homini , sed non semper. Quarto pro eo , quod omni , soli , & semper convenit ; ut esse risibilem , seu risivum , respectu hominis. Præter has Proprii combinationes , plures alias componit Servera , (1) & contra Porphyrii exempla variis insurgit scrupulis , quibus P. Loffada (2) facile , & feliciter occurrit.

2 Sed , ne quis scrupulosus vacillet exemplis, alia pro singulis Proprii modis assignantur. Pro primo: *Esse Sacerdotem* , aut *baptizatum* ; quod solum convenit homini, sed non omni. Pro secundò: *Esse locomotivum* ; quod omni homini , sed non illi soli , convenit. Pro tertio : *Esse divisum in corpus, & animam permanentem* ; quod omni , & soli convenit homini , at non semper , sed mortis tempore. Pro quarto denique : *Esse admirativum* , quod omni , soli , & semper convenit homini. Ex his autem solum quarto modo sumptum constituit Proprium quartum prædicabile; quomodolibet in contrarium reclament alii apud Serveram. (3)

3 Proprium itaque quartum prædicabile definitur optimè : *Quod prædicatur de pluribus in quale necessario. Vel aliter : Universum extra essentiam necessario.*

(1)

D. Servera.
disp. 10. c.
1. à n. 2. &
3. sum. seq.

(2)

P. Loffada
tract. 3. di
sput. 2. cap
3. num. 7.

(3)

Vide Serv
ubi suprâ,
cap. 2. à n.
12.

Duplex est, alterum physicum, alterum metaphysicum, seu logicum: *Primum* est, quod per se, & necessario consequitur rei essentiam, à qua realiter distinguitur; ut lux respectu solis, & calor summus respectu ignis. *Secundum* est, quod ex nostro concipiendi modo sequitur ad essentiam, cum qua realiter identificatur; v. gr. in homine esse admirativum, & risibile. Id autem advertite: Proprium non constitui universale, & prædicabile respectu naturæ, cujus est proprietas; sed respectu inferiorum naturæ, de quibus prædicatur; ut in simili diximus de Differentiâ.

4 *Accidens* alterum est physicum, & prædicamentale, alterum logicum, & prædicabile. Primum est, quod advenit rei physicè completæ, estq; contrapositum substantiæ; v. gr. quantitas, qualitas, &c. Secundum est, quod advenit rei extra essentiam contingenter; sive sit substantia, ut esse aureum, vel argenteum respectu annuli; sive accidens physicum, ut albedo respectu parietis. *Accidens prædicabile* primò intentionaliter sumptum est: *Quod potest esse, & abesse, absque subjecti corruptione.* Vbi particula, & non sumitur copulativè, sed disjunctivè.

5 Verba illa definitionis: *Absque subjecti corruptione*, non sunt intelligenda de physica rei corruptione; adeò, ut sensus sit; *Accidens* posse adesse, vel abesse rei physicè permanenti: sed de corruptione metaphysicà; ita, ut quidquid advenit rei ex suo conceptu objectivo metaphysicè constitutæ, præter ejus existentiam, sive possit res cum illo, vel sine illo physicè existere, aut secus, sit accidens prædicabile. *Vndè:* Nigredo corbi, albedo nivis, mors hominis, & alia hujusmodi sunt accidentia; quia licet non possint esse, & abesse absque subjecti physico defectu; bene verò absque metaphysicà destructione, & præter illi-

us exigentiam, quam haberet respectu proprii, si deficeret. (4)

6 Accidens secundò intentionaliter acceptum est: Quod predicatur de pluribus in quale contingenter. Vel etiam: Uniuersum extra essentiam contingenter. Adverte 1.: Accidens non predicari de subiecto substantiue, & in abstracto, sed in concreto, & adiectiue, idque contingenter: propterea non requirit cum subiecto identitatem, ut de illo predicetur; sed unionem, hancque denotat propositionis copula. (5) Adverte 2.: Accidens non esse predicabile respectu inferiorum suae formae; sed respectu subiectorum, quibus est commune. Quare album ad hoc, & illud album, non ut accidens, sed, ut species, comparatur; ad Petrum verò, & Paulum comparatur, ut accidens. Accidens reale intrinsecum requirit inferiora physicè existentià; secùs extrinsecum. (6).

(4)

Vide Lang.

lib 4. quæst

4. art. 4. à

num. 389.

Irrib. hic

argum. 1.

(5)

Vide Palæ

tr. 4. quæst

17. à n. 6.

(6)

Vide Pat.

Lof. tr. 3.

disp. 2. cap

4 n. 9. &

10.

QUÆSTIO IV.

DE NUMERO, CONVENIENTIA,

ET EXERCITIO PRÆDICABILIVM.

ARTICULUS I.

Virum Prædicabilia sint tantùm quinque?

(1)

Porphyr.

cap. 1. de

Gen.

(2)

D. Thomas

Opusc. 48.

cap. 1. in

fin.

DICIMVS: Prædicabilia tantùm sunt quinque; Ita cum Porphyrio (1) D. Thomas. (2) *PROB. breuiter*: Prædicabilia distinguuntur penes diuersos modos, quibus universalia de inferioribus præ-

548 *Lib. III. Quæst. IV. de num. conv. & exerc. &c.*
 dicantur; sed hi modi sunt tantum quinque: Ergò.
 Maj. est certa: Prædicabilia enim debent esse univer-
 salia; unde, quidquid obstat, ut natura sit universalis,
 impedit, eam esse prædicabilem. Prob. min.: Quid-
 quid prædicatur per modum superioris de inferiori,
 vel prædicatur essentialiter, vel accidentaliter: *Si es-
 sentialiter*; vel prædicatur, ut tota essentia, & sic est
Species; vel ut pars materialis essentiae, & sic est *Ge-
 nus*; vel ut pars formalis, & sic est *Differentia*: *Si ac-
 cidentaliter*; vel necessariò, & sic est *Proprium*; vel
 contingenter, & sic est *accidens*: sed non datur alius
 modus, ut ex argumentorum solutione constabit: Ergò.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

2 **A**RGVES 1.: Tot sunt Prædicabilia, quot
 sunt modi prædicandi; sed modi prædi-
 candi sunt plures, quàm quinque: Ergò. *Prob. min. 1.*:
 Tot sunt modi prædicandi, quot sunt Prædicamenta;
 sed Prædicamenta sunt decem: Ergò. Major patet:
Tum; quia, ut docet Aristoteles, (3) tot sunt partes
 Universalis, quot sunt partes entis, quæ sunt Prædi-
 camenta: *Tum etiam*; quia tot sunt modi prædicandi,
 quot sunt modi essendi, modi autem essendi sunt Præ-
 dicamenta. *Prob. 2. illa min.*: Hæc prædicatio: *Ho-
 mo est existens*, est alicujus Prædicabilis, cum sit supe-
 rioris de inferiori; sed nullius ex quinque: Ergò.

3 *Prob. min.*: In primis non est prædicatio Ge-
 neris, Speciei, aut Differentiæ, cum existentia non
 sit de hominis essentia; neque Proprii, cum homini
 non conveniat necessariò; sed aliunde neque acciden-
 tis: Ergò. *Prob. min.*: Existentia nequit homini ad-
 esse, & abesse absque ipsius corruptione: Ergò. *Prob.*
3. ipsa min.: Hæc prædicatio: *Deus est homo*, est ali-

cujus Prædicabilis ; sed non est Generis , Speciei , aut Proprii , cum homo non sit de essentia Dei , neque ipsi necessariò conveniat ; aliundè non est accidentis : Ergò. Prob. hæc min. : Si illa esset prædicatio accidentis , Deus esset accidentaliter homo , ac proindè non univocè cum reliquis hominibus ; sed hoc est contra D. Thomam : (4) Ergò.

4 Resp. , neg. min. Ad 1. ejus prob. , nego maj. ; ad primam implicitam prob. ex Arist. , dist. illam : Tot sunt partes Universalis pro materiali , concedo ; pro formali , nego. Partes Universalis pro materiali sunt naturæ , quæ denominantur universales , quæ tot sunt , quot Prædicamenta : Partes autem pro formali sunt secundæ intentiones Prædicabilium , quæ tantum sunt quinque juxta quinque modos , quibus superius de inferiori valet prædicari. Ad 2. prob. implicitam , dist. illam : Quot sunt modi essendi absolutè , nego ; per modum superioris in inferiori , conc. Primi modi essendi sunt decem ; secundi autem quinque.

5 Ad 2. primæ min. prob. resp. , illam prædicationem : Homo est existens , esse Accidentis. Ad prob. in contrarium dist. ant. : Nequit existens esse , & abesse absque hominis corruptione physicà , concedo ; metaphysicà , nego ant. , & conseq. Corruptitur aliquid physicè , cum amittit existentiam in rerum naturà ; corruptitur metaphysicè , cum ei aufertur , seu negatur aliquod prædicatum essentialè : Absente itaque existentia corruptitur homo , non metaphysicè , quia nihil ipsi deficit essentialè , sed physicè , quod non impedit , quominus prædicetur , ut Accidens. (5) Nec dicas , quòd ; deficiente existentia , homo non est vivens , consequenter neque animal. Licet enim non sit vivens actualiter , & exercitè , est exactivè , & signatè ; hoc autem , & non illud , est de hominis essentia. (6)

(4)
D. Thomas
3. p. q. 2. ar
5.

(5)
Vide ques
3. arti. 2.
num. 5.

(6)
Vide Palæo
tra. 4. q. 1
num. 5. &
6.

Ad.

6 *Ad 3. prob. resp.*, eam prædicationem : *Deus est homo*, esse prædicationem Speciei. Licet enim homo non sit de essentia Dei, ut in naturâ Divinâ subsistentis, est ad ejus essentia, ut subsistentis in naturâ humana : Suppositâ itaque Incarnatione, ly *Deus* in illa propositione sumitur, ut terminans naturam humanam, quo modo Deus est essentialiter homo : (7)

(7)
Vide Irrib.
lib. 4. q. 1.
artic. 1.

(8)
D. Thomas
3. p. quest.
3. ar. 7. ad
2.

(9)
Vide Pulc.
tr. 4. quest.
1. num. 8.

(10)
D. Server.
disp. 11. c.
1. n. 5. &
8.

Casu autem, quo tres Divinæ Personæ assumpsissent eandem naturam humanam, non fuissent plures homines, sed unus homo ; (8) adeoque non esset natura humana universalis respectu trium personarum tantum. *Aut aliter* dici potest, eam esse prædicationem Accidentis ; quia Deo est extra essentiam Divinam esse hominem : At verò Deus, ut terminans reduplicativè naturam humanam est univocè homo cum aliis hominibus. (9)

7 *ARGUES 2.* : (10) Multæ sunt prædicationes, quæ ad quinque Porphyrii Prædicabilia non sunt reducibiles : Ergò Prædicabilia sunt plura, quàm quinque. *Prob. ant. 1.* : Hæc est vera prædicatione : *Homo est animal risibile* ; sed nulla ex quinque Porphyrianis est : Ergò. *Si dicas*, eam prædicationem esse mixtam ex genere, & proprio, atque adeò non esse diversum ab aliis Prædicabile. *Contra.* Licet Species componatur ex genere, & differentiâ, est Prædicabile ab utroque distinctum : Ergò, etsi prædicatû illud sit compositû ex genere, & proprio, erit formaliter diversum ab utroque Prædicabile.

8 *Prob. 2. primum ant.* : Ratio calidi in ordine ad unum ignem, & unam aquam est universalis, & prædicabilis ; sed non est aliquod ex quinque assignatis à Porphyrio : Ergò. *Prob. min.* : Et in primis, quòd ea ratio non sit Genus, Species, aut Differentia, patet ; quia calor nec de igne, nec de aquâ prædicatur essentia-

tialiter: Quod non sit Proprium, nec Accidens, probatur: Proprium debet prædicari de pluribus juxta eorum exigentiam, Accidens de pluribus extra exigentiam; sed ratio *calidi* in ordine ad unum ignem, & unam aquam nec prædicatur de pluribus juxta exigentiam, nec de pluribus extra exigentiã: Ergò. Min. patet: Quia de igne juxta exigentiam, de aquã extra exigentiam prædicatur.

9 Resp., neg. ant.: Ad primam prob. resp. approbando solutionem insinuatam. Ad impugnationem, nego, conseq.: Quia, cum Genus, & Differentia sint partes metaphysicæ, per se ordinatæ ad componendam Speciem; ex eis consurgit quid incomplexum incomplexo nomine significabile, ac diversimodè de multis prædicabile: Cæterum, Genus, & Proprium non ordinantur ad aliquod totum logicum componendum; cum Genus essentialiter, & Proprium extra essentialiter prædicetur: ideoque ex illis non resultat aliquid incomplexum, sed complexum ex utroque; quod, aut nullum, aut duplex est Prædicabile. (11)

Adverte: Complexa, ut *Animal album*, cum non sint universalìa, neque esse prædicabilia; easdem quippè, quas Univerfale requirit conditiones, requirit Prædicabile. (12)

10 Ad 2. prob. resp., neg. min.; ad prob. dist. min.: Non prædicatur actu, concedo minorem; aptitudine, nego minorem, & consequent. Itaque ratio *calidi* respectu ignis est Proprium; respectu aquæ est Accidens: Cum autem abstrahitur ab uno igne, manet ab aliis, vel actualibus, vel possibilibus, saltem negativè, abstracta; atque adeò de illis omnibus, ut Proprium, est prædicabilis: Pariter cum ab aquã abstrahitur, ab omnibus abstrahitur, quarum respectu manet prædicabilis, ut Accidens. Aut dici poterat rationem *calidi* ad igne,

(11)

Vide Mag
Lang. lib.

4. q. 1. art

1. n. 28.

29. & 30.

(12)

Vide, que
diximus

lib. 3. q. 1.

art. 1. n. 2.

ignem, & aquam non esse universalem, neque prædicabilem; eo, quòd sit ratio analogæ. Ex quibus intelliges, *album* in ordine ad Petrum esse Accidens, in ordine ad hoc album esse speciem: Et plura alia, quæ à Contrariis opponuntur, facilè solves.

11 *ARGVES* 3. : Differentia Subalterna, & infima constituunt duo Prædicabilia: Ergò. Prob. ant.: Genus, & Species duo constituunt Prædicabilia: Erg. pariter. Prob. Conf. Ideò primum verum est, quia Genus de pluribus differentibus specie, Species de differentibus numero prædicatur; sed etiam Differentia subalterna de pluribus differentibus specie, & infima de differentibus numero prædicatur: Ergò. *Confir.*: Hæ prædicationes: *Homo est subsistens: Homo est Persona*, ad nullum ex quinque Prædicabilibus attinent: Ergò. *Adde*, hanc prædicationem: *Petrus est quidam homo*, aliaque hujusmodi, suum constituere Prædicabile à quinque diversum.

12 *Ad argum.*, nego ant.: ad prob., concessio antec., nego conseq.: ad ejus prob., nego causalem majoris: *Sed*; quia Genus prædicatur, ut pars materialis essentia, & Species, ut tota essentia; at verò tam Differentia infima, quàm subalterna, prædicatur, ut pars formalis essentia: ideò non sunt diversa Prædicabilia. *Nec dicas*; quòd Differentia subalterna, & infima respiciunt diversos terminos, nempe plura specie, & numero diversa: Ergò constituuntur Prædicabilia per diversos respectus. *Resp. enim*: Terminum formalem Differentia, quælibet illa sit, esse plura respecta ab ipsa, ut à parte formali; quòd autem differant specie, aut numero de materiali se habet respectu Differentia in esse prædicabilis. (13)

(13)
Vide Lang
ubi sup. n.
36.

Et Irrib.
hic arg. 1.

13 *Ad Confir. resp.*: Eas prædicationes reduci posse ad *Proprium*; quia *subsistere* est proprietas hominis,

in quantum est substantia; & esse personam est proprietates ejusdem in quantum intellectualis est. (14) Aut, si malis, eas reducito ad accidens; ut de hac propositione: *Homo existit*, supra diximus num. 5. (15) Ad addit. dicimus, illam prædicationem, aliasque similes, nullius esse Prædicabilis; quia non sunt superioris de inferiori: Idemque dicimus de hacine aliisque similibus: *Homo, in quantum substantia, est substantia*. Aut valent reduci ad secundum Prædicabile. (16)

14 ARGVES 4.: Omnia Prædicabilia, aut prædicantur *in quid*, & essentialiter; aut *in quale*, & accidentaliter: Ergò tantum sunt duo Prædicabilia. *Confirm. 1.*: Juxta Aristotelem, (17) tot modis dicitur unum oppositorum, quot alterum; sed solum sunt duo subijcibilia, Species, & Individuum: Ergò totidem sunt Prædicabilia. *Confirm. 2.*: Modi prædicandi, intrinsicè, & extrinsicè non constituunt diversa Prædicabilia: Ergò neque modi prædicandi *necessariò* extrà essentialiam, & *contingenter*, atque adedò Proprium, & Accidens non sunt Prædicabilia diversa. Anteced. patet in his prædicationibus: *Petrus est visus: Petrus est albus*, in quarum prima prædicatum dicitur extrinsicè de subjecto, in secunda intrinsicè; cum utrobique sit Accidens.

15 *Ad argum.*, concesso anteced., dist. consequens: Tantum sunt duo in genere, seu in specie subalternà, concedo conseq.; in specie infima, nego consequet. Quamvis enim Prædicabile, ut sic, primò dividatur in essentialè, & accidentalè; hæc duo membra subdividuntur adhuc modo, quo supra num. 1.: Vnde quinque resultant Prædicabilia, ut vidimus. *Sed nota*: quòd, licet quodlibet ex quinque Prædicabilibus sit ulterius divisibile, ut Genus, in supremum, & infimum, Dif-

(14)

Palan. tra
3. q. 1. n.
10.

(15)

Vide Lang
ubi sup. n.
23. & 24.

(16)

Vide Palā.
num. 9. ubi
suprà.

(17)

Arist. 1.
Topic. cap.
12. apud
Langa hìc
num. 8.

554 *Lib. III. Quest. IV. de num. conv. & exerc. &c.*
ferentia in infimam, & subalternam, hæ divisiones
non ipsis congruunt ratione formalis prædicabilitatis,
sed ratione naturæ prædicabilis, ut inferioris vel su-
perioris, aliussvè similis considerationis; sicque non
multiplicant Prædicabilia.

16 *Ad 1. Conf.*, dist. maj.: Tot modis dicitur
unum, quot alterum, si formaliter sumantur, con-
cedo major.; si materialiter accipiantur, nego majo-
rem; & sic distinctà min., nego consequ. Sicut enim
modi prædicandi sunt quinque, ita modi subjicien-
di; quia potest res inferior (quævis illa sit, quia hoc
de materiali se habet.) subjici superiori, vel, ut toti
essentiæ; vel, ut parti formali, aut materiali essen-
tiæ; vel, ut accidenti separabili, aut inseparabili. *Ad*
2. Confir. nego consequent.: Quia modi *intrinsecus*,
& *extrinsecus* non variant connexionem naturæ supe-
rioris cum inferiori, sed tantum denominationem,
quæ forma denominat subjectum: Modi autem præ-
dicandi *necessariò*, aut *contingenter* variant connexio-
nem illam, atque adedò multiplicant Prædicabilia.

(18)

Vide Lang
hic n. 9. &
num. 32.

(18)

ARTICVLVS II.

Vtrum Vniuersale sit Genus ad quinque Prædicabilia

I **D**ICIMVS: Vniuersale est genus ad quinque
Prædicabilia. Ita expressè Porphyrius,
(1) de Prædicabilibus asserens: *Commune quidem om-
nibus est de pluribus prædicari.* Ita etiam communiter
Scholarum omnium Authores. Probatur Conclu-
sio: *Vniuersale* comparatur ad quinque Prædicabi-
lia, ut ratio ipsis univocè communis, & essentialis: Er-
gò. *Prob. ant.*, quoad primam partem: Quinque præ-
dicabilia univocè conveniunt in esse Vniuersalis: Er-

(1)
Porphyr.
sapite 5.

gò. Prob. ant. : Esse Vniversalis consistit in eo , quòd sit unum in multis ; sed æquè est unum in multis quodcumque Prædicabile , sive sit illis essentialiter , sive accidentale : Ergò. Prob. nunc illud ant., quoad 2. partem : Prædicabile formaliter, ut tale , dicitur de multis ; aliàs non esset Prædicabile : Ergò est essentialiter illis commune , atque adeo Vniversale.

2 *Urgetur* : Si Prædicabilia non propriè convenirent in esse *Vniversalis* ; ideo esset , quia alia prædicantur essentialiter , alia accidentaliter ; alia completè , alia incompletè ; sed hoc non obstat : Ergò. Prob. min. : Ea Prædicabilium diversitas provenit ab eorum differentiis ; sed diversitas , quæ à differentiis provenit , non tollit univocationem , ut omnibus est certum : Ergò. Prob. major : Illa diversitas ab eo provenit , quòd uni Prædicabili, præ alio, convenit ; secùs, omnibus idem sine diversitate conveniret : Ergò. *Confir.* : *Vniversale* ex sua ratione præscindit ab eo, quòd inferioribus conveniat essentialiter , aut accidentaliter ; solum enim est : *Vnum potens esse in multis* : Ergò.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

3 **A**RGVES I. : Si *Vniversale* esset genus ad quinque Prædicabilia , containeretur sub Genere primo prædicabili ; sed hoc repugnat : Ergò. Major est certa ; quia, cum primum Prædicabile sit Genus in communi , omnia particularia genera sub eo continentur. Prob. min. : Nullum superius sub sibi inferiore continetur , Sed , si *Vniversale* esset genus ad quinque Prædicabilia, esset superius Genere primo Prædicabili : Ergò. Minor patet : Quia sic esset genus Generis primi Prædicabilis ; genus autem superius est eo , cujus est genus.

(2)
 Vide Palz.
 tract. 4. q.
 2. à num.
 4. & seq.

4 Resp. , (2) dist. primam maj. : Contineretur essentialiter , quatenus genus ad quinque Prædicabilia , nego maj. ; accidentaliter , vi denominationis , illi supervenientis , concedo maj. *Vniuersale* enim essentialiter , ut Genus ad quinque Prædicabilia , solum dicit naturam ab omnibus Prædicabilibus abstractam , & secundam intentionem genericitatis ; adeoque est quinque Prædicabilibus essentialiter superius. *Deinc* illi superadditur nova secunda intentio subijcibilitatis ad Genus primum Prædicabile , quâ fit illo inferior : Sed , quia hæc secunda intentio advenit *Vniuersali* accidentaliter ; fit accidentaliter inferior Genere primo Prædicabili.

5 *Dices* : Si *Vniuersale* esset Genus ad quinque Prædicabilia , non esset inferior Genere primo Prædicabili , adhuc accidentaliter : Ergò. Prob. ant. : Idem nequit esse superius , & inferior respectu ejusdem ; sed *Vniuersale* esset superius Genere primo Prædicabili : Ergò. Resp. dist. maj. prob. : Nequit esse superius , & inferior per eandem formam , seu secundam intentionem , nego maj. Intellectus , utpotè reflexivus , super unam intentionem aliam fundat : Itaque conceptus obiectivo *Vniuersale* , à Prædicabilibus abstracto , tribuit secundam intentionem genericitatis , quâ fit essentialiter genus ad quinque Prædicabilia.

6 *Deinde* : huic generi essentialiter jam constituto tribuit novam secundam intentionem subijcibilitatis respectu Generis primi Prædicabilis , vi cujus constituitur Species subijcibilis respectu illius : sed , cum ista nova intentio supponat genus *Vniuersale* jam constitutum ; advenit illi , in esse talis , accidentaliter ; at illud constituit essentialiter in esse speciei subijcibilis : Sicut albedo advenit accidentaliter parieti ; sed
 illum

illum essentialiter constituit in esse albi : Vnde jam patet , *Vniuersale* esse superius Genere primo Prædicabili per secundam intentionem genericitatis ; esse autem illo inferius per secundam intentionem subijcibilitatis ; Primum est illi essentialiter ; secundum accidentale.

7 *Inflabis* : Si *Vniuersale* esset genus ad quinque Prædicabilia ; esset superius , & inferius per eandem secundam intentionem : Ergò. Prob. ant. : Si *Vniuersale* esset genus ; in quantum genus , esset superius ; Genus enim , ut tale , est superius eo , cuius est genus ; sed esset inferius , in quantum genus ; ideo enim continetur sub Genere primo Prædicabili , quia genus est : Ergò. Respond. ; neg. ant. : ad prob. dist. maj. : Esset superius , in quantum genus , ly *in quantum* reduplicante rationem formalem superioritatis , concedo major. ; reduplicante solum rationem fundamentalem , neg. maj. ; & dist. min. : Esset inferius in quantum genus , ly *in quantum* reduplicante rationem fundamentalem inferioritatis , concedo min. ; reduplicante rationem formalem , nego min. , & conseq.

8 *Explicatur solutio* : *Vniuersale* est formaliter superius in quantum genus ; quia per genericitatem constituitur formaliter superius Genere primo prædicabili : in quantum genus autem solum fundamentaliter est inferius ; quia genericitas est fundamentum proximum subijcibilitatis , quâ constituitur formaliter inferius. *Ex quibus* intelliges ; quòd , cum *Vniuersale* , ut subijcibile , sit sub Genere primo prædicabili , & hoc sub *Vniuersali* , ut prædicabili ; pariter *Vniuersale* , quâ subijcibile , est sub se ipso , quâ prædicabili ; quòd , cum per diversas eveniat secundas intentiones , minimè repugnat.

9 *Replicabis*. : Si *Vniuersale* ullo modo esset superius

358. *Lib. III. Quest. IV. de num. cono. & exerc. &c.*
perius Genere primo prædicabili, sequeretur primo, quòd species directè prædicaretur de genere; v. g. *Vniuersale est genus: Secundò*, quòd una species prædicabilium de alià prædicaretur; v. gr. *Genus est species uniuersalis: Tertio* sequeretur, quòd omnia Prædicabilia essent species immediatè contentæ sub genere *Vniuersale*, & consequenter, unicum tantùm daretur Prædicabile; sed hæc omnia videntur inconuenientia: Ergò. *Conf.*: Nulla essentia est genus suarum proprietatum; sed Prædicabilia sunt proprietates Vniuersalis: Ergò.

10 *Ad replic. resp.*, dist. 1. sequel.; Species directè prædicaretur de genere, ut tali, nego sequel.; de genere, ut accidentaliter specie per secundam intentionem superadditam, concedo sequel. *Vniuersale*, quatenus genus ad quinque Prædicabilia, non subicitur Generi primo prædicabili, sed solùm accidentaliter vi novæ intentionis subijcibilitatis, quæ fit accidentaliter species. *Pariter* distin. secundam sequellam: Vna species prædicaretur accidentaliter de alià, concedo sequel.; essentialiter, nego sequellam. *Tertiam* eodem modo dist.: Omnia Prædicabilia essent species accidentaliter, & denominatiuè, concedo sequel.; essentialiter, nego sequellam.

11 Itaque ex quinque Prædicabilibus primum essentialiter est Genus, secundum essentialiter est species, &c.; omnia tamen comparatiuè ad *Vniuersale* sunt species subijcibiles per secundam intentionem ipsius accidentalem, vi cuius de singulis prædicatur accidentaliter denominatio speciei: *Nec reputes* inconueniens; quòd genus sit essentialiter genus, & accidentaliter species; quòd species sit essentialiter species respectu inferiorum, & accidentaliter species respectu Vniuersalis; quòd denique Vniuersale sit essentialiter
liter

liter universale, & de novo per genericitatem illi accide-ntalem fiat accidentaliter Univerſale. Quia, hæc per diverſas intentiones, non repugnat, verificari.

12 *Ad Conf. reſp.*, diſt. minor.: Prædicabilia ſunt proprietates Univerſalis, ut ſic, nego minor.; Univerſalis particularis reſpectivè, concedo minor.: & nego conſequent. Prædicabilitas eſt proprietas Univerſalitatſ; ſicque cujuſvis Prædicabilis prædicabilitas eſt proprietas univerſalitatſ ejuſdem; ſicut, & prædicabilitas, ut ſic, eſt proprietas Univerſalitatſ, ut ſic: ſed ſpeciales prædicabilitatſ Generiſ, Differentiæ, &c. non ſunt proprietates Univerſaliſ in communi. *Quare*, Univerſale, ut ſic, formaliter, ut Univerſale, eſt genus ad quinque Prædicabilia, quatenùſ univerſalia; & idem Univerſale, quatenùſ eſt prædicabile, ut ſic, eſt genus ad quinque prædicabilia, ut talia. (3)

13 *ARGVES* 2.: Genus debet eſſe univocum ad ſua inferiora; ſed Univerſale non eſt univocum ad quinque Prædicabilia: Ergò. *Probat. min.* 1.: Quædam Prædicabilia ſunt ſubſtantix, & quædam accidentia; ſed ſubſtantix, & accidenti nihil eſt univocè commune: Ergò. *Si dicas*, quòd Prædicabilia, quoad ſubſtracta, quædam ſunt ſubſtantix, & quædam accidentia; concretivè autem, quatenùſ ad ea eſt genus Univerſale, omnia ſunt accidentia rationiſ, ſeu ſecondò intentionalia. *Contrà.* Prædicabilia adhuc ſecondò intentionaliſter uſurpata, non conveniunt univocè in modo prædicandi: Ergò. *Prob. ant.*: Quædam prædicantur eſſentialiter, & quædam accidentaliter: Ergò.

14 *Prob.* 2. prima min. argumenti: Ratio communis tranſcendens differentiaſ, non eſt ſuiſ inferioribus univoca; ſed Univerſale tranſcendit differentiaſ Prædicabilium: Ergò. Minor patet, quia quælibet prædicabile

(3)

*Vide alia
ſolat apud
Lang. lib.
4. q. 1. art.
2. num. 59.*

160 *Lib. III. Quæst. VI. de num. conv. & exerc. &c.*
Prædicabilium differentia est formaliter universalis,
cum Differentia definiatur per *Vniversale. Prob. 3 ipsa
min.* : Genus, Differentia, & Species prædicantur
simpliciter de inferioribus, quia cum illis identifican-
tur; sed Proprium, & Accidens prædicantur secun-
dumquid, cum non identificentur cum inferioribus:
Ergo non conveniunt univoce.

15 *Ad argum.*, nego min. *Ad 1. prob. resp.*, ap-
probando solutionem illam: Prædicabilia enim, licet
de materiali importent naturas, quarum alia sunt
substantia, alia accidentia, adeoque univoce conve-
nire non possint; de formali verò importent respec-
tum rationis ad inferiora, de quibus valent prædi-
cari, in quo univoce conveniunt. *Ad impug.* in con-
trarium, nego ant.: ad prob., nego conseq.: Quia,
licet quædam prædicentur essentialiter, & quædam
accidentaliter, hoc de materiali se habet respectu
Prædicabilis; omnia autem æquè prædicantur per
modum superioris de inferioribus, in quo ejus ratio
formalis consistit: Conveniunt pariter univoce in
modo essendi per modum superioris in inferioribus,
licet non conveniant in modo essendi absolute. (4)

(4) *Vide Palā. ubi supra num. 11. & 13.*
16 *Ad 2. prob. dist. min.*: Vniversale transcendit
differentias Prædicabilium, essentialiter sumptas, ne-
go min.; accidentaliter, & denominativè acceptas,
conc. min.; & nego conseq. Differentiæ Prædicabilium,
& 13. videlicet: *In quale, in quid, & in quale quid*, non
(5) sunt formaliter ex se ipsis universales; sed fiunt uni-
Vide Pat. Loff. tra. 3 disp. 2. cap 5. n. 23. Palanc. hic num. 14.
versales per secundas intentiones ipsis superadditas,
quibus subjiciuntur Vniversali, quorum vi jam non
sunt differentiæ, sed species Vniversalis: nihil au-
tem mirum, si Vniversale transcendat inadæquate
suas species; sicut in quolibet genere contingere, vi-
demus. (5)

17 Ad 3. nego min. : Nec obstat implicita probatio; quia ut accidens simpliciter prædicatur de sub-
jecto, non requiritur utriusque identitas; sed suffi-
cit inhærentia, si accidens illud sit intrinsecum;
aut aliqua adjacentia, si sit extrinsecum, ut diximus
sup. q. 3. art. 2. num. 6. Aut dici potest, Accidens in
abstracto non identificari cum subiecto; benè verò in
concreto, non quidem secundùm formam, sed penes
subiectum; pro quo principaliter supponit: Sed, cum
istud accidentaliter afficiatur forma accidentali, con-
tingenter prædicatur, ut affectum: (6) In fine *advertete*,
quòd *Univèrsale* est accidens rationis respectu hujus,
& illius naturæ; est autem genus respectu hujus, &
illius Univèrsalis. (7)

ARTICVLVS III.

De exercitio Prædicabilium.

I CVM Prædicabilia ad exercitium reducan-
tur per actualem prædicationem; post-
quam de Prædicabilibus egimus, aliqua de actuali
prædicatione non incongruè examinamus. Est itaque
Prædicatio propositio, seu enuntiatio, in quâ unum
de alio prædicatur; quam alibi (1) in directam, & in-
directam, in identicam, & formalem, & aliàs multi-
pliciter, divisimus. Id unum *advertete*, Prædicationem
aliquando veram esse in sensu identico, cum scilicet
prædicatum per rationem distinguitur à subiecto; ali-
quando in sensu formali, cum prædicatum ita est de
conceptu formali subiecti, ut ne per rationem qui-
dem ab eo differat adæquatè: Hæc itaque est vera in
sensu formali: *Homo est animal*; hæc verò: *Rationali-
tas est animalitas*, solum est vera in sensu reali, &
identico.

(6)
Vide Lang
ubi *supr. à*
num. 66.

(7)
Vide Palā.
ubi *supr. à*
num. 15.

(1)
Vide Diab
lib. 2. q. 2.
art. 1.

2- His suppositis, cum Prædicabilia sint concreta accidentalia rationis; eò præcipuè hujus articuli collimat intentum, ut quomodo concreta, & abstracta adinvicem prædicentur, examinet. *Sed priùs nota*, concretum esse illud, quod significat formam prout in subjecto, ut *album*; abstractum verò, quod significat formam, ut à subjecto separatam, ut *albedo*. (2) Concretum unum est substantiale, aliud accidentale. Primum est, quod significat formam, subjectum substantialiter constituentem; ut *homo*, cujus subjectum est suppositum, & forma humanitas. Secundum est, quod significat formam, ut advenientem, & adjaacentem subjecto jam constituto, ut *album*.

3- Rursus: Concretum substantiale alterum est physicum, alterum metaphysicum *Physicum* est, cujus subjectum est realiter, inadæquatè ad minùs, à formà distinctum; v. gr. *homo*, cujus suppositum realiter inadæquatè distinguitur ab humanitate; quia suppositum, præter humanitatem, dicit substantiam, quam non importat humanitas. *Metaphysicum* est, cujus subjectum, & forma, non realiter, sed ex modo tantum significandi, distinguuntur, ut *Deus*, & *Deitas*, *ens*, & *entitas*. Denique: Concretum accidentale, alterum est reale, cujus forma realis est, ut *album*; alterum rationis, cujus forma est rationis, ut *Genus*, *species*, &c.

4- DICIMVS I.: Vnum Concretum verè prædicatur de alio, quoties significant formas eidem subjecto adhærentes. *Ratio est*: Quia, ut propositio sit vera, sufficit, quod subjectum, & prædicatum pro eodem supponant, licet diversa principaliter significant: Cum autem concreta accidentalia supponant principaliter pro subjecto; si utriusque concreti est idem subjectum, etsi diversæ sint formæ, unum de altero

(2)
Vide Dial.
lib. 1. q. 2.
art. 4. numm
10.

altero verè adinvicem prædicantur; v. gr. in zaca-
ro : *Album est dulce* ; & : *Deus est homo* , in Christo.
At verò : Quando formæ Concretorum sunt adæqua-
tè distinctæ , unum concretum de altero prædicatur
in sensu reali , & identico , non in sensu formali , ut
exemplis positis apparet: Vtroque autem sensu , si for-
ma unius sit de conceptu formæ alterius ; ut *album
est coloratum* : *Homo est animal*.

5. DICIMVS 2.: Quoties abstracta significant for-
mas realiter distinctas , non possunt adinvicem præ-
dicari ; verè tamen prædicantur , cum significant for-
mas realiter identificatas. *Ratio primi est* : Quia ab-
stracta supponunt pro formis , quæ si diversæ sint , ab-
stracta pro diversis supponunt ; adeòque unum de al-
tero prædicari non potest. *Ratio secundi est* : Quia , si
formæ sunt realiter idem ; abstracta , pro formis sup-
ponentia , pro eodem supponunt ; idèdque valent ad-
invicem prædicari : Propter primum hæ sunt falsæ:
Albedo est dulcedo ; *Humanitas est Divinitas*. Propter
secundum sunt veræ istæ : *Humanitas est rationalitas* ;
Rationalitas est animalitas , in homine.

6. DICIMVS 3.: Quando subjectum , habens for-
mam , non distinguitur realiter à formà , potest Ab-
stractum de Concreto , aut è contrà , prædicari ; secùs,
si realiter , etiam inadæquatè , distinguuntur. *Ratio
primi est* : Quia tunc prædicatum , & subjectum pro
eodem supponunt , nempe pro subjecto , & formà , quæ
idem sunt. Vnde veræ sunt istæ prædicationes : *Deus
est Deitas* : *Deitas est Deus* : *Ens est entitas* : *Entitas est
ens*. *Ratio secundi est* : Quia , si subjectum , & forma
realiter distinguuntur ; Concretum , supponens pro
subjecto , & Abstractum , supponens pro forma , pro
eodem non supponunt : Vnde , falsò dices : *Album est
albedo* : *Homo est humanitas* , aut è contrà.

7. *Ex quibus* summatim inferes primò, quòd in physicis, nec Concreta de Abstractis, nec Abstracta de Concretis prædicantur; quia in his subjectum, & forma realiter distinguuntur: In metaphysicis è contrà, propter oppositam rationem. *Secundo*: Quoties idem subjectum habet duas formas, quarum virtute duplicem habet Concreti denominationem, unum Concretum de altero prædicatur, ut in zacaro *album* prædicatur de *dulci*, & è conversò; in Christo *Deus* prædicatur de *homine*, & è contrà; quia humanitatis, & divinitatis idem est suppositum. *Tertiò*: Concreta secundæ intentionis prædicantur de Concretis, & Abstractis primæ intentionis; v. gr.: *Homo est Species: Rationalitas est differentia.*

8. Cæterùm Abstracta secundo intentionalia non verè dicuntur de Concretis, aut Abstractis primæ intentionis; falsò enim quis dixerit: *Homo est specieitas; Animalitas est genereitas.* Tandem Concreta accidentalialia verè prædicantur de substantialibus, quibus, accidentalialis inest forma; sed non è contrà: Itaque sunt veræ istæ: *Homo est albus: Ignis est calidus*; sed istæ falsæ: *Album est homo: Calidum est ignis.* Quæ in oppositum adduci valent haud difficilè ex dictis solvantur; idèdque ea omittimus, ut tandem extremam logicis lucubrationibus imponamus manum.

Hæccine scripsimus circa Logicam, & Dialecticam, quæ Junioribus sufficiunt, si sufficienter comparentur. Omnia tamen, si non fælici, possibili nobis studio, lustravimus: quæ, si ad mentem Angel. Doctoris concinnata sint; si in Dei Opt. Max. Immaculatæ Virginis, S. Joseph, & Coelitem omnium gloriam, cedant, & honorem, ut maximis optamus votis; in hoc opus (Ecclesiæ, ac Sapientum correctioni summissum) non erit nobis incassum impensus labor. IN;

INDEX

TRACTATVVM, LIBRORVM, QUÆSTIONUM, ET ARTICULORUM, QVI HOC IN TOMO CONTINENTVR.

TRACTATUS I.

DE DIALECTICIS INSTITVTIONIBVS.

Q UESTIO Proœcialis.	pagi 25
Articulus I. <i>Preparantur arma ad Scholasticam pugnam.</i>	pag. 2.
Articulus II. <i>Praxis disputationis regulatur.</i>	pag. 6.
Articulus III. <i>De Operationibus intellectus.</i>	pag. 12.

LIBER I.

De pertinentibus ad 1. intellectus operationem.

Q UESTIO I. De Signo.	pag 203
Articulus I. <i>Quid sit signum?</i>	pag. 20.
Articulus II. <i>Vtrum detur signum sui ipsius?</i>	pag. 29.
Articulus III. <i>Quotuplex sit signum.</i>	pag. 36.
Q UESTIO II. De Terminis.	pag. 39.
Articulus I. <i>Quid sit Terminus?</i>	pag. 39.
Articulus II. <i>Vtrum Terminus constituatur per actu; an per posse componere?</i>	pag. 50
Articulus III. <i>Vtrum Copula, vocesque non significative sint propriè termini?</i>	pag. 58.
Articulus IV. <i>Quotuplex sit Terminus.</i>	pag. 72.
Q UESTIO III. De proprietatibus termini.	pag. 77.
Articulus I. <i>De Suppositione.</i>	pag. 77.
Articulus II. <i>De Reliquis Termini proprietatibus.</i>	pag. 86.
Q UESTIO IV. De Nomine, & Verbo.	pag. 92.
Articulus I. <i>Quid sit Nomen?</i>	pag. 92.
Articulus II. <i>Quid sit Verbum?</i>	pag. 97.

LIBER

LIBER II.

De pertinentibus ad 2. intellectus Operationem.

Q	UÆSTIO I. De Oratione, & modo sciendi.	pag. 101.
	Articulus I. Quid, & quotuplex sit Oratio?	pag. 101.
	Articulus II. Quid, & quotuplex sit Modus sciendi?	pag. 103.
	Articulus III. Quid, & quotuplex sit Definitio?	pag. 109.
	Articulus IV. Quid, & quotuplex sit Divisio?	pag. 112.
Q	UÆSTIO II. De Propositione.	pag. 115.
	Articulus I. Quid, & quotuplex sit Propositio?	pag. 115.
	Articulus II. De Propositionibus Hypotheticis.	pag. 118.
	Articulus III. De Propositione Exponibili.	pag. 122.
	Articulus IV. De Propositione Modali.	pag. 124.
Q	UÆSTIO III. De Proprietatibus propositionis.	pag. 127.
	Articulus I. Quid, & quotuplex sit Oppositio Dialectica?	pag. 127.
	Articulus II. Aliqua circa Oppositionem Dialecticam resolvuntur.	pag. 131.
	Articulus III. De propositionum Equipollentia, & Conversione.	pag. 140.
	Articulus IV. De Oppositione, Equipollentia, & Conversione Modalium.	pag. 144.

LIBER III.

De pertinentibus ad 3. intellectus operationem.

Q	UÆSTIO Unica. De Argumentatione.	pag. 148.
	Articulus I. Quid, & quotuplex sit Argumentatio?	pag. 148.
	Articulus II. Quid, & quotuplex sit Consequentia?	pag. 152.
	Articulus III. De Principiis, & regulis, quibus Ars innitur Syllogistica.	pag. 155.
	Articulus IV. De artificio Syllogismi.	pag. 160.
	Articulus V. De Syllogismorum Reductione.	pag. 167.
	Articulus VI. De Syllogismo Expositorio, & Hypothetico.	pag. 171.
	Articulus VII. De Fallacis Syllogismorum.	pag. 174.

TRACTATUS II.

DE LOGICIS DISPUTATIONIBVS.

LIBER I.

De Proximalibus Logicæ.

Q	UÆSTIO I. De Natura, & Proprietatibus Logicæ.	pag. 178.
	Articulus I. Quid, & quotuplex sit Logica?	pag. 178.
	Arti	

Articulus II. <i>An, & quam Virtus mentis sit Logica?</i>	pag. 191.
Articulus III. <i>Vtrum Logica sit Scientia?</i>	pag. 195.
Articulus IV. <i>Vtrum Logica sit propriè Ars.</i>	pag. 206.
Articulus V. <i>Vtrum Logica sit practica, an Speculativa?</i>	pag. 213.
Articulus VI. <i>Vtram Logica sit simplex qualitas?</i>	pag. 331.
Articulus VII. <i>Vtrum Logica sit simpliciter necessaria ad alias Scientias acquirendas?</i>	pag. 262.
QUÆSTIO II. <i>De objecto Materiali Logica.</i>	pag. 281.
Articulus I. <i>Quid, & quotuplex sit objectum in communi?</i>	pag. 281.
Articulus II. <i>Vtrum voces artificiosè dispositæ sint Objectum materiale Logica?</i>	pag. 284.
Articulus III. <i>Vtrum Conceptus formales sint objectum mate- riale Logica?</i>	pag. 296.
Articulus IV. <i>Vtrum Conceptus Objectivi sint Objectum ma- teriale Logica?</i>	pag. 311.
QUÆSTIO III. <i>De Objecto formali Logica.</i>	pag. 325.
Articulus I. <i>Vtrum aliquod artificium actuum intellectus sit Objectum formale Logica?</i>	pag. 325.
Articulus II. <i>Vtrum aliquod reale artificium Conceptuum Ob- jectivorum sit Objectum formale Logica?</i>	pag. 327.
Articulus III. <i>Vtrum aliquod rationis artificium sit Objectum formale Logica?</i>	pag. 338.

LIBER II.

De Vniversalibus.

QUÆSTIO I. <i>De Superiorum, inferiorumque graduum di- stinctione.</i>	pag. 374.
Articulus I. <i>Pramonentur ea, quæ ad questionis intelligen- tiam desiderantur.</i>	pag. 374.
Articulus II. <i>Vtrum Gradus Superiores, & inferiores ejus- dem rei creatæ distinguantur ex natura rei?</i>	pag. 378.
Articulus III. <i>Vtrum inter Gradus superiores, & inferiores ejusdem rei detur Distinctio Virtualis?</i>	pag. 397.
Articulus IV. <i>Vtrum inter Gradus superiores, & inferiores detur distinctio formalis ex parte actus?</i>	pag. 411.
Articulus V. <i>Vtrum inter gradus superiores, & inferiores de- tur Præcisio Objectiva?</i>	pag. 421.
QUÆSTIO II. <i>De Vniversalibus in communi.</i>	pag. 453.
Articulus I. <i>Quid sit Vniversale, & an detur à parte rei?</i>	pag. 453.
Articulus II. <i>Vtrum natura secundùm se sit una, aut commu- nis pluribus?</i>	pag. 46

Articulus I. *Verum dicuntur Universalia in esse, ab Universalibus in se, & per quos differunt.*

Pag. 472.

QUESTIO III. De *Veritate Logica, & Metaphysica.*

Pag. 485.

Articulus I. *In quo consistat, & per quem actum fiat Veritas Metaphysica?*

Pag. 485.

Articulus II. *In quo consistat, & per quem actum fiat Veritas Logica?*

Pag. 494.

Articulus III. *Verum in actuali predicatione servetur, & servetur Universalis?*

Pag. 503.

LIBER III.

De *Pradicabilibus.*

QUESTIO I. De *Genere primo Pradicabili.*

Pag. 513.

Articulus I. *Exponitur Generis definitio, & principale definitum assignatur.*

Pag. 513.

Articulus II. *Reliqua de Genere resolvuntur.*

Pag. 525.

QUESTIO II. De *Specie, & Individuo.*

Pag. 535.

Articulus I. *Quid, & quotuplex sit Species?*

Pag. 537.

Articulus II. *Quid, & quotuplex sit Individuum?*

Pag. 537.

QUESTIO III. De *Differentia, Proprio, & Accidente.*

Pag. 540.

Articulus I. *Quid, & quotuplex sit Differentia?*

Pag. 540.

Articulus II. *De Proprio, & Accidente.*

Pag. 545.

QUESTIO IV. De *numero, convenientia, & exercitio Pradicabilium.*

Pag. 547.

Articulus I. *Verum Pradicabilia sint tantum quinque?*

Pag. 547.

Articulus II. *Verum Universalitate sui generis ad quinque Pradicabilia.*

Pag. 554.

Articulus III. *De exercitio Pradicabilium.*

Pag. 561.

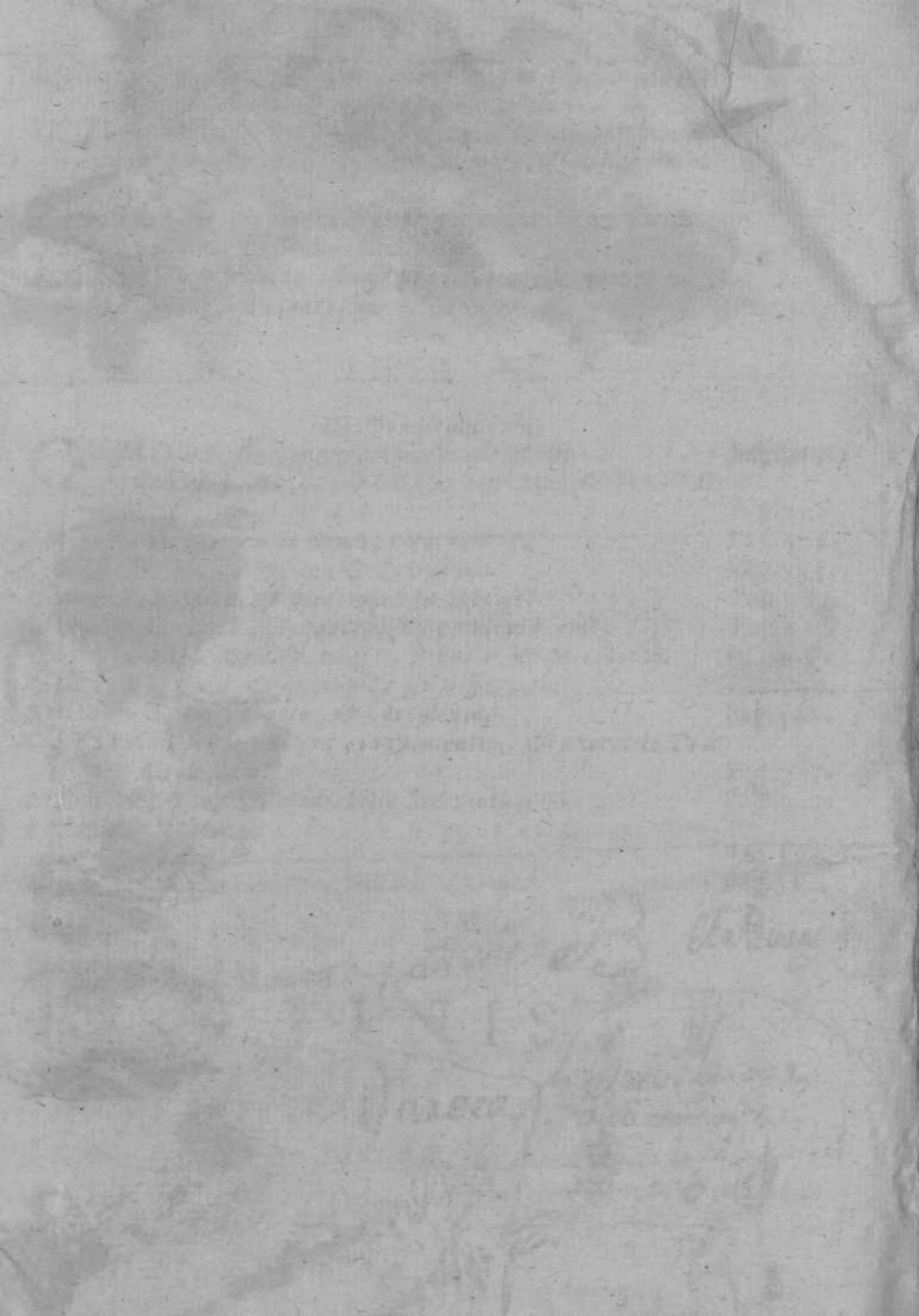
Maximo a Cade B de Buzo de
 Maria madre de

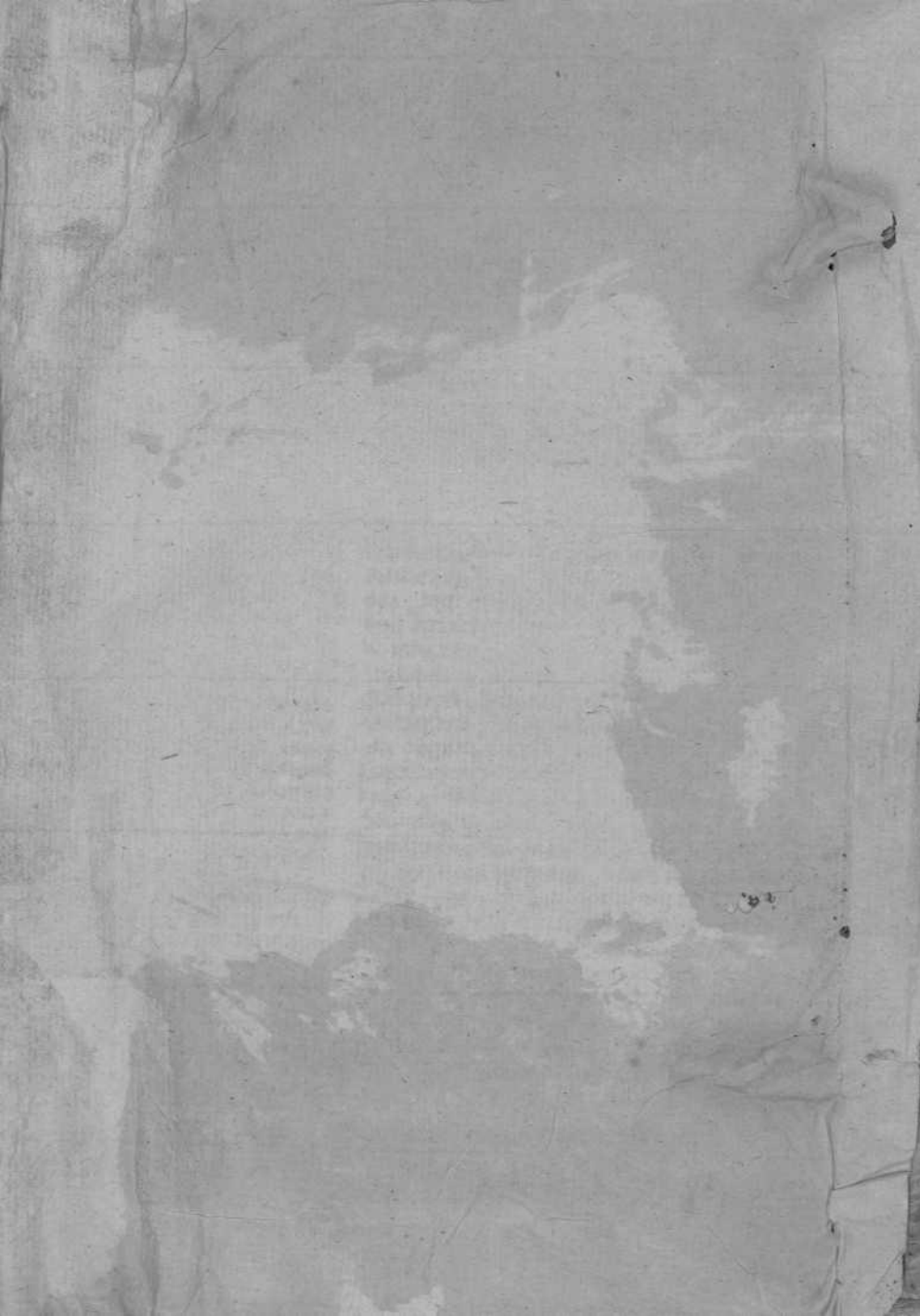
FINIS.

En Mi Paroca,
 quanto requirere,
 un queso,
 y un pan de
 esto lo conpose
 ter de carne

Omni lugar,
 quantomayores,
 tienes la Noes,
 y gente vulgar.

CURSUS

Scholastica

. 1 .

2794

3488